

4. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi

Bildiriler Kitabı - II

4th International Students Social Sciences Congress

Proceedings - II

Sanat Tarihi, Siyaset Bilimi, Sosyoloji, Tarih, Uluslararası İlişkiler
Art History, Political Science, Sociology, History, International Relations

22-24 Kasım / November 2018, Nevşehir

ilem
scientific studies association

Destekleyenler
Supporters

İstanbul 2019

İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ (İLEM)

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mahallesi, Türbe Kapısı Sk. No:13, 34672 Üsküdar İstanbul/Türkiye
Telefon: +90 (216) 310 43 18 • E-Posta: bilgi@ilem.org.tr

Editörler / Editors *

Burak Yuvalı
Mehmet Yıldırım
Taha Eğri

Tashih / Proofreading

Dursun Özyürek
Mehmet Beydemir
Meryem Beyza Gümüşsoy
Naciye Özyürek

Tasarım ve Uygulama / Graphic Design

Furkan Selçuk Ertargin

Baskı / Printed by

Limit Ofset, Sertifika Nu.: 28397 / Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Mat. Sitesi ZA13, Zeytinburnu/İstanbul

ISBN: 978-605-7824-07-3 (2.c) • TAKİM NO: 978-605-7824-04-2 (Tk)

Düzenleyen Kurum / Organising Institution

İlmi Etüdler Derneği (İLEM)

Destekleyen Kurumlar / Supporting Institutions

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) | Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Onur Kurulu / Honorary Board *

Abdullah Eren, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) | Mazhar Bağlı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Süleyman Güder, İlmi Etüdler Derneği

Düzenleme Kurulu / Organising Committee *

Taha Eğri, Kırklareli Üniv. (Başkan / Chair) | Abdülkadir Macit, Kocaeli Üniv. | Abdülkadir Binici, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Burak Yuvalı, İstanbul 29 Mayıs Üniv. | Esra Çıfci, Marmara Üniv. | İbrahim Halil Üçer, İstanbul Medeniyet Üniv. | Latif Karagöz, İstanbul Medeniyet Üniv. | M. Erkan Karabekmez, İstanbul Medeniyet Üniv. | Mehmet Yıldırım, İlmi Etüdler Derneği | Ömer Furkan Taşkıran, İlmi Etüdler Derneği | Ümit Güneş, Yıldız Teknik Üniv. | Yunus Çolak, Kırklareli Üniv.

Bilim Kurulu / Scientific Committee *

Abdülkadir Macit, Kocaeli Üniv. | Abdülkadir Binici, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Abdülkadir Yıldız, Konya Necmettin Erbakan Üniv. | Abdüsselam Sağın, Kırklareli Üniv. | Adem Başpınar, Kırklareli Üniv. | Ahmet Ayhan Koyuncu, Afyon Kocatepe Üniv. | Ahmet Koroğlu, İstanbul Üniv. | Ahmed Zahid Demirciler, Ankara Üniv. | Akansel Yalçınkaya, İstanbul Medeniyet Üniv. | Akif Pamuk, Marmara Üniv. | Ali Osman Karaoğlu, İstanbul Şehir Üniv. | Alparslan Nas, Marmara Üniv. | Alper Aslan, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Anas Zeineddin, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniv. | Arife Gümüş, İstanbul Üniv. | Aslı Okay Toprak, İstanbul Üniv. | Bahar Baysal Kar, Kırklareli Üniv. | Banu Güner, Marmara Üniv. | Besim Tolga Uyar, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Betül Sinan Nizam, İstanbul Şehir Üniv. | Bırol Bulut, Kırklareli Üniv. | Bünyamin Bezci, Sakarya Üniv. | Canan Özge Eğri, Kırklareli Üniv. | Ebubekir Mollaahmetoğlu, İstanbul Üniv. | Ensar Alemdar, Kırklareli Üniv. | Ensar Çetin, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Ertan Özensel, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Eyüp Al, Marmara Üniv. | Faruk Karaarslan, Konya Necmettin Erbakan Üniv. | Fatih Yiğit, İstanbul Medeniyet Üniv. | Fatma Saçlı Uzunöz, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Furkan Yıldız, Kırklareli Üniv. | Gökçe Balcı, Kırklareli Üniv. | Gökhan Bozbaş, Konya Selçuk Üniv. | H. Asena Demirel, İstanbul Gelişim Üniv. | Hakan Yalap, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Halil İbrahim Erol, Kırklareli Üniv. | Hamdi Çilingir, İlmi Etüdler Derneği | Haris Ubeyde Dündar, Erciyes Üniv. | İbrahim Taşdemir, Milli Eğitim Bakanlığı | İbrahim Halil Üçer, İstanbul Medeniyet Üniv. | İsmail Sarı, Bursa Teknik Üniv. | Kamuran Gökdağ, Mardin Artuklu Üniv. | Kubilay Atik, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Kübra Bilgin Tiryaki, İstanbul Üniv. | Latif Karagöz, İstanbul Medeniyet Üniv. | Lütfi Sunar, İstanbul Medeniyet Üniv. | Mahmut Hakkı Akın, Konya Necmettin Erbakan Üniv. | Mazharul İslam, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Mehmet Güneş, Marmara Üniv. | ehmet Özcan, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Merve Akkuş Güvendi, İstanbul Üniv. | Mesut Aytekin, İstanbul Üniv. | Metin Eken, Erciyes Üniv. | Muhammed Dawood Sufi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniv. | Muhammed Atalay, Kırklareli Üniv. | Muhammed Veyisel Bilici, Kırklareli Üniv. | Muhammet Celal Kul, Marmara Üniv. | Muhammet Göçgün, İbn Haldun Üniv. | Muhammet Hüseyin Mercan, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniv. | Murat Çemrek, Konya Necmettin Erbakan Üniv. | Murat Yiğit, İstanbul Ticaret Üniv. | Mustafa Cüneyt Özşahin, Konya Necmettin Erbakan Üniv. | Nihat Erdoğan, Yıldız Teknik Üniv. | Nevin Türker Yıldız, Kırklareli Üniv. | Osman Çalışkan, Marmara Üniv. | Osman Yılmaz, İstanbul Sabahattin Zaim Üniv. | Ömer Faruk Erol, İbn Haldun Üniv. | Rahile Kızılkaya Yılmaz, Marmara Üniv. | Selahattin Polatoğlu, Van Yüzüncü Yıl Üniv. | Serhan Afacan, İstanbul Medeniyet Üniv. | Serhat Anıktar, İstanbul Sabahattin Zaim Üniv. | Süleyman Güder, İstanbul Üniv. | Taha Eğri, Kırklareli Üniv. | Tuğçe İsayev, Kırklareli Üniv. | Ümmügül Betül Kanburoğlu Ergün, Uludağ Üniv. | Yasemin Güleç, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. | Yunus Çolak, Kırklareli Üniv. | Yunus Kılıç, Kırklareli Üniv. | Yusuf Alpaydın, Marmara Üniv. | Yusuf Ziya Gökçek, Marmara Üniv. | Ziya Polat, Mardin Artuklu Üniv.

* İsm'e göre alfabetik sırada / * In alphabetical order

Organizasyon ve yayın sürecinde yardım ve destekleri için Esra Uz, Meryem Beyza Gümüşsoy, Rümeysa Altındış ve Sümeyye Kabakçılı'ya teşekkür ederiz.
Thank you for your supporting in the process of organisation and publication: Esra Uz, Meryem Beyza Gümüşsoy, Rümeysa Altındış, and Sümeyye Kabakçılı.

Takdim / Foreword

Akademi camiasının değerli üyeleri,

UNESCO verilerine göre, 2011 ve 2016 yılları arasında Türkiye, misafir ettiği uluslararası öğrenci sayısında kaydettiği %400 artış oranı ile bu alanda birinci ülke olmuştur. Dünya çapında seyreden uluslararası öğrenci hareketliliğinde Türkiye'nin son yıllardaki başarıları, diğer birçok faydalarının yanı sıra, bu hareketliliğin diğer ülkelerle akademik işbirliğine kapı aralaması ve yükseköğretimimizin uluslararasılaşmasına sunduğu katkılar bakımından önem taşımaktadır.

Uluslararası öğrenciler, gittikleri ülkeye kendi bilgilerini ve bilme yapılarını da götürmekte, böylelikle üniversitelerimizdeki akademisyenler, farklı rasyonalite ve kültürlerin etkisini taşıyan tedrisat mahsullerine dolaysız ulaşma imkânı bulmaktadırlar. Bilhassa sosyal bilimlerin ülkeden ülkeye değişebilen, farklı menfaatler ışığında farklı yorumlanabilen yapısı, bu dalda olabildiğince çok bakış açısının bir araya gelip istişarede bulunmasını daha önemli kılmaktadır.

Ülkemizde dört yıldır düzenlenen Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi, işte bu çerçevede mühim bir rol üstlenmektedir. Birçok ülkeden gelip Türkiye'de toplanan sosyal bilimcilerin çeşitli alanlarda sundukları tebliğler, hem dünyanın farklı coğrafyalarındaki heybelerden taşınan bilgi ve görüş yükünü buluşturmakta, hem de disiplinler arasında var olan duvarları indirerek dünyamız ve onun meseleleri hakkında daha geniş bir bakış açısına sahip olmamızı sağlamaktadır.

Türkiye'de ve tüm dünyadaki uluslararası öğrenci hareketliliğini, aynı zamanda akademik bir işbirliği hareketine dönüştüren ve bu temayülün en uzun vadeli eserlerini oluşturacak bu alandaki çalışmalara katkılarından ötürü Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi'nin düzenlenmesinde emeği geçenlere teşekkür ediyor, bu kongredeki müzakerelerin bilim dünyasına ve yaşadığımız dünyaya fayda sağlayacağını umuyorum.

Dear esteemed colleagues,

According to UNESCO data, Turkey is the first country to have a 400% recorded growth rate in the number of international students hosted between 2011 and 2016. Turkey's successes in the mobility of international students worldwide in recent years, aside from many other benefits, is important in terms of opening the door to academic cooperation with other countries and its contribution to the internationalization of Turkey's higher education.

International students bring their knowledge and cognition structures to the country to which they've gone; thus our universities' academicians find the chance to reach directly to schooling results that carry different rationalities and cultural effects. In particular, the structure of social sciences, which can vary from country to country and be interpreted differently in the light of different interests, makes having the multiple perspectives in this branch come together in consultation as much as possible more important.

The International Students Social Sciences Congresses, which have been held in Turkey for four years, have an important role in this context. The submissions social scientists present in various fields come from the many countries gathered in Turkey, and not only bring together the fund of knowledge and opinions carried from the saddles of different geographies in the world, but also provide a broader view of our world and its issues by reducing the existing walls between disciplines.

Thanks to those who exerted effort in organizing the International Students Social Sciences Congress for their contributions to studies in this field, that will transform the mobility of international students in Turkey and all over the world into a movement of academic cooperation and that at the same time will form the longest-term works of this inclination; I hope the discussions in this congress will benefit the scientific world and the world we live in..

Abdullah EREN

Başkan / President

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
Presidency for Turks Abroad and Related Communities

Sunuş / Intro

İnsan, bilinmeyenden ve bilmediğinden korkar; kendine benzemeyeni ya da yakından tanımadığını ötekileştirir. Bu sebepten birbirinden farklı olanın buluşması, uzun veya kısa süreli beraber yaşaması, yüz yüze sohbet etmesi, aynı duyguları paylaşması önemlidir. Ülkemizde lisansüstü eğitim almayı tercih eden misafir öğrencilerimizi yakından bizatihi tanımak, onların bizi ve belki daha önce temas etmedikleri diğer uluslararası öğrencileri yakından tanımaları temelde bu vazifeye hizmet etmektedir.

Bununla beraber, uluslararası öğrencilere verilen eğitimin bireyden tüm topluma yansıyan bir başka yüzü de bulunmaktadır. Eğitim politikalarının titizlikle inşası, söz konusu ülkenin verdiği kaliteli eğitim vasıtasıyla etkilediği hayatlar, dolaylı olarak uluslararası arenada ülkenin yumuşak gücünü desteklemektedir. Öğrencilerin akademik donanımları ders ve sınav gibi eğitimin temelinde bulunan unsurlarla oluşmakla birlikte sınırlı bir çevre ile etkileşimde bulunulması yeterli olmamaktadır.

Günümüz dünyasında çok önemli bir yeri olan yükseköğretimin sadece meslekî formasyon kazandırmanın ötesinde evrensel değerlerle beslenen ve bu birikimin zenginleşmesine katkı sunan bireyler yetiştirilmesinde büyük bir rolü bulunmaktadır. Bu yönüyle yükseköğretim, genç kuşaklara çağın gerektirdiği akademik donanımları kazandırma, entelektüel birikimi arttırma ve yeteneklerini keşfedip geliştirme fırsatı sunmaktadır.

Yükseköğretimin büyük bir hızla uluslararasılaştığı günümüzde, Türkiye dünyanın dört bir yanından uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapmakta ve uluslararası öğrencilerin çekim merkezi haline gelmektedir. Her yıl kendi hesabına ülkemizde öğrenim görmeye gelen binlerce uluslararası öğrencinin yanı sıra, yaklaşık beş bin uluslararası öğrenci Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı koordinasyonunda yürütülen Türkiye Bursları kapsamında ülkemize lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim görmeye gelmektedir. Dünyanın dört bir yanından ülkemize eğitim için gelen uluslararası öğrencilerin akademik donanımlarının artırılması, entelektüel birikimlerine katkı yapılması ve kendilerini geliştirme fırsatları sunulması son derece değerlidir.

Bu kapsamda, ülkemizde Sosyal Bilimler alanında öğrenim gören uluslararası lisansüstü öğrencilerinin çalışmalarını sunabilecekleri, bilgi paylaşımında bulunabilecekleri, çeşitli atölyeler ve farklı etkinliklerle ortak çalışmalar üretebilecekleri bir akademik ortamın te-

min edilmesi önem teşkil etmektedir. İşte bu noktada “Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi”, öğrencilerin akademik donanımlarının artırılması, entelektüel birikimlerine katkı sağlanması ve kendilerini geliştirme adına kaliteli bir akademik ortam sunmaktadır. Aynı zamanda; bilgi birikiminin, kültür deneyimlerinin ve iletişim tecrübesinin damıttığı hayatların ülke sınırları ötesinde manevî ailesini büyütme umudu gelecek nesillerin güvenliği adına olumlu bir hayâlin çerçevesini de çizmektedir. Bu bakışla sadece devlet kurumlarının değil, eğitim alanında ve öğrencilere olumlu katkılarla kendini ispat etmiş bir geçmişe sahip sivil toplum kuruluşlarının da desteği önemlidir.

Bu amaçla I. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi 16–17 Mayıs 2015 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi’nde gerçekleştirilmiştir. 2. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi ise 29-30 Nisan 2016 tarihleri arasında Necmettin Erbakan Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenmiştir. Her iki kongreye 50 farklı ülkeden toplam 852 başvuru alınmıştır. Söz konusu oturumlarda sosyolojiden, diasporaya, edebiyattan siyasete, tarihten sinemaya çok değişik alanlarda farklı ülkelerin birikimleri paylaşılmıştır. 3. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi, 2-3 Aralık 2017 tarihleri arasında İlmi Etüdler Derneği (İLEM) ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı işbirliğiyle İstanbul Medeniyet Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir.

Kongrenin dördüncüsü ise, 22-24 Kasım 2018 tarihleri arasında İlmi Etüdler Derneği (İLEM) ve Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluğu Başkanlığı işbirliğiyle Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. 4. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi’ne 103 farklı ülkeden 455 adet başvuru alınmıştır. Bilim kurulunun titiz değerlendirmesi sonucu 46 ülkeden 100 genç akademisyen kabul edilen bildirilerini kongrede sunmuştur. Edebiyat, Filoloji, Eğitim, Felsefe, Hukuk, İktisat, İlahiyat, İletişim, İşletme, Mimarlık, Sanat, Siyaset Bilimi, Sosyal Politikalar, Antropoloji, Sosyoloji, Psikoloji, Tarih, Uluslararası İlişkiler alanlarından kabul edilen bildiriler çerçevesinde 18 farklı oturum düzenlenmiştir.

Gerçekleştirilen kongre ve bu tür faaliyetlerle uluslararası akademik birikim ülkemize daha fazla katkı sağlayacaktır. Tüm dünyada bilim yolunun değerli meraklılarının, araştırmacılarının üretecekleri ortak bilgi, sunum ve projeler sadece ülkemize değil başta araştırmacıların geldikleri ülkeler olmak üzere insanlığa yeni çalışma alanları ve işbirliği imkânları sunacaktır. Elinizde tuttuğunuz bu kitap da, kongrede sunulan bildirilerden, akademik bir yayın olarak derlenerek ilgili araştırmacılara, kurum ve kuruluşlara katkı sunması amacıyla hazırlanmıştır.

Kongrenin gerçekleştirilmesi için başından beri yoğun çaba sarf eden başta YTB Başkanı olmak üzere kurumun tüm çalışanlarına ve İLEM’in kıymetli mensuplarına içtenlikle teşekkür ederiz. Ayrıca, bildirilerin kabul ve değerlendirme sürecinde katkılarını bizden esirgemeyen bilim kurulu üyelerine müteşekkirimiz. Kuşkusuz, en büyük teşekkür çalışmalarıyla kongreye ve bu kitaba katkı veren öğrenci arkadaşlarımızdır.

Human beings are afraid of those who they do not know, and they tend to demonize those who are unfamiliar to what they know. For this reason, it is important for different people to come together, live together for either short or long time, interact with one another and share similar emotions. For this reason, getting to know the international students who chose to continue their studies in our country is as important as them knowing one another, all of whom come from different parts of the world.

There is another side to this story that shows the relationship between an individual and a society in terms of education. Both, building a comprehensive educational policy and positively influencing students' lives with a quality education, support the country's soft power at the international level. Along with a good education, it is very important for these students to have a vast network.

Higher education has two purposes: to enable students gain a professional career, and to help the students in becoming individuals who are nourished with universal values. With higher education, young people are able to gain academic eligibility and intellectual accumulation as well as discover their inherent skills.

In today's world higher education is becoming more and more internationalized. Turkey has become an educational attraction in terms of its increasing number of international students every year. Along with thousands of international students who choose to continue their higher studies in Turkey, approximately five thousand students come to Turkey to continue their bachelor's and higher studies within the framework of Türkiye Scholarship scheme which is implemented by YTB (Presidency of Turks Abroad and Related Communities). This is a valuable opportunity for both Turkey, and the international students coming in.

In this context, it is important to prepare an atmosphere through workshops and different events in which students who continue their social sciences education in Turkey may present, discuss and share their knowledge with their peers. "International Students Social Sciences Congress" aims to prepare such an atmosphere. Furthermore, the knowledge, cultural experiences and communication skills gained by international students can be transformed into a positive framework of life for the security of the future generations. For this reason, along with the government, it is vital for civil society organisations focusing on education to support this effort.

Under this aim, 1st International Students Social Sciences Congress took place on 16-17 May 2015 in Hacettepe University. The 2nd International Students Social Sciences Congress was organised on 29-30 September 2016 and was hosted by Necmettin Erbakan University. Both congresses received a total of 852 applications from 50 different countries. In the sessions, many topics such as sociology, diaspora communities, literature, politics, history and cinema were discussed from unique perspectives. The 3rd International Students Social Sciences Congress was organised on 2-3 December 2017 in Istanbul Medeniyet University in collaboration with Scientific Studies Association (ILEM) and Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB).

The fourth Congress took place in Nevşehir Hacı Bektaş Veli University in collaboration with Scientific Studies Association (ILEM) and Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB). This congress attracted 455 applications from 103 different countries. 100 of these applicants from 46 countries were accepted and the works were presented in the successive sessions. The accepted presentations were from a quite vast range of fields including Literature, Philology, Education, Philosophy, Law, Economics, Communication, Theology, Architecture, Art, Political Science, Social Policy, Anthropology, Sociology, Psychology, History and International Relations.

These projects will increase the accumulation of knowledge and success of our country. Common knowledge produced and shared by academicians will both benefit our country and the home countries of our international students. The book in hand comprises the proceedings presented in the congress, and is intended mainly for researchers and institutions.

We would like to thank the President of YTB and his staff, along with the esteemed members of ILEM whose efforts made this event a success. We also want to thank the members of scientific review and referee team of the congress. Lastly, our sincerest gratitude goes to our students who contributed to this book with their proceedings and articles.

Dr. Taha EĞRİ

Düzenleme Kurulu Adına / On Behalf of the Organizing Committee

İçindekiler / Contents

Sanat Tarihi / Art History

Gulzoda Makhmudjonova

Timurlu Dönemi Resimli Tarih Geleneğinin Bir Örneği '*Külliyat-i Tarih*' 15

Guzal Massadıkova

Kazakistan Müzelerindeki 19-20. Yüzyıllarına Ait Takıların Değerlendirilmesi 31

Zaiematul Asywaq Haji Marsidi

Architectural and Decorative Specifications of Brunei Mosques in Brief 45

Siyaset Bilimi / Political Science

Bermet Abdykadyrova

Türki Cumhuriyetleri Milli Marşlarının İçerik Analizi 61

Qari Feriaghun Batoor

11 Eylül 2001 Sonrası Afganistan'daki Yeni Yönetim Sisteminde
Kadınların Siyasal Katılımı 75

Malang B.S. Bojang

Identity Issues of Public Administration in Turkey 87

Moudassir Hafız Oumar

Efforts to Combat Terrorism in West Africa (Model of Sahel-Saharan States) 97

Orhan Valiyev

Çarlık Azerbaycanı'nın Uluslaşmasını Küçük Millet Modeli Bağlamında Tartışmak 129

Snezana Malic

Human Security Implications for Syrian Refugee Women on Move..... 139

Zeba Khan

Body Politics After the Revolution: An Analysis of Civil Society Debates on the
Role of Women in Tunisia..... 149

Sosyoloji / Sociology

Aulia Anis

Community Studies: Buku Untuk Papua in a Virtual Community Practice..... 169

Azamat Arpachiev

Demokrasi ve Sivil Toplum Bağlamında Kırgızistan 183

Dalma Forgács

Post-Return Ties of Internationally Mobile Students..... 201

Flora Hajdarmataj

Bir İslamî Feminizm Çerçevesinde Türkiye’de Yeni Bir Kadın Hareketi Olan
KADEM’in İncelenmesi 223

Gulnar Tazhibayeva

Sovyetler Birliği Sonrası Dönemde Kazakistan’ın Toplumsal Yapısındaki Değişimler:
Kazak Orta Sınıfının Ortaya Çıkışı 239

Jamal Appiah-Kubi

Challenges Encountered in Community Development in Urban Slums:
A Study of Ashaiman, Ghana..... 249

Tarih / History

Arabiatal Aqilah Ahmad

Ottoman Influence on the Locals’ Response towards Colonial Intervention in
British Malaya and the Dutch East Indies 267

Dastanbek Razak Uulu

Türkistan’ın Kayboluşu..... 275

Ekrem Zajmi

The Views of the Prominent Historians on Ottoman Period in Albanian Lands:
Application of Social Network Analysis 297

Uluslararası İlişkiler / International Relations

Abdoul Bagui Armiyaou Gombo

The Impact of Turkey 'Soft Power' Strategy in Africa and the in Muslim World..... 327

Aydan Bakhishova

Gürcistan - Avrupa Birliği İlişkileri Çerçevesinde Güney Osetya Sorunu 345

Bahman Huseynli

Türkiye'de Sosyal Bilimler Alanında Azerbaycan ile İlgili Yazılan

Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi 369

Christian Camilo Padilla Dorado

Securitization in Colombia Regarding Venezuelan Migrants 395

Kenfack Kitio Alexe Fridolin

The Transformation of Turkish Foreign Policy in Africa and

Geopolitical Mutations in the Horn of Africa 407

Md. Nazmul Islam

Emerging Global Organizations and Groups: A Paradigms Shift for New World Order 425

Naila Karina Iriarte Villavicencio

An Urgent Reflection: The Implications of Coloniality of Being in the

Worldwide Migration Phenomena 445

Omar Abdi Jimale

Turkey Foreign Policy in Africa: Case Study, Somalia 461

Rahel Kessete Afewerky

The Consequences of Uncalculated Decisions on Refugees of The Horn of Africa..... 473

Selma Rastoder

Karadağ'da Boşnak/Müslümanlar: Bir Millet İki İsim 489

Shima İsmail

Does Slavery Still Exist in The World? 509

Sanat Tarihi
Art History

Timurlu Dönemi Resimli Tarih Geleneğinin Bir Örneği 'Külliyat-i Tarih'

Gulzoda Makhmudjonova*

Öz: İslam sanatında tarih metinlerinin XIV. yüzyılın başlarından resimlenmeye başlandığını günümüze ulaşmış el yazmalarından biliyoruz. XIV. yüzyılın birinci yarısında Tebriz'de şekillenmiş ve XV. yüzyılda Herat'ta yeniden canlanan resimli tarih geleneği, bu alanda hazırlanmış resimli el yazma eser üretiminin sürekliliğini yansıtır. Bir musavver dünya tarihi olan Reşidüddin'in Cami'üt -Tevarih'i, Timurlu sarayına örnek olmuş bir yapıttır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan (B.282) günümüze ulaşmış tek resimli nüsha olan 'Külliyat-ı Tarih', Timurlular döneminin en verimli sanat merkezlerinden biri olan Herat'ta telif edilmiş olan bir resimli tarih eseridir. Timurlu hükümdarlarından Şahruh'un emriyle hazırlanan eser (B.282, 2a.), aynı zamanda dönemin önemli tarih kitaplarının derlendiği bir külliyyat yapısına sahiptir: Hafız -ı Ebru tarafından Taberi Tarihi (X.yüzyıl başı), Reşidüddin'in Cami'u't-Tevarihi (XIV.yüzyıl başı), Nizameddin Sami'nin Zafername'si (XV. yüzyıl başı) gibi eserlerin derlenmesi ve kendisi tarafından yazılan bazı bölümlerin eklenmesi ile oluşturulmuştur. İncelenme neticesinde tarih metninin resimlenme süreci, gelişimi hakkında bilgi vermesi açısından literatüre katkı sağlayacaktır. Biçimsel olarak ise eser döneme özgü kâğıt kullanımı, sayfa tasarımı ve cilt yapım teknikleri bağlamlarında değerlendirilecektir. İlgili eserin birden fazla ketebe kayıtları ile derlendiği bilinmektedir. Bunun sonucunda araştırmanın İslam resim sanatı tarihi alanına özgün bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

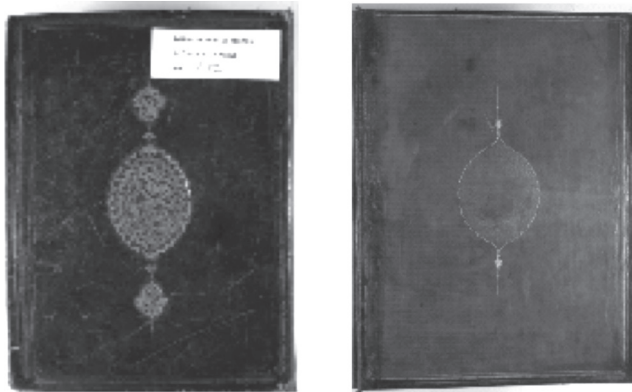
Anahtar Kelimeler: Timurlu Resim Sanatı, Şahruh, Hafız-i Ebru, Resimli Tarih Geleneği, Külliyyat-ı Tarih, el-Taberi, Bal'ami, Reşidüddin, Nizameddin Şami.

* Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Doktora Programı
İletişim: gulzodam1984@gmail.com

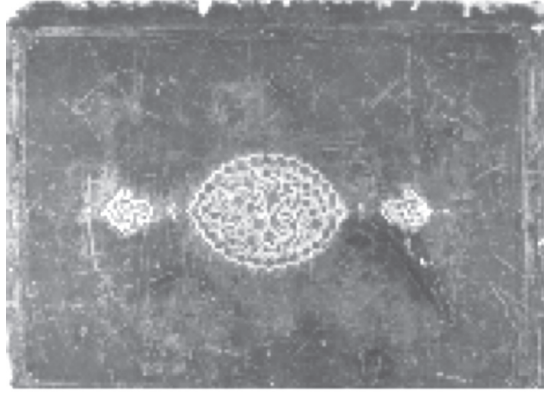

Hafız Ebru adıyla bilinen Şihabu'd-dın Abdullah bin Abdürreşid el-Bihdadeni (Hafavi (ö. 1430) İran ve Orta Asya tarihi ve kültürünün yükselmesinde büyük katkıda bulunan Timurlu dönemi (XIV-XV yüzyıl) ünlü bilim insanı, yazar, yetenekli editör ve yirik tarihçilerinden biridir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan (B. 282) günümüze ulaşmış resimli tarih geleneğini devam ettiren özgün tek resimli nüsha olan *Külliyat-ı Tarih*, Timurlular döneminin en verimli sanat merkezlerinden biri olan Herat'ta (1416-1418) telif edilmiş olan bir resimli tarih eseridir. Metin Nesta'lık yazısında 938 sayfadan oluşmaktadır. Kitap ebadı 42x31cm, yazı sahası 22,7x20,7 ve 28,5x21,2 cm, satır sayısı 31. Eser müzehhibi bilinmemektedir. Hattat ismini 'Ma'ruf Ahsen'l-Lahu halehu' (معروف كاتب احسن الله حاله) olarak verilmiştir. Kitabın temellük kitabesinde eserin Şahruh Bahadır Han için yazıldığı belirtilmiştir. Timurlu hükümdarlarından Şahruh'un (1405-1447) emriyle hazırlanan eser, aynı zamanda dönemin önemli tarih kitaplarının derlendiği bir külliyat yapısına sahiptir. Hafız -i Ebru tarafından Taberi'nin *Tarih al-Rūsul ve'l Müluki'u*, Reşidüddin'in *Cami'ut-Tevarih'i*, Nizameddin Sami'nin *Zafername'si* gibi eserlerin derlenmesi ve kendisi tarafından yazılan bazı bölümlerin eklenmesi ile oluşturulan eserdir. *Külliyat-ı Tarih* Şahruh dönemi hâkimiyet içi savaşlar, tarihi olayları anlatımıyla başlar (B.282, 860b), 819/1416 yıl Rebiülevvel sonunda (Nisan ayı, B.282, 938a) Kirman'a ordu gönderilmesi ve ordunun oraya varışı olaylarını da içine alan eserdir. Eser XXI. bölümü içermektedir.

Eser cildi miklepsizdir, dış kapakları koyu kahverengi (vişne çürüğü) deriden oluşmaktadır. Kapakların iç kısmı saz üslubunda bezenmiş gömme ve yaldızlı bir şemse motifiyle bezenmiştir. İç kapaklar açık renkli deriye oval bir şemse motifi verilmiştir.

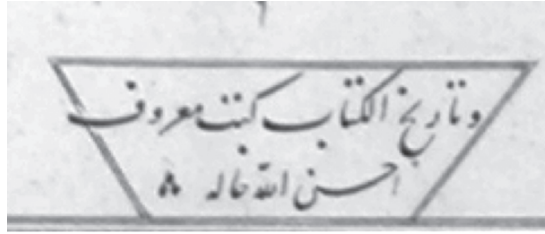
Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. Kitabın ön kapağı.

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. Kitabın arka kapağı.

Eserin cildi özgün değildir. Eser cildine bakarak onun XIX-XX yüzyılda Türkiye’de yenilenmiş olduğunu belirtmeliyiz. Eser krem rengi aherli kâğıt üzerine, başlıkları ise sülüs hattıyla yazılmıştır. Tahrirli yazı kısmı altın ve mavi cetvel içinde verilmiştir.

Ketebe kaydı: Eserin 818/1415’ten 820/1417-18’e kadar uzanan birkaç farklı ketebe kaydı bulunur. F. Tauer eserın Şahruh hâkimiyetinin ikinci on yılında yazıldığını öne sürmektedir. Eser adını ilk ‘کلیات تاریخیه حافظ ابرو’ olarak vermektedir (Tauer, 1932, ss. 97-98). Daha önceden eserın metin incelemeleri sırasında ilk karşımıza çıkan ketebe kaydı y. 296 a. “*ve tarikh al-kitab kutiba ma’ruf Ah-sen’l-Lahu Halehu*” sözündeki “*kutiba ma’ruf*”¹ ebced hesabıyla 818/1415-16 yılları temsil eder.

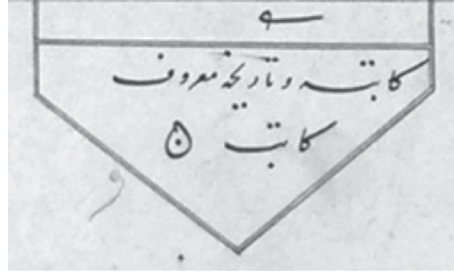
Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282, 296a.

1 Eserin kâtibi Ma’ruf, Celayirli Sultan Ahmed’in hizmetinde Bağdat’ta, Timurlu İskender Sultan’ın hizmetinde İsfahan’da çalışmış ve sonra Timurlu Sultan Şahruh tarafından Herat’a götürülmüştür. Ma’ruf kâtip, 1415 yılı Eylül ayından önce kopya etmeye başladığı bu tarih kitabını 1417-1418 yılında bitirmiş olmalıdır.

Metin içinde gelen tarihlerden biri de 'Zeyl-i Tarih-i Taberi' bölümünün başında (297b) bulunur. Bu kayıt '**ma'ruf Ahse'n'l-Lahu Halehu**' sözündeki (معروف) Kâtip Ma'ruf'un 818/1415 Recep (Eylül) ayında kitabın istinsahına devam ettiğini göstermektedir.

Yine başka bir tarihleme y. 652a. de '**Katebe ve tarikhe ma'ruf kateb**' kati-bin isminde görünmektedir. Ma'ruf kâtipin bu bölümü 819/1416 tarihinde istinsah ettiği anlaşılmaktadır. Bir grup araştırmacılar eserdeki iki tarihi vermelerinde özellikle de hattatın ismini içeren, birinci tarihe değinmeden açıklamışlardır. Yukarıda belirttiğimiz gibi ketebe kayıtları dışında metin içinde iki yerde daha eserin istinsah tarihi verilmiştir (Lentz ve Lowry, 1989, cat. 46, Chiasian, 2018, 33)².

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282, 652a.

Metin içinde yer alan birinci tarih 2b sayfada, alttan ikinci satırda ve 3b sayfasında Hafız-ı Ebru tarafından *Külliyat-i Tarih* eserini yazılış sebebini açıklayan yazıyı '*Sababi tahriri in kitab*-سبب تحریر این کتاب' başlığı altında vermiştir (B.282, 3b). Metin içeriğini edindiğimiz bilgilere göre Hafız-ı Ebru tarafından eserin tarihlen-dirilmesi için en önemli kanıt vermektedir. Eserin yazılış tarihi olarak 820/1417-1418 yıllar kesinleştirilmiştir.

Metin içeriğine baktığımızda müellif eserin Şahrüh için hazırlandığını onun adına övgüler vererek başlamıştır. Mohamad Reza Ghiasian, yukarıda adı geçen eserin yazılış sebeplerini metin içeriğini vererek araştırmamız için katkıda bulunmuştur (Chiasian, 2018, 34).

Sababi tahriri in kitab- metin içeriği:

'Majestrleri (Şahruh) –Tanrı'nın kendi egemenliğini devam ettirmesi, onun tarih ve seleflerin eserlerinin incelenmesine olan ilgi ve çabaları, nesiller ve ulusların, Türk, Arap ve Fars hükümdarlarının hesaplarında alçakgönüllüdür. Bu beceri bölümlerinden bir antoloji transkripsiyonunu (kitabât) emretti. Tarihte en güvenilir kitaplardan biri, günümüzde yaygın olan Muhammed İbn Cerir el-Taberi'nin tarihinin tercümesidir. Hikâyenin çoğu, Kur'andan alıntılı yorumlardan aktarıldı ... Daha sonra sultanlar ve kabilelerin hükümdarlarının tarihlerini toplayan Reşidüddin'in Camü'ut-Tevarih'i var. Kitabı hükümdar Gazan için yazdı ve 705 (1305-1306) yılında Uljaytû saltanatının başında tamamladı. (Şahruh) o zamanlardan bizim zamanımıza kadar olanları, yani Hicri'nin 820 yılında (1417-1418) ortaya çıkmasını istemişti. Bu mütevacı köleyi, çağların olaylarını ve müreffeh sultanların yükselişini mümkün oldukça toplamak için görevlendirdi. Böylece, Zafername i sahibi-qıran'ın kitabı ve daha sonra, Majestrleri'nin (Şahruh) zamanının zafelerinin ve olaylarını bir tarihi- Tanrı'nın egemenliğini sürdürsün (B.282: y. 3b) ...'

S. Sims ve T. Stanley, (2002: 222), 'Bağdat 282, üzerine çalışmaları sonucunda, el yazmanın metni XV. yüzyıl başlarında Şiraz'da başlatılmış, resimleri ise Herat'ta tamamlanmıştır'-der. Günümüzde bu hipotez bazı nedenlerden dolayı gerçekçi olmuyor. Mohamad Reza Chisiani tarafından yeni bir hipotez öngörülmektedir. Birincisi, İskender Sultan eser daha kaleme alınmadan önce 31 Temmuz 1414 tarihinde Şiraz'da iktidardan uzaklaştırılmasıdır. İkinci neden ise, Hafız-ı Ebru'nun bu eseri başlaması ve yazılması talimatını veren Şahruh'un olması el yazmanın yazılış sebebini anlatan (B.282, 3b) sayfasında yer almaktadır. Metin içerisinde eserin bitiş tarihi hakkında da bilginin bulunması, bu zaman kadar eserin farklı tarihlendirilmelerine kesin son vermiştir (M. R. Chiasian, (2018, 34).

Eserin 10a- Zahriye sayfasında temellük kaydı bulunmaktadır.

Farsça metin:

كتب فى ايام دوله السلطان الا غظم القاان المعظم السلطان اين السلطان و الخاقان اين الخاقان
ظل الله فى الارضين قهرمان المراء و الطين معين السلطنة و الدين السلطان شاه رخ
بهادر خان خلد الله سبحانه ملكه و سلطانه

Metin içeriği:

'Kutiba fi ed-devleti's-sultani'l-a'zam, el-Kaan el-Muazzam es-Sultan ibn es-Sultan el-Hakan ibn el-Hakan, Zillullahi fi'l-ardzayni Kahramanu'l-Maa ve't-Tiin Mu'innu's-saltana ve'd-dunya ve'd-din es-sultan Şahruh Bahadır Han Hallada Allahu Subhanehu mulkahu ve's-sultanehu'

Türkçe içeriği:

‘Büyük sultân, mu ‘azzam kaân, sultânın oğlu sultân, hakânın oğlu hakân, Allah’ın iki yerdeki gölgesi, su ve toprak[lardaki tüm canlıların] kahramanı, saltanat, dünyâ ve dînin yardımcısı,

sultân Şâhrûh Bahâdır Hân’ın–Yüce Allah onun mülkü ve sultanlığını sürdürsün! – devletinde yazılmıştır³.

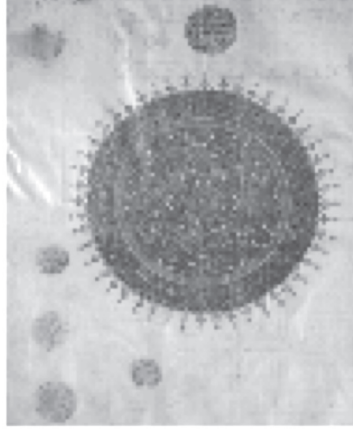

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282 y.10a.- Zahriye (Temellük kitabesi) madalyon sayfası.

Mühürler: El yazmanın 1a.- Şemse’li açılış sayfasında altı mühür basılmıştır.

Sayfanın üst sağ tarafında Sultan III. Ahmed’in (1703-1730) vakıf mührü, üst sola doğru iç yazıları okunamayan 940/1533-34 tarihli yuvarlak bir mühür görmektediriz. 1a sayfanın alt orta kısmında ve eserin diğer 341a, 620a, 818a, 938b sayfalarında da Sultan Muhammed Hüseyin’in (?) yuvarlak mührü vardır. Sayfanın alt sağında ve 938b de kitabın hamisi Sultan Şahrûh Bahadır’ın (1405-1447) yuvarlak mührü mevcuttur. Sayfanın alt solunda ise Maksud bin Ahmed’in (?) yuvarlak mührü, yine alt sol köşede Muhammed Miran Şah’ın (1451) iç kısmı yatay üç bölüme ayrılmış iri yuvarlak mührü vardır. El yazmanın 640a da bir yuvarlak

3 Arapça temellük kitabesini okuyup bana yardım eden İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Felsefe Tarihi Doktora Öğrencisi Bahadır Musametov’a teşekkürlerimi sunmaktayım.

mühür ve 938b de sağ üstte bir mühür silindiğinden dolayı okunmamıştır. Eserin ilk 1a sayfasının sol üstünde 906/1500-01 tarihli eserin tasvirli bir destan olduğuna dair, son sayfasında ise (938b) Farsça olarak “tarih değişmedi, aynı yıl 906” (1500-01) yazısı yazılmıştır.

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. 1a. Sultan III. Ahmed'in (1703-1730) vakıf mührü.

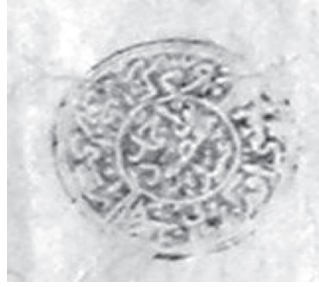
Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. 1a, 341a, 620a, 818a, 938b de Sultan Muhammed Hüseyin'in mührü.

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. 1b ve 938b de Sultan Şahruh (1405-1447) Bahadır'ın mührü;

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. 1b. Muhammed Miranşah'ın (1451) mührü.

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. 1b. Maksud bin Ahmed'in mührü.

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. 1a. İçindeki yazıları okunmayan 940/1533-34 tarihli yuvarlak bir mühür.

Mohamad Reza Chisiani, Şahruh dönemine ait el yazmalarda kullanılan mühürleri karşılaştırmıştır. (M.R. Chiasian, (2018, 34). İki örneklerden bahseder. Birinci örnek, daha ince dokuya sahip olan, 33 cm çapında (Resim-1). İkinci örnek ise, 22 cm çapında (Resim-2), iki mühür nesih yazıyla, onun bitiş sinirinde iki pozitif ve iki negatif eş merkezli daireye sahiptir.

Mühürde şu sözler yazılıdır:

Farsça metin:

من كتب خزانه السلطان الا غظم شاه رخ بهادر

Türkçe çeviri:

'En büyük Sultan Şahruh Bahodur'un hazinelerinin kitaplarından'

Resim-1. Lutfullah Nişaburi tarafından 'Şairler Divanı' eserinin 264a sayfasında görünmektedir. İran Milli Kütüphanesi No: 2321. Cholanreza Amirkhani tarafından paylaşılmıştır.

Resim-2 Shuja tarafından yazılan 'Anis al-nas' eserinin bir nüshasında görülmektedir. İran Meclis Kütüphanesi No: 9518. Aynı hacimdeki bir mühürde bizim araştırmakta olduğumuz B.282 nüshasının 1b ve 938b sayfasında da karşımıza çıkmaktadır.

Resimler: XXI. bölüm içeren eserin birinci bölümü *Taberi Tarih*'inin Farsça çevirisidir (y.10a-296b). Bu bölümdeki 20 tasvir ve iki zehriye, 12 unvan sahifesi, 15 serlevha, 2 başlık müzehheptir (Karatay, 1961, ss. 51-52). E. Sims ve T. Stanley (2002, ss. 222-227), tezhipli sayfaların 32 olduğunu söylemektedir. XV. yüzyıl Timurlu kitap sanatının özenli örneklerinden biridir. Resim programı peygamberler, efsanevi hükümdarlar ve Hz. Muhammed'in yaşamından kimi olayları içerir. Eser Osmanlı Sarayına geldiği zaman Farsça yazıldığından dolayı okuyucuda kitap hakkında fikir oluşması gerektiğinden her bir resim üzerine kırmızı mürekkeple Osmanlıca kısa resim konusuyla ilgili bilgilendirme verilmiştir.

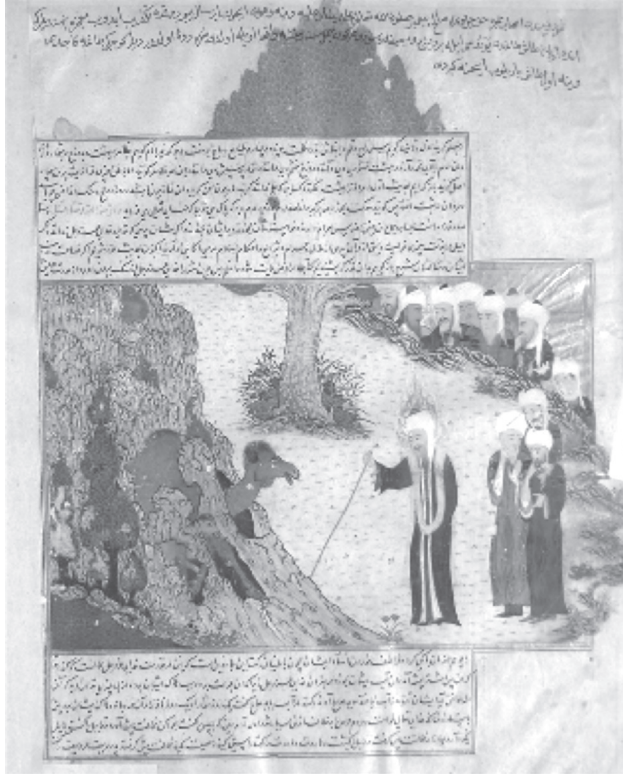
Nuh'un gemisi ve Uc bin Anuk.

Külliyat-ı Tarih, TSMK, B.282. y.23a. 29, 5x30 cm

E. Sims eser hakkında şunları der; 'Bu eser Timurlu dönemine ait en etkileyici el yazmalardan biridir. Eserin resmi başlığı yoktur. Bu büyük hacimdeki tarih eserini B.282 denilmektedir. Eser Bağdat köşkünde bulunduğu için B.282 olarak

isimlendirilmiştir. Resimler boyut olarak birbirinden fark ediyor. Esas sayfanın 3/2'sini almaktadır. Resimli sayfalara bakarken resim çerçevelerini kırıp geçildiği görülebilir. Timur'un sağlığında Şiraz hâkimiyetine gelen İskender Sultan (1404-1414) sarayında yaratılmış eserlerde ressam ve tarih verilmişse, aynı

Salih Peygamber'in iman etmeyenlerin önünde mucize göstermesi,
Külliyyat-ı Tarih, Herat, 1417-1418, TSMK, B.282, y.27b, 30x29 cm.

Nemrud'un Hz. İbrahim'i mancınkla ateşe attırması, *Külliyat-ı Tarih*, Herat, 1417-1418, TSMK, B.282, y.30a, 19x29,3 cm.

dönemde Şahrüh sarayında üretilmiş B.282 eserinin resimleri imzasız ve tarihsizdir. S. Sims ve T. Stanley'e göre '*Külliyat-i Tarih*'in resimlerinde geniş altın gökyüzünü kullanılması, önceden karşımıza çıkmayan nispeten büyük biçimli figürlerine bakarak 1410 yılında İskender Sultan için yapılmış Antoloji'de mevcut olan resimlerden elde edildiğini öne sürmektedir (E. Sims ve T. Stanley 2002, ss. 222, 224, 226).

İbrahim'in kurban edilişi, *Külliyat-ı Tarih*, Herat, 1417-1418, TSMK, B.282, y.35b, 19x21cm.

Resim üslubuna baktığımızda Şahruh için Timurlu hâkimiyeti altındaki farklı sanat merkezlerinde yetişmiş usta ressamı tarafından resimlendiği kanıtına varırız. Metin nüshası yapıldıktan sonra resimlenmiş olması gerçeğe yakındır. Resimlere baktığımızda resim için ayrılmış yerin ressam tarafından yetersiz olduğunu metin kenar boşluklarına kadar taşmış olmasından görmekteyiz. Sahne düzenlemeleri genellikle enlemesine yapılmıştır. Bazı sahnelerde ise resim sayfa kenarına taşırılarak yükseltilmiş ve manzara elemanlarının dikey hatlarıyla tam sayfa görünümünde düzenlemeler yapılmıştır.

Sonuç

Şahruh'un uzun süren hâkimiyeti devamında siyasi hâkimiyeti yanı sıra dönemin kültür ve sanatına da katkıda bulunmasıyla ayrıcalık taşımaktadır. Timurlu hâkimiyeti İran bölgesinde kendisini ilk olarak Tebriz sonradan ise Şiraz'da ifade etti. Şahruh döneminde Timurlu hâkimiyeti başkenti olan Herat şehri Timurlu şehzadelerinin yöneticisi olduğu Şiraz ve Semarkand'da birbirleri bilen yarışacak kadar güçlü sanat merkezlerini şekillenmesine sebep oldu. Şahruh, 1414 yılında Şiraz'daki İskender Sultan'ın 1414'de tahtan indirilmesi, Sultan Ahmed Celayir'in 1410'da ölümü ve Baysungur'un 1420'de Karakoyunlulardan Tebriz'i alması, batı bölgesinin sanat hâkimiyetini zayıflatmıştır. Şahruh İskender Sultan yerine oğlu İbrahim Sultan getirmiş ve hazineyi Herat'a taşımıştır. Şiraz'daki sanat faaliyetleri 1435 senesinde İbrahim Sultan'ın ölümüne kadar devam etmiş ve Şahruh sanatçıları Herat'a getirmiştir. Buna karşılık Herat'da, Baysungur'un himayesinde sanat faaliyetleri güçlenmiştir. Timurlu minyatür sanatının etkilendiği kaynaklardan biri olan Celayirlilerin minyatürlerinde de buna benzer özelliklere rastlanır, eski geleneklerle Moğol resim stiline sentezinden doğan bu dönem minyatürlerinde de yükseltile ufuk çizgisi, figür gruplarının peyzaja nazaran küçük gösterilmesiyle çevreye önem atfedilmesi, saf ve parlak renklerin kullanılması gibi özellikler öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, kökeni ve temelleri XIV. yüzyıl sonlarında Muzafferiler ile Celayirlilerin yönetimindeki Şiraz, Tebriz ve Bağdat'ta gelişen minyatür sanatına dayanan Timurlu minyatür resim stili, sonraki yüzyıllar boyunca, sadece Safevi sanatını değil, aynı zamanda Hint, Osmanlı ve hatta Mısır'daki Memlûk sanatını da derinden etkileyerek, İslâm sanatının bağlıca doruk noktalarından birini oluşturmuştur. Kültürel gelişme açısından bakıldığında, Timurlu döneminde atılan en önemli adımlardan biri, bu "kitabthane"lerin kurulmasıdır, kitaplar ve başka bazı sanat yapıtlarının yapımından sorumlu olan "kitabthane"lerde çalışan nakkaşlar ve hattatlar sayesinde, dönemin yöneticilerinin yaşamları görsel bir formatta günümüze ulaşabilmiştir. Timur'un Semerkand'da bir "kitabthane" kurduğuna dair somut belge bulunmamakla birlikte, başkentte böyle bir kuruluşun bulunduğu ve Orta Çağ İslâm dünyasının büyük kütüphanelerinin (Bağdat, Kahire, Kurtuba gibi) Timur için model teşkil etmiş olabileceği düşünülmektedir. Zaten bölgede Timur-lulardan önce de kitabthane geleneği mevcuttur.

XIV yüzyılın başlarında İlhanlı veziri Reşidüddin'in kurduğu kitabthane de Timurluların kitap sanatları için kaynaklık etmiş olabilir. Özellikle Timur'un ölümünden sonraki dönemde kitabthane'ler Timurlu kültür yaşamının temel unsuru hâline gelmiştir. Şahruh'un oğlu Baysungur'un 1420'lerde kurduğu kitabthane,

kaliteli malzeme ile üretilen minyatürlü yazmaları sayesinde, yetenekli sanatçılar için bir çekim merkezi olmuştur; burası, Timur ve Şahruh dönemlerinde mimarinin ideolojik bir araç olarak, âdeta bir güç göstergesi gibi kullanılmasına benzer şekilde, Baysungur devrinde devletin gücünü yansıtan başlıca araç hâline gelmiştir. Bu merkezlerde üretilen sanat eserleri her zaman birbirleri ile yarışacak hale gelmişti. İlhanlı ve Celayirli hâkimiyetleri bünyesinde gelişmiş sanatın Şahruh'un koruması ve desteği neticesinde İran'da resim sanatının yeni boyutlara ulaşmasında önemli yer tutmaktadır.

Kaynakça

- Karatay, F.,(1961) *Topkapı saray müze kütüphanesindeki Farsça yazmalar kataloğu*. İstanbul: ss. 51-52,
- Lentz, T., Lowry, G. (1989), *Timur and The Pincely vision*. Washington, D.C: Los Angeles County Museum of Art.
- Chiasian, M.R., (2018) *Lives of the Prophets The Illustrations to Hafız-i Abru's "Assembly of Chronicles*. Leide/London:Brill, , ss.33-34.
- Tauer, F. (1932) 'Les manuscrits Persans Historiques des Bibliothèques De Stamboul', *Tirages a Part de Archiv Orientalni, Journal of the Czechoslovak Oriental Institute Prague*, Prague: ss. 97-98.
- Sims, E. (1974) "The Timurid Imperial Style: Its Origins and Diffusion", *Art and Archaeology Research Papers*, S.6, London, s.56.
- Sims, E., Stanley, T. (2002) "The Illustrations of Baghdad 282 in the Topkapı Sarayı Library in İstanbul", *In Cairo to Kabul: Afghan and Islamic Studies*, edited by Warwick Ball and Leonard Harrow, London: Melisende, ss.222-227.
- Hafız-I Ebru, *Külliyat-i Tarih*, Topkapı Saray Müze Kütüphanesindeki, No: B.282 el yazma. İstanbul

Kazakistan Müzelerindeki 19-20. Yüzyıllarına Ait Takılarının Değerlendirilmesi

Guzal Massadıkova*

Öz: Kazak kültüründe kuyumculuk sanatının tarihi M.Ö. 2-1. yüzyıllarına kadar uzanmaktadır. Bunun kanıtı olarak Kazakistan'da bulunan Üysün kabilesine ait yüzük, taç, kemer, kolye, kemer, bilezik gibi süslü altın ve gümüş takı eserleri gösterilebilir. 19. yüzyılda Kazak kültürüne ait takıları genellikle altın ve gümüşten yapılmıştır, takılar geniş biçimli, süsleme işlemlerinde ise, cam ve mercanlar kullanılmıştır. 20. yüzyılda takılar elde üretimin yanı sıra, makine ile de üretilmeye başlamıştır. Genellikle bu takılarda kullanılan saf altın ve gümüşe alternatif olarak altın kaplama tekniği de kullanılmıştır. Ayrıca Kazak kültürüne ait takılar, halkın adet ve görenekleri ile birlikte günlük yaşamdaki kullanma amacına göre hazırlanmıştır. Bu çalışmada, Kazakistan müzelerinde korunmakta olan 19-20. yüzyıllarına ait çeşitli takılarından yüzükleri incelenmiştir. Elde edilen yüzüklerde kullanılan teknik malzeme, renk, model, kesim, boyut, süsleme gibi özellikleri değerlendirilmiş ve müze bilgilerine göre eserlerin envanteri oluşturulmuştur. Yüzüklerde kullanılan işleme özelliklerinin korunması ve gelecek nesil için yaşatılması büyük önem taşımaktadır. Kazak kültüründe kullanılan yüzükler, kuyumculuk sanatını, yöre halkının yaşam biçimlerini ve sosyal statüsünü açıkça ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, Kültür, Kuyumculuk, Takı, Yüzük.

* Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekstil Mühendisliği Bölümü Doktora Programı, guzmasadik@gmail.com

Giriş

Köklü geçmişe ve kültüre sahip her toplumun kendine özgü dili, kültürü, geleneksel sanatı ve el sanatı vardır. Kazak halkının geçmişten günümüze ulaşan kültür mirası ve el sanatlarından biri olan kuyumculuk sanatı, toplumun geçmişi, geleceksel el becerisi ve sanat tarihinin aydınlanması için önem taşımaktadır. Kuyumculuk sanatının tarihsel gelişme süreci boyunca bölgeler arasında farklılıkları beraberinde taşımıştır (Rayimhan, 2010, s.27).

Kuyumculuk sanatında takının tarihi, günümüzden 30. 000 yıl önceye, Üst Paleolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Ancak uzmanlar kuyumculuğun, Mezopotamya'da, Mısır'da ve Anadolu'da, M. Ö. 4. bin yılın sonlarına doğru başladığını belirtiyorlar. Tarihi etnografik müzelerdeki arkeolojik değeri olan ve özellikle demir, altın ve gümüşten yapılmış tüm savaş araç gereçler, mutfak eşyaları, takılar ve süslü taşlardan yapılmış eşyalar usta kuyumcular tarafından yapılmıştır ve bu eserler toplumun mirası olarak korunmuştur. Kazak toplumunda demir ustasının yanı sıra, kuyumcular da "Zanaatkar" diye adlandırılmıştır. Usta ve manevi insan anlamındaki "Zanaatkar" kelimesi, tüm zanaatçılara (ağaç, demir, altın, gümüş) verilen genel isimdir. Fakat altın ve gümüş eşyalarını yapan zanaatçılar, kendilerini diğer demir eşyalarını yapan ustalardan ayrı tutmuşlardır. Bu sebeple Orta Asya halkı, eski zamanlardan beri altın ve gümüş eşyalarını yapan zanaatçıları "kuyumcu zanaatçılar" diye adlandırmıştır (Kasimanov, 1995, 62). Kazak kültürünün kuyumculuk sanatında demir zanaatçılığı çok erken zamanlardan başlayarak gelişmiş ve milli kültürü zenginleştirmiştir. Örneğin, arkeolojik çalışmalarda zanaatçı kuyumcuların genel olarak demir, gümüş, altın, bakır, bronz gibi maddeleri kullandıkları belirtilmektedir (Rayimhan, 2010, s.48). Kuyumculuk sanatının Kazakistan coğrafyasında çok eski zamanlardan beri geliştiğini, Almatı Eyaleti (Güney Kazakistan Bölgesi) *Kegen* İlçesine bağlı *Aktas* yaylasında yapılan araştırmalar sonucunda bulunan altın küpelerden görebiliriz. Araştırmalar, bu küpelerin M.Ö. 1-2. yüzyılda *Jetısu* İlçesinde (Güney Kazakistan Bölgesi) yaşamış *Üysün* kabilesinin kuyumcu zanaatçıları tarafından yapıldığını göstermektedir. Kazakistan kuyumculuk sanatı uzmanı, tarihçi ve arkeolog Kadirbayev, Kazakistan'ın merkezindeki *Şiderti* gölünde yaptığı saha çalışmasında altın ve gümüşten yapılmış nadir eşyaları bulmuştur. Bulunan eşyaların içinde, ince altından işlenmiş aslan ve kaplan tasvirli nakışlarının yarım kabartmalı görünümleri diğer araştırmacıların dikkatlerini çekmiştir. Çünkü bu eşyalar, Kazakistan coğrafyasında kuyumculuk sanatının ileri seviyede geliştiğini göstermektedir. Ama bu değerli altın ve gümüş eşyalarının Kazakistan coğrafyasında bulunmasına rağmen, eşyalarda kullanılan

altın ve gümüş hammaddeleri bu bölgede bulunmuyordu. Bu yüzden Kazak kuyumcuları altın ve gümüş hammaddelerini diğer mallara değış tokuş yaparak komşu devlet Rusya'dan getirmişlerdir (Kasimanov, 1995, s.84).

Kuyumcular düğün törenleri ve çeşitli dekorasyon eşyaları için özellikle altın ve gümüşü kullanmıştır. Ancak bu altın ve gümüşü, toplumun sadece zengin tabakası ve devlet yöneticileri süsleme ve ev dekorasyonu amacıyla kullanabilmişlerdir. Halkı düşünen kuyumcular ise, savaşçı erkek ve kızlara özel takı eşyalarını miras olarak bırakmıştır. Günümüz kuyumcuları bu işin artık ustası olmuştur, seri ve standart üretim için kullanılan santrifüj (merkezkaç) veya vakum gibi döküm tekniklerinin temeli olan kaybolan mum tekniğı, delikli süslemeler yapmak için kullanılan ajur, kazıma tekniğı, taneleme anlamına gelen granülasyon, güherse, tombaklama ve mine tekniğı bunların belli başlıları olarak sayılır. Teknolojik gelişmelerin hızla yaşanması ve insanın artan ihtiyaçlarının sonucu olarak kuyumcular, sanatın gelişmesinde ve tasarlanmasında artık teknoloji ile üretmektedir. Bu kapsamda basım, nakış kalıpları, çeşitli freze makineleri, çizim aletleri, oyumculuk aletleri, elektronik makinelerle çalışmalar başlamıştır. Böylece toplum istediğı tarzda takı, süsleme ve ev eşyalarını kullanma imkânını bulabilmiştir.

2. Çalışmanın Amacı Ve Önemi

Bu çalışmada, Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde korunmakta olan ve tarihi kuyumculuk el sanatına önem kazandıran 19-20. Yüzyıllarına ait Kazak takılarını inceleme amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, Kazak kadın, gelin ve damatların kullandıkları yüzük örnekleri; süsleme tekniğı, kullanılan gereçler, motif ve kompozisyon özellikleri açısından incelenmiş ve ürünlerle ilgili bilgiler fotoğrafları ile beraber ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Günümüze ulaşan bazı geleneksel özellikleri bozulmadan sürdürülen bu sanatın; üretim ve süsleme teknikleri, ürün yapım aşamaları gibi yönlerden incelenmesi ve belgelenmesi, bu sanatın ve mesleğin devamlılığının sağlanması ve gelecek nesillere aktarılmasına yararlı olacağı için önem taşımaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışmanın veri toplanması tarama modeli esas alınarak yürütülmüştür. Kaynak taraması çalışmasında, Kazakistan Merkez Kütüphanelerinde bulunan Kazak el sanatı, kuyumculuk sanatı, geleneksel el sanatı ve takılarla ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde bulunan altı adet Kazak Kadın ve Erkek yüzükleri incelenmeye alınmış, fotoğraflandırılmış ve envanteri oluşturulmuştur. Yüzüklerin üretim ve süsleme tekniklerinin yorumlanmasında gözlem yöntemi kullanılmıştır.

4. Araştırma Bulguları

4.1. Kazak Kültürüne Kuyumculuk Sanatı Hakkında Genel Bilgiler

Kuyumculuk sanatı ve tarihi, Kazak kültüründe kuyumculuk sanatı bölgesel değişiklikleri göstererek sanatın niteliksel değerine önem sağlamıştır. Kazakistan'ın kuzeyinden güneyine, batısından doğusuna kadar üretim yöntemleri, süsleme teknikleri, kullanım malzemelerinde çeşitli metal ve renk tonlarını kullanmıştır. Batı Kazakistan'ın zanaatçıları takı eşyalarının üretiminde genellikle altın kaplamalı ince gümüş plakalardan kesilip, bitkisel ve geometrik motif kompozisyonları uygulanmıştır. Akik ve camdan taş süsleme işlemlerinde kullanılmıştır. Yüzükler için süsleme işlemlerinde taş ve boncuklar sık kullanılmamıştır. Bu tarz yüzükler sadece batı bölgesine aittir. Güney bölgesinde takı eşyaları çok renkli karmaşık tarzda olup, genellikle esnek, zincirli, saçaklı ve turkuaz boyaları kullanılmıştır. Altın ile kaplama, peri, mercandan ve camdan çeşitli renklerde taş ile süsleme işlemlerini yapmıştır. Kuzey bölgesinde kuyumculuk sanatını değişik tarz ve üretim yöntemleriyle diğer bölgelerden fark göstermiştir. Zanaatçılar baykuşun tırnağını gümüşle kaplayıp üretmiş olduğu Ukiyak takılarının zenginliğini ve niteliğini ortaya koymaktadır. Kuzey bölgesinde takı eşyalarında akik taşının kahverengi, kırmızı sarı renkleri ile süsleme işlemleri yapılmıştır. Bununla beraber küpe, köle ve diğer Kazak Kadın aksesuarlarında üzeri akik taşlı gümüş pullarda kullanılmıştır. Doğu bölgesinde ise zanaatçıların takı üretiminde diğer bölgelerden yöntem ve kalıp açısından farklılık göstermiştir. Müze ve kültür evlerinde uç yaprak motif kompozisyonlu Jumır Bilezik, Sagat Bilezik ve Jalpak Bilezik bulunmaktadır. Doğu zanaatçıları genellikle koyun ve köpek kafası tasvirindeki Kapsırma kuyumculuk sanatında skif ve saha kabilelerine ait hayvan motifli desenlerin korunduğunu göstermektedir (Nurfeizova, 2010, s.15). Kuyumculuk işinin yöntemlerine göre: teknoloji yoluyla kalıplama, kalıpla dövme, metal ile kalıplara dökme, kalem işi, bağlamak, eriterek kalıplamak gibi bir kaç yöntemi kullanılmıştır (Kariltay, 2004, s.248).

Kuyumculuk Sanatında Takı Yapım Teknikleri: Yüzüklerin oluşumunda genel olarak iki yapım teknikten gerçekleştirilmektedir. Bunlar tasarımların çizim aşaması ve kalıp çıkarma unsurlarıdır. Bu yöntemler ile Kazak kültüründe kuyum-

cu zanaatçılar genellikle küpe, yüzük diğer *Ongir Jiyek* - parlak taşlarla süslenmiş kolyesi, *Saqina* - Kazak Kadın taşsız yüzüğü, *Sirga* - Kazak Kadın küpesi, *Kııkşa* - takı eşyalarında kullandığı küçük süslü parça, *Kapsırma* - kıyafetlerin önünü kapatmak için kullandığı zımba, *Saukele* - Kazak gelinlik baş giysisi, *Tuyreuş* - kıyafet ve diğer eşyalarda kullandığı pim, *Mik* - çivi, *Ilgek* - saç takıları ve kıyafet takılarında kullandığı kanca, *Sagat* - işlemeli Kazak kadın ve erkeklerinin kullandığı el saati, *Sagat Bau* - saatin kola bağlanması için kullandığı kemer, *Tuyme* - kıyafet ve diğer eşyaların ağzını veya önünü kapatmak için kullandığı düğme, *Kemer Beldik* - Kazak kadın ve erkeklerin kullandığı bel kemeri gibi eşyaları yapmışlardır. Bunların yapım sürecinde her takı için farklı kalıp, biçim ve desenine göre süsleme taşlar, boncuklar, çeşitli metal telalar kullanılmıştır (Kasimanov, 1995, s.198).

Gümüş İşleme Süreci: Bu süreç içerisinde yüzükleri daha kıvamına getirmek amacıyla görünüm ve katile kazandırır. Gümüş zanaatçıların sık kullanan yöntemleri gümüş tabaka yapımı ve gümüş tel yapımıdır. İşlemden çıkmış takılar daha sıyrılmış gümüş plaka halinde düzenlenmiş olur ve süsleme işlemlerine tabii tutulduğunda işlemin daha iyi görünüm sağlayabilmesinde önem kazandırır.

Gümüş tabaka yapımı yöntemde, işlem için karıştırılmamış saf gümüş seçilmiştir. Saf gümüşün çok yönlü kullanım alanı olduğu için Kazak zanaatçıları en iyi kaliteli *Jambı Gümüşü* tercih etmiştir, *Jambı* işlenmiş saf gümüştür. İşlenmiş gümüşü temizledikten sonra mihın boyutunda plaka halinde uzunluğu 10-15 cm civarında kesilir, teli en küçük oyuğundan çekilir ve daha sonra sıkı bağlanır. Gümüş her delikten geçtiğinde daha incelenektir ve saç teli gibi bir inceliğe sahip olur. Çıkarılan gümüş ipi makine ipi bobinine sarılır. Bu gümüş demir üzerine nakışlanarak süsleme işleminden geçirilip üzerinden sert çekiç ile tekrar tekrar dövülür. Bu süreçte gümüşün inceli kalınlı yerleri kendiliğinden yay şekline geldiğinde istenilen şekil elde edilir.

Gümüş tel yapımı yöntemde, işlem için karıştırılmamış saf gümüş seçilmiştir. Saf gümüşün çok yönlü kullanım alanı olduğu için Kazak zanaatçıları en iyi kaliteli *Jambı Gümüşü* tercih etmiştir, *Jambı* işlenmiş saf gümüştür. İşlenmiş gümüşü temizledikten sonra mihın boyutunda plaka halinde uzunluğu 10-15 cm civarında kesilir, teli en küçük oyuğundan çekilir ve daha sonra sıkı bağlanır. Gümüş her delikten geçtiğinde daha incelenektir ve saç teli gibi bir inceliğe sahip olur. Çıkarılan gümüş ipi makine ipi bobinine sarılır. Bu gümüş demir üzerine nakışlanarak süsleme işleminden geçirilip üzerinden sert çekiç ile tekrar tekrar dövülür. Bu süreçte gümüşün inceli kalınlı yerleri kendiliğinden yay şekline geldiğinde istenilen şekil elde edilir.

Kuyum Sanatında Metal Süsleme Teknikleri: Bu süreçte Kazak kuyumcu zanaatçıları takı yapımında son işleme süreci olarak süsleme işlemlerine yön vermiştir. Süsleme işlemleri takıların görünümü ve kullanışlığı açısından daha elverişli yöntemleri kullanmıştır. Bunlardan: baskı tekniği, presleme tekniği, kakma ve kabartma tekniği, açma tekniği, çelik kesimi çalışması, altın kaplama, savat tekniği, taşın mihlanması aşamalarını oluşturmaktadır.

Kakma ve kabartma tekniği Bu tarz yöntemde *Yer-turman* - at eyeri, *Asadal* - sandık, *Kanjar* - hançer, *Selbe* - şahin, *Semser* - kılıç, *Aybalta* - balta, *Nayza* - mızrak, *Sadak* - yay, *Orindik* - sandalye ve genellikle hayvancılık alanında kullanılacak aletlerde uygulanmıştır. Altın kaplama, Yuvarlak, oval, yönlü, dikdörtgen v.s. biçimli nakışlar döküm altın ve gümüşten süslenerek işleme alınır. Bunlara, çeşitli tasvirdeki döküm *Jambı*, *Dilda* - altından yapılmış pul, döküm yüzükleri oluşturur. Kazak toplumunda döküm altın ve gümüşten yapılmış takı ve değerli eşyalar kıymetli hazine ve miras olarak sayılmıştır ve bu açıdan müze ve kültür evlerinde bazıları korunmaktadır. Zanaatçıların takı eşyalarının süsleme işlemleri de yüzüklerde genellikle geometrik motif desenli kompozisyon kullanılmıştır. Geometrik desenlerin altın ve gümüş üzerinde uygulanmasında daha kolaylık ve çok kullanışlıya uygunluktan tercih edilmiştir (Muhammedjanulu, 2009, s.325).

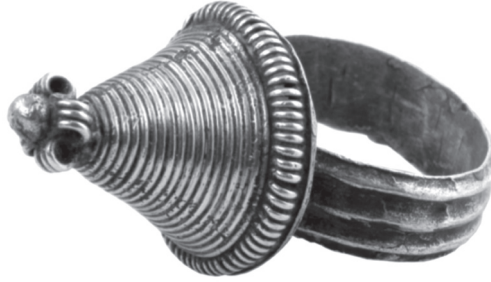
4.2. Kuyumculuk Sanatının Örnekleri Hakkında Genel Bilgiler

Saqina ve Baldaklar - *Saqina* ve *Baldaq* parmağa takılacak kadın ve erkek aksesuarlarıdır. Fakat, kadınlar *Saqina*'yı iki üç parmaklarına takarlar, erkekler ise *Baldaq* sadece bir parmağına takarlar. Kazak kadınları ve erkeklerinin kullandığı *Saqina* ve *Baldaq* genel olarak yüzük olarak adlandırılmıştır. Bunları birbirinden ayıran fark *Sakina* taşlı süslemeli, *Baldaq* ise taşsız, sade ve dökümlü biçimdedir. Geçmişte Kazak erkekleri altın ve gümüş *Baldaq*'ları kullanmışlardır. Takılar süsleme ve işleme yöntemlerine göre taşlı *Saqina*, boncuklu *Saqina*, *Kavkaz Saqina*, kuşburnu *Saqina*, çizgili *Saqina*, vidalı *Saqina* v.s. *Baldaq* ise altın ve gümüş yapılmış olup sadece kullanılan metal açısından ayrışır edilir (Kasimanov, 1995, s.67).

Yüzük ile *Saqina*'nın farkı çapının daha kalın olması ve genellikle taşsız olmasıdır. Kazak kültüründe kadının parmağındaki *Saqina*'nın ne kadar güzel işlemeli ve süslü olduğu el becerisinin gelişmişliğini gösterir. Günümüzde *Saqina*'nın bir kaç bitişik ismi vardır: *Akik Saqina*, ince akik taşlıdır. *Altın Saqina*, saf altından yapılmıştır. *Baldik Saqina* saqinanın parmak üstüne gelen yüzü dörtgen biçimli çeşididir. *Burama Saqina*, altın ve gümüşten yapılmış yüzüktür. *Jez Saqina*, parmak

için yapılmış yüzük değildir, sadece kamçı, mızrak, bıçak, kılıç gibi eşyaların ucunu kapatmak için yapılmış bakır takıdır. *Kavkaz Saqina*, siyah nakışlı yüzüktür. *Kumis Saqina*, saf gümüşten yapılmış yüzüktür. *Kola Saqina*, bronzdan yapılmış kullanışlı pahalı olmayan yüzüktür. *Kusmurun Saqina*, yukarı kısmı yuvarlak biçimli yüzüktür. *Monşakti Saqina*, boncuklu yüzüktür. *Mis Saqina*, bakırdan yapılmış ortancı parmağa takılan yüzüktür. *Neke Saqina'si*, gençlerin nişan töreninde taktıkları nikâh yüzüğüdür (Shoybekov, 2012, s.168). Nikâh *Saqina'sının*, yuvarlak biçimli işlemsiz, süslemsiz ve sade olması gerekir. Böyle olmasının nedeni gençlerin hayatlarını engelsiz, mutlulukları kaygısız yaşamaları temennisidir. Bununla beraber nikâh *Saqina'sından* başka gelin parmağına takacak yüzüğünün yüzü taşlı olan çeşidi de mevcuttur (Niyazov, 2011, s.278).

Resim 1. *Saqina* yan görünümü. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi

Koni şeklindeki *Saqina* ise *Otau Juzik* (evlilik sembolü), iyilik ve ailede mutluluğa neden olacak anlamında yapılmıştır. Bu tarz yüzükler yeni ev kurmuş ailelere hediye olarak verilmiştir (Kasimanov, 1995, s.27). Bununla beraber Kazak kültüründe takılara *Kuş Burnu* motifli kompozisyon uygulamak mutluluk, özgürlük, huzur, iyilik ve sadakat sembolü olarak tasvir edilmiştir. Evlenen yeni evlilerin mutlu uzun yıllara geçirmesi umuduyla aileler bir birine kuş burunlu yüzükleri hediye etmişler (Asanova, 1998; Nursan, 2013).

4.3. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde Bulunan Kazak Kültürüne Ait Düğün Takı Örnekleri

Çalışmada 19.-20. Yüzyıllarına ait Kazak Kadın ve Erkek takılarından yüzük veya *Saqina* ve olarak adlandırılan takı eşyaları incelenmeye alınmıştır. Günümüz Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesinde bulunan Kazak Kadın ve Erkek

yüzüklerinin örnekleri müze envanterine yönelik, kullanan malzeme, model, boyutu, ölçümü, ürünün çağı ve süsleme özelliklerinin aşağıdaki gibi açıklanmıştır. Bu çalışmada, Kazak kadın ve erkek takılarının *Saqina* ve *Baldaq* isimleri kullanılmadan genel olarak gelin ve damat yüzüğü diye açıklama yapılmıştır.

Resim 2. Yüzüğün yan görünümü. Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi

Resim 1'deki takı 19. yüzyıla ait Kazak gelin yüzüğüdür. Müze bilgilerine göre envanter No: YV-373, eserin adı: gelin yüzüğüdür. 1971'de Kazakistan'ın Kizilorda Eyaletinden bulunmuştur. Yüzük yapımında gümüş ve göverse kullanılmıştır. Yüzüğün genel ölçümü 3x2'dir. Yüzük üst kısmı "döküm" tekniği ile çerçeve şeklinde hazırlanmış ve üzerine düz bir gümüş plaka yerleştirilmiştir. Süsleme işlemlerinde büyüklü küçüklü boyutunda göverse yan ayaana kaynatılmış ve üzerinden ezilmiştir. Gümüş göverse tekniği ile süsleme işlemi uygulanmıştır. Yüzük kulp kenarı kalın boyutta kesilmiş ve kenarları dört adet tel örülmüş ve dövülerek düleştirilmiş yüzük kulpunun etrafına çevrilmiştir. Düz plakanın üstüne kaynatmış ve aralarına düz kare tel döşenmiştir. Tellerin arasına iki tel örülmüş ve bunların orta kısmında geometrik motifli kompozisyon "kalem işi" tekniği kullanarak yapılmıştır. Geometrik motif kompozisyonunda her üçgen desen ucuna geverseler uygulanmıştır. Bu işlemde çelik kalem ile kazıyarak şekil verilmiştir. Üst ve kulp kısmı "kaynak" tekniği ile birleştirilmiştir.

Resim 3. a. Yüzüğün Ön ve b. Yan Görünümü.

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi

Resim 2'deki takı 19. yüzyıla ait iki parmağa takılacak yüzüğüdür. Müze bilgilerine göre yüzük, 1975'te Batı Kazakistan Eyaleti Mangishlak İlçesinden bulunmuştur. Yüzükte gümüş, damga kullanılmıştır. Genel ölçümü 8,5x2'dir. Yüzüğün üretiminde "döküm" tekniği kullanılmıştır. Yüzüğün üst yuvarlak kısmında on adet göverseler şekillendirilerek konulmuş ve üzerinden dövülmüştür. Bunun iç ve dış kısımlarında burgu tel uygulanmış ve onun dışına ince bir plaka konarak "sıvama" tekniği ile sıvanmıştır. Onun dışından iki kalın burgu tel çevrilmiş, kaynak yapılmış ve çelik kalemle araları düzeltilmiştir. Tekrarı olarak dış kısmı yine iki adet burgu tel kaynatılmış ve kenarlarına büyük boyutlarda göverseler döşenmiş ve kaynatılmış. Yüzüğün üst yuvarlak parçasının yan kısmı burgulu tel ile bir kaç kere çevrilmiş ve aralarına göverseler dökülmüş. Dökülen göverseler iki yol oluşturmuş ve bunlara kare şeklini oluşturmak için üzerinden dövülmüştür. Yüzüğün üst ve yan kısımlarındaki koyu renkli boş yerleri "savatlama" tekniği ile uygulanmıştır. Yüzüğün kulp parçası iki parçadan oluşmuş ve ikisi de aynı boyuttaki plakadan kesilmiştir. Yüzüğün üstü yuvarlak ve kulp parçaları "kaynak" tekniği ile birleştirilmiştir.

Resim 4. Yüzüğün Yan Görünümü.

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi, Envanter No: YV-527

Resim 3’de, 19. yüzyılına ait Kazak gelin yüzüğüdür. Müze bilgilerine göre yüzük, 1975’te Batı Kazakistan Eyaletinden bulunmuştur. Yüzük, Tileybergenova adlı kişiye aittir. Kullanan malzemeler: gümüş ve damgadır. Yüzük genel ölçümü 1,4x2,9’dur. Batı stilinde yapılmış gelin yüzüğüdür. Yüzük üretiminde “döküm” tekniği kullanılmış ve yüzüğün üst kısmı yuvarlak biçimli plakadan kesilmiştir. Yuvarlak kenara iki yan yana düz plaka çevrilmiştir ve kaynak yapılmıştır. Bu iki plaka arasına göverseler konulmuştur ve “dövme” tekniği ile dövülmüştür. En üstünde büyüklü küçüklü göverseler konulmuş ve kaynatılmış. Yüzük kulp parçasında iki plaka kaynatılmış ve dört adet tel “tel çekme” tekniği ile inceltilmiş, örülmüş ve plakanın üstüne döşenip kaynatılmış. Orta kısmına geometrik motifli kompozisyon yan yana düzleştirilmiş, teller konulmuş ve aralarına da göverseler konularak “dövme” tekniği ile düzleştirilmiştir. Yüzüğün üst yuvarlak parçası ve kulp kısmı “kaynatma” tekniği ile birleştirilmiştir.

Resim 5. Yüzüğün Ön Görünümü.

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi, Envanter No: YV-549

Resim 4'teki takı 19. Yüzyıla ait Kazak damat yüzüğüdür. Müze bilgilerine göre yüzük, 1975'te Batı Kazakistan Eyaletinde bulunmuştur. Yüzük oluşumunda gümüş, damga, filigran kullanılmıştır. Genel ölçümü 1,4x2,9'dur. Yüzük üretiminde döküm tekniği ile gümüş eritilerek plaka haline getirilmiş ve daha sonra kuş burnu şekli damla motifi getirilmiş ve önce içine geverse döşemiş, aralarına teli yuvarlak halka şekline getirerek kaynak yapılmış. Orta kısmına göverse yerleştirilmiş. Burgu teli damla şekline getirilmiş ve sekiz adet motif yerleştirilmiş ve plaka üzerine kaynak yapılmış. "Savatlama" tekniği ile koyu renkli kısımlarına uygulanmıştır. Motifin dış kısmındaki plakayı içe doğru telin üstüne "sıvana" tekniği kullanılmıştır. Süslemelerinde geometrik motif kompozisyonu uygulanarak göverse ile döşenmiştir. Yüzük üst kısmının tam ortası yuvarlak plaka şekline getirilmiş ve burgu teli üstüne doğru "sıvama" tekniği ile sıvanmıştır ve arasına göverseler döşenmiştir. İçe doğru yine burgu tel çevrilmiş sonra yine göverseler ile motifler verilmiştir. Koyu renkli kısımları "savatlama" tekniği ile uygulanmıştır. Yüzüğün üst kısmının yan kenarı göverseler ile döşenmiş ve kaynatılmış sonradan üzerinden kare şeklinin vermek amacıyla ezmiştir. Yüzük kulp kısmı düz plaka halinde kesilmiştir. Plaka üzerine süsleme işlemleri yapılmamıştır. Yüzüğün üst ve kulp parçaları kaynak yaparak birleştirilmiştir.

Resim 6. Yüzüğün Yan Görünümü.

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi, Envanter No: YV-699

Resim 5'teki takı 20. Yüzyıla ait Kazak damat yüzüğüdür. 1981'de Batı Kazakistan Eyaletinde bulunmuştur. Yüzükte kullanılan malzemeler yarı altın ve damgadır. Genel ölçümü 8,2x3,2'dir. Yüzüğün üst yuvarlak plakasının iki kenarı silindirik, orta kısmında ise düz şeklinde plaka hazırlanmış ve "kaynak" tekniği ile birleştirilmiştir.

rilmiştir. İki kenarda yerleşmiş plaka kenarına küçüklü büyüklü boyutta göverseler döşenmiştir ve orta kısmına geometrik motifli kompozisyona göre göverseler kaynatılmış. Yüzüğün yuvarlak plaka kenarları burgu teli ile çevrilmiş ve bunların arasına göverse kaynatılmış. Yüzük yan kenarında ise düz tel çevrilmiş ve arasına göverse döşenmiş, kaynatılmış ve sonradan ezilmiştir. Bununla beraber burgu teli kaynatılmıştır. Yüzüğün kulp kısmı düz plaka şeklinde kesilmiştir ve süsleme işlemleri uygulanmamıştır. Yüzüğün üst ve kulp kısmı kaynak yapılarak birleştirilmiştir.

Resim 7. Yüzüğün Yan Görünümü.

Abılhan Kasteyev Kazakistan Devlet Sanat Müzesi, Envanter No: YV-826

Resim 6'da 20. Yüzyıla ait Kazak gelin yüzüğüdür. 1990'da Kazakistan'ın Kizilorda Eyaletinde bulunmuştur. Yüzük oluşumunda akık, filigran, baskı malzemeleri kullanılmıştır. Genel ölçümü 3x5,2'dir. Yüzüğün üst ve kulp kısmının üretiminde "döküm" tekniği kullanılmıştır. Yüzüğün üst kısmı yuvarlak biçimde kesilmiş olup kenarı gümüş ince örerek düzeltilmiş tel çevrilerek üstüne kaynak yapılmıştır. "Ajur" tekniğini kullanarak deliklerin içerisi boşaltılmış. Süsleme işlemlerinde üçgen kısımlarda büyüklü küçüklü göverseler döşenmiştir. Orta kısmına örülmüş teller düzleştirilip plakanın üzerine çapraz şekilde konularak kaynatılmıştır. Telin çapraz birleşmiş kısmının dört kenarına göverse kaynatılmıştır. Boş kısımlarının araları "ajur" tekniği ile boşaltılmış ve oyulmuştur. Yüzüğün yan kısmında iki burgu tel ile kullanılmış ve ortalarına göverseler süsleme işlemi yapılmıştır. Üst yuvarlak ve yan plaka koyu renkli olan kısımları "savatlama" tekniği ile kullanılmıştır. Yüzük kulp kısmı kalın boyutta kesilmiştir ve plaka üzerine geometrik motif kompozisyonu "kalem işi" tekniği ile süslenmiştir. Yüzüğün üst ve kulp kısımları kaynak tekniği ile birleştirilmiştir.

Sonuç

Kazak kültüründe 19-20. yüzyıllarına ait takıları özellikle gümüşler “döküm” teknik kullanılarak eritilmiş ve sonradan kalıba dökülmüştür. Böylece gümüş plaka haline getirilmiştir. Plakalar “dövme” tekniğı ile inceltilerek istenilen kalıba getirilmiştir. Bunlardan yuvarlak, burgu, düz kare biçimli teller oluşturulmuştur. Plakaların birleştirilmesinde “kaynak” tekniğı uygulanmıştır. Genel süsleme işlemlerinde göverseler dökülmüştür ve çeşitli geometrik motif kompozisyonları kullanılmıştır, yüzüklerin boyutu ise geniş olmuştur. Yüzüklerde kullanılan işleme özelliklerinin belirlenip korunması, gelecek nesil için yaşatılması bakımından önemlidir. Kazak kültüründe düğün törenlerinde kullanılan yüzüklerin, kuyumculuk sanatını, yöre halkının yaşam biçimlerini ve sosyal statüsünü açıkça ortaya koymakta olduğu görülmektedir. Bunun gibi tarihe aydınlık veren takıların korunması kültürün zenginliğine önem verilmesi Kazak kadın ve erkeklerin sandıklarında bırakılmadan gün yüzüne çıkarılması, müze ve kültür evlerinde korunması, bakım yapılması, daha uzun yaşatılması için bağışlanması ve gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Nursan, A. (2013). Kazakistan Respublikasi Memlekettik Ortalık Muzeyi. Almata: Bagdar Katapevi, 1, 95-105.
- Kuriltay, A. (2004). Kazak Kol Oneri. Almata: Dayk-Press, 1, 248.
- Rayimhan, K. (2010). Kazak Halkinin Sandik- Koldanbalı Öneri. Almata: Kazak Universitesi, 1, 27-48.
- Niyazov, N. (2011). Asemdikke Kushtarlik Akademiyasi. Almatı, 2, 278.
- Nurfeizova, N. (2010). Kazak Koloneri. Almata: Atamura, 1, 15-78.
- Shoybekov, R. (2012). Kazak Koloneri Atalimdarinin Tusindirme Sozdigi. Almata: Sardar, 1, 168.
- Shoybekov, R. (2015, Ekim 15). Saqina-Ulttik Kiyim. Adirna: <http://adyrna.kz/ma-alalar/ltty-kiim/sa-ina/>.
- Asanova, S. (1998). Kazak Ulttik Kiyimderi. Almata: Almata Kitap, 1, 213.
- Kasımanov, S. (1995). Kazak Halkinin Kol Oneri. Almata: Almata Kitap, 1, 62-198.
- Muhammedjanulu, Z. (2009). Kazak Keste Sanati. Almata: Almata Kitap, 1, 325.

Architectural and Decorative Specifications of Brunei Mosques in Brief

Zaiematul Asywaq Haji Marsidi*

Abstract: Brunei officially, the Nation of Brunei, the Abode of Peace, (Malay: Negara Brunei Darussalam, Jawi: نارا بروني دارالسلام), is a sovereign state located on the north coast of the island of Borneo in Southeast Asia. Brunei Darussalam known as an Islamic sultanate located on the North coast of the island of Borneo which rich with traditions and cultures. In Brunei Darussalam, mosques are usually designed according to current or contemporary influence which it also prioritizes functionality and design plan and compliance with the latest environmental and architectural. The concept and approach has a distinctive architectural protrusion. In the context of Brunei, twin predictability “*arki-kultur*” architecture and culture that is closely linked and play a role in the blending philosophy of “*Malay Islamic Monarchy*” or “*Malay and Islamic Culture of Brunei*” (Melayu Islam Beraja). This study will be discussing on architectural and decorative specifications of Brunei Darussalam’s mosques in brief, which will be focusing on the exterior of the mosque. It is suitable and benefits (inshAllah; if Allah wills it) for students or researchers looking for mosque architecture or mosque history in Brunei Darussalam in brief.

Keywords: Brunei, Brunei Darussalam, Architectural, Decorative, Mosque, Masjid, Malay Islamic Monarchy, Malay and Islamic Culture of Brunei, Melayu Islam Beraja.

* MA Programme, Marmara University, Institute of Social Sciences, Department of Islamic History and Art
Contact: zasywaq@gmail.com

Introduction

The first and foremost keyword for this study is “Brunei Darussalam”. **Brunei Darussalam**, a sultanate situated on the island of Borneo is rich in culture and history. Home to the oldest and only remaining sovereign Malay Islamic Monarchy, Brunei is a small state, with a land area of 5,765km² and a population of around 400,000. (Islamic Tourism Brunei Darussalam). It is known for its mosques which graced with some of Southeast Asia’s most iconic modern mosques. Brunei is magnificent Islamic architecture. There are two main mosques in the nation which have become landmarks; the Omar Ali Saifuddien Mosque in Bandar Seri Begawan and the Jame’ Asr Hassanil Bolkhiah in Kiarong.

Mosques are one type of the buildings which symbolise Islamic architecture. The word ‘mosque’ is derived from French language which means ‘mosque’e’. The origin of this word is from Spanish language, *mezquita*. In Arabic language, this word is known as ‘masjid’ coming from the word ‘sajd’, which means ‘*sujud*’ (prostration) and ‘*sejadah*’ (prayer mat). The combination of these two words means an act of prostration by a person on a prayer mat. This act of prostration is necessary when a Muslim is performing prayers. In architecture terminology, the word ‘mosque’ refers to a building used for the prayer activities. The existence of mosque is very important for the Muslims’ devotion to Allah, because without the mosque existence, the Muslims are leading to neglect the congregational prayer (*solah*). The mosque design therefore should portray symbol of prostration, which reflects to the meaning of ‘masjid’. (Sanusi Hassan, 2010).

Another important keywords are “architecture” which relates with “Islamic architecture”. **Architecture** is both the process and the product of planning, designing, and constructing buildings or any other structures. Architectural works, in the material form of buildings, are often perceived as cultural symbols and as works of art. Historical civilizations are often identified with their surviving architectural achievements (Wikipedia; Architecture).

Islamic architecture encompasses a wide range of both secular and religious styles from the early history of Islam to the present day. What today is known as Islamic architecture was influenced by Roman, Byzantine, Persian and all other lands which the Muslims conquered in the 7th and 8th centuries. Further east, it was also influenced by Chinese and Indian architecture as Islam spread to Southeast Asia. It developed distinct characteristics in the form of buildings, and the decoration of surfaces with Islamic calligraphy and geometric and inter-

lace patterned ornament. The principal Islamic architectural types for large or public buildings are: the Mosque, the Tomb, the Palace and the Fort. From these four types, the vocabulary of Islamic architecture is derived and used for other buildings such as public baths, fountains and domestic architecture. (Wikipedia; Islamic Architecture).

Importance of the Search

Sunni Islam (Ahli Sunnah Wal Jam'ah) following the Shafei School of Islamic jurisprudence is the country's as enshrined in the constitution official religion of Brunei Darussalam, with Muslims accounting for approximately 74% of the population (Islamic Tourism Brunei Darussalam, 4).

Therefore, *masjid* or mosque has been Brunei's main landmark as well as one of the top and most attracted places to visit in Brunei among tourists and locals itself. As stated from Pehin Orang Kaya Seri Utama Dato Seri Setia Awang Haji Yahya bin Begawan Mudim Dato Paduka Haji Bakar, Ministry of Industry and Primary Resources; Brunei Darussalam is one of not-to-be-missed links in the Trail of Islamic Civilization that runs through most of Southeast Asia.

The glory of Islam in Brunei Darussalam is enchances with the building of mosques throughout the nation. The first mosque in the nation was built by the third Sultan, Sultan Sharif Ali who is also known as Sultan Berkat. This mosque known as Masjid Besar was burnt by the Spanish on June 23, 1578 during the Brunei-Spain War, known as 'Perang Kastela' (Castela War) (Brunei Today, 4)

Brunei architecture evolves from the combination of these three elements (Brunei, Minangkabau and Johor) of culture and tradition. The strong influence of Minangkabau architecture somehow had changed through generations and added up with the influence of strong Islamic religion, culture and tradition by Sultan Sharif Ali. Sharif Ali influences was very strong, during his era, the administration systems were improved, and the teaching of Islam which was led by him had brought Brunei to become the hub of Islamic education centre. As stated, he built a magnificent mosque in Kota Batu.

Although Brunei mosques history and development became more improve and develop from years to years, there is still lack of records in terms of academic. In Brunei, it has not been a popular subject to discuss about the art of Islamic architecture throughout history. Usually the popular topics of Bruneian arts are

discussing about the traditional handicrafts such as silverwork, brasswork, *tenunan* (weaving), *kris* (the Malay's unique and ancient weapon), *songkok* (the cap that became a symbol), *tudang dulang* (dish's cover), *anyaman* (weaving). As for traditional architecture, commonly discuss subject is 'Traditional houses'. It could be said that 'Mosque Architecture' is a rare subject to be discuss.

Another reason for the urgency of Islamic art in Brunei also, the subject of Islamic History in Brunei. Most of the topic discussed was about Islam in Brunei, the past and present. Unfortunately, there is no specific and detail references for 'History of Islamic Art in Brunei'. This is a concern that should not be neglected among historians and academicians to mention that 'Brunei Islamic Art and Architecture' as part of the history's subject.

The Case Studies

Table 1. Case Studies: *Mosques of Brunei*

Case Study	Architectural and Decorative Specifications
	Masjid Marbut (fig.1) was built in the capital city, also known as Masjid Pekan Brunei which was built during the era of Sultan Mohammad Jamalul Alam II, the 26th Sultan of Brunei around 1924. This mosque was located by the river approximately nearby where the current Sultan Omar Ali Saifuddien Mosque is. The mosque was built using <i>atap bulian</i> (the double roof structure) and had a small <i>minaret</i> that resembled light tower. The tower looked like a rocket and divided into three. That was the stage when, the <i>khatib</i>, for the first time, used a microphone to deliver their orations, and installed the loud speakers, which replaced the beat of the <i>badok</i> from the top of the <i>minaret</i>. Concrete was also used as the pillars and the mosque was raised about from a metre from the ground.

Figure 1: Marbut Mosque (Masjid Pekan Brunei (Pak Tunggal))
(http://www.bruneiresources.com/goldenlegacy/tgl_masjid_soas.html/
Accessed 25Sept2018)

Figure 2: Kajang Mosque
(http://www.bruneiresources.com/goldenlegacy/tgl_masjid_soas.html/
Accessed 25Sept2018)

The mosque (fig.2) was never given a proper name but was always known as Masjid Kajang, named after the type of roof material used. *Kajang* means thatched or thatched roof, made of Ordain *nipah* or palm leaves. It was built after the Second World War immediately. Built partly from concrete, the raised stilts were copied from the *Bubungan Dua Belas* building, formerly the British residence at Jalan Residency. It was designed in the traditional style, but partly using concrete and locally available materials. Raised approximately two meters from the ground, the mosque was likely to be pyramidal in shape and supplemented with a small dome at the apex. The spaces underneath allow lower ventilation and accommodated additional praying spaces, or to park bikes and keep shoe racks. The mosque was more like a temporary prayer hall, and it was widely used until 1958 when the Sultan Omar Ali Saifuddien Mosque was completed.

Figure 3: Sultan Omar Ali Saifuddien Mosque (https://en.wikipedia.org/wiki/Omar_Ali_Saifuddien_Mosque#/media/File:Sultan_Omar_Ali_Saifuddin_Mosque_with_the_ceremonial_ship.jpg Accessed 27Sept2018)

Sultan Omar Ali Saifuddien Mosque (fig.3) was built in the late 1950s in the capital, Bandar Seri Begawan. It is a symbol of Brunei's Islamic faith and its Malay Muslim Monarchy identity. The mosque has a classical Islamic architecture, decorated with gold mosaic, marbles and colorful glasses. Its most prominent feature is its large golden dome. The design fuses India's Mughal, Italian and renaissance styles with classical Islamic architecture. The mosque used many of the world's most elegant materials, including marble from Italy, granite from Shanghai, stained glass and chandeliers weighing four tons and two tons from England and handmade carpets from Belgium and Saudi Arabia.

One of the local elements incorporated into the design of *kalat* (thick rope) shaped design which are plastered winding on all the outside columns.

The glass windows were made specially from Italy whereas the frames are made of copper, ordered from London. The windows are designed with elements from Bruneian tradition such as Arap Gegati, Cove flower and Bay leave.

The main dome is the mosque's most recognisable feature covered in gold. The main minaret incorporated a rare mix of Italian Renaissance architectural style.

The artificial stage located in the lagoon beside the mosque was built in 1967 and it is a replica of a 16th Century Sultan of Brunei, Sultan Bolkiah *mahligai* (a replica of an ancient royal barge) or Bahtera Sultan Bolkiah used to stage Koran reading competitions.

Figure 4: Jame' (Mosque) Asr Hassanil Bolkiah

(<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Forms/DispForm.aspx?ID=16&Source=/SenaraiMasjid/Forms/ViewAll.aspx> Accessed 27Sept2018)

Jame' Asr Hassanil Bolkiah is Brunei's largest mosque. It was opened in 1994 by the current Sultan of Brunei, Sultan Haji Hassanal Bolkiah. It has 29 golden domes. The minaret has richly decorated smaller domes. It is an electric mosque, rich with carvings and traditional Islamic architecture, which can accentuate the beauty of the carvings especially in terms of intensity and pattern details and composition.

With four minarets elaborately carved and patterns, this mosque has a prayer room for men and women separate but relates. The main dome has two shapes just like dome of Sultan Omar Ali Saifuddin Mosque. The domes are dyed with golden which has different sizes but the same shape. These domes stand out without any pendentive. Metal copper coloured blueish (blue copper) to the roof that embraces the *dram* carved *ayer muleh* (traditional flower).

Figure 5: As-Shaliheen Mosque (<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Forms/DispForm.aspx?ID=135&Source=/SenaraiMasjid/Forms/ViewAll.aspx> Accessed 27Sept2018)

As-Shaliheen Mosque (fig.5) is one of the country's most high-tech places of worship. The mosque has a retractable roof. The mosque was opened to the public in July 13, 2012. It is located near the Prime Minister's office complex. The mosque Moroccan and Andalusian design is acclaimed Egyptian architect Abdel Wahed el-Wakil.

Figure 6: Al-Ameerah al-Hajah Maryam Mosque (<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Forms/DispForm.aspx?ID=14&-Source=/SenaraiMasjid/Forms/ViewAll.aspx> Accessed 27Sept2018)

The mosque (fig.6) is a charitable endowment from Her Royal Highness Pengiran Isteri Hajjah Mariam binti Haji Abdul Aziz. It is located at Jerudong Village, approximately 24km from Bandar Seri Begawan. The mosque has a beautiful proposition. The mosque's plan is actually similar to Omar Ali Saifuddien Mosque, although there were slight differences from the used colors, decoration and the size a bit smaller. With the capacity of 2,000 worshippers, the mosque has given a great influence and well-known landmark in Jerudong area.

Figure 7: Pengiran Muda Abdul Mateen Mosque (<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Forms/DispForm.aspx?ID=131&-Source=/SenaraiMasjid/Forms/ViewAll.aspx> Accessed 27Sept2018)

Pengiran Muda Abdul Mateen Mosque (fig.7) built in less than two years and officially opened to public on the August 3, 2012. It was named after His Royal Highness Prince Abdul Mateen, the mosque is mix of traditional and contemporary design which based on Islamic and traditional architecture with the use of geometric shapes and patterns. The mosque features a glass ceiling, tranquil water fountains on either side and a stunning dome decorated with floral and geometric patterns in Italian mosaic tile.

Figure 8: Kampong Lumapas Mosque (<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Forms/DispForm.aspx?ID=35&Source=/SenaraiMasjid/Forms/ViewAll.aspx> Accessed 27Sept2018)

Kampong Lumapas Mosque (fig.8) relates a lot of traditional Malay architecture and adapted to associate with the village atmosphere. It was designed by Pengiran Adnan bin Pengiran Badaruddin. The mosque resplendent Malay and Islamic culture of Brunei. It has a dome-like house of medium size and has a roof cover that has a shape of pyramid roof.

Figure 9: Duli Pengiran Muda Mahkota Pengiran Muda Al-Muhtadee Billah Mosque, Kampong Tamoi (<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Forms/DispForm.aspx?ID=25&Source=/SenaraiMasjid/Forms/ViewAll.aspx> Accessed 27Sept2018)

Duli Pengiran Muda Mahkota Pengiran Muda Al-Muhtadee Billah Mosque (fig.9) shows another magnificent Islamic architecture of mosque, blending of Malay and Islamic culture of Brunei. The mosque and its architecture is characterized by a large roof lid with a wall including to the inside (roof architecture). The plan was designed by Pengiran Adnan bin Pengiran Badarudin, on an octagonal star pattern (rotating square) often used in carvings, patterns and built form of Islam. It also represents elements of Islamic architecture, highlighted by the main minaret and four minarets adorning complimentary parapet wall carved long line Bruneian overturned.

Figure 10: National Housing Scheme Mosque (<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Masjid%20RPN%20Kampong%20Pandan.jpg> Accessed 27Sept2018)

National Housing Scheme Mosque (fig.10) built for National Housing Scheme's (*Rancangan Perumahan Negara:RPN*) plan. The design were almost same all around the country. It was influenced by the Middle East architectural style.

Figure 11: Zainab Mosque (<http://www.kheu.gov.bn/SenaraiMasjid/Forms/DispForm.aspx?ID=79&Source=/SenaraiMasjid/Forms/ViewAll.aspx>)

The Zainab Mosque (fig.11) in Kuala Belait, Brunei Darussalam. The architecture of this mosque combines a dome in the shape of a partially closed umbrella with a minaret topped by an onion-shaped dome.

The Findings

Brunei Darussalam has its own country's identity as a Malay and Islamic state, governed by a benevolent monarchy. This philosophy, better known in Malay as "*Melayu Islam Beraja*" (**MIB**) - emphasizes the sanctity of *Bahasa Melayu* - the Malay language; the practice of Malay culture and customs which is heavily centered on family and community themes; the teaching of Islamic laws and values - *Islam* is

the state religion; and the esteemed *monarchy system* which leads the non-secular government of Brunei Darussalam (Islamic Tourism, 4). This identity also applies to the way of life of Bruneian society as well as in architecture.

There are several types of mosques can be distinguished in Brunei; *Masjid Negara* (National Mosque), *Masjid Utama* (Main Mosque), *Masjid Mukim*, *Masjid Kampong* (Village Mosque), *Surau* and *Balai Ibadat* (smaller version of mosque; formerly called).

The earlier period of mosques was slightly different compare to modern mosques in terms of forms and functions. One of the most obvious changes is the roof forms and domes. As stated from historical records;

"...The mosque is like the rest of the houses, of wood, five storeys, the roof of straw (nipah palm, nipah fructicans L.) and the highest posts of a black wood that appears to be of ebony (Malay Nibong) large quantity of tambours for their activities..."

Pyramidical roof forms were most popular. They were commonly embellished with floral motives along the *rawai* or decorative fascia, *kumai* or wood carvings. A small 'complementary' dome, locally known as *kukuhong* or *kubah* (dome) was optionally installed at the apex, with the crescent moon and star positioned at the punchak acting as a symbolic finial (Pengiran Adnan 1996). The mosque is described as being built of a black wood like ebony and being five stories high (Robert Nichol 1986).

As an addition to the above statement, it can be concluded that the old mosques features in Brunei were typically either the 'Village House Shaped Mosques' or 'Pyramid Shaped Mosques'. Time by time, there are changes in the current mosque architecture in Brunei such as the 'Onion-shaped dome' and 'Semi-opened umbrella dome' influences on mosques in the Malay World.

In the past, the *minaret* or tower was used to call for prayer using a traditional instrument called *Badok*. But nowadays it has been changed with microphone and loud speakers with better technology and quality.

Badok or tambours located at the top level of the *minaret*, usually beaten before *azan* was called. The instrument may also used for informing the *sungkai*, or the time break from fasting during the month of *Ramadhan*, and before *azan* for the daily *Maghrib* prayer. Tambours were also beaten to alert the people of incoming enemies, informing the arrival of guests or as an announcement of the king's *titah* or missive (Pengiran Adnan 1996).

Conclusion

Pengiran Adnan (2004) summarised in the context of Brunei Darussalam, twin Predictability “*arki-kultur*” architecture and culture that is closely linked and play a role in the blending philosophy of “*Malay Islamic Monarchy*” or known as “*Malay and Islamic Culture of Brunei*”, in Malay language “*Melayu Islam Beraja*”.

In conclusion, it can be said that the development of mosques in Brunei keeps changing by following the latest innovation of architecture. However, it still maintains the identity and decoration of Brunei such as using the decoration *Bunga Air Muleh*. It relates to Bruneian decoration which Bruneian generally used the traditional border decoration namely; *Air Muleh* as an element of architecture.

Mosques in Brunei Darussalam are usually designed according to current or contemporary influence which it also prioritizes functionality and design plan, and also compliance with the latest environmental and architecture. The concept and approach has a distinctive architectural protrution.

For more details and further understanding, there are two selected references and sources noted could be used academically. To understand more about Malay mosque architecture, a book written by Abdul Halim Nasir titled ‘Mosque Architecture in the Malay World’. The writer explains the details and specifications in simplicity; to the point even reader without any basic knowledge of architecture could easily understand the overall content. The original version for the book actually written in Malay titled ‘Seni bina masjid di dunia Melayu-Nusantara’, it is a great benefit and good opportunity for Malay readers.

Another book recommended is titled ‘Catatan sejarah masjid-masjid Negara Brunei Darussalam’ author; Awang Haji Metussin bin Haji Baki. This book have a detail explanation about history of mosques in Brunei. So far the book only have a Malay language version.

References

- Nasir, A. H. (2004). *Mosque architecture in the Malay world*. UKM Publishing.
- Hassan, A. S. (2010). *Concept of prostration in the traditional Malay mosque design*. Retrieved from <https://medinanet.org/2010/11/concept-of-prostration-in-the-traditional-malay-mosque-design/>.
- Architecture. Retrieved from <https://en.wikipedia.org/wiki/Architecture>.
- Awang Haji Abdul Karim Haji Abdul Rahman, (1991). *Masjid Brunei Abad ke-XVI Masihi*. Pusaka Bil.:4. Pusat Sejarah Brunei.

- Awang Haji Metussin bin Haji Baki, (1993). *Catatan sejarah masjid-masjid Negara Brunei Darussalam*. Jabatan Hal Ehwal Syari'ah, Kementerian Hal Ehwal Ugama. Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam.
- Brunei History Centre. Retrieved from <http://www.history-centre.gov.bn/Themed/peristiwa.htm>
- Today, B. (2009). *Omar Ali Saifuddien Mosque*. Publication of Information Department. Volume 11.
- Kementerian Hal Ehwal Ugama Brunei Darussalam. Retrieved from <http://www.kheu.gov.bn/Senara-iMasjid/Forms/ViewAll.aspx>
- Masjid-masjid di Brunei Darussalam. (2000). Jabatan Hal Ehwal Masjid Kementerian Hal Ehwal Ugama.
- Islamic Tourism Brunei Darussalam booklet*. Brunei Tourism Board. Brunei Darussalam.
- Pengiran Adnan bin Pengiran Badaruddin, (2004). *Peraliran di dalam Rekabentuk Masjid di Negara Brunei Darussalam*. Jabatan Kerja Raya, Negara Brunei Darussalam. Seminar on mosques at <http://www.brunairesources.com/masjid.html>
- Pengiran Adnan Bin Pengiran Badarudin. (1996). *The Brunei mosques history and developments*. Seni Bina Brunei.
- Nichoil, R. (1986). *A note on the Brunei mosque of 1578*. *The Brunei Museum Journal the Brunei Museum*.
- Yunos, R. (2007). *Main Mosques in Brunei through the Ages*. The Daily Brunei Resources at <http://brunairesources.blogspot.com/2007/01/main-mosques-in-brunei-through-ages.html>
- Yunos, R. *Brunei Handicrafts, Brunei Culture and Brunei Attractions*. The Daily Brunei Resources at <http://www.brunairesources.com/index.html> Accessed 30Sept2018.
- Yunos, R., *The Golden Legacy; Sultan Omar Ali Saifuddien Mosque*. The Brunei Times, 5th May 2007.
- Zaiematul Asywaq Haji Marsidi, (2017). *Mosques in Brunei Darussalam from the view of architectural (Powerpoint presentation)*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakultesi XI. Öğrenci Sempozyumu. Istanbul, Turkey.
- Towards Defining the Architecture of Brunei, (2014). Architecture: Religion, Culture and identity. Cultural identity dwelling transformation and architectural research. PUJA (Brunei) Architect Division CPD Talk at <http://puja-brunei.org/pdf/2014/ad/AD%20June%20seminar%20Topic%201.pdf> Accessed 26Sept2018.

Siyaset Bilimi
Political Science

Türki Cumhuriyetleri Milli Marşlarının İçerik Analizi*

Bermet Abdykadyrova**

Öz: Ulusal marşlar herhangi bir ülkenin en önemli sembollerinden biridir. Bu çok önemli bir sosyo-kültürel ritüeldir ve bir ulusa aidiyet duygusuna hitap eden vatandaşların dayanışmasını güçlendiren politik bir araç bile olabilir. Bu makalede, on beş Türki cumhuriyetlerinin milli marşlarının metinlerinin içerik analizi yapıldı. Tarihi kökenleri ve konuştukları dillerin kardeşliği ile çok yakından ilişkili olmasına rağmen uzun süre farklı sosyal, ekonomik ve siyasi sistemlerde ve coğrafik bölgelerde yaşamaktadırlar. Ortak kavramları bulmaya, tarihsel ve siyasi durumun milli marş gibi önemli bir devlet sembolüne nasıl yansıdığını incelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Milli Marş, Türki Cumhuriyetler, İçerik Analiz. Etno Sembolizm.

* Sunduğu önerileri için saygıdeğer Hocam Doç. Dr. Metin Yüksel'e sunduğu önerileri için teşekkür ederim.

** Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Doktora Programı, bema042@gmail.com

Giriş

Ulusal kimlik, insanlarda doğuştan gelen bir nitelik değildir, ulusal kimlik bireylerde büyüdükçe kazanılır ve öğretilir. Dil, edebiyat, müzik, ulusal kahramanlar, mitler, sporcular ve yemekler bile bu kimliğin inşasında kullanılabilir. Böyle çeşitli görsel-işitsel ‘araçların’ arasında bayrak ve milli marşlar ulus inşasında çok önemli bir rol oynamaktadır (Kolstø, 2006). İlk bakışta sadece spor müsabakasında, madalya törenlerinde söylenen bir şarkı olarak kabul edip, milli marşlar dikkatimizi bile çekmeyebilir. Ancak milli marşlar bireyin bir ulusa, topluma ait olma duygusunu, vatanseverliği öne çıkaran, kimlik belirleyici bir armonidir. Michael Billig (2002) “ulusal marşlar [...] ulusu diğer uluslar arasında bir ulus olarak — aynı bayrakların yaptığı gibi — “dalgalandırır” diyor, Benedict Anderson ise: “... sözler ne kadar bayağı, ezgi ne kadar sıradan olursa olsun, bu marşların söylenmesinde bir eşzamanlılık deneyimi vardır. Böyle anlarda birbirlerine tamamen yabancı insanlar aynı ezginin eşliğinde aynı dizeleri okur. [...] Nasıl da kendinden geçer insan bu tek tımda” (2015, ss.162-163) diyerek millî marşların söylenmesi birbirini tanımayan, nerede olduklarını bile bilmeyen insanların kafasında, zihninde hayali bir bağlamı, aynı gruba, topluluğa ait olma duygusunu yarattığını anlatıyor. Anthony D.Smith (2014) bayrak, marş, üniforma, anıt ve kutlama gibi sembollerle topluluk fertlerine ortak mirasları, kültürel yakınlıkları hatırlatıp, ortak kimlik ve aidiyet duygularını güçlendirdiğini vurguluyor. Karen Cerulo’nun da belirttiğine göre “*Ulusal simgeler, özellikle de bayrak ve milli marşlar, ulusal kimliğin en güçlü ve en net ifadesini sağlar*” (1993, s. 244). Milli marş, bazı kaynaklarda ‘ulusal marş’ kavramı “ülkelerin bağımsızlık simgelerinden olan” (Türkçe Sözlük, s.1684), “sözleri ulusal duyguları coşturan” (Püsküllüoğlu, 2005, s. 1005), “bir milleti temsil eden ve o milletin hürriyet ve istiklâlinin sembolü” (Ayverdi, 2011, s. 286) olarak tanımlanıyor. “The Britannica” (National Anthem) ansiklopedisi ise ulusal marşı “vatansever duyguları ifade eden ilahi ya da şarkı” olarak tanımlıyor. Bu kavram Latince “Hymne” kavramına dayanır-törenlerde müzik eşliğinde tanrıları veya kahramanları kutlayıcı övme ve yüceltme şarkıdır. Mısır, Yunan ve Roma kültürlerinde yer almıştır. Daha sonraları, kilise orta çağda kullanmaya başlamış ve böylece ilahi ve şarkılar günümüze kadar kullanıla gelmiştir (Tepebaşı, 2005). Günümüzde sözleri açısından en eski ulusal marş Japonya’da kullanılan “Kimigayo”dur. IX. yüzyılda yayımlanan *Kokinshu* şiirler antolojisinde çıkan anonim bir şairin eseridir. Resmî millî marş olarak ise 1880 yılında ilan edilmiştir. En eski müziği kullanan millî marş ise Hollanda’ya aittir. Beş yüz yıldan uzun bir süre önce yapılmış bestedir (Origins of National Anthems, n.d.). Ama genel olarak millî marşlar modern devletlerin ‘icadıdır’-“Hechter

devletlerin milli marş, bayrak ve anıt gibi yeni gelenekleri bilfiil teşvik ettiğini belirtir. Bunlar ezelden beri varmış gibi görünebilir, oysa gerçekte hepsi de yakın tarihin ürünleridir” (Hecter’den aktaran Özkırımlı, 2010, s. 43) .

Dünyada ne kadar ülke varsa, o kadar sayıda marş vardır. Bohn milli marşları içerikleri açısından iki gruba ayırmıştır (Bohn’dan aktaran Tepebaşı, 2005, s. 388). Egemen şahıs ve onun kahramanlıklarından “Kral Marşları”, ulusun yaşadıklarından, kazandıklarından, acı ve sevinçlerinden, iç ve dış çalkantılarından bahseden “yurt marşları”. Müzikal açıdan ise Serhat Yener ve Hakan Duran (2010) ulusal marşları; ilahi türü, marş tipi, halk müziği kaynaklı folklorik marşlar ve yalnızca melodisi olan, metin içermeyen fanfare tarzı marşlar olarak çeşitlendirmişler.

İngilizce ve Rusça kaynakların tarama sonucunda araştırmalar, Rusya’nın yanı sıra Avrupa ve Afrika ülkeleri marşları üzerinde olduğu görülmektedir. Türkçedeki çalışmaların çoğunluğu ise «İstiklâl Marşı» ve Avrupa ülkeleri ulusal marşları üzerinde yapılmıştır. Cerulo’nun (1993) belirttiğine göre ulusal simgelerin üzerine araştırmalar iki şekilde yapılabilir: semantik ya da anlambilim açısından ve syntax-sözdizim açısından. Semantik analiz, ulusal simge ifadesinin içeriği, taşıyan anlamı inceler — bayrakta kullanılan renkler, renklerin anlamı, neden bu renk kullanılıyor; milli marşlardaki kelimeler, müziğin temposunun, neden marşın bir parçasında tempo yükseltildi. Sözdizimsel analiz ise sembolün tasarımının, yapılandırılmasının araştırır — neden kırmızı renk beyazdan önce/sonra geldi, marşın metnindeki kavramların yerleşimi, melodi notları ve notların melodi tonu ile bağlamı., belli bir mesajı iletmede sözdizimsel yapının semantik yapı kadar etkili ve önemli olduğunu vurguluyor:

Sözdizimsel yapı sembolün çeşitli unsurlarının düzenini ve sırasını organize eder. Dolayısıyla, semboldeki iki unsur özdeş olsa da, onları birleştirerek ya da tekrarlayarak veya vurgu yaparak sembolün mesajını, anlamını ve etkinliğini bile değiştirebiliriz. Semboldeki sözdizimsel yapıyı değiştirmek, mesajı değiştirir (Cerulo, 1993, s. 246).

Bu konuda araştırmalar genelde semantik açısından ve disiplinler arasında olduğunu belirtebiliriz. Psikolojik, sosyo-kültürel, siyasi, müziği, edebiyat ve dilbilim arasında yapılabilecek belli bir kavramların kullanılışı, ilişkisi, bağlamı ve melodisi üzerinde yapılmıştır. David Lester ve John F. Gunn (2011) milli marşların hüznü, üzücü tonda yapılması ve ülkedeki intiharlar arasında bağlamını inceleyerek, marşın üzücü melodi de olması insanların intihar etmelerine gerçekten etkileyici olup olmadığını on beş Avrupa ülkesinin marşlarının müziği üzerinde araştırmışlardır. Karen Cerulo de sosyoloji ve müzik arasında yaptığı araştırmalarında

(1989, 1993) ülkedeki siyasi rejimler, kontrolün seviyesi ve istikrarın durumu gibi faktörlerin millî marşların özelliklerine etkisini incelemiştir. Onun belirttiğine göre otoriter rejimlerde milli marşların müziği basit tonlarda yapıp «basit kodlanmıştır»; demokratik ülkeler de ise çok abartılmış tonlarda “süslenmiş kodları” kullanmaktadır. “Millî marşlar belli bir şekilde şairlerin ve bestecilerin eseridir ve ülkedeki durum, kaynaklara ulaşabilmeleri, sömürgeci ülkelerin ideolojik ve kültürel unsurların etkisini de unutmamalıyız” (Cerulo, 1989, s. 94).

Günümüzde en «vahşi ve savaşçı» metne sahip sayılan Fransa’nın millî marşı «*La Marseillaise*» en çok tanınan marşlardandır. Büyük Fransız Devrimi’nde insanları yönlendiren ve mücadeleye çağıran devrimcilerin marşıydı, şimdi ise bağımsızlığın, özgürlüğün nasıl kazanıldığını nesillere unutturmayacak miras olarak devletin milli marşıdır. Milli marşların böyle “savaşçı” içeriğini araştıranlar — metinlerinde “düşman, devrim, savaş, çatışma, kan» kavramlarının kullanılması, tarihi olay ve savaşlardan bahsedilişi — çağdaş milli marşların 54,1% “savaşçı marşlar” olduğunu belirtiyorlar (Khromenko¹, 2015). Latin Amerika ve Afrika ülkelerinin milli marşları genelde savaşçı özelliğe sahiptir. Sömürgecinin kaldırılmasından sonra bağımsız olan ülkelerin milli marşlarının öyle olması tabii bir şeydir. Hem de Afrika ülkelerinin çoğunluğu Fransa’nın kolonilerinden olması «*La Marseillaise*»dan etkilendiler (Montoro, 2016). Müzik ve savaş çok eskiden el ele gelen unsurlardandır, savaşlarda, devrimlerde müziği insanları mobilize etmek ve coşturmak için kullanıyorlardı, milli marşlar ise insanları bir araya getiriyor ve özgürlüğü kazanma sürecini, o savaşı, mücadeleyi unutmamak için yeni kurulan bir devletin ülke sembolüne çevrilişi tabiidir. “Eskiye ait simgeler genellikle törenler eşliğinde yıkılır [...] onların yerine yeni simgeler kümesi, özellikle de bir bayrak, milli marş, “kutsal metinler” ve bir hakiki vatansever imgesi belirir. Yeni milletler, yeni başkentler ve ülke için yeni isimler, hatta bazen yeni bir takvim ya da alfabe de yaratılır” (Özkırımlı, 2010, s. 171). Gelenekler icat ediliyorsa, neden simgeler icat edilemez. Khromenko “savaşçı ulusal marşlara” karşı “barışçıl marşların” olduğunu ve günümüzdeki marşlar arasında onların oranının sadece % 19,5 olduğunu belirtiyor (2015, s. 56).

Millî marşların metinlerinin dili genelde sade ve kelimelerde sınırlıdır, hem de bu kelimelerin belli duyguları uyandırması gerekir, bu nedenle marşların metninde kelimelerin seçilmesi önemlidir ve dikkat çekici konudur. Milli marşların

1 Uluslararası ISO9 sistemi ile Kiril alfabesinden Latin alfabesine transliterasyon yapılmıştır ve bütün makaleye yansıtılmıştır.

ulusal kimliği yansıtmaya özelliği ulus-inşa ve milliyetçilik bağlamında metinlerin karşılaştırmasını yaparak, belli kavramların, ortak kelimelerin ve simgelerin kullanılması incelenip sosyo-kültürel açıdan araştırılmıştır. Bu konuda Hüsamettin İnaç ve Murat Yaman'ın (2015) *Ulus İnşa Stratejileri Bağlamında Avrupa Milli Marşlarının Sosyo-Politik Mukayesesi*, Argyris Kyridis vd. (2009) "*Nationalism through State-Constructed Symbols: The Case of National Anthems*", Umyarova ve Shevchenko'nun (2012) '*Lingvokul'turny`e Osobennosti Gimnov Angloyazichny`h i Frankoyazichny`h Stran*'² çalışmalarını belirtebiliriz.

Önceden de belirttiğimiz gibi çalışmaların çoğunluğu Rusya'nın yanı sıra Avrupa ve Afrika ülkeleri hakkında yapılmıştır. Bu çalışmada ise aynı kökten ancak tarihi birbirinden çok farklı olan *Türki Cumhuriyetlerin* milli marşları üzerindeki araştırmadır. Tarihin farklı olması yanı sıra birbirinden çok uzak bölgelerde de yerleşmesi, bazılarının hâlâ egemen olmayıp başka ülke içinde otonomi olarak hayat sürdürmesi marşlara nasıl yansıtıldı, yansıtıldı mı gibi birçok soru bu çalışmanın yapılmasına neden oldu. Araştırmada Türkiye, eski Sovyet ülkelerinden olan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan, Rusya'nın içindeki özerk Tataristan, Başkurdistan, Saha, Altay, Tuva, Hakasya, Karaçay-Çerkes, Çuvaş Cumhuriyetleri ve Moldova'daki Gagauz Yeri ile on beş *Türki cumhuriyetin* milli marşlarının metinlerinin içerik analizi yapıldı. Burda belirtilmesi gereken Sincan (Xinjiang) Özerk Uygur Bölgesi'nin resmi olarak kabul edilen bir milli marşı bulunmadığından dolayı ve Kabardino-Balkarya Cumhuriyeti'nin milli marşının sözleri üzerinde tartışmalar olmasından dolayı makalemizde incelemeye alamadık. Marşlarda en sık kullanılan konular, milletin tarihi, kültürü, ulusal kimliklerin yansıtılması, nelere/kimlere «ithaf edildi» kavramlarının kullanılması, tarihi-coğrafi ve siyasi faktörlerin etkisi, metinleri karşılaştırarak ortak kavramların olup olmadığı, 70 yıldır Sovyetler Birliği'nde olup son 20 yılda egemen olan Orta Asya ülkeleri ya da özerk bölgeleri, milli marş gibi devletin önemli sembolünde nasıl tasvir edildiği araştırıldı. Çalışmada milli marşların bestesi değil, güfte analizi yapıldı. Metinler Türkçe'ye çevrildi, Rusya'daki özerk cumhuriyetlerin ulusal marşlarının resmî Rusça çevirilerinin olması metinleri anlamada ve analiz yapılmasında yardımcı oldu. Milli marşların üzerinde yapılacak bu çalışma *Türki cumhuriyetler* ile ilgilenen herkesin dikkatini çekecektir ve genel olarak benzer konulardaki araştırmalara da katkı sağlayacaktır.

2 çev. Lingvocultural Characteristics of National Anthems of English-speaking and French-speaking States

Türki cumhuriyetlerin Ulusal Marşlarının İncelenmesi

Türk kültürü ve toplulukları Kafkasya'dan Anadolu'ya, Orta Asya'dan Sibirya'ya kadar yaklaşık 12 milyon kilometre karelik bir alanda ve 220 milyon insanı kapsayan oldukça geniş bir coğrafyada yerleşmektedir. Tarihi kökenleri ve konuştukları dillerin kardeşliği ile çok yakından ilişkili olmasına rağmen uzun süre farklı sosyo-ekonomik ve siyasi bir sistemlerde yaşadılar. Dolayısıyla, devletler arasında tarihsel ve çağdaş bağlamlar, değerler ve ilişkiler ile birlikte ayrımsal birçok şey vardır. Egemen bir devlet olarak millet olma bilincinin oluşması da farklı dönemlerde gerçekleştirildi. Türkiye'nin dışında devletlerin büyük bir kısmı 70 yıldır Sovyetler Birliği içerisindeydi ve bağımsızlıklarını sadece son 25 yılda kazandılar. Diğer kısım ise bugün özerk cumhuriyetler olarak idame ettirmektedir.

Billig'in belirttiği gibi «biz» de «sizin» gibi olduk (artık «onlar» değil); «bizler» hepimiz, bayraklarımızla, *ulusal marşlarımızla*, Birleşmiş Devletler'deki sandalyelerimizle ve Olimpiyat Oyunlarında ve Dünya Kupalarında uygun şekilde tasarlanmış kostümlerimizle boy göstermemizle birer ulusuz» (2009, ss. 102-103) her ulusun kendine ait bir bayrağa ve ulusal marşa sahip olması bekleniyor. Egemenliği yeniden kazanan ülkeler olarak halkı bir ulusal sembol etrafına toplamak için devletlerin milli marşların ve bayrakların hızlı bir şekilde kabul edilmesi önemliydi. Türkiye'nin milli marşı 1921 yılı, eski Sovyet ülkelerin marşları 1992-1996 yılları arasında kabul edilmiştir³ ve Kazakistan ve Türkmenistan haricindeki diğer ülkeler 1992 yılında kabul edilen marşı hâlâ kullanmaktadırlar. Gagauz Yeri aynı şekilde Sovyetlerin dağılması sonrası 1995 yılı⁴, Rusya'daki cumhuriyetlerin sadece 2000 yıllarında yerel milli marşları konusu hakkında çalışmalar başlamıştır.

Milli marşlar politik araçtır - vatandaşların dayanışmasını ve bir ülkeye, bir ulusa bağlılık duygusunu güçlendirir. Marşlar 'düzenleyici' araçtır - halkı harekete geçirir, ilham verir, ülkesi için bir sevgi ve gurur duygusu uyandırır. Hatta, marşların metninlerinde bir ülkenin devlet olarak, hem politik hem de sosyal değerlerini belli bir ölçüde yansıttığını bile söyleyebiliriz. Ve marşların 'büyüleyici' etkisinin olduğunu inkar etmemeliyiz - ulusu, toprakları, tarihi yücelterek (totaliter veya monarşist rejimlerde ülke lideri yüceltilir), bazı kelimeler tekrar tekrar vurgulanarak duyguları etkiliyor, ulusun/devletin özelliğini, teklisini yüceltiyor. Genelde

3 Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan ve Özbekistan milli marşları 1992 yılında, Türkmenistan ise 1996 yılında kabul edilmiştir.

4 Çünkü Moldova'nın kendi milli marşı 1994 yılında kabul edilmiştir.

milli marşlarda bir konu ön planda olup, bütün metinde baskın olur; ya da bir konu ön planda ve ona destekçi konular oluyor. Çoğunluğu tabii ki de ulus ve vatan konuları etrafında inşa ediliyor.

Hürriyet ve Özgürlük

Egemenlik, bağımsızlık ve hürriyet marşların çoğunluğunda merkeze yerleştirilip ana konulardan biridir. Kurtuluş Savaşının sonunda Türkiye'nin Cumhuriyet olması, 70 yıldır Sovyetlerin içinde olmaları ve sadece SSCB'nin dağılışı ile bağımsızlığı kazanan ülkelerin ulusal marşlarında özgürlüğün ana tema olması oldukça doğal bir durumdur -*"Güneş gibi parlayan hür ülkem"* (Özbekistan), *"Dostluk içinde yaşayan bağımsız ülkem var"* (Kazakistan). Bazı marşlarda havada yükselen bayrak özgürlüğün sembolü olarak geçiyor: *"üç renkli bayrağını yükseltmeye"*, *"üç renkli bayrağıyla mesut yaşa!"* (Azerbaycan), *"bayrağın yükselsin bu dünyada"* (Türkmenistan), hatta metin bayrağa sesleniyor, hitap ediyor *"dalgalan özgürlüğün bayrağı"* (Kırgızistan), *"dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal"* (Türkiye).

Vatan - Toprak - Ulus

Vatana olan sevgi ve genel olarak "vatan" kavramı marşların hepsinde merkez konulardandır - kutsal, aziz, şanlı, cennet gibi sıfatlar ile yüceltilerek, kutsallaştırılarak 'toprakların' ne kadar önemli olduğu vurgulanıyor: *"Rusya'nın incisi"* (Karaçay-Çerkez), *"Aziz vatan"* (Tataristan), *"Şanlı vatan! Şanlı vatan!"* (Azerbaycan), *"Sonsuz yaşa devletim, ciğerim canım"* (Türkmenistan), *"Doğa mucizesindir sen"* (Hakas), *"Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?"* (Türkiye), *"Gün nurları gibi parlayan"* (Özbekistan).

Millî marşların merkezinde vatan ile birlikte ulus yerleştirilmektedir -vatan-daşlarda toprakları ile birlikte insanlardan da gurur duymaları, "evet, benim yerim, bu benim milletim" demesini, aidiyet duygusunu, kendi ulusunun özel olduğu hissinin güçlenmesini sağlıyor.

Ulusun özellikleri - böyle cennet topraklarda yaşayan millet. *"Pek iççidir insanın/ Elleri keser altın"* (Gagauz Yeri), *"Cömert Özbek haklın"*, *"Dostları ile merhametli ve nazik"* (Özbekistan), *"Ey, kahraman evladın şanlı vatani!"* (Azerbaycan), *"Kahraman ırkım"* (Türkiye), *"Arkadaşları için her şeye hazır"* (Kırgızistan). Ama bu marşlarda 'ulus' ön plana çıkmıyor. Milli marşların arasında tamamen ulus-merkezli olan Kazakistan milli marşıdır. Kazak halkın ne kadar iyi ve mükemmel, Kazak

ların ne kadar bir mutlu, kahraman bir ulus olduğunu anlatılıyor: “*Ezelden kahraman/Namusunu her zaman koruyan/Kazak halkım en iyi*”, “*Barıştta/dostlukta yaşayan, bağımsız halkım var/Mutlu bir halkım var, bizim halk öyledir*”. Ülke başkanları milli marşları yurttaşlar arasında millet olma bilincinin oluşturması ile birlikte dünya sahnesinde ulusun itibarını korumak için de kullanabilirler. Ve ulus-merkezli milli marşla Orta Asya bölgesindeki hem coğrafi hem de ekonomik en gelişmiş ülke sahip olması, milli marş sözlerinin yazarlarının birisi de Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev olması ulusal marşların ulus-inşada ne kadar önemli bir unsur olduğunu gösteriyor ve aynı zamanda ‘araç’ olarak kullanılmasında en iyi örneklerden biri olabiliyor.

Doğa

Ait olduğu toprakların güzelliği, dünya halklarına «bakın, vatanımın ne kadar harika manzaraları var» diye esastan bu güzelliklere bağlı olduklarını, gurur duyduklarını söylüyorlar - Özbekistan (altın vadiler), Kazakistan (altın tohum bozkırlar), Altay (Altay dağları ve ‘*tayga*’ ormanları), Kırgızistan (Aladağlar), Başkurdistan (Ural dağları), Saha (Lena nehri), Tuva (Tandı tepesi, Sayan dağları), Karaçay-Çerkes (Elbrus dağları, Kuban nehri), Hakas Cumhuriyeti (Yenisey nehri, Sayan dağları). Burada dikkat çekici nokta ise çoğunluğunun dağlardan bahsetmeleridir. Burada galiba bir simgesellik vardır — dağlar gibi büyük, yüksek olmak, sonsuz yaşamak gibi — «*yüzyıllardır parlayan Elbrus’un karları*» (Karaçay-Çerkes), «*Aziz Tandı dağların tepeleri*» (Tuva Cumhuriyeti), «*Ural dağlarından doğan güneş*» (Başkurdistan) “*Baharın güneş nurlarında parlayan yerim*” (Çuvaş Cumhuriyeti). Milli marşlarda doğadan çok bahsedilmesi belki de şamanizm, tengricilik inançları ile de bağlı olabilir - doğaya saygı duymak, dağların, ağaç ve toprakların ruhlarına dua ederek doğa ile uyumlu yaşamak önemliydi, Altay Türklerinde, Sibirya’da, Orta Asya bölgesinde bu inançlar hâlâ yaşamaktadır.

Geçmiş ve Gelecek

Tarih eğitimde, ulus-inşasında çok önemli bir unsurdur - insanların unutmamaları ve hatırlamaları için - birbirini tanımayan insanları birleştiren unsur onların ortak tarihidir. Zaten milli marşlar siyasi ve düzenleyici bir araç olabileceğini belirtmiştik çünkü insanlara aidiyet duygusu veriyor, belli bir ulusa bağlılık duygusunu güçlendiriyor ve milli marşlar ‘ataların senin için savaştı, senin özgür topraklarda yaşayabilmen için kan döktü’, ‘atalardan kalan mirası gelecek nesillere bırakalım’

gibi önemli mesajları taşıyorlar: “*Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır atanı/Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı*”, “*Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın; Siper et gövdeni*” (Türkiye), “*Binlerce can kurban oldu!*” (Azerbaycan), “*Nesiller göğüs gerip korur şanımızı*” (Türkmenistan), “*Bize bırakılan atalarımızın mirasın nesiller için koruyalım*” (Kırgızistan).

Bu ülkelerden farklı olarak Rusya’nın içerisindeki özerk cumhuriyetlerin marşlarında geleceğe dair Rusya ile birlikte daha ileriye gidebilecekleri mesajları içermektedir. “*Rusya ile birlikte, ilerle Başkurdistan*” (Başkurdistan), “*Nice yüzyıllara Rusya ile yan yana*” (Altay), “*Rusya’nın parçası, Vatanım benim/ İlerle, geliş, daha yukarılara yüksel*” (Hakas Cumhuriyeti) gibi satırlar vardır. Belli bir şekilde bu milli marşları devlet tarafından yürütülen siyaset ve ulus-inşa stratejilerinin ürünü diyebiliriz. Burada Rusya’nın günümüzdeki milli marşından biraz bahsederek bu durumu anlatmak gerekir. 2000 yılı Mayıs ayında Vladimir Putin ilk kez cumhurbaşkanı oluyor ve aynı yılın Aralık ayında Rusya’nın milli marşını değiştiriyor, hem de Sovyetler Birliği’nin milli marşının bestesini kullanıyorlar ve sözlerini de yine SSCB milli marşının sözlerini yazan şair yazıyor. Bu durum zamanında çok tartışılmıştı ve Putin’in Sovyetler Birliği’nin bestesinin alması ve onun emperyalistik bakışları arasındaki bağlam hakkında bir sürü araştırmalar (Lloyd, 2000; Daughtry, 2003; Meehan, t.y) bile yapılmıştı. Özerk cumhuriyetlerinin milli marşların çoğunluğu de 2000’den sonra kabul edilmiştir ya da değiştirilmiştir⁵. Kendilerinin milli marşları olmalarına rağmen uluslararası sahnede onlar Rusya’nın bir parçasıdır ve spor müsabakasında, madalya törenlerinde Rusya Federasyonu’nun milli marşı çalınmaktadır.

Fedakarlık

Atalardan kalan mirasları korumak çoğunluğunda satırlar arasında okunabiliyor: “*Kurban olayım sana, canım yurdum*”, “*Nesiller göğüs gerip korur şanımızı*” (Türkmenistan), “*Evlatların sana güçlü kanat olur*” (Özbekistan). Ama Türkiye ve Azerbaycan’ın milli marşlarında «vatan için fedakarlık, özgürlük için can vermek», “dökülen kan” ifadeleri çok nettir. Özellikle de ‘fedakârlığı’ milli marşın merkezine koymuştur: «*Senin için can vermeye hepimiz hazırız! Senin için kan dökmeye hepimiz kâdiriz!*», «*Namusunu korumaya, bütün gençler hazırdır!*». (Azerbaycan), “*Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım/ Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım*”, “*... Siper et gövdeni*”, “*Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl*” (Türkiye).

5 Tataristan (2013), Başkurdistan (2008), Tuva (2011), Hakasya (2015), Altay (2001), Saha (2004), Karayay-Çerkesler (1998) yıllarında kabul edilmiştir.

Kardeşlik ve Dostluk

Bu ana konu Rusya'nın kuramındaki özerk Cumhuriyetlerinin çoğunda geçiyor, hem de Rusya'da yaşayan uluslar arasındaki kardeşlikten bahsediyorlar. Genel olarak bu cumhuriyetlerin milli marşları birbirine çok benzeyen bir formda tasarlanmıştır — ilk kıtalarında doğa güzellikleri ya da/veya yerel halkın özellikleri ve ikinci/üçüncü kıtada ise «Rusya ile birlikte, farklı uluslar ile kardeş olarak yaşayacağız» mesajını iletiyorlar: *“Farklı uluslar bir aile olarak/ Kardeşler gibi yaşıyor”* (Tuva), *“Hayat boyu kardeş gibi, yaşıyor bizde farklı milletler”* (Tataristan), *“Kardeş diller, kardeş yüzler arasında”* (Karaçay-Çerkes), *“Bütün millet birbirine kardeş gibi”* (Çuvaş Cumhuriyeti).

Cinsiyet konusu

Uluslar, kadın ve erkeğin farklı rollere dağıtabileceği, ayrılabilirliği çok cinsiyetli yapılardır, özellikle de Türki Cumhuriyetler ataerkil toplumlardandır. “Marş” kavramı zaten savaş ve askerler ile ilişkili kavramdır ve milli marşların metinlerinde “kahraman oğulların korur seni, bayrağını yükseltir” ana idea geçiyor. Seslenmeler, hitap etmeler hep “oğul/ata”: *“Oğullarının altın elleri”* (Hakas), *“Ey, kahraman evladın şanlı vatani!”* (Azerbaycan), *“Sen şehid oğlusun”* (Türkiye), *“Korudu bizim atalar”* (Kırgızistan). Hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin milli marşı Mehmet Akif Ersoy'un yazdığı “Kahraman Ordumuza” diye Türk Ordusuna ithaf edilen şiiirdir.

“Ana” kavramının kullanılışı Gagauz Yeri'nin milli marşında geçiyor “İlk adım sende attık/ “Ana” diye seslendik”. Bir de Çuvaş Cumhuriyeti marşında “baba-anne” kavramını görebiliyoruz. Özbekistan milli marşında vatan kavramı “anayurt” olarak kullanılıyor *“Tanrı seven Anayurdum ilerle!”*. Bu örneklerin dışında oğulları dışında kızlara seslenen tek marş Tuva Cumhuriyeti milli marşında vardır: *“Ben Tuvalı/ Karlı dağlı toprakların oğlu/ Ben Tuvalı/ Nehirleri gümüş toprakların kızı”*.

Tanrı kavramı

Diğer dikkat çekici konu ‘Tanrı’ kavramı açık bir şekilde araştırdığımız 15 milli marşın sadece üçünde geçiyor. *«Tanrı tarafından sevilen topraklarımız»* (Özbekistan), *«Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl», “Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ”* (Türkiye) ve *«Allah'ım, koru bu toprakları»* (Gagauz Yeri). Sovyet döneminde dinin yayılması yasaklanmıştı ve ateizm yaygın olmasının etkisi de olabilir.

Marşların çoğunluğu “vatan”, “vatana olan sevgi”, “toprakları koruyalım” ve

“ulus” kavramları etrafında olduğunu söyleyebiliriz. Özerk cumhuriyetler milli marşlarının merkezinde “kardeşlik” gibi farklı değerler yerleştirilmiştir, Milli marşların çoğunluğunda “doğa”dan bahsedilmesi eski göçebe hayattan kalan “doğa ile uyumlu” yaşama mirasının sonucu ya da şairler simgesellik de katmış olabilir. Metinleri konuları ve kullanılan kavramlara göre ‘Türkiye, Azerbaycan’, ‘Kırgızistan, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan, Gagauz Yeri’ ve Rusya içerisindeki özerk cumhuriyetler ‘Başkurdistan, Tataristan, Hakas, Saha, Altay, Çuvaş, Tuva Cumhuriyetleri’ olarak üç gruba ayırabiliriz.

Birinci gruptaki milli marşlarında “fedakarlık, vatan için ölmek/kan dökmek” mesajı merkezdedir. İkinci gruptaki ülkeler çok daha barışçıl metinlere sahiptir - doğa, babalardan kalan miras, barış, dostluk içinde vatanımız ilerlesin mesajlarını taşıyorlar. Üçüncü gruptakilerin hepsi özerk cumhuriyetler olduğundan milli marşlarının merkezinde kardeşlik, entegrasyon ve Rusya ile birlikte ilerleme odak noktasıdır.

Sonuç

Bu konuyu hangi açıdan incesek inceleyelim de milli marşlar önceden bir sosyo-kültürel ritüeldir ve insanlara ‘büyüleyici’ etkisi vardır. Milli marşlar devletin sembolü ve ulusun kimlik belirleyici olan en önemli unsurlardan biridir. Ulusun tarihini yansıtarak, bireyde ulusa, topluma ait olma duygusunu yaratıyor, insanları coşturarak mücadeleye bile yönlendirebilir. Hem de ulus-inşa stratejilerinde etkili bir şekilde kullanılabilecek araçlardan da olabilir. Bir Olimpiyat Oyununda kendi ülkesinin milli marşını duyunca birbirlerini tanımayan ve belki hayatı boyunca hiç karşılaşmayacak olan insanlar arasında bağ kuran bir toplumun önemli parçasıdır. Ve devletler milli marşlarını seçerken marşlar ne kadar etkili siyasi araç olabileceklerini unutmamalıdır.

Kaynakça

- Anderson, B. (2015). *Hayali cemaatler: Milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması*. (İskender Savaşır, Çev.). İstanbul: Metis.
- Ayverdi, İ. (Der.) (2011). *Misallı büyük Türkçe sözlük*. 2.cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Bilgin, A. (2007). İstiklâl marşı ve üzerine yapılan çalışmalar. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, 37, 22-33.
- Billig, M. (2002). *Banal milliyetçilik*, İstanbul: Gelenek.

- Cerulo, A.K. (1989), Sociopolitical control and the structure of national symbols: An empirical analysis of national anthems. *Social Forces*, 68 (1), 76-99. Oxford University Press, <http://www.jstor.org/stable/2579221>
- Cerulo, A.K. (1993). Symbols and the world system: National anthems and flags. *Sociological Forum*, 8/2, 243-271, <http://www.jstor.org/stable/684637>
- Cusak, I. (2005). African national anthems: Beat the drums, the red lion has roared. *Journal of African Studies*, 17/2, 235-251.
- Daughtry, M.J. (2003). *Russia's new anthem and the negotiation of national identity*. *Ethnomusicology*, 42 (1), 42-67.
- İnaç, H., Yaman, M. (2015). Ulus inşa stratejileri bağlamında avrupa milli marşlarının sosyo-politik mukayesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20/8, 17-34, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423870891.pdf>
- Khromenko, P. (2015). *Lingvokonfliktologicheskii analiz Gosudarstvenny`h Gimnov* (Lingvoconflictologic Analysis of the National Anthems), *Vestnik MGOU*, *Lingvistika*, 5, 55-61.
- Kolstø, P. (2006). National symbols as signs of unity and division. *Ethnic and Racial Studies*, 29/4, 676-701, <http://dx.doi.org/10.1080/01419870600665409>
- Kyrdis, A. et al., (2009). Nationalism through state-constructed symbols: The case of national anthem. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 4, 1-14, https://www.academia.edu/347141/Nationalism_through_State-Constructed_Symbols_The_Case_of_National_Anthems
- Lester, D., John F.G. III (2011). National anthems and suicide rates. *Psychological Reports*, 108/1, 43-44.
- Lloyd, J. (2005, 25 Aralık). Will they sing again of brotherhood?. *New Statesman America*, <https://www.newstatesman.com/node/193829>
- Meehan, Christian, *The Russian national anthem and Putin's Russia* https://www.academia.edu/16570505/The_Russian_National_Anthem_and_Putin_s_Russia
- Montoro, J.M. (2016). The martial memory of national anthems and their current figures. *The Case of Uruguay*, https://www.academia.edu/28101350/_2016_-_The_martial_memory_of_national_anthems_and_their_current_figures_The_case_of_Uruguay_Exam_-_SEMIOTICS_OF_CONFLICT_ (yayımlanmamış)
- National anthem, (t.y.). *Encyclopaedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/national-anthem>

Okay, M.O. (n.d.). *Milli marş ve edebi metin olarak istiklâl marşı*.

https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/istiklalmarsi_aciklama.pdf

Özkırımlı, Ü. (2010). *Milliyetçilik üzerinde güncel tartışmalar: eleştirel bir müdahale*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

Püsküllüoğlu, A. (2005). *Arkadaş Türkçe sözlük*, Ankara: Arkadaş.

Smith, A. (2014). *Milli kimlik*. (Bahadır Sina Şener, Çev.). İstanbul: İletişim.

Tepebaşılı, F. (2005). Kullanımlık metin türü olarak ulusal marş kavramı ve İşlevleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, 17, 383-393, <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/312/302>

Türkçe Sözlük (2011), Akalın, Şükrü-Haluk (Çalışma Grubu başkanı), Ankara: TDK.

Umyarova L.N. and Shevchenko V.D., (2012). *Lingvokul'turny`e Osobennosti Gimnov Angloyazichny`h i Frankoyazichny`h Stran* (Lingvocultural Characteristics of National Anthems of English-speaking and the French-speaking states), *Osnovy` Ekonomiki, Upravleniya i Prava*, 4, 32-35.

Yener, S., Duran, H. (2010). *Avrupa Birliği ülkelerinin ulusal marşlarının sosyo-kültürel ve müzikâl açıdan incelenmesi*. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 24 (6), 185-206.

11 Eylül 2001 Sonrası Afganistan'daki Yeni Yönetim Sisteminde Kadınların Siyasal Katılımı

Qari Feriaghun Batoor*

Öz: Siyasal katılım, bireylerin siyasal sistem karşısındaki durumunu ve davranışını belirleyen bir kavramdır. Bununla birlikte siyasal katılım, bireylerin içinde yaşadıkları toplumsal sistemde görev almaları, seçilme hakları, düşünce ve görüşlerini dile getirerek bu yollarla katkıda bulunmaları olarak da ifade edilmektedir. Dünyada siyasal faaliyetlerin başlangıcı ve kadınların siyasete katılımı 18. yüzyılda gerçekleşmiştir. 20. yüzyılın sonlarında ise Afganistan gibi gelişmekte olan birçok ülkede kadınların siyasal katılımı artırılmıştır. 11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide'ye bağlı kişiler tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde dört intihar saldırısı gerçekleştirilmiştir. Anılan tarihte El Kaide'nin 19 üyesi dört yolcu uçağını kaçırmış akabinde uçaklardan ikisi farklı zaman aralıklarında New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerine çarpmıştır. Bu iki çarpışmanın sonucunda yolcular ve binalarda bulunan birçok kişi yaşamını yitirmiştir. Kaçırılan üçüncü uçak, Virginia'da bulunan Pentagon'a çarpmış, dördüncü uçak ise yolcuların uçağı kaçırana larla yaptığı müdahale sonrasında uçak Pensilvanya eyaletinin yakınlarındaki bir arazide düşmüştür. Bu olaydan sonra başta ABD ve diğer ülkeler terörizm ile mücadele etmiştir. Bu nedenle ABD 11 Eylül 2001 tarihinden hemen sonra Afganistan'da Taliban yönetimi ortadan kaldırılmıştır. Bu olaydan sonra Afganistan'da yeni siyasi sistemin oluşturulması, ülkedeki kadınların siyasal katılımı konusu gözden geçirilmiştir. Demokratik bir sistem kurma çabası ve bu sistemin kadınların siyasi ve sosyal faaliyetlerini artırmak için gerekli temellerin atılması, kadınların politik ve sosyal arenada yaygın bir şekilde bulunmasına etki etmiştir. Afganistan'da 11 Eylül olaylarından sonra kadınların siyasi faaliyetlerini ve katılımını inceleme, araştırmacılar tarafından gözden kaçırılan tartışmalı bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Bu duruma neden olarak kriz, istikrarsızlık, iç savaş ve geleneksel kadın karşıtlığı algısının Afgan toplumunda bulunması gösterilebilir. Bu çalışmada, Afgan toplumunun geleneksel kültürü göz önüne alındığında, yeni siyasi sistemin Afgan kadınların siyasal katılımının iyileştirilmesinde ne kadar başarılı olduğu sorusuna yanıt bulunması hedeflenmektedir. Bu bağlamda çalışma boyunca yeni Afgan siyasi sisteminde kadınların siyasal katılımının durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Son aşamada ise çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Kadınlar, Siyasal Katılım, 11 Eylül 2001 Olayları.

* Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Doktora Programı, fraighoonbator@yahoo.com

Giriş

Afgan halkı tarih boyunca birçok haksızlıkla karşı karşıya kalmıştır. Bu haksızlıklar erkeklerden daha çok kadınları etkilemiştir. Ancak 11 Eylül 2001 tarihinden sonra oluşturulan yeni yönetim sisteminde, kadınların hak ve hukukunu dikkate alan çok sayıda yapıcı ve etkili gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin, kadınların bir arada faaliyet yapmaları için kadın işleri bakanlığı kurulmuştur ve Lui Cerge¹ (Büyük Şura'da) ilk kez kadın temsilcileri katılmıştır. Ayrıca insan hakları sorunlarıyla ilgilenen bağımsız insan hakları komisyonu kurulmuştur. Bununla birlikte kabinede kadın bakanlar atanmıştır. Bu yeni yönetim sistemiyle birlikte kadınların siyasal katılımı artırılmış ve kadına yönelik şiddetin kontrolü için önemli adımlar atılmıştır.

Bu araştırmada, Afgan toplumunun geleneksel kültürü göz önüne alındığında, yeni siyasi sistemin Afgan kadınların siyasal katılımının iyileştirilmesinde ne kadar başarılı olduğu sorusuna yanıt bulunması amaçlanmaktadır.

Siyasal Katılım

Katılım sözlükte; işbirliği yapmak ve katılmak anlamına gelmektedir. Katılım aslında; bir grup insan tarafından gönüllü bir şekilde devletin ulusal kalkınmasında rol oynayan sosyo-politik program ve planlarına katılmalarıdır (Niya ve Reza, 2012: 80). Önemli katılım çeşitlerinden biri olan siyasal katılım, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra diğer siyasal kavramlar gibi farklı kavramlarla tanımlanmıştır (Kasimi ve Maali, 2014: 127). Sosyal bilimler ansiklopedisi, siyasal katılımın tanımını şu şekilde yapmıştır: "Toplum üyelerinin lider seçme girişiminde bulunmaları ve kamu politikasına doğrudan ve dolaylı katılmalarıdır." (Ferd, 2009: 7).

Siyasal katılım kavramının çok kapsamlılığına dikkat çeken Klein'e göre siyasal katılım; kolektif işleri etkilemeye çalışan vatandaşların haklarını ifade etmektedir. Bu tanıma benzer olarak Mylbras siyasal katılımı; hükümeti etkileyen veya etkileyecek bir faaliyettir demiştir (Cai-nan ve Esger, 2008: 83).

Siyasal Katılımın Düzeyleri

Siyasal katılım, sosyal bilimler ansiklopedisinde şu farklı düzeylere ayrılmıştır:

1 Lui Cerge; tarih boyunca Afganistan'ın siyasal hayatında önemli rol almıştır. Olağanüstü krizler ve tarihi kararların alınması gereken durumlarda toplanan L.C. Afganistan'ın zengin etnik mozağini yansıtan aşiretlerin, dini ve etnik azınlıkların temsilcilerinin oluşturduğu kapsayıcı bir kurultaydır.

a) Birinci düzeyde siyasal katılım, insanların siyasete aktif bir şekilde katılarak siyasal liderlerini seçmeleridir;

b) İkinci düzeyde siyasal katılım, oy kullanmaktır;

c) Üçüncü düzeyde siyasal katılım, insanların siyasal propaganda ya da siyasal partilere katılarak rollerini yerine getirmektir (Saruhani, 1991: 21).

Mylbras ve Rush gibi bazı araştırmacılar, siyasal katılımın düzeylerini bir siyasal katılım hiyerarşisi olarak ifade etmiştir ve düşündükleri modelleri; her türlü siyasal katılım düzeyini kapsayan ve farklı siyasal sistemlerde uygunluğu olan modellerdir demiştir. Bu modellerin en yüksek siyasal katılım seviyesinde olanlar siyasal yetkiye sahip olanlar ve en düşük siyasal katılım seviyesinde olanlar ise seçimlerde oy kullananlardır (Palizan, 2011: 33). Siyasal katılımın düzeylerini en düşük düzeyden en yüksek düzeye kadar şu şekilde ifade etmek mümkündür:

a) Siyasal seçimlere oy kullanmak;

b) Siyasal partilere katılmak, devletin işleyişini değerlendirmek ve eleştirmek;

c) Politik pozisyonlarda aday olmak ve serbestçe seçim faaliyetleri yürütmek;

d) Hükümete yapılan değişim ve reformlara katılmak;

e) Hükümet sistemindeki yapılarda köklü değişiklikler için eylemde bulunmaktır (Haşimi, Macid ve Fatimi , 2010: 2).

Kadınların Siyasal Katılımı

Tarihte politik hareketlerin başlangıcı ve kadınların toplumun yönetim işlerine katılımı 18. yüzyılda gerçekleşmiştir. Önceden kadınlar bireysel ve düzensiz bir biçimde sosyal ve politik çalışmalarında devam etmiştir. Ancak 20. yüzyılın sonlarında farklı ülkelerin demokratikleşmesiyle beraber kadınların siyasal katılımında artış yaşanmıştır (Niya, 2004: 32).

1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 21. maddesinde, devlet işlerine katılmak herkesin doğal hakkı olarak şöyle açıklanmıştır: “Herkes doğrudan seçilmiş temsilcileri aracılığıyla kamu işlerini yürütme hakkına sahiptir.” Ayrıca, Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşmede ise kadın ve erkek için ortak görevleri eşit şartlarda yerine getirme, oy kullanma ve seçilme hakkına sahip olma gibi konulara değinilmiştir (Ferd, 2009: 8).

Dünyada kadınların siyasal alanda sergilediği olumlu faaliyet ve etkinliklerine rağmen erkekler tarafından siyasetten izole edilmesi de bir gerçekliktir. Ataerkillik

toplum yapısına sahip olan Afganistan'da kadınların siyasetten izole etme konusu daha vahim bir şekilde gerçekleşmiştir. Bazı kanaat önderlerine göre, kadınların siyasal alandaki pasifliği ve başarısızlığı, siyasi arenada erkek zihniyetinin üstün olmasından kaynaklanmıştır. Ataerkil ilişkilerin üstünlüğünden doğan tüm bu engellere rağmen, son yıllarda Afgan kadınları sosyal ve politik farkındalığını artırarak elden verilen haklarını yeniden elde etmeye çalışmıştır (Cevadi, 2014: 404).

11 Eylül 2001 Öncesi Kadınların Siyasal Katılımı

Ataerkil kabile geleneklerine dayalı bir toplum yapısına sahip olan Afgan halkının çoğunluğu, kadınları ikinci planda tutmaya çalışmışlardır (Yılmaz, 2005: 3). Çeşitli nedenlerle pek çok alanda istismar edilen kadınların, siyasal ve eğitim-öğretim hakları da kısıtlanmıştır. Ancak 1919 yılında Emanullah Han'ın iktidara geçmesiyle birlikte entelektüel kişiliği olan dış işleri bakanı Mahmut Tarzi, ilk kez kadınların siyasal ve sosyo-kültürel hakları hakkında "Sirac-ul-Ehbar" denilen dergide yazılar yazmıştır (Cevadi, 2014: 405).

Emanullah Han 1920 yılında kadınların eğitim alabilmeleri için ilk kez "Musturat" adında bir okul açtırmıştır ve kırka yakın kadın öğrencisi vardı. Bununla birlikte Emanullah Han 1923 tarihli anayasasının 68. maddesinde, kadınların erkekler gibi ilkokula kadar eğitim almalarını zorunlu kılmıştır. Emanullah Han, pek çok öğrenciyi eğitim için Rusya, Fransa, İtalya ve Türkiye'ye göndermiştir. Ayrıca ilk kez on beş kız öğrenciyi hemşirelik bölümünde eğitim için İstanbul'a göndermiştir. Emanullah Han döneminde kadınların siyasi toplantılara katılımı 1924 yılında Peğman Büyük Şurasında gerçekleşmiştir (Kazim, 2005: 13).

Emanullah Han, Afganistan'da gerçekleştirdiği reformların ardından Afganistan'ın laik bir devlet olduğunu ilan etmiştir. Yönetimde gerçekleştirilen değişikliklerle devlet işlerinde din adamlarının rolü azaltılmıştır. Reformların uygulamasında ciddi tepkilere maruz kalan Emanullah Han ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Yerinde Habibullah Kalakani geçmiştir (Batoor, 2016: 3).

Habibullah Kalakani yeni kabinesini seçtikten sonra dokuz ay hüküm sürebilmiştir. Bunun üzerine Afganistan'ın Fransa Büyükelçisi görevinde olan Nadir Han, kargaşa ortamından yararlanarak iktidarı ele geçirmiştir. Nadir Han, Emanullah Han'ın kadınlarla ilgili atılan olumlu adımlarının önüne geçerek kadınların siyasal ve sosyal haklarını tekrar kısıtlamıştır. Nadir Han 1933 yılında bir suikast sonucu katledilmiş ve yerine oğlu Zahir Han tahta geçmiştir (Batoor, 2016: 4). Zahir Han

döneminde kadınların siyasal katılımıyla ilgili önemli gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin, 1958 yılında Sri Lanka'da gerçekleştirilen Asyalı kadınların konferansına bir grup Afgan kadın heyeti katılmış ve aynı tarihte diğer bir grup kadın heyeti Birleşmiş Milletlerin toplantısına katılmıştır. Bununla birlikte Washington'daki Afganistan büyükelçiliğine bir kadın, memur olarak gönderilmiştir (Cevadi, 2014: 406). 1967 yılında Afganistan tarihinde Kübra Nurzai adında ilk sağlık bakanı atanmıştır. Ancak bu olumlu gelişmelere karşın 1973 yılında Zahir Han İtalya'dayken eski başbakan olan Davut Han yönetimi darbe sonucu ele geçirmiştir ve yaptığı ilk iş, krallık sistemini cumhuriyete çevirmek olmuştur. Bu dönemde kadınların siyasete katılımı Zahir Han dönemine kıyasla daha düşük olmuştur. 1976 yılında Davut Han'ın yeni anayasa çıkartma çağrısıyla kırk iki kişiden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonda Fatma Keyfi ve Aliye Hafiz isminde iki kadın katılmıştır (Hashemi, 2013: 27).

Mina Keşvar Kemal 1977 yılında "Sazman-ı İnkilabi Zenan-ı Afganistan" adlı ilk kadın siyasi örgütünü Kabil'de kurmuştur. Fakat Rusların Afganistan'a saldırılarından sonra örgüt dağılmıştır (Hashemi, 2013: 27). 1978 yılında Afganistan Demokratik Halk Partisi'nin (ADHP) Halk kanadının düzenlediği darbede Davut Han devrilmiştir. Kendisi ve aile üyelerinin çoğu öldürülmüştür. 27 Nisan 1978 yılında Afganistan Demokratik Cumhuriyeti kurulmuştur. ADHP genel sekreteri Nur Muhammed Terakki Devrim Konseyi Başkanı olarak iktidara geçmiştir (Bator, 2016: 69). Bu dönem aslında Rusların Afganistan'a girişi, komünist düşüncenin yayılışı ve Afgan liderleri arasında meydana gelen iç savaşlar dönemidir (Hashemi, 2013: 28). Rusların 14 yıllık komünist yönetiminde kadınların eğitimi ve siyasal katılımı büyük ölçüde artırılmıştır. Örneğin, Nur Muhammed Terakki'nin kabinesinde Enaheta Ratebzade adında bir kadın çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığına atanmıştır. Bunun yanı sıra, Nacibullah döneminde Masume İsmeti Vardek eğitim bakanına ve Saleha Faruk çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığına atanmıştır. Ayrıca Nacibullah döneminde "Afganistan Ulusal Kadın Konseyi" kurulmuştur. Yukarıda değinildiği gibi, devletin bürokrat ve siyasetçileri komünist düşüncenin yayılması için kadınların siyasal katılımını artırmıştır. Ancak Afganistan'ın muhafazakâr ve geleneksel toplumu bu düşüncenin yayılmasını engellemiştir (Cevadi, 2014: 406).

1996 yılında Taliban'ın iktidara geçmesiyle birlikte, Afgan kadınları evden çıkamaz hale gelip ve her türlü siyasal ve sosyal faaliyetlerden mahrum kalmışlardır. Pakistanlı yazar Ahmet Reşit kadınların Taliban dönemindeki durumunu şu şekil-

de açıklamıştır: “Afganistan’ın güneyinde yaşayan Taliban liderlerinin hepsi gelenekçi, eğitimsiz ve fakir insanlardı. Taliban’ın lideri olan Molla Ömer’in köyünde kadınlar örtülüydü ve okula gidemezlerdi çünkü kadınların okunması yasak ve günah sayılırdı.” (Cevadi, 2014: 407) Afganistan’da kadınlar en kötü dönemini Taliban döneminde geçirmiştir. Çünkü bu dönemde kadınlara ikinci sınıf muamelesi yapılmakta ve sadece ev işlerinden sorumlu bir varlık olarak görülmüştür (Cevadi, 2014: 407). Daha da kötüsü kadınlar, doğal hak sayılan eğitim haklarından da mahrum bırakılmıştır. Durum böyle olunca Afganistan’da okuma-yazma bilmeyen bir neslin dünyaya gelmesi doğaldı ki zaten öyle olmuştur. Özetle söylemek gerekirse, Taliban öncesi dönemlerde kadınların siyasal katılımı yalnızca kitle katılımı şeklinde gösteri ve yürüyüşlere katılma biçimindeydi. Ancak Taliban döneminde kadınlar bu haklarından da mahrum bırakılmıştır (Meli, 1998: 45).

11 Eylül 2001 Sonrası Afganistan’daki Yeni Yönetim Sisteminde Kadınların Siyasal Katılımı

11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide’ye bağlı kişiler tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde dört intihar saldırısı gerçekleştirildi. Bu saldırıdan sonra başta ABD ve diğer ülkeler terörizm ve El-kaide ile mücadele ettiler. Ulusal ve uluslararası meşruiyetten yoksun olan Taliban yönetimi, 2001 tarihinde ABD tarafından ortadan kaldırıldı (Cevadi, 2014: 407-408). Başta Afgan halkının ve uluslararası ülkelerin temsilcileri, Afganistan’da yeni hükümet kurmak için 27 Kasım 2001 tarihinde Almanya’nın Bonn şehrinde ve Bonn konferansı denilen bir konferans düzenledi. Bonn konferansının kararları ülkede yeni politik ve sosyal gelişmelerin önünü açtı. Bu konferansın temelinde, gelecekte düzenlenecek anayasanın onaylanması, parlamento ve cumhurbaşkanlık seçiminin düzenlenmesi gibi mekanizmalarla demokrasiyi güçlendirme öngörüldü. Ayrıca bu konferansta, insan hakları, ifade ve basın özgürlüğü dikkate alındı (Hüseyin, Golsum ve Kohistani, 2012: 72). Dupree’ye göre Afganistan İslam Cumhuriyetinin temeli, 27 Kasım 2001’de başlayan ve 5 Aralık 2001’e kadar devam eden Bonn konferansında atılmıştır (Dupree, 1998: 61). Bu konferansta Afgan halkını temsilen, Kuzey İttifak Heyeti, Roma Heyeti, Peşaver Heyeti ve Kıbrıs Heyetinden temsilciler katılmıştır (Hürriyet Gazetesi, 2001). Bu konferansa katılan yukarıdaki dört grup heyetinin 24 resmi temsilcileri arasında kadınlardan sadece 2 temsilci katılmıştır. Birinci kadın temsilcisi olan Emine Efzali, eskiden Cemiyet İslami Partisinin adına kadınların temsilcisi olarak çoğu konferanslarda katılmıştır ve bu konferansta da Kuzey İttifak Heyetinin resmi temsilcisi

olarak katılmıştır. İkinci kadın temsilcisi olan ABD'de bulunan "Göçmen Kadınları Geliştirme" kurumunun başkanı olan Sima Veli Roma Heyetinin resmi temsilcisi olarak katılmıştır. Bu konferansın 37 resmi olmayan temsilcileri arasından şu üç kadın konferansa katılmıştır: Birincisi "Roma Yönetim Kurulu" üyesi olan Rena Yusuf Mensuri, ikincisi "Afgan Barış Konseyinin" aktif üyesi olan Fatıma Gilani Ahmedî ve üçüncüsü "Kıbrıs Heyetinin" bir parçası olan Meşhed'deki kadın hakları aktivistlerinden Sıddıka Belhi'ydi. Böylece bu konferansın resmi ve resmi olmayan 61 üyesinden yalnızca 5 kadın toplantıya katılmıştır (Cevadi, 2014: 421).

Bonn konferansında, kadınların toplumdaki rolü ile ilgili şu konular konuşulmuştur: İlk olarak, Taliban yönetiminden sonra Bonn konferansında yeni hükümetin kurulmasına kadar geçici bir hükümet kurulmuştur. Bonn konferansı metninin girişinde "geçici hükümet kurma çabası geniş hükümet kurma yolunda ilk adım olarak atılmıştır ve bu geçici hükümetin belirlenen süreden fazla bir süre için varlığı devam etmemelidir." denilmiştir. İkinci olarak, konferans metninin geçici hükümet kurma bölümünde şu şekilde ifadeler geçmiştir: "Bakan, bakan yardımcılar ve geçici hükümetin diğer üyeleri BM Genel Kurulu tarafından herhangi bir cinsiyet ayrımı yapılmadan atanmıştır." (Kazim, 2005: 37) Böylece Bonn konferansında şu iki kadın, bakan olarak atanmıştır: Sima Samar kadın işleri bakanlığına ve Suheila Sediq ise geçici hükümete sağlık bakanı olarak atanmıştır. Üçüncü olarak, konferans metninin olağanüstü Lui Cerge toplanmasıyla ilgili bölümünde, bu toplantıya Afgan kadınların katılımı vurgulanmıştır. Bu şekilde yeni yönetim sistemin oluşturulmasından önce, kadın hakları konusu gündeme getirilmiş ve başından beri dikkate alınmıştır (Cevadi, 2014: 420).

Yeni Anayasada Kadınların Siyasal Katılımı

Erkek egemen siyasal sistemine sahip olan Afganistan'da kadınların siyasal faaliyetleri ve katılımları toplum nezdinde hoş karşılanmamıştır. Yukarıda söylendiği gibi 11 Eylül 2001 tarihinden önceki kadınların siyasal katılımı sadece yürüyüş ve gösterilere katılmayla sınırlandırılmıştır. Ancak 11 Eylül 2001 tarihinden sonra kadınların siyasal katılımı kamuda yaygınlaştırılmıştır (Alavi, Caferi ve Ziya, 2009: 28).

Afganistan'da 11 Eylül 2001 tarihinden önceki yöneticiler devlet işlerinde her zaman tek taraflı, kendi isteklerine göre kararlar almıştır. Ayrıca politika oluşturma sürecinde insanların (cinsiyeti ne olursa olsun) kendileri dışında yönetime bir rolü olmamıştır ve ülke yalnızca yönetici elitin kararıyla yönetilmiştir. Ancak bu durum 11 Eylül 2001 tarihinden sonra yeni siyasi sistemin oluşturulmasıyla

değişmiştir. Bu yeni siyasi sistemde yeni anayasa taslağı hazırlanmıştır. Hazırlanan yeni anayasa çağdaş ve modern bir anayasaydı. Dönemin ruhuna göre hayata geçirilseydi, kadınların siyasal katılımı sorunu büyük ölçüde çözülecekti (Dupree, 1998: 62).

Kadınların siyasal katılımı ilk kez Bonn konferansında dikkate alınmıştır. Daha sonra kadınların siyasal katılımı konusu Lui Cerge toplantısında takip edilmiştir. Kadınlar Ocak 2004 yılında gerçekleşmiş olan Lui Cerge toplantısına katılarak kendilerinin yararına olan durumları kısmen olsa da değiştirebilmişlerdir. Bu Lui Cerge toplantısında başkanlık makamının yetkilerini genişleten yeni anayasası oy birliğiyle kabul edilmiştir. Bu yeni anayasa, 6 Şubat 2004 yılında dönemin cumhurbaşkanı sıfatında olan Hamid Karzai'in imzalamasıyla yürürlüğe girmiştir (Cevadi, 2014: 422).

Afganistan yeni anayasasının 1. maddesinde devlet şekli “İslam Cumhuriyeti, bağımsız, tek ve bölünmezdir” olarak belirtilmiştir. Bu maddede, siyasete halk katılımını vurgulayan cumhuriyetçilik ve İslamcılık’ tan söz edilmiştir. Bununla birlikte, anayasanın 4. maddesinde “Afganistan’da egemenlik millettir.” denilmiştir. Bu maddede yine millet kavramının ne kadar önemli olduğuna değinilerek devamında Afgan milleti, Afgan vatandaşlığına sahip olan herkesi içerdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla, kadınların da bu maddenin kapsamına dahil olduklarını ve diğer vatandaşlar gibi eşit haklardan yararlanabilecekleri açıklanmıştır (Kanun Asasi Afganistan, 2003: 2). Ayrıca anayasanın 7. maddesinde, “Afgan hükümetinin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine uyması gerekmektedir.” denilmiştir. Dolayısıyla, bu maddede de Afgan hükümeti, tüm insanları insan olmaları sebebiyle eşit haklara sahip olduklarını kabul eden ve toplumsal cinsiyeti ortadan kaldıran İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini kabul etmiştir. Anayasanın 22. maddesinde “Afgan vatandaşları arasında herhangi bir ayrımcılık ve ayrıcalığa yer verilmesi yasaklanmıştır. Afgan vatandaşları, hem erkekler hem de kadınlar yasaya karşı eşit hak ve hukuka sahiptir.” denilmiştir (Kazim, 2005: 39). Anayasanın 33. maddesinde “bütün Afgan vatandaşları seçme ve seçilme hakkına sahiptir.” denilmiştir. Cumhurbaşkanı adaylığı konusunda anayasanın 67. maddesinde “cumhurbaşkanı aday Afganistan vatandaşı, Müslüman ve Afgan anne-babadan doğmuş olmalıdır.” sözü geçmiştir. Dolayısıyla, cumhurbaşkanı adaylığının koşullarını taşıyan kadınlar da aday olmalarına engel bulunmadığını görmekteyiz. Bununla birlikte anayasanın 72. maddesinde, parlamentoda kadınların aday olması için Afgan vatandaşı şartı dışında herhangi bir şart konulmamıştır (Hüseyin ve diğerleri, 2012, 73).

Yeni anayasayı değerlendirecek olursak, bu anayasada ilk kez kadınlara geniş siyasal katılım hakkı verilmiştir. Ancak kadınlara anayasanın metni dışında ve gündelik siyasal hayatta ne kadar katılım hakkı verildiği sorunun cevabını arayacağız. Bu soruyu cevaplandırmak için, Afganistan'ın en üst yasama organı olan Milli Meclisini (Şura'ye Milli) ve İl Meclisini incelemeye tabi tutacağız. Milli Meclis şu iki meclisten oluşur:

1. Valsi Cerge (Halk Meclisi): Bu meclis 249 üyeden oluşur ve üyeleri beş yıl süreyle halk tarafından seçilir.

2. Meşranu Cerge (Temsilciler Meclisi): Bu meclis 102 üyeden oluşur ve üyelerinin 34'ü üç yıl süreyle İlçe Meclisleri tarafından atanır. Diğer 34 üyesi dört yıl süreyle İl Meclislerinden (il başında bir üye) seçilir ve kalan 34 üyesi beş yıl süreyle cumhurbaşkanı tarafından atanır. 2004 yılında dönemin cumhurbaşkanı sıfatında olan Hamid Karzai, Temsilciler Meclisine 17 kadını atamıştır. 2007 seçimlerinde kadınlar Halk Meclisinin 249 sandalyesinden 68 sandalyeyi kazanmıştır ve dönemin büyük bir başarısını yakalamıştır. Fakat yakalanan bu başarı seviyesi dünyada minimum kabul edilen seviyenin %30'unun altındaydı (Tekneci, 2014).

Sonuç olarak, 11 Eylül 2001 tahinden sonra oluşturulan yeni siyasi sistemde kadınların siyasal katılımı artırılmıştır. Bu artışa rağmen kadınlar hala siyasete yeterli bir biçimde faaliyet yapamamışlardır. Bu durum, kadınların siyasal katılımının önündeki engellerin neler olduğu sorusunun sormasına neden olmuştur (Kazim, 2005: 39).

Yeni Yönetim Sisteminde Kadınların Siyasal Katılımı Önündeki Engeller

Afgan kadınlarının, siyasete katılamamalarının nedeni olarak çeşitli faktörlerden söz edilebilir.

a) *Psikolojik faktörler*: Kadınlar Afganistan'ın tarihi boyunca hak ve huktundan mahrum kalmıştır. Bu nedenle kadınlarda toplumun geniş kesimini yönetememe zihniyeti zaman içinde oluşmuştur. Başka bir deyişle, kadınlar yeteneklerine ve toplum üzerindeki etkilerinin ne kadar önemli olduğunun farkına varamamışlardır. Bununla birlikte kadınların siyasal faaliyetlerde bulunmalarının uygun olmaması düşüncesi erkekler tarafından her zaman dile getirilmiştir. Ayrıca kadınlar, yüzyıllar boyunca farklı nesiller tarafından desteklenen ve aktarılan kadın karşıtlığı zihniyetinden de etkilenmişlerdir. Kadınların birçoğu, siyasal katılım

alanını kendilerinin de erkekler gibi hakkının olduğu bilincinde olmamıştır. Bu yüzden onların maksimum siyasal katılım düzeyi seçimlere oy kullanmakla sınırlı kalmıştır (Cavedan, 2012).

b) *Ekonomik ve sosyal faktörler*: Ekonomik ve sosyal engeller kadınların siyasal katılımı önündeki engellerden biridir. Afganistan'da kadınların annelik ve eş olma durumu onları siyasal farkındalık kazanmalarına engellemiştir. Ayrıca bu durum onları maddi açıdan erkeklerle bağımlı hale getirmiştir. Bilindiği üzere yeterince maddi ve finansal kaynaklara sahip olmayanlar siyaset alanında faaliyet yapmaları imkansızdır. Aile erkeklerinin maddi finansmanı ile beslenen Afgan kadınları, tarih boyunca daha az ekonomik ve mali bağımsızlığa sahip olmuştur (Azad ve Hayderi, 2015: 53).

c) *Kültürel faktörler*: Ülkedeki tarihi geçmişinden gelen ataerkil kültürün varlığı kadınları her zaman erkeklerle itaat etmeye zorlamıştır. Erkeklerle boyun eğen kadınlar toplum nezdinde iyi bir şey gibi karşılanmıştır. Bu tür ataerkil kültür devletin farklı kurumlarında da hakim olmuştur. Kadınların görevini yalnızca çocuk yetiştirme ve ev işleriyle sınırlandırılmıştır (Ciin, 2002: 68).

Afganistan'da Kadınların Siyasal Katılımının Geleceği

11 Eylül 2001 tarihinden bu yana Afgan kadınların durumu siyasal ve sosyo-kültürel açıdan gelişmiştir. Ancak bu gelişmeler kelimelerle sınırlı kalmıştır. Başka bir deyişle, kadınları siyasal açıdan güçlendirmek için birçok yasa, program ve strateji oluşturulmuştur. Ancak bunlar devlet tarafından uygulanmamıştır (Talibi, 2012).

Afganistan'ın pek çok bölgesinde kendi kuralları tarafından yönetilen bir kabile sistemi vardır ve bu sistem kadınların gelişmesini engellemiştir (Cavedan, 2012). Taliban döneminden sonra Afganistan'ın demokratikleşmesi, toplumda meydana gelen değişim ve dönüşümden kaynaklanmamıştır. Aksine hükümeti demokratikleşmeye zorlayan uluslararası ülkelerin baskılarından kaynaklanmıştır. Böylelikle, siyasi parti rekabeti, çoğulculuk, kadın ve erkeğin eşit haklardan faydalanabilmeleri gibi demokratik değerler, Afgan toplumunda hala önemli bir yere sahip değildir (Talibi, 2012).

Sonuç

İslam dini, devletin bazı işlerinde kadınların siyasal faaliyetlerine sakınca görmemiştir. Ancak Afganistan'ın geleneksel ve ataerkil toplumunda kadınların az siyasal katılımı dahi büyük bir sorun olarak algılanmıştır. Afganistan İslam Cumhuriyetinin temeli 2001 tarihindeki Bonn konferansında atılmıştır. Bonn konferansıyla birlikte kadınların siyasal alandaki katılımı teorik ve pratik anlamda gelişmiştir. Başta ABD ve uluslararası ülkeler Afganistan'ın demokratikleşmesi için çaba sarfetmişlerdir. Ancak, Afganistan'ın geleneksel yapısı bu demokratikleşmeye karşı çıkmıştır.

Kadına yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırabilmesi Afgan hükümetinin şu hususlara dikkat etmesi gerekmektedir: İlk olarak, Afganistan'ın önemli sorunlarından biri, bireylerin insan haklarına riayet etmemesi ve eğitim seviyelerinin düşük olmasıdır. Bu nedenle devlet eğitimsizliğe karşı mücadele etmelidir. Toplumda eğitimsizlik sürdüğü zaman, kadına yönelik şiddet de artacaktır. İkinci olarak, devlet işsizliği ortadan kaldırıncaya kadar mücadele etmelidir. Ayrıca hükümet kadınların beceri ve yeteneklerini arttırmak için proje ve planlar yaratmalıdır. Afgan kadınları son dönemlerde kendilerini geliştirerek elden verilen hak ve hukukuna sahip çıkmaya başlamışlardır. Ancak bu çabaları daha da artırılmalıdır.

Sonuç olarak, Afgan kadınlarının yapması gereken şeylerin başında, hak ve hukukunu yasaya uygun olarak talep etmeleridir. Bununla birlikte zorla evliliklere, kötü muamele uygulamalarına karşı çıkmaları gerekmektedir. Bir diğer önemli nokta ise Afgan kadınları hak ve hukukunda ve toplumsal rollerinde köklü değişiklikler yapmamaları durumunda, güvenlik ve hukukun üstünlüğü olmayan Afganistan gibi bir ülkede, adil yasa ve politikalar bu sorunu çözemeyecektir.

Kaynakça

- Alavi, S.N, Mubelleğ Caferi, S., ve Ziya, S. (2009). *Kadın, Şeriat ve Cinsiyet*, Kabil: Fer-Derîş Yayınları.
- Azad, M. A., ve Hayderi, A. (2015). *Zenan ve Muşareket Siyasi (Calîsha, Dest averdha ve Fersatha)*, Kabil: Fîfa Yayınları.
- Batoor, Q. F. (2016). *Afganistan'da Cumhuriyetin Kuruluşu*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Cai-nan, F. ve Esğér, A. (2008). Tahlil Camia Şinaht-i Muşareket Siyasi Daniş-Cuyan. *Mucelle-i Ulum Ectimai Danişgah Edbiyat ve ulum İnsani Danişgah Ferdevsi MeşhadYayınları*, 83-84.
- Cavedan. (2012). *Ruz-name Haşt*, Erişim adresi https://8am.af/j8am/index.php?option=com_content&view.

- Cevadi, A. (2014). Muşareket Siyasi Zenan (Ba Taked Ber Muşareket Siyasi Zanan Afganistan, Pas Az Cenbeş Meşrutiyet) , *Beşaret Yayınları*, 404-425.
- Ciin, F. M. (2002). *Feminizi*, (Çev. F. Muhacir). Tehran: Aşyan Yayınları.
- Dupree, N. H. (1998). *Zenan Afgan Taht Hükümet Taliban*. Maşhed: Meyhan Yayınları.
- Ferd, Z. P.G. (2009). Tahlil Ber Mizan Muşareket Zenan Der Teşkil-Hai Siyasi Keşver Der Sal 2006, *Pocu-heş Zenan*, 7-10.
- Hashemi, S. M. (2013). *Afganistan'da Kadınların Sosyo-Kültürel ve Dini Durumu (Cevizcan Örneği)*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Haşimi, Z., Macid, F., ve Fatimi, E. (2010). Berrasi Avamel Ectima-i ve Revani Mu-eser Ber Muşareket Siyasi Mardum Şehre Tehran, *Pocu-heş Name Ulum Siyasi Yayınları*, 2-5.
- Hürriyet Gazetesi. (2001). Erişim adresi <http://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/genel-haberler/afganistan>.
- Hüseyin, Z., golsum, R., ve Kohistani, M. (2012). *Hukuk Masavi, Ama fersatha-i Na Beraber (Muşarekat Zenan Der Entihabat Parlemani ve Şura-hi Velayeti)*, Kabil: Vahed Tahkek ve Erz-yabi Afganistan Yayınları.
- Kanun Asasi Afganistan Cedid Musaveb*. (2003).
- Kasimi, H., ve Maali, F. (2014). Ava-mel Mah-dut- Mandan Muşareket Siyasi Zenan, *Pocu-heş-name Ulum Siyasi Yayınları*, 127-130.
- Kazim, S. A. (2005). *Zenan Afgan Zir Feşar (Annene ve Tacedut)*. Kalifornia.
- Meli, V. (1998). *Afganistan-Taliban ve Siyasetha-i Cehani*. (Çev. A. G. Muhakek) Meşhed: Terane Yayınları.
- Niya, C., ve Gulam Reza. (2012). Berasi- Ava-mel İktisadi-İctimai Mu-eser Ber Mizan Muşareket Siyasi Şehr-vandan Şehr Hur-muç, *Pocu-heş Name-Ulum Siyasi Yayınları*, 80-82.
- Niya, Ş. A. (2004). *Berasi Ertebat Vece-gi-hay İktisadi Ectimai Zanan Ba Faaliyet-hai Siyasi-Şa*, Tehran: Alame-Taba-Tabai Yayınları.
- Palizan, M. (2011). Bere-si Mizan Temaül Be Muşareket Siyasi Danişcu-yan ve Avamel Muaer An, *Fesel Name Siyaset Yayınları*, 33.
- Saruhani, B. (1991). *Dai-re-tul Muaref Ulum Ectimai*, Tehran: Keyhan Yayınları.
- Talibi, M. (2012). *Merkez Bey-nel Meleli Mutaliat Sulh (İPSC)*, Erişim adresi <http://peace-ipsc.org>.
- Tekneci, N. (2014), Erişim adresi <https://www.academia.edu/30761399/>.
- Yılmaz, A. (2005). Afganistan'da Kadının Sosyal Statüsü ve Din Eğitimi, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, İsparta.

Identity Issues of Public Administration in Turkey

Malang B.S. Bojang*

Abstract: Scholars might have argued that theoretical and intellectual tension have always been the case for public administration. The bold claimed made by Waldo in 1968 question the scope and methodology of public administration discourse. Unlike disciplines in natural sciences, much of social sciences suffered from definitional vagueness. In contextualizing the issues of identity in Turkish public administration, we asked about the content of the subject matter and its methodological underpinnings. This is because the scope and theory of public administration has been the debate among scholars and practitioners coupled with the fact that it has undergone series of transformation in recent years. We identified that paradigm tension, methodology, teaching scope, inherited state-centric political culture coupled with influenced from Anglo-America and continental Europe models are key identity problems of public administration in Turkey. Using exploratory method, data has been collected for this study from secondary sources.

Keywords: Turkey, identity crisis, scope and methodology of public administration.

* PhD Candidate, Kocaeli University, Social Sciences Institute, Department of Political Science and Public Administration.
Contact: malangbsbojang@gmail.com

Introduction

Arguably, all countries have their own distinct political culture, socio-economic conditions, political system and political environment, which has significant effects on their administration. Without taking these into consideration and understanding it, it will be impossible to analyze and comprehend any government (Güneş, 2009). Throughout history, as witnessed around the world, Turkey has been transforming herself politically, economically, socially and culturally. According to Sefa Çetin, these transformation processes has modified Turkish public administrative governance at the time. As a result of the westernization and globalization efforts back in 19th century, Turkish public sector governance has been influenced by the French system to a significant degree. However, observing the current state of affairs in the country, Sözen (2002) argues that it is difficult to say that Turkey achieved her historic aim of reaching the contemporary level of Western civilization.

Modern Turkey inherited the legacy of a highly centralized governance structure from the Ottoman Empire. At her peak in 16th and 17th century, the Ottoman Empire spanned control of three continent—middle East, North Africa, and Caspian Sea and Persian Gulf to Austria (Kapucu and Palabiyik, 2008). The Ottoman Empire is a state-centric authority, multi-cultural and therefore inherited mixed political culture from its diverse ethnic groups. These historical developments have not only influence Turkish public administration but is also the reflection of the current state.

In his famous article *Scope of the Theory of Public Administration* published in 1968, Dwight Waldo made a bold claimed that public administration has an *identity crisis*. A similar view was lamented by a German scholar Lorenz Von Stein who contended that public administration is the ‘worst of all studies due to its differing and complex concept’. Bold claimed as it may seem to be (identity crisis), appears valid till date. Much of the identity crisis center on the scope, object, theory and methodology of the discourse (Rutgers, 2010). According to Waldo (1968) “discussions of public administration are plagued by a serious problem because differing meanings may be given to or understood by the phrase” (Waldo, 1968, p. 1). Like other social sciences discipline, public administration suffered from definition vagueness. This is not only because of the abstract nature of concepts but also the scope and theory of public administration has been the debate among scholars and practitioners alike. In contextualizing the issues of identity in Turkish public

administration, we might ask about the content of the subject matter, object of the study and its methodological underpinnings—i.e. scope and theory in Turkish administrative system.

On this background, the purpose of this study is to critically explore and evaluate identity crisis of Turkish public administration. However, it is important to note that this identity crisis is not only limited to Turkey. The paper shall also assess Turkish public administration and its historical development. Therefore, this study aims to answer two main questions: Is there an identity issues in Turkish public administration and if there is, (as I assumed to be) what are the main identity problems in Turkish public administrative system? Does the historical development in anyway influence or contribute to the identity crises in Turkish public administration? In a bid to find answers to these questions, this study employed exploratory method and data has been collected from secondary sources.

Contemporary world has undergone through series of transformation and it is only natural that public administration is affected with these transformations. In other words, it appears that public administration is in deep identity crisis not just in Turkey but globally. Public administration discourse is often based on organizational theories, political theories, sociological theories, and paradigms. With the questions of the epistemological base of these theories further worsen this intellectual crisis of the discourse (Şaylan and Sezen, 2000). As we have observed, Turkish administrative system comes under the influence of both continental Europe and America. In their studied on *Public Administration Theory, Research and Teaching*, Onder and Brower (2013) corroborate that the field of public administration in Turkey is quite different from American public administration, but that the elements of theory, research, and teaching are consonant with each other.

A reminder that this study is divided in to two sections. The first part shall explore the historical development of the Turkish administrative system. This will aid our understanding of the current state of affairs in the Turkish administrative system that have inherited the Ottoman administrative style coupled with diverse political cultures. The second segment of this paper will focus on identity crises and problems of the Turkish public administration. Identity crises and challenges of modern Turkish administrative system will be explored. The paper is concluded with some observation and recommendations.

Development of Turkish Public Administration

All nations have a unique set of political culture that have significant influence on their administration. Therefore, any discussion of Turkish public administration without exploring its origin would be incomplete. The modern Turkish public administration has its roots origin date back to the Ottoman Empire. To have a clear understanding of Turkish public administration, Ottoman Empire heritage needs to be put in to consideration. Accordingly, the Ottoman history started in 1299 and lasted till the establishment of the Turkish Republic in 1923. The Ottoman period has laid down political and social institutions to carry out the day to day affairs of the Sultanate.

As asserted by Berkes (1969), “we have not ceased to be Ottomans as much as we think we have. The traces left from them are still living inside and among us” (Berkes, 1969, p. 39). Although Turkish administration have evolved over the years but there are still basic resemblance and characteristic of those during the Ottoman era. Similarly, Republic has changed qualifications of Turkish state from “Sultanate” to “Republic” the bureaucracy and the administrative behaviors remained the same (Çevik 2007, p. 94). The Ottoman state perform the basic functions of modern states though with strong absolute central power that dominate and controls the society as a whole.

Much of the literature on Turkish public administration have indicated that management science/public administration discipline emerged in the 1950s. Arguably, this date is remarkably important in the development of public administration in Turkey. Some scholars have argued that three developments happened during this period that had impacted on the development of public administration discipline in Turkey (Keskin, 2005; Güler, 1994). The first was the 1951 Barker report which was prepared by the World Bank in partnership with Turkish Management Science; the second is the opening of United Nations technical assistance of Turkey in Middle East and the Public Administration Institute in 1953; and third, for the first time in Turkey, public administration is established in political sciences faculty in 1957 (Keskin, 2005; Güler, 1994).

Similarly, Kalfa (2011) argues that the emergence of public administration as an academic discipline in Turkey, coincides with the end of World War II. The beginning of these development in Turkey came as a product of major world program. This program, which has been implemented in almost the same period in many developing countries, was developed by the International Development

Agency (AID) of the United Nations and the US Department of State under the name of “administrative reform assistance” (Kalfa, 2011, p. 411). Administrative reforms in Turkey which was mostly taken over from the Ottoman Empire during this period, came about under the influence of the Taylorism approach originating from the United States. It has been argued that the beginning and development of Turkish public administration could be traced in 1950s.

Although historians might have argued that Turkish administration have some of its roots to the Ottoman era, but it was equally influenced by continental Europe especially France. Though in the latter years, Turkey lean towards American administrative style and break-off the traditional state administration and law. Turkey has a prominent place among today’s developing countries due to the length of its experiences on the fields of economy, culture, law and public administration. Since the beginning of 19th century, during the Ottoman as well as the Republican period, Turkey has always strived to develop her public administration in line with the needs of society and internal and external developments.

Identity Crisis of Turkish Public Administration

Discussion on identity problems/crises of public administration is valid even in 1990s and the search for the solution will continue (Üstüner, 1995). Arguably, public administration is an interdisciplinary field and this mark the genesis of identity tensions within the discourse. However, these tensions are not only limited to the scope but also definition, object of the study, research strategy, and methodology (Şaylan, 2000; Kalfa, 2011). It has been a difficult task to define the field of public administration and draw boundaries of the area it covers. The development of public administration discipline, is engulfed with different approaches and schools, and these have differentiated the object, the concepts and the methods of discipline in different ways.

The discipline of public administration has been responsive to the ongoing innovation and transformation. These transformations of the discourse have been much of the debate and discussion in recent times. Arguably, much of the theory, methodology, paradigm and practices of public administration have been affected by these transformations. It is not surprising that Waldo label the field as in ‘identity crisis’. Much of the identity debate about the field center on theory and scope of the field—i.e. object and methodology of the field. This however, has been the case in many of the discourse in social sciences and public administration is not

an exception. It is vital to note that these identity crises are not only limited to Turkish public administration but much about the field in general.

Turkish public administration has undergone series of administrative and governance transformation from the Ottoman era to the Republic (Sözen, 2012; Soós, 2016; Gül and Kiriş, 2015). Much of the Turkish literature have indicated that administrative system in Turkey has been influence by continental Europe especially France date back to Ottoman era. Undoubtedly France is one of the most important country that influenced the Ottoman government's thinking in the second half of the 19th century (Keskin, 2005). All these transformations in the Turkish public administration have indeed affected public administrative system in Turkey and further raise identity question of the discourse.

According to Kalfa (2011) the issue of identity is discussed with the particular consideration of the research field of public administration discipline, the relations of discipline with other disciplines, and research methods (Kalfa, 2011, p. 403). Identity problems/crises of Turkish public administration is much similar to what Kalfa (2011) mentioned, with addition of teaching of public administration since the object of the scientific inquiry has become vague. Paradigm change and tension, state-centered administrative culture and the patrimonial patterns in the Turkish politico-administrative system are some of the problems of administrative system in Turkey.

Further, one identity crisis with regard to public administration is paradigm tension and the different models—continental Europe and American models. As we have observed, much of the administrative model in Turkey have been influenced and sharpened by the European models. However, after World War II, the American government through the International Development Agency aided many developing countries to rebuild and reform their administrative structures in the name of “administrative reform assistance”. Institutes were established under the leadership of expert from USA which made it possible to organize the discipline of public administration in accordance with the Anglo-American model (Kalfa, 2011). Again, subsequent development of the discipline of public administration in Turkey, in general, has continued under the influence of the American school of management science (Ergun, 1986, p. 133). Similarly, Kalfa (2011) contend that administrative researches directed towards the reform of the administrative structure, which was mostly taken over from the Ottoman Empire during this period, came about under the influence of the United States .One fundamental problem in Turkey is that the

knowledge and the state-centric Ottoman tradition is being ignored in this new administrative system and the link with historical consciousness and accumulation has been abruptly cut off and discarded once again. Besides, Turkish administration is based on the European model which further worsen the tension.

In addition, we might have argued that theoretical and intellectual tension have always been the case for public administration (Waldo, 1990). Theory building in public administration is more concerned with political theory, organizational theory etc, but public administrators are more focus on *service delivery* to the general population. Hence, any theory building of public administration would definitely refer to state and organizational theories. In other words, public administration refers to politics on who gets *what*, *when* and *how*. In delivering public goods and services, concepts such as *efficiency* are abstract in nature and normative. In Turkey and around the globe, this is another tension or identity crisis of the discourse of public administration. Merging political processes and effective management is a difficult task.

In Turkish public administration, like any other country, the *scope, theory, research and teaching of public administration* is another issue. This is similar to Waldo's argument on the nature and scope of the discipline. Onder and Brower (2013) asserted that the field of public administration in Turkey is quite different from American public administration, but that the elements of theory, research, and teaching are consonant with each other. The identity crisis of the academic discipline of public administration and the "battleground of administrative theory" has been discussed on both sides of the Atlantic, arguing public administration does not have a unique framework for guiding scholars (Onder and Brower, 2013, p. 129). Also, their findings support the argument that public administration research in Turkey has not engaged in theory testing. Again, the subject matter of the discipline and related subject is being question. Areas such as public policy, administrative and organizational theories, budgeting, administrative law, local administration, constitutional law etc. have increased in recent times. However, these can be blamed to the new public management movement coupled with Turkey's strive to reform its administrative and governance system.

State-centric administrative culture, strong state coupled with structural issues lies the identity crisis in Turkish public administration (Yilmazöz, 2009; Akpınar, 2011; Özcan and Turunç, 2007; Gezici et al., 2016; Migdalovitz, 2008; and Sözen, 2002). Modern Turkey inherited the legacy of a highly centralized gov-

ernance structure from the Ottoman Empire. Unlike that in the United States, public administration in Turkey is rooted in a strong state tradition. Public administration has to keep the state going and exercise its public authority. Dominant features of Ottoman-Turkish polity play a central role. They are the persistence of patrimonial patterns and patronage relations; lack of civil society elements; political instability and fragmented political culture (Sözen, 2002, p. 195). The traditional political culture, strong centralized and bureaucratic state coupled with party-center polity democracy in Turkey has implications on public administration growth in Turkey. However, it is important to note that these identity crises of public administration discipline are not only unique to Turkey but in other parts of the world as well. The same is true for countries in Africa.

Conclusion

Public administration discipline has witnessed a series of transformation since popularized in the field of academia by Woodrow Wilson in 1887. Ever since, these transformations and the identity issues/crises of the discourse has been much of the intellectual debate. These changes have indeed affected the scope and methodology of the discipline. This is because public administration is made up of combination of theories, paradigm and various practices. The nature and scope of public administration have been debated since the inception of the discipline as an academic field. As Waldo (1990) rightly asserted 'theoretical and intellectual tension have always been the case for public administration'.

It has been a difficult task to define the field of public administration and draw boundaries of the area it covers. The development of public administration discipline, is engulfed with different approaches and schools, and these have differentiated the object, the concepts and the methods of discipline in different ways and have not developed a common view on this issue (Kalfa citing Kirkhart, 1971, p. 127). This uncertainty has raise serious issue about the identity of the discipline. The validity of this crisis in public administration discourse cannot be over emphasized since it did not only question the scope but also definition, research strategy, and methodology as well.

Like any other country, the identity crises of public administration in Turkey equally center on scope, object, and methodology of the discipline. In addition, issues of strong, centralized and bureaucratic state, methodology and teaching, coupled with various paradigm tensions are found to be key problems in Turkish

administrative system. Again, the emphasis on public organizations' efficiency is indeed another problem. Provision of public services, public benefits and other related concepts are abstract and normative (Aksoy, 2004).

However, today we are witnessing so many important transformations in Turkish administration system. These structural changes are borne out of domestic and international pressures for reforms. Citizen participation in democratic governance coupled with strong and vibrant civil society are vital components for democratic public administration. However, it would be difficult for a traditional unitary centralized strong state structure such as in Turkey to achieve democratic public administration. This is however, the case in many developing countries including those in Africa.

References

- Akpınar, M. (2011). Gün ışığında yönetim açısından Türk kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflık sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler, Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, s. 235-261.
- Aksoy, Ş. (2004). Kamu Yönetimi Nereye Gidiyor? Bir Durum Saptaması. II. *Kamu Yönetimi Forumu Bildiriler Kitabı*, 32-49.
- Berkes, N. (1969). Türkiye iktisat tarihi. Vol 1, İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- Çetin, S. (2010). Evaluating The Public Sector Reform Process in Turkey: What is Really Working, What is not?. In *IPSA Conference paper*, http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_4174.pdf.
- Çevik, H. H. (2007). *Türkiye'de kamu yönetimi sorunları*. Seçkin Yayıncılık.
- Ergun, T. (1986). Türkiye'de Yönetim Biliminin Uygulamaya Yansıması, ed. Sevil Atauz, Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Gül, H., & Kiriş, H. M. (2015). Democratic governance reforms in Turkey and their implications, A.R. Dawoody (ed.), *Public Administration and Policy in the Middle East*, Public Administration, Governance and Globalization 9, Springer Science+Business Media New York, DOI 10.1007/978-1-4939-1553-8_2.
- Gezici, et al., H. S. (2016). Attempts for reform in Turkish public administration after 1950, in Second International Congress on Economics and Business (ICEB 2016) Proceedings Book, May 30 – June 3 2016, Sarajevo: Bosnia and Herzegovina, pp.1418-1429.
- Güneş, Z. (2009). Evaluation of reforms in Turkish public administration after 1980s. MA Thesis, University of Vaasa, Finland.
- Güler, B. A. (1994). Nesnesini arayan disiplin: Kamu yönetimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 27 (4), s. 3-19.
- Kalfa, C. (2011). Kamu yönetimi disiplininin gelişimi ve kimlik tartışmaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler, Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, s.403-417.

- Kapucu, N., & Palabiyik, H. (2008). Turkish public administration: From tradition to the modern age. *Publication of International Strategic Research Organization (ISRO)*, Ankara.
- Keskin, N. E. (2005). Türkiye’de kamu yönetimi disiplininin “Köken” sorunu. 15 Kasım, 2005.
- Kirkhart, L. (1971). *Toward a theory of public administration*, ed. Frank Marini, Toward a New Public Administration: The Minnowbrook Perspective, Scranton: Chandler Press.
- Onder, M., & Brower, R. S. (2013). Public administration theory, research, and teaching: How does Turkish public administration differ? *Journal of Public Affairs Education*, 19 (1), pp. 117–139.
- Özcan, G. B., & Turunç, H. (2007). The politics of administrative decentralization in Turkey since 1980. *Handbook of Administrative Reform*.
- Rutgers, M. R. (2010). Theory and scope of public administration: An introduction to the study’s epistemology. *Foundation of Public Administration*, pp. 1-45.
- Soós, E. (2016). Challenges of public administration in Turkey. Scientific Cooperation’s 2nd International Conference on Social Sciences, 2-3 APRIL 2016, ISTANBUL-TURKEY.
- Sözen, S. (2002). Administrative reforms in Turkey: Imperatives, efforts and constraints. This article is a revised version of a paper presented at EGPA Annual Conference, Postdam, Germany, 4-7 September 2002. Also in Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 60-3, pp. 195-214.
- Sözen, S. (2012). Recent Administrative Reforms in Turkey: A Preliminary Assessment. *International Journal of Business and Social Science*, 3(9), pp. 168-173.
- Şaylan, G., & Sezen, S. (2000). The paradigmatic crises of public administration and teaching curriculum: Turkish case. The paper presented at the Annual Conference of the International Association of Schools and Institutions, held in Beijing 10-13 July 2000.
- Şaylan, G. (2000). Kamu yönetimi disiplininde bunalım ve yeni açılımlar üzerine düşünceler, *Amme İdaresi Dergisi*, 33(2), s. 1-22.
- TODAİE (2009). KAYA General Report of the Research on Public Administration. Access on 17 March, 2018 <http://www.todaie.gov.tr/ekaya.asp>.
- Üstüner, Y. (1995). Kamu yönetimi disiplininde kimlik sorunsalı. Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu: Kuram ve Yöntem Sorunları (II) Grubu, 13-14 Ekim 1994, Ankara: TODAİE Yayını, Cilt 1, s. 59-69.
- Waldo, D. (1990). A theory of public administration means in our time a theory of politics also, in: N.B Lynn and A. Wildavsky (eds.), *public administration: the state discipline*, Chatham.
- Waldo, D. (1968). Scope of the theory of public administration. In: J.C. Charlesworth (ed.), *Theory and practice of public administration: Scope, objectives, and methods* (pp. 8-9). Philadelphia: The American Academy of Political and Social Science.
- Yılmazöz, M. (2009). Türkiye’de kamu personel yönetimi sorunu. *Maliye Dergisi*, Sayı 157, Temmuz-Aralık 2009, s. 293-302.

Efforts to Combat Terrorism in West Africa (Model of Sahel-Saharan States)

Moudassir Hafiz Oumar*

Abstract: The issue of terrorism has been a global phenomenon that has preoccupied national and international public opinion. In order to contain it, various mechanisms and strategies have been developed, some of which have become national in nature and others have taken on a regional or international character. This research seeks to address the most important obstacles facing the Sahelo-Saharan States, the issue of national and regional security of these countries and the proliferation of terrorist groups in the region, based on this initial interest, the research seeks to verifying the validity of the argument that regional organizations have contributed to providing security to Central and West Africa. In our research, we will use the analytical descriptive approach to describe the phenomenon of terrorism and to highlight its content in the context of international politics and we also will use a historical analytical approach that we will use to obtain an analytical view of the phenomenon studied and how to address it at the level of the Sahelo-Saharan countries, particularly in West Africa. The study aims to test the validity of the following hypotheses: That the regional organizations established over the past 10 years have contributed to and reduced the role of terrorist organizations in Central and West Africa and the efforts of regional organizations to combat terrorist organizations still need to be further developed in order to be more effective in combating terrorist organizations and France has contributed in one way or another to enriching the phenomenon of terrorism in West Africa and that French intentions towards the region are not good.

Keywords: Regional Organizations, Terrorist Movements, West African States.

* Kocaeli University, Social Sciences, International Relations Department, PhD.
Contact: mh9h@hotmail.com

Introduction

The issue of terrorism was a global phenomenon, which occupied national, regional and international public opinion, in order to contain them, various mechanisms and strategies have been developed, some of which have become national in nature and others have taken on a regional or international character, as it is one of the most complex phenomena that the international community has known, there are new initiatives to develop existing mechanisms and strategies to take account of new developments on the ground at the national, regional or international levels. In order to unify efforts and opinions, the United Nations has made efforts to develop a general strategy that brings together its members from States within a single counter-terrorism framework. On 8 September 2006, the United Nations General Assembly endorsed the United Nations Global Counter-Terrorism Strategy, It included a plan of action aimed at addressing conditions conducive to the spread, prevention, and control of terrorism and measures to build the capacity of States, although an important step in principle, it has so far achieved little success in this regard, regional organizations have therefore begun to develop their own mechanisms, as well as efforts by States at the national level to assume the necessary responsibility for the issue.

Research Problem

This research seeks to address the most important obstacles facing the Sahelo-Saharan States, the issue of national and regional security of these countries and the proliferation of terrorist groups in the region, based on this initial interest, the research aims at verifying the validity of the argument that regional organizations have contributed to providing security to Central and West Africa, which raises the question about the extent of the impact of regional organizations on security in the Sahel and Sahara, and hence can formulate the research question as follows: Did regional organizations influence anti-terrorism efforts in West Africa?

Research Assumes

This research seeks to prove his basic hypothesis: - That the regional organizations established over the past 10 years have contributed to and reduced the role of terrorist organizations in Central and West Africa and the efforts of regional organizations to combat terrorist organizations still need to be further developed in order to be more effective in combating terrorist organizations.

Research Methodology

The nature of the subject of terrorism and terrorist organizations and its study imposes on the researcher to introduce the multiple Research methods. The researcher presents a systematic combination in three curricula:

1. The historical approach: to trace the origins of the phenomenon and its historical development and to study the emergence of terrorist organizations and the social environment that incubates them.
2. Descriptive approach: In describing and diagnosing the phenomenon under consideration and observing its evolution at different times.
3. Method of case study: to highlight a particular case study focuses on efforts to combat terrorist organizations in the Sahel and Sahara states.

The Terrorist Challenge in Africa

Terrorism is one of the challenges that have plagued the African continent. In the last decade, the continent has witnessed a remarkable development in the issue of terrorism: the increase in movements and groups and the increase in the number of terrorist operations, according to some statistics, most of these groups spread from the far west coast to the far east coast of Africa (Mohamed Bassiouni, 2016), Data compiled by the Center for Religion and Political Geography (CRG) indicate that the African continent suffered at least 1,426 incidents of terrorism-related violence between 1 January 2016 and 30 September 2016, possibly due to several factors, including the fragile structure of the African states, Political instability, the outbreak of violence, armed conflict, the overlap of extremist ideas with the historical, economic and social makeup of the continent. Not only is this terrible spread of terrorism on the continent in a particular region, but also there is no region of the continent without a terrorist threat, according to note by Algerian President Bouteflika as the counter-terrorism coordinator of the African Union presented to the summit of the Union that “there are more than 5000 Africans from the different nationalities are active with terrorist groups in the continent and in other areas of armed conflict “ (Algerian News Agencies, 2017), however, it can be said that the strength and effectiveness of terrorist groups on the continent vary from one region to another and their consequences also differ from one country to another. In 2013, the number of attacks in Africa was 789 and resulted in the death of 11,180 people. Compared to 2012 and 2013, the number of attacks rose to 155

And 104%, respectively, according to a report by the African Center for Research and Terrorism Studies. In the North and Sahel region which is considered the most vulnerable to terrorist operations in Africa a report was issued by the Center for «terrorism studies» in the United States in 2016, it high rate of attacks from 206 to 235 operations In a previous report to the same center that the rates of terrorist operations that Occurred in the region rose to 289 terrorist operations during 2014 (ACSRT, 2014), an increase of 800% compared with 2001, the year of the expansion of al-Qaeda terrorist organization operations in different parts of the world (Yonah ALEXANDER, 2016). In Nigeria, Boko Haram exploited the social conditions of the inhabitants of the area, the ease of movement, the border crossing between Nigeria and Cameroon, the kidnapping of foreign nationals in Cameroon and the terrorist activities of the group displaced an estimated 45,000 Nigerian refugees and returnees to Chad Cameroon and Niger(United Nations,2014), Despite the threat and threat of Boko Haram in the Sahel and the whole Lake Chad, according to statistics, most of the losses caused are concentrated in Nigeria. Despite the efforts of President Mohamed Boukhari's government so far in Nigeria, these efforts have not eliminated Boko Haram completely. Between Mali and Mauritania, we saw widespread activity of terrorist groups described as dangerous, including Al-Qaeda in the Islamic Maghreb, Tawhid and Jihad in West Africa and Ansar al-Din, where these groups exploited security deterioration in both countries, to increase their military and offensive capabilities, add to that the recent terrorist attacks in East Africa, such as the attack on the West Gate Commercial Complex in Nairobi in September 2013 and a series of individual incidents ranging from bombings to the arrest of persons involved in terrorism in the south African region we know with certainty the extent of the spread of terrorism on the continent.

Terrorist Organizations in the African Sahel-Saharan Region

The Sahel region currently controlling by 5 highly armed terrorist groups with links to al-Qaeda and the Islamic state:

Boko Haram terrorist group

Boko Haram group is a Nigerian Islamic group that means the Hausa language “Western education is haram” is active in northern Nigeria and seeks to apply Islamic law, a movement officially banned and described as terrorist, Boko Haram was founded in 2002 in the northern state of Borno, under the leadership of Mo-

hamed Yousef, but the movement's actual presence began in 2004 after it moved to the Yobe state on the border with Niger where it began operations against Nigerian security and civilian institutions, the Nigerian authorities confirm that Boko Haram's appearance dates back to 1995, when Abu Bakr Lwan established the Ahlu Sunna and Migration Group at Miduguri University in Borno State, the group rejects the name "Boko Haram", which was launched by the media on it, and prefer the name " Jama'atu Ahli Sunna Lidda'awati wal-Jihad", (Guy Birchall, 2018) the exact number of members of the movement is not known but mainly consists of students who have left school because of their rejection of Western educational curricula. The leader of the group, Mohamed Yousef, was assassinated on July 30, 2009, hours after his arrest and detention by the security forces in northern Nigeria. The government then said it had killed all members of the group, in June 2010, Abu Bakr Shikawa, deputy Mohammed Yousuf, appeared in the square as the leader of Boko Haram and set his goals in the release of imprisoned members and incarcerated in prisons and self-defense, saying his group was fighting against three types of people such as police, armed soldiers Christians and the raiders movement, and his confirmed that members of the rest of the people they will not deal with them badly. In mid-April 2014, the Boko Haram movement was the latest international media to kidnap about 276 girls from a foreign school in the Shibok region of northern Borneo state, where a Christian majority lives, they demanded the release of the group's prisoners held for four years in exchange for girls' freedom. In the first week of February 2015, US intelligence officials estimated that the Boko Haram group had between 4,000 and 6,000 fighters and had large amounts of money and weapons stockpiled during its field progress. They said the group's finances had flourished thanks to bank robberies and ransoms Resulting from the abductions, On March 7, 2015, the renowned Ahlu Sunnah for Dawah and Jihad, known as Boko Haram, announced in a voice recording attributed to its leader Abu Bakr Shikawa, the leader of the Islamic State Organization, Abu Bakr al-Baghdadi, who called him "the successor of the Muslims." Shikau confirmed in the recording: "We declare allegiance to the caliph for hearing and obedience in activism, hatred, hardship, and ease." (Aljazeera Encyclopedia, 2013)

Sources of Financing

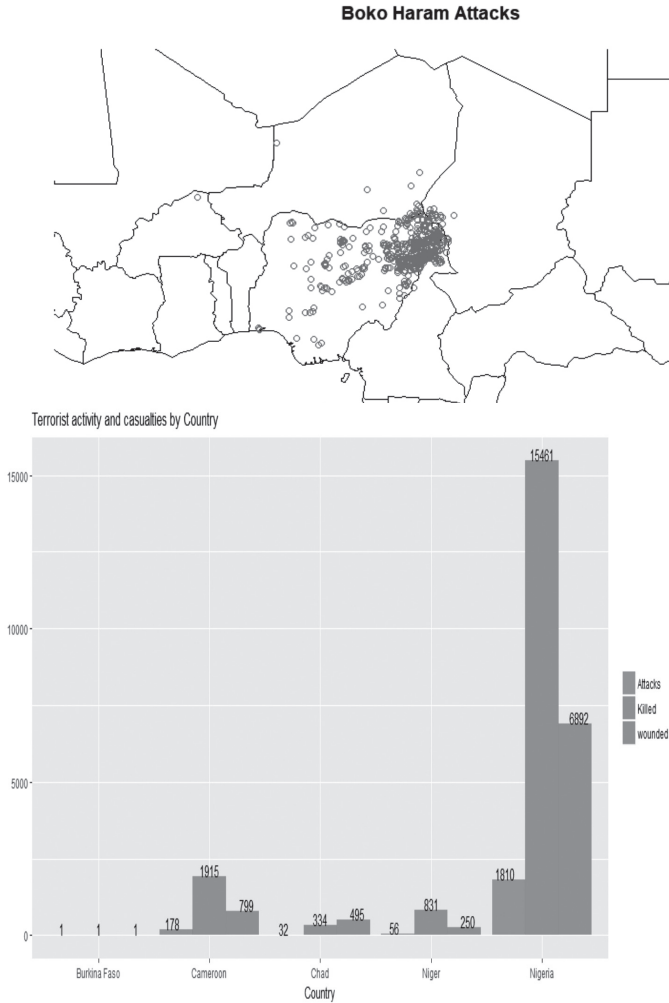
Boko Haram finances its activities in a number of ways: taking money from local merchants; arms smuggling; money laundering; through rich sponsors (senators

and businesspeople from the north-eastern states); controlling certain drug trafficking routes in Europe and West Africa; developing financial ties with individual branches of al-Qaeda; and now with financial help from ISIL (RIAC,2016)

Boko Haram Attacks

The Boko Haram movement attributed to a series of attacks and bombings in northeastern Nigeria and surrounding states such as Chad, Burkina Faso, Cameroon, Niger from 2009 to 2016, We will illustrate the number of attacks carried out by the movement in the Sahel region in the following forms

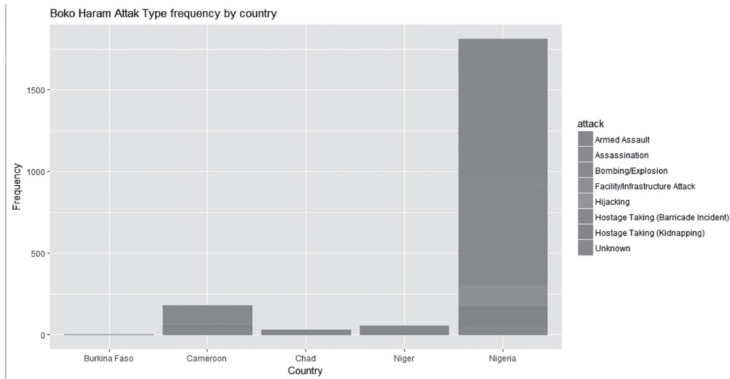

The Boko Haram group launched a series of bloody attacks from 2009 to 2016, in particular in, Chad, Cameroon, Niger, Nigeria, and Burkina Faso, but Cameroon and Nigeria had the largest share of the attacks. For example, the movement launched 1810 attacks on Nigeria while 178 on Cameroon and killed in Nigeria 15461 people and wounded 6892 people.

nation	Attacks	Killed	wounded
Burkina Faso	1	1	1
Cameroon	178	1915	799
Chad	32	334	495
Niger	56	831	250
Nigeria	1810	15461	6892

year	Attacks	death	injured
2009	10	304	0
2010	17	72	130
2011	125	327	453
2012	424	1256	827
2013	233	1729	380
2014	493	7117	1785
2015	538	6299	3498
2016	237	1438	1364

We note from the following forms the evolution of attacks in terms of number, quality, and target countries, as the movement succeeded in launching fierce terrorist attacks in the Sahel countries and forced the governments to take strict security in some areas:

nation	year	Attacks
Burkina Faso	2015	1
Cameroon	2013	2
Cameroon	2014	56
Cameroon	2015	70
Cameroon	2016	50
Chad	2014	1
Chad	2015	27
Chad	2016	4
Niger	2014	1
Niger	2015	39
Niger	2016	16
Nigeria	2009	10
Nigeria	2010	17
Nigeria	2011	125
Nigeria	2012	424
Nigeria	2013	231
Nigeria	2014	435
Nigeria	2015	401
Nigeria	2016	167

Al-Qaida in the Islamic Maghreb (AQIM)

The organization of an armed Salafist emerged from the Algerian Salafist Group for Preaching and Combat (GSPC), which changed its name and declared allegiance to al-Qaeda. Was placed on the international list of terrorist organizations, after carrying out several armed operations, the organization, led by Abdelmalek Droudkal, nicknamed “Abu Musab Abdel Wadood”, emerged on 25 January 2007 after changed his name from the Salafist Group for Preaching and Combat (GSPC) to al-Qaeda in the Islamic Maghreb, It seeks to liberate the Islamic Maghreb from the Western presence and its loyalists and to protect the region from foreign ambitions, There are no accurate statistics on the number of fighters of the group, mostly Algerians, while the rest are divided into different nationalities, notably Mauritania, Libya, Morocco, Tunisia, Mali, and Nigeria, this group is active mainly in Algeria and extends its influence to the south of the Sahara, and also trains elements from neighboring countries. (Aljazeera,2014), The organization also trains elements from neighboring countries, carrying out operations within its territory such as Mauritania, Morocco and Tunisia, although the organization has launched bloody attacks in Algeria in recent years, its military activity remains limited.

AQIM Attacks

The AQIM Movement attributed to a series of attacks and bombings in Sahel-Saharan states and surrounding states such as Algeria, Burkina Faso, Ivory Coast, Libya, Mali, Mauritania, Morocco, Niger, Nigeria, and Tunisia from 2006 to 2016, We will illustrate the number of attacks carried out by the movement in the Sahel-Saharan region in the following forms.

AQIM movement launched a series of bloody attacks from 2007 to 2016, in particular in, Algeria, Burkina Faso, Ivory Coast, Libya, Mali, Mauritania, Morocco, Niger, Nigeria, and Tunisia, but Algeria and Mali had the largest share of the attacks. For example, the movement launched 179 attacks on Algeria while 48 on Mali and killed in Algeria 623 people and wounded 941 people.

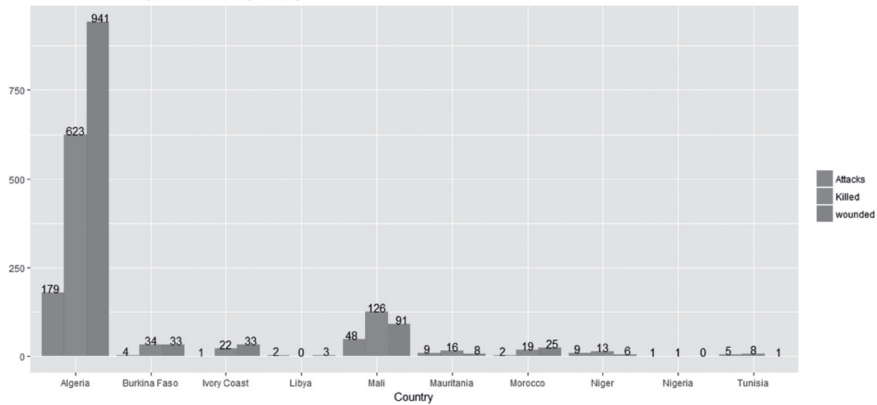

AQIM Attacks

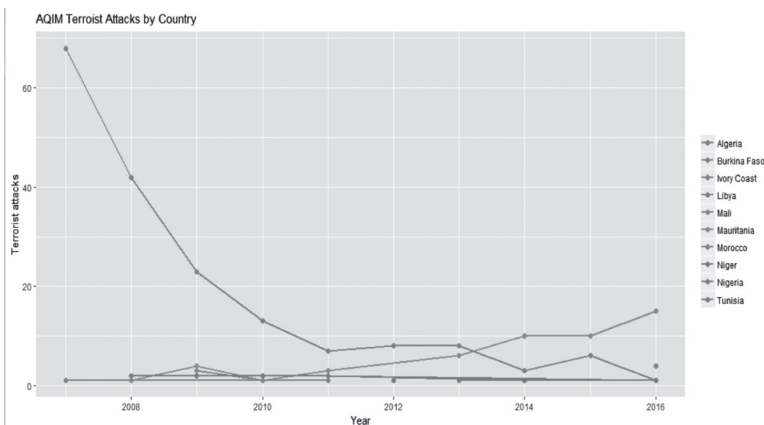
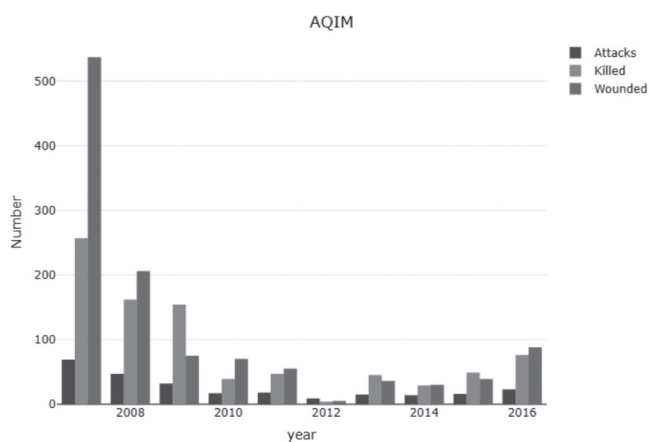
nation	Attacks	Killed	wounded
Algeria	179	623	941
Burkina Faso	4	34	33
Ivory Coast	1	22	33
Libya	2	0	3
Mali	48	126	91
Mauritania	9	16	8
Morocco	2	19	25
Niger	9	13	6
Nigeria	1	1	0
Tunisia	5	8	1

AQIM Terrorist activity and casualties by Country

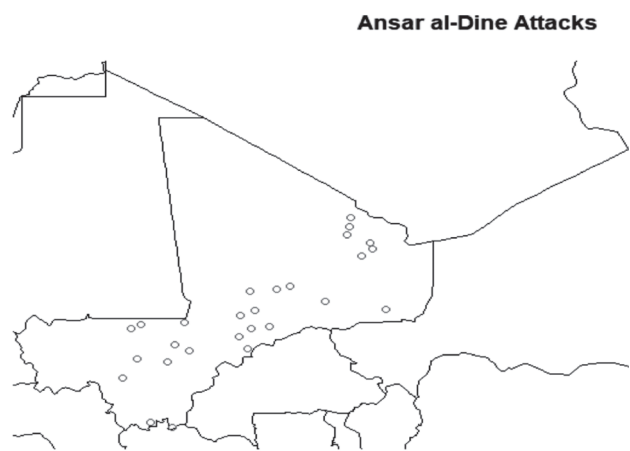

year	Attacks	death	injured
2007	69	257	537
2008	47	162	206
2009	32	154	75
2010	17	39	70
2011	18	47	55
2012	9	4	5
2013	15	45	36
2014	14	29	30
2015	16	49	39
2016	23	76	88

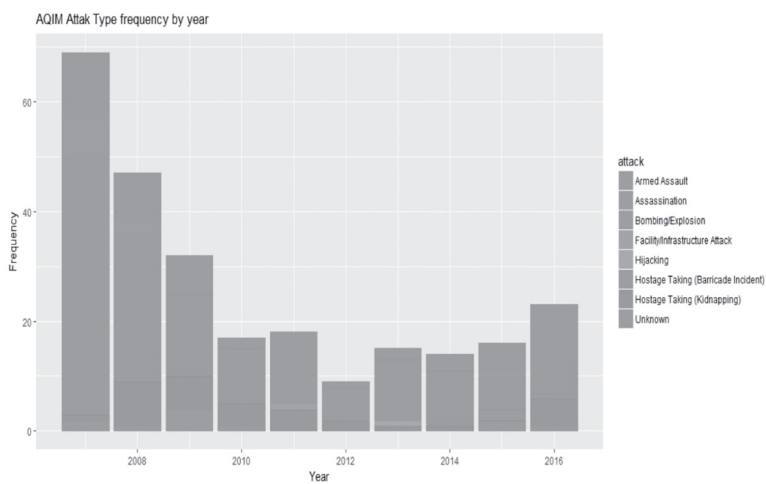

nation	year	Attacks
Algeria	2007	68
Algeria	2008	42
Algeria	2009	23
Algeria	2010	13
Algeria	2011	7
Algeria	2012	8
Algeria	2013	8
Algeria	2014	3
Algeria	2015	6
Algeria	2016	1
Burkina Faso	2016	4
Ivory Coast	2016	1
Libya	2013	1
Libya	2016	1
Mali	2009	3
Mali	2010	1
Mali	2011	3
Mali	2013	6
Mali	2014	10
Mali	2015	10
Mali	2016	15
Mauritania	2008	1
Mauritania	2009	4
Mauritania	2010	1
Mauritania	2011	3
Morocco	2007	1
Morocco	2011	1
Niger	2008	2
Niger	2009	2
Niger	2010	2
Niger	2011	2
Niger	2016	1
Nigeria	2012	1
Tunisia	2008	2
Tunisia	2011	2
Tunisia	2014	1

we also note from the following forms the evolution of attacks in terms of number, quality, and target countries, as the movement succeeded in launching fierce terrorist attacks in the Sahel countries and forced the governments to take strict security in some areas:

Ansar Al-Din Movement

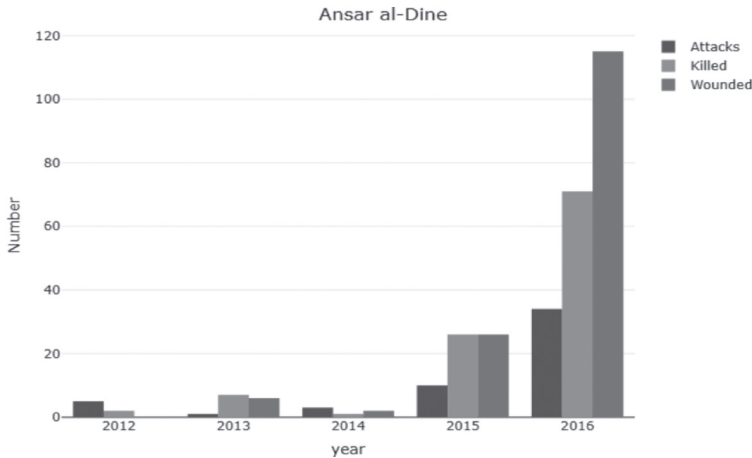
An armed jihadist movement in northern Mali, described as the largest armed organization in the province of Azwad says it seeks to apply Islamic law and to obtain an expanded autonomy for the region, the Ansar al-Din movement was founded in December 2011 in Kidal, northern Mali, led by Iyad Ag Ghali, a Tuareg historical

leader, who fought the government of Mali in the 1990s with the Popular Movement for the Liberation of Azawad, the founder of the movement, Ag Ghali, was closer to the national leftist nationalist, but later embraced the Salafi-Jihadist orientation. He returned with the fall of the regime of the late Libyan Colonel Muammar Gaddafi into Azwad. He took from the Agargar mountain range bordering Kidal. He began to assemble Tuareg fighters, to form the nucleus of the Ansar al-Din movement (Al-jazeera,2014) , In early 2013, the movement demanded the application of Islamic law throughout the north of the country and stressed that it was “a non-negotiable condition.”, the defense of the identity of the Tuaregs and Islamic law was the focus of the Movement’s political program, which was handed over by its delegation on 1 January 2013 to the Burkinabe President, who acted as mediator in Mali crisis mandated by the Economic Community of West African States (ECOWAS), In contrast to the Liberation of Azawad movement, Ansar al-Din does not call for the independence of northern Mali, and only demands an expanded autonomy within the framework of the state, provided that the constitution provides for the Islamic character of the country, Ansar al-Dine Movement has long funded its activities through kidnapping for ransom, and arms, drugs and cigarette trafficking. (RIAS,2016).

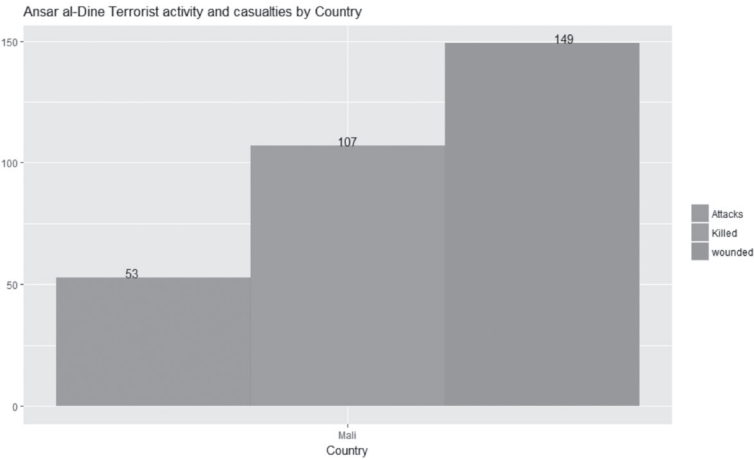
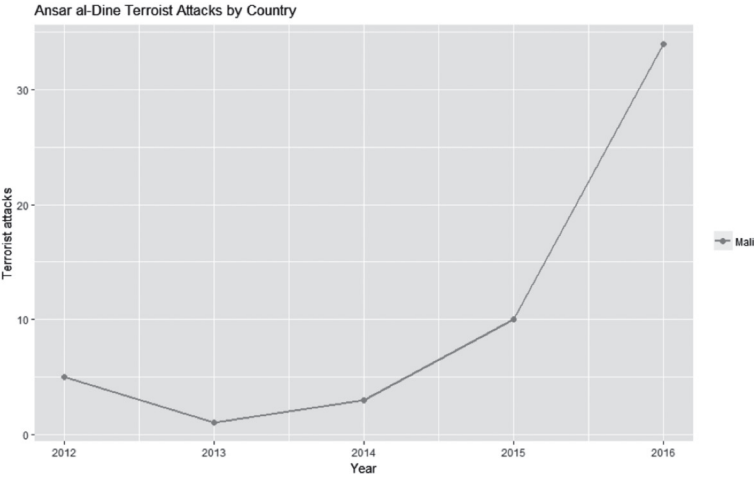
Ansar Al-Din Attacks

Ansar Al-Din Movement attributed to a series of attacks and bombings in Mali state from 2012 to 2016, We will illustrate the number of attacks carried out by the movement in the Sahel-Saharan region in the following forms. Ansar Al-Din movement launched a series of bloody attacks from 2012 to 2016, in particular in Mali, where it launched 53 attacks resulted in 107 dead and more than 140 wounded in four years only.

year	Attacks		death	Injured
2012	5		2	0
2013	1	7	6	
2014	3	1	2	
2015	10	26	26	
2016	34	71	115	
nation	Attacks	Killed	wounded	
Mali	53	107	149	

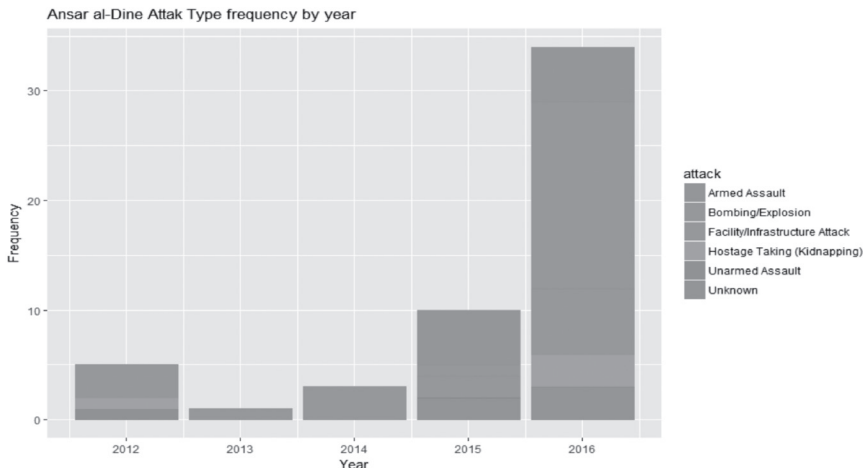

we also note from the following forms the evolution of attacks in terms of number, quality, as the movement succeeded in launching fierce terrorist attacks in Mali state and forced the government to take strict security in some areas:

nation	year	Attacks
Mali	2012	5
Mali	2013	1
Mali	2014	3
Mali	2015	10
Mali	2016	34

Al-Mua'qi'oon Biddam Brigade:

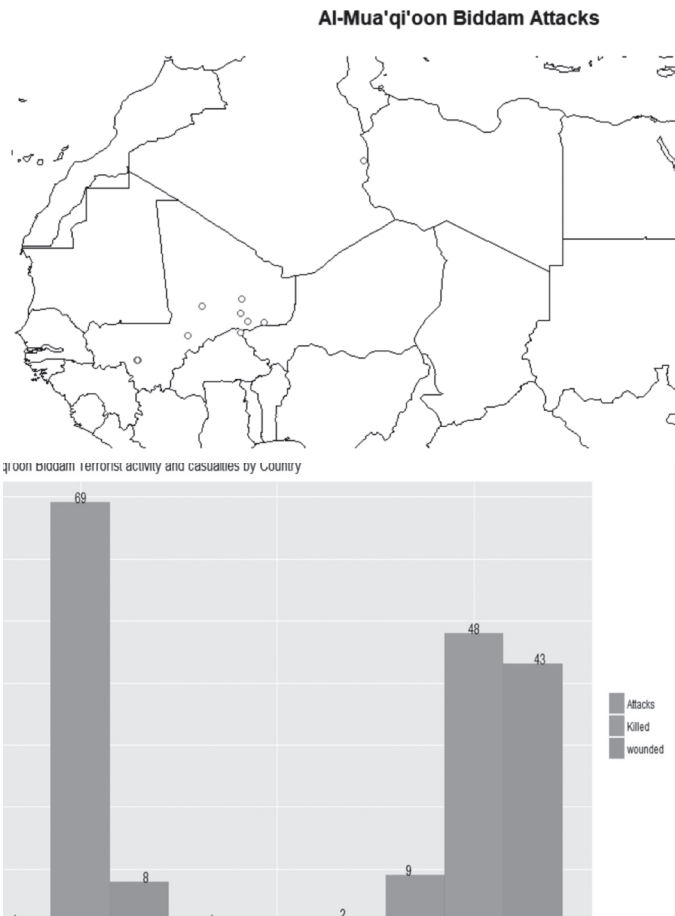
It was announced the establishment of the battalion “bloodthirsty” in late 2012, after the announcement of its leader Mokhtar Balmokhtar separation of his main group “masked” from the organization in the Islamic Maghreb states, a separation that came after the issuance of the leadership of al-Qaeda in the Islamic Maghreb states, a decision to remove him from the leadership of the battalion. “Al-Mua'qi'oon Biddam “ it’s a Salafi jihadist group close to al-Qaeda, and its leader Mukhtar Belmokhtar, one of the most prominent al-Qaeda leaders and activists in northern Mali, although he broke away from al-Qaeda in the Islamic Maghreb and established his own organization before returning to it, he remained in close contact with al-Qa'idah’s parent organization, maintaining close ties and maintaining ties with it (Aljazeera,2017).

Belmokhtar claimed responsibility for another terrorist attack on 23 May 2013. In this attack, a French-owned uranium mine in Arlit, Niger, as well as a military base 150 miles away in Agadez, were attacked by suicide bombers with truck bombs. Experts saw no reason to doubt the claim of responsibility. Anouar Boukhars of the Carnegie Endowment for International Peace saw the bombing as retaliation for the earlier French intervention in the Northern Mali conflict (Adam nossiter, 2013).

Al-Mua'qi'oon Biddam Attacks

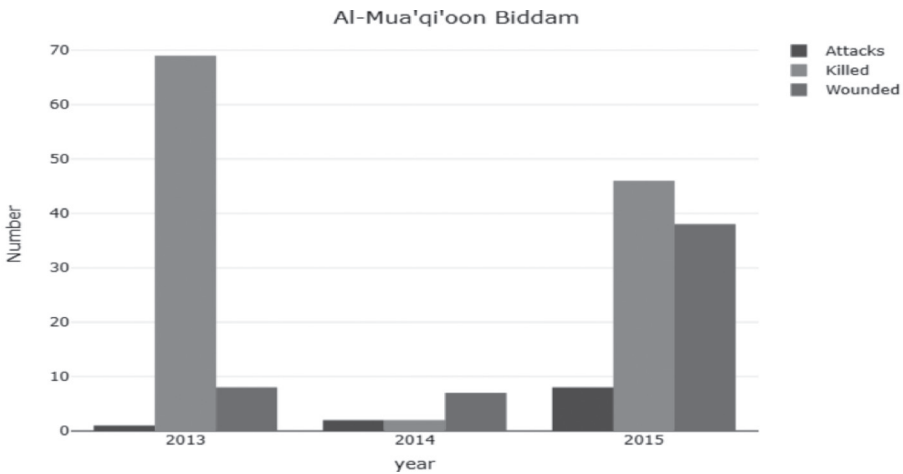
Al-Mua'qi'oon Biddam Brigade attributed to a series of attacks and bombings in Sahel-Saharan states such as Algeria, Burkina Faso and Mali from 2013 to 2015, We will illustrate the number of attacks carried out by the movement in those states in the following forms.

Al-Mua'qi'oon Biddam Brigade, launched a series of bloody attacks from 2013 to 2015, in particular in, Algeria, Burkina Faso, and Mali but Mali had taken the largest share of the attacks. For example, the movement launched 9 attacks on Mali, killed 48 people and wounded 43.

nation	Attacks	Killed	wounded
Algeria	1	69	8
Burkina Faso	1	0	2
Mali	9	48	43

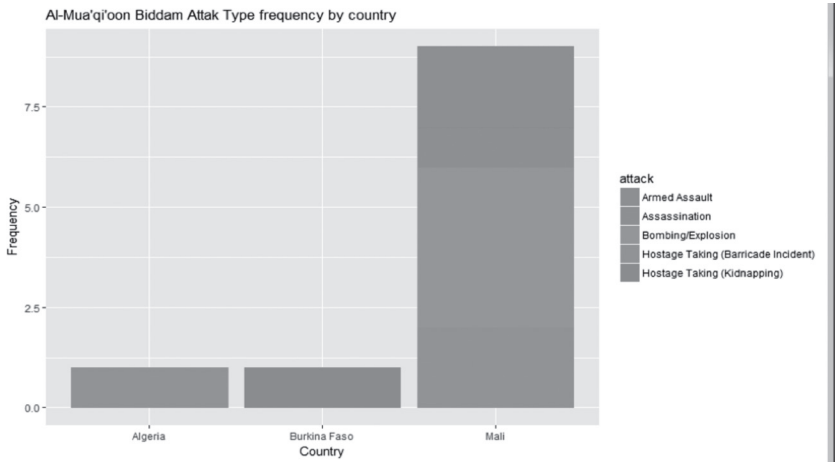
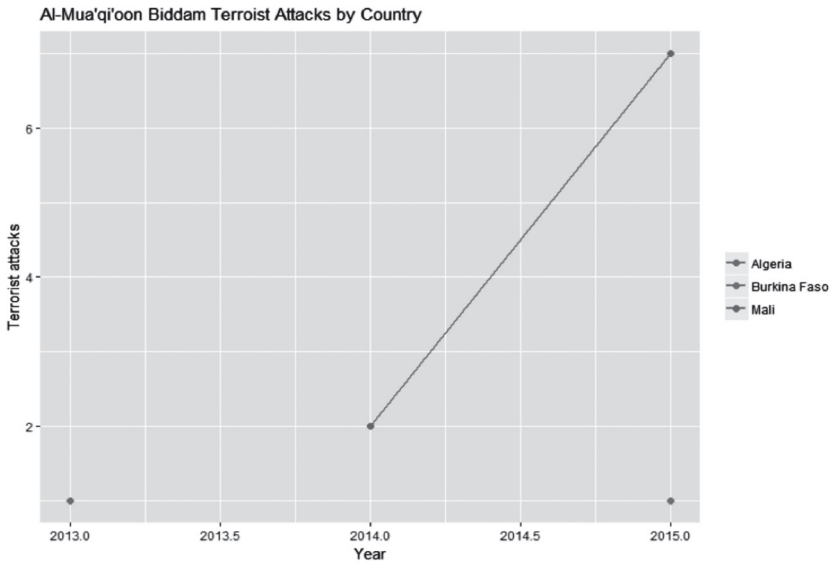

year	Attacks
2013	1
2014	2
2015	8

we also note from the following forms the evolution of attacks in terms of number, quality, as the movement succeeded in launching fierce terrorist attacks in Mali state and forced the government to take strict security in some areas:

nation	year	Attacks
Algeria	2013	1
Burkina Faso	2015	1
Mali	2014	2
Mali	2015	7

Movement for Oneness and Jihad in West Africa (MUJAO)

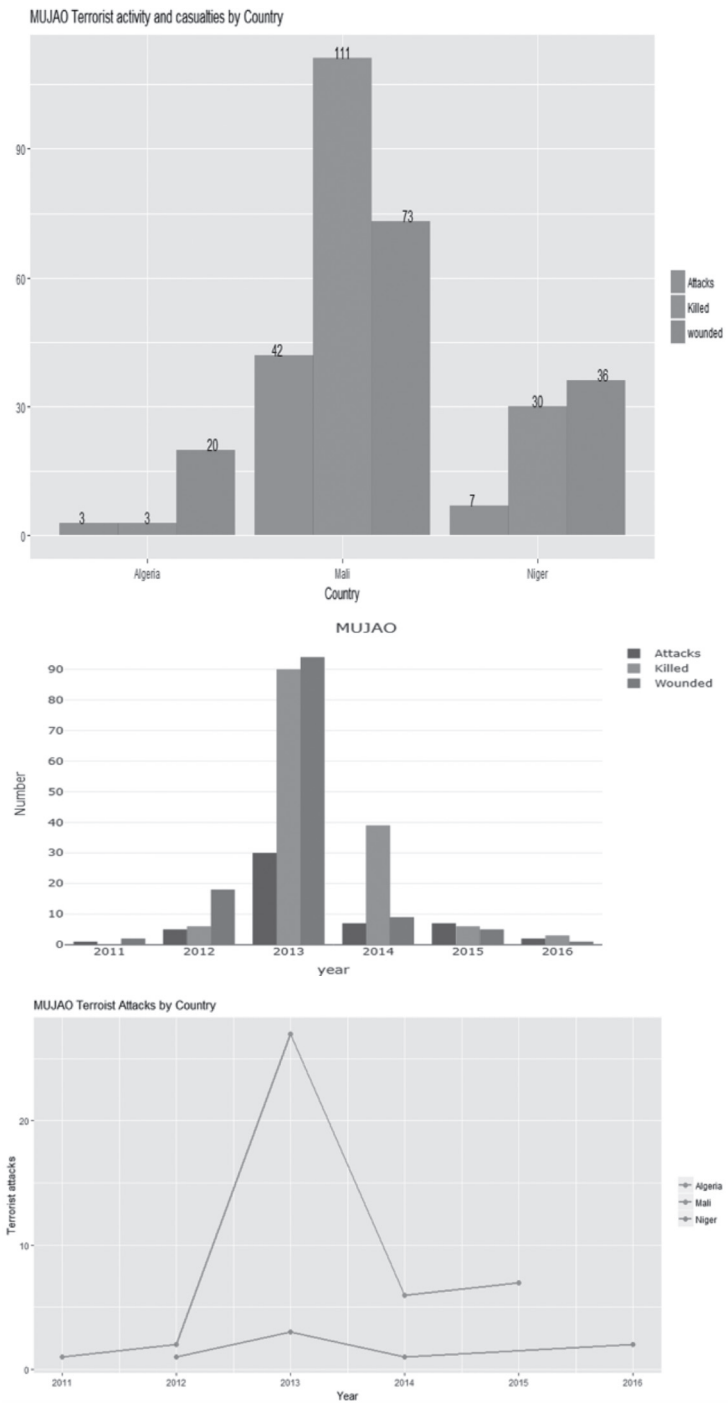
The Unification and Jihad Movement was established in West Africa in October 2011, after its secession from the organization of “Al Qaeda in the Islamic Maghreb,” and after refusing to form a battalion or a secret for Arab fighters similar to the secret Ansar of the organization, which includes in its membership mainly Tuareg fighters, the movement, which has been described as the most influential in northern Mali, adopts the Salafist-Jihadist orientation. Its objectives are to spread the ideology of Jihad in West Africa rather than the Sahel, Formed from Arabs and gangs to smuggle drugs after they seized a large number of heavy weapons coming from Libya (aljazeera,2014). The movement formed four military brigades, namely Abdullah Azzam, Abu Musab al-Zarqawi, Abu Lait al-Libi, and the martyrdom of the martyrdom, it has another battalion known as the “Osama bin Laden Battalion” led by a member of the Shura Council of the Tawheed and Jihad Ahmed Ould Amer known as Ahmed Talmsi, the movement justified this division by expanding its influence and increasing numbers of fighters, the movement, in cooperation with fighters from the National Liberation Movement of Azwad, captured the cities of Gao, Timbuktu, and Kidal, but quickly ended cooperation with Liberation Movement Azwad and fighters and commanders were expelled from the region after receiving support from the masked group of al-Qaeda in the Islamic Maghreb, it adopted the weapon of abducting foreigners to exchange them for ransom.(Ibd,2014)

MUJAO Attacks

MUJAO attributed to a series of attacks and bombings in Sahel-Saharan states such as Algeria, Mali and Niger from 2011 to 2016, We will illustrate the number of attacks carried out by the movement in the Sahel-Saharan region in the following forms.

MUJAO movement launched a series of bloody attacks from 2011 to 2016, in particular in, Algeria, Mali, and Niger, but Mali and Niger had taken the largest share of the attacks. For example, the movement launched 42 attacks on Mali while 7 on Niger and killed in Mali 111 people and wounded 73 people.

nation	Attacks	Killed	wounded
Algeria	3	3	20
Mali	42	111	73
Niger	7	30	36

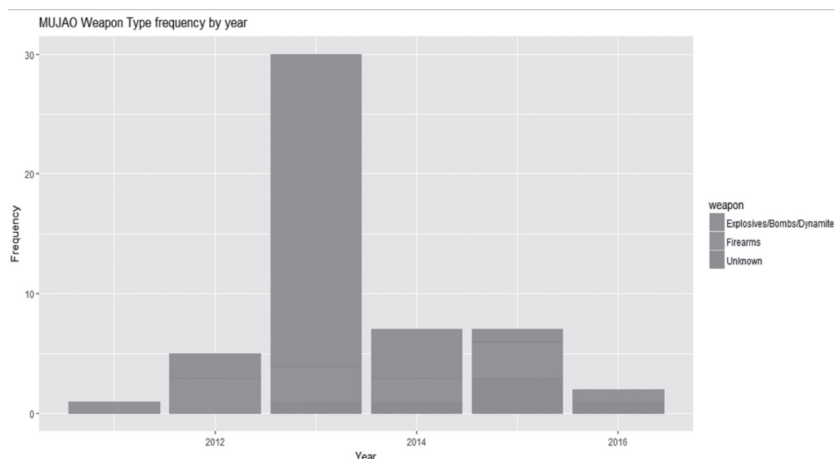

nation	year	Attacks
Algeria	2011	1
Algeria	2012	2
Mali	2012	2
Mali	2013	27
Mali	2014	6
Mali	2015	7
Niger	2012	1
Niger	2013	3
Niger	2014	1
Niger	2016	2

year	Attacks	death	injured
2011	1	0	2
2012	5	6	18
2013	30	90	94
2014	7	39	9
2015	7	6	5
2016	2	3	1

we also note from the following forms the evolution of attacks in terms of number, quality, and target countries, as the movement succeeded in launching fierce terrorist attacks in Mali, Niger, and Algeria. and forced the governments to take strict security in some areas:

Efforts of Regional Organization in Combating Terrorism

Regional action in the African continent began immediately after the independence of States and was intended to achieve the economic development of States, where it was the most prominent challenge in Africa at the time, these sub-institutions took upon themselves the task of economic development, in addition to other tasks where they found themselves forced to bridge the gaps of the Organization of the African Union. more recently, it has become one of the most prominent files on the agenda of the African regional institutions the issue of security and ways to achieve it as a key requirement for achieving the desired development on the continent, as terrorism is one of the greatest threats to African security the regional institutions themselves have been involved in the fight against terrorism, in East Africa, 8 countries are meeting in the Regional Association for Development (IGAD) and the East African Community (EAC) (Camilla and Adriana, 2016).

However, the former was more interested in terrorism. In 2006, IGAD launched a four-year program in the Ethiopian capital Addis Ababa, called the Capacity Building Program Against Terrorism, the program focused on building capacity and confidence in the East African region, as well as focused teamwork with regional members and international partners at various levels, the program focused on five important elements: strengthening legal procedures, working to strengthen coordination among members of the Organization in the area of counter-terrorism, strengthening border controls, cooperation in training and information exchange, developing a common strategic framework (Patrick Kimungui, 2013). In Central Africa, the theater of terrorist operations in Chad and Cam-

eroon was directly targeted by the Boko Haram group, in their regular conference on 7 October 2014 in Niger, the Heads of State of the Commission of the Basin and Lake Chad (CBLT) decided to launch special regional forces to counter the terrorist threat from the Boko Haram, the date of 20 November 2014 was set for the beginning of the work of these forces but the delay of the activation of this decision until 20 January 2015 (Germain Herve,2015). Where Cameroon announced the participation of 2450 troops and Chad announced the participation of 3000 troops and the State of Benin to send 800 troops and with the participation of Niger and Niger, the countries expected to reach the number of 8700 soldiers, they have already begun to hunt down the Boko Haram community and carry out military operations against the group (Jeanine FANKAM).

While West African States are under the umbrella of the Economic Community of West African States (ECOWAS), within the Organization, the ECOWAS Commission, one of the Organization's subsidiary institutions, is tasked with realizing the ECOWAS vision of peace and security, within the Commission is the Department of Political Affairs, Peace and Security (PAPS), which is responsible for managing the terrorism profile within the Group, one of its objectives is to enhance security by assisting in the fight against transnational crimes, including international terrorism and the proliferation of small arms and light weapons and anti-personnel mines. At the regular meeting of the SADC States in Dakar, the Chairman of the Commission asked the Presidents to consider establishing special regional forces to deal with terrorism in the region (Camilla and Justin,2010). In addition to these African efforts through regional institutions, they are inadequate compared to the existing challenge. so other international initiatives outside the African Union were found, including two initiatives by the United States of America. The first is the Partnership for Combating Trans-Saharan Terrorism (TSCTP) include Algeria, Burkina Faso, Cameroon, Chad, Mali, Mauritania, Morocco, Nigeria, Niger, Senegal and Tunisia. This initiative has evolved to strengthen the capacities of participating countries under the ongoing US support and assistance to countries such as Algeria and Morocco, the second initiative is the Partnership for Combating Terrorism in the East African Region (PREACT), established in 2009, also funded by the United States, and includes a range of partners: Djibouti, Ethiopia, Kenya, Tanzania, Uganda, Burundi, Comoros, Rwanda, Seychelles, South Sudan and Sudan (Amira Abdel Halim,2017). The European Union launched an initiative in 2011 called (the security strategy and development of the coast) launched this initiative after Al Qaeda in the Islamic Maghreb killed a French citizen, then the Council of Foreign Affairs of the European Parliament

established a working group which resulted in this strategy, with the participation of the Coordinating Bureau for Combating Terrorism of the European Parliament, this is an opportunistic move. The reason for this concern is that Europe views the Sahel as an area rich in energy and mineral resources. Mauritania has deposits of iron ore that Europe needs. Niger is the fourth largest producer of uranium in the world, covering 8% of world production and 12% of Aruba's needs for this material. It also showed some oil and gas deposits along Chad, Niger, and Mauritania, now Europe is considering ways to use gas from Nigeria via pipeline directly to Europe, It is as if this European interest alongside American interest is another episode of the power struggle between the two powers and the development of the best ways to steal the wealth of the continent (Une stratégie cohérente de l'EU pour le sahel,2012). France launched Operation Burkhan, an ongoing counterinsurgency operation in the Sahelian region, which began on 1 August 2014, it consists of 3,000 French troops based in N'Djamena, capital of Chad, the process was designed with five countries, the former French colonies on the African Sahel: Burkina Faso, Chad, Mali, Mauritania, and Niger. These countries are collectively referred to as "G5 Sahel" and the operation is still in force, The operation targets Islamist extremists in Mali, Chad, and the Niger (Larivé Maxime H.A,2014).

G5 Sahel Group

When determining the Sahelian region, we must consider the geographical criterion, the geopolitical criterion, and the strategic criterion, because the region according to these criteria widens and narrows according to the standard that has been adopted. Therefore, the programs that are concerned with the region are sometimes different in their determined and definition. (Virginia SMITH,2008)

Geographically, the Sahel stretches on the strip extending from Eritrea to Mauritania and separates North Africa and sub-Saharan Africa, including Burkina Faso, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Chas and Sudan, the word "Sahel" is sometimes used to refer to the Sahara Desert and to the North African region of Algeria, Libya, Morocco, and Tunisia (Cahiers de l'Afrique, 2014).

Geopolitically speaking, the region is of direct importance and influence in a number of neighboring countries. Gambia and Guinea-Bissau, according to this criterion, Cameroon, Ivory Coast, and Guinea can be regarded as Sahel states for their direct relations with the countries of this region politically and security (Marcel KITISSOU, 2016).

Group 5 countries adopted a narrow definition of the region by relying on the major and most influential countries, the five countries that formed the group (Burkina Faso, Mali, Niger, Mauritania and Chad), a definition that took into account the strategic criterion, according to this definition, the area of the Sahel is 5.097.138 km², it has a population of 69,161,109, according to 2015 estimates, if the Sahel is mentioned in this context, it refers to the region that includes only those countries (Stratégie, 2016).

The region has been the focus of great international attention and has recently witnessed a power struggle between France and the United States of America because most of its countries are considered old French colonies, that is why France claims its historic right in the region, while America is also seeking to establish its presence in the region and has already succeeded in establishing its military base in Niger and has already begun building the \$ 100 million (BBC, 2016), while France continues to control the ongoing military operations in “Mali” in the name of Operation “Serval” which began in 2013 and replaced by Operation “Burkhan” in August 2014 (Jeuneafrique, 2017).

In recent years, the African Sahel has witnessed exceptional circumstances which were very difficult because of terrorism, a report by the African Center for Research and Terrorism Studies (ACSRT) in 2013 stated that the west and the coast of Africa are the most vulnerable to terrorism in Africa (ACSRT, 2013) This is due to several key factors, which have created favorable conditions for the establishment of the Sahel 5 group.

Establish of G5 Sahel Group

On February 16, 2014, the five countries (Mauritania, Burkina Faso, Chad, Niger, and Mali) met in the Mauritanian capital of Nouakchott to sign the agreement establishing this institution, and then named after (Group 5 of the Sahel) proportion of the number of the five countries that have signed this Convention, which is all countries form the main axis of the States of the Sahel (Reuters, 2014) ,the group originated in circumstances that can be summarized in the following factors:

1- Escalation of terrorist operations in the Sahel: After the fall of part of Mali in the hands of some armed groups and lost control to a large part of the north of the country some terrorist movements found an opportunity to expand their operations, at the same time, terrorism was found to be an excuse for expan-

sion after France expanded its military operations through Operation Barkhan, these movements, thanks to the continued support of their counterparts in the Sahel and West Africa, This support exceeded training and financial assistance to include field participation in the face of regional armies, this support came mainly from groups such as “Ansar al-Din”, “Tawhid wal Jihad” in West Africa, as well as reports from unverified sources indicating the existence of understandings between Tawhid wal Jihad, and French forces, the Ansar al-Din movement vowed to continue fighting against the French army and the African armies involved with it after they left the cities of Timbuktu and Kidal, which they controlled before the intervention, the escalation of the terrorist operations was comprehensive for the Sahel, as reported in the report of the African Center for Research and Terrorism Studies in 2014, that terrorist attacks in the Sahel, Sahara, and West Africa have risen from 220 in 2013 to 254 in 2014, while the number of victims reached 6052 people, an increase of 100% compared to the previous year (ACSRT, 2014) .

2- New Formation of a Terrorist Group Map: With the security chaos in the region and the changes that have occurred in the regional and international arena, the map of terrorist movements in the region has automatically changed with the influence of these changes. This change was in the interests of terrorist movements and groups to a large extent, this led to four groups entering into a new alliance called the “Support Group for Islam and Muslims” led by “Iyad Ag Ghali”, which includes the coalition “Ansar al-Din” (Ag Ghali) and “Almoravids” (led by Mukhtar Belmokhtar) In the Islamic Maghreb), and the “Massena Battalions” in central of Mali, added to this factor is the allegiance of the Boko Haram group to Da’ash on the one hand, and on the other, the establishment of other dissident movements such as the Emirate of the Desert under the leadership of Abi Al-Walid. This group has adopted attacks in Burkina Faso and Niger, the Libyan situation also had a direct impact on the formation of a strong background for the terrorist movements in the coast, especially with the emergence of the Libyan Da’ash, which took control of parts of Libya since the end of 2014 (FATF, 2016).

Challenges of G5 Sahel Group

The group has grown up in a region where regional organizations and diverse programs have grown, and the impact of international interventions to combat terrorism has made it a region of considerable contradictions, this does not preclude the mere fact that the leaders’ sense of responsibility and the launching of this initia-

tive can be considered a positive step, however, the group's chances of success lie in the extent to which its leaders manage the terrorist file within the group and overcome the challenges ahead and can be limited to these challenges in the following:-

1. The structural challenge: the terrorist threat in the Sahel region is not confined to these five countries under the umbrella of the group but also to coastal countries such as Nigeria and Senegal and to coastal neighbors such as Cameroon Ivory Coast, If these countries were absorbed into the organization or agreed on another formula that would take into account the inclusion of this challenge to all these countries and structure of the group would have been more capable and effective in combating terrorism, knowing that Senegal is associated with these countries in other organizations such as the Joint International Committee to Combat Drought in the Sahel and It is not excluded from terrorist threats, So, it is inconceivable that the five countries will succeed in eliminating terrorism from the region, while in neighboring countries barracks and backgrounds to launch terrorist operations targeting the entire region.

2. The objective challenge: Objectively, the group stated in its founding convention its own objectives (Convention establishing...,2014), the first of these aims is to achieve security in the region by creating a strategy of military intervention against terrorist groups, this is a clear reference to the adoption of the military option to combat terrorism and the programs that the group has provided since its inception focused on the military side, no one doubts the importance of this option but must be no selection in counter-terrorism mechanisms, it is necessary for acquiring other factors such as the economic, political and social problems that fuel terrorist ideology and the development of other programs that are consistent with these factors.

3. Regional Competitiveness: The irrational multiplicity of regional organizations leads to the fragmentation of African Unity for the differing and competing for economic and political interests and the difficulty of coordination between the complex network of its interests and activities, In addition, the greater the number of organizations in which a State participates lead to the lower their degree of commitment to other organizations and this is one of Africa's biggest problems, Some even suggest that the establishment of some organizations is only to compete in receiving international donor support, If the group wanted to eradicate the crime of terrorism in the region should refrain from engaging in regional competition with other organizations and committed to its primary responsibility in eliminating terrorism.

The French role in the Sahel Region

It is clear that France always sets its eyes on Africa, It plays in all the cards, especially when it comes to the Sahel, West or North Africa, where it still wants to retain its influence in these areas especially in light of the competition of the United States of America in the region, France has played a key role in the creation of the G5 group. The first person who was very pleased after its establishment was the French general Pierre Dévé in his famous phrase, “This is the time to improve the security situation in the region” (General Pierre de villiers, 2014) Like the European Council, the European Council was very pleased with the birth of the group, the official announcement of the formation of the 5,000-strong contingent was also announced on July 2 in Bamako, the capital of Mali, in the presence of French President Emmanuel Macron. (Dossier de Presse..., 2017) Six months after its creation, France announced the end of Operation Serval and replaced it with a new operation called the end of the process was not the will of the Mali government, as France claims, but only to adapt to the new situation and expand French army control of the territory, the process of “Serval” was limited in Mali, while the operation “Barrakhan” in which France distributed its soldiers and military bases in the five group countries and the number of French troops 4000 soldiers, which is approximately equal to the number of special forces of the group combined, the troops are led by a French general stationed at his headquarters in Chad. The plan is based on three main support points, Gao in Mali, Niamey in Niger and N’Djamena in Chad and six advanced temporary bases in Kidal, Tisalit, Agla, Madama, Faya and Abeche and three points of maritime support in Dakar, Abidjan, and Douala (Dossier de Presse..., 2017) France has a strong and influential presence in the group, attending the meetings of the group’s five generals, It also participates in working with committees that are responsible for developing plans and strategies against terrorist attacks and planning joint operations, On May 20, 2014, the adoption of the Nouakchott Declaration by the interior ministers of the five countries in the presence of French Interior Minister Bernard Kazanov, the declaration called for facilitating the exchange of information in the field of security and border management, In the period from 20 to 27 December 2014, the first military operation of the group was carried out under the name operation “Mangouste” and was with the participation of the French forces in the operation “Barrakhan” and led by the French military base in Madama (Antonin Tisseron, 2015).

It is interesting to note that this French recruitment of the group has been endorsed in a document entitled “Road Map to promote dialogue and coopera-

tion between the Group 5 of the Sahel and the European Union” where it stated that the mechanism of cooperation between the Group and the European Union is based on the following:

- Participation of the European Union in the summits held by the Group.
- Annual meetings between the foreign ministers of the group and the highest representative of the Union for political, foreign and security affairs.
- Possible participation by subject for EC members in group meetings.

This French incursion, which has reached the level of control over the group, may raise doubts about the independence of the group and made it a machine in the hands of France or just another facade of the process of “Barrakhan” also increases complexity in the region, because the calculations and priorities of France in the region make the alliance in this regard a contradiction, in addition, the French control of the group’s operations will help motivate terrorist groups in the region to increase its offensive campaigns against the countries of the region.

Conclusion

The crime of terrorism reached an unprecedented level in Africa and now threatens the present and future of the continent. This is what the decision-makers of the continent have reached. However, their enthusiasm to keep the continent from falling to the bottom because of terrorism has not been effectively translated into effective action programs at the existing challenge and existing challenges, lack of the most basic conditions of success where most of them are improvised and repeated past experiences in addition to the excessive dependence on the West and the failure of the African Union and African institutions in the fight against terrorism because of the fragile construction of these institutions and failure to meet the requirement T development and building state institutions and eliminate the different dimensions of conflicts on the continent.

It was hoped that G5 Sahel group would make a difference in dealing with the terrorism issue by adopting a different approach and experience than previous experiences. However, the structural imbalance of the group and its great dependence on the international powers, especially France was a source of suspicion and doubt as to the extent to which the Group was able to honor its commitments to create a security environment free from terrorism and its effects.

References

- African Centre for the Study and Research on Terrorism (ACSRT), The African union terrorism situation analysis report (AU-TSAR) 2014 January-December 2014, p 15
- Cahiers de l'Afrique de l'ouest atlas du Sahara-Sahel, Géographie, Economie, et Sécurité, 2014, p 2
- Camilla Elowson and Adriana Lins de Albuquerque, Challenges to Peace and Security in Eastern Africa: The role of IGAD, EAC, and EASF, Studies in African security, February 2016, p 1
- Camilla ELOWSON and Justin MAC DERMORT, ECOWAS Capabilities in Peace and Security, a scoping study of progress and challenges, Swedish Defense Research Agency, defense Analysis, December 2010, p 31.
- Dossier de Presse, Opération BARKHANE minister des armes France, Juillet 2017 p 4
- Etats-Unis : Une base américaine au Niger, <http://www.bbc.com>, 30 septembre 2016.
- General Pierre de villiers, propos tenus devant l'assemble national France 7 octobre 2014
- Germain Herve Mbia YEBEGA, Terrorisme et contre terrorisme en Afrique Centrale Quelle vision strategique pour le Tchad et le camerou? Etude Prospective et Strategique, Ministere de la defense, Belgique, Janvier 2015, p 13
- L'opération militaire française au Mali et au Sahel en chiffres, <http://www.jeuneafrique.com>, 20 mai 2017
- Larivé Maxime H.A. «Welcome to France's New War on Terror in Africa: Operation Barkhane», nationalinterest.org, 2014.
- Marcel KITISSOU, France, and the United States in the western Sahel: cooperation and competition in an interlocking conflict, Cornell Institute for African Development, October 28-29, 2016, p 5
- Patrick KIMUNGUYI, Terrorism and counter-terrorism in East Africa, Research Fellow, Global Terrorism Research Centre and Monash European and EU Centre Monash University, 2013, p 14.
- President Bouteflika Note on Prospects for Preventing and Combating Violent Extremism and Terrorism in Africa, Algerian News Agencies, 03 July 2017
- Report of the Secretary-General on the work of the United Nations to assist States and regional and subregional entities in Africa in combating terrorism, 9 January 2014
- Stratégie pour le développement et la sécurité des pays du G 5 Sahel, Secrétariat permanent, septembre 2016, p 13
- The African union terrorism situation analysis report, African Centre for the Study and Research on Terrorism (ACSRT), January-December 2013, p 25
- Une stratégie cohérente de l'EU pour le sahel, Direction général des politiques externes, Département Thématique, 2012, p 9
- Virginia SMITH, The Sahel region, February 7th, 2008, p 1
- Yonah ALEXANDER, Terrorism in North Africa and the Sahel in 2016, March 2017, p 8
- Adam nossiter, Militant Says He Is Behind Attack in Niger, NYTimes, 2013. <https://www.nytimes.com/2013/05/25/world/africa/militant-says-he-is-behind-fatal-niger-attack.html?src=twrhp>

Aljazeera Encyclopedia,2013, <http://www.aljazeera.net/encyclopedia/movementsandparties/2013/11/23/%D8%AC%D9%85%D8%A7%D8%B9%D8%A9-%D8%A8%D9%88%D9%83%D9%88-%D8%AD%D8%B1%D8%A7%D9%85>

Guy Birchall,the sun, 5th June 2018, <https://www.thesun.co.uk/news/1614327/boko-haram-leader-abubakar-shekau-nigeria-islamist/>

<http://natoassociation.ca/the-rise-of-islamic-extremism-in-north-and-west-africa/>

<http://russiancouncil.ru/en/extremism-africa>

<http://www.aljazeera.net/encyclopedia/movementsandparties/2014/11/9/%D8%AA%D9%86%D8%B8%D9%8A%D9%85-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D8%B9%D8%AF%D8%A9-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%BA%D8%B1%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A>

<http://www.aljazeera.net/encyclopedia/movementsandparties/2014/2/12/%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A3%D9%86%D8%B5%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86>

<http://www.aljazeera.net/encyclopedia/movementsandparties/2014/2/12/%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%88%D8%AD%D9%8A%D8%AF-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D9%81%D9%8A-%D8%BA%D8%B1%D8%A8-%D8%A3%D9%81%D8%B1%D9%8A%D9%82%D9%8A%D8%A7>

<http://www.aljazeera.net/encyclopedia/movementsandparties/2017/4/30/%D9%85%D8%A7%D8%B0%D8%A7-%D8%AA%D8%B9%D8%B1%D9%81-%D8%B9%D9%86-%D9%83%D8%AA%D9%8A%D8%A8%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D9%82%D8%B9%D9%88%D9%86-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%85%D8%A7%D8%A1>

<https://africacenter.org/spotlight/boko-haram-an-evolving-emergency/>

<https://africacenter.org/spotlight/militant-islamist-groups-in-africa-show-resiliency-over-past-decade/>

<https://datadryad.org/resource/doi:10.5061/dryad.k9q7h>

https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-59990-2_5

<https://www.tandfonline.com/action/authorSubmission?journalCode=ftpv20&page=instructions>

Jeanine FANKAM, Commission du bassin du lac Tchad, La force multinationale parée contre boko haram, <http://www.camerpost.com>

Mohamed Bassiouni, The Dark Terror: A Map of Terrorist Groups in Africa,2016, <https://www.ida2at.com/map-of-terrorist-groups-in-africa/>

Reuters,"African nations form G5 to work on Sahel security, development" 2014. <https://www.reuters.com/article/us-africa-sahel-g-idUSBREA1F0P520140216>

TERRORIST FINANCING IN WEST AND CENTRAL AFRICA, FATE,2016. <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Terrorist-Financing-West-Central-Africa.pdf>

The Convention establishing the Group Articles 7-8-10-13-14, 2014, <http://www.g5sahel.org/images/convention.pdf>

Çarlık Azerbaycanı'nın Uluslaşmasını Küçük Millet Modeli Bağlamında Tartışmak

Orhan Valiyev*

Öz: Bu çalışmada Çarlık Azerbaycanı'nın milletleşme süreci Miroslav Hroch'un kuramı çerçevesinde incelenecek ve bu bağlamda özellikle Azerbaycan'ın milletleşme sürecinin anlaşılması için küçük millet başlığı altında ele alınması gerektiğine dikkat çekilecektir. Zira Hroch modern millet olgusuna, milletleşmeye değinirken, müstemlekeden bağımsızlığa ulaşan milletlerin serüveninin farklı olduğuna dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Hroch küçük milletlerin milletleşme sürecini milli hareketler olarak ele almakta ve milletleşme süreçlerini evrelere (A, B, C) ayırarak incelemektedir. Bu anlamda çalışma Hroch'un kuramı bağlamında Çarlık Azerbaycanındaki milletleşme sürecini incelemeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede milletleşme süreci üç evreye ayrılarak incelenecek ve Çarlık Azerbaycanı'ndaki milletleşme açıklanırken milliyetçilik yerine milli hareket kavramı kullanılacaktır. Bu bağlamda milletleşme sürecinin kendi başına angient regime'a karşı mücadele olmakla beraber kendilerinden olmayan egemen sınıfa karşı da mücadele etmek zorunda kaldıkları üzerinde durularak Çarlık Azerbaycanı'nın milletleşmesinin modernist kuram çerçevesinde Miroslav Hroch'un küçük milletlerin milletleşmesi kuramı bağlamında ele alınacaktır. Çünkü mevcut yazında milletleşme süreci milliyetçilik kuramı çerçevesinde ele alınmaktadır. Çalışmanın sonunda bu sorun açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çarlık Azerbaycanı, Uluslaşma, Küçük Millet, Miroslav Hroch.

* Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Doktora Programı, orkhan.h.veli@gmail.com

Küçük Millet Kuramı

Miroslav Hroch modern dönemin eşiğinde egemenliklerini kaybetmiş “küçük” milletlerin modern millet hüviyetini nasıl kazandıklarını dönemlere ayırarak incelemektedir. “Küçük” milletlerin milletleşme sürecini “milli hareket”ler olarak tanımlamıştır. Hroch’a göre modern ulusun oluşumu bir kopuşu ihtiva etmektedir ve kapitalizm bu oluşumda belirleyici olmuştur. Ancak bu yazarın “*egemen milletler*” diye sınıflandırdığı milletler için geçerlidir. “Küçük milletler” ise millet olma yolunda sadece “ancient regime”in değerlerine karşı mücadele vermediler, aynı zamanda kendi etnik birimlerinden olmayan egemen sınıfa karşı da mücadele etmek zorunda kaldılar. Hroch “küçük millet”i anlayışını “egemen millet”e bağımlılık ilişkilerinin “yapısal karakter” aldığı milletler olarak tanımlamaktadır.

Bu bakımdan Hroch kapitalizmin “küçük milletler” için ille de milletleşmeye götürmediğini belirtmiştir. “Hroch’a göre egemen milletler” ve “küçük milletler”in ulus olma süreci arasındaki farklar aşağıdaki gibidir:

“Egemen milletler”in bağımsız devletlerinin olması; etnik olarak türdeş yönetici sınıfın olması ve gelişmiş dil ve milli kültürün olması”. Buna mukabil “küçük milletler”in kendi yönetici sınıfının olmaması; gelişmiş dillerinin olmaması ve milli devletlerinin olmaması” (Hroch, 1995, s. 283-284).

Hroch’un yapmaya çalıştığı milli hareketlerin ideolojik, felsefi bakımdan içeriğini belirlemekten ziyade gerçekleşmiş bir süreci karşılaştırma yöntemini kullanarak “küçük milletler”e özgü bir kuramla açıklamaktır. Yani teorik, soyut bir önermeden ziyade bir model sunmaktadır. Hrochun “egemen milletler” ve “küçük milletler” için önerdiği modelini Çarlık Rusya ve Çarlık Azerbaycanı için de uygulamak mümkündür. Zira “küçük millet” olarak kendi ulusunu kuracak Çarlık Azerbaycanı da “elit” “dil” ve “devlet” eksikliğini yaşadı. Diğer taraftan Hroch’un belirttiği gibi “kapitalizm” olgusu Azerbaycan’ın uluslaşmasını açıklamak için yetersiz kalmaktadır.

Hroch modern çağ öncesi bir devlet geçmişi olan ve modern çağın eşiğinde egemenliğini kaybetmiş etnik gruptan modern ulusa dönüşümü (“transformation”) Çekleri örnek alarak açıklamaktadır. Çeklerin modern dönemde millet olmasını dil farklılığı sorunsalı üzerinden “milli canlanış”ı oluşturmayı başaran yeni dünyevî eğitim almış münevverlere bağlamakta ve bu münevverlerin yeni milli kimlik inşasına girişmelerini temel olarak eski rejimin (“Habsburg”) kimliğinin bunalıma girmesi sonucunda vuku bulduğunu iddia etmiştir. Hroch diğer taraftan etnik Çeklerin dilsel anlamda sıkıştırılmaya başlamasıyla ortaya çıkan çatışmayı önlemek

için imparatorluk tarafından bir dizi ıslahat hayata geçirildiğini ve bu ıslahatların kilisenin, soyluların hakimiyetini sınırlayıp, aydınlanma prensipleri çerçevesinde dünyevi bir anlayışı hakim kılmayı hedeflerken Çek milletinin doğuşuna katkı sağladığına dikkat çekmiştir (Hroch, 2004, s. 95-107). Hroch'un Çek örneği bağlamında açıkladığı milletleşme süreci Azerbaycan örneği için de benzerlik taşımaktadır. Zira Çarlık Azerbaycan'ın İran'la kültürel/dini bağların koparılması için Fars diline karşın yerel dilin kullanılmasına olanak sağlayan ancak daha çok Rusça eğitim veren modern okulları kurmaya başladı. Bu okullarda ilk başlarda soyluluğu kanıtlanmış ailelerin çocukları eğitim görmüştür. Bu sürecin “küçük millet” olarak Azerbaycan ulusunun doğuşuna katkı sağladığı söylenebilir ve dünyevi eğitimin ortaya çıkardığı münevver sınıfı uluslaşmanın temel etmenlerinden biri haline gelmiştir. Diğer taraftan Çek milletinin doğuşuna etmen teşkil etmiş amiller Çarlık Azerbaycanı'nın yeni münevverlerinin farklılıklarını keşfetmelerine olanak sağlamıştır.

Hroch modern dönemin eşliğinde Avrupa'da dokuz egemen millet'in olduğunu ileri sürüyor, buna mukabil “küçük milletler”in milletleşmesini “milli hareket” olarak tasnif etmiş ve üç evreye ayırmıştır: “A B C”. “A Evresini akademik ilgi dönemi; B Evresini yurtseverlik canlanması dönemi; C Evresini ise milli hareketin kitleleşmesi” (Hroch, 2011, s. 51) olarak tasnif etmektedir.

Muvaffakiyete ulaşan milli hareketlerin talepleri – milli dil, sosyal ve siyasi talepler –genellikle B Evresi ve C Evresinin eşliğinde gerçekleşmektedir. Ulus oluşumu sürecinde beliren siyasi taleplerin gerçekleşmesi modern öncesinde devlet anlayışı olan ve işgale rağmen hafızasını çeşitli kurumları vasıtasıyla muhafaza eden etnik gruplar, modern öncesinde devlet anlayışı olan ancak bu hafızasını modern dönemin eşliğinde kaybeden ve son olarak modern öncesi dönemde devlet anlayışı olmayan etnik gruplar olarak farklılaşmaktadır. Bu politik talepler milli canlanışı uyandıran, akabinde eski rejim içinde yönetime katılımı hedefleyen ve başlangıçta bağımsızlığı hedeflemeyen yerinden, öz-yönetim (“self-determination”) şeklinde gerçekleşmiştir. Bu taleplerin gerçekleşmesi için eski rejimlerin (Avusturya-Macaristan, Rusya) anayasal rejime geçmeleri gerekdi. Bağımsızlık vurgusu milli hareketler'in programlarına/hedeflerine Birinci Cihan Harbinin ve Ekim Devrimi'nin etkisi sonucunda dahil edildi. Yani dışsal faktörler belirleyici oldu. Bir bakıma milli hareketler'in sosyal yapısının tamamlanması ayrılıkçı (“secessionist”) programa dahil olmasına olanak sağladı (Hroch, 1995, s. 286-298).

Çarlık Azerbaycanı'nın uluslaşma sürecinin muvaffakiyetle neticelenmesi işgal öncesine ait bir devlet/bağımsızlık tecrübesinin olması ve bu hafızasının münevver sınıfı tarafından “B evresi”nde kitselleştirilmesi neticesinde gerçekleşmiştir.

“Milli hareket”in gerçekleşmesinde “yurtsever” bireylerin faaliyeti kapitalizme geçitte ortaya çıkan entelijansiya olarak tanımlanmaktadır. Entelijansiya ise kendi içinde doğrudan “egemen” sınıfla bağlantısı olan, meslek sahibi gruplar ve ücret-emek ilişkisi içinde bulunanlardan oluşanlar olmakla üç katmana ayrılmaktadır (Hroch, 2011, s. 37-41). Hroch burada “küçük millet”in oluşan entelijansiya sınıfının “egemen” sınıfa karşı bağımlılığını ve “milli hareketin” gerçekleşmesinde rolünü göstermektedir. Azerbaycan’ın uluslaşma süreci Çarlığın modern eğitim sisteminde ortaya çıkan yeni entelicansiya sınıfına bağlı olduğu için “egemen” (“Rus”) sınıfla bağlantısı mevcuttur.

Hroch bu sıralamada “küçük millet”lerin hangi durumlarda uluslaşma ile sonuçlandığını göstermiştir. Bu başlıkları Azerbaycan üzerinden değerlendirdiğimiz zaman özellikle Ahundzade ile beraber yerel dilde okuma yazmayı çözmeye çalışan bir entelijansiya mevcuttur. Çarlığın modern okullarında tahsil görmüş münevverler asimilasyon yerine Resulzadenin de belirttiği gibi “kendi farklılık”larını keşfederek asimilasyona direnmişlerdir. Okul, gazete ve iletişim kanalları yanında okur-yazarlığın da artması toplumsal bilincin oluşması ve “milli hareketin” uluslaşmayla neticelenmesinde önemli rol oynamıştır.

Uluslaşmanın A Evresi ve Ahundzade

Uluslaşmanın ilk aşamasında değerlendirilecek Ahundzade’de genellikle almış olduğu modern eğitimden dolayı özellikle dine ve dini kurumlara karşı “Aydınlanmacı bir ilgi” ile yaklaşarak kendi milletinin (“Müslüman”) ilerlemesi için çalıştığını görüyoruz. Ahundzade Hroch’un “küçük/ezilen milletlerin milletleşmesi” modeli bağlamında “milli hareketler”in “A Evresi”ne yani ulus bilincinin oluşmadığı “akademik ilgi” dönemine denk gelmektedir. Bu dönemin münevverleri modern eğitimle tanışan ilk kuşaktır ve geçmişe ve şimdiye “Aydınlanmacı bir ilgi” duyarlar ve dilin dinin etkisinden arındırılması fikrini savunurlar.

Ulus biriminin oluşmasında temel teşkil edecek ilkeler uluslaşmanın ilk aşamasında yer alan Ahundzade için de geçerlidir. Zira modern ulus birimi dinin bireyin kanıtlanabilir aklının yaşama, doğaya hakim olması sonucunda vuku bulmuştur. Ahundzade’nin de tasarlamış olduğu iyi ideali dinin olmadığı aklın egemen olduğu bir toplumu/topluluğu hayal etmekte idi.

Ahundzade dini icat olunan bir vakıa olarak alıyor ve dinin temelini Müslüman’ı güzel ahlaka götürecek varlığa “itikad” ve “ibadet”den ibaret olduğuna işaret

ediyor. İtikat ve ibadetin Asya'da farklı kollarının türediğinden Avrupa'daki gibi bilimsel gelişme sayesinde güzel ahlaka ulaşmak imkanı gerçekleşemediğini belirtiyor (Ahundzade, 2014, s. 170-171). Ahundzade kendi halkının da Avrupa'da bilimsel gelişme sayesinde vuku bulan ilerlemeyi yakalamasını hedeflemiştir ve bunun için "İslami yazıyı" değiştirmeyi hedeflemiştir. İslamiyet'i kabul eden İran halkının Müslümanlığı hala ilk günkü gibi yaşaması ve "anlamsız" ibadetleri yerine yetirmelerinin nedeni ilerlemeden geri kalmalıdır. Bunun için de dilde sadeleştirme yapılmasını ısrarla savunuyor.

"A Evresi"inde değerlendirilen münevverlerde bilindik bir ulus bilinci ve bu bilincin gerçekleşmesi için entelektüel bir mücadeleden ziyade özellikle modern/dünyevi bir toplum yaratma arzusu vardır. Nasıl ki "Ulus, Ulus-Devlet Aydınlanma'nın mirası" ise Çarlık Dönemi Azerbaycanı'nın uluslaşması Aydınlanmadan dolayı şekilde etkilenmiş ilk kuşak münevverlerinin mirasıdır. Ahundzade bir ulus inşa etmeyi hayal etmekten ziyade "akıl" "doğa" "ilerleme" kavramlarını içeren Aydınlanma düşüncesinden etkilenmeşti ve Müslümanların ilerlemesinin önünde engel teşkil ettiğini düşündüğü din ve din adamları ile mücadele etmeyi tercih etti. Bu bağlamda ilk olarak dil'in dini terimlerden arındırılması için yeni bir alfabe sistemi oluşturmaya girişti. "İnsanlık mutluluğa kaynağı aklın delil olarak kabul edildiği zaman erişecektir" (Ahundzade, 2014, s. 168).

Uluslaşmanın B Evresi ve Hüseyinzade

Küçük milletlerin milletleşmesinin B evresi belirleyici bir dönemdir. Zira milli hareketin muvaffakiyetle neticelenmesi B evresinin başarısına ("success") bağlıdır. Çünkü bu evrede ilk kez aydınlar modern anlamda millet olgusunu gazete, dergi, okul, tiyatro vs. işlemeye çalışıyorlar.

Çarlık Azerbaycanı'nda Füyuzat dergisi çevresinde Ali Bey Hüseyinzadenin önderliğinde vuku bulan romantik Türkçülük Alman romantik düşüncesinin Alman milliyetçiliğine etkisine benzer bir etkiye neden olmuştur. Somut bir ulus-devlet düşünceleri olmadı ancak ulus-devletin oluşmasına – Hroch'un "küçük milletler" için önerdiği modeli bağlamında da "B Evresi"ne denk gelmektedir – katkı sağladı. Çünkü kendi farklılıklarına varan romantik türkçüler dil üzerinden kendi "biriciklikleri"nin ("uniqueness") farkına vardılar yani uluslaşma düşüncesi dil üzerinden kitleselleşti. Bu bağlamda romantik Türkçülük Hüseyinzade'nin Füyuzat dergisi çevresinde oluşmaya başladı.

Ali Bey Hüseyinzade Türk düşüncesinde Gaspıralının “Dilde, fikirde ve işte birlik” tümcesi kadar önemli ve belirleyici olan “Türkleşmek, İslamlaşmak ve Müasırlaşmak” tümcesini türetmiştir. Lakin burada “İslamlaşmak” Hüseyinzade’yi Ahundzade’nin materyalist varlık anlayışından farklı kılsa da skolastik bir din anlayışını da içermiyor idi. Zira dışavurumcu düşünce de Avrupa’da dinin hakimiyetini yeninden ikame etmek gibi bir derde düşmemiştir.

Hüseyinzade özellikle Alman romantik düşüncesinin “içedönüklüğünden” “alçakgönüllülüğünden” ve “biriciklik” vurgusundan etkilenmişti. Çünkü 17. ve 18. asırlarda Almanların yaşamış olduğu siyasî belirsizliği Azerbaycan Türkü olarak Hüseyinzade de yaşamıştı. Romantizm Aydınlanmanın “doğal haklar” “evrensellik” gibi soyut nosyonlarına karşı çıkararak inanın/bireyin “özgürlüğü”nü, “özgünlüğü”nü, “biricikliği”ni savundu. Ancak romantizmin milliyetçilik üzerine etkisi bir Alman idealinin/birliği fikri şeklinde oldu. Bu bağlamda Hüseyinzade de romantik düşünceden etkilenmiş birisi olarak dil üzerinden Türklerin birliği fikrini savunmaktadır. Bakü’de çıkardığı Füyuzat dergisi de bu ideali işlemektedir.

B evresinde millet olgusu gazete, dergi, okul vs. kanallarla tartışılmaya ve milli canlanışa neden olmaktadır. Bu anlamda Hüseyinzadenin millet olgusunun yaygınlaşmasına yani canlanışa hizmet ettiği söylenebilir. “Hayat gazetesinin maksadı Müslümanlar ama esasen türkler hakkında kim olduklarını, kim olacaklarını alnatmak olacaktır. Diğer taraftan bu konuların bütün milletce benimsenmesi için milletin kendi dilinde eğitime tabi tutulması şarttır” (Hüseyinzade, 2007, s. 105).

Bir imandan öte bir gerçekliğe dayanılarak türetilmiş bir söylemdir ve kendinde Deizmden, Romantizmden ve hatta belli ölçüde materyalizmden bile iz taşımaktadır. Bu bağlamda Hüseyinzade’nin etkisiyle (“B Evresinde”) kitleleşen ve son aşamada Resulzadenin liderliğinde “Azerbaycan milliyetçiliği” doğrultusunda uluslaşmaya, ulus-devlete götüren yol Ahundzade’nin “Radikal Aydınlanmacı” söylemini terk etmekle beraber yine bilimin, bilimsel aklın etkisinde kaldı. Dolayısıyla burada herhangi bir ümmetçi bir düşüncenin, yaklaşımın belirtisini görmekten bahsedilemez. Zira Hüseyinzade’nin temsil ettiği ve oluşturduğu “B Evresi” ümmetçilik düşüncesinin sarsıldığı dönemdir.

B evresinde millet olgusunun genel kabul gördüğü dönem olduğunu görüyoruz yani milli canlanış dönemidir denilebilir. Bu anlamda Ali Bey Hüseyinzade’nin oluşturduğu gazete ve dergi (*Hayat* ve *Füyuzat*) çevresinde ilk kez açık bir şekilde millet olgusu işlenmektedir. Kendi özgünlüklerini kendi değerleri sayesinde inşa etmek niyetindeler. “biz istiyoruz ki milletimizin ilerlemesine bakıldığında fran-

sızlaşıyor yerine, ne güzel ilerleme kady ettiğinden bahs edilsin” (Hüseynzade, 2007, s. 104).

Uluslaşmanın ikinci (“B”) aşamasında yer alan Hüseynzade ve Füyuzatçılar edebiyatta, sanatta ve düşüncede özneye kendi dili üzerinden seslenerek romantik bir tavır takındılar ve ulus bilincinin kitleselleşmesine, milli canlanışa katkı sağladılar. Hüseynzade (2007, s. 101)’e göre “ittihat veya tehvîr değil, mesele bütünü tanımak, sevmek diğerimize müavînet etmektir”.

Uluslaşmanın “C” Evresi ve Resulzade

Azerbaycan bağlamında “Küçük milletler”in uluslaşması olan “C” evresi Resulzadenin “Azerbaycan milliyetçiliği” olarak tanımlanacak evresi teşkil etmektedir. Bu evrede artık milli bilincin toplumsallaşması prosesi devlet kurulması ile sonuçlanmaktadır. Bu anlamda milletin inşası prosesinde, yani “ümmedten milli kimliğe” milli burjuvazi ve aydınlamacıların rolü belirleyici olmuştur. Milletleşmenin “C” evresi milli bilincin toplumsallaşması ile beraber “*Türkleşmek, Muasırlaşmak ve İslamlaşmak*” fikrinin siyasi olarak bağımsız bir devletin ideolojisine dönüşmesi demektir. Fikrin sahibi Hüseynzade olmasına rağmen Xroqun modelinden hareketle “B” evresinde milli canlanış yaransa da, milli devletin kurulması mümkün olmamıştır.

Resulzade’nin düşünceleri tahlil olunduğu zaman fikirlerinin direkt “C” evresinde formalaşdığını söylemek mümkün deyil. Onun kimlikle bağılı görüşleri ümmetçi düşünceden yavaş yavaş milli kimliğe taraf evrilmiştir. O, İstanbul’da 1911-1913. yıllarda *Türk Yurdu* çevresindeki milliyetçi düşünceden etkilendi. Burada “İslam dünyasının yaşamını devam ettirmesinin yolunun Müslüman milletlerin milli bilinci oluşturmaları gerektiği fikrini savunan Cemaladdin Afqaninin eserleri üzerinde çalışdı” (Çağla, 2002, s. 60). Resulzadenin görüşlerinin değişimini anlamak için *Asırımızın Siyavuşu* eserinde aşağıdaki fikirleri açıklayıcı ola bilir: “Azerbaycan mefkuresi Türk milliyetperverliğinin mefkuresi ile izdivaç etdi. Yani Azerbaycan kendini ismetsiz Südabenin (İran) ihtiraslı kucağından iffetli Firengizin (Türkiye) vuslat haremine atarak tatlı-tatlı yaşadı” (Resulzade , 89, s. 36).

Resulzade’nin görüşlerinin oluşmasında hiç şüphe yok ki, entelektüel olarak esasen Fransız kaynaklarından kaynaklı İttihat ve Terakki çevresinde oluşan muhitin etkisi olmuştur. Resulzade yaşadığı asrın “milliyet asrı” olduğunu idrak etmiş ve bu sebeple “İstiklal” uğrunda mücadele etmekte idi.

Milletin oluşması için temel teşkil eden amiller olarak dil, din, vatan vs. unsurlara dikkat yetirmekle birlikte, XIX. yüzyıl Fransız Sosyoloji metinlerinde yer alan “maşeri vijdan” “dayanışma” kimi kavramların modern milletin oluşmasındaki ehemiyetine dikkat yetirir. Resulzade’nin bu kabilden olan fikirleri benimsemesinde elbet ki İttihat ve Terakki Osmanlısı döneminde Türk Yurdu çevresinde oluşan entelektüel muhitin ciddi rolü olmuştur.

Resulzade Türkiye’de olduğu dönemde Afgani’den de etkilenmiştir. Kavmiyet, Milliyet ve millet anlayışlarını tahlil ederek görüşlerini ortaya koymuştur. Resulzade, (2014, s. 46)’e göre “kavmiyet yalnız nesil birliği; Milliyet dil ve medeniyet birliği ve millet medeniyet ve milli dirliği idrak etmekle hasıl olur”. Diğer taraftan Resulzade “Milli Dirliği”nin temin olunması için “kavmiyet” ve “milliyet” kavramlarının yerine “millet” kavramının üzerinde durmakta ısrar etmiştir. Millet kavramının oluşmasında “dil”, “din”, “adet-anene” ve.s önemini belirtmekle beraber, dil olmadan milletin var ola bilmeyeceği fikrini ileri sürmüştür.

Resulzade’nin faaliyeti Çarlık Azerbaycanı’nın militleşmesinin “C” evresini teşkil etmektedir ve “istiklal” vurgusu üzerinde durması bakımından da “B” evresinden farklılık arz etmektedir. “B” evresinde *Füyuzat* çevresindeki *romantik türkçüler* milli canlanışa nail olmakla beraber bütün türkleri ihtiva edecek şekilde milli birlikten bahs ettiği halde, “C” evresinde Resulzade Azerbaycan’ı merkeze koyarak “milli dirlik” kavramını inşa eder ki bu kavramın temelinde “istiklal” durmaktadır. Diğer taraftan Resulzade’de sağlam millet, milliyet, “Türkleşmek”, “İslamlaşmak” ve “Müasırlaşmak” esaslarına dayanmalıdır. Militleşmenin bu evresinde artık canlanış (agitation) halk tarafından benimsenmeye başlanmıştır. Resulzade, (1978, s. 17-18)’e göre, “milliyyet dili, dini, ırkı, kavmi, tarihi, coğrafi, iktisadi ve siyasi amillerin tesiri ile meydana gelen etnik bir topluluğu ifade edir. Millet ise bu toplulukta umumi bir iradeni bildirmektedir”.

Militleşmenin, devletleşmenin son evresi olan “C” evresinin gerçekleşmesinde şübhesiz 1917 devriminin ve devrim sonrası ortaya çıkan konjoktürün etkisi olmuştur. Zira Hroch milli hareketlerinin başlangıcında bağımsızlık düşüncesi olmayan küçük milletlerin iç ve dış etkenler sonucunda bağımsızlığa evrildiğine dikkat çekmektedir. Devrimden sonra toplanan Rusiya müslümanları müslüman olarak ve Rusiya bünyesinde haklar aramağa çalışdılar. Resulzade bu toplandıkı konuşmasında millet anlayışının dile esaslandığı fikrini savunarak müslüman ümmeti içerisinde türkler, iranlılar ve arapların olduğuna dikkat çekerek Rusiya müslümanlarında milli bilinci oyatmağa çalışmıştır. Aynı zamanda Azerbaycan’da

“C” evresinin neticelenmesinin de ilk adımlarını atmıştır. Bu kongrede Resulzade ümmetçi “kültürel muhtariyet” tezine karşı “coğrafi muhtariyet” tezini savunmuş ve neticede kazanmıştır.

Bu yol bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kurulmasına giden yolun temeli olmuştur ve kurulan devlet'te milliyet millete (irade) dönüşmüştür. Resulzade bu durumu şu şekilde değerlendirmiştir:

“28 Mayıs 1918 yıldan evvel Azerbaycan Türk halkını bir milliyet olarak telakki etsek bu tarihten sonra artık milliyet değil, sözün asıl manasında bir millettir. Milliyet kelimesi kavmi bir mehfum iken, millet iradi bir mehfumdur. Bu cemiyetin milliyet mehfumundan millet olmasını talep eden amil o cemiyetin milli istiklal davasında bulunması ve bu davada ısrar etmesindedir” (Şimşir, 2012, s. 111).

Resulzade milletleşmenin “C” evresini başarı ile sonlandırmıştır ve bu son “millet”, “istiklal” vs. anlayışları ithiva ederek evvelki evrelerden farklılaştı. Yani istiklalin, devlet olabilmenin yolunun millet olmak iradesinden aslı olduğuna dikkat çekti. Bu anlamda 28 Mayıs 1918 senesinde Azerbaycan'ın millet olmak iradesini İstiklal Beyannamesi ile göstermiş olduğunu belirtmiştir.

Kaynakça

- Ahundzade, M. F. (2014). *Seçilmiş eserleri*. Bakü: Kitap Kulübü.
- Hroch, M. (10 (1/2), 2004). From ethnic group toward the modern nation: the Czech case. *Nations and Nationalism*, 95-107.
- Hroch, M. (1995). National Self-Determination from a Historical Perspective. *Canadian Slavonic Papers*, 37(3/4), 283-299.
- Hroch, M. (2011). *Avrupa'da milli uyanış*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hüseynzade, A. B. (2007). *Seçilmiş eserleri*. O. Bayramlı. (Ed.) Bakü : Çarşıoğlu.
- Resulzade, M. E. (1978). *Milli tesianüd*, 1. Baskı, Ankara: Kardeş Matbaası.
- Resulzade, M. E. (1989). *Asrımızın Siyavuş'u*. 1. Baskı. Ankara: Azerbaycan Kültür Derneği.
- Resulzade, M. E. (2014). *Eserleri* 2. Cilt. 1. Baskı, Bakü: Tahsil.
- Şimşir, S. (2012). *Mehmet Emin Resulzade*. 1. Baskı, İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Human Security Implications for Syrian Refugee Women on Move

Snezana Malic*

Abstract: Since 2011, armed conflict in Syria has produced millions of refugees who have migrated to neighbouring and other countries in search for peace, protection and safety. Forced migrations are producing different risks and vulnerabilities for children, women, elderly and men. Threats for security, as wars or migrations, are gendered both in causes and consequences; therefore, women are suffering on multiple levels. This paper will identify human security implications for Syrian refugee women who had to flee from their own country. Within the context of human security, paper will identify the biggest threats women-refugees are facing on their way from home to host country as: human trafficking, exploitation, abuse, lack of health protection, sexual and gender-based violence, harassment and so on. In this framework, data of UN and other organisations, research results of international and local non-governmental organizations, as well as media coverage will be used in order to illustrate specific threat perceptions of the Syrian refugee women on move.

Keywords: Syrian Refugee Women, Human Security, Forced Migrations, Gender Based Violence, Vulnerability.

* MA Programme, Istanbul University, Social Sciences Institute, Department of Political Science and International Relations
Contact: snezana_malic@yahoo.com

Introduction

Development of human security and placement of individual at the centre of security research brings major changes in modern security studies. By moving from a state-centric to the individual-centric, yet comprehensive, human security approach we are able to identify wide spectre of risks and security challenges one human being is coping with.

When speaking about human security the focus is usually on marginalized or discriminated people (religious minorities, ethnic groups, politically oppressed, etc.) as citizens of certain country. This work will be specific because focal point of research will be refugees as people on move, usually group of people which are not citizens of country where they reside at the moment. By going beyond state security concept and concentrating on human security perspective as non-traditional approach to security issues, this work will evaluate perceived vulnerabilities and risks of Syrian refugee women who had to flee from conflict in their own country.

The study is consisting from three main chapter: first one that covers the background of human security, second one which provides with answer on why human security is important when it comes to refugees and the third chapter that covers specific human security implications for refugee women on move.

In this framework, an analysis of published documents and official data, researches of international organizations, non-governmental organisations and civil society, as well as media coverage have been performed in order to illustrate different threats and insecurity perceptions of Syrian refugee women on move. Despite the fact that human security as a concept has a lot of disadvantages, looking to the issues of refugee women through human security prism brings and connects wide-range of risks together. Only on that way we would be able to comprehend what this means in reality and how serious consequences it has.

Background: Human Security

The concept of human security was defined for the first time in the Human Development Report published by the United Nations Development Program in 1994. However, one of the founders of the idea of human security, an Indian economist and philosopher, Amartya Sen emphasizes that human security is not a new idea, but that human security had had a remarkable revival from the mid-1990s, being constantly evoked in discussions, and taken up as a policy 'leitmotif' by some (Sen, 2013, p. 17). One of the most comprehensive definitions was given by UN and

General Assembly resolution 66/290 of September 2012 which agreed a common definition of human security as: “the right of people to live in freedom and dignity, free from poverty and despair. All individuals, in particular vulnerable people, are entitled to freedom from fear and freedom from want, with an equal opportunity to enjoy all their rights and fully develop their human potential” (UN/GA, 2012).

When defining human security as concept, we must mention dimensions or areas of human security, as defined in the Human Development Report. The Human Development Report focuses on seven areas of human security. These areas or dimensions are: economic security, food security, health security, environmental security, personal security, community security and political security (UNDP, 1994).

Economic security requires an assured basic income-usually from productive and remunerative work or in the last resort from some publicly financed safety net. But only about a quarter of the world’s people may at present be economically secure in this sense (UNDP, 1994).

Food security means that all people at all times have both physical and economic access to basic food. This requires not just enough food to go round. It requires that people have ready access to food-that they have an “entitlement” to food, by growing it for themselves, by buying it or by taking advantage of a public food distribution system. The availability of food is thus a necessary condition of security-but not a sufficient one (UNDP, 1994).

Health security means minimum protection from diseases and unhealthy lifestyles. Main threats to health safety are: mental illnesses, cancer, lack of clean water, air pollution, drug addiction, and lack of access to health care facilities (doctor and medication), and others. As for many developing countries, health security is endangered from a variety of reasons: water and sanitation, diet, various addictions, mental illness, communicable diseases, hygiene and the environment.

Environmental security is protection of humans in the short and long term from the destructive effects of nature and man-made threats in the nature. Most common threats to environmental security are: air pollution, environmental pollution, reduction of clean water resources, destruction of environment, and decrease of forests, desertification, and others. The environmental threats countries are facing are a combination of the degradation of local ecosystems and that of the global system (UNDP, 1994).

Personal security means lack of threats: from the state (physical torture), from other states (war), from other groups of people (ethnic tension), from individuals

or gangs against other individuals or gangs (crime, street violence), threats against women (rape, domestic violence), threats directed at children based on their vulnerability and dependence (child abuse), and threats to self (suicide, drug use) (UNDP, 1994).

Community security means the safeguarding of cultural identity, prevention of the loss of people's relations and values, protection from ethnic violence, lack of threats for disappearance of traditional languages and cultures, ethnic discrimination and conflict, genocide and ethnic cleansing.

Political security is concerned with whether people live in a society that provide and protect basic human rights and whether they live without political repression, systematic torture and mistreatment. One of the most important aspects of human security is that people should be able to live in a society that honours their basic human rights (UNDP, 1994).

Further, Human Security includes *freedom from fear, freedom from want, freedom to act on own behalf, freedom to live in dignity and freedom from hazard impact*.

Human Security and Refugees

Contemporary discussion about refugees and other 'people on the move' are usually seen through a national security lens and may overlook and marginalize their individual needs and vulnerabilities. Furthermore, one-sided rhetoric against refugees may contribute to portraying them as a threat, not as an opportunity. Being aware that some of the refugees, who are also criminals, terrorists or extremists, can truly bring risks to security of host countries and their citizens, this paper is focusing on majority of refugees – those in need.

As Turkish academic Gonca Oğuz Gök points out, in connection with people who are forced to leave their country against their will while facing many threats - the concept of 'human security' has been ignored for a long time. However, it is in the center of the international policy debate again (Gök, 2015, p.71). The concept of human security is important because it brings wider perspective. As per Commission on Human Security, from a human security perspective, the movement of people should be looked at comprehensively, taking into account the political, civil, security, economic and social dimensions affecting peoples' decision to move. It cannot be approached solely from the perspectives of the countries of origin, transit or destination (Commission on Human Security, 2003, p.45). Commission on

Human Security issued a report which included a chapter on ‘People on the Move’. Chapter emphasizes that human security as a concept puts lights on fair protection regimes for refugees, highlights both visible and underlying threats, encourages measures for supporting refugees to attain self-sufficiency and restore livelihoods.

From human security perspective, it is not only refugee’s life in host country that matters. Human security paradigm also addresses the causes of movement and migration, as well as dangers and abuses that occur in transit. Human trafficking, human smuggling, prostitution, sexual exploitation and physical violence are such threats. Detention of refugees and migrants, forced deportation, lack of access to legal and non-exploitative work, health and other social services are also concerns for human security. Upon arrival to host countries, many refugees as non-citizens are excluded from the enjoyment of human rights, despite host country being signature to international conventions and protocols which guarantee human rights of all. In reality, refugees as non-citizens have often been marginalised by the societies in host countries. Non-citizens regularly have reduced access to land, labour and trade within the state, made worse by inadequate or non-existent access to justice, rights to associate, or to participate politically. Vulnerable migrants, such as children, irregular or undocumented migrants, refugees and asylum-seekers, those working in sectors not covered by labour laws, are at greatest risk (Edwards and Ferstman, 2009, p. 39). Work exploitation, discrimination, forced deportation, child brides, domestic violence, lack of food, malnutrition, no access to sanitation, polluted environment, lack of psychological support are just some of the threats for personal security refugees all over the world are struggling with.

Human Security Implications for Refugee Women on Move

Since Syrian civil war began in 2011, over eleven million Syrians have fled their homes. There are more than six million internally displaced persons and as per United Nation High Commissioner for Refugees (UNHCR) the total number of registered refugees is 5,625,611 (Syria Regional Refugee Response 2017). It is the fact that majority of them have found refuge in neighbouring countries like Turkey, Jordan, Lebanon, Egypt and Iraq, etc. Here, we must point out that Turkey has been more receptive than any other country. Countries listed above faced many financial problems and lack of resources needed to provide appropriate help. The ultimate impact of this was the incapability of UN to provide Syrian refugees with financial support in the Middle East (Jones 2014). As a result of this, so many ref-

ugees started opting for Europe and the world finally woke up to the flow of Syrian refugees in 2015 (Kingsley 2015). Forced migrations are producing different risks and vulnerabilities for children, women, elderly and men. Women and children constitute the majority of refugees and also the internally displaced (Miller, 2016, p.9).

Feminist scholarship has shown that wars are gendered in their causes and consequences (Asaf, 2017.). During the transition from Syria to host country, either by land or sea, all refugees are subjects to many risks and threats. One of the most dangerous routes is the route from Turkey into Greece. Syrian refugees are often subject to exploitation from smugglers who organize their travelling in unsafe and overcrowded boats which could sink in a matter of minutes and coast guards for rescue may not arrive in time (International Rescue Committee 2015, 7; Dearden 2016).

Migratory sea and land routes, transit camps and borders are sometimes sources of new opportunities, but in the same time they also carry certain risks and challenges. Women are struggling to keep the family together, sometimes they travel without male companion, they lack health care (especially reproductive health care) they are more exposed to gender-based violence and, while migrating, they often struggle with basing needs as food and shelter. This paper is focusing on these and similar gender specific challenges that refugee women are facing with while on move.

Risks and challenges of the journey

As previously mentioned migratory sea and land routes, transit camps and borders carry certain risks and challenges. At the start, the transit from Syria to Europe via Turkey is not very promising. The biggest danger after war in their home country is Aegean Sea. Many of those who decided for this risky move didn't survive. Female refugees who are usually physically weaker have fewer chances for survival. Adding to that, if they travel without male companion and with their children – this trip becomes even more challenging.

Transit via land routes also brings certain insecurities. According to Human Rights Watch, many women have reported being discriminated and harassed by police and local security guards on their way to a new country. Some of them confessed that they were offered help in return of sexual favours (Human Rights Watch Report 2017).

Risks for human security of refugee women can often come from person of people in charge for smuggling. When they realise these women and girls might travel alone, or just with children - smugglers find them very vulnerable. At the same time, NGO workers who work with refugee women mentioned that some were even forced to work for smugglers or drug dealers (Strickland 2016).

Many local media from Croatia, Serbia and Bosnia and Herzegovina recently reported about refugees which are beaten and robbed by Croatian police. International media houses like BalkanInsight, The Guardian, Deutsche Welle or Al Jazeera published the same, further exploring the issue and conducting reportage and interviews with refugees. There are many cases of the use of systematic violence (verbal, physical, taking money and mobile phones) from Croatian police towards refugees, among which are women too. Certain number of women said they had been beaten or strip-searched. One 48-year-old woman said “when I started shouting to give me my phone back, they hit me on the back of the head” (Walker, 2018.). The most reported cases occurred in the cities Velika Kladuša and Bihać, but also in another cities closed to Croatian-Bosnian, Croatian-Slovenian or Croatian-Serbian borders.

Women who are often travelling unprotected are exposed to exploitation, violence or even sexual harassment and sex trade in return for basic aid and help. Sometimes, they have been exploited by male refugees, sometimes by police, sometimes even by aid workers, and often by local people (Amnesty International 2016).

Constant human rights violations, gender-based violence, stealing properties and lack of basic safety conditions indicate that refugees are surviving harsh insecurities when it comes to economic security, health security, environmental security, personal security and community security. Considering that during their long transit refugees don't have any safe sources of food, except if they are given by some international or local organizations, we can note that their food security is also endangered.

Insecurities in refugee camps and transit areas

Risks for human security of a refugee woman or a girl in refugee camps and transit areas seem to be more complicated than those during travel. Although in some transit areas and refugee camps women have available shelter and should feel safe for a moment, they are often surviving even more insecurities.

Most of the shelters don't have female-specific areas. Women are obligated to use same space as male refugees. If a woman travels alone, transit camp can fail to offer her adequate basic services and protect her from violence, especially if she needs to sleep in the same space with hundreds of other male refugees. Therefore, women take their own precautions such as sleeping outside of the tent shared with other male refugees (Van Der Zee 2016).

Bathroom and shower facilities in transit and refugee camps are also of concern. For example, according to refugee women in a transit camp in Germany, some men would watch women as they went to the bathroom. Some women took measures such as not eating or drinking to avoid having to go to the toilet where they felt unsafe (Özdemir, 2018). One number of the women interviewed told that they had been touched, stroked or leered at in European transit camps (Amnesty International 2016).

Increased risk of sexual and gender-based violence

'Sexual violence, gender-based violence and violence against women are terms that are commonly used interchangeably. They refer to physical, sexual and psychological harm that reinforces female subordination and perpetuates male power and control' (UNHCR 2003, 10).

For female refugees, and especially mothers, needs vary from male refugees. They are mostly afraid of sexual harassment from male guards, police or other male refugees (Van Der Zee 2016). In order to express the level of insecurity faced by refugee women, Van Der Zee (2016) quotes one Syrian refugee women (mother of three and pregnant with her fourth child) who had travelled for two weeks crossing the Mediterranean in a rubber boat and walking for kilometres to reach a European transit camp. She said:

"There is also the threat of rape and sexual assault by smugglers, security guards, policemen and fellow refugees. Some smugglers try to coerce the women into having sex with them in exchange for a shorter waiting time or a lower price for the crossing" (Van Der Zee 2016).

Amnesty International also reported that almost all of women who travelled from Turkey to Greece described their situation as vulnerable to threats of rape and sexual assault by fellow refugees, smugglers, security guards and police, officials, border control and even aid workers.

Refugee girls are in the group with specific concerns. According to newspaper coverage, the most common forms of sexual and gender-based violence in

Syrian refugee camps are forced marriage, early marriage, dowry and polygamy (Özdemir, 2018).

On the first sight, these forms of violence are different in nature, but in reality, they overlap, and it is hard to separate one from another. From fear for their daughters being harassed and shamed in camp, families often decide to marry them. There are many cases of marriages in Southern Turkey where families marry their young daughters into Turkish families in favour of protection. The problem arises when those young girls are married against their will, sometimes at the age of 15 or even less. According to United Nations Population Fund findings, complications from pregnancy and child birth are the leading cause of death among girls aged 15-19, especially in developing countries. In this case, not only personal security of a girl is endangered, but also health security.

Conclusion

The most frequently mentioned words related to Syrian refugee women discourses are: afraid, scare, victim/survivor, at risk, in danger, isolation, shame, weak, morality, honour, vulnerable, submission, femininity, passive, defenceless, dependent and alone (Özdemir, 2015, p.53-77).

Human security prism with its seven complementary dimensions allows us to comprehend the true risks that refugee women are facing with. Safety and security can be reached only with requirements of health, economic, personal, community and other dimensions of human security. For example, if the threat to personal security is not controlled, it will directly impact other components of human security, as community security or health security. Endorsing human security of refugees, especially women as special group of concern, doesn't end in ensuring safe transit but also include protecting them from hunger, crime, violation of their rights, disease, political repression and many other vulnerabilities.

This work has been completed in hope that can serve for better understanding of position of women from Syria who had to flee its own country and find safety, protection and asylum somewhere else. Also, it is hoped that this study will stimulate further investigations in this field and contribute to finding solutions for ensuring safe and secure transits and camps.

At the end, completing this study in a gender-sensitive and culturally-informed manner it should also be noted that the focus on women and girls should not neglect the vulnerabilities that refugee men and boys also face during the transit.

References

- Amnesty International. (2016). "Female refugees face physical assault, exploitation and sexual harassment on their journey through Europe." *Amnesty International*, 18 January 2016.
- Asaf, Y. (2017). Syrian women and the refugee crisis: Surviving the conflict, building peace, and taking new gender roles. *Advanced Centre for Women's Studies*, Aligarh Muslim University, 6(3)
- Dearden, L. (2016). Refugees dying from hypothermia as deadly Mediterranean boat crossings continue into winter. *The Independent*, 9 December 2016.
- Edwards, A., & Ferstman, C. (Eds.). (2010). *Human security and non-citizens: law, policy and international affairs*. Cambridge University Press.
- General Assembly resolution 66/290. (2012). UN. Retrieved from http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=%20A/RES/66/290
- Gök, G. O. (2015). Suriyeli Sığınmacılar ve İnsan Güvenliği, Kasım-Aralık (7), Retrieved from http://www.academia.edu/24985978/Suriyeli_S%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1lar_ve_%C4%B0nsan_GC3%BCvenli%C4%9Fi
- Human Development Report 1994. UNDP, Retrieved from hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf
- Human Rights Watch Report. 2017. Women refugees from Syria harassed, exploited insufficient aid, lack of redress increase vulnerability. *Human Rights Watch Report*, November 26
- Human Security Now, Commission on Human Security, 2003., Retrieved from <https://reliefweb.int/report/.../human-security-now-protecting-and-empowering-people>
- International Rescue Committee. 2015. *The refugee crisis in Europe and the Middle East a comprehensive response*. New York: International Rescue Committee.
- Jones, S. (2014). 1.7 m Syrian refugees face food crisis as UN Funds Dry Up. *The Guardian*, December 1.
- Kingsley, P. (2015). Syrian refugee crisis: why has it become so bad? *The Guardian*, September 4.
- Miller, S. D. (2016). *Political and humanitarian responses to Syrian displacement*. Taylor & Francis, p. 9.
- Özdemir Ö. (2018). "Forced migration and security threats to Syrian Refugee women", E-International Relations, Retrieved from https://www.e-ir.info/2018/09/01/forced-migration-and-security-threats-to-syrian-refugee-women/#_ftn2
- Özdemir, Ö. (2015). "UK national print media coverage of sexual and gender-based violence (SGBV) against refugee women in Syrian refugee camps" *Syria Studies* 7(4), 53–77.
- Sen, A. (2013). Birth of a discourse. In M. Martin & T. Owen (Eds.), *Routledge handbook of human security*. London & New York: Routledge.
- Strickland, P. (2016). Refugee crisis: Hungary sends more troops to border. *Al Jazeera*, 10 March 2016.
- Syria regional refugee response. 2017. Inter-agency information sharing portal. Available online: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (accessed on 20 September 2017).
- UNHCR. 2003. *Sexual and gender-based violence against refugees, returnees and internally displaced persons*. United Nations High Commissioner for Refugees.
- Van Der Zee, Renate. 2016. "Life as a female refugee: You don't know who to trust." *Al Jazeera*, 15 February 2016.
- Walker, S. (2018). Refugees crossing from Bosnia 'beaten and robbed by Croatian police'. *The Guardian*, 15 Aug 2018.

Body Politics After the Revolution: An Analysis of Civil Society Debates on the Role of Women in Tunisia

Zeba Khan*

Abstract: Great revolutions were only successful when fought on the battleground dressed nicely with the voices of gendered self. From French Revolution to the Jasmine Revolution, one element which remained unchanged was the body of a woman and what all it signifies. The women when come out in public, it become an abnormality; thus, this phase of revolution is always looked at as a transitional one. This paper is an analysis of various developments seen during the Arab Uprisings of 2011 in retrospect to locate a permanent shift in the role of women in the Arab societies. This study is a theoretical attempt to problematize the transitional sense of shift in body politics which brings the sacred and pious in the public domain only to fight the battle on the body of a woman and at the same time denies any sense of agency after the victory. The paper will specifically focus on latest civil society and religious sphere debates in Tunisian after the famous speech of President Beji Caid Essebsi regarding gender equality and inheritance law on National Women's Day on August 13th 2017. The larger question this paper intends to raise is that "What happens to the body politics of the women after the revolution?"

Keywords: Revolution, Body Politics, Tunisia, Gender Equality, Inheritance Law, Arab Uprisings, Civil Society.

* PhD Candidate, Jawaharlal Nehru University, School of International Studies, Department of West Asian Studies,
Contact: zebakhan316@gmail.com

Introduction

The constitution of Tunisia mentions the term equality several times. The country received Noble Peace Prize in 2015 for its National Dialogue Quartet which peacefully organized conglomeration of various fragments of Tunisian people under one umbrella organization in adopting a democratic government after the revolution making itself the only West Asian and North African (WANA) country to have entered the freedom house report of 2016 (except Israel) (FHR 2016). According to the democracy index 2016 (DI 2016) Tunisia is on 69th position worldwide as a democracy. These are some of the important facts which have flared a debate in the international intelligentsia that Tunisia could be the prima facto country to have successfully attained a state of democracy with more than 99% of population as Muslims. Contemporary Tunisian is at a strategic place in defining dynamics and relationship between Islam and democracy in WANA region to a level that it might change the hegemonic oriental discourse of incompatibility between the two. The Body politics plays a very important role in the current political conditions of Tunisia and in limiting the political matters to segregated cultural discourses, especially involving women. Therefore, it is crucial to bring in the 2014 constitution back into the public discourse as the future of a successful Tunisian democracy lies in the rationale and scope of civil society debates based on constitutional clarity of rights of a citizen; at the same time to underline the limitations of the newly adopted constitution.

Tunisia's new Constitution was finally adopted in January 2014. This has been considered a victory for women as it enshrines equality between men and women as well as gender parity in elected assemblies. However, critics point out that the Constitution does not fully embrace the principle of equality. Its articles regarding gender equality have been criticised as too vague leaving too much scope for a different interpretation (Tajine, 2014). To understand the level of division in the women's movement and why the issue is reaching nowhere near getting solved even after seven years of the revolution, let us look at the reasons for contemporary clash. One of the important issues is COLIBE commission. The commission was set up by the President Beji Caid Essebsi in August 2017; it was mandated with the task of harmonising the country's law with a constitution that was passed four years ago. The COLIBE report also called for the freedom of conscience, the abolition of capital punishment, the right to take the mother's last name as well as the right of Tunisian women to pass on citizenship to their foreign husbands. A Member of Parliament and lifelong human rights advocate, Bochra Belhaj Hmida

highlighted that COLIBE recommendations were manipulated and distorted by the interpretation made by the religious preachers. Ramy Allahoum (2018) rightly points out, “Ennahda has worked hard to present itself internationally as a moderate, even progressive, Muslim Democratic Party open to gender equality. Publicly opposing the COLIBE report, especially equal inheritance would undermine this international reputation” (Allahoum, 2018).

The constitution of Tunisia points out three very important things; Article 21 mentions that “all citizens, male and female, have equal rights and duties, and are equal before the law without any discrimination” specifically mentions “equality regardless of gender”, Article 6 mentions that state is against the call for Takfir (denoting one as non-believer, Kafir) and lastly, Article 46 assures that, “the state commits to protect women’s accrued rights and work to strengthen and develop those rights”. These articles are, if not clear on other aspect but on the aspect of equality quite clear and therefore the questions is important to ask especially to those who reject the equal inheritance to women; if the constitution was acceptable to Ennahda then why the equal inheritance is not (Tunisian Constitution, 2014). Going for a democratic constitution, Tunisia has adopted a path of equality towards all. Among all others, gender equality and freedom of thought and speech were the key elements of Jasmine revolution, but the contemporary situation reflects that perhaps the post-revolutionary politics is more on the argumentative Tunisian body politics which is somehow slowly bringing Tunisia back to the state of suppression which it revolted against.

It is important to note that, According to Asef Bayat (2017) the happenings of 2010-2011 Tunisia were not so much of revolutionary in ideology but were reformist in their demands. These people wanted reformation and re-evaluation of the political and administrative setup. The huge number of people on the street and social media spread along with the fast occurrence of the events of Tunisian uprisings puts it into the category of a revolution. Bayat calls it a “refolution”, which is a mix of revolution and reform ideas.

Interestingly, even after seven years of the revolution and coming of a successful adoption of democratic constitution; still the prominent discourse between Nida Tunis (secularist) and Ennahda (Islamist) coalition remains the future of equal inheritance law, which is clearly mentioned in the constitution. These minute negligence’s by the very first coalition after the democratic constitution came into play must bring to notice importance of populist body politics of the

two important parties of the country. While the 2019 presidential and parliamentary elections approaching soon both the parties are on their toes and it must to made clear that even after so many years past the revolution and approximately four years of the adoption of the constitution why the inheritance law for women is an issue that the coalition couldn't survive, or the right question would be to analyze the nature of the coalition and role of body politics.

Women Participation in Tunisian Revolution: An Inclusive Paradigm

In 2014 Andrea Khalil's piece came out on *Tunisia's Women: Partners in Revolution*; this is an important work which throws light on slow exit of women from the public sphere; the same public sphere which they owned during the revolution. He observes; "The broader arc of the revolution saw a radical change in Tunisia's gender politics from 'state-feminist' ideology of the pre-revolution period to decentralise 'gender activisms' of the post-revolutionary period. Revolution, however, also moves towards restorations of social and gender dynamics of the previous political order." With the help of various interviews of both secular and Islamist activists and common women of rural Tunisian those who were perpetually marginalised and are further slipping back to marginalisation through the after effects of the revolution. This is visible through the limited involvement of women in the various transitional committees, ministerial positions and media (discussed later in the chapter).

Historically speaking, as it has been witnessed in any revolution the participation of women is welcomed and rather sorted after before and especially during the course of revolution. This paper argues that even though women do hold a strong position during the revolution it is not because the age old system of patriarchy is changing in a day but in reality the strategic symbol of definite crisis that the abnormal becomes normal and as soon as the revolution is over, the normalcy becomes the next step where the place of women is inside the household. This is made possible with the help of dominant discourse about what is right and appropriate for a woman and what is abnormal and disrespectful. The lack of women in private sector, hospitality jobs is one important reason for keeping women only in those jobs which are considered less open and therefore more appropriate. The case of Tunisia is no different when it comes to the women and the abnormality of them being present in the public (this is especially dominant in WANA countries and Gulf, where the family system is traditionally patriarchal in many ways, fur-

ther reading Charrad, 2014). In this paper we will look through the composition of various committees and smooth marginalization of women after the revolution.

Khalil (2014, p.188) argues, “the presence of women during the revolution came from society as a whole. Both in case of this long-standing commitment to ‘society as a whole’ resonates with comments made by women of the Tunisian and Libyan revolutions, many of whom explained in interviews that their activism was motivated by a concern for the freedom of all citizens and human rights, and Muslim rights, the rights of the economically exploited and excluded, not just women’s rights.” Struggles for gender equality in society, women asserted, were subordinate to larger, collective goals of human dignity and freedom. This conviction was widely expressed by women of both secularist and religious/Islamist positions. Many bloggers activists like Lina Ben Mhenni, in her blog ‘A Tunisian Girl’ repeatedly focused on the question of general repression and it would be wrong to argue that the participation of women was women agenda centric alone; in fact, it was community oriented and based on universal principle of equality and freedom. In his work, Khalil (2014) has done a thorough research with the help of various examples and interviews that have provided the inference that women were aspiring for collective freedom and not only women centric objectives.

There are numerous examples of female activists being arrested and penalized for their blogs and vocal dissent. Women were vibrantly there in cyber activism and media contagion that catalyzed the revolution. One such example is that blog of Emna Ben Jemaa where she criticized the Ben Ali regime. Jemaa was arrested and put in detention for participating in an anti-censorship demonstration in May 2010, as part of the ‘AMMAR 404’ campaign, the code name for censorship. She testified that she fought not for the freedom of women per se, but for freedom of expression for all Tunisians (interview with Ben Jemaa, 20 August 2011 in Khalil, 2014).

Blogger Neila Kilani, who participated in the Kasbah I movement, explained that she engaged in online activism for collective rights and in favor of ‘Tunisian secularism’ (interview with Kilani, 16 August 2011). Female Tunisian bloggers posted images of state violence seen in the Tunisian capital and around the world (Khalil, 2014).

But it is interesting to note that even though the collective freedom was suppository achieved after the downfall of the dictatorial regime and Tunisia did successfully adopt a democratic constitution. Then why the grievances of the women of the country still remains such a powerful question that it can lead to break of

coalition between the two current political parties in rule. Is the collective freedom or promise of equality only limited to lip service discourse and if not than is the stretched out debate on women agendas 'a proxy war which is being fought on the body of a woman'. What is the direction of the post- revolutionary politics in Tunisia with regard to its women? Are the women a part of the collective or just an argument in body politics of post-revolutionary Tunisia? These are some of the main questions around which this paper explores and locates the colonial and post-colonial body politics of nation states, in our case Tunisia.

Indian Independence Struggle and Role of Women

The role of women in anti-colonial struggle has been that of huge importance but once the independence is achieved, what happens to the same women? In case of India, the women were completely sidelined, and they were left for long out of the political realm and equality. This was explained by Partha Chatterjee (1993) in his work "whose imagined community" here he talks about two spheres of nationalism: political and cultural nationalism. The battle of political nationalism was lost by the India when the colonial powers secured the governing body after the exile of last Mughal emperor and the only resort left was the cultural nationalism and the battle was fought over the body of the women of India; women who is identified as Chastity, as honor of the country which has to be defended by the men of the country. Therefore, transforming and identifying the image of the women as that of a mother, daughter and sister but not as individual.

It would be wrong to ignore the crucial role that women played in the coming of the Indian independence as their participation was seen in guerrilla warfare, domestic support, making posters, espionage and in many cases, they came out and demonstrated as well (Chandra, 1989; Sarkar, 1983). Many of the freedom fighter women were convicted and where put to death during the independence struggle same as that of French revolution. There as well the situation of the women was kept as secondary to that of the country and it was left as something to be dealt with when the economic and political stability of the newly gained independence of the country has reached a stable phase (Raju, 1994; Kelly, 1987).

The question of freedom was an equal concern for both women and men. At the same time between the secularist and Islamist women; for example, the freedom to wear or not to wear Hijab or western cloths was of equal concern to the women from various political or social surroundings. The main question remains

that of freedom of choice and freedom of belief. The discourse mostly is the same from the Ennahda members (female) to the secular bloggers of revolutionary Tunisia; it has been about liberation of Tunisia from the hands of dictatorial government and corrupt regime. During an interview in mid-2011, practicing lawyer and current member of the Constituent Assembly Farida Labidi stated: 'Under Ben Ali the problem for all Tunisians, not just women, was a lack of freedom. Neither men nor women were free under Ben Ali. So, a lack of freedom was not particular to women' (interview with F. Laabidi, 17 August 2011 quoted in Khalil, 2014 p. 189).

Similarly, modern Tunisia witnessed an active role of women in social movements since the time of anti-colonial struggle against French colonialists (Larguèche ed., 2000) and several other uprisings prior to the Jasmine Revolution, such as the protests of the General Union of Tunisian Workers in 1978, the bread riots of 1984 and the revolt of the Gafsa mining basin in 2008 (Mehdi, 2011) and therefore, presence of women must not be taken as an abrupt mushrooming during the Jasmine Revolution but a gradual occurrence. Doris Gray (2012, 288), argues that during Ben Ali's rule feminist discourse was absorbed into the dominant state discourse and with constant interference from first lady Leila Ben Ali it was very difficult for women's rights association to work properly. Jane Tchaicha (2012, 221) noted about the visibility of veil, which sparsely began only by the end of 1970s. But it was only worn by the women from Tunisian Islamist movement and became the signifier of political dissent and the symbol of politico-religious involvement. And this remained an important reason for Ben Ali's regime to ban veil in public spaces.

Tunisian women were already playing a very important role in the economic and social sphere of Tunisian everyday life including managing the vegetable markets to the production of olive oil, the main export commodity from Tunisia. Labidi explained that 'women already played a major role in Tunisian society before the revolution and had gained a clear professional competence and have significant legal standing' (interview with F. Laabidi, 17 August 2011; Khalil 2014, p. 189).

Gendered Body: Woman and Nation

Gender debates have the central position in post-revolutionary Tunisia and the reason is reflection of country's nationalist past. A flyer handed out during the post-revolutionary electoral campaign featured a picture of a pregnant woman's belly to encourage people to vote, analogizing the realization of people's dreams

for the future Tunisian nation to the birth of a baby. This is no news, for the nationalist propagandist in case of India, which is known as *Bharata* in the Indian language, Hindi; during the independence struggle *Bharata* was known as *Bharat Mata*/ Mother India, whose chastity and honor is to be protected. Historically speaking, and the legend has it the name *Bharata* comes from an epic about king *Bharata* on whose name the region was called as *Bharat* (Another name of India), but the nationalist uses the name as *Bharat Mata*, bringing the feminine aspect of nationalism enterprise to the forefront. Similarly, during the national movement the role of women and their space was recognized as that of one who has the burden of taking forward the next generation. The argument followed the line that, education for women is necessary so that they can give birth to intelligent babies (sons), who are in turn future of the nation.

A similar kind of discourse could be found in the transitional politics of Tunisia where the flyer delivered a similar message and “above the picture of the pregnant belly is an Arabic language text which reads: ‘The star of our dreams 14 January: We vote on 23 October’. The 23 October 2011 elections were pictured as a delivery, or a giving birth” (Ettajdid party flyer August 2011 quoted in Khalil 2014, p.191). Khalil infers that: In the iconography of this image, the delivery of the revolution is vectored through the female body: through the electoral process, the ‘new’ Tunisia will be born (ibid).

Nationalism: A Feminine Enterprise

In her discussion of the way in which the nation-state has been gendered, Suad Joseph discussed how nation-building projects in both European and West Asian contexts have projected women as national icons. The same have been discussed by the post-colonial writes of subaltern group in India including Partha Chatterjee (1993), Sumit sarkar (1991), Uma Chakraberti and Tanika Sarkar (1987). Saud Joseph notes that, “resistance movements, particularly Islamic movements also have used women’s bodies and behavior for imagining their political community in opposition to dominant national visions’ (Joseph 2000, p. 6).

Khalil also mentions that Islamist movement after the Tunisian revolution were no longer ‘resistance movements’ but became dominant political parties. This shift to the center of the political field initiated a process of discursive redefinition of women’s rights in terms of Islam and a ‘restoration’ of women’s rights (inherent in Islam), thus moving beyond a reaction to assumptions about the gender politics of Islamist movements (Khalil, 2014 p.191).

As Mounira Charrad points out, women's status was critical to the nation-building process after Tunisia's independence from France in 1956; he argues, "the swiftness with which the CSP was promulgated – only five months after independence from France, and almost a year before the monarchy was outlawed and the Republic of Tunisia was proclaimed – suggests the interconnectedness of Tunisian nation-building processes and the definition of women's legal status" (Charrad, 2001 p.222). CSP was considered a feminist step to bring women to advantage in Bourguibian Tunisia; it was a part of larger reformist political project in opposition to the old tribal patriarchal customs and Muslims loyalties.

Women in Post-Revolutionary Politics in Tunisia:

Tunisian women after the revolution found themselves in minority among the transitional governing bodies, transitional committees etc. But to understand this exclusion is more complex as there has been high share of Tunisian women in the Parliament even before the revolution. The tricky point to note is their title and the limitation of scope in office. Their exclusion from the transitional and interim government has to be seen against the available high numerical presence.

Statistically, after the 23 October elections, there were 49 women in the Constituent Assembly, out of a total of 217 seats, meaning 24% of the Constituent Assembly seats were occupied by women. This percentage is higher than that of many developed democracies in the world including United States of America. Ennahda won 89 seats in the October elections and out of which 42 seats were held by women (Ajmi, 2011). Some of the important figures were Farida Labidi and Souad Abderrahim (head of Ennahdha's Women's Committee).

Institutional Marginalization and Ministerial Hierarchies

As argued earlier, even before the revolution percentage of women parliamentarian was considerably consistent. In 2010 it was 28% (Moghadam 2013, p.7) representing a state sponsored feminism but according to Khalil (2014) this was only skin deep and highly centre oriented participation. In reality deprived, countryside and religiously oriented (Islamist) women effectively remained marginalized.

Lilia Labidi, the transitional Minister of Women's Affairs remained in her position and served for whole transitional phase and she explained the before and after picture of the position of women in the ministerial realm. She argued that

the Tunisian state's marginalization of women was institutionalized through ministerial hierarchies and women appointees can only be found on the weakest governmental ministries. Especially, the Ministry of Women was the least powerful of them all along with the Ministry of Women's Affairs having the smallest budget, poor management, infrastructure and inadequate help in professional terms. This has in return affected the outcome as there is lack of experts, professionals and most importantly a vision which Labidi calls the 'absence of feminist- oriented personnel', she argues that Ben Ali 'took the feminist discourse without including the feminists', a trend that continued after the revolution (interview with L. Labidi, 22 March 2012 in Khalil, 2014).

Family Code/ Majella, Code de Statut Personel (CSP)

CSP came into action on 13 August 1956 but Ennahda party have had their suspicion about acceptance of it. It is also in the public debate that Ennahda is primarily an Islamist oriented party and their acceptance to CSP was only skin deep or ceremonial because the party's greater goal is to send the women back to their homes. Secularist activists have high suspicion remained incredulous, viewing these claims as part of the Islamists' 'double discourse' in order to garner support for the October elections. Khalil (2014) argues that, "Secularist women that were interviewed continued to assert that, despite their claims to support the CSP, Ennahdha women actually aimed at returning women to the home, excluding women from the workforce and enforcing Islamist dress". Further he argues, "People like Houda Mansouri, head of the Ennahdha Tunis women's committee are of the opinion that the existence of political prisoners incited Islamist women to encourage their children to topple the regime that unjustly imprisoned their fathers and brothers. According to this restorative narrative, the Tunisian revolution would restore Islamic values and was prompted by Islamist mothers and wives" (Khalil 2014, p.190).

The role of women could be traced back to the time of North African nationalist struggles for independence in 1950s and in contemporary struggle across the region. The Egyptian women were a major force in the Tehrir square during the Egyptian revolution of early 2011. I believe that during the time of upheaval and intense disturbances the socially domesticated women are strategically symbolized and brought out in the public sphere in order to further elevate the intensity of the situation at hand, (this step is largely missed by the women who see their

presence as normal and required) because the world wide patriarchal psychology is that of women are best as home makers, then their presence in the public sphere is an “abnormality” and this message spreads like wildfire and the parameter of seriousness of the situation depends on the presence of women in any revolution. This could also be seen as that the domestic is now hurt and the crisis have reached inside the home (which is scared and must be protected). This abnormality is what keeps the women wanted and thus as soon as the demand of the crowd is heard; the first aim is to normalize the situation and that is done by sending the women back into their pits where they belong. This whole process may sound absurd but over the years the parameter of seriousness of any crisis is judged by the presence of women on the street. Even though this whole paradigm works what it promises but at the same time it is equally disturbing to find this inequality of space and body politics. Indian historian Lata Mani (1987) argues that, every battle is fought of the body of a women, but the body is devoid of any political agency before or after the battle. Any invisible role that the body of a woman plays is that when the battle is in action; a suspended reality which only exists in transition.

Valentine Moghadam’s argues that the importance of women during times of upheaval, war and revolution have re-emerged with renewed clarity in the context of the Tunisian revolution because of their reproductive capacity; women are seen as transmitters of group values and tradition and as agents of sociability of the young. When group identity becomes intensified, women are elevated to the status symbol of the community and are compelled to assume the burden of the reproduction of the group (Moghadam 1994, 18).

It is the body politics of inequality which leaves women fighting a double battle. The first battle which they fight in this misconception that the post-revolutionary world will bring equality for all but because the post-revolutionary scenario is also about bringing the normalcy to the street of a nation and therefore this automatically brings the women back into their pits where they started the first battle. Therefore, even after the victory of the revolutionaries in India or France or today in Tunisia, the women are still fighting for basic equality of being.

The analysis shows that the political argumentations have built a dual definition of equality for women and equality for men as different. The parameters are often left to pre and post revolution; at least in case of Tunisia, the basic argument of the Islamist Ennahda political activists and government post holders is that now these women can wear *hijab* which they could not do under Ben Ali (the dictato-

rial regime). This shows the duality of comprehension of the concept of equality and freedom. The stakes are held too low for women and thus the women end up fighting an extended battle with the governing body after the revolution, the irony of body politics is that, these women have to fight a battle with those who came to power with the help of these same women fight on their side in the revolution. History has it, this have been the hypocrisy or duality of revolutions across the world.

Body Politics in Post-Colonial Societies and Civil Society Debates

The year of 1829 holds an extremely symbolic position in the history of women in modern India; British abolished the age-old practice of Sati (self-immolation of wife with the corpse of the husband), the legislative prohibition of Sati is still considered a huge step in the birth of the modern women of India but for this paper we will look at the debates which led the abolition as well as the kind of discourse dominating the public sphere of early nineteenth century India. The debate was initiated by the colonial officials regarding the status of women in Indian society, in their attempt to re-evaluate the Indian “tradition” and “customs”. The debate was a vibrant one and included participation from anti-imperialist strata as well. Raja Rammohan Roy was one such personality to have participated in the discourse in his attempt to re-interpret and reformulate Hinduism. Lata Mani in her 1987's work, *Contentious Traditions: The Debates on Sati in Colonial India*, focuses on the particular way in which these arguments were debated in the public sphere and where the body of the woman becomes the battlefield on which all these battles of tradition are fought and debated but in reality, the woman is completely absent from the discourse. At the same time the framework and the conception of tradition in which the debate takes place is itself colonial in nature. This includes discursive aspect of the debate where each side including; defenders of sati and those opposing sati held certain understanding about sati, Indian tradition, and evidence for it and so on. In this paper I have taken this colonial discursive understanding about tradition as a vantage point to understand the body politics of women in colonial and even post-colonial society. Where, even though the body of the women is in discussion and traditions of the society are re-interpreted, but the parameters and definitions of traditions remain entrenched in colonial comprehensions. This example is important to bring in here to recollect the not so old memory of women being treated as only useful as long as their husbands are alive and the argument of self-immolation of the wife with dead body of the husband was considered fair and logical. To this, Lata Mani argues,

“Tradition is reconstituted under colonial rule and, in different ways, women and Brahmanic scripture become interlocking grounds for this re-articulation. Women become emblematic of tradition, and the reworking of tradition is conducted largely through debating their rights and status in society. Despite this intimate connection between women or perhaps because of it, these debates are in some sense about women but about what constitutes authentic cultural tradition (Mani, 1987 p.121).”

The locus of the question was the authenticity or interpretation of the Brahmanic scriptures (Hindu religious scriptures), but there was hardly any discourse on the horror of burning a woman alive. Mani (1987, p.122) argues, “this privileging of Brahmanic scripture and the equation of tradition with scripture is, I suggest, an effect of a colonial discourse on India. By colonial discourse I mean a mode of understanding Indian society that emerged alongside colonial rule and over time was shared to a greater or lesser extent by officials, missionaries, and the indigenous elite”.

The main problem in abolition of sati was the scriptural evidences of its traditional existence but the question here is that, this scriptural superiority comes from the colonial understanding of society exclusively on the basis of religious scriptures. Under the colonial rule, Hindu Personal law and Muslim personal law was prepared in complete isolation to the sociology of everyday life and solemnly based on the rationale of the scriptures.

We are discussing this example here in order to further understand the present condition in Tunisia, where the biggest question in public sphere and the reason of clash between the coalition government of Nida Tunis and Ennahda (Secular and Islamist) is there difference of opinion about traditions, customs and position of women in society. As recent as early September 2018, the decision of President of Tunisia, Beji Caid Essebsi to repeal the inheritance law which is unfair to women and only lets them inherit half of what the male successor of the family does. The religious orthodoxy and the religious wing of Ennahda and the Zeytuna University Ulama are against this decision of the President on the ground of violation of Quranic verses. In other words, the understanding of tradition by the secular's following the legacy of Bourguiba, the modern maker of Tunisia to the tradition of Islamic precedence in deciding the fate of women of a nation is in constant tussle in transitional Tunisia. It is interesting to note here that similar to the 1830's India, the battle is still fought on the body of a woman and in fact the participation of women was largely welcomed and supported during the revolution but the same women become equivalent to traditions and customs and lose

their agency as human beings. This is the background of body politics of women in Tunisia after the Jasmine revolution and since 2011 the question of inheritance has remained a bone of contention in the coalition government of the country.

Conclusion

Ranging from the question of Preservation of code of personal status (CPS) to the freedom in dress, religious worship and political and public participation are some of the main issues debated around the streets of Tunis since the coming of the transitional government. Both the Islamists as well secular stand for these and their definition of freedom may be different, but the ends are the same. The paper shows that there is definite “overlap in goals” but it has been left unrecognized, scattered and therefore largely the movement remains divided.

A common ground and overlap of goals is a pressing issue which must be recognized by the Tunisian women or the observation of Indian historian Lata Mani, that every battle is fought on the body of a woman, but the woman remains voiceless and has no agency of her own, this seems to have come true even in the 21st century globalized world. Tunisian women have to bring agency/ realize the agency that they hold and therefore must break the state narrative of divide between the secular women and religious women. The definition of freedom is such that equality can never be imposed and thus no one definition of ideal/traditional Tunisian women stands satisfactory to the present-day Tunisian youth which is highly educated and aware of their rights. The popular politics and colonial legacy of traditional Tunisia is itself in contradiction with the contemporary Tunisian women.

The question is not that of women’s rights but people’s right, all as equal. The target is not men but the uncertain/ vague definition of equality over which the revolution was based on. Tunisian revolution was equally supported and fought by the women of the country. The real challenge is to move past the given identity of gender but as individuals, to trespass and blur the boundaries of normal (household for the women) and the abnormal (social/ public sphere).

As equal participants in a democratic transition, it is not a universal war between the Islamist and secular women but the quest for definition of equality which the revolution promised. This equality comes from the people of the country as equals, and because Tunisia is one such example of present day nation state transitioning to democracy; therefore, it is unfair to predict its future along the

line of memory of French revolution and the condition of women after the revolution. The contemporary world scenario and the quest for democracy and equality has so much more to offer which the world and Tunisian women can look forward to. The question is beyond protecting women's rights or numerical representation in political institutions.

The debate has been turning toes around the same old question of "cultural war", and it is highlights and overplaying the secular- Islamist cleavages but reaching nowhere. The question to ask here is that, are the Tunisian women actually thinking for themselves or they are a part of proxy/ false war fought on their mere bodies.

There has a strong post-colonial symbolic importance of PSC for Bourguiba and Ben Ali as both considered that PSC as something "modern" and is in right direction to help the development of Tunisian women but as the popular memory shows the restriction from wearing a Hijab to public shaming of religiously oriented people did less good than bad. The national feminist project of PSC as well as the national education system were both focusing the women centric growth but were limited in reach and idea.

It is seven years past the revolution and the split between Ennahda and Nida Tunis takes place on the issue of "place of women" in society, the definition of equality, and its various meanings, interpretations, and human rights issues. This is what body politics mean, when the real agency of women is absent, and the proxy war is played by the stake holders in diverting the socio-political and economic issues of a country in transition. The body of a woman is where this battle is played out but the woman herself is missing or highly marginalized. On 26th August 2018, Ennahda officially rejected the Tunisian Presidents promise to move the equal inheritance bill in the Parliament. Essebsi's decision was based on the 300 pages long government report named as COLIBE report recommending 3 main objectives; change in inheritance rights, end of death penalty and legalization of homo sexuality. Article II of the Tunisian constitution defines Tunisia as a state based on citizenship, will of people and supremacy of law rather than religion. Ennahda rejected the presidential proposal as it contradicted with the Islamic law. Especially the shura council of Ennahda rejected the proposal as un-Islamic and directly in contradiction with the Quranic verses. In other words, both the secular as well as the Islamist are arguing the debate primarily through the prism of cultural practices, but the discourse about the women, unequal share in commerce and business

issue, wage laborers of olive farms are not even mentioned in both the arguments. Be it the selective feminism of secular politicians or the selective reading/ exegesis of religious scriptures, both are equally reactionary and exclusionary in methodology. It looks like the women question will need yet another revolution to follow.

So, where does the real agency of Tunisian Women lie?

In a thematic study done by Douja Mamelouk in 2015, the author points out, “the post-revolutionary novel mutates into an explicitly political space where new geographies of gender and politics are intertwined and mapped” (Mamelouk 2015 101). The study is a thorough examination of the latest literary works of these three prominent Tunisian women writers, Ben Mahmoud, Mokhtar, and Boubakr; these literary pieces written during and after the revolution “reflects a state of political hyperconsciousness that developed within the space of the novel or short story after the 2011 Revolution” (ibid).

It is another way to look at the resistance and voices of women affected and affecting the Revolution. Their thoughts, ideas and aspiration from the revolution; “this novel provides a space to explore freedoms, political action, social change, and establishes a new geography of gender connected to the political space in order to contribute to the new national discourse through a writing practice that has become activist” (ibid), and also the study breaks the hypothesis that women entered the revolution with only women centric goals. Very important take away from these would be the comprehension of equality by the Tunisian women, which sadly is in direct conflict with the present day body politics discourses based on the premise of women’s body alone and not there voice or agency. The study also reflects the political nature of these writings which have moved passed into the heart of politics of the country. Memelouk observes;

Fatma Ben Mahmoud takes her pen to document the Tunisian Revolution through her woman’s eyes in *Imra’afi zaman aithawra*, she successfully describes the anxiety and hope she experiences during the days of the Revolution. The last two chapters read as a determined promise that she will defend her free doms as a woman, a writer, and a Tunisian citizen (Mamelouk, 2015 p.119).

Mamelouk finds a strong sense of political hyperconsciousness in the literary writings between the time revolution and transitional government. Even the literature brings in a very important message of overlapping goals and divided society under transitional Tunisia.

But these voice and agencies are completely missing from the contemporary civil society discourses in Tunisia and the reason could be seen in the absence of subaltern voices in the mainstream dialogue. Patricia Campbell in her 2005 study of Gender and Post-Conflict Civil Society infers that, "Once the critical period is over, women are again excluded from the public sphere and asked to reclaim their natural or "proper" role in the private sphere" (2005, p.378). She also maintains in her observation that, "women's participation is welcomed during the revolutionary struggle but discouraged in post-revolutionary society (ibid, p.379).

The persistent body politics is an attempt to disintegrate the women agency into the language of secular women versus the Islamist women; even though they both aim for same. The age old debate of re-reading the religion or re defining modern woman both equally lack the women agency, what they have is just the body where the politics is primarily based on. As Mani (1987) rightly argues, despite this intimate connection between women and tradition or perhaps because of it, these debates are in some sense not primarily about women but about what constitutes authentic cultural tradition. So, be it Zeytuna's response or Ben Ali or Bourguiba's response or be it the Essebsi's response, they hold some abstract authentic idea about women but the agency to speak about herself is not with the women. She is as silent as an animal. Real agency could be found in the novels, in the blogs or in the words of the women cultivating olives or daily wage labourer in the interiors (villages) of Tunisia. This agency is completely missing in the contemporary discourses which are predominantly hyper-nationalistic and culturally embedded and politically charged. If not here, then where can you find the real voice of the women of Tunisia?

References

- Allahoum, R. (2018). *Tunisia's president vows to give women equal inheritance rights*. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2018/08/tunisia-president-vows-give-women-equal-inheritance-rights-180813172138132.html>.
- Chandra, B. (2001). *History of modern India*. New Delhi, India: Orient Black Swan.
- Chatterjee, P. (1993). *Whose imagined community? In the nation and its fragments: Colonial and post colonial histories*. New Jersey, United States of America: Princeton University Press.
- Cusack, B. (2018). *Tunisia's equal inheritance law could boost female entrepreneurship*. Retrieved from: <https://www.forbes.com/sites/brennancusack/2018/08/22/tunisia-equal-inheritance-law-could-boost-female-entrepreneurship/#51b92e66155a>

- Gondorová, E. (2014). Position of women in post-revolutionary Tunisia. *Moving the Social*, 52, 27- 47.
- Gray, D. (2012). Tunisia after the uprising: Islamist and secular quest for women's rights, in. *Mediterranean Politics*, 17 (3), 285- 302.
- Jane Tchaicha/Khedija Arfaoui (2012). Tunisian Women in the Twenty-first Century: Past Achievements and Present Uncertainties in the Wake of the Jasmine Revolution. *The Journal of North African Studies*, 17(2), 215 – 238.
- Joseph, S. (2000). Gendering citizenship in the Middle East. In Suad Joseph (Ed), *Gender and Citizenship in the Middle East* (pp. 3-30). Syracuse, United States of America: Syracuse University Press.
- Kelly, L. (1987). *Women of the French revolution*. Paris, France: Hamish Hamilton: Paris.
- Khalil, A. (2014). Tunisia's women: Partners in revolution. *The Journal of North African Studies*, 19(2), 186- 199.
- Larguèche, D. (2000). *Histoire des femmes au Maghreb: Culture matérielle et vie quotidienne*, Tunis, Tunisia: Centre de Publication universitaire.
- Mabrouk, M. (2011). A revolution for dignity and freedom: Preliminary observations on the social and cultural background to the Tunisian revolution. *The Journal of North African Studies*, 16(4), 625 – 635; doi: 10.1080/13629387.2011.632588
- Mamelouk, D. (2015). New national discourses: Tunisian women write the revolution. *Alif: journal of Comparative Poetics: New Paradigms in the study of Middle Eastern literatures*, 35.
- Mani, L. (1987). Contentious traditions: The debates on sati in colonial India. *Cultural Critique: The Nature and Context of Minority Discourse II*, 7, 119-156.
- Patricia, C. (2005). Gender and post-conflict civil society: Eritrea. *International Feminist Journal of Politics* 7(3), 377 – 399.
- Raju, V. R. (1994). *Role of women in India's freedom struggle: 1885-1947*. New Delhi, India: Discovery Publishing House.
- Sarkar, S. (1983). *Modern India 1885-1947*. New Delhi, India: Macmillian Publishers.
- Tajine, S. (2014). *Small constitutional victory for Tunisian women*. Retrieved from <http://www.al-monitor.com/pulse/ar/politics/2014/01/tunisia-women-small-victory-constitution.html>
- Tunisian leader backs equal inheritance rights for women, (2018), associated press, Voanews, URL: <https://www.voanews.com/a/tunisian-leader-backs-equal-inheritance-rights-for-women/4526361.html>

Sosyoloji
Sociology

Community Studies: Buku Untuk Papua in a Virtual Community Practice

Aulia Anis^{*}

Abstract: This article analyses new media and social media usage in transforming a virtual community into social practice. Buku Untuk Papua (BUP) or Book for Papua Community is one of the examples of the online-based community which contributes to developing literacy, literature, reading and writing awareness in Papua, Indonesia. By using the senses of community theory, this article attempts to see to what extent BUP community practice is considered as a real community. In answering the question on what to be considerate in creating a community through social media, the discussion uses a qualitative method is used by combining interview and textual analysis. This article depicts how social media platform facilitates BUP in the most suitable system in running its practices regarding the community condition and profile.

Keywords: Community Studies, Social Media, Virtual Community, Community Practice, Buku Untuk Papua.

^{*} MA Programme, Sakarya University, Social Sciences Institute, Department of Cultural Studies.
Contact: aulia.anisaulia@gmail.com

Introduction

The remark of the new media era had begun since the early 21st when media developed from one-way conventional media such as newspaper, television or radio into more interactive media as social media (Levinson, 2013). People used to be a passive consumer in receiving information, but the appearance of social media platform facilitates them in producing their cultural text. In another word that social media has the role in the mean of communication to allow people to be both consumer and producer of a particular text or practice. McLuhan (2006) argues in *The Medium is the Message* that media is not only used as space or medium to deliver a message, but it also related to the content itself which affects society as the consumer. In this case, a producer has an essential role in beneficial to dominate the process of information among society.

Regarding social media as an object of the study, the use of media is now changing from just entertainment into something that brings more advantage to the user. People tend to use social media for personal entertainment and to get in touch with their relatives as a private activity. It gives pleasure to the user to share their recent activity of what book they are reading or the new place they are visiting. However, lately, the use of social media is getting more critical and involving people as a large group. This article uses one of the surveys about the internet and social media practice in Indonesia to support the argument about social media usage. Conducted in 2016¹ by APJII, the survey provides that in Indonesia social media is utilised not only for entertainment but also for information sharing. According to the survey towards 2000 internet users in Indonesia, 97.5% of them agree that sharing information from a particular group of people to the society at large can be done through social media (APJII, 2016).

How people eventually interact with each other through social media has created a social network which gathers people for a particular reason. The argument about social media interaction remarks the emergence of an online-based community or virtual community as social practice through the internet (Hampton & Wellman, 2003). As an example, in Indonesia, many communities appear in social media as they claim that they share similar value or identity. It is easy to find

1 APJII, *Asosiasi Penyelenggara Jasa Internet Indonesia* or Indonesian Internet Service Provider Association, is a private organisation works in providing the services in internet and provider in Indonesia. This survey focuses on the internet behavior in Indonesia. <http://www.apjii.or.id/survei2016>. (accessed on 20 November 2017).

many social media accounts, on Instagram for example, which use the community as their name account. About the concept of media by McLuhan, the media platform frees people not only to produce text but also even wider to create communities. In response to this phenomenon in the Indonesian society, this article aims to see how social media usage accommodates virtual community through one of the communities in Indonesia which brings a significant impact on the society. By using a community namely *Buku Untuk Papua* (BUP) Community, this article is expected to contribute more in the social media usage issue and describe the existence of a virtual community among society.

BUP Community: An Online-Based Community in Literacy Issue

Since the virtual community is considered as the object here, this article will use one chosen community and comprehend its purpose, value, membership, and activity. This article on an online based community focuses on seeing how a community conducted by distance and virtual may exist. The community to be analysed in this article is *Buku Untuk Papua* (BUP) Community and translated as Books for Papua Community which tries to propose a solution over a social problem in that particular area. This social movement-based community focuses on the literacy problem in Papua by using social media in the implementation of most of its activity.

According to a statistic released by the Ministry of Education and Culture Indonesia in its official website, Papua is one of the provinces in Indonesia with the highest illiterate number at 28.75% far above the national level at 2.07% (Kemendikbud, 2017). Henceforth, since this community was established in 2012, the urgency of the community has been known to increase the awareness about literacy problem in Papua and also invite people to donate books for them in order to overcome this issue. This literacy problem is worth noting because Papua is one of the provinces of Indonesia located in the eastern part of Indonesia and quite far from the capital.

What distinguishes BUP with other community is its strong purpose and motive in solving the literacy issue in Papua which also contributive in the human development area. Literacy becomes essential because by having the ability to read and access to resources, the quality of human resources will increase. This concern on literacy and reading habit will also broaden the reader's knowledge. Literacy skill leads to the capability of writing so that the social knowledge and idea in will develop the society even more.

As an additional point towards the importance of literacy, Rancière (1991) describes in the book of *The Ignorance Schoolmaster* that tools and material learning give impact in the human learning process. He mentions that there is no superiority or inferiority of intelligent in human that everyone has equal properties of capable of thought. However, what distinguishes them are the tools and supporting materials used during the development process of the human brain which manifest the superiority and dominance of their capability. This argument supports the existence of BUP Community as one of the ways to provide learning material and resources in Papua.

Moreover, by looking at its activity and achievements so far, BUP as community action has the potential to gather people from different background and identity of specific ethnicity and region to do something for our family as one nation. BUP provides donation platform for people outside Papua to donate books and improve the reading circumstances thereby distributing books even to the remote areas. By looking at its profile and activity, BUP is the most suitable community to use compared to other initiative or community in literacy, because it is clear that the members or participant of the community is connected by distance and online. It supports the aim of this article which is trying to describe the phenomena of virtual community in Indonesia. Also, from its achievement, BUP is worth describing because it has distributed more than 30.000 copies of books to Papua Province by 2017. There are also some *rumah baca* or reading houses built by the local community, mostly in remotes area, as their support to face literacy problem in Papua since the books are keep coming. It is easy to perceive that literacy is the social problem that they wish to solve with the involvement of the community.

Theoretical Framework: From the Perspective of Community and New Media Theory

In analysing BUP as the object of the study, this article uses the general theory of community. As general, the word community derives from a Latin word of “common” which means community relation and feeling or the fellowship among a group of people. It might be contemplated based on place, interest, togetherness or interaction in a particular place (Christensen & Levinson, 2003). It means that there is a particular rule, aspect or characteristic should appear in a particular group of people.

Butcher's theory (as cited in Day & Schuler, 2004) says that in order to understand the structure of a community, there are three different yet interrelated senses of the community; descriptive community, the community as value, and active community; in regard to explaining the existence of a community in social practice. Since those three senses of the community should exist in defining a community, this article will break down and analyse BUP Community in the perspective of the sense of community in order to see whether it can be called a community or not. Moreover, the senses of the community are also used to legitimise the existence of community by distance or virtual community.

In following the theory used in this article, the first part of the analysis will describe the BUP community in the perspective of three senses of the community; descriptive community, the community as value, and active community. As to get deeper detail about the three senses of community, more explanation about them is going to be delivered. As the first sense in a descriptive community, a community should be able to describe the purpose and aims, for what matters it is established. In the analysis, it might be related to the description of the community as a group of people based on certain identity, interest, or location which connect them with at least one thing in common. The second sense will be relating to the value raised by the community; it could be based on participation, solidarity or coherence among the member. This article will show one shared-value hold by BUP Community. The active community as the last senses focuses on the collective activity a community is doing in order to obtain community goal and the structural formation of the community. In the discussion, this article analyses how BUP conducts their and maintains activity.

However, as this article sees throughout more advanced part of a community as a virtual community, the notion of social media, virtual internet is also important to discuss. This article expects the emergence of virtual community nowadays as the result of the rise of network society and the flexibility of information and communication (Castells, 2010). It means that how media information used and applicable in support the community is also essential points of this article.

Regarding the new media era, a Virtual Community Practice theory by Akoumianakis (2009) is used to convince the implication of social media in conducting a community. Here social media refers to two ways of communication in which people can socialise each other such as Twitter, Facebook, Instagram and so on. The literal meaning for social media is a media in which people can communicate

and interact in a virtual world. The notion of virtual community is introduced by Rheingold (2000) who argues that virtual community utilises words on the screen in order to communicate and conduct their activities. For that reason, this article will see the social media contribution in the community and legitimised the existence of the virtual community.

Research Method

Regarding the phenomenon mentioned before about the existence of the on-line-based community, this article aims to see how BUP practice is conducted in the perspective of a virtual community as the new formation of a recent community following the digital era. Moreover, this article is also expected to contribute to defining the phenomenon of virtual community as a part of community practices nowadays. Meanwhile, there are two questions to answer in this article; how BUP community according to its activity, profile and value be called as a real community and which aspects of BUP virtual practices make it a real community.

This article is completed by using the perspective of ethnography in order to help to understand and interpret the human practice in phenomena, to be specific towards the social media usage nowadays (Glesne, 2016). The qualitative view is also used to retrieve the data and analyse them into a descriptive study — moreover, the use of a method related to the use of the verbal description of a particular social context. In other words, that qualitative method is used to describe or answer a question towards the phenomenon to get a deep understanding of the context or localised occurrences. It means that most of the result of the qualitative analysis may be found as a literal description (Moleong, 2005). In the data collection process, this article combines interview towards the founder of BUP as the primary data and literature review towards several texts, article, and website in regard to the BUP Community and virtual community topics as the secondary data (Rifanto, personal communication, November 6, 2017). Most literature and text used are retrieved from several search engines such as Google Scholar, Sage Publication, and Science Direct.

It is worth to note that the significance of this article is to see what aspects of the community can be found in a virtual community through the way each member interacts in order to see whether a virtual community or online-based community can be considered as a community or not. Besides, this article will also discuss

the importance of social media usage in regard to preserving the sustainability of BUP. In other word, this article tries to see the shifting in the use of social media from entertainment as a personal satisfaction into something useful involving social movement by answering the research questions.

Discussion: Senses of Community in defining BUP as a Virtual Community

BUP is one of the examples of the network society product which tries to solve the illiterate issue in Papua. By using social media and online-based communication and information, it gathers people easily to join its initiative. However, this community attracts people from outside Papua to participate in and connect to each member concerning their activity in a virtual world. As it is explained, this community has the mission to distribute books to the remote areas in Papua. What makes BUP interesting is its concept in using social media in conducting its activities and achieving the community's goal. This section tries to examine the BUP community practices in regards to see how it is considered as a real community by using the three senses of community explained by Levinson. They are a descriptive community, the community as value, and active community.

1. Descriptive Community in BUP Community

The first sense of community used in the discussion is a descriptive community which captures common sense exists in community practice. One thing in common among member could be a place or similar interest regardless of the distinct individual belief or personality. It suits the arguments that in order to get belong to one another in the same community, there must be at least one common thing the members share (Christensen & Levinson, 2003).

BUP Community's unique case in gathering the people to be its member or participants is one of the reasons why BUP Community analysed in this article. Based on the participants' identity and location, they are categorised into two different groups; participants from outside Papua, and participants from Papua. However, regardless the members' identity as Papuan or not, BUP Community built to reduce the illiteracy rate in Papua.

In doing the activities, both groups of participants are separated yet share mutual roles. The participant from outside Papua collects the books from contrib-

utors and donation through crowdfunding to cover the shipping cost of hundred kilos of books. Meanwhile, those who are in Papua distribute the books shipped to *rumah baca* or reading houses existed in the neighbourhood across Papua. Their shared interest in the importance of reading and concern on the literacy problem in Papua are strong enough to put the location aspect aside. Both groups of participants represent the location and interest of common in building the community. What works in this community is the collective interest and concern to reduce the illiterate number in Papua which connects individuals to participate. To be more precise, BUP utilises virtual communication and social media to connect each participant from a distance to contribute.

2. Community Value Found in BUP Community

The shared value in the community is the second sense of community should exist. This efficacy might be the further pace of descriptive community because community requires specific shared value among member. It appreciates the value of solidarity as the mutual support for each activity, maintaining participation among member in conducting the activity, and coherence in communication and common knowledge to sustain the community goals. BUP comprehends and creates synergised system and activity in overcoming the distance as an obstacle, but still providing a place for them who are willing to participate in this literacy initiative.

BUP as a community focusing on the reading ability issue embrace the members to execute their activities under the name of solidarity as a fellow Indonesian society as a consequence of enormous distinction of the illiterate number in Papua compare to other provinces. Within five years after this book donation campaign was started in 2012, they have distributed around 30.000 pieces of books to 38 reading houses across Papua. This community demonstrates strong participation and coherence within group regardless the distance and differences its experience. Both groups of participants, from Papua and outside Papua are encouraged to develop the community target. Moreover, among the participant itself, there are some activities conducted as a part member development.

One point to note is even though they share common interest and value of community, privacy and localism are still preserved. For instance, there are some initiatives to build branch community from local participants in other areas to gather and collect book more accessible from their region. There some example

such as BUP Surabaya for Surabaya region, BUP Jakarta for those willing to donate the book in Jakarta, in so forth. This initiative strengthens their substantial contribution to support the community. What matters is BUP member shares the same value of solidarity to engage in solving the literacy issue and providing more books in Papua.

3. BUP Community as Active Community

The active community as the last sense of community comprehends on how collective action by the community is planned, organised and executed. This value is essential in order to gain a good result of community control to support their activities and goals. BUP used to has inspiration class conducted in other regions in Indonesia to donate more books and spread the urgency of this literacy problem in Papua. However, it now focuses more on the crowdfunding, literacy campaign and builds a better reading ecosystem in Papua through social media.

Social practice is always changing as the people change too. With more attention to achieve particular goals, this analysis fits with one of the classifications of instrumental community. In this case, BUP focuses on improving human resources in Papua through additional activity such as online talk show, inviting literacy activist, and encourage young Papuan to write and produce a book. However, its goal to improve literacy rates in Papua is still becoming the primary concern. Therefore, now, every month it opens donation and raises books for one reading house in Papua. They are still using social media such as Facebook Fan Page and Twitter to mobilise and networked with Indonesian at large as a way to compromise collective actions in distributing books to Papua.

Based on the analysis from the perspective of senses of the community above, BUP meets all the senses required by a community. BUP Community has the evidence that in the descriptive community it can describe the identity, location, and sameness to build a community. Moreover, apart from a distance as an obstacle, each participant shares the same value and goals in helping Papua. Lastly, the participants collaborate and have strong determination in performing the activity. Needless to say, a group of people can be considered as a community as long as it has shared the same value and capability in embracing members to the collective activity regardless what platform or system it uses.

The Social Media Usage in BUP to Mobilise Social Movement

The rise of social media in community practice remarks the multi-functional media as it facilitates people to engage mutually and create more dense interaction among member as the result of its flexibility to form social content (Akoumianakis, 2009). Social media here is referring to one of the media tools where people at large can communicate with each other, such as YouTube, Instagram, Facebook or Twitter. From the beginning, BUP was established through Twitter because of its urgency of literacy in Papua which can only be done by virtual interaction with other regions.

The actual purpose of this online initiative is to inform others that the lack of access to the book in Papua is caused by the high shipping cost of books from Java. As a result, people in Papua cannot afford the expensive books in a regular bookstore. With online-based communication, BUP tries to connect people from outside Papua and Papuans to overcome this issue by providing books to build reading house evenly throughout Papua. Virtual interaction here is beneficial in connecting the people involved, wherever they are, to collect and donate books from Java until the books are well distributed.

Virtual community indicates the social media usage and words on the screen in order to communicate with other member conducting the programs. In order to synergise the activity and role of each member in the distance, BUP uses social media to create an easier way of communication and coordination with participants in other 18 regions. Today, BUP even uses an integrated system through its Facebook Fan Page as one centralised system which allows people from across community or organisation, or even as an individual, as long as they concern on the literacy issue in Papua². A report conducted by We Are Social indicates that 106 million people of 132.7 million of internet users in Indonesia are active on Facebook (Kemp, 2017). For that reason Facebook is considered as the most flexible platform which enables people to act and react, discuss, post information, and report to other more significant community in one single forum which eases BUP. As an example of a network society, virtual community shows the flexibility of space and time based on the culture of real virtuality (Castells, 2010). This plat-

2 To make the coordination among participants goes easier, a Facebook Fan Page under the name *Literasi Papua* was created for those who are concerning on the literacy condition in Papua and are willing to take part. <https://www.facebook.com/groups/1439926039568797/>

form facilitates a virtual space for members to discuss and collaborate in order to meet their willing to join the community but obstructed by distance.

Gaining the Virtual Community Concept

In this case, BUP uses social media or virtual platform in exchange to help the implementation of the community. Virtual communication is a suggestion of a variety of communication with minimal face to face interaction but still unite the member for the sake of shared interest and goal to achieve. From the analysis towards BUP Community as an example, the virtual community does exist as long as it meets some essential senses of actual community. At least it has the member, goal, and program activity.

However, the virtual concept is also described by Bergson who argued that virtual action is a matter of perception. Cited in an article by Pearson, it is mentioned that the existence of individuated bodies, the reaction, and perception among the people are essential in creating virtual action (Pearson, 2005). This argument on virtual activity means that being virtual is only the representation of our self in time and place, and it is subjective depends on the perception used. In general, the virtuality in society exists as one of the processes to actualise and their being. In the case of BUP community and other virtual community, virtuality or the help of new media and social media are used to actualise the community and public activity itself.

Conclusion

Social media is used as the most suitable system for BUP in order to survive and sustain in achieving its purpose despite all existing conditions and obstacles. Though the BUP members communicate and build the interaction online with the help of a virtual platform, they still provide a system which actively engages the participants. As long as BUP uses a similar pattern of real community, meets the mean of communication in a community, shares similar value of identity, and maintains collective community practices, BUP is considered as a community yet in a distinct platform. The positive side of this system is that BUP is not becoming a burden for the member. They are still respecting the individual values of each member yet still sharing the same collective value. BUP Community sensibly makes use of social media so that it can mobilise people and make a significant impact on human resource development in Papua.

To summarise the analysis of virtual community practice in the case of BUP community, the community practices in virtual platform and communication helps the awareness of reading, writing, and literature in Indonesia. In general, social media usage is beneficial to help the communities' existence in regard to the advantages of new media. Social media and virtuality here exist as a tool to connect and coordinate each member and participants in keeping the objective of the community. Going back to the research question, the result of this article supports one of Castell's statements in his book. Virtual or real, it is just a matter of physical ones and the pattern of communication and interaction they are doing (Castells, 2010). The community as the interpersonal social network is now developing along with the technology. As social and media keep changing, it is just the formation that is different, as long as they have the senses of community in the practices.

In related to the use of social media in the everyday life of a human, this article gives an example and reference that social media is not always bad. It depends on how to utilise the media in the community building and minimise the negativity might appears after. It is because the digital culture is now happening which affects society and their activity. For future academic research, this article suggests more journal articles concerning the importance of media literacy so that people are able to utilise social media in a digital platform for a better result. The fact that digital media is growing and scientist keep inventing new technology and media, people, in general, need to be provided with proper understanding and knowledge about digital media and how to use it.

References

- Akoumianakis, D. (2009). New media, communities, and social practice: An introductory tutorial. In D. Akoumianakis (Eds.), *Virtual community practices and social interactive media: Technology lifecycle and workflow analysis* (p. 1-15). Hershey: Information Science Reference.
- APJII. (2016). *Penetrasi & Perilaku Pengguna Internet Indonesia: Survey 2016*. Jakarta. Retrieved from <http://www.apjii.or.id/survei2016>
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2nd ed.). Malden: Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781444318234.ch5>
- Christensen, K., & Levinson, D. (Eds.). (2003). *Encyclopedia of community: From the village to the virtual world*. California: Sage Publication.
- Day, P., & Schuler, D. (Eds.). (2004). *Community practice in the network society: Local action/ global interaction*. London: Routledge. <https://doi.org/citeulike-article-id:560778>
- Glesne, C. (2016). *Becoming qualitative researchers: An introduction* (5th ed.). Boston: Pearson.

- Hampton, K., & Wellman, B., (2003). Neighboring in netville: How the internet supports community and social capital in a wired suburb. *City & Community*, 2(4), 1–40.
- Kemendikbud, T. M., of E. & C. I. (2017). Indonesia Berhasil Tuntaskan Buta Aksara Hingga 97,93 Persen. Retrieved November 9, 2017, from <https://www.kemdikbud.go.id/main/blog/2017/09/indonesia-berhasil-tuntaskan-buta-aksara-hingga-9793-persen>
- Kemp, S. (2017). *Global digital statshot*. Retrieved from <https://wearesocial.com/blog/2017/08/three-billion-people-now-use-social-media>
- Levinson, P. (2013). *New new media* (2nd ed.). New Jersey: Pearson.
- McLuhan, M. (2006). The medium is the message. In M. G. Durham & D. M. Kellner (Eds.), *Media and cultural studies key works* (Revised ed., pp. 107–116). Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Moleong, L. J. (2005). *Metodologi Penelitian Kualitatif*. Bandung: PT Remaja Rosdakarya.
- Pearson, K. A. (2005). The reality of the virtual: Bergson and Deleuze. *MLN*, 120(5), 1112–1127. <https://doi.org/10.1353/mln.2006.0020>
- Rancière, J. (1991). *The ignorant schoolmaster: Five lessons in intellectual emancipation*. (K. Ross, Ed.), Kristin Ross (Palo Alto, CA: Stanford University Press, California: Stanford University Press. Retrieved from <http://books.google.com/books?id=V40JcVXAiZUC&pgis=1%5Cnhttp://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:The+ignorant+schoolmaster+++Five+lessons+in+intellectual+emancipation#4>
- Rheingold, H. (2000). *The virtual community. Homesteading on the electronic frontier. High Noon on the Electronic Frontier Conceptual Issues in Cyberspace* (Revised ed.). Massachusetts: MIT University Press. <https://doi.org/10.1561/15000000001>

Demokrasi ve Sivil Toplum Bağlamında Kırgızistan

Azamat Arpachiev*

Öz: Kırgızistan'da demokrasi sürecinin başarılı ve eksik yönlerini ekonomik-siyasi açıdan inceleyen hem yerel hem de yabancı menşei çok sayıda çalışmalar bulunmaktadır. Bu konuda yoğunluk, Kırgız Cumhuriyeti'nin post-Sovyet alanda diğer ülkelere karşılaştırmalı demokrasi değerlerini hayata geçirmeye yönelik çabaları ve bu yönde halkın da tam destekçi çıkmasından kaynaklanmıştır. Fakat Kırgızistan'ın geçirdiği yaklaşık otuz yıllık dönüşüm- değişim sürecini sistematik olarak sosyolojik yönde irdeleme vakti gelmiştir. İnişli çıkışlı dalgalarla devam eden bu sürecin ana aktörü sivil toplum ve sivil toplum örgütleri olmuştur. Bir bilimsel araştırma teması olarak Kırgızistan'da sivil toplum ve sivil toplum örgütleri alanı daha yenidir ve devamlı, derin çalışmalara ihtiyaç vardır. Dolayısıyla konuyla ilgili bilgiler netliklerden daha çok belirsizlikler ve bilimsel nitelik kazandırılmamış bulgulardan mevcuttur. Bu ihtiyaç doğrultusunda çalışmada Kırgızistan sivil toplum ve sivil toplum örgütlerinin modern anlamda ortaya çıkışı, gelişim süreci, demokrasi mücadelesiyle bağları incelenmiş ve sosyal sermaye-demokrasi değerlerinin durumu Dünya Değerler Araştırması verileri kullanılarak Türkiye ve Kazakistan'la karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda, bir kavram ve toplumsal yaşamın ihtiyaç duyduğu olgu olarak sivil toplumun Kırgızistan'da meşhurlaşması bağımsızlığının ilk senelerine denk geldiği; ilk başlarda sivil toplumun devletin özel hayata müdahalesi, halka rağmen politikalarına karşı ve bağımsızlık mücadelesi ruhuyla ortaya çıktığı ve bu rengini kendine has özellik olarak günümüzde de taşıdığı tespit edilmiştir. Sorunları olmasına rağmen Kırgızistan'ın sivil toplum tecrübesi halkın yaşam ve düşünce tarzında önemli izler bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, Sivil Toplum, Demokrasi, Sivil Toplum Örgütleri, Sosyal Sermaye.

* Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü Doktora Programı, arpachiev@hotmail.com

Giriş

Sovyetler sonrası bağımsızlığını kazanan ülkelerin çoğunluğu aynı senaryo ile ilerlemiş ve daha dün Komünist Partisi Birinci Sekreteri olanların tabelası Cumhurbaşkanı olarak değiştirilmiş, büyük ölçüde otoriter sisteme devam etmişlerdir. Kırgızistan'a gelince bu mekanizma arıza vermiş, zamanında ve yerinde aldığı kararlarıyla "Efsane Meclis" olarak anılan parlamento oylamasında Birinci Sekreter değil, o dönem Kırgızistan İlimler Akademisi Başkanı, bilim adamı ve liberal görüşlü Askar Akayev Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Öylece Orta Asya ülkelerinde yer edinmiş bazı iktidar geleneklerine meydan okuyan Kırgızistan'ın demokrasi macerası başlamıştır. Komşu ülkelerde halen Birinci Sekreterler yönetirken bu küçük ülke iki defa inkılapla birisi kadın olmakla beşinci Cumhurbaşkanı seçmiş ve otoriter doğaya sahip iktidar temsilcilerini halk ile hesaplaşmaya zorlamıştır.

Bugünlerde Kırgız demokrasisi hakkında söz ederken *"Bir Orta Asya vardır, orada her şey belli, fakat bir de Kırgızistan vardır. Evet, orada zor, çok fazla sorun mevcut, fakat onlar gerçekten yaşıyorlar"* diye anılmayı başarmıştır (Малашенко, 2017). Kırgızistan 1990 sonrası bağımsız devlet olarak ayakta kalmak için çok zor ve benzeri olmayan bir süreçten geçmiştir. Bu 28 yılda Kırgız halkı, geniş özgürlük alanı ve plüralizm gibi demokrasinin temel taşlarını sokaklarda korumayı, devletten istemeyi öğrenmişlerdir. Öylece kendileri farkında olmadan Kırgızistan halkı sivil toplum olarak hareket etmeyi de öğrendiler. Bu zor süreçte komşu ülkelerin negatif kehanetlerine rağmen Kırgızistan bir demokrasi ülkesi olarak ayakta kalmayı başarmıştır.

Bu çalışma demokrasi ve sivil toplum bağlamında Kırgızistan'ın geçirdiği evrimden yola çıkarak ülkedeki sivil toplum örgütleri, özellikler ve sorunlarını ele alırken Kırgız toplumunun sosyal sermaye değerlerine sahip çıkma durumunu Dünya Değerler Araştırması verilerinden istifade ederek Kazakistan ve Türkiye'ye karşılaştırma yoluyla irdelemeyi amaçlamıştır.

Kırgızistan'da Sivil Toplum ve Sivil Toplum Örgütleri

Bir bilimsel araştırma teması olarak Kırgızistan'da sivil toplum ve sivil toplum örgütleri alanı daha yenidir ve devamlı, derin çalışmalara ihtiyaç vardır. Dolayısıyla konuyla ilgili bilgiler netliklerden daha çok belirsizlikler ve bilimsel nitelik kazanırlanmamış bulgulardan ibarettir. Fakat az sayıda olsa da çalışmalar mevcuttur ve özellikle Batı bilim adamlarının bu alana özel ilgileri nedeniyle yerel incelemelerden daha çok yabancı menşei çalışmalara rastlamak mümkündür.

Modern anlamda Kırgız sivil toplumunun oluşması, Kırgızistan'ın bağımsızlık kazanması ve sonrasında gelişen siyasi evrim ile doğrudan ilişkilidir. Sovyetler döneminde Moskova'nın birlik üyeleri ülkelere Anayasa tarafından verilen bazı konularda yerel özellikleri gözetererek bağımsız hareket etme hakkını tanımaması, yerel halkın dil, kültür ve dinini belli sınırlar içinde bile yaşamasına karşı tavrı zaman zaman patlak veren protestolara neden olmuştur. Fakat bunun gibi olayların kısa sürede zor kullanılarak bastırılması genel özellik kazanmıştır. 1985 Nisan'ında ilan edilen “*perestroika*”¹ birlik ülkelerinin canlanma ve Moskova'dan bağımsız olma iddialarının ortaya çıkmasında bir başlangıç nokta olmuştur. Bu konuda öncü rolü Orta Asya ülkelerine göre daha bağımsız ve gelişmiş olan üç Baltık ülkesi Letonya, Litvanya ve Estonya üstlenmiş, perestroika döneminde bu ülkelerde çok sayıda komünizm karşıtı gayriresmi örgütlenmeler ortaya çıkmıştır. *Letonya Halk Meydanı* (Latvijas Tautas Fronte, LTF), *Estonya Halk Meydanı* (Eestimaa Rahvarinne) ve *Litvanya “Sayıdus–Harekat”* (Lietvuos Sajūdis) blokları öncülük eden birçok örgüt açıkça komünist rejime karşı ayaklanmaya başlamışlardır.

Bu dalga Sovyetlerin genelinde olduğu gibi Kırgız gençlerini de etkilemiştir. Kırgızistan'da kolektif protesto inisiyatifinin toplumun genç kesiminden başlamasının ana fitili 1920'lerde ortaya çıkan ve hükümet tarafından bilindiği halde göz yumulan konut sorunu olmuştur. Çünkü 1920'lerden itibaren taşralı Kırgız gençlerinin şehirlere doğru yoğun bir göç akımı söz konusu olmasına rağmen onların konut edinme sorunlarına çözüm yolu önerilmemiş, dışlanmaya maruz kalmışlardır. Kendilerine ev yapmak için arsa talebinde bulunan gençlere yerel makamlardaki kadroların ayrımcı siyaseti nedeniyle görmezden gelinmiştir. Dışarıdan, özellikle Rusya'dan Sovyet Kırgızistan'a gelen diğer etnik aidiyete sahip insanlara hemen konut tahsil edilir ve Kırgız gençleri onların kiraya verdiği gecekondur mekânlarda barınmak zorunda bırakılmıştı. Bu sorun kendi vatanında ikinci sınıf muamelesi gören Kırgız gençlerinin 1989 yılının Nisan-Haziran aylarında başkent çevresindeki tarım alanlarına el koymaları ve buralarda konut inşaatına başlamaları ile doruk noktasına ulaşmış oldu. Komünist hükümetinin onların böyle yasadışı eylemini durdurmaya yönelik baskısı ise sosyal sorunun bağımsızlık mücadelesine dönüşmesine neden olmuştur. Devlet baskısına karşı toplu hareket etmeyi amaçlayan gençler Haziran 1990 yılında “*Aşar*” sivil ve siyasi hareketi etrafında birleşerek modern Kırgızistan tarihinin ilk sivil toplum eylemini gerçekleştirmişlerdir (Чоротегин, 2015).

1 Yeniden Yapılandırma.

Kırgızistan'da toplumsal uyanışın önderliğini Cengiz Aytmatov, Tügalbay Sıdıkbekov, Kazat Akmatov, Keneş Cusupov gibi yazarlar; Tölömüş Okeyev, Bolot Şamşiyev, Dooronbek Sadırbayev gibi yönetmenler yani aydın kesim üstlenmiş ve aktif olarak destek vermişlerdir. 3 Haziran 1989'da kurulduğu ilan edilen Kırgızistan Genç Tarihçiler Cemiyeti'nin ilk toplantı mekanının Kırgızistan Yazarlar Birliği'nin toplantı salonu olması ve görevi gereği Moskova'da bulunan Cengiz Aytmatov'un dolaylı olarak destek vermesi de yukarıdaki tezimizi kanıtlamaktadır (Чоротегин, 2015).

Kırgızistan sivil toplum örgütlenmesinin bir üst seviyeye taşınması ise tüm gayriresmî² örgütlenmeleri kendi kapsamına alan “*Kırgızistan Demokrasi Hareketi*”-nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. 1990 ve 1991 yıllarında bağımsız Kırgızistan'ın temellerini atmada büyük katkısı olan “*Kırgızistan Demokrasi Hareketi*” günümüze kadar kurulan ve hâlen siyasette etkili çok sayıda siyasi partinin ana merkezi olmuştur. Daha doğuşunda edindiği bu siyasi ve muhalefet rengini günümüz sivil toplum kuruluşlarında da izlemek mümkündür (Курманов, 2004, s. 8 - 9).

İthal - Yerli Tartışması

Bilindiği üzere Kırgızistan bağımsızlığına Sovyetlerin parçalanması neticesinde kavuşur ve ülkedeki sivil inisiyatif kökenli birlik, örgüt ve hareketler Rusların daha üstün olduğu rejime, komünizme karşı direniş olarak ortaya çıkmıştır. Küresel ideolojiler rekabetinde SSCB'nin, sonuçta sosyalizmin yenik düşmesini ayakta alkışlayan Amerika başta olmak üzere Batı ülkeleri bağımsızlığını daha dün kazanan post-Sovyet ülkelere demokrasi ve pazar ekonomisi dersleri vermeye seferberlik ilan etmişlerdir.

Sözü geçen ülkelerin demokrasi değerlerini benimseyen ve bu alanda faaliyet yürütme niyetinde olan örgütlenmelere finansal ve teknik yönde desteklerde bulunmaları sayesinde 1993'ten itibaren Kırgızistan'da tamamen Batı ülkeleri tarafından finanse edilen sivil toplum kuruluşları ortaya çıkmıştır. En büyük finans destekçiler Amerikan Kalkınma Ajansı, Counterpart Consortium, Amerikan Hukukçular Derneği, Millî Demokrasi Enstitüsü gibi kurumlar olmuş ve 1996-1999 yılları aralığında Kırgızistan'daki sivil toplum inisiyatiflerine sağlanan finansal destek doruk noktasına ulaşmıştır (Жыцыпов, 2008, s. 42).

2 Yasal mevzuat olmadığı ve rejime karşı bir ayaklanma olduğu için tüm bu örgütlenmeler gayriresmîydi.

Destegin karşılığında bu dönemde çok sayıda sivil toplum kuruluşunun resmî olarak faaliyete başladığını görebiliriz. Sonraki senelerde ise sayılardaki büyüme eğilimi istikrarlı olarak artmaya devam eder. 1994 yılı verilerine göre Kırgızistan'da 14 siyasi parti, 10 sivil hareket ve 800'den fazla sivil toplum örgütü resmî olarak faaliyet yürütmekteydi. Bağımsızlığın ilk yıllarındaki sivil toplum kuruluşlarının genel özelliği olarak büyük çoğunluğunun insani yardım amaçlı kurulduğu belirtilebilir (Бектанова, 2016). 2006 yılı ya da 10 sene sonraki verilere göre sayı kat ve kat artarak 8000'ine ulaşmıştır. Bu rakam dönemin Orta Asya ülkeleri arasında en yüksek göstergedir (Jailobaeva, 2013).

Fakat sayıdaki artışın yalnız sebebi yurtdışı kaynakların sağladığı teknik ve finans destek değildir. Sovyet sonrası egemen hükümetin toplumdaki demokratik değişimleri desteklemesi ve daha bağımsızlığın ilk aylarında “*Sivil Toplum Örgütleri*” ve “*Din ve Dini Örgütlenme Özgürlüğü*” hakkında yasaları kabul ederek yürürlüğe koyması da sivil toplum alanının gelişmesinin önündeki engelleri kaldırmıştır (Бектанова, 2016).

Sivil toplum örgütlerinin resmi ruhsatı ve faaliyetiyle ilgili yasal mevzuat günümüze kadar zaman talebine göre geliştirilmeye devam etmektedir. Bütün bu destekler sayesinde sosyal sorunlar, eğitim ve insan hakları başta olmak üzere nice alanda bazı reel çalışmaları nedeniyle sivil toplum kuruluşlarına gayriresmi olarak “üçüncü sektör³” ifadesi kullanılmaya başlamıştır (Жусупов, 2008, s. 43).

22 Kasım 2011 verilerine göre ülkede kâr amacı gütmeyen toplam organizasyon sayısı 16262'dir ve bunların 4623'ü sivil birlikler, 3199'u vakıf, 5659'u örgüt, 690'u dernek ve 2091'i diğer türden örgütlerden oluşmaktadır (Фирдоус, 2015, s. 122).

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı gibi modern anlamda sivil toplumun oluşması Batı, özellikle ABD menşei çeşitli kurumların doğrudan destekleri karşılığında temel edinmiş, tecrübe kazanmıştır. Böyle bir görüş genel olarak kabul edilmesine rağmen Kırgızistan'da sivil toplum konusu üzerine araştırma yapanlar arasında tartışma söz konusudur. Bazı araştırmacılar Sovyet öncesi Kırgız toplumunda gelenekselliğin hakimiyeti; Sovyet döneminde ise devletin insan hayatının bütün alanını kontrol etmesi nedeniyle sivil toplum olarak nitelendirebileceğimiz temelden yoksundu tezini savunurlar. Bu görüşün temsilcilerinden F. Starr, “*Orta Asya ülkeleri sivil toplumun gelişmesi için elverişli değildir*” der ve aşağıdaki sebepleri sıralar:

3 Devlet ve özel sektörün yanında.

a. Orta Asya’da geleneksel kentlerin çekirdeğini vaha toplumları oluşturur. Karl Wittfogel bu toplumları “hidrolik kültürler” olarak adlandırır, yani ekonomik ve sosyal yaşamlarının temeli, sulama sistemlerinin inşası ve sürdürülmesi için işgücünün harekete geçirilmesine dayanır. Bu tür kültürler kolektif çaba gerektirir ve sivil toplumun yapı taşı olan bireyciliğe (“vatandaşlık” duygusuna) engel olurlar.

b. Medeniyetlerinin hiyerarşik doğasından kaynaklı olarak iktidar aşağıdan yukarı, yani vatandaşlar tarafından yöneticilere değil, yukarıdan aşağıya verilmesi gelenekselleşmiştir.

c. Sosyal yapılarının kalan sistemine dayanması insanların gönüllülük arz eden organizasyonlara birleşmelerine engel oluşturur.

d. Sovyet yönetimi insanların özgür vatandaştan ziyade bağımlı birey olmalarını sağlamıştır.

e. Sovyet sonrası dönem ise hiyerarşik prensipleri ancak güçlendirmiştir. Gönüllü girişimler eskide sadece devlet tarafından kontrole tâbi tutulagelmışse artık “mahalle” gibi yerel örgütlenmeler tarafından da müdahale edilir olmuştur.

f. Sivil toplumların korunması amaçlı kabul edilen yasalar uygulamada etkili değildir (Starr, 2011, s. 30 - 31).

Karşı taraf ise “*Kırgız toplumu eskiden günümüze muhafaza ettiği yaşam tarzı ve geleneklerinde doğrudan sosyal sermaye öğelerini barındırdığı*” tezini öne sürerler. Nisan 2005 yılında Kırgızistan’da sosyal sermaye konulu saha araştırması gerçekleştiren Matthew Fuhrmann, *tuugançılık, komşuluk, aşar, aksakallar, şerine, toy gibi*⁴ geleneksel kurumların günümüzde de Kırgız toplumunun hayatında çok önemli olduğunu ve modern anlamda sosyal sermaye rolünü yerine getirdiğini belirtir (Fuhrmann, 2006, s. 19).

4 Tuugançılık (Akraba Dayanışması): Kırgız toplumu geleneksel aile yapısını hâlen yaşatması nedeniyle aileler büyük, akraba çevre ise geniştir. 2000’lere kadar torunların dede evinde büyümesi yaygın uygulamaydı ve bu ikinci nesil arasında güçlü bağ sağlamaktadır. Üstelik günümüzde de taşradan büyük şehire okumaya gelen gençlerin yakın veya uzak akraba (hem baba hem anne tarafından) evinde ikamet etmesi yaygındır.

Aşar: büyük emek gerektiren bir faaliyette (ev, okul ve camii inşaatı, zarar görmüş yol ve tarım su kanallarının onarımında yaygın rastlanır) güç birliği sayesinde başarmayı amaçlayan gelenektir. Sovyet politikasına karşı gelmediği için o dönemde büyük icraatlarda çok görülmüştür.

Aksakallar Kenesi: Yörenin saygın, tecrübeli, sözü dinlenen ihtiyarlarından oluşan, toplum için önemli konularda danışma kurumudur. Kırgız – Özbek, Kırgız – Tacik sınırlarında arada sırada ortaya çıkan lokal çatışmaları yatıştırma, barıştırma sürecinde uluslararası düzeyde uygulanmaya devam ettiğini görebiliriz.

Bu iki karşı görüşün birisini kabullenerek diğerini tamamen yoka çıkarmak imkansızdır, tam tersine bu iki görüş birbirinin eksik taraflarını tamamlama özelliğine sahiptir. Sivil toplum örgütlerinin yerel özellikleri gözetmeden tamamen Batı değerleri üzerine kurulması Kırgız toplumu tarafından sahiplenmeme eğilimine neden olur ve kurumsallaşamaz. Kırgız toplumuna has gelenekleri amacı dışında kullanmak ise toplumda bölgeselleşme, tribalizm gibi dışarıya kapalı, ayrımcı kurumsallaşmaya doğru götürebilir. Dolayısıyla hem iki tarafın olumlu yönlerinden istifade ederek dışarıya bağımsız ama dış dünyadan kopuk olmayan sivil toplumların oluşmasına ve kurumsallaşmasına önem verilmesi gerekir.

Sivil Toplum Örgütlerinin Sorunları

1990'dan günümüze Kırgızistan sivil toplumu inişli yokuşlu bir evrim geçirmiş, belli olaylar ve taraflardan etkilenecek Kırgız toplumuna has özellikler edinmiştir. Geçmişte olduğu gibi bugünlerde de sorunlarından tamamen arındırılmış değildir. Özellikle yurtdışı kaynaklar sayesinde kurulan sivil toplum örgütlerinin ana sorunları yine de finans sıkıntısı olarak devam etmektedir. Bir taraftan ise ülkede banka sektörünün daha gelişmekte olması nedeniyle sivil toplum kuruluşlarının dışarıdan aldıkları kaynakları tam ve açık kontrol etmek mümkün olmamaktadır. 2005 yılı verilerine göre sivil toplum örgüt kaynaklarının %64'ü uluslararası kuruluşların sağladığı hibelerden oluşmaktadır (Jailobaeva, 2013).

Tablo 1. Kırgızistan Sivil Toplum Örgütlerinin Gelir Kaynağı Dağılım Oranı	
Gelir kaynağı	Toplam STÖ kaynağındaki oranı
Uluslararası hibeler	%64
Kişisel bağışlar	%9
Döner sermaye	%8
Üyelik ücretleri	%8
Yerel hibeler	%4
İş dünyası bağışları	%3
Devlet desteği/hibeler	%2
Diğer	%2

Kaynak: Jailobaeva, K. (2013). NGOs in Kyrgyzstan. Social Research Centre, American University of Central Asia: Bishkek. Available: http://src.auca.kg/images/stories/files/kanykei2_eng.pdf, accessed, 5. (Erişim: 14.05.2018)

Tablo 1’den de görebileceğimiz gibi kişisel bağışlar %9, yerel hibeler %4, iş dünyası bağış oranı ise ancak %3’ünü karşılamaktadır, başka bir ifadeyle kaynakların üçte ikisine tekabül eden dış kaynaklar kesilince bir sivil toplum örgütünün kapanma ihtimali çok yüksektir.

Yerel desteğin bu kadar zayıf olmasının ilk nedeni kalkınmakta olan ekonomi iken, ikinci nedeni bazı Batı destekli sivil toplum örgütlerinin Kırgız toplumunun medeni ve dini kalıplarıyla çelişen eşcinsellik gibi konuları gündem etmelerinden, uluslararası meydana sürekli Kırgızistan’ı negatif yönde temsil etmelerinden kaynaklandığı tahmin edilebilir.

Dış kaynakla beslenmenin diğer bir yan etkisi ise finans sağlayan yabancı kurumun o sivil toplum örgütünü yerel çapta hükümete karşı baskı aracı, lobi faaliyetleri için kullanmasıdır. Buna güzel örnek ABD ile Kırgızistan arasındaki krizde görülmüştür.

2010 Kırgızistan’da iktidar değişimi sırasında oluşan iktidar boşluğu sebebiyle ortaya çıkan etnik çatışmada “etniksel nefreti kışkırtma”, “kitlesel düzensizliği örgütlenme” ve “devlet yetkilisini (polis) öldürme” suçundan ömür boyu hapis cezasına çarptırılan mahkûma 2015 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından insan hakları ödülü verilmiştir (Мотинов, 2015).

Kırgız Hükümeti, ABD’nin bu adımı Kırgızistan halkının birliğine tehdit oluşturabilir gerekçesiyle 1993 yılında ABD ile işbirliği amacıyla yapılan anlaşmayı 21 Temmuz 2015’te tek taraflı olarak feshetmiştir (Правительство Кыргызской Республики, 2015). Посольство США в Кыргызской Республике 23 Temmuz 2015 tarihinde yayınlayan resmi bildirisinde “ABD’nin 1993 yılından itibaren Kırgızistan’ın demokrasi geçişi sürecini desteklemek üzere toplamda 2 milyar dolar yardım sağlandığını ve kararın ülkede halen yürütülmekte olan projelerin durmasına neden olacağı” belirtilmiştir (Посольство США в Кыргызской Республике, 23 Temmuz 2015). Konuyla ilgili bir sonraki bildirisinde buna ek olarak özellikle devlet kurumlarını güçlendirmek, sivil toplumların kurumsallaşması, devlet tarafından alınan kararların halka açıklığı alanında desteklenen bütün projeleri sıralamışlardır (Посольство США в Кыргызской Республике, 3 Ağustos 2015).

İkinci bir sorun ise Kırgızistan’a komşu ve stratejik ortak ülkelerin sivil toplum politikaları ve onlara tanıdıkları özgürlük seviyesindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Sovyet’in yıkılmasıyla bağımsızlıklarını kazanan Orta Asya ülkeleri dışarıya sergilediği temsili demokrasi imajlarına rağmen büyük oranda otoriter yönetim biçimine devam etmişlerdir. Bu ülkelerin sivil toplum örgütleri-ne, özellikle muhalif görüşlülere zor kullanma yoluyla karşı durmaları ve bu yönde

yasal engellere başvurmaları Kırgızistan'da da devlet-sivil toplum ilişkilerini dolaylı olarak etkileye gelmektedir.

Konuyla ilgili sert davranışıyla ün salan Rusya'da 2012 yılında "*Kâr amacı gütmeyen örgütler*" federal kanununa değişikliklere gidilmiş ve yurtdışından herhangi bir finansal destek (devlet veya özel kuruluş) alan ve siyasi faaliyete (dolaylı olsa bile) katılan sivil toplum örgütlerinin "*yabancı ajan*" statüsünde kayıt olması konusunda yasa kabul edilmiştir (Кашин, 2012, s. 17).

Büyük ölçüde 26 Mayıs 2014 tarihli sözü geçen Rusya kanunundan istifade ve ilham alınarak hazırlanan yasa projesi 2014 yılında Kırgızistan Parlamentosu'nun üç milletvekili tarafından önerilmiştir (International Center For Not-For-Profit Law [ICNL], 2014). Yerel sivil toplum örgüt temsilcileri, Human Rights Watch, Freedom House, Birleşik Milletler insan hakları alt birimleri gibi uluslararası örgütler, Kırgız Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın karşı olmasına rağmen yasa projesi birinci ve ikinci oylamadan geçmiştir (Human Rights Watch, 2015; Freedom House Kyrgyzstan, 2015). Fakat bu girişime karşı giderek güçlenen protestolar, imza kampanyaları, uluslararası meydandan gelen baskı karşılığında 2016 yılında gerçekleştirilen son oylamaya katılan 111 milletvekilinin⁵ 65'inin karşı oy kullanması ile konuya son nokta konulmuştur (Азаттык Үналгысы, 2015).

Sivil Örgütlenmede Yeni Eğilim⁶. Son 3-5 senedir Kırgızistan'da yukarıdaki sorunlara çözüm olabilecek yeni bir eğilim söz konusu olduğu söylenebilir. Bunlar yerel örgütler. Daha bilimsel araştırma konusu olmadıkları ve veri kıtlığı nedeniyle bizzat izlenim sonucunda elde edilen özelliklerini sıralamakta yarar vardır.

a. Kurucuları ve aktif faaliyet yürüten üyeleri 1988-1995 doğumlu nesildir. Bu nesil Kırgızistan tarihinde en zor dönemde yetişmiş, sorunlu nesildir. Çoğunluğu üniversite eğitimi almış, dinden ne uzaklar ne aşırı dindarlar.

b. Örgüt olarak herhangi bir siyasi aktivitelere katılmak istemezler. Ana faaliyet olarak eğitim, spor ve sosyal sorunlar alanını seçmişlerdir.

c. Devletten veya dışarıdan hiçbir beklentileri yoktur. Finans kaynağı kendi aralarında bağış yoluyla sağlamaktadırlar. Sayı olarak çokturlar. Genellikle küçük ve orta projelere uzmanlaşmışlardır, fakat 15 000-30 000 dolar arası yatırım gerektiren spor salonu, köprü gibi icraatları da mevcuttur.

d. Kendilerinden büyük nesile ve devlet yöneticilerine, tüm siyasetçilere eleştirel yaklaşıma sahipler. Kendilerinden genç nesile, özellikle okul öğrencilerine yol gösterici, yönlendirici rolünü üstlenmişlerdir.

5 Kırgız Cumhuriyeti Cogorku Keneşi (Parlamento) toplam 120 milletvekilinden oluşan tek kamaralı kurumdur.

6 Araştırmacının kendi izlenim değerlendirmelerine dayanmaktadır.

e. Kitlede karşılığını bulmuş ve önemli sorunların çözümünde halkı kendi etrafında toplama potansiyeline sahip. Bu nedenle yerel yönetim onlara karşı hesaplaşma, sempati gösterme eğiliminde.

f. Birlik içerisinde yardımlaşma ve dayanışma güçlüdür.

Demokrasi ve Sosyal Sermaye Bağlamında Kırgızistan

Demokrasi teması Kırgızistan'da hem yerel hem yabancı araştırmacılar tarafından devamlı araştırılan, eserler üretilen bir alan olmuştur. Siyasi ya da ekonomik bazlı çalışmaları bulmak zorluk yaratmazken sosyolojik yönlerini sistematik ve karşılaştırmalı yöntemlerle ele alınan eserlere ihtiyaç bulunmaktadır. Ülke yönetiminin karşılaştırmalı liberal yaklaşımı da öyle bir çalışmaların yapılması için gereken temel in mevcutluğundan haber verir. Günümüzde Kırgızistan İstatistik Kurumu'nu uygulamakta olduğu ve Dünya Değerler Araştırması gibi sistematik ve devamlılık arz eden saha araştırma verilerini kullanarak demokrasi, sosyal sermaye değerlerinin ülkedeki durumunu incelemeye almak mümkündür. Bu bölümde Dünya Değerler Araştırması'nın verilerinden yararlanarak Kırgızistan'da demokrasi ve sosyal sermayeyle ilgili bazı öğeler Türkiye ve Kazakistan'la kıyasla araştırılmıştır. Karşılaştırmalı analiz için Türkiye'nin yanında Kazakistan'ın seçilmesindeki ana amaç Kırgızistan'ın bölgedeki eğilimlerde sapma durumunu tespit etmektir.

Aile. Kırgız toplumunda aile diğer Türk halklarında olduğu gibi en önemli kurumlardan biri olarak kalmaktadır. Dünya Değerler Araştırması verilerine göre karşılaştırmaya aldığımız üç ülke içerisinde Kırgızistan'da "*aile çok önemli*" diye cevap verenlerin oranı en yüksektir. Bir önceki araştırmada Türkiye'de aynı cevabı verenlerin oranı %97.8 iken %2.4 düşüş kaydedilmiştir. Kırgızistan'da ise tam tersine bir eğilimle 2003 araştırmasında %87.2'den %96.5'e çıkmıştır (Aydemir ve Özşahin, 2011, s. 67; Dünya Değerler Araştırması, 2003).

Tablo 2. Hayatınızda Ailenin Önemi

Ülkeler	Çok önemli	Biraz önemli	Çok önemli değil	Hiç önemli değil
Kazakistan	92.4	7.0	0.4	0.2
Kırgızistan	96.5	3.1	0.3	0.1
Türkiye	95.4	4.3	0.1	0.1

Kaynak: Dünya Değerler Araştırması (2011). Çevrimiçi Adres: <http://www.worldvaluessurvey.org> (Erişim: 14.05.2018).

Din. Sovyetler döneminde insan hayatının total kontrol edilmesi ve dini özgürlüğün olmaması Kırgız toplumunda kendi olumsuz izini bırakmıştır. Kırgız milleti tarihi boyunca aşırı dindar bir toplum olmamasına rağmen dinin üstlendiği bazı sınırlayıcı ve teşvikçi rollerinden yoksun kalması bağımsızlık sonrasında kendi dini eğitim ve politikasını geliştirememesi gibi zorluklara neden olmuştur. Araştırma kapsamında “*din hayatımda çok önemlidir*” cevabını veren Kırgızistanlı oranı Türkiye’ye kıyasla oldukça düşüktür, fakat aynı süreçte ilerlemekte olan Kazakistan’a karşılaştırmalı yüksek seviyededir. Cevap oranlarında Kırgızistan’da 2003’e göre %7,7 çıkış, Türkiye’de ise 2007’ye göre %6,6 düşüş mevcuttur (Aydemir ve Özşahin, 2011, s. 67; Dünya Değerler Araştırması, 2003).

Tablo 3. Hayatınızda Dinin Önemi

Ülkeler	Çok önemli	Biraz önemli	Çok önemli değil	Hiç önemli değil
Kazakistan	21.5	33.5	33.6	11.4
Kırgızistan	39.3	45.5	5.0	1.7
Türkiye	68.1	24.6	4.0	3.0

Kaynak: Dünya Değerler Araştırması (2011). Çevrimiçi Adres: <http://www.worldvaluessurvey.org> (Erişim: 14.05.2018).

Güven. Kendi sorunlarına çözüm geliştirmek amaçlı gönüllülük esnasında örgütlenebilme ve kolektif eylem için en önemli olgu güvendir. Bu olgu “*Sosyal sermaye kavramının tam da merkezinde oturan en önemli bileşenlerden biridir. Sosyal sermayenin dünya genelinde kabul edilen önemli bir göstergesi olarak düşünülebilecek genel güven düzeyidir*” (Aydemir ve Özşahin, 2011, s. 59 - 60).

Dünya Değerler Araştırması’nın verilerinden yola çıkarsak karşılaştırma için ele aldığımız üç ülke içinden Kazakistan’ın genel güven endeksi en yüksektir, onu az bir farkla Kırgızistan takip ederken Türkiye’de “*insanların çoğuna güvenilebilir*” diye cevaplayanların oranı %11,6’dır. Fakat Türkiye’nin bir önceki durumunun (%4,9) önemli ölçüde yükseldiğine tanık oluruz. Kırgızistan’ın ise 2003 araştırma sonucuna göre bu oranı %16,6 olmuştur (Aydemir ve Özşahin, 2011, s. 60; Dünya Değerler Araştırması, 2003).

Tablo 4. Genel Güven İndeksi

Ülke / Güven	İnsanların çoğuna güvenilebilir	Çok dikkatli olmak gerekir
Kazakistan	38.3	61.7
Kırgızistan	36.3	59.1
Türkiye	11.6	82.9

Kaynak: Dünya Değerler Araştırması (2011). Çevrimiçi Adres: <http://www.worldvaluessurvey.org> (Erişim: 14.05.2018).

Kurumlara olan güven oranlarına baktığımızda Türkiye’de genel olarak ilk sırada ordu gelirken Kırgızistan’da %21 oranla diyanet, Kazakistan’da ise %25,5 oranla hükümetin güvenli olduğu tespit edilmiştir. Önceki verilere karşılaştırdığımızda Türkiye’de orduya güvenenlerin oranında %23,1, Kırgızistan’da diyanete güvenin 2003’e göre %8,8’e düşüş gerçekleşmiştir (Aydemir ve Özşahin, 2011, s. 61; Dünya Değerler Araştırması, 2003).

Tablo 6. Kurumlara Güven

KAZAKİSTAN				
Kurumlar	Tamamen Güvenirim	Biraz Güvenirim	Pek Güvenmem	Hiç Güvenmem
Ordu	21.8	50.2	21.0	7.1
Adalet Sistemi	11.8	38.9	34.1	15.3
Polis	10.6	39.7	36.4	13.3
Diyanet	18.3	43.5	23.0	15.1
Hükümet	25.5	49.3	18.9	6.3
Meclis	19.5	47.6	22.5	10.4
Bürokrasi	17.4	50.1	26.4	6.2
Sendikalar	8.3	36.1	39.6	16.0
Siyasi partiler	11.7	43.5	33.1	11.8
Basın	10.1	42.8	35.1	12.0

KIRGIZİSTAN

Kurumlar	Tamamen Güvenirim	Biraz Güve- nirim	Pek Güven- mem	Hiç Güven- mem
Ordu	20.9	42.8	23.3	12.5
Adalet Sistemi	10.9	39.3	31.7	17.7
Polis	14.6	40.3	29.0	15.7
Diyanet	21.0	30.3	23.4	24.4
Hükümet	13.1	44.6	27.5	14.3
Meclis	11.1	44.0	30.0	14.3
Bürokrasi	12.8	49.1	25.6	12.1
Sendikalar	15.0	38.0	31.9	14.6
Siyasi partiler	8.3	42.6	33.4	15.3
Basın	11.6	44.5	31.1	12.3

TÜRKİYE

Kurumlar	Tamamen Güvenirim	Biraz Güve- nirim	Pek Güven- mem	Hiç Güven- mem
Ordu	43.5	30.4	14.7	9.1
Adalet Sistemi	28.0	39.4	19.0	10.5
Polis	37.8	36.6	14.4	9.8
Diyanet	35.5	36.8	16.5	8.5
Hükümet	24.7	34.2	23.9	14.7
Meclis	17.2	36.8	27.9	13.9
Bürokrasi	14.1	43.3	27.1	11.2
Sendikalar	8.1	30.1	36.6	16.8
Siyasi partiler	8.1	26.8	39.9	21.7
Basın	8.7	31.0	39.2	18.3

Kaynak: Dünya Değerler Araştırması (2011). Çevrimiçi Adres: <http://www.worldvaluessurvey.org> (Erişim: 14.05.2018).

Sivil Toplum Örgütlerine Aktif/Pasif Üyelik. Modern dünyada toplumların sosyal sermaye düzeylerini incelemeye kullanılan diğer bir gösterge ise sivil toplum örgütlerine üyelik durumlarıdır. Karşılaştırmada ele alınan üç ülkede de bu gösterge genel olarak düşük seviyelerdedir. İlginç olarak aktif ve pasif üyelerin oranı Kırgızistan'da diğer iki ülkeye göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. Sivil Toplum Örgütlerine Aktif/Pasif Üyelik Durumları

KAZAKİSTAN			
	Üye Değil	Pasif Üye	Aktif Üye
Cami veya dini organizasyonlara	91.5	5.7	2.8
Sanat, müzik, eğitsel organizasyonlar	90.6	4.9	4.4
Siyasal parti üyeleri	91.5	5.9	2.4
Gönüllü / insani organizasyonlar	94.9	2.9	2.3
KIRGIZİSTAN			
	Üye Değil	Pasif Üye	Aktif Üye
Cami veya dini organizasyonlara	80.7	11.0	8.2
Sanat, müzik eğitsel organizasyonlar	79.4	11.2	9.3
Siyasal parti üyeleri	79.3	14.2	6.3
Gönüllü / insani organizasyonlar	83.3	9.7	6.9
TÜRKİYE			
	Üye Değil	Pasif Üye	Aktif Üye
Cami veya dini organizasyonlara	97.3	1.3	1.1
Sanat, müzik eğitsel organizasyonlar	96.6	1.5	1.6
Siyasal parti üyeleri	94.9	2.4	2.4
Gönüllü / insani organizasyonlar	98.8	0.5	0.3

Kaynak: Dünya Değerler Araştırması (2011). Çevrimiçi Adres: <http://www.worldvaluessurvey.org> (Erişim: 14.05.2018).

Siyasi Katılım. Son otuz yılda Orta Asya’da siyasetin en canlı kaldığı ülkelerin birisi Kırgızistan olduğu tartışılmaz. İktidardakilerin bazı dönemlerde muhalif gruplara karşı sert politikası olmasına rağmen ülkede her zaman muhalefet olmuş ve faaliyet yürütmüştür. Bütün seçimlerde az sayıda olmasına rağmen mecliste temsil edilmiştir. Dünya Değerler Araştırması’nın “*siyasete ne derece ilgi duyduğunuzu söyler misiniz?*” sorusuna “*yakından ilgiliyim*” cevabını veren Türkiyeli oranı %8,7, Kazakistanlı oranı %9 iken Kırgızistanlı oranı %23,1 olarak kaydedilmiştir.

Tablo 8. Siyasete ne derece ilgi duyduğunuzu söyler misiniz?

Ülke / Siyasetle İlgilenme	Yakından İlgili	Biraz İlgili	İlgisiz	Hiç İlgisiz
Kazakistan	9.0	35.0	41.1	14.9
Kırgızistan	23.1	42.2	24.6	9.7
Türkiye	8.7	42.4	30.5	17.4

Kaynak: Dünya Değerler Araştırması (2011). Çevrimiçi Adres: <http://www.worldvaluessurvey.org> (Erişim: 14.05.2018).

Sonuç

Bir kavram ve toplumsal yaşamın ihtiyaç duyduğu olgu olarak sivil toplumun Kırgızistan’da meşhurlaşması bağımsızlığının ilk senelerine denk gelmiştir. Sovyet sonrası Kırgızistan’da oluşan özgürlükçü liberal yapı ve demokrasileşme eğilimi Batı ülkeleri tarafından ödüllendirerek ülkede sivil toplum örgütlerinin kurulmasına teknik, eğitim ve finansal yönde kaynaklar sağlanmıştır. Bazı sorunlarla karşılaşılmasına rağmen bu destekler Kırgız sivil toplumunun gelişmesinde katkısı büyük olmuştur.

Yaklaşık otuz senelik Kırgızistan’ın sivil toplum tecrübesi halkın yaşam ve düşünce tarzında önemli izler bırakmıştır. Daha ilk başlarda sivil toplumun devletin özel hayata müdahalesi, halka rağmen politikaya karşı ve bağımsızlık mücadelesi ruhuyla ortaya çıkmıştır. Bu mücadelecilik ve muhalif renginden bugün de vazgeçmiş değildir ve bu Kırgız sivil toplumunun kendine özgü özelliği olarak görülmesi gerekir.

Otuz yıl içerisinde devlet tarafından sivil toplum alanını kısıtlamaya yönelik birçok büyük girişimler olmasına rağmen hepsi başarısız sonuçlanmış ve tam tersine halkın sokaklara dökülmesine, iktidarın değişimine götürmüştür. Devletin silah

kullanmaya kalkışması sonucunda bazı olaylar kanlı sonuçlansa bile yöneticilerin halkla hesaplaşarak politika yürütmesi gerektiğini anlamalarına sebep olmuştur.

Kırgızistan hem demokrasi hem de sivil toplum değerlerine sahip çıkma ve kurumsallaştırma konusunda çok büyük kalıcı girişimler yapması gerekir. Fakat bu otuz yıl içerisinde tamamen otoriter ülkelerin kucağında kalmasına rağmen özgürlüğe sahip çıkma, devlete bazı konularda dur demeyi bilmek, vatandaş olarak kendini özgür ifade edebilme, dinî özgürlük, yöneticilerin değişim geleneği gibi konularda büyük yol katetmiştir ve bunlar söz etmeye değerdir. İki inkılap sonrasında konu uzmanları tarafından Kırgızistan'a bölünme, devlet olarak ortadan kalkma, içinden çıkılmaz kriz gibi gelecekler kehanette bulunulmasına rağmen olmayanı başarmayı öğrenmiştir. Dolayısıyla Kırgız halkının ve Kırgız Devleti'nin önünde demokrasi ve sivil toplum alanında bugüne kadar ulaşılan başarıları koruma, güçlendirme ve onların üzerine yeni başarılar kaydetme misyonu beklemektedir.

Sivil toplum ve sivil toplum örgütleri alanında zaman talebine göre gerçekleşmekte olan transformasyona devlet tarafından müdahale edilmeden desteklenmesi ileride Kırgızistan'da tamamen yerel kökenli, halkın maddi ve manevi desteğine sahip, yerel özellikleri kendine barındıran ve halk tarafından sahiplenilen kuruluşların ortaya çıkmasını sağlayacağı tahmin edilebilir.

Kaynakça

- Посольство США в Кыргызской Республике. (2015). Кыргызская Республика: Результаты поддержки, оказанной США. Ответ на денонсацию двустороннего соглашения от 1993 года. Retrieved June 7, 2018 from <http://clc.to/G9mJDw>
- Посольство США в Кыргызской Республике. (2015a). Кыргызская Республика: Результаты поддержки, оказанной США. Ответ на денонсацию двустороннего соглашения от 1993 года. Retrieved June 7, 2018 from <https://kg.usembassy.gov/ru/denunciation-bilateral-agreement-of-1993-ru/>
- Aydemir, M. A., & Özşahin, M. C. (2011). Türk demokrasisinde kayıp halkayı keşfetmek: Türkiye örneği üzerinden sosyal sermaye-demokrasi bağlantısını yeniden düşünmek. *Akademik incelemeler dergisi*, 6(1), 41 – 87.
- Азаттык Үналгысы. (May 12, 2016). “Тыңчы” мыйзамын парламент колдогон жок. Retrieved June 7, 2018 from https://www.azattyk.org/a/kyrgyzstan_ngo_parliament_law/27730911.html
- Freedom House Kyrgyzstan. (2015). Заявление Фридом Хаус О Законопроекте «Иностранных Агентов» В Кыргызстане. Retrieved June 7, 2018 from <http://freedomhouse.kg/utverzhdnie-zakonoproekta/>

- Fuhrmann, M. (2006). A tale of two social capitals: Revolutionary collective action in Kyrgyzstan. *Problems of Post-Communism*, 53(6), 16 - 29.
- Human Rights Watch. (June 4, 2015). Kyrgyzstan: 'Foreign agents' bill violates rights. Retrieved June 9, 2018 from <https://www.hrw.org/news/2015/05/21/kyrgyzstan-foreign-agents-bill-violates-rights>
- International Center For Not-For-Profit Law (ICNL). (May 30, 2014). Анализ проекта Закона Кыргызской Республики «О внесении дополнений и изменений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики» (проекта закона «об иностранных агентах»). Retrieved June 8, 2018 from <http://www.icnl.org/research/library/files/Kyrgyzstan/analysisfa.pdf>
- Jailobaeva, K. (2013). NGOs in Kyrgyzstan. Social research centre. American University of Central Asia. Retrieved May 14, 2018 from http://src.auca.kg/images/stories/files/kanykei2_eng.pdf
- Правительство Кыргызской Республики. (July 21, 2015). Постановление Правительства Кыргызской Республики «О денонсации Соглашения между Правительством Кыргызской Республики и Правительством Соединенных Штатов Америки относительно сотрудничества по облегчению оказания содействия от 19 мая 1993 года, подписанного в г.Вашингтон». Retrieved May 25, 2018 from <http://www.gov.kg/?p=59956&lang=ru>
- Правительство Кыргызской Республики
- Starr, S. F. (2011). Civil society in central Asia. In M. H. Ruffin & D. Waugh, (Eds.), *Civil society in central Asia* (pp.27 - 33). Seattle, WA: University of Washington Press.
- Бектанова, А. (2016). Генезис гражданского сектора в Кыргызстане. Проблемы Современной Науки И Образования, 3(45), 97-101.
- Жусупов, Б. (2008). Проблемы Политизации Некоммерческих Неправительственных Организаций В Кыргызстане. Вестник КРСУ, 8 (3), 42 – 45.
- Кашин, А. А. (2012). Статус иностранного агента. Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях, (21), 17 – 22.
- Курманов, З. (2004). О Проблемах Партогенеза В Кыргызстане. Центральная Азия И Кавказ, 5 (35), 14.
- Малашенко, А. (Oktober 12, 2017). Российский политолог А.Малашенко: Кыргызстан – это маленькое чудо на постсоветском пространстве (интервью). Retrieved May 15, 2018 from <https://kg.akipress.org/news:1409727>
- Мотинов, Д. (2015). Денонсация соглашения с США: реакция соцсетей. Retrieved May 7, 2018 from <https://kloop.kg/blog/2015/07/22/denonsatsiya-soglasheniya-s-ssha-reaktsiya-sotssetej/>
- Фирдоус, Д. (2015). Гражданское Общество В Контексте: Взгляд На Примере Кыргызстана. Центральная Азия и Кавказ, 18(2), 103 – 119.
- Чоротегин, Т. (May 22, 2015). Кыргызстандагы демократиячыл күрөштүн карлыгачы - КДКга чейрек кылым. Retrieved May 24, 2018 from https://www.azattyk.org/a/kyrgyzstan_democratic_movement_25th_anniversary_blog/27029594.html

Kullanılan Data Verileri:

Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2014. World Values Survey: Round Six - Country-Pooled Datafile Version: www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp. Madrid: JD Systems Institute.

Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2014. World Values Survey: Round Four - Country-Pooled Datafile Version: www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV4.jsp. Madrid: JD Systems Institute.

Post-Return Ties of Internationally Mobile Students

Dalma Forgàcs*

Abstract: The world is moving a bit faster than it used to be (Adey, 2015). According to the data of OECD (2014) in 2012, 4.5 million students moved to study abroad, which number is expected to double by 2020. Given this pace, compared to other forms of international migration, international student migration is growing four times faster (Sert-Karacı-Acar, 2014). Dervin and Byram (2008) called this phenomenon the quantum jump of academic migration. However, traditional student sending and accepting countries were mirroring the imbalances of international power relations, recently UNESCO Institute for Statistics (2012) noted two different processes happening simultaneously: not just the number of international students show growth, but also the group of target-countries became more diverse with the rise of regional gravity-centers. The present poster is examining the long-term effects of academic sojourns. Special attention is paid to students' personal and institutional ties and their contents they maintain with their former host country after returning or further migrating to a third country. The work is building on ongoing semi-structured interviews and network analysis of graduate or dropout international students in different stages in their career.

Keywords: International Students, Mobility, Transnationalisation.

* PhD Candidate, Istanbul University, Social Sciences Institute, Department of Sociology
Contact: dalma.forgacs@gmail.com

Introduction

The world is moving a bit faster than it used to be (Adey 2015). According to the data of OECD (2016) in 2012 4.5 million students moved to study abroad, which number is expected to double by 2020. Given this pace, compared to other forms of international migration, student mobility is growing four times faster (Sert-Karcı-Acar 2014). Dervin and Machart (2014) called this phenomenon the quantum jump of academic migration.

However traditional student sending and accepting countries were mirroring the imbalances of international power-relations, recently UNESCO Institute for Statistics (2012) noted two different processes happening simultaneously. Firstly, with the rise of regional gravity-centers the number of international students shows growth, and secondly the pool of hosting-countries became more diverse.

An example for that is Turkey, with launching its state scholarship scheme for international students in 2012, which in 2015 resulted in transforming from a relative student-sender to a target country for inbound student mobility (UNESCO 2018). Turkey currently hosts 110 000 students in the framework of its ambitious state-funded scholarship program (YTB 2017). There is an explicit will from the part of Turkey to “get international students love the country and the culture”, help successful students to stay in Turkey and support those who return to their home countries to maintain relations with Turkey (Kalkınma Araştırmaları Merkezi 2015:20, YÖK 2014).

Objectives

Present ongoing longitudinal study is attempting to shed light on the experience of international students in Turkey. The study is a pilot-research, focusing on social ties students form during their study abroad period, and the durability of those ties after returning home.

The emerging topics are organized according to chronological order. The emphasis is on international students' adaptation to the changed context, captured in terms to their relation to the changed environment and to themselves. The research is seeking answers to the following questions:

- Who are students forming ties with? Who are they keeping in touch with during their stay from home? Which newly formed relations are durable after their graduation?

- How do they re-configure their relation to themselves in their changed positions in the host-society?
- Is it in line with the expectations of what scholarship providers – such as states – are paying for?

Social ties during an international sojourn

Present paper treats international students as a specific group of migrants, which makes necessary to point out the main differences between the two groups. International students from several aspects have a special status in the host society in comparison with other migrants. They are not tourists, refugees nor economic migrants. From the students' perspective, they are more likely to get into intensive contact with others, and this encounter has a deeper impact on them as well (Murphy-Lejuene 2002). As Murphy-Lejuene (2002) puts it, students move more easily and adapt faster to different places, and this adaptation extends into linguistic, social, psychological, intellectual, professional and cultural spheres as well. But the question remains: who are students forming ties with? Not at least, compared to other forms of migrant students choose to travel, not forced to do so. Moreover, the date of their return is more or less specified, on the long run they will not settle down in the country.

During an academic sojourn (temporary stay abroad), students get deprived from their traditional social ties and the task is up to them to form new ones. Social ties determine the evaluation of the whole study-period abroad (Murphy-Lejuene 2002, Krzaklewska-Krupnik 2008), academic success (Qing-Schweisfurth 2017) and provide a protecting-factor against acculturative stress (Sandhu-Asrabadi 1994). In short, the biggest risk and opportunity of an international academic sojourn is lying in forming or failing to form social ties in the host-country, re-configuring identity, with other words adapting to changed circumstances.

To make up for the temporarily lost social ties, social networks are re-formed quickly after students' arrival (Ballatore 2010). Some research put the critical period of re-forming the social network at the first month (Van Mol 2010). Relations this time are characterized by their supportive function. At the same time, ties do not completely disappear with home, they are maintained through the entire sojourn in varying extent (Faist 2004).

With whom international students form ties?

In the literature of long-term (degree-seeking) international student migration, several studies suggested that international students mainly socialize with their co-nationals and fellow international students, while they form friendships with locals to a limited extent (Ballatore 2010, Brown 2009; Smith–Khawaja 2011). In the case of degree mobility, international students would like to be friends with locals (Ward–Bochner–Furnham 2001) and locals would like to socialize more with them as well (Dunne 2009). However, in Van Mol’s (2014) study, local students reported not feeling the need to make new friends, especially not in a university context.

Usually, the most accessible group is co-national and other international students, as they are all out of their original social milieus, in search of friends. As locals are the dominant group on campus, and mostly they have their established circle of friends, it is harder to penetrate their networks for international students (Murphy–Lejuene 2002; Van Mol 2014). By forming friendships with co-nationals, they gain the comfort of speaking a shared language, shared heritage and instrumental support, especially among students from Asian countries (Brown 2009; Smith–Khawaja 2011). Another possible reason can be that internationals can be perceived as a threat by local students, especially if they are forced to compete for the same resources (Montgomery–McDowell 2009), which can hinder the forming of friendships between them. What is more, even if they gain local friends, a clear separation can be drawn between international students’ social network at university (mainly locals) and students’ social group during leisure time (co-nationals and internationals) (Van Mol 2014). As we saw, contacts between local and international students are not self-evident, but research suggest that the friendship making process can be facilitated by several factors. One important variable is the mode of entry – the structure of program or scholarship they arrive with and what does it prescribe to them: which social spaces they have to immerse, by which means and how is the density of foreigners in those social spaces (Murphy–Lejuene 2002). Closely connected to this is the presence of shared social spaces – university campuses, mixed dormitories or flat shares – which lead to more contact and more friendship formation between students. It is important to share a same language, and that both parties feel confident about using it. On a similar note, the more nodal people (point of connection between relatively separated groups) are present between the two groups, the more ties are formed. Universities can

influence the outcomes by smaller classes, assignments demanding team-work, especially if teams are grouped by the lecturer (Dunne 2009). Friendship-formation can be further facilitated by institutionally organized informal events (Van Mol 2014).

According to the data of Ertürk et al. (2004) international students in Turkey predominantly form friendships with local students (though before 2012 students arrived from culturally similar, overwhelmingly Turkic-speaking countries, in less amount and with an already solid command of the language), which is a supportive factor in the adaptation process.

Mode of entry to the host society

Most of Türkiye Bursları students arrive without any prior knowledge of Turkish language. The first semester to first year is dedicated to an intensive language course. The successful students start their university education most commonly in their second year.

Another characteristic feature of the scholarship is that students are placed in dormitories centrally; they very often end up in the same dormitories or even rooms with other international students.

Language

Language has an instrumental role in the establishment of inter group contact (Van Mol, 2014; Ballatore 2010; Montgomery–McDowell 2009). Thanks to the structure of the scholarship, majority of the students do not speak Turkish at the time of arrival. Many studies concluded that if students do not master the language of the host country, English starts to serve as a lingua franca (Caudeyre–Petersen–Shawn 2008). It is often easier (especially in the beginning) to talk with other international students, as they have the same language skills and as a consequence the fear of wrong perception is less salient among them. From part of the local students expressed a preference to interact with international students who could express themselves adequately in their language. Conversely, if local students feel that they possess a good knowledge of a foreign language, it can stimulate the interaction with internationals (Dunne 2009, Van Mol 2014).

Shared social spaces

International students, compared to other migrant groups, often have easier access to the local population in everyday life: they got the opportunity to immerse in the host society on university campuses and shared apartments or dormitories. From the host society's point of view, in contrast of other migrant groups, the image of the international students is mostly positive (Papatsiba 2003 as cited in Dervin 2008).

However, is often easier to access other migrant groups in society than the local population since locals tend to have their established social circle (Murphy-Lejuene 2002, Van Mol 2014).

For connections to be formed, at first, it is crucial, that the two groups meet: opportunities to meet locals must be present (La Rua 2003). Short-term international (Erasmus) students living with locals were more likely to make local friends too (Van Mol 2014).

When Erasmus students are (institutionally) placed into international student residences, this can result in involuntary spatial segregation, which can further develop into social segregation (Van Mol 2014).

Outcome of the encounter

Speaking of inter-group encounters, not just the possibility to meet is important, but also the general evaluation of the interaction. Gordon Allport (1954 In Sigalas 2006) identified four factors, which facilitate the positive outcome in case of inter-group encounters. It is fortunate, if:

1. Members of different groups have the same status.
2. The different groups have the same goals.
3. They share common values and interests.
4. An institution, norm or tradition regulates the inter-group encounter.
5. Positive expectations, attitudes prior to the encounter.

Although Allport did not include it in his original classification, researches have shown that the expectations prior to the sojourn can shape the experiences later. Those, who have positive expectations prior to their journey, are more likely to evaluate their stay positively (Bauwens et al. 2009; Sigalas 2008).

To sum it up, on the first place actors should have the opportunity to meet – they have to have shared social spaces, or nod people to connect the two networks. Then, people need to have a common language to talk. If they have a positive impression about each other, it is more likely that they will repeat the interaction.

When recreation of social ties fail

According to the findings of Dervin (2008) international students are rarely get into deeper contact with locals. The locals are described by them as ‘nice’, but ‘cold’ and ‘distance keeping’, or even ‘ethnocentric’ in a few cases. Krzaklewska and Krupnik’s (2008) research puts light on the fact that 20% of the students felt as an outcast during the stay abroad. The most common reason for that was that they felt ‘alien’ (8%), or they felt they did not speak the local language in a satisfactory level. Gündüz (2012) observed the same phenomenon among international students in Turkey: separation between students caused distress for them.

According to Sandhu and Asrabadi (1994) the feeling of alienation among international students can come from two sources. First, foreign students – especially in need of help – tend to seek out their co-nationals first. On the other hand it is less obvious that local students realize what internationals go through.

Language and cultural differences can create further social barriers. The international students seemed to be in double bind, caught between the old values of their culture which they try to preserve and new values of the host culture which they must adopt. Adapting to the host culture can be perceived as betrayal of the native culture. Adopting values of the host culture carried the connotation of being not sincere to their own culture by these participants (Sandhu–Asrabadi 1994). Gülnar and Balcı (2010) found the same tendencies in Turkey among international students: they simultaneously try to carry on their own traditions and adapt to Turkish culture. At times these two tendencies can clash: maintaining their traditions, practices and clothing style can be in sharp contrast with Turkish traditions.

Post-return shock

Post-return shock is described as an “inverse cultural shock” upon returning to the home country. It requires recreating yet again the social network, renegotiating relationships with family and friends left behind. Returning students have to consolidate their changed worldview and self-perceptions. It is also the time finding

out whether the knowledge they gained is marketable in their home country, and it is tested by finding a job.

Very often idealization of the period spent abroad, feeling of loss and grief are the accompanying emotions. As Ward puts it (2001:167): “returnees are grieving the loss of friends, experiences, and, to a certain extent, a way of life”. On a behavioral level, students plot plans to return to the host-country, but very often, if they manage to travel back, with the changed circumstances, already departed friends they are left disappointed (Butcher 2002).

Identity

When investigating students’ newly formed networks, it is essential to take a look at their self-perception also. As Bilecen (2014, viii.) put it, adaptation is: “mutual constitution of the individual on the one hand and sociality on the other hand”, with other words during the adaptation process how students’ relation changes with others (both present in spatial terms or virtually), and to themselves.

Tajfel’s (1982) social identity theory divides the self-concept into two distinct aspects: personal and social (or in the American terminology collective) identity (Luhtanen–Crocker 1992). One’s personal identity reflects the person’s beliefs about him / herself, his/her attributes, skills and abilities. The social (collective) identity concerns about the beliefs of ‘their membership in a social group or groups together with the value and emotional significance attached to that membership (Tajfel 1982: 255). As Baumann (2001) puts it similarly, the distinction between personal identity and social (collective) identity is that the personal identity gives meaning to the ‘I’, while social identity fills the ‘We’ with meaning, and in order to that it is essential for that group of people to feel a certain kind of sameness (Brubaker–Cooper 2000).

The ‘I’ and the ‘We’ are inseparable, they are related to one another and they move together in complex ways. Because of the interrelatedness of the two self-concepts, an identification process with a group should affect not just the collective identity, demarcation of other groups, but the self-image as well. In a foreign country, students’ cultures are represented differently, and as Pham and Saltmarsh argue (2013:139), ‘identities are people’s constructions of how they are represented and representations of themselves, which are constituted within patterns of interactions in specific social contexts’. As a consequence of facing

another reference-frame in the host-society, in an international sojourn people can revise their way of perceiving themselves and even their collective identity. In what ways can an exchange-program affect the identity?

From the point of view of collective identity, the literature counts with two possible outcomes in international sojourns. The positive side of the encounter can be an increased 'We-feeling' with the host-society or with other international students. It is by default, that the sojourners will face a different environment, culture, meanings, and norms in the host-society, and during the international sojourn, students can face prejudice, negative judgment of their home-country or just disturbing opinions of their nation or culture. The move to a new environment can be one of the most profound life events (Kim 2001) or even one of the 'most traumatic in a person's life and in most sojourners some degree of culture shock is inevitable' (Brown-Holloway 2008: 33).

According to Brown and Brown (2013) the culture is one of the factors which have the most influential effect on forming personal identity, it is centrally important to the sense of self. Considering that, during an intercultural sojourn, facing how other people think of our culture or collective identity, getting into a new cultural milieu during intercultural stays people's evaluation of their own culture can be challenged, sometimes even having effects on their self-esteem or can lead to a new identification itself. Sojourner students can give different responses to those challenges ranging from turning to deeper nationalist feeling to consciously paying attention to not to challenge the host society.

Research Methodology

In the ongoing longitudinal research 14 international students studying in Turkey with Türkiye Bursları were asked using semi-structured interviews in their second or third year of their stay and in case of graduated students (4) half to one year after finishing their studies.

The participants were recruited based on availability principle in places frequented by international students commonly, such as university campuses and dormitories. The interviews were held individually in person in a location chosen by the participant or online, via Skype. Ten interviews were conducted in English, four in Turkish according to the choice of the participant. Interviews lasted for 30-45 minutes. Interviews were recorded and then written into transcripts by the

author. First, the narratives of each student were analyzed vertically-separately to gain an understanding of their unfolding individual stories, and then horizontally, opening the way to explore common patterns or differences in the experiences of students. For this reason, in the text, both transcript of student's accounts and citations are presented to preserve their voices. All interviewees were assigned a fictive name to protect their anonymity.

Sample

Participants were between 19-35 years old, from all levels of study (Bachelor, Masters and Doctorate), 7 female and 7 male. The interviewed students were typically majoring in social sciences, apart from few counter-examples. Interviews were conducted in 2016, while all of the students were in their first or second year of studies at university. The four interviews with graduated students were conducted after half to one year after their graduation, during the course of 2018. All the participants studied in one of Istanbul's public universities with Türkiye Bursları scholarship. 11 students had their study-program entirely in Turkish (with small concessions from teachers such as possibility to write exams in English), two had their study-program in English, and two were attending an English-Turkish program.

As in the literature language emerges as a decisive factor, participants are all learnt Turkish as a foreign language (students coming from Turkish-speaking families learnt in Turkish-speaking high schools or Turkic-speaking countries were excluded from the sample).

Table 1: Interview participants and their demographic characteristics

Code	Age	Sex	Country of origin	Field of studies	Level of studies
I1: Amira	20	woman	Ethiopia	Mechanical engineering	BA
I2: Solongo	20	woman	Mongolia	Business administration and management	BA
I3: Abdul	24	man	Afghanistan	Sociology	MA
I4:Stanislav	26	man	Moldova	Sociology	MA

I5: Pawel	26	man	Poland	International relations	Doctorate
I6: David	25	man	England	Economics	MA
I7: Zoran	25	man	Serbia	Business	MA
I8: Maria	25	woman	Colombia	Art history	MA
I9: Adrian	20	man	Macedonia	International relations	BA
I10: Noor	27	woman	Jordan	Journalism	Doctorate
I11: Alda	22	woman	Kosovo	Radio, TV and cinema	BA
I12: Aigul	34	woman	Kazakistan	Sociology	Doctorate
I13: Milosh	24	man	Albania	International relations	MA
I14: Safiah	24	woman	Malaysia	Economics	MA

Results

Before the departure

Many of the students possessed already mobility capital in form of living in another country when young or study periods abroad prior to Turkey. The tendency is known in student mobility literature, what is striking at the same time is that for many, this is their first time in Turkey, or the very first international experience. It seems like the structure of the scholarship is able to attract even those who did not have mobility capital or could not afford an international experience at all prior to their Turkish study experience.

Among students' main motivations was the desire to study abroad, but not too far in either geographical or cultural terms (religion was a decisive factor) from their homelands. Second most common answer was the availability of the scholarship: full scholarship and assistance during the stay, or exclusion from other opportunities. Only the third most common answer were professional reasons, study field or research area directly connected to Turkey. Even fewer students – typically from Europe or the Balkans mentioned the appetite for adventure, longing for something different, or a cultural shock. But even in this respect, Turkey's favorable geographical position emerged as a decisive factor.

"I wanted to study abroad, and Turkey is abroad. Also has the same religion dominantly as us, so mum and dad were happier with it" Safiah

"I wanted a cultural shock. I got it. Initially I wanted to go to China, Japan or South-Korea or something like that, but it was easier to apply to Turkey and you know it's closer" Stanislav

"Study abroad, see the world. But I didn't want to go too far. I can go home by bus when I want to." Adrian

Mode of entry: initiation to the international?

All of the interviewed students started the scholarship period with undergoing the language preparatory year (they were recruited to the sample with this criterion). With the exception of Stanislaw (who moved out as soon as he could) and Pawel (who from the start had his rent), all students were living in their assigned dormitories. In the first year, only Safiah had a Turkish roommate, in the second year both Safiha and David.

Upon arrival, the first contacts formed were typically with other international students and co-nationals from the same scholarship. The main reasons mentioned by the students were the physical proximity and availability of other international students.

"First, I had friends from the dorm: Europe, Balkans. Now that I started uni I have Turkish friends too. I volunteer also, so I can meet Turkish students there and have some friends among them too." Amira

As an obstacle for forming (especially local) friends, some students raised the question of language barrier, especially in the initial period, but for some the problem seemed to prevail longer.

"My Turkish friends are from the university. I didn't have Turkish friends first, because we couldn't speak for real, just some "How are you?" I think it was annoying for them, and they preferred to talk to each other". Aigül

Only three students had friends or family friends in Turkey they already knew before starting their scholarships. These students reported much smoother entry to the host society, and more opportunity to practice Turkish from the start.

"They (Turkish family friends) helped a lot, especially when I arrived. I wouldn't have come if I didn't have them." Adrian

"I had some Turkish friends, who spoke English, and slowly as I learned the language some more, those who don't speak English". Pawel

For building the temporary absent social ties upon arrival in the host society, the initial period seems decisive. As Abdul put it, against his rational intentions, initially he ended up having a group of friends consisting of other Afghan students, as they were present in high numbers, easily accessible and a comfortable solution.

“When I arrived, there were many Afghans in my dorm. It wasn’t good for my Turkish, because we became friends and talked in Farsi. But it was easy, because we could speak and at least I had friends.” Abdul

Alda was on the same opinion about the easy-access to co-national students. Thus, both of them tried to avoid what they perceived excessive contact with their co-nationals, Alda expressed resisting choosing the easier way:

“I was very careful with not socializing too much with other Albanians. We come together a lot, and it is good we have this supporting community. But I live in Turkey now, so I try to have friends I could not have at home.” Alda

As Aigül pointed out, even her assigned helper / mentor upon arriving to Istanbul was from the same nationality, starting his scholarship a year before her:

“It was good we didn’t have communication problems. He (her mentor) was facing the same problems a year before, so he could help. Maybe Turkish students don’t have the problems like us... but I would be happy if I had someone Turkish too to show the culture.” Aigül

On the other hand, nearly all the students had Turkish friends by the end of their first or second academic year. Majority of Turkish friends were studying in the same courses with them.

“(My friends are) 90% are foreigners, from the scholarship. I volunteer in a community 50% foreigner, 50% Turkish. But they speak fluent English, so it’s easy to understand each other. School, mostly Turkish. (With my international friends) We speak English, with classmates Turkish.” Solongo

At the same time, ties with home remain important too, especially when it comes to emotional support or financial help.

“If I would have money problems, I don’t know, (I would ask help from) somebody from my country, just use my relations back home” Stanislav

“In money issues I still ask help from my Mom.” Solongo

Language

Language emerged in nearly all the accounts as a decisive factor in forming relations with locals, and one of the main reasons why Turkish friends came along only after the start of university. Majority of the respondents had Turkish friends only from their universities. In most of the cases Turkish language usage and Turkish friends are confined to university (for a few students also in youth organizations') context, and international friends for leisure time.

"We studied Turkish for nine month, my friend for fifteen month, and he still spoke in English, sing in English, everything in English. He couldn't really adapt." Abdul

Mastery of Turkish language appeared in students' accounts as indicator of success:

"(My friend really fits in) people tell her if she didn't have accent, they would assume she was Turkish." Solongo

"(She fits in) her Turkish is amazing and she's very sociable." Amira

"He is very successful here...he gets good marks, all his teachers are amazed by his Turkish, he got a job. I think it is hard for us, they want you to speak Turkish as Turkish people" Adrian

One person, Stanislav reported not having Turkish friends at all. The main reason behind this was disturbance in cultural communication. He expressed his feeling that he can not understand their signs fully "they are very polite, they smile, but that doesn't always mean that they don't hate you", and in return he is afraid that locals misunderstand him too, as he put it he is afraid they "don't get his jokes".

The most problems reported by students was in connection with their insufficient Turkish level, if they could restart the scholarship, they would start Turkish-learning before departure, pay more effort to the preparatory course and would give as advice to future students to pay more attention to their Turkish. All of the interviewed students arrived to Turkey speaking another language apart her/his mother tongue. While with locals and at university Turkish is the most used language, many students arrive possessing a command in "another lingua franca", such as English, Russian or Arabic and use it more often or just as much as Turkish during their leisure activities.

Adaptation

Students were asked about their own definitions of adaptation. Interestingly, nearly all students considered adaptation as creation of your own-social milieu, placing emphasis on their own agency, in a “place is not important, just the people around you” manner, without the necessity to integrate to the host society.

Integration to host society is seen incomplete, but in most of the cases not with a negative or frustrating connotation. What would be needed to integrate according to Amira is language fluency for fully embracing the culture, “giving up some parts of yours”, compromise, having more Turkish connections, giving more contribution to the society. Even though she notes she does not consider herself fully integrated that does not stop her from being satisfied with her social life. Her account on “fitting in” or “creating your own space” is very similar to the one of Solongo:

“If I take myself out from the international group of friends, I can say I don’t fit in at all...with Turkish I have not much in common...fitting in is being able to speak the language fluently, being able to embrace the culture which I don’t do to the full extent. You should alter some parts of who you are maybe.” Solongo

“Fit in means to me to be accepted by those around me. To feel like I’m part of a group and to be similar to them...You can always find or create it.” María

“I dun think I fit in, language barrier, lifestyle, drinking, I come from very drinking country. I never feel fully comfortable; I have to get to know someone to know if they are gonna get offended from a joke. I come from a small country and this city is huge. Freedom of movement inside the city is more difficult. Food, I miss pork.” Stanislav

Amira adds the importance of local friends (not people), as keys to local culture:

“You have to accept the community you want to fit in, like the good sides, and the bad, whatever you have to accept it, the culture, and if you find someone from the community to help you to fit in, it is easier.” Amira

Identity

When asked about their identifications and presented with seven options used by Krzaklewska and Krupnik (2008): global citizen, autonomous person, continental, national identity, regional identity, local or none of those in varying orders. Most common answers were global citizen and autonomous person.

Most of the students (5) chose “autonomous person”.

“The word autonomous includes me in relation to my surroundings. While saying that I am on my own, it does not deny that there is tradition and other people around with which I interact.” Pawel

“My own identity created through my own experiences.” Amira

One student was not sure whether to choose “autonomous person” or say her own name.

“I am Noor. It means self-dependent to me, you don’t have to fit in anywhere.” Noor

The second most popular choice was “global citizen”, four students chose it:

“Global citizen...over time I have learned a lot about different cultures and meet people from around the world which gave me a chance to see that all the people are the same and despite certain cultural differences we may have, at the end we all just look for our place in this world.” María

It was interesting how two students described it as higher form of being that requires a set of skills and experiences or to transcend our current loyalties:

“World citizen is someone who knows more languages, explored more cultures which I didn’t do yet.” Amira

“I have grown beyond a point that I feel the most comfortable with the people of my own origin and instead I find it rather unimportant where someone comes from as long as we get along and have things in common.” Zoran

Two further participants considered choosing it for some reason, but at the end opt for “autonomous” and “national” identities, because they both felt global citizenship is rather an idealized concept with less likelihood in practice:

“I am Afghan...of course, I like global citizen also, but in reality, it is not like that.” Abdul

“I maybe would say global citizenship, but it is too idealistic for me, it does not exist.” Adrian

Others were more critical with the notion, attaching a negative connotation to (such as losing one’s own roots, culture), or rejecting it completely:

“World citizen, I think this very concept is b..... There is globalization and half of my studies is from France and I like traveling and get along well with people from other countries. But I mean the concept doesn’t make any sense. You can be a person who travel from culture to culture, world-citizen implies a unified, global culture, that simply does not exist, it’s a utopian thing.” Stanislaw

"Global citizen describes me the least...because it is a false and pretentious category. Also, it means that one throws all his heritage to the trash" Pawel

While 'local' was chosen by no one as descriptive to themselves but being chosen as the most rejected perception of self, many students expressing that they would be a local nowhere anymore. On one hand, they refuse local as too limited category both in geographical and cultural terms.

"(I am not) Local in general. Most of them have standards, structures I don't support at all." Amira

"Even in my country I wouldn't say I'm local, I'm so open that wouldn't make me (local).... (things I do) sounds stupid to Mongolians" Solongo

"I don't think I am local at all, for me local expresses something more small, more specific. I feel Afghan, maybe it implies I am local (there), but still, I wouldn't think I am local there, because it is more limited." Abdul

"It is too related to places or origin...not used for every contexts, not always applicable. Don't like to have adjectives related to locations or places." Pawel

What happens after the period spent abroad?

We cannot draw far reaching conclusions since only four students graduated from the original sample. Zoran and Safiha is living in a third country, one working in an international company with no specific relations to Turkey, the other is pursuing her second MA. María is still in Turkey, planning to move to a third country, where her third-country fiancée is living, whom she met as Türkiye Bursları student in Turkey. David returned to his home-country and working on foreign politics, though as he put it, his work is not related to Turkey.

As Safiah expressed:

"I have nice memories bonding me there (Turkey). But you know, most of my friends left already (...) I want to go back, for sure, but not for long, just for visiting." Safiah

Limitations of the Study

The sample of the research is rather small and heterogeneous; therefore, it could not and does not have the ambition to represent all the international student population studying in Turkey with state scholarship. As the longitudinal study is unfinished, it is rather a peek into four students' life after their stay in

Turkey, but far reaching conclusion could not be drawn from the data presented. However, the students' accounts raise further questions worth to study, especially regarding the alumni and their social ties to Turkey.

Discussion

International students arriving to Turkey find themselves not just in a new society, but firstly thanks to the high number of international students and the structure of the scholarship (mode of entry, centrally arranged accommodation, language preparatory course, co-national mentors) in an intercultural bubble or international ghetto, with limited relations with the local population. Very few students had Turkish friends before the departure, if they had an assigned mentor he/she was from their own nationality, they were placed in dormitory rooms with other international students and did not have sufficient language level to communicate with locals. This initial period is critical in friendship-formation, as students temporarily lose their social ties thanks to the physical dislocation. As a result, majority of the students report more international, while minority of the students equal share of Turkish-international friends and only one student that he could not form any friendship with locals. Due to its qualitative method, this study cannot shed light on how diffuse is the phenomenon of not having Turkish friends at all is.

Furthermore, it is rather common, that international and local social circles do not meet: internationals are reserved for leisure activities, while Turkish friends are closely linked to university. We can conclude, that friendship-formation between locals and international students are not self-evident, and a third-party initiative to-get-to-know each other at the start of the scholarship would be beneficial.

Re-socialization process and forming interpersonal ties is two-fold: adaptation to host society and to the intercultural environment. Some interviewees, especially those from countries from which students are present in higher numbers reported the importance of co-nationals in terms of social support and information source right after arriving. However, adding that against all the initial comfort it could provide, retrospectively it was not a smart decision regarding their later life.

Regarding students' collective identity, they mostly describe themselves as "autonomous people" or "global citizens". Most of them feel that "local" is the least

applicable category from them: neither abroad and neither in their home countries.

Adding to that, students define adaptation mostly in terms of creating your own social milieu, not adapting to a fix, geographical structure, but something more instable including the mobile student present at Turkey at that time.

As the research is still ongoing, the question stays: will students become “ambassadors of Turkey” once they graduate? Will they move back to their countries to “build bridges” between Turkey and their countries as mentioned in the aims of the scholarship? Can they do the same if they choose to live in a third county? Or will they move towards other horizons of internationality?

References

- Ballatore, M. (2010). *Erasmus et la mobilité des jeunes Européens*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Bauwens, S., Bonifazi, W., Boomans, V., Krzaklewska, E., Lopez, N., Nikolic, T., Pederiva, D., & Tokova, M. (2009). Results of ESNSurvey”08: Exchanging Cultures. http://www.esn.org/sites/default/files/ESNSurvey_2008_report_0.pdf Last download: 01. 03. 2016.
- Bilecen, B. (2014). International student mobility and transnational friendships. *London: Palgrave Macmillan*.
- Brown, J., & Brown, L. (2013). The international student sojourn, identity conflict and threats to well-being. *British Journal of Guidance & Counselling*, 41(4): 395-413. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03069885.2012.729026>.
- Brown, L., & Holloway, I. (2008). The adjustment journey of international postgraduate students at an English university. *Journal of Research in International Education*, 7(2): 232-249. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1475240908091306>.
- Brubaker, R., & Cooper, F. (2000). *Beyond “Identity”*. *Theory and society*, 29(1): 1-47. <https://doi.org/10.1023/A:1007068714468>.
- Butcher, A. (2002). A grief observed: Grief experiences of East Asian international students returning to their countries of origin. *Journal of Studies in International Education* 6(4) :354-368. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/102831502237641>.
- Caudery, T., Petersen, M., & Shaw, P. (2008). The motivations of exchange students at Scandinavian universities. In *Students, staff and academic mobility in higher education* (pp. 114-130). Cambridge Scholars Press.
- Dervin, F. (2008). The erasmus experience: Halycon days of hypermodernity? In Airas, M. & V. Zenkner (eds.). *Yli rajojen. Erasmus Eurooppeleista korkeakoulutusta rakentamassa*. Center for International Mobility CIMO. Helsinki: Libris Oy. <http://users.utu.fi/freder/general.pdf> Last download: 23.05.2015.
- Dervin, F., & Machart, R. (2014). Introduction: Global academic mobility and migration. In Dervin F. & Machart R. (eds.) (2014): *The New Politics of Global Academic Mobility and Migration*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

- Doyle, S., Gendale, P., Meyer, L. H., Hoek, J., Tait, C., McKenzie, L., & Loorparg, A. (2010). An investigation of factors associated with student participation in study abroad. *Journal of Studies in International Education*, 14(5): 471-490. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1028315309336032>.
- Dunne, C. (2009). Host students' perspectives of intercultural contact in an Irish university. *Journal of Studies in International Education* 13(2): 222 – 239 . <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1028315308329787?journalCode=jsia>.
- Ertürk, Y. E., Beşirli H., & Dursun, T. (2004). *Türk cumhuriyetleri öğrencilerinin Türk dünyasına bakışları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Faist, T. (2004). *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. Oxford: Oxford University Press.
- Gu, Q., & Schweisfurth, M. (2017). Learning and personal growth in a 'Foreign' context: Intercultural experiences of international students. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 40(1): 7-23. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03057920903115983>.
- Gülınar, B., & Balcı, Ş. (2010). Televizyon izleme motivasyonları ve kültürleşme: Yabancı uyruklu üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28: 447-483.
- Gündüz, O. (2012). Uluslararası burslu öğrencilerin Türkiye'de eğitim görme beklentileri ve kariyer hedefleri. Ankara: Yurtdışı türkler ve akraba toplulukları başkanlığı uzmanlık tezi.
- Kalkınma Araştırmaları Merkezi (2015). Yükseköğretimin uluslararasılaşması çerçevesinde Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler için çekim merkezi haline getirilmesi. Araştırma projesi raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Krzaklewska, E., & Krupnik, S. (2008). The role of the Erasmus programme in enhancing intercultural dialogue. *Presentation of the results from the Erasmus student network survey 2007*. <http://www.guni-rmies.net>. Last download: 26.05.2016.
- Krupnik, S., & Krzaklewska, E. (2013). Researching the impact of ERASMUS on European identification – Proposal for a Conceptual Framework. In Feyen, B. & Krzaklewska, E. (eds.) 2013: The ERASMUS phenomenon - Symbol of a New European generation? Education beyond borders studies in educational and academic mobility and migration. Frankfurt am Main: Peter Lang AG, 207-228.
- De la Rúa, A. F. (2008). How do Erasmus students make friends? In Ehrenreich, S. – Woodman, G. & Perrefort, M. (eds.), *Auslandsaufenthalte in Schule und Studium: Bestandsaufnahmen aus Forschung und Praxis*. Münster: Waxmann.
- Luhtanen, R., & Crocker, J. (1992). A collective self-esteem scale: Self-evaluation of one's social identity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(3): 304-318. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0146167292183006>.
- Montgomery, C., & McDowell, L. (2008). Social networks and the international student experience: An international community of practice? *Journal of Studies in International Education*. 13(4): 455–466.<http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1028315308321994>.
- Murphy-Lejuene, E., (2002). *Student mobility and narrative in Europe: The new strangers*. London: Routledge.

- OECD 2016. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RFOREIGN> Last download: 12.12.2016.
- Pham, L., & Saltmarsh, D. (2013). International students' identities in a globalized world: Narratives from Vietnam. *Journal of Research in International Education*, 12(2): 129-141. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1475240913481171>.
- Sandhu, D. S., & Asrabadi, B. R. (1994). Development of an acculturative stress scale for international students: Preliminary findings. *Psychological Reports*, 75(1): 435 – 448. <http://journals.sagepub.com/doi/10.2466/pr0.1994.75.1.435>.
- Sigalas, E. (2010). Cross-border mobility and European identity: The effectiveness of intergroup contact during the ERASMUS year abroad. *European Union Politics*, 11(2): 241–265. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1465116510363656>.
- Tajfel, H. (1981). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33: 1-39. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1465116510363656>.
- UNESCO (2014). Global Flow of Tertiary-level Students. <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx> Last download: 03.02.2016.
- YÖK (2014). Uluslararası öğrenci strateji belgesi. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/yok_strateji_kitabi/27077070-cb13-4870-aba1-6742db37696b Last download: 06.03.2017.
- Van Mol, C. (2014). Intra-European mobility in international higher education circuits: Europe on the move. London: Palgrave Macmillan.
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). The psychology of culture shock (2nd ed.). Hove: Routledge.

Bir İslamî Feminizm Çerçevesinde Türkiye’de Yeni Bir Kadın Hareketi Olan KADEM’in İncelenmesi

Flora Hajdarmataj*

Öz: Feminizm hareketi 18. yüzyıl sonlarında Batı dünyasında ortaya çıkmış ve günümüze dek üç dalga (wave) geçmiştir. Bu süreç içerisinde feminizm Kadın Hareketi, Kadınların Özgürleştirilmesi ve benzeri isimlerle de bağdaştırılmıştır. Ortaya çıktığı dönemden beri feminizm hareketinin temelinde “çalışma hakkı, aile içi şiddet, eşit maaş, kadınlar için seçme ve seçilme hakkı, cinsel istismar ve cinsel şiddet” gibi mevzularda kadınları korumak veya eşit haklar elde etme isteği yatmaktadır. Son zamanlarda bu anlayışın lokomotif gücünü büyük ölçüde İslami Kadın Hareketi oluşturmaya başladı. Özellikle Mısır’da, Cezayir’de ve İran’da İslami temeller üzerinden gelişen bir kadın hareketi iki boyutlu olarak gelişti. Buna kimisi İslami Feminizm olarak isimlendirmektedir. Son zamanlarda feministler eşitliğin kadınlar için asimilasyon anlamı taşıdığı argümanından hareket ederek siyaset felsefesi alanına yeni kavramlar soktular. Özellikle “adalet” kavramı üzerinde yoğunlaşarak adaletin herkese eşit hak verme anlamını taşımadığını ileri sürdüler. Türkiye’de bir İslami feminizmi çerçevesinde KADEM (Kadın ve Demokrasi Derneği) olarak feminizm hareketlerinin daha çok öne çıkardığı cinsiyet eşitliği yerine, cinsiyet adaletini savunmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada KADEM’in kadınlar için sunduğu “Kadın Yasal Hakları” eğitimini “cinsiyet adaleti” kavramı çerçevesine incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır: Feminizmin kavramı, teorisi ve kadın hareketleri ile olan ilişkisi nedir? Feminizmin tarihsel süreçte Dünyada ve Türkiye’de nasıl gelişmiştir? Bu çerçevede Kadem’in sunduğu “Kadın Yasal Haklar” eğitiminde yer alan “cinsiyet eşitliği” kavramını nasıl yansıttığını içerik analizi (çözümlemesi) ile incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Kadın Hareketleri, Türkiye, İslami Feminizm, KADEM.

* Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Bölümü Yüksek Lisans Programı, flora.hajdarmataj@gmail.com

Giriş

Feminizm kavramı kadınların özgürlük ve hak mücadelesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu hareket üzerinden kadınların mücadele anlayışı zamanla değişmiştir. Sanayileşmenin etkisi ve ideolojik hareketler, bu değişimin temel nedeni olmuştur. Feminizm hareketinde yaşanan değişim, ortaya çıktığı süreçteki anlayıştan uzaklaşmıştır. Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın-erkek eşitliğine vurgu yapan birinci dalga feministlerden oluşmuştur. Liberal feminizm olarak da adlandırılan feministlerin sonrasında, cinselliğe ve biyolojik farklılığa dikkat çeken ikinci dalga feministler gelmektedir. İkinci dalga feministler, Marxist feminizm akımı içerisinde de ele alınmaktadır. Günümüzde ise, üçüncü dalga olarak da ifade edilen radikal feministlerle birlikte feminizm anlayışı, farklılıklar üzerine inşa edilmiştir. Böylelikle 18. yüzyılda ortaya çıkan feminizm akımının 21. yüzyıla kadar içeriğinin ve anlamının değişime uğradığı bu şekilde gözler önüne serilmiştir (Dikici, 2016, s. 523).

Feminizmin ortaya çıkışı ve günümüzdeki şeklini alması süresince birtakım ideolojilerin etkisi ile kendi içerisinde farklılaştığı/ayrıştığı noktalar görülmektedir. Bundan dolayı, feminizm tarihinde karşımıza çıkan birtakım feminist teoriler vardır. Bu teorilerin başında liberal feminizm, Marksist feminizm, radikal feminizm, kültürel feminizm, varoluşçu feminizm, postmodern feminizm gibi teoriler bulunmaktadır. Bilindiği üzere, söz konusu teorilerin ortaya çıkışındaki ortak nokta kadınlar olmuştur. Kadın hareketi olarak anlam kazanan feminizm akımı ile birlikte kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında sahip oldukları rollerinin önemini vurgulamayı ve erkek hegemonyası altındaki kadının cinsiyet rollerini ortaya koyabilmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle feminizmin ortaya çıkışını, basit bir tabirle, kadının erkek karşısındaki konumunu/statüsünü daha sağlam zeminlerde inşa etmek, kadın-erkek arasındaki eşitsizliğin ortadan kalkmasını sağlayabilmek amacıyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz (Dikici, 2016, s. 524).

18. yüzyıldan itibaren özellikle Aydınlanma dönemi sonrası kadınlar; toplumsal, siyasal, sosyal, hukuki, idari gibi pek çok alanda var olan eşitsizliklere ve toplum içindeki rollerine karşı mücadeleye girişmişlerdir. 19. yüzyılın ortalarından itibaren kadınların erkeklerle eşit statü, eşit haklar ve özgürlükler için verdikleri mücadeleler feminizm kavramını ortaya çıkarmıştır. Feminizm, temelde cinsiyet ayrımcılığına karşı tavır alan, kamu ve özel bütün alanlarda kadınların maruz kaldığı baskıların ve denetimlerin ortadan kaldırılmasının gerekliliğini savunan ve ataerkil yapılanmaların önüne geçerek kadınların meşru haklarına ulaşmada mücadele eden bir yaklaşımdır. Feminizmin tarihsel süreci, 19. yüzyıldan 21. yüzyıla

la kadarki dönemi kapsamakta ve üç dalgaya ayrılmaktadır. Bu feminist dalgalarda kadınlar, evrensel ve bireysel olarak meşru haklarını elde etmek için mücadele etmişlerdir. Bu mücadeleler içerisinde kadınlar, eylemsel ve fikri yapılarını çeşitli ideolojilerden, farklı algı ve anlayışlardan ve kuramlardan faydalanarak şekillendirmişlerdir. Bunun sonucu olarak, farklı feminist yaklaşımlar ortaya çıkmış ve uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde teorik bakımından katkı sağlayacak şekilde yer almıştır (Taş, 2016, s. 163).

Feminist algının gelişim süreci; global ve lokal düzeydeki değişimler, siyasal, sosyal ve toplumsal alandaki etkiler neticesinde feminist algının, farklı kültürel normlarda, farklı aşamalarda ve farklı zaman dilimlerinde meydana gelmesine neden olmuştur. Lakin feminizmin tanımlamaları, farklı kültürel normlara, farklı siyasi yapılanmalara ve uygulamalara hata uluslararasındaki farklı yaptırımlara rağmen, belli toplumsal düzeyde kadınların tanımlanması ve baskının belli biçimlerini ifade ettiği görülmektedir. Feminizm, ilk olarak lokal düzlemde toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkmış, daha sonraları ise geniş düzlemde hem toplumsal hem de politik bir harekete dönüşmüştür (Taş, 2016, s. 164-165).

Feminizm Kavramı, Teoriler ve Kadın Hareketleri

Feminizm, kökeninde Latince’de kadın manasına gelen “*femine*” kelimesinden türemiştir. Feminizm yaklaşımı, kadınların sadece kadın oldukları için karşı karşıya kaldıkları zorluklar, baskı ve ezilmişlikle ilişkisini inceleyen, sınıf, ırk, ulus, din, dil vs. unsurlarda kadınların yaşadığı sorunları ele alan bir bilim alanı olarak değerlendirilmektedir. Feminizm algısı, ilk olarak 18. yüzyıl’da İngiltere’de ortaya çıkmış ve 1792’de yayınlanan Mary Wollstonecraft’ın *A Vindication of the Rights of Women* adlı eseriyse de ilk akademik alan içerisine girmiştir (Sevim, 2005, s. 7-8).

Bell Hooks’un *Feminism is for Everybody Passionate Politics* adlı eserinin giriş kısmında feminizmi, cinsiyetçilik veya cinsiyetçi sömürüyü ve zulmü sona erdirmek için bir hareket olarak tanımladığını görmekteyiz. Feminizm nedir? Sorusuna aklına kalabilecek bir şekilde yazar Bell Hooks şu şekilde cevaplanır: “Feminizm cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeye çalışan bir harekettir”. İlk kez *Feminist Theory: From Margin to Center* (Feminist Teori: Çeperden Merkez) bu tanımları yapıyor ve hareketin erkek karşıtı olmakla alakası olmadığını çok net bir biçimde belirtmektedir. Sorunun cinsiyetçilik olduğunu açıkça ortaya koyuyor. İster kadın olalım ister erkek, hepimiz, doğduğumuz andan itibaren toplum-sallaşma vasıtasıyla cinsiyetçi düşünce ve eylemi kabul etmeye yönlendiriliyoruz.

Bunun bir sonucu olarak, kadınlar da erkekler kadar cinsiyetçi olabiliyor (Hooks, 2016, s. 9). Bu tanımlamada cinsiyetçiliği bir sorun olarak ortaya koymakta ve toplumsal alanda kadın ve erkekler arasında bir sorunsal beraberinde getirdiği vurgulanmaktadır. Bir diğer feminizm tanımlamasında ise; feminizm, kadınların cinsiyetleri yüzünden maruz kaldıkları kısıtlamalar, zorluklar ve baskılara karşı, bu baskıları ve haksızlıkları telafi edecek reformlar ve talepler çerçevesinde mücadele ve direnme güdüsünü ifade etmekte ve bu direnme toplumun düşünce ve maddi unsurları kapsayan geniş bir ölçeğe sahiptir.

Feminizm, içinde kadınların özgürleşmesi, baskı altında tutulmalarının engellenmesi, haklarını meşrulaştırılması, kamusal veya özel alandaki eylemlerinde ve faaliyetlerinde ve eşit haklara sahip olma durumunu kapsayan bir yaklaşımdır. Diğer bir ifadeyle feminizm kavramı içerisine kadınların meşru haklarıyla, baskıya maruz kalmalarıyla, eşit statüde tutulmalarıyla veya özgürleşmeleriyle, farklı bir değerde olmaya yönelik talepleriyle ilgili faaliyetlerle, gündelik siyasetle ilgili her şeyi dâhil edebiliriz (Taş, 2016, s. 165). Feminizm, kadın-erkek ayrımcılığına karşı durarak, karşı cinler arasında hür türlü ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel ve toplumsal eşitliği savunan bir yaklaşımdır. Bununla birlikte feminizm; felsefe, sosyoloji, politika ve etik alanlarından meydana gelmektedir. Genellikle feminizmin temel hedefini; kadının özgürlüğü ve temel hakları oluşturmaktadır, bununla beraber ataerkil yapıların ve olguların ortadan kaldırılması gibi konular da temelinde yer alır (Taş, 2016, s. 165).

Feminizm, biyolojik bakış açısı olmaksızın statü bağlamında kadın ve erkek arasında toplumsal ilişkilerde bir çatışma olduğunu ileri sürmektedir. Bu çatışma biyolojik temelli bir çatışmadan çok, toplumsal alanın her çevresinde sabit olmayan ve dinamik hareketliği beraberinde getiren, bir değişimi tetikleyen, insanlık tarihinin akışını etkileyen bir güç olarak nitelendirilmektedir (Mitchel J. O., 1984, s. 11-12). N. Arat ise feminizmi, “cinslerin eşitliği kuramına dayanan, kadınlara eşit haklar isteyen, temelde kadın-erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeye amaçlayan bir siyasal akım” olarak tanımlamaktadır. Birçok yaklaşım veya teori farklı feminizm tanımları getirirken, birçok araştırmacı ve akademisyen de farklı feminizm tanımları yapabilmektedir. Ama genel bir çerçeve kurma bağlamında Mitchel’in feminizm tanımı rağbet gören bir tanımlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Mitchel’e göre feminizm, “...kadınların kendi aralarında bir dayanışma yaratarak, erkek egemen dünyanın norm ve değerlerine, cinsiyetçi politikalarına karşı başlatmış olduğu mücadele” olarak tanımlamaktadır (Mitchel A. , 1995).

Feminizmin Tarihsel Süreçleri Dünyada ve Türkiye’de Nasıl Gelişmiştir?

Feminizmin tarihsel gelişim süreçleri farklı tezahürlerde karşımıza çıkmaktadır. Bazıları feminizmin gelişim süreçlerini bir veya iki feminist dalga şeklinde ayırma giderken, bazıları ise, üç veya dört feminist dalga şeklinde bölümlere ayırmaktadır. Lakin genel itibarıyla feminist hareketlerin tarihsel gelişim süreçlerinde birçok araştırmacının itibar ettiği süreç üç kronolojik dalgadan oluşmaktadır. Bu süreçler; I. II. ve III. feminist dalga olarak adlandırılmaktadır. Bu üç feminizm dalgası genellikle 19. yüzyıl’dan ve 21. yüzyıl’a kadarki bir süreci içermektedir (Taş, 2016, s. 166). Bu dönemlerde kadınlar farklı anlayışlardan, farklı kuramlardan ve ideolojilerden etkilenmişler ve bu etkilenme kadının hakları bağlamındaki talepleri veya amaçları doğrultusunda gerçekleştirdikleri hareketleri dolaylı veya doğrudan etkilemiştir

1. Feminist Dalga: Birinci dalga kadın hareketi eşitlikçi temeller üzerinden gelişen bir kadın hareketidir ve aşağı yukarı 18. yüzyıldan itibaren tarih sahnesine çıkmıştır. Bu hareketin gelişme nedeni de büyük ölçüde modern dünyanın/modernitenin gelişimiyle bağlantılıdır. Çünkü modernite belirgin bir şekilde kadın alanıyla erkek alanını birbirinden ayırmıştır. Geleneksel toplumda aslında kadın alanıyla erkek alanı modern toplumda olduğu gibi net olarak birbirinden ayrılmış değildir (Çaha, kadem.org.tr, 2018). Birinci dalga kadın hareketi, orta sınıf İngiliz kadınlarının başlattığı bir harekettir. Kamusal alan büyük ölçüde erkek merkezli olarak gelişmiştir. Dolayısıyla birinci dalga kadın hareketi özellikle kadınların da kamusal alanda var olması talebi üzerinden gelişen bir harekettir. Bu hareketin temel söylemi kadınların da erkekler gibi, erkeklerin yer aldığı her alanda yer alabileceğidir. Bu bakımdan bu büyük ölçüde bir eşitlik söylemidir ve burada temel referans da erkektir. Dolayısıyla temel dürtü erkek gibi olmak ve ekonomik, sosyal, eğitim, vs. alanlarında erkeğin elde ettiklerini elde etmektir. Birinci dalga kadın hareketinin ideal kadın tipi, kadını tam anlamıyla kendi kadını özelliklerinden de sıyrarak aslında erkekleşmiş kadındır. Bunun modernleşmeye ya da moderniteye yansıyan projelerine bakıldığında, mesela Türkiye’de Kemalist kadın projesine baktığımız zaman tam da bu paradigma çerçevesinde geliştiğini görüyoruz (Çaha, kadem.org.tr, 2018) Josephine Donovan’ın “Feminist Theory” adlı eserinde, I. dalga feminist akımının “Doğal haklar düşüncesinden gelen feminist kuramcılar, kadınların birer yurttaş olarak erkekler ile aynı derecede temel haklara ve özgürlüklere sahip birer ‘insan’ olduklarını ileri sürmekteydiler. Kadınların ev işlerinin dışında hareket etme özgürlüğünün olması gerektiğini savunmuşlar ve ev hayatının eleştirisini yapmışlardır (Donovan, 2006, s. 21).

2. Feminist Dalga: 1960'lı yıllarda Batı'da gerçekleşen gelişmeler kadınları da doğrudan etkilemiştir. Özellikle, bu dönemde kadınların güvenli doğum yapmalarını sağlayan teknolojik gelişmelerin ortaya çıktığı dönemdi. Bu dönemde feminizm, belli bir grup kadın için değil tüm kadınlar için yapılmakta ve bu mücadele kadınlarla yürütülmekteydi. Bu durum kadınların (farklı yaşam tarzları, farklı siyasi ve sosyal kültürleri, farklı dünya algıları olan) birbirlerini tanıma anlamına da gelmekteydi. Kadınlar, cinsellik ve kadını ilgilendiren bütün konuları özellikle yasaklanmış ve baskı altında olan bütün durumların politikasını yapma eğilimi içindeydiler (Taş, 2016, s. 170-171). Oysa kadın hareketinde amaç kadının kadın olmaktan kaynaklanan farklılıklarını tanımak ve feminenliğin değerini arttırmak olmalıdır. Çünkü erkeklerden farklı olarak kadınlar, ortak bir kimliği paylaşır ve “kız kardeşler” arasındaki hareketliliği arttırmak için, feminenliğin pozitif bir yorumu yapılmalıdır. Böylece ikinci dalga feminizm kadınların, kadın oldukları için, toplumsal ve kültürel olarak uğradıkları tahakküm ve ikincilleştirmeden bahsederek, kadınlar arasında bir dayanışma “kız kardeşlik” ruhu önermiştir. Diğer bir ifadeyle, bu dönemde feminist hareketin içinde farklı ideolojilerden ve farklı algılara sahip kadınların yer alması kendi içinde tartışmaları da beraberinde getirmişti (Altuntaş, 2009).

3. Feminist Dalga: 3. dalga feminizmi 1990'ların başlarında II. dalga feminizmin pratiklerine ve algılardaki yanlışlıklara karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu tepki genellikle feminizmin sadece üst, orta sınıf beyaz kadınlara indirgeyen bakış açısıydı ve kadın hareketlerinin geniş düzlemde yayılması amaçlanmıştı (Taş, 2016, s. 171). Bu nedenle üçüncü dalga kadın hareketi tek tip kadın hareketi değildir. Buna “üçüncü dalga kadın ittifakı” da deniliyor. Bu grupta 3. Dünya kadınları var, Afrikalı kadınlar var, Avrupa'da ve ABD'de yaşayan siyah kadınlar var, Müslüman kadınlar var ya da birtakım toplumlarda etnik özelliklerinden dolayı ikincil konumda kalan etnik kadınlar var (Çaha, kadem.org.tr, 2018).

Batıdakine benzer şekilde Türkiye'de de kadınların kamusal hayatla bütünleşme tarihini aşağı yukarı on sekizinci yüzyıldan itibaren başlatmak mümkündür. On altıncı yüzyıl sonlarından itibaren Batılı ülkeler karşısında periferi durumuna düşmeye başlayan Osmanlı on yedi, on sekizinci yüzyıla geldiğimizde Batılı toplumlar için çok önemli bir ekonomik Pazar haline gelmişti. Merkezinde Batılı toplumların yer aldığı global dünya ekonomisi Osmanlı'daki cemaat eksenli “kapalı kamusal alanları” herkesin katılımına açık olan tek merkezli “açık kamusal alana” dönüştürmeye zorlamaktaydı. Geleneksel-kapalı kamusal alandan modern-açık

kamusal alana geçişte iki şey belirgin rol oynamaktaydı. Bunlardan birincisi dini cemaatlerin etrafındaki duvarların kalkması, böylece değişik dinden insanların gettolarını aşarak bir araya gelmesi. İkincisi ise kadınların da bu sürece eşlik ederek evlerinin ön yüzünde görünmeye başlamaları. İngiliz tekstil ürünlerini sırtlarında teşhir ederek değişik renk cümbüşünden oluşan cıfcaflı ve görkemli giysileriyle kadınlar açık kamusal yaşam alanında boy göstermeye başlamışlardı (Çaha, 2001).

Feminizm Yaklaşımları

Liberal feminizm, toplumun var olan yapısını ciddi bir biçimde sorgulamaksızın, kadınlara daha ileri haklar ve olanaklar sağlanması gerektiğini savunan bir feminizm türüdür (Ramazanoğlu, 1998, s. 28). Liberal feministlerin temel ilgili alanı, kadınların erkeklerle eşit ekonomik ve siyasi haklara sahip olması noktasında toplanmıştır. Bu sebeple, John Stuart Mill’in *The Subjection of Women* adlı eseri, genelde birinci dalga feminist hareketin özelde liberal feminist teorisinin eşitlikçi söyleminin dayanak noktası olmuştur. Liberal feminizmin felsefi temeline bakılacak olursa, bireycilik ilkesi ile karşılaşılır. Buna göre, cinsiyet, ırk, renk, inanç veya dinine bakmaksızın bireyler eşit muamele hakkına sahiptirler. Liberal feministler bu inancı, eşit haklar talebi olarak ifade eder. Talep ettikleri eşitliği üç noktada toplamak mümkündür; çalışma yaşamında eşitlik, aile yaşamında eşitlik ve sosyal hayatta eşitlik (Dikici, 2016, s. 525).

Marksist feministler sınıfsal, ırksal, etnik, sosyo ekonomik farklılıkların kadınların kendi aralarında eşitsizlik yarattığının kabul edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Onlar üst sınıf mensubu kadınların pek çok baskı biçiminden bir şekilde kendilerini koruyabileceklerini ancak alt sınıf ve ekonomik yönden zayıf olan kadınların çeşitli baskı ve ezilme biçimleri ile yüz yüze geleceklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle, Ayşe Sevim’e göre, Marksist feminizmin en sık sözünü ettiği kavramlar, kapitalizm, sınıflı toplum ve ekonomidir (Sevim, 2005, s. 64). Çalışan kadınların hem işte daha düşük ücretli işlerde istihdam edildikleri hem de eve geldiklerinde çalışmaya devam ettiklerini belirterek erkekler karşısında daha az haklara sahip olduklarını söylemişlerdir (Atan, 2015, s. 7).

Marksist feminist kuramı ile cinsiyeti merkeze alan radikal feminist kuramı birleştiren sosyalist feminizm kadınların ezilmesinde sınıfın yanı sıra toplumsal cinsiyete de yer vermiştir. Çağdaş toplumlarda kapitalizmin ve ataerkilliğin birbirini destekleyerek kadınların ezilmesini destekleyen bir etkileşim içinde olduklarını savunmuştur. Sosyalistlere göre dünya çok karmaşıktır ve tek bir modelle açık-

lanamaz bu nedenle hem Marksist hem de radikal feminizm teorilerinin yaklaşımı birlikte düşünülebilmektedir (Atan, 2015, s. 7-8).

Radikal feminist kuram 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında bir grup eski eylemci kadın tarafından, esas olarak New York ve Boston'da geliştirilmiştir (Sevim, 2005, s. 75). Simone de Beauvoir *The Second Sex* adlı eseriyle radikal feminizmin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Radikal feminizm Eva Figs, Germaine Greer gibi ilk feministler tarafından geliştirilmiştir (Binici, 2013). Radikal feministler kadının ezilmesinin sebebini, ataerkillik, ataerkil aile, hatta ataerkil kapitalizm olarak sıralamaktadırlar. Aktaş'a göre, radikal feministlere göre insanlar arasındaki en temel çatışma biçimi cinsiyet çatışmasıdır. Çünkü kadının ezilmesinin kaynağı cinsiyetin toplumsal olarak kurumsallaşmasıdır. Bu durumun ataerkil toplum yapısının bir sonucu olduğunu da vurgulamaktadırlar (Aktaran: Atan, 2015, s. 8).

Siyah feminizm kültürel ve politik yönden 1980'lerde gelişti. Hem sağlık hizmetleri ve eğitimdeki ırkçılığa karşı hem de özellikle eğitimdeki ırkçı göçmen yasaları ve polis şiddeti yoluyla uygulanan devlet baskısına karşı kampanyaya girişimci yazılar yayımlamışlardır. Bell Hooks bu konuda şunları söylüyordu: "Siyah kadınlar daha önce siyah erkek ataerkillerin çıkarlarına hizmet etmiş bir siyah hareketiyle, öncelikle ırkçı beyaz kadınların hareketine hizmet eden bir kadın hareketi arasında bir seçim yapmalarının beklendiğini hissettiler" der. ABD'de yaşayan siyah feminist Audre Lorde, ırkçılığını nasıl, bir ırkın diğer ırklara göre üstün olduğu, bundan dolayı egemen olması gerektiği fikrinden çıktıysa cinsiyetçiliğin de bir cinsin diğer cinsine göre üstün ve dolayısıyla egemen olması fikrine dayandığını anlatır. Ona göre siyah kadınlar bu iki baskıyı iç içe yaşıyorlar (Sevim, 2005, s. 87-88).

İslamcı feminizm kavramı, İslam kültürü içinde gelişen bir olguya; Müslüman kadınların birey olma çabalarına işaret etmektedir. Bu çabaların yansıması, entelektüel Müslüman kadınların din ve gelenek içinde kadının durumunu ele aldıkları çalışmalarında ifadesini bulmaktadır (Güç, 2018, s. 649). Ayşe Güç'e göre, bugün tartışılmakta olan İslamcı feminizmin kökleri, 19. yüzyılda İslam ülkelerindeki batılılaşma/modernleşme çabalarına katılan entelektüel kadın ve erkeklerin düşüncelerinde bulunabilir. Bu yüzyılda, kadın hareketlerinin de görüldüğü Osmanlı (Türkiye), Mısır ve İran'da başlayan tartışmalar, farklı toplumsal tecrübelerden etkilenmiş olsalar da ortak bir çizgi oluşturmaktadır. Bu kadın hareketleri, eleştirel kadın bakış açısının ürünü oldukları için İslam kültürü içinde gelişen bir "kadın bilinçliliği"nin varlığında da işaret etmektedir (Güç, 2018, s. 652). İslamcı feminizm

kavramının kullanımında önemli bir payı olan M. Badran’a göre İslamcı feminist olsun ya da olmasın Müslüman kadınlar, İslamcı feminist söylemin üretimine, farklı İslam anlayışları ile katılmaktadırlar. Ona göre, İslam toplumlarındaki İslam ve feminizm, kadın ve İslamcı hareketler hakkındaki tartışmaya katılan herkes bu söylemi üretmektedir (Badran, 2002).

Yöntem ve Bulguların Yorumlanması

Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)¹ olarak feminizm hareketlerinin daha çok öne çıkardığı cinsiyet eşitliği yerine, cinsiyet adaletini savunduğu bilinmektedir. KADEM tarafından verilen “Kadın Yasal Haklar” eğitiminde yer alan “cinsiyet eşitliği” kavramını nasıl yansıttığını içerik analizi (çözümlemesi) ile incelenmektedir. Bu çalışmada uygulayacağımız yöntem içerik analizinin içerisinde yer alan tümevarımcı analizi, kavram, kategori aşamalarıyla incelenmektedir.

Tümevarımcı analiz: Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Strauss ve Corbin’in (1990) bu sureci “kuram oluşturma” olarak adlandırılmıştır. Strauss ve Corbin’e göre, incelenen olguya temel oluşturulabilmek bir kuramın olmaması durumunda tümevarımcı analiz, yeni kodlamaya içerik analizi gereklidir. Ortaya çıkan kodlar (kavramlar) ve bu kavramlar arasında ilişkiler (temalar), verilerin altına yatan olguyu ya da kuramı açıklamada kullanılan temel taşlar olarak görev yapmaktadır. Verilerin içerik analizine tabi tutulması, yani veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) isim verilmesi sürecidir. Kodlama süreci, elde edilen verileri bölümlere ayırmayı, incelemeyi, karşılaştırmayı ve ilişkilendirmeye gerektirir (Şimşek & Yıldırım, 2005, s. 227).

“Kadın ve Hukuk El Rehberi” Yer Alan “Cinsiyet Adaleti” Kavramı

KADEM “Kadın Yasal Hakları” eğitimi kapsamında sunulan “Kadın ve Hukuk El Rehberi”² kitapçığında toplumsal cinsiyet adaletini merkeze alarak, kadının insan hakları ve fırsat eşitliği konusunda toplumda ortak bilinç oluşturulması hedefle-

1 Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) 2013 yılında İstanbul’da kurulmuş, temel hedef olarak; Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimi için öncelikle kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimine katkı sağlamayı belirlemiştir.

2 Kadın ve Hukuk El Rehberi başlığı ile yayımlanan bu kitapçığın ilk baskısı 2013 yılında hazırlanmış ve daha sonra güncellenerek 2014 yılında ikinci baskısını sunulmuştur.

mektedir. Bu bağlamda bu araştırmada KADEM'in kadınlar için sunduğu "Kadın Yasal Hakları" eğitimini "cinsiyet adaleti" kavramı çerçevesine incelenmesi amaçlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet başta olmak üzere kadınlara ve kız çocuklarına uygulanan her türlü ayrımcılığın "insan hakları ihlali" olduğu toplumun tüm kesimleri tarafından bilinmelidir.

"Kadın ve Hukuk El Rehberi" kitapçığında; Nişanlanma-Evlenme, Boşanma, Mal Rejimleri, Evlilik Dışı Dünyaya Gelen Çocuk, Mirasa İlişkin Haklar, Kadına Yönelik Şiddet, Kadının Çalışma Hayatı, Ev Kadınlarının İsteğe Bağlı Sigortalılığı ve Sosyal Güvenlik Hakları olmak üzere toplam sekiz bölümden oluşmaktadır.

Nişanlanma

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) evlenme hükümleri ile birlikte nişanlamaya ilişkin ayrı hükümlere de yer verilmiştir. Ancak çoğunlukla evlilik hükümleri bilinmekte, nişanlamaya ilişkin hükümler ve nişan bozulmasının sonuçları ile ilgili olarak toplumda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle kitapçıkta ayrı bir bölüm olarak nişanlanma ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir (Hatipoğlu, 2018, s. 10).

"Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur. Nişanlanma, yasal temsilcinin rızası olmadıkça küçüğü veya kısıtlıyı bağlamaz."

"Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez."

"Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları, sona ermenin üzerinden bir yıl geçmekle zaman aşımına uğrar" (Hatipoğlu, 2018, s. 10).

- Kendi Rızasıyla
- Zorlama Yoktur
- Zaman Aşımı

"Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir (Hatipoğlu, 2018, s. 10)."

- Manevi Tazminat
- Hediyelerin Geri Verilmesi

"Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların, diğer nişanlıya vermiş oldukları alışılmışın dışındaki hediyeler, verenler tarafından geri istenebilir. Hediye aynen veya mislen geri verilemiyorsa, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır (Hatipoğlu, 2018, s. 10)."

Görüldüğü gibi, ilk paragrafta “Kendi Rızasıyla”, “Zorlama Yoktur” ve “Zaman Aşımı”, ikinci paragrafta ise “Manevi Tazminat” ve “Hediyelerin Geri Verilmesi” kodlamasıyla birlikte verilmiştir. Kitapçığın Nişanlama bölümüne gelecek olursak nişanlanma ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir.

Evlenme

“Erkek veya kadın 17 yaşını doldurmadıkça evlenemez (Hatipoğlu, 2018, s. 11).”

17 yaşını doldurmadıkça

“Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.”

“Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitimi ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.”

- **Evlilik Birliği**
- **Beraberce Özen Göstermek**
- **Konutu Birlikte Seçerler**

“Eşler, birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadır.”

“Eşler, oturacakları konutu birlikte seçerler” (Hatipoğlu, 2018, s. 12)

“Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzuru ve yararı göz önünde tutulur (Hatipoğlu, 2018, s. 13).”

- **Meslek Seçimi**
- **Aile Konutu**

“Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz... (Hatipoğlu, 2018, s. 14)”

Evlenme yaşı, Türk Medeni Kanunu’nun 124. maddesinde düzenleniyor. Erkek veya kadın 17 yaşını doldurmadıkça evlenemiyor. Hâkim, olağanüstü durumlarda ve önemli bir sebeple 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebiliyor. Karardan önce anne ve baba veya vasi dinleniyor. Bu bölümde “Birlikte” kodlaması ön plana çıkmaktadır. Kodlama listesi:

- Kendi Rızasıyla,
- Zorlama Yoktur,
- Zaman Aşımı,
- Manevi Tazminat,

- Hediyeilerin Geri Verilmesi,
- 17 Yaşını Doldurmadıkça,
- Evlilik Birliği,
- Beraberce Özen Göstermek,
- Birlikte,
- Konutu Birlikte Seçerler,
- Meslek Seçimi,
- Aile Konutu.

Bu kavramlar çerçevesinde nişanlanma ve evlenme başlığı altında öne çıkan kodlamalardır. Bu çerçevede kitapçıkta Türk Medeni Kanunumuzda yer alan bu düzenlemeler ve genel bilgiler aktarmaktadır.

Mal Rejimleri

Türk Medeni Kanunumuzun 202 ve devamı maddelerinde mal rejimi düzenlenmiştir. Türk Hukukunda uygulanabilir olan 4(dört) adet mal rejimi söz konusudur. Bunlar:

- Edinilmiş Mallara Katılma (Yasal Mal Rejimi),
- Mal Ayrılığı,
- Paylaşmalı Mal Ayrılığı,
- Mal Ortaklığı.

Kadına Yönelik Şiddet³.

Bu bölüme kadar kadınlar ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Bu bağlamda ön plana çıkan kavramlar şunlardır:

- Fiziksel Şiddet,
- Cinsel Şiddet,
- Ekonomik Şiddet,
- Psikolojik Şiddet,
- Koruma, Gözetim ve Yardım Yükümlülüğü,

3 İlk olarak 4320 sayılı yasa çıkarılmıştır. Daha sonra 2012 yılında 6284 sayılı yasa çıkmıştır.

- Dilencilik Suçu,
- Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali,
- Cinsel İstismarı.

Bu bölümde ise; en önemli insan hakları ihlali olarak karşımıza çıkan, kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddete ilişkin hükümlere yer verilecektir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet ile mücadele edilebilmesi için ülkemizde yapılan en kapsamlı düzenleme 08/03/2012 tarihli, 6284 Sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” dur. Kanun ile; şiddetin tanımını genişletilmiş, sadece fiziksel şiddetin değil, ekonomik ve psikolojik şiddetin de cezalandırılmasının önü açılmıştır. Bu nedenle Kadına Yönelik Şiddet başlığını taşıyan bölümde, öncelikle 6284 Sayılı yasa hükümlerine, devamında ise Türk Ceza Kanunu’nda yer alan cinsel suçlar dâhil kadına ve kız çocuklarına uygulanan şiddete ilişkin hükümlere yer verilmiştir (Hatipoğlu, 2018, s. 39).

Kadının Çalışma Hayatı

Günümüzde kadınların iş hayatına aktif olarak katılımlarındaki artış ile birlikte, aktif olarak iş hayatında bulunmayan ancak evde el emeği ile ürettikleri ürünler sayesinde hem aile bütçesine hem de topluma büyük katkılar sağlayan kadınların isteğe bağlı sigortalı olma hakları bulunmaktadır (Hatipoğlu, 2018, s. 66). Bu bölümde “Kadının Çalışma Hayatı” ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmektedir.

“İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.”

“İşveren, esaslı sebepler olmadıkça tam süreli çalışan işçi karşısında kısmi süreli çalışan işçiye, belirsiz süreli çalışan işçi karşısında belirli süreli çalışan işçiye farklı işlem yapamaz (Hatipoğlu, 2018, s. 61).”

“Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde on sekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaktır.” (Hatipoğlu, 2018, s. 64)

- **İşte Ayrımcılık Yapılamaz**
- **Fark Yapılmaz**
- **Yer ve Su Altında Çalıştırma Yasağı**

“İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet ve gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz.”

“İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük ücretin uygulanmasını haklı kılmaz.”

“Aynı veya eşit değerde iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz.” (Hatipoğlu, 2018, s. 61)

- Cinsiyet ve Gebelik Dolaylı Farklı İşlem Yapamaz
- Cinsiyet Nedeniyle Düşük Ücret Kararlaştırılmaz

Kadının Çalışma Hayatı bölümünde öne çıkan kodlama “Eşit Davranma İlkesi” olarak ön plana çıkmaktadır. Kod Şeması:

- İşte Ayrımcılık Yapılamaz,
- Fark Yapılmaz,
- Yer ve Su Altında Çalıştırma Yasağı,
- Cinsiyet ve Gebelik Dolaylı Farklı İşlem Yapamaz,
- Cinsiyet Nedeniyle Düşük Ücret Kararlaştırılmaz,
- Ev Kadınlarının İsteğe Bağlı Sigortalılığı,
- Sosyal Güvenlik Hakları,
- Analık Halinde Çalışma ve Süt İzni,

Analık hakları kısmında, kadın işçilerin 4857 Sayılı İş Kanuna göre doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz olmak üzere toplamda on altı hafta doğum izinleri mevcuttur. Çoğul gebelik durumlarında ise doğumdan önce on, doğumdan sonra sekiz hafta olacak şekilde düzenlenmiştir. Bu iznin bitiminde talepte bulunan kadın işçiye 6 aya kadar ücretsiz izin verilmektedir. İzin bitiminde işe başlayan kadın işçiye; çocuğun 1 yaşına gelmesine dek günde 1.5 saatlik süt izni verilmesi gerekmektedir. Emzirme izni saati bölünerek veya bütün halinde kullanılabilir; hangi saatler arasında ve kaç bölüneceğine kadın işçi karar verir ve bu süre ücretli izindir. 4857 sayılı kanun 55. Md. Uyarınca süt izni süreleri yıllık ücretli izin hakkının kullanılmasına engel olmaz.

Sonuç ve Değerlendirme

İslamcı feminizm, 1990’lı yıllarda kullanılmaya başlayan ve entelektüel Müslüman kadınların birey olma çabalarının düşünce hayatındaki yansımalarına atıfta bulunan bir kavramdır. Aynı zamanda bu söylem, Müslüman kadınların hem geleneksel ataerkillikle hem de modern ve post-modern gerçekliklerle yüzleşmelerinin ve onlarla mücadelelerinin bir ifadesi olarak görüldüğü için global kadın hareketi içinde değerlendirilmiştir. Türkiye’deki kadın düşünürler bu tartışmalara yeterince katkı sağlamamış olsalar da İslamcı feminizmin -ya da Müslüman kadın bilinçliliğinin- kadın çalışmaları üzerindeki etkisi gün geçtikçe artmaktadır. Bu gelişmede, uluslararası düzeyde yapılan İslamcı feminizm kongrelerinin rolü büyük olmuştur. Bu çerçevede KADEM kadınların sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal hayata aktif katılımlarını sağlayarak, kadınların demokratik haklarının bilincinde olmalarını destekleyici, mesleki gelişimlerine yönelik projeler ve aktiviteler gerçekleştirerek; araştırma, inceleme ve yayın çalışmalarını teşvik etmek, yürütmek ve yaymayı amaçlamaktadır.

KADEM’in sunduğu “Kadın Yasal Hakları” Eğitiminde, kadınlarımızın yasal haklarının neler olduğu, nerede ve ne şekilde kullanılabileceği, kadının yaşam hakkının güvence altına alınması için kadına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması ve hak ettiği değere kavuşabilmesinin önemine değinilmiştir. Kadınlara yönelik şiddete ait yasal hükümler, ev kadınlarının sosyal güvenliği ile ilgili hükümler, evlenme ve boşanma ile ilgili yasal hükümler konusunda da bilgi verilmektedir. “Kadın ve Hukuk El Rehberi” adlı kitapçığında; kadına yönelik şiddete ilişkin hükümler ve iş hukukunda kadınlara ilişkin düzenlemeler daha çok üzerinde durmaktadır. Bundan dolayı, bu eğitim kapsamında ortaya çıkan KADEM’in ideoloji görüşü yerine, daha çok kadın hukuki hakları konusunda bilgilendirme amaçlı bir çalışmadır.

Kaynakça

- Aktaş, G. (2013, Haziran). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Edebiyat Dergisi/Journal of Faculty of Letters*, 30(1).
- Altuntaş, N. (2009, 09 15). *kadem.org.tr*. Kadem - Kadın ve Demokrasi Derneği: <http://kadem.org.tr/post-feminist-cagda-turkiyede-farkli-kadin-konumlari-2/> adresinden alındı.
- Atan, M. (2015, Kasım). Radikal feminizm: “kişisel olan politiktir” söyleminde aile. *The Journal Of Europe- Midle East of Social Science Studies*, 1(2), 1-21.
- Badran, M. (2002). Islamic feminism: what’s in a name?” no. 569, *Al-Ahram. Al-Ahram Weekly Online*. <http://weekly.ahram.org.eg/Archive/2002/569/cu1.htm> adresinden alındı.

- Binici, Ö. (2013). Yeni toplumsal hareketler ve feminizm. <http://akademikperspektif.com/2013/22/09/yeni-toplumsal-hareketler-ve-feminizm/> adresinden alındı.
- Çaha, Ö. (2001). Türkiye’de kadın hareketinin tarihi: değişen bir şey var mı? <http://kadem.org.tr/turkiyede-kadin-hareketinin-tarihi-degis-en-bir-sey-varmi/> adresinden alındı.
- Çaha, Ö. (2018, 09 15). *kadem.org.tr*. KADEM Kadın ve Demokrasi Derneği: <http://kadem.org.tr/feminizm-nedir/> adresinden alındı.
- Dikici, E. (2016). Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 1(43), 523-532.
- Donovan, J. (2006). *Feminist theory*. New York: The Continuum International Publishing.
- Güç, A. (2018). İslamcı feminizm: müslüman kadınların birey olma çabaları. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 649-673.
- Hatipoğlu, E. (2018). *Kadın ve Hukuk El Rehberi*. İstanbul: Kadem. 09 14, 2018 tarihinde http://kadem.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/kadin_ve_hukuk_el_rehberi.pdf adresinden alındı.
- Hooks, B. (2016). *Feminizm herkes içindir - tutulu politika*. (A. Yıldırım, Çev.) Bgst Yayınları.
- Mitchel, A. (1995). *Feminizm*. (Ş. Tekeli, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mitchel, J. O. (1984). *Kadın ve eşitlik*. (F. Berktay, Çev.) Ankara: Kaynak Yayınları.
- Sevim, A. (2005). *Feminizm*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Taş, G. (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 163-175.

Sovyetler Birliği Sonrası Dönemde Kazakistan'ın Toplumsal Yapısındaki Değişimler: Kazak Orta Sınıfının Ortaya Çıkışı

Gulnar Tazhibayeva*

Öz: SSCB'nin dağılışıyla birlikte Kazakistan'ın toplumsal yapısı hızla değişmeye başlamıştır. Pi-yasa merkezli yeni bir ekonomi modelinin benimsenmesi bu hızlı değişimin temel sebebi olarak değerlendirilebilir. Benimsenen yeni ekonomi modeliyle birlikte Kazakistan'daki eski mülkiyet ilişkileri değişmeye başlamış ve bu değişim toplumsal yapının gelişimini de etkilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda SSCB dönemine ait toplumsal sınıf ve grupların Sovyet sonrası dönemde yeniden şekillendiği gözlemlenebilir. Bu çalışmanın konusu, söz konusu değişimin ana hatlarıyla tanıtılmasıdır. Bu çerçevede ilk önce çalışmanın bütünlüğü açısından SSCB'nin toplumsal yapısı, Sovyet döneminde bu konuda yapılan çalışmalar/tartışmalar üzerinden kısaca tanıtılacaktır. Ardından SSCB'nin çöküşüyle birlikte mülkiyet ilişkilerindeki değişime değinilecek ve bu değişimin sınıfsal yapıyı nasıl dönüştürdüğü ele alınacaktır. Son olarak da bütün bu gelişmelerin yeni dönemde Kazak orta sınıfının doğuşunu nasıl etkilediği tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Orta sınıf, toplumsal değişim, tabakalaşma, SSCB, toplumsal yapı, özel mülkiyet

* İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Doktora Öğrencisi

SSCB'nin dağılışıyla birlikte Kazakistan'ın toplumsal yapısı hızla değişmeye başlamıştır. Piyasa merkezli yeni bir ekonomi modelinin benimsenmesi bu hızlı değişimin temel sebebi olarak değerlendirilebilir. Benimsenen yeni ekonomi modeliyle birlikte Kazakistan'daki eski mülkiyet ilişkileri değişmeye başlamış ve bu değişim toplumsal yapının gelişimini de etkilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda SSCB dönemine ait toplumsal sınıf ve grupların Sovyet sonrası dönemde yeniden şekillendiği gözlemlenebilir. Bu çalışmanın konusu, söz konusu değişimin ana hatlarıyla tanıtılmasıdır. Bu çerçevede ilk önce çalışmanın bütünlüğü açısından SSCB'nin toplumsal yapısı, Sovyet döneminde bu konuda yapılan çalışmalar/tartışmalar üzerinden kısaca tanıtılacaktır. Ardından SSCB'nin çöküşüyle birlikte mülkiyet ilişkilerindeki değişime değinilecek ve bu değişimin sınıfsal yapıyı nasıl dönüştürdüğü ele alınacaktır. Son olarak da bütün bu gelişmelerin yeni dönemde Kazak orta sınıfının doğuşunu nasıl etkilediği tartışmaya açılacaktır.

SSCB'de Toplumsal Yapı ve Orta Sınıf Tartışmaları

1917 Ekim Devrimi'yle ilişkili tarihsel olaylardan dolayı Rus sosyolojisinin erken dönemde orta sınıfların yeri ve rolü hakkındaki temel tartışmalardan uzakta kaldığı söylenebilir. 1930'lu yıllarda bu durum kısmen değişmiş ve sosyal bilimciler aktif olarak bu sosyal grubun sosyal ve psikolojik özelliklerine yönelik çalışmalar yapmışlardır. Mesela M. İ. Tugan-Baranovsky'nin entelektüellerin kişilik özelliklerine ilişkin incelemesi buna örnek oluşturur.¹Tugan – Baranovsky sınıfı bir sosyal grup olarak görüyor. Ona göre, sosyal sınıf, ekonomik koşulları aynı olan ve sosyal değişimlerin sonucunda bir başarıyı becerebilen bir grup insandır (G.Mataev, 2009, s. 25). O, sınıfın bu tanımına dayanarak, küçük burjuvazi çıkarları işçilerden ziyade kapitalist sınıfın menfaatleri içerisinde olduğu sonucuna varır. Aynı zamanda üretim sürecinde istihdam edilen küçük burjuvazinin proletaryaya olan karşıtlığını belirler.

20. yüzyılın başlarında Rus aydınları tarafından yapılan çalışmalar özel bir toplumsal grup olarak orta sınıfın çelişkili konum sorununun çözülmesine katkıda bulunmamaktadır. Mesela Rus ekonomist A. Bogdanov, küçük burjuvaziyi bir sınıf olarak görmez. Küçük burjuvazi “ayrı bir toplumsal grup değil, burjuvazi ve proletarya gibi iki sınıfın aynı anda bir embriyonu olarak, sınıfların kristalleştiği

1 M.İ.Tugan-Baranovsky. “Russkaya shkola ekonomiki” (Rus ekonomik okulları), Moskova, “Nauka”, 1997.

amorf bir kitle”dir. A. Bogdanov’un görüşlerine göre, küçük burjuvazinin ideolojik kararsızlığı onu “gerçek sınıflardan” ayıran başlıca özelliklerden biridir (Bogdanov, 1918, s. 118).

Böylece, Rus sosyologları sınıf üzerine yaptıkları çalışmalarda orta sınıfın önemli bir kurucu unsuru olan küçük burjuvazinin çelişkili doğasına dikkat çekerler. Orta sınıf her zaman toplumun çelişkisiz, istikrarlı, sosyal sınıfları arasındaki ilişkilerin imtiyazlı ve toplumsal reformların bir denkte tutulması için ortaya çıkan bir sınıftır. Öte yandan, emek ve sermaye arasında orta sınıfın ortaya çıkması o sınıf üyeleriyle ilgili özellikleri belirler. Nitekim Sovyet sosyolojisinin orta sınıf konusuna araştırırken teorik olarak iki yaklaşımla çalışmaktadır. Çoğu durumda, Sovyet toplumunun ara katmanlarıyla ilişkili olarak tutarlı bir sınıf analizi modeli getirilmektedir ve dış sosyal analoglara ise aykırı çok kriterli bir araştırma şeması getirilmektedir. Sovyet toplumunun ara katmanlarıyla olan ilişkilerde, çoğunlukla çatışmasız sınıf analizi modelini oluşturmaktadır.

SSCB’nin toplumsal yapısı üzerine çalışma yapanlar sadece Rus sosyal bilimcileri olmamıştır. Amerikalı sosyal bilimci A. Inkeles, 1950’deki “Amerikan Sosyolojik İncelemesi”² dergisinde yayınlanan “Sovyetler Birliği’nde Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik” adlı makalesinde Sovyet toplumunun orta katmanlarını analiz eden ilk isimlerden birisi olmaktadır. Inkeles, Sovyet aydınlarının (orta katmanların) gerçek hiyerarşik yapısını, savaş öncesi yıllarda, Amerikan sosyal katmanlaşma teorisi açısından ele almaya çalışmaktadır. Bu çerçevede Inkeles, Sovyet aydınları içinde dört alt grubu belirlemektedir: yönetici seçkinler, yüksek aydınlar, aydınların geri kalan kısmı ve beyaz yakalıları grubudur. Inkeles’e göre entelijansiyanın sosyal sınıflara üye olması onların eğitim, gelir, güç gibi faktörlerin karmaşık etkileşimi temelinde belirlenmektedir. Böylece Inkeles’ göre Sovyetler Birliği’ndeki toplumsal tabakalaşmanın gerçek sistemi bireylerin üretim sürecindeki çeşitli işlevsel özellikleri, idari aygıt ve iktidar yapısı üzerine kurulmaktadır (A.Inkeles, 1950, s. 7-8).

1970 ve 1980’ler sonrasında dönemin önemli araştırmacılarının Sovyetler Birliği’nin sosyal-tabakalaşma yapısını araştırmaya yöneldiği görülebilir. V. S. Semenov, M. N. Rutkeviç, A. A. Ambroso, N. A. Aitov haricindeki yazarlar tarafın-

2 A.Inkeles. (1950). Social Stratification and Mobility in the Soviet Union: 1940-1950 (Cilt 132). Menasha: Bobbs Merrill, College Division.

dan önemli eserler yazılmıştır.³ Bu araştırmaların sonuçlarında şunları görebiliriz: Sovyetler Birliği döneminde toplumsal yapı iki temel sınıftan oluşmaktadır. Birincisi işçiler (sonradan orta sınıfa dönüşenler), ikincisi de aydınlar ya da seçkinlerdir. Bu iki sınıfın dışında kalanlar ise bu gruplara bağımlı olanlardır. Ayrıca, bu araştırmacıların asıl amacı işçi sınıfının, aydınların ve onlara bağımlı olan üçüncü grubun niteliksel ve niceliksel değişimlerini ortaya koymaktır. Bu araştırmalara göre işçi sınıfı Sovyet toplumunun en geniş kesimini oluşturmaktadır. SSCB döneminde işçi sınıfının oranı % 65'e kadar yükselmektedir.

Konuya Kazakistan açısından bakıldığında ise Sovyetler Birliği döneminde Kazakistan'ın sınıfsal yapısı hakkında somut bir bilgi ortaya koyulmamıştır. Ancak, 1920'li yıllardan itibaren toplumda yeni zavod⁴ ve fabrikaların, demir yollarının inşa edilmesi ve kentleşme politikasıyla beraber işçi sınıfının oluşmaya başladığı gözlemlenebilir. Kazakistan'ın en büyük endüstriyel yapılarından birisi olan Türksib'te yüz binden fazla kişi çalışmaktadır.⁵ Bunlar Kazakistan'ın toplumsal yapısındaki ilk işçi sınıfı olarak ortaya çıkmaktadır. 1980'ler sonrası Kazakistan'da tüm sendika verilerine göre işçi sınıfının oranı %70'lere ulaşmıştır. SSCB'nin dağılışından sonra 1990'ların başı itibarıyla Kazakistan'da da mülkiyet ilişkilerinin değişmeye başlaması toplumsal yapı üzerinde de etkili olmuştur.

Sovyetlerin Yıkılışı ve Kamu Mülkiyetinden Özel Mülkiyete Geçiş

Bilindiği gibi Sovyetler Birliği sosyalist ekonomi modelinin benimsendiği ve bu çerçevede ekonomik açıdan kamu ve devlet mülkiyetinin esas alındığı bir ekonomik yapıya sahipti. Kamusal mülkiyetin temel ilke olduğu böyle bir ekonomi modelinde, vatandaşlar kendi kişisel mülklerine sahip olabilirler ancak işletmelere, arazilere, yüksek oranda menkul değere, daha genel bir ifadeyle üretim araçlarının

3 V.S.Semenov "Kapitalizm I Klassyi: İssledovaniya Sotsiyalnoi Struktury Kapitalisticheskogo Obschestva", Moskova, "Nauka", 2006, M.N.Rutkeviç "Protsessyi Sotsiyalnoi Degradatsii v Rossiiskom Obschestve", Moskova, "Sotsis", 1998, A.A.Ambrosov "Sotsiyalnaya Struktura Sovetskogo Obschestvo", Moskova, "Politizdat", 1975.

4 Zavod hammaddelerin mekanik işlenmesi ve büyük ticaret girişimine sahip bir sanayi kuruluşudur.

5 1920 yılının 26 Ağustos'unda Kazak (Kırgız) Avtonomiyalı Sotsiyalistik Kenes Respublikası kurulmuştur. Bu dönemin en büyük endüstriyel yapısı Türkistan-Sibiry demiryolunun inşasıydı (Türksib). 1927'de söz konusu demiryolunun inşası başlamıştır. Türksib inşaatı 5 yıl yerine 3 yıl içerisinde tamamlandı. 1931'in Ocak ayında - Türksib demiryolu faaliyete geçirildi. Türksib otoyolu yapımının sosyo-ekonomik önemi Orta Asya ve Sibiry bölgelerini birbirine bağlamaktır. Bu endüstriyel yapı ülkenin doğu bölgelerindeki ekonominin ve kültürün gelişmesine katkıda bulunmuştur.

mülkiyetine sahip olamazlardı. Elbette Sovyetler Birliği'nin bir üyesi olarak Kazakistan da bu ekonomik yapının bir parçasıydı. Ancak SSCB'nin dağılışının hemen ardından, 1990'ların başından beri Kazakistan'da başlayan özelleştirme süreci günümüzde de devam etmekte ve bunun sonucu olarak devlet/kamu mülkiyeti gün geçtikçe azalmaktadır. En başta sovhozlar⁶, topraklar, iktisadi işletmeler, bankalar ve tüm hizmet sektörleri özelleştirilmektedir. Özel mülkiyet çeşitli biçimlerde gelişmeye başlamakta ve bireysel ve kurumsal mülkiyet biçimi ortaya çıkmaktadır.

Son 20 yılda ekonomik ve politik yapıda meydana gelen bütün bu değişimler Kazakistan'ın toplumsal yapısının dönüşümüne de sebep olmaktadır. Sovyet toplumsal yapısında belirgin biçimde siyasi ve ekonomik alana egemen olan bir takım sosyal ve sosyo-mesleki statü grupları, Sovyet sonrası yeni Kazakistan'da gereksiz/işlevsiz hale gelmektedir. Sovyet parti-devlet rejiminin parçalanması ve parti bürokrasisinin çöküşü, toplumun diğer kesimlerine göre mali ve sosyal olarak daha iyi yaşayan binlerce parti memurunun işsiz kalmasına neden olmuştur. Ancak Kazakistan, 1917 Ekim Devriminin sonucunda olduğu gibi eski egemen toplumsal grupları zorla tasfiye etme yoluna gitmemektedir. Başka bir ifadeyle Sovyet sonrası dönemde Kazakistan'ın yeni toplumsal yapısının şiddet içermeyen biçimlendiği söylenebilir. Bu noktada Weber'in terminolojisini kullanırsak statü sahibi bir sosyal grup olarak parti memurlarının yeni toplumsal yapıya uyumu şiddet ve toplumsal devrimle değil daha çok barışçıl bir yolla gerçekleşmektedir. Bu dönüşümden etkilenen başka bir statü grubu devlet yetkililerinden oluşmaktadır. Ancak bu grubun da tasfiye edilmediği ve devlet bürokrasisi içerisinde var olmaya devam ettikleri belirtilmelidir.

Sovyetler Birliği sonrası Kazakistan'ın sosyo-politik yapısında Komsomol işçileri gibi bir grubun da yer almadığı belirtilmelidir. Bir ideolojik gençlik örgütü olan Komsomol, Sovyet Rusya'nın inşa edilmesinde önemli bir güç olmuştur. Kendi mesleki alanında uzman olan on binlerce profesyonel işçiden oluşan bu örgüt Sovyetlerin çöküşüyle birlikte dağıtılmıştır. Benzer biçimde Sovyet döneminde sayısı bir hayli fazla olan sendika örgütleri de Kazakistan'ın piyasa ekonomisine geçişle birlikte eski işlevini kaybetmiştir. Yeni devlet eski Sovyet sendikalarını desteklemekte ve finanse etmemektedir. Böylece, Sovyetler Birliği ve Sovyet iktidarının çökmesi ile Kazakistan'da siyasi ve mesleki alanda etkili olan kimi gruplar giderek

6 Sovhoz devlete çalışan tarımsal işletme kuruluşudur. Sovetskoe hoziystvo (sovhoz) cümlesinin kısaltılmış hali.

erimekte ve özellikle eski parti/devlet bürokrasisinde bir işlevi olanlar sahneden kaybolmaktadır (Azhenov & Sadyrova, Sotsiyologiya Sotsiyal'noi Struktury (Toplumsal Yapı Sosyolojisi), 2007, s. 61-63).

İktisadî alandaki duruma bakıldığında ise piyasa ekonomisine geçişin servet paylaşımında yarattığı değişimler kolaylıkla gözlemlenebilir. 1990 sonrasında yeni ekonomik sisteme geçişle birlikte Kazakistan'ın ilk zenginleri ortaya çıkmaya başlamıştır. 1993'ten 1995 yılına kadar olan zaman içerisinde farklı sosyal gruplardan yeni zenginlerin ortaya çıktığı gözlemlenebilir. Yeni siyasî ve ekonomik düzenle birlikte Sovyet döneminde zenginler Komünist Parti mensuplarından, devlet memurlarından ve yöneticilerden oluşurken yeni dönemde çeşitli devlet kademelelerinde çalışanların yanı sıra özel sektördeki girişimciler de zenginleşmektedir.

Sovyet Sonrası Dönemde Kazakistan'da Orta Sınıfın Oluşumu

Kazakistan'da orta sınıf ne zaman oluştu ve kimlerden oluşmaktadır? Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Kazakistan toplumunda orta sınıfı mühendisler, akademisyenler ve doktorlar gibi yüksek maaşlı vasıflı çalışanlar ve girişimciler oluşturmaktadır. Kazakistan İstatistik Ajansı'nın 1992-2006 arasında yaptığı sosyolojik araştırmaların sonuçlarına göre Kazakistan'da orta sınıf, nüfusun 15-20% dilimine denk gelmektedir. 1992'den 2006'ya kadar ülkede orta sınıfı oluşturan nüfusun oranı aynı düzeyde kalmaktadır. Ancak yeni orta sınıfların oluşum dinamiklerinin ortaya çıktığı 2006'dan bu yana kadar bu durum değişmeye başlamaktadır.

Kazakistan'da orta sınıflardan bahsederken tam olarak neyi kastediyoruz? Elbette orta sınıfı sadece ekonomik açıdan değerlendirmek yeterli değildir. Diğer sosyal sınıflar gibi orta sınıfın da gelişimini ve değişimini etkileyen çeşitli etkenler vardır. Orta sınıf çoğunlukla heterojen bir sınıf olarak değerlendirilmektedir. Oysa orta sınıf farklı mesleklerden, entelektüellerden, iş adamlarından, tüccarlardan ve köylülerden oluşabilmektedir. Bundan dolayı, farklı toplumlarda orta sınıfın oluşum dinamiklerinin birbirine benzemesi çok zordur (Azhenov, Социальная Структура Общества (Sotsyalnaya struktura obshestva) Toplumun Sosyal Yapısı), 2007, s. 43). Tek bir tabakadan oluşmayan orta sınıf kabaca yüksek orta sınıf, orta-orta sınıf ve alt-orta sınıf olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Yüksek orta sınıf her zaman yüksek sınıf olmaya yatkınken alt-orta sınıf da alt sınıfa olmaya yatkındır. Orta sınıf bir ülkenin en umut verici ve ilerici kesimi olarak değerlendirilmektedir. Davranış kodları açısından değerlendirildiğinde orta sınıfın eylemleri ve tutumları diğer sınıflara kıyasla daha ılımlı, sadık, zeki ve ahlaki olarak kabul edilmektedir.

Diğer yandan hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde yoksulların var olduğu gözlemlenebilir. “Yoksulluk” kategorisi “zenginler” kategorisi gibi ekonomik düzenin bir parçasıdır. Yoksulların oranının herhangi bir devletin ekonomik ve sosyal gelişmesine bağlı olduğu kabul edilir. Ekonomisi gelişen modern ülkelerde yoksulların oranının düşük olacağı genel kabul gören bir iddidir. Kazakistan ve BDT'daki başka ülkeler de bu meselenin dışında kalmadılar. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bu devletlerde yoksulluğun oranı gittikçe artmaktadır.

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Kazakistan'ın toplumsal yapısında önemli bir değişim yaşandığını belirtmiştik. Eski kurumların yerini yeni kurumlar almaya başlamış ve SSCB dönemine ait sosyal sınıflar ve sosyal gruplar Sovyet sonrası oluşan toplumsal yapıya göre yeniden şekillenmeye başlamıştır. Toplumdaki en önemli sosyal gruplardan olan aydınlar ve siyasiler de Kazakistan'da değişen toplumsal yapıyla birlikte yeni bir oluşumun parçası olmaktadır. Sovyet döneminde Kazakistan'ın aydın ve siyasi tabakası, farklı meslek gruplarından Komünist Parti (KP) mensupları ve komsomol üyelerinden oluşurken bağımsızlık sonrasında bu gruplar form değiştirmeye başlamış ve söz konusu gruplarda bireysel çeşitlilik gözlenir olmuştur.

Öte yandan, 1991 yılında SSCB dağıldıktan sonra Kazakistan'da İnsani Gelişme Endeksi'nde bir düşüş olduğu belirtilmelidir. Bağımsızlığın ilk yıllarında yeni ekonomik piyasa ve piyasa ilişkilerine geçiş ile bağlantılı olarak ekonominin tüm sektörleri krizle karşı karşıya kalmıştır. 1991-1996 yıllarında ülkede üretim oldukça azalmıştır. Üretimdeki düşüş kimya ve petrokimya endüstrisinde -71%, hafif sanayide -84%, ağaç işleme sanayisinde -76%, makine mühendisliği ve metal -64% olarak, inşaat-82%, elektrik üretim oranında -30%, metalürji -30%, demir dışı metalürjide -28%, yakıt üretiminde 40% olarak gerçekleşmiştir. 1997'nin Ağustos ayında ülkede 60 bine yakın işçisi olan 585 sanayi şirketi faaliyetlerini tamamen durdurmuştur. 232,6 bin işçisi olan 1064 şirket işçilerinin yarısı istihdam edilmektedir, 374 şirket part-time çalışmaya geçmektedir, 152,9 bin işçi mecburen işlerini bırakmak zorunda kalmaktadırlar, 136 bin işçi ücretsiz izin almak zorunda kalmaktadırlar. 1997 yılının Eylül'ünde ülkede, 288,6 bin kişi işsiz kalmış ve bunların çoğu kırsal bölgelerde yaşayanlardan oluşmaktadırlar (stat.gov.kz, stat.gov.kz, 1997, s. 56). Ayrıca, hayvan sayısı da büyük ölçüde azalmıştır. 1991 yılında 35,5 milyon olan koyun ve keçi sayısı 1997 yılında 13 milyona düşmüştür. Devlette tarım sektörleri özelleştirilmeye başlanmış, kolhoz - sovhozlar dağıtılmış ve kriz bütün tarım sektörünü etkilemiştir. Sonuçta nüfusun yaşam kalitesi bozulmuş, dolayısıyla, işsizlik oranı da artmıştır (stat.gov.kz, stat.gov.kz, 1997, s. 106).

Bağımsızlık sonrası ekonomik geçiş sürecinde kişi başına düşen gelirin düşmesi yukarıda bahsedilen gruplar da dâhil olmak üzere bütün toplumu olumsuz anlamda etkilenmiştir. 1990'ların ortalarında bu trendin değişmeye başladığı ve Kazakistan'da İnsani Gelişim Endeksi'nin yükselmeye başladığı gözlemlenebilir. Elbette bu süreç serbest piyasa ekonomisine geçişin sancıları olarak anlandırılabilir. Yeni dönemde özel sektör gelişmeye başlamakta ve bu çerçevede devletin de geçiş sürecinin sancılarını atlatarak güçlenmeye başladığı ileri sürülmektedir. Ekonomik yönden yaşanan bu değişim yeni sosyal grupların oluşmasına tesir eden bir diğer etkenidir. 1960'ların sonunda tamamen ortadan kalkan kolhozların yerine işçi sovhozları almaktadır.⁷ 1994'e kadar varlığını sürdüren sovhozlar ilk serbest ticari girişimler olup Kazakistan'da özel sektörün gelişmesinin temellerini oluşturmaktadır.

Yeni dönemde Kazakistan'da genel ekonomik reformun ana yönü ekonomik ilişkileri liberalize etmek, mülkiyeti özelleştirmek ve yabancı yatırımları arttırmak olarak saptanabilir. Mülkiyet özelleştirme süreci ülkenin bağımsızlığının ilk günlerinde başlamaktadır. 1992 yılında 6200 şirket, 1997 yılında 2700 şirket özelleştirilmiştir. Mülkiyeti özelleştirme programı 1992-1996 yılları arasında gerçekleşmektedir. 1996 yılında, bütçe gelirleri 19.359.898 tenge olmaktadır.

1997 yılının ilk iki ayında şirketlerin hizmetleriyle bütçeye 2 milyardan fazla gelir yatırılmaktadır. 2001 yılında, özel sektörün yerli üretim payı içinde çalışan işçilerin oranı 74%'ü aşmaktadır ve onlar ülke ürünlerinin 83%'in üretmektedir. Kırsal alanlarda, tarım sektörlerini özelleştirme esasen tamamlanmaktadır. Kırsal alanlarda dağılan kolhoz ve sovhoz yerine - bireysel kolektif, geniş tarımsal kooperatifler ve bireysel şirketler şeklinde karışık çiftlikler gelmektedir. Şehirlerde ise konut ve toplumsal ev ekonomisi de tamamen özelleştirilmiş ve artık sözleşmeli olarak faaliyetlerini yürüten özel şirketler ortaya çıkmıştır. 142 milyon m² yaşam alanı özel şirketlere transfer edilmektedir.

Üretimin geliştirilmesi ülkenin diğer sektörlerine de etkilemektedir. İşsizlik sayısının artışından dolayı bu sürelerde küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi ciddi dikkate alınmaktadır. 2000 yılında endüstriyel alanında ekonomik krizi durdurma amacıyla, üretim yeni ekipman ve yeni teknolojiyi uygulamayı gerektirmektedir. 2003 yılında ülkede beş büyük petrokimya şirketleri işlerini yeniden başlamaktadır. Atırau'da polietilen boru tesisleri ve Kostanay'da dizel tesisleri işe başlamaktadır. Makine üretiminde son 7 yılda bu göstergeler 60% yükselmek-

7 Kolhoz – gönüllü olarak iç kontrol ile bağımsız ilişki kuran insanlardan oluşan topluluktur.

tedir. Balhaş şehrinde ilk çinko üretim tesisleri işe başlamaktadır. Ağır sanayi tesisleri Doğu Kazakistan topraklarında yerleşmektedir.

Orta sınıf, sanayi öncesi, sanayi ve sanayi sonrası toplumlarda var olmaktadır. Her toplumun kendine ait bir orta sınıfı oluşmaktadır. Sanayi öncesi toplumda orta sınıf olarak egemen tarım örgütleri ortaya çıkarsa, sanayi toplumu sanayileşme, modernleşme kavramlarıyla eşleşmektedir. Sanayi sonrası toplum alanında ise bilgi ve edinim yer almaktadır. Sanayi sonrası dönem birçok insanın, ihtiyaç edinen üretme yeteneği olarak “geliştirme” stratejisinin bir parçası olarak yetiştirme, edinme ve öğrenmenin önemli olmasına izin vermektedir. Başka bir deyişle orta sınıf, ekonomik seçim özgürlüğünü tanımladığı toplumla aynı anlama gelmektedir. Mevcut ekonomik özgürlükler, sosyal ve politik özgürlüklerin uğruna tartışılmamaktadır. Bu şekilde orta sınıfı temsil edenler için “geliştirme” stratejisi belirlenmektedir.

Modern toplumlardaki orta sınıf, önemli bir kanal olarak ve üretilmiş raformların bir sonucu olarak hareket etmektedir. Orta sınıf, sosyal ve ekonomik kalkınmanın doğrultusunda yoğunlaşması gereken bir güç olarak görülmelidir. Kazakistan için orta sınıf, Kazak nüfusunun büyük kısmının hareket etmesi gereken bir dönüm noktası olmaktadır.

Kaynakça

- G. Mataev. (2009). Процессы Формирования Среднего Класса в Республике Казахстан (*Prosessy Formirovaniya Srednego Klassa v Respublike Kazakhstan*) Kazakistan Cumhuriyeti'nde Orta Sınıfın Oluşumu). Moskova: Nauka.
- Bogdanov, A. (1918). Искусство и Рабочий Класс (*İskusstvo i Rabochi Klass*) Sanat ve İşçi Sınıfı). Moskova: Komunisticheskaya Akademiya (Komünist Akademisi).
- Azhenov, M. (2007). Социальная Структура Общества (*Sotsyalnaya struktura obshestva*) Toplumun Sosyal Yapısı). Almatı: “Znaniye” KazSSr.
- A.Inkeles. (1950). *Social stratification and mobility in the Soviet Union: 1940-1950* (Cilt 132). Menasha: Bobbs-Merrill, College Division.
- Azhenov, M., Sadyrova, M. (2007). *Sotsiyologiya sotsiyal'noi struktury (toplumsal yapı sosyolojisi)*. Almatı: Kazak Universiteti.
- Nazarbayev, N. (2006). “Kazakistan yolu”. Karaganda: Arko.
- Nazarbayev, N. (2008). “Kazakistan halkına zholdau”. Astana: Kitap.
- Nazarbayev, N. (2003). *Kriticheskoye Desiteletiyeye (Kritikli on yıl)*. Astana: Atamura.
- stat.gov.kz. (1994, Eylül 9). stat.gov.kz. Aralık 16, 2002 tarihinde stat.gov.kz: www.stat.gov.kz adresinden alındı.

stat.gov.kz. (1997, Aralık 16). *stat.gov.kz*. Eylül 13, 2016 tarihinde stat.gov.kz: www.stat.gov.kz adresinden alındı.

stat.gov.kz. (2006, Nisan 4). *stat.gov.kz*. Ekim 26, 2017 tarihinde stat.gov.kz: www.stat.gov.kz adresinden alındı.

stat.gov.kz. (2016, Ocak 21). *stat.gov.kz*. Ekim 26, 2017 tarihinde stat.gov.kz: www.stat.gov.kz adresinden alındı.

Challenges Encountered in Community Development in Urban Slums: A Study of Ashaiman, Ghana

Jamal Appiah-Kubi*

Abstract: Considering the success achieved in community development efforts undertaken in Ghana, the practice has been adopted to engender economic and social development in Ghana. Over time, informal settlements known as slums have emerged in and around the urban communities in Ghana, where the slum dwellers face many challenges such as poverty and poor housing. Although some community development efforts have been undertaken in these slums, the slum dwellers continue to live in impoverished conditions, due to unsuccessful and unsustainable community development efforts. This study was undertaken with the qualitative research design to find out the challenges encountered in community development efforts in Ashaiman slums. Thirty participants consisting of chiefs, assemblymen, community inhabitants and community developers were interviewed. The study found that community development in Ashaiman slums faced challenges such as lack of funds, ethnic and tribal differences, negative attitude of the inhabitants towards projects, lack of land ownership by inhabitants and poor monitoring and supervision of projects. It is recommended that slum dwellers in Ghana are granted access to land so that they will be motivated to develop them as their own properties, and also be supportive of community development efforts.

Keywords: Community Development, Community Participation, Ethnic Diversity, Insecure Land Tenure, Project's Sustainability, Resource Constraint, Slums.

* PhD Candidate, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Social Sciences Institute, Department of Social Policy
Contact: jaksisi9@gmail.com

Introduction

Although precolonial Ghanaians had self-help arrangement for meeting their needs, a more coordinated and technique-based community development practice was introduced in Ghana by the British administration in the 1920s (Gray, Pople & Shaw, 2008). The introduction of the practice was necessitated by problems such as illiteracy, poor infrastructure, poverty which had to be tackled (Thaddeus & Owusu-Sekyere, 2013). According to Thaddeus and Owusu-Sekyere (2013), community development was accepted by the rural inhabitants as it was based on a philosophy which was not different from the traditional values of reciprocity, interdependence and mutual aid which were shared by the inhabitants of the communities. A typical example of collective efforts undertaken by communities for a common goal was the 'nnoboa' practice among the Akans. This practice was based on self-help and mutual assistance among farmers who took turns to work on each other's farm during planting and harvesting of crops (Afriyie, 2015).

Considering the massive contributions made by community development in ways such alleviating poverty and providing infrastructure in many rural Ghanaian communities (Kendie & Guri, 2006; Laird, 2007), the process has been adopted to tackle the problems encountered in the urban communities. As a result of the high rate of urbanization and incommensurate infrastructural development within the Ghanaian urban space, many slums have emerged (Jankowska, Weeks & Engstrom, 2011; UN Habitat, 2007). The myriad of problems such poverty, poor sanitation and poor housing faced in Ghanaian slums have necessitated the execution of community development projects to resolve them and improve the conditions in such settlements (Butala, VanRooyen & Patel, 2010; Dinye & Acheampong, 2013).

Although projects and campaigns have been undertaken in Ghanaian slums, these efforts have not effectively achieved their targets of resolving the problems in such communities, due to some challenges encountered in the community development practice. This deficiency however, has not translated into much research being conducted to understand the challenges encountered in slum development efforts, which would lead to efforts to resolve such challenges. The limited information on the subject has led to a number of questions being asked by both academics and community developers. Examples of such questions are: What specific factors challenge community development in Ghanaian slums? Are there any dynamics in the urban slums that pose challenges to community development efforts in such communities? This study was therefore conducted to investigate the challenges

encountered in community development in urban slums and how such challenges have influenced community development. The information provided by this study will help academics in the community development discipline and community development practitioners especially those working in slums, to understand potential challenges to be encountered so that reactive measures can be planned.

Literature Review

Regardless of the numerous contributions made by community development in many communities, the practice has faced many challenges across the globe. This can be seen in Amoako and Cobbinah's (2011) and Gulyani & Basset's (2008) position that the challenges encountered in community development have impeded the successful completion of some projects while others have rendered community development unsustainable. Negative attitudes such as laziness and alcoholism on the part of the inhabitants have ruined projects in Kenyan slums, as such attitudes have impeded their ability to keep their jobs and cater for themselves (Izugbara, Tikkanen & Barron, 2014). Due to these failures, many have lost control over their lives and also constricted them from participating in projects. Negative attitudes of inhabitants have not only impeded projects in developing countries but in developed countries as well. This is evidenced in Dukeshire and Thurlow's (2002) report that negative attitudes of rural inhabitants in Canada impeded many projects through their resistance to such efforts due to a perceived incompatibility between their values and the projects.

The lack of community involvement in designing projects have also challenged the execution of such projects. In their study in rural Canada, the lack of involvement of the rural folks in designing projects led to the non-participation of such inhabitants as they did not understand the projects and their essence in the beneficiary communities (Dukeshire & Thurlow, 2002). They added that the inhabitants resisted the projects because they felt such efforts were being imposed on them. Insecure land tenure is a common factor that has constricted many projects in many slums across the globe (Sherbiniin, Rahman, Barbieri, Fotso & Zhu, 2009). Many projects in developing countries have been unsuccessful due to inhabitants' lack of land ownership. The lack of land ownership discourages many inhabitants from supporting and participating in community development because of their perception that the properties are not theirs' and hence they could be evicted from the land by the owners (Appiah-Kubi, 2015).

Some societal issues have also impeded many projects in some areas. According to Aryeetey (1998), the cultural values of some communities in northern Ghana made the local people overly dependent on their chiefs in community development, leading to the failure of such projects, as many of the chiefs lacked the requisite expertise for the projects. Beside the overdependence on the chiefs, ethnic disputes in northern Ghana have also prevented people from feuding ethnic groups from collaborating on projects (Aryeetey, 1998). This challenge is especially dire in communities with high ethnic diversity.

With regard to resources for community development, studies such as Berg and Mugisha (2010) and Sengupta (2006) found that many projects are ruined by the lack of requisite resources. While the designs of some projects are altered in order to execute them with limited budget, others are ruined entirely or suspended due to the lack of requisite resources (Moszynski, 2011). Resource constraint affects all kinds of projects regardless of the approach adopted, as it can be experienced by the various stakeholders of projects such as community developers, inhabitants or government agencies. This is evidenced in a finding that some projects planned by Ghana's Local Government Ministry and Department of Community Development have been ruined by the lack of resources such as funds and logistics (Laird, 2007).

Some community development efforts have also encountered poor coordination of the activities and process involved. Campfens (1997) opines that many projects in Ghana and Bangladesh were impeded by the poor coordination of processes involved which caused clashes between the agencies involved and thereby compromising smooth execution. In Bangladesh, poor coordination by the government coupled with the shortage of resources discouraged cooperation from many rural communities, causing failure in projects. The reduction or lack of government support in community development can be seen in the Kenyan government's failure to grant slum dwellers land ownership as an incentive for them to develop such areas as their own properties (Amnesty International, 2009; Mutisya & Yarime, 2011).

Theoretical framework

Sherry Arnstein's theory of community participation underpinned the study as much emphasis is being placed on understanding how community participation influences projects undertaken in Ashaiman slums. Its usefulness to the study can

be seen in its adoption in a similar study by Hoddinott, Adato, Besley and Haddad (2001) which focused on poverty reduction in South Africa. Community participation refers to the engagement of community inhabitants in projects undertaken in their community (Samah & Aref, 2011). According to Arnstein (1969), community participation in projects is in the form of a ladder, ranging from the bottom where there is low participation to the top where there is high participation as depicted in *figure 1* below. Low community participation leads to unsuccessful community development as inhabitants are unable to acquire skills required to maintain and also replicate projects as a result of their non-participation (Arnstein, 1969). This means that projects in Ashaiman could be rendered unsuccessful by the non-participation of the slum dwellers due to the challenges faced.

Conversely, high community participation leads to successful community development, as inhabitants through their involvement, understand the processes, have increased control and ownership over projects, and also acquire expertise required to maintain and also replicate the projects (Arnstein, 1969; Nyaguthii & Oyugi, 2013). Relating this theory to the study, factors that impede community participation in projects undertaken in Ashaiman have the potency of ruining the projects, as they would result in projects not being maintained as well as inhabitants not having the requisite attributes to engender community development efforts on their own. It is therefore important that such factors are resolved in order to engender successful community development.

Figure 1: Theory of community participation

Methods

The qualitative method of inquiry was adopted for this study, as the researcher was interested in understanding in detail the views of stakeholders about community development in the slums (Merriam, 2009). The study was conducted in Ashaiman, a municipality in the Greater Accra region of Ghana which has a population of about 190,972 (Ghana Statistical Service, 2012), and located about five kilometres from Tema and about thirty kilometres from Accra central. Within the municipality, three specific slums were selected for the study are Tulaku, Taboo Line and Valco Flat. These slums were selected because although many projects and campaigns have been undertaken there, the living conditions are still poor. They were therefore deemed suitable as the study sought to understand the reasons for the failure of projects.

Thirty participants who had been actively involved in community development efforts in the slums were purposively sampled, and these participants consisted of chiefs, assembly members, community inhabitants and community developers who worked in the communities. Out of the 30 participants, there were three chiefs, three assembly members, 12 community developers and 12 inhabitants, all of whom were evenly sampled from the three selected slums. Primary data used for this study were obtained through interviews which were conducted in English and Twi with the participants and aided by the use of a set of guiding questions.

Data was collected through note-taking and voice recording with participants' permission, and then analysed using Braun and Clarke's (2006) framework of data analysis. With this analytical framework, obtained data were familiarized with through transcription and thoroughly reading through the transcripts. Through this, initial codes were generated according to the similarities among the data. Themes were then searched for by clustering similar information, after which the derived themes were reviewed, defined and named to communicate specific findings. Finally, the derived findings were reported. Ethical issues that were observed are informed consent and voluntary participation of participants, confidentiality of data derived and the avoidance of plagiarism.

Socio-demographic characteristics of participants

The ages of the participants ranged from between 25 and 54 years, with 7 of them being between 25 and 34 years, 14 of them being between 35 and 44 years, and the remaining 9 being between 45 and 54 years. Out of the 30 participants, 22

were males whiles 8 were females. With regard to the experience of community developers in the slums, 7 of them have been involved in projects for less than five years whiles the remaining 5 have been in community development for five years or more. All the 12 inhabitants, 3 chiefs and 3 assembly members have been involved in the implementation of projects in their respective communities for at least three years.

Findings

In spite of the numerous projects attempted and undertaken in Ashaiman slums, many community development efforts have been largely unsuccessful whiles others were satisfactorily executed, due to some challenges that have been encountered. Two broad challenges encountered in community development in Ashaiman slums are community issues and institutional and operational challenges.

Community issues that impede community development are negative attitudes of some slum dwellers towards projects, crime, land issues and ethnic differences and resultant disputes among the people. Some negative attitudes of inhabitants include low community participation in some projects, sabotage of projects and their expectation of reward for their participation in projects. It was revealed that some slum dwellers rarely show commitment to some projects due to their non-involvement in the design of projects and low sensitization on such projects. Others do not only show poor commitment but also sabotage some projects especially when they perceive that projects are used as ploys to evacuate them from land which they are illegally occupying. Some slum dwellers also expect to be rewarded for their support and participation in the execution of projects, dissuading people from the main goal of community development, and leading to increased cost of the projects.

Crime is another community issue that has impeded the execution of projects in Ashaiman slums. A common form of crime that has impeded community development in Ashaiman is theft. As a result of the theft of materials such as bags of cement and wheel burrows, there has been shortage of materials acquired for projects, and this has delayed the completion of projects. Although theft, vandalism of facilities and other forms of crime have not entirely impeded the execution of projects, they continue to ruin the smooth completion of the affected projects with the budgeted resources and within the stipulated timelines, as well as the sustainability of improved conditions in the slums.

Many projects in Ashaiman have also been impeded by insecure land tenure which means many slum dwellers in the selected slums lack of ownership of land on which they reside. The execution of some projects and campaigns have been inhibited by the inability to secure land for such projects as a result of slums dwellers' lack of land ownership. This challenge has manifested into difficulties in securing lands for projects, causing delays in the execution and completion of such projects. Slum dwellers' lack of land ownership is as a result of the government's and tribal chiefs' failure to grant the inhabitants ownership of land since the land in such informal settlements are owned by the government and some tribes. In line with land issue, it was also uncovered that due to poor demarcation of land in the slums, it has become difficult for appropriate space to be identified for specific projects.

Ethnic differences also impede community development efforts in Ashaiman slums. Ashaiman is co-habited by people from different ethnic groups who have their respective traditional leaders. The high ethnic diversity means people have different values, and this has created ethnic dispute among some of the tribes which have inhibited the slum dwellers to collaborate towards common goals in some instances and also delays or sabotage in the execution of some projects. Suffice to say that the problems associated with ethnic differences and disputes become dire in situations where people from particular ethnic groups perceive they have been alienated from projects through community developers' affiliation with other ethnic groups. In such instances, some aggrieved inhabitants do not only refuse themselves from the projects but rather sabotage them. Furthermore, the differences in values and interests of the inhabitants due to ethnic differences have constricted decision making on particular projects to be undertaken.

Beside community issues impeding community development in Ashaiman slums, some institutional and operational factors have also constrict the execution of projects. The challenges discussed hereafter are related to the processes and methods adopted for community development as well as the resources required for the processes. The lack or inadequacy of resources has been a key challenge in community development in Ashaiman slums. The execution of some projects have stalled or cannot be executed according to their design due to the shortage of resources required for such efforts. Community developers and other stakeholders therefore have had to alter the design of projects in order to implement projects

with the limited resources. In situations where some changes such as increase in the costs of resources occurred between the planning phase and project implementation phase, it becomes difficult for additional resources to be acquired. This is exacerbated by sponsors' delays in providing funds for projects. Additionally, this challenge gets worse when the slum dwellers require some reward for their participation in community development efforts. An example of projects that are being stifled by the lack of funds and resources is the income generating projects. Due to the lack of requisite funds to acquire materials such as dye and beads, these projects which have assisted many inhabitants are being compromised.

Poor monitoring and supervision of projects during their implementations is another operational factor which continues to stifle community development in Ashaiman slums. Due to the poor manner in which certain projects are being supervised, such projects are being carried out haphazardly, and in essence rendered unsuccessful. The quality of projects that are not properly monitored and supervised are being compromised. This is because in such projects, some workers misappropriate raw materials and also use inferior materials in order to cut the cost of production. In the end, this has rendered some projects unsustainable.

Poor management and maintenance of projects is another challenge of community development. This is manifested in ways such as littering refuse after clean-up campaigns have been undertaken and dustbins have been provided, and riding motor bikes on footbridges which are meant for humans to walk on them. As a result of such malpractices, some facilities such as footbridges have suffered breakages and damages. Such unfortunate incidents have made it difficult for sustainable community development to be engendered.

Project model is another key challenge faced in community development efforts in Ashaiman slums. In projects which are designed from community developers' worldview, inhabitants' understanding of the processes involved have sometimes been challenged especially when they are not properly educated and sensitized on such projects. This discourages community support and participation in such projects, since they do not know the essence of such projects in their lives, and hence perceive such projects could be used in a hidden agenda to evict them from the communities. This challenge and its effect is aggravated when the community developers are not open and transparent about the projects.

Discussion of findings

As depicted by the findings, challenges encountered in community development in Ashaiman slums have led to low community participation in many projects and thereby compromised their successful execution. Although some projects have survived the challenges, their end products have usually been of low quality, making community development in such instances unsustainable. For example, although the income generating projects in Ashaiman continue to be undertaken, slum dwellers' lack of resources has impeded them from establishing trades with the acquired skills as a result of their inability to acquire requisite materials such as solder and beads. Although such people have gained the vocational skills, many cannot exploit the expertise to make a living, and this defeats the goal of the project. It is worthy of note however, that projects undertaken in both rural Ghana and organized parts of urban Ghana also face this challenge as reported by Campfens (1997) and Laird (2007). This supports findings by Amoako and Cobbinah (2011) and Gulyani and Basset (2008) that challenges faced in the execution of projects and campaigns have rendered community development unsustainable in many areas.

Negative attitudes such as sabotage of projects and inhabitants' expectation of rewards for their participation in projects continue to impede successful execution of projects in the Ashaiman slums. This has had dire influence on projects already facing funding constraint, as there are no spare funds to be given to the inhabitants as reward for their participation. This has sometimes translated into low community participation especially in projects in which massive sensitization is not done to educate the people on the essence of such projects in their communities. This is not an isolated finding as it has been reported by Izugbara et al. (2014) that the negative attitudes of some inhabitants in Kenyan communities have impeded community development.

Ethnic differences is another challenge that has ruined some community development efforts in Ashaiman slums. Ashaiman is being co-habited by people from different tribes such as Gas, Ewes, Akans and Hausas, and this corroborates Nunoo's (2008) report about the high ethnic diversity in the municipality. Due to the ethnic differences and the resultant differences in values and interests which breed low collaboration for common goals, some projects have been compromised. In other instances, some inhabitants from specific ethnic groups become aggrieved by their perception of being sidelined from projects. In such instanc-

es, they tend dissociate themselves from efforts being made or even sabotage the processes, leading to low community participation and unsuccessful community development. The findings support Aryeetey's (1998) assertion that ethnic and tribal differences impeded community development in northern Ghana.

Non-representation of the slum dwellers in the design of projects has also impeded the implementation of such projects. As revealed earlier, some projects are designed exclusively by the community developers without inputs from the inhabitants. This has led to low community participation due to the lack of understanding about such projects especially when they are technical in nature. The low community participation in many instances has translated into poor maintenance of such projects, leading to unsuccessful community development as depicted at the bottom of the ladder in the theory of community participation. This corroborates Dukeshire and Thurlow's (2002) position that poor representation and involvement of inhabitants in designing projects discourages their participation and hence ruins successful community development.

Another challenge that has gravely constricted community development in the Ashaiman slums is slum dwellers' lack of land ownership. Most of the lands in the communities are owned by either the Ashaiman Municipal Assembly (ASH-MA) or some traditional leaders. The lack of land ownership coupled with the poor demarcation of the land in the slums have delayed projects as a result of long period it takes for some land to be leased for projects. This challenge and the threats of eviction have also demotivated some slum dwellers from using their scarce resources to develop the land knowing they could be evicted any time. This finding supports Sherbiniin et al.'s (2009) report that community development efforts are impeded by inhabitants' lack of ownership and control over the land on which they live.

As revealed in the study, many challenges encountered in projects have led to low community participation in some projects. As a result, many inhabitants do not have the expertise required to maintain the projects executed in the communities, leading to unsustainable community development. This finding confirms the theory of community development which stipulates that at the bottom of the ladder where there is low community participation, community development is unsuccessful because the inhabitants are unable to maintain projects undertaken due to their lack of skills required to maintain those projects (Arnstein, 1969).

Conclusion

Community development can be a crucial tool in slum communities continue to face a myriad of problems such as poverty, poor housing and poor sanitation. Although many projects have been undertaken in Ashaiman slums, the slum dwellers continue to live in impoverished and deplorable conditions. This is because many projects undertaken have not been successful and sustainable as a result of the challenges such as ethnic differences, insecure land tenure, and lack of resources, which have been encountered in such projects.

While some of the challenges encountered are related to the manner in which projects have been carried and the others related to dynamics in the communities, they have all compromised community support and participation in the projects. The theory of community participation was adopted for the study to test how the low community participation, and just as it predicts, projects have been satisfactory or even unsuccessful because community participation in Ashaiman is low. Their sabotage, non-participation and low participation has led to their inability to acquire requisite skills needed to maintain projects undertaken and also replicate others on their own. Considering that the global slum population and their problems keeps increasing, it is important that the dynamics in such informal settlements as well as operational issues in projects are thoroughly interrogated so that the corrective measures can be instituted to overcome the challenges encountered in community development efforts.

Recommendations

Considering the positive role that community development has played in some communities, it is important that the practice is engendered in Ashaiman by overcoming the challenges encountered. In order to overcome the challenges related to theft of resources, the government through ASHMA should put measures in place to combat crime in the communities. This can be done through the institution of watchdog programmes and also police patrol. ASHMA should also make the effort to conscientise people to be vigilant and also report criminal incidents to the police, so that crime can be curbed in Ashaiman.

The Government of Ghana through the legislature should implement slum development policies. The government has not been as active in community development in slums as it did when the practice was introduced in rural Ghana, and this is aggravated by the low self-help efforts undertaken by the slum dwellers due

to their high poverty levels. The government should therefore implement policies that will promote community development in the slums, and also spearhead practice. The government should also grant the inhabitants ownership of the lands so that the slum dwellers' apathetic attitude towards projects due to their lack of ownership of land can be addressed.

Additionally, community developers should put measures in place to encourage community participation in projects. This can be achieved by designing projects based on community needs, educating and sensitizing communities about projects, and also being open and transparent about the projects. This will enable the slum dwellers understand the true goal of projects so that their perception about the likelihood of they being evicted through such projects can be resolved. It will also help them understand the various processes involved in the projects and how the implementation of such projects would benefit them as communities. Through these measures, the inhabitants of communities will be motivated to support and participate in the execution of projects.

Furthermore, community developers should build their own capacities as community developers and that of the inhabitants and their chiefs. If this is done, the inhabitants can acquire some expertise on specific projects and hence participate in such projects. The acquired skills will also help inhabitants better manage and maintain the facilities, and also be able to replicate such projects on their own. They should also devise means through which they can obtain the needed funds for projects. Such measures include writing proposals to solicit support from corporate entities and also partnering with other agencies in order to amass adequate funds and resources for community development.

There is also the need for community developers to develop techniques that will aid them to work with the various ethnic groups and factions in the slums. Some projects in Ashaiman were found to have been impeded by challenges related to ethnic and tribal differences among the inhabitants. If community developers and other key stakeholders in community development practice in the slums such as the traditional chiefs can bring the people together regardless of their ethnicity, it would help create strong bonds and in essence get community-wide support and participation in projects.

The chiefs who are important stakeholders in the slums should constantly dialogue with other chiefs in the slums as well as the inhabitants so that healthy bonds can be created and common interests can be established. This would help resolve the challenges related to ethnic differences among the slum dwellers. With

healthy relationships and a common direction, the slum dwellers can collaborate towards the achievement of collectively agreed upon goals. Additionally, the traditional leaders who are custodians of land should lease them to the inhabitants so that such beneficiaries will be motivated to develop the lands as their own properties and also participate in the execution of projects.

References

- Afriyie, A. O. (2015). Communal non-formal financial market system development: A model for nno-bo market system. *European Journal of Accounting Auditing and Finance Research*, 3(3), 48-60.
- Amnesty International. (2009). *The unseen majority: Nairobi's two million slum-dwellers*. London: Amnesty International Publications.
- Amoako, C., & Cobbinah, P. B. (2011). Slum improvement in the Kumasi Metropolis, Ghana- A review of approaches and results. *Journal of Sustainable Development in Africa*, 13 (8), 150-170.
- Appiah-Kubi, J. (2015). *Community Development in Slums: Approaches and impediments in Ashaiman*. (Doctoral dissertation, University of Ghana).
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of American Institute of Planners*, 35 (4), 216-224.
- Aryeetey, E. B. (1998). Consultative processes in community development in northern Ghana. *Community Development Journal*, 33 (4), 301-313.
- Berg, S. V. & Mugisha, S. (2010). Pro-poor water service strategies in developing countries: promoting justice in Uganda's urban project. *Water policy*, 12(4), 589-601.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2). 77-101.
- Butala, N. M., VanRooyen, M. J., & Patel, R. B. (2010). Improved health outcomes in urban slums through infrastructure upgrading. *Social Science and Medicine* 71, 935-940.
- Campfens, H. (Ed.). (1997). *Community development around the world: Practice, theory, research, training*. Toronto: University of Toronto Press.
- Craig, G., Popple, K., & Shaw, M. (2008). *Community development in theory and practice: An international reader*. Nottingham: Spokesman.
- Dinye, R. D., & Acheampong, E. O. (2013). Challenges of slum dwellers in Ghana: The case study of Ayigya, Kumasi. *Modern Social Science Journal*. Vol. 2, No. 2, 228-255.
- Dukeshire, S., & Thurlow, J. (2002). *Challenges and barriers in community participation in policy development*. Nova Scotia: Rural Communities Impacting Policy, Atlantic Health Promotion Research Centre & Dalhousie University.
- Ghana Statistical Service. (2012). *2010 population and housing census (PHC)*. Accra: Ghana Statistical Service.
- Gulyani, S., & Bassett, E. (2008). *The living conditions diamond: A framework for assessing quality*. AFTU1 Working Paper. Washington, D.C: The World Bank.

- Hoddinott, J., Adato, M., Besley, T., & Haddad, L. (2001). *Participation and poverty reduction: Issues, theory, and new evidence from South Africa*. Washington, D.C: International Food Policy Research Institute.
- Izugbara, C., Tikkanen, R., & Barron, K. (2014). Men, masculinity, and community development in Kenyan slums. *Community Development*, 1-13.
- Jankowska, M., Weeks, J., & Engstrom, R. (2011). Do the most vulnerable people live in the worst slums? A spatial analysis of Accra Ghana. *Annals of GIS* 17(4), 221-235.
- Kendie, S. B., & Guri, B. (2007). Indigenous institutions, governance and development: Community mobilization and natural resources management in Ghana. *Endogenous development and bio-cultural diversity*.
- Laird, E. S. (2007). Rolling back the African state: Implications for social development. *Social Policy and Administration*, 41(5), 465-486.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, California: Jossey-Bass.
- Moszynski, P. (2011). Global Fund suspends new projects until 2014 because of lack of funding. *BMJ: British Medical Journal (Online)*, 343.
- Mutisya, E., & Yarime, M. (2011). Understanding the grassroots dynamics of slums in Nairobi: The dilemma of Kibera informal settlements. *International Transaction Journal of Engineering, Management, and Applied Sciences & Technologies*, 2 (2), 197-213.
- Nyaguthii, E., & Oyugi, L. A. (2013). Influence of community participation on successful implementation of constituency development fund projects in Kenya: A case study of Mwea Constituency. *International journal of Education and Research*, 1(8), 1-16.
- Nunoo, L. (2008). *Spotlight on Ashaiman*. Retrieved from www.theghanaianjournal.com/2008/11/05/spotlight-on-ashaiman on 22nd August, 2012.
- Samah, A., A. & Aref, F. (2011). The theoretical and conceptual framework and application of community empowerment and participation in processes of community development in Malaysia. *Journal of American Science*, 7(2), 186-195.
- Sengupta, U. (2006). Government intervention and public-private partnerships in housing delivery in Kolkata. *Habitat International*, 30(3), 448-461.
- Sherbiniin, A., Rahman A., Barbieri, A., Fotso, J.C. & Zhu, Y. (Eds.). 2009. *Urban population-environment dynamics in the developing world: Case studies and lessons learned*. Paris: Committee for International Cooperation in National Research in Demography.
- Thaddeus, A. B. S. Z., & Owusu-Sekyere, E. A. (2013). Community development in Ghana: Theory and practice. *European Scientific Journal*, 9 (17), 79-101.
- UN Habitat. (2007). *Sustainable urbanization: Local action for urban poverty reduction, emphasis on finance and planning*. Nairobi: United Nations Human Settlements Programme.

Tarih
History

Ottoman Influence on the Locals' Response towards Colonial Intervention in British Malaya and the Dutch East Indies

Arabiatul Aqilah Ahmad*

Abstract: This research looks at the presence of the Ottomans in the popular imagination of the locals in British Malaya and the Dutch East Indies and how it influenced the locals' response towards colonial intervention. It attempts to show how despite the seemingly limited contact between the Ottomans and the Malay world in the nineteenth century, the Ottoman legacy continued to live on in the imagination of the locals. The Ottomans often emerged in the narratives of strategy and resistance whenever these locals were faced by colonial threats. It looks at how the locals in British Malaya and the Dutch East Indies regarded the Ottomans, especially in their religious roles as caliphs. Prior studies on the relationship between the Ottomans and the Malay World are mostly limited to the diplomatic relations and this paper aims to look beyond that. It looks at how local rulers in polities across the Malay World look beyond their own borders, towards the Ottomans, whom they regarded as their patron, and "borrowed" the prestige that the Ottomans carried to respond to growing colonial intervention. This research endeavors to understand the role of the Ottomans in world history, particularly in European colonial history.

Keywords: Ottoman Empire, Malay, Indonesia, Malaysia, Colonialism.

* MA Program, İstanbul Medeniyet University, Social Sciences Institute, International Ottoman Studies.
Contact: arabiatul_aqilah@hotmail.com

Background: Ottoman-Malay Archipelago Connections in the Sixteenth Century

The presence of Turks in Southeast Asia, particularly in Pasai (present-day Indonesia), for trade was recorded as early as 1510 by the Portuguese traveller Tome Pires (Peacock & Gallop, 2015). Direct contact between the Ottomans and maritime Southeast Asia, however, only emerged after the Ottomans' conquest of Mamluk Egypt and the Hijaz in 1517. The acquisition of the Hijaz gave the Ottomans access to the Red Sea thus facilitating passage from the Mediterranean to the Indian Ocean and Southeast Asia, or "Tahtü'l-Rih" (the Lands Below the Winds), as it was referred to by the Ottoman records. The Portuguese chronicler Mendes Pinto made the first record of the direct contact between the Ottomans and the Malay world, particularly Aceh, around 1537 or 1538 (Peacock & Gallop, 2015). He recorded the presence of Turks in Aceh aiding the Acehnese sultan against the encroachment of the Portuguese (Peacock & Gallop, 2015). In 1562, Aceh sent an envoy to Istanbul, requesting help against the Portuguese (Peacock & Gallop, 2015). This political relationship, however, was broken off by the end of the sixteenth century and will only be revived in the nineteenth century.

Increasing Colonial Encroachment in the Nineteenth Century and Ottoman Influence in the Locals' Response

Towards the end of the nineteenth century, much of what is now Malaysia and Indonesia was virtually under the control of the British and the Dutch, with the British establishing themselves in the Malay Peninsula and the Dutch in the East Indies. The population of these regions, which were mostly made up of Malays, were Muslims and it was the first time that they were put under colonial rule. The locals regarded the colonial powers not only as threats, but also as "infidels." The gradual encroachment of the colonial powers in these regions stimulated various counter-colonial reactions among the locals. Gestures of defiance against the colonial authorities in both regions occurred in different forms. One of them includes the invoking of the Ottoman Caliphate. An example of this is the raising of the Ottoman flag by the Malays during an uprising opposing British prohibition of land access in the state of Terengganu in 1928 (Malhi, 2015).

Such invocation of the Ottomans in the locals' response toward colonial intervention is deeply rooted in the image and prestige carried by the Ottomans in the imagination of the Malays. The Turks have always occupied a prominent place

in the Malay imagination. According to Braginsky (2015), traditional Malay literary works, which were mostly imported from Arabic and Persian, dating back to as early as the fourteenth century often made references to the pre-Ottoman Turks, referring to their land as “Rum” and the people as “Rumi” and these references were later extrapolated to the Ottomans. The portrayals of Rum and Rumi in the classical Malay literature were often times mythical rather than realistic and this appealed to the Malays that some Malay rulers even claimed ascendancy from the king of Rum in order to establish their dynastic legitimacy (Braginsky, 2015).

Image of Ottomans among the Malays

The conquest of the Arab lands by the Ottomans enhanced the Ottomans' image in the eyes of the Malays. They now regarded the Ottoman sultan as the Caliph and thus the protector of the Muslim *ummah*. Throughout the nineteenth century, Malay rulers from Kedah to Aceh, to Riau and Jambi wrote letters to the Ottomans, seeking aid and protection not only against the encroaching Europeans, but also against their regional rivals, such as in the case of the sultanate of Kedah. When Kedah was threatened by its neighbour Siam, the Sultan, Ahmad Tajuddin Halim Shah, wrote to the Porte for assistance (Kadı, 2015). According to Kadı (2015), these letters often acknowledged the Ottoman sultan as the “sultan of Islam and the Muslims” as well as the “aider of sharia.” They believed that the Ottomans was a power to be reckoned with that they turned to them as a possible source of immediate assistance against invaders.

The involvement of the Ottomans in the World War I against the Europeans complicated the relationship between the locals of the Malay Peninsula and the East Indies with their colonial masters, the British and the Dutch respectively, as well as with the Ottomans, who were the symbolic leader of their faith. The locals of British Malaya and the Dutch East Indies had to find ways to reconcile their loyalty to their colonial masters with their faith. The declaration of the *fatwa* by the Ottomans, justifying hostilities against the Allies were well-received by Muslims worldwide. Journals, newspapers, and pamphlets were important mediums in proliferating the messages conveyed by the Sublime Porte to Muslims worldwide, including those in British Malaya and the Dutch East Indies. It was also responsible for the circulation of the rumors that Istanbul would intervene to liberate the Muslims in the region from the colonial rule of the “infidels.” As a response to the cry for a Holy War called by the Ottomans, upon hearing the rumors that the Brit-

ish were going to send them to Europe to fight against the Ottomans, the Muslim sepoys in Singapore decided to mutiny against the British in 1915 (Streets-Salter, 2013). The British response to the mutiny was unforeseeably violent.

The invocation of the Ottomans in response to colonial intervention in the region was not always provocative, such as in the case of the Malay state of Johor, which adopted Ottoman intellectual ideas as a solution to its colonial problems. Johor adopted the Ottoman *Mecelle-i Ahkam Adliyye* as its own civil law and this helped to portray Johor as a progressive state thus helping to forestall British direct intervention.

Literature Review

Anthony Reid is one of the first scholars who wrote about the relationship between the Ottomans and Southeast Asia in general. Reid (1967) in one of his articles "Nineteenth Century Pan-Islam in Indonesia and Malaysia" looks at the role played by pilgrims, students, scholars, and merchants connecting the Malay Archipelago with Mecca, Cairo, and Istanbul regarding the notion of Islamic solidarity from 1860 to 1870. While the article does not focus solely on the Ottomans, Reid made some important remarks about the portrayal of the Turks in Indonesia and Malaysia. According to Reid (1967), "the inflated picture of Turkey's position and power which prevailed in nineteenth century Southeast Asia derived partly from... sixteenth century connections, when Turkey was indeed a Power for the infidels to reckon with" (p. 268). Malay leaders met in Singapore "to organize appeals to Turkey against the Dutch regime" (p.271). He also mentioned of the publication of Malay pamphlets in Singapore which called for "Muslim unity in the face of European aggression against Turkey in the Balkans" (Reid, 1967, p.274).

The roles of Malay publication in the proliferation of the idea of Muslim unity as perpetuated by the Ottomans is discussed in more detail by Mohammad Redzuan Othman (1996) in his article "Pan-Islamic Appeal & Political Patronage: The Malay Perspective and the Ottoman Response." In the article, he examines Malay admiration for the religious and political roles of the Turks and the roles played by Malay journals, such as *al-Imam*, in perpetuating these roles. There was also distribution of pamphlets which referred to the British as "the wicked English" who attacked Islam, but that "the Sultan of Turkey have sworn to liberate Asia from the tyranny." This article, however, does not look at the counter-colonial movements that mushroomed from the proliferation of pan-Islamism ideas in the Malay Peninsula.

The Singapore Mutiny of 1915 provides a good case study for the counter-colonial movement that emerged from the idea of pan-Islamism advocated by the Ottomans, albeit indirectly. Heather Streets-Salter (2013) in her article “The Local Was Global: The Singapore Mutiny of 1915,” meanwhile, looks at the mutineers of the Indian Army’s 5th Light Infantry, which was made up of Indian Muslim Punjabis, who still maintained strong connections with their homeland British India. One of the main factors for the mutiny was pan-Islamist sentiments advocated by the Ottomans towards the Indians in British India, such as the speech conveyed by the Ottoman war minister and commander-in-chief, Enver Pasha in the Turkish paper, *Jahan-i Islam*:

“...Hindus and Muhammedans, you are both soldiers of the army and you are brothers, and the low degraded English man is your enemy; you should become ghazis by declaring jihad and combining with your brothers to murder the English and liberate India” (Streets-Salter, 2013, p.559-560).”

The sepoys in Singapore, as a result, refused to fight the Turks in World War I and they decided to fight against the British instead.

Another example of the locals going against the British can be seen in the case of the Teregganu Uprising in 1928. Amrita Malhi (2015) in her book chapter “‘We Hope to Raise the Bendera Stambul’: British Forward Movement and the Caliphate on the Malay Peninsula” mentioned of the “subterranean symbolic life” led by the Ottomans in Southeast Asia, especially in the political imagination of the Malays. It also shows how the image of the Ottomans lived on in the imagination of the Malay years after the dissolution of the Ottoman Empire. During the uprising, a group of Malays raised the Ottoman flag in defiance against the British, who denied them access to land and forest. The flag was referred to by the Malays as “Bendera Stambul” (literally the flag of Istanbul), which, according to the Malays signified fight or war. This was, however, hidden in British records. Malhi also mentioned of the circulation of rumors that Istanbul would break British colonial ambitions in Malaya.

Chiara Formichi (2015), meanwhile, in the book chapter titled “Indonesian Reading of Turkish History, 1890s to 1940s”, looks at how the Indonesians visualized the Ottoman Empire during the period before its dissolution. While most of the work focuses more on the influence of the Turkish Republic on the reformist movement in Indonesia, it does touches briefly on the influence of the Ottoman Empire during their last days. The Indonesians, like the Malays in the Malay

Peninsula, shared the same veneration for the Turks and the Ottomans. Formichi made mentions of some modern Indonesian printed materials which depicted the courage of the Ottoman soldiers in the battles of the World War I. This, however, changed with the ascendancy of Mustafa Kemal, who was then regarded as the “mujaddid al-khilafa” (renewer of the Caliphate).

Iza Hussin’s article, “Textual Trajectories: Re-reading the Constitution and *Majalah* in the 1890s Johor” (2013), provides a contrast to the so far “provocative” local response towards colonial intervention. Her findings show that the response of the locals towards the colonial powers were not always provocative. The Malay state of Johor adopted the *Majalla al-Ahkam al-Adliyyah*, which was the codification of the Hanafi commercial laws, in 1893. It was translated into Malay in 1913 into *Undang-undang Sivil Islam: Majalah Ahkam Johor*. This adoption of the Ottoman law is an example of how the institutionalization of an Ottoman intellectual idea helped solve Johor’s colonial problems by representing Johor as a progressive and authoritative state thus helping to forestall direct British intervention.

This study will be a significant endeavor in understanding how the locals in British Malaya and the Dutch East Indies regarded the Ottomans, especially in their religious role as caliphs. Prior studies have mostly been focused on relationships between Ottomans and Europe & neighboring Muslim states. There are studies on the relationship between Ottomans and the Malay world but it is so far limited and this has something to do with the lack of direct links between Ottoman & Southeast Asia in general. This research thus offers an alternative viewpoint of the relationship between the Ottomans and the Malay world by looking beyond their diplomatic and economic relations. It instead looks at how the interaction occurred in an indirect way - the ever-present link between the Ottomans and the Malays in the Malay minds. This study will also look at how local rulers in polities across the Malay world look beyond their own borders towards the Ottomans, whom they regarded as patron and “borrowed” the prestige and the ideas that the Ottomans carried in order to respond to growing colonial intervention.

Previous studies on the matter tend to focus on specific polities and there was never an attempt to look at it from the bigger picture - from the Malay world as a whole. This research will try to compare how the British and the Dutch the responded to the presence of Ottoman influence in their colonies. The British in Malaya and the Dutch in the East Indies responded differently to the presence of Ottoman influence in their colonies. Ottoman influence in anti-colonial move-

ments in Malaya were not always recognized as they were often hidden by colonial narratives. Indirectly, this research also aims to investigate how the European colonies in Southeast Asia were seen as a proxy to the relationship between the Ottomans and Europeans.

This research fits in well with the current scholarly trends to focus on transnational and trans-regional modes of inquiry, as well as with the increasing move towards trying to recognize the Ottomans' contribution towards global history. This research will also fit into the larger narrative of the changing and complex of Ottoman role in worldwide communities' encounters with colonialists.

References

- Aydin, C. (2007). *The politics of anti-westernism in Asia: Visions of world order in pan-Islamic & pan-Asian thought*. New York: Columbia University Press.
- Azra, A. (1999). The transmission of al-Manar's reformism to the Malay-Indonesian world: The cases of al-Imam & al-Munir. *Studia Islamika: Indonesian Journal for Islamic Studies* 6, no.3, 75-100.
- Braginsky, V. Representation of the Turkic-Turkish theme in traditional Malay literature, with special reference to the works of the fourteenth to mid-seventeenth centuries." In *From Anatolia to Aceh: Ottomans, Turks and Southeast Asia*, edited by A.C.S. Peacock & Annabel Teh Gallop, 263-292. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Braginsky, V. (2016). *The Turkic-Turkish Theme in Traditional Malay Literature: Imagining the Other to Empower the Self*. Leiden: BRILL.
- Formichi, C. Indonesian readings of Turkish history, 1890s to 1940s. In Peacock, 241-258.
- Göksoy, İ.H. "Acehnese appeals for Ottoman protection in the late nineteenth century." In Peacock & Gallop, 175-198.
- Göksoy, İ.H. (2004). *Güneydoğu Asya'da Osmanlı-Türk tesirleri*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Hussin, I. (2013) "Textual trajectories: Re-reading the constitution and Majalah in the 1890s Johor." *Indonesia & the Malay World* 41, no.120, 255-272.
- Kadı, İ.H. "The Ottomans & Southeast Asia prior to the Hamidian era: A critique of colonial perceptions of Ottoman-Southeast Asian interaction." In Peacock & Gallop, 221-239.
- Kathirithamby-Wells, Jeyamalar. "Hadhrami mediator of Ottoman influence in Southeast Asia." In Peacock & Gallop, 89-120.
- Kayadibi, S. (2011). *Ottoman connections to the Malay world: Islam, law and society*. Kuala Lumpur: The Other Press.
- Lewis, G. (1975). The Ottoman proclamation of Jihad in 1914. *Islamic Quarterly* 19, no.3, 157-163.
- Malhi, A., "We Hope to Raise the Bendera Stambul': British Forward Movement & the Caliphate on the Malay Peninsula." In Peacock & Gallop, 221-239.

- Othman, M. R. (1996). "Pan-Islamic appeal and political patronage: The Malay perspective and the Ottoman response." *Sejarah: Jurnal Jabatan Sejarah Universiti Malaya* 4, no.4, 97-108.
- Peacock, A.C.S. "The economic relationship between the Ottoman Empire & Southeast Asia in the seventeenth century." In Peacock & Gallop, 63-88..
- Peacock, A.C.S. and Gallop, A.T. "Introduction. İslam, Trade & Politics Across the Indian Ocean: Imagination & Reality." In Peacock & Gallop, 1-24.
- Reid, A. (1967). "Nineteenth century pan-Islam in Indonesia and Malaysia." *The Journal of Asian Studies* 26, no.2, 267-283.
- Reid, A. "Rum & Jawa: The vicissitudes of documenting a long-distance relationship." In Peacock & Gallop, 25-44.
- Seljuq, A. (1980). Relations between the Ottoman Empire & the Muslim Kingdoms in the Malay-Indonesian Archipelago. *Der Islam* 57, 301-310.
- Streets-Salter, H. (2013). The local was global: The Singapore mutiny of 1915. *Journal of World History* 24, no.3, 539-576.
- Yurdakul, I. (2005). XIX. Yüzyılda Osmanlı-Açe ilişkileri: Osmanlı hilafetinin Güney Asyada dini-siyasi nüfuzu, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 13, 19-48.

Türkistan'ın Kayboluşu

Dastanbek Razak Uulu*

Öz: Farsça kökenli Türklerin oturduğu yer anlamına gelen Türkistan kelimesi günümüzde kullanılmamaktadır. Türkistan bölgesi bugünkü Orta Asya; (Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan) Sibiry'a'nın güney kısımları, Uygur Sincan Özerk Bölgesi (Doğu Türkistan), Afganistan ve İran'ın kuzey kısımları sayılmaktadır. Asırlardır Türkistan olarak bilinen bu bölgeler XIX-XX. yüzyıllarda kavram olarak ortadan kaldırılmıştır. Tarih boyunca Türkistan olarak kullanılan bu coğrafya sömürgeciliğin, yanlış millet politikası, böl ve yönet politikasının kurbanı olmuştur. Türkistan'ın tarihinde nice devletler, hanlıklar, beylikler kurulsa da, Türkistan bölgesi olarak ismini kaybetmemiştir. Buna tarihi kaynaklar delildir. Çin Mançu İmparatorluğu'nun ve Çarlık Rusya'nın Türkistan'ı işgal etmesi ile Batı Türkistan ve Doğu Türkistan olarak ikiye ayrılmıştır. Çarlık Rusya yerine Sovyet Rusya'nın kuruluşu ile Batı Türkistan Orta Asya, Merkez Asya olarak isim değiştirmiştir. XX. yüzyıl ortasında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile Doğu Türkistan ismi kaldırıldı ve yerine Sincan Uygur Özerk Bölgesi ismi verildi. Bu çalışmada Türkistan'ın sınırları coğrafi yöntem ile gösterilecektir. Tarihi olayların ardından bölgedeki ortaya çıkan yeni isimlendirmeler tarihsel süreçte göre incelenecektir. Ayrıca Ortaçağ'daki yabancı ve yerel kaynaklarda geçen Türkistan, Turan isimleri araştırılacaktır. Türkistan gibi tarihi ismi değişime uğrayan başka bölgelerle karşılaştırılacaktır. Günümüzde Orta Asya halkının Türkistan kimliğini kullanıp kullanmadığı araştırılacaktır. Bölgenin küresel ve jeopolitik sorunları dikkate alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkistan, Turan, tarihi kaynaklar, Orta Asya, Doğu Türkistan, kavram değişimi.

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü Doktora Programı, dastan.razakov@mail.ru

Genel Gözlemler

Türkistan isimlendirilmesi İran dilinden gelen “ı” izafeti ve “stan” eki ile Türklerin yurdu (memleketi, eli, ülkesi) manasını vermektedir. Türkistan Asya mıntikasının “Orta Asya” veya “Merkez Asya” olarak bilinen bölgede yer almaktadır. Bu memleket uzun zamandan beri Türk kavimlerinin, son zamanlarda da yaşamakta olan (Kazak, Kırgız, Özbek, Karakalpak, Türkmen, Nogay, Uygur) halklarının ana vatanı, ata yurdudur.

İnsanların kendi yaşadığı yerlerde tarihine, coğrafyasına, etnografik yapısına göre bölgelere, ülkelerine verdiği isimler vardır. Ayrıca barbarlar veya ormanlarda yaşayan kabileler gibi değil, eskiden uygarlıkların merkezi olan bölgelerin kendine ait yer adları, terminolojisi mevcuttur. Eski ve Orta çağ zamanlarında hem siyasi hem ilmi yönden herhangi bir ele geçirdiği yahut seyahatçilerin gezdiği, araştırdığı coğrafya isimleri hiç değiştirilmemiştir. Yeniçağ devrinin başlaması ve Avrupalı ülkelerin sömürgecilik keşfi ile bulunan yenedünya ve eski medeniyetli yerler bile sömürücüler tarafından isimlendirmeye başladı. Amerika, Avustralya isimleri ve oradaki dağların, nehir, göllerin, kentlerin, (Afrika dahil) hatta bazı kabileler de Avrupalılar tarafından isimlendirildi. Kendilerine göre isimlendirerek, onlara bağlı yer olduklarını göstermeye çalıştılar. Bazı seyahatçiler ise keşfettiği göl, ada, şelale ve dağlara kendi isimlerini verdiler. Avrupalıların sömürgesine ve isimlendirilmesine 16.yüzyıldan itibaren uğrayan Asya’nın deniz kıyıları, Avustralya, Amerika ve Afrika kıtalarıydı. Denize sınırı olmayan ve eskiden kendi egemenliklerini koruyan Asya’nın iç bölgesi Türkistan’dı. Türkistan Türklerin yaşadığı yurt ve Asya’nın büyük bir kısmını kapsamaktadır. Türkistan adıyla bir devlet yoktu, ama tarihler boyunca bu coğrafya Türkistan olarak biliniyordu. Türkler buraya gelen-gidenlere kendilerini Türkistanlı olarak tanıtıyordu. XVIII-XIX. yüzyılda sömürgeciliğin güç almasıyla Türkistan da bu sürecin dışında kalmadı. Kuzeyden Rusya’nın, doğuda Çin-Mançu İmparatorluklarının işgaline maruz kalan bölge, parçalanarak idare edildi. Buranın halkının manevi ruhunu yok etmek için Türkistan ismini değiştirdiler. Avrupalı sömürgeciler keşfettiği yerlerin isimlerini bilmedikleri için kendilerine göre adlandırmıştır. Fakat Rusya ile Çin bölgenin tarihi ismini bilerek değiştirmiştir. Çarlık Rusya’da var olan Türkistan ismi, Sovyetler Birliği’nde de devam etmiştir. Ancak böl ve yönet politikasını¹ kullanarak Türkistan’ı yok etti. Günümüzdeki Orta Asya dediğimiz bölgenin gerçek ismi Türkistan’dır.

1 **Böl ve yönet politikası**, rakiplerini bölerek ya da onları bölünmüş vaziyette tutarak zayıf durumda bırakmak isteyen devletlerin izledikleri yoldur. Bu bir tür hükümler olmak için bölmektir. XIX. yy.’da sömürge imparatorluklarının kuruluşunda, Asya ve Afrika’nın komşu topluluklarını birbirine düşman etmek için bu kuraldan çok yararlanıldı. Bu politikanın en iyi örneklerini yaklaşık Arap ülkeleridir.

1. Türkistan Hudutları

Türkistan hudutları ile ilgili çeşitli görüşler vardır. XIX-XX. yüzyıllarda yazılmış eserlerde sınırlar farklı gösterilmiştir. Fakat genel olarak coğrafi, etnografik ve tarihi manasıyla Türkistan'ın hudutları şöyledir: Güneyden Gürgan Nehri, Horasan Dağları, Köpet Dağı, Kuhi Baba, Mezduran, Tapcak ve Ak Dağları, Hindukuş Sırtları, Mustag-Kuenker Sıradağları; doğudan, Doğu Türkistan'ın doğu hudutları, Sucav civarında 98°50' kuzey paraleli, 40°50' doğu meridyeni veya Qinghai eyaleti, Gansu eyaleti, Ningxia Hui Özerk bölgesi (Tuna, 2012. s. 19) güneyde Tibet ile sınırlanmıştır. Kuzey istikametinde Ural'a kadar (nehir ve dağlar) uzanır ve Güney Sibirya, Cuncarya ve Kazakistan'ın kuzey hudutlarını meydana getiren İrtiş Havzasından ibarettir. Batıdan Kuzey Ural Dağı, Yayık Nehri, İdil'in denize döküldüğü yer olan Bökey Orda ve Hazar Deniziyle çevrilidir. İslam Ansiklopedisi Türkistan sınırların şöyle gösterir: İran'ın Horasan bölgesinden başlayarak Kuzey Afganistan dahil Pamir ve Hindukuş-Kunlun dağlarının kuzey eteklerinden Çin'in Tun-huang bölgesine kadar uzanan, oradan Mançurya'nın batısına ulaşan, Moğolistan'la birlikte güney Sibirya'nın tamamını, batıda Ural dağları ile Volga ırmağının Hazar denizine ulaştığı noktaya kadar devam eden geniş bir alanı kaplar.² (İ.A. 2012, s. 556)

Bu bölge Türkistan'ın genel sınırlarıdır. Fakat Türkistan coğrafyası birkaç kısma ayrılmaktadır. Tarih kitaplarında çok bilinen Doğu Türkistan ve Batı Türkistan'dır. Batı Türkistan sadece Türkistan olarak da kullanılır. Bununla beraber Güney Türkistan'ı, bazı araştırmacılar İran Türkistan, Afganistan Türkistan diye ayrı göstermişlerdir. Buralar büyük olmadığı için ikisini de Güney Türkistan terminolojisini kullanmak doğrudur. Tarihçi *Zeki Veli Togan* "Türkistan" adlı kitabında Arap, Fars kaynaklarında Hazar denizinin kuzey kısmı, Bulgarlar, Başkurt, Peçenek ülkeleri de Türkistan olarak gösterildiğini belirtir (Togan, 1981, s. 23). Eğer bu Türk halklarının da yurtlarını Türkistan olarak gösterirse Rusya'nın bugünkü Orenburg, Samara, Saratova illerini, Başkurdistan, Tataristan Muhtar Cumhuriyetlerini de içerir.³ Fakat Türkistan isminde tanılan bölge, Çarlık Rusya içinde kalan Batı Türkistan, Sovyet zamanında ismi Orta Asya olarak değişen 5 ülke için "Türkistan"

2 Geniş bilgi için bakınız İslam Ansiklopedisi, İstanbul, cilt.41 s. 556

3 Türkistan'ı bölmek için Sovyetler Birliği içinde Kazak Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetini kurarak Başkurt, Tatar Özerk Cumhuriyetleri arasını ayırmışlar ve yeni Rusya vilayetlerini kurmuşlar. Onların biri de Orenburg ve Çelyabinsk vilayetleri. 1920 senelerine kadar Kazakların şehri, hatta başkenti sayılan Orenburg Kazaklar ile Başkurt, Tatarları bölerek bir eyalet haline getirilmiştir. Bundan sonra Tatarlar ile Başkurtlar resmi olarak Türkistan coğrafyasından koparılmıştır.

denir. Doğu Türkistan ise Çin hâkimiyetinde kalıp, kendi sınırları belirlenmiştir. Tabi, bu Türkistan parçaları tarihte veya coğrafya olarak doğu-batı-güney bölünmesi yoktur. Ne zaman Türkistan istila altında kaldı ve büyük devletler tarafından paylaştırıldı, çeşitli Türkistanlar ortaya çıktı. Ortaçağ seyahatçileri de eserlerinde hiç Batı Türkistan, Doğu Türkistan kavramını kullanmamıştır. Türkistanlı Türkler de kendi arasında hiçbir zaman doğu, batı olarak bölmemişlerdir. Çarlık Rusya ile Çin bölgeyi işgal ettikten sonra bu kavramlar ortaya çıkmıştır. Rusya Türkistan güney taraftarını, İran'a ve İngiltere altındaki Afganistan'a bıraktıktan sonra, Güney Türkistan da ayrı kalmış ve bir terminoloji oluşturmuştur. Türkistan'ın batı, doğu, güney kısmı varken kuzeyi yoktur. Eğer Batı Türkistan'ın yarısı Rusya'dan başka bir devletin eline geçseydi, mutlaka Kuzey Türkistan da olacaktı. Demek ki Türkistan parçaları coğrafi değil, siyasi bir bölünmedir.

- Batı Türkistan; Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan'ı kapsamaktadır. Yüzölçümü 3.999.400 km².

- Doğu Türkistan ise Çin Halk Cumhuriyeti'nin batısında yer alan, bugünkü Şinjang Uygur Özerk Bölgesidir. Yüzölçümü 1.660.400 km² (Tuna, 2012. s. 17).

- Güney Türkistan, Afganistan ve İran'ın kuzey kısımlarıdır.

Tüm Türkistan toprakları ise 5.600.000 km²'den fazladır. Eğer Güney Türkistan'ı beraber sayarsak 6.000.000 km²'ye yaklaşır. Türkistan'ın tümü için "Uluğ Türkistan", 'Büyük Türkistan', "Umumi Türkistan" olarak da isim verenler vardır. ⁴

2. Türkistan Yazılı Kaynaklarda

Türkistan kelimesi Sakalar (İskitler) devrindeki abidelerde (milattan önce VII. asır ve milattan sonra II. Asırda), Türkistanak olarak ifade edilmiştir. Türkistan kelimesi eski Orta Asya tarihinde de zikredilmiştir. Bu isim İran ve Ermeni edebiyatında VI. asırdan beri geniş ölçüde Doğu halkları arasında kullanılmıştır. Ermeni müverrihi Musa Harinaki VIII. asırda ve Arap seyyahı Yakubî kendisinin Kitaba'l-buldan adlı eserinde (891 yılında) Türkistan adı altına İdil (Volga) nehrinden Tanrı dağlarının doğu tarafındaki toprakları anlamışlardır. (Togan, 1960. s. 16) İranlıların uzun geçmişe sahip olan Avista destanında Türkistan ve Turan sözleri kullanılmıştır. Avista'ya göre Tanrı dağlarının doğusundan İdil nehri, Sır Derya ve

4 Dolu bilgi için bakınız, Zeki Veli Togan Bugünkü Türkeli (Türkistan) ve Yakın Tarihi: Kuzey ve Batı Türkistan 2. Baskı, (1981) İstanbul: Enderun yayınları s.695

Amu Derya aralarındaki Horasan'a kadar devam eden topraklar Turan veya Türkistan'dır. Araplar VIII. asrın başında Türkistan yerine Biad-al-Türk'ü kullanmışlar, bu da Türk yurdu yani Türkistan demektir. Mahmut Kaşgarlı Divan-i Lügati't Türk adlı eserinde Bilad al-Türk'ün hudutlarını Çin'den Hazar Denizine, Bizans, Kıpçak, Rusya'ya kadar devam eden topraklardan ibaret olduğunu göstermiştir. Uzun yıllar Çin'de Rus kilisesinin misyoneri olarak çalışan Çin dilini iyi bilen Biçurin Çin kaynakları hakkında yazdığı bir eserinde Çinlilerin Türkistan hakkındaki fikirlerini aşağıdaki cümlelerle dile getirmiştir. "Hazar denizinden Kukunor (Kuh-i nur)'a kadar olan topraklarda yerleşik ve göçebe bir kavim yaşıyor. Bu kavim Türkçe konuşuyor ve Muhammed kanunlarına inanıyor. Bu insanlar kendilerini Türk olarak tavsif ediyor ve yaşadıkları ülkeye de Türkistan diyorlar (Biçurin, 1829 s. 11).

Türkistan, Hunlar ve Göktürkler zamanından beri dünya Türklüğünün merkezi olarak dünya tarihi sahnesinde bulundu. Bu ülke büyüklüğü dolayısıyla bazen Turan adı ile tanıtılmıştır (Kononov, 1958, s. 87). Mesela Karahanlılar devleti zamanında Turan kelimesi Türkistan manasında kullanılmıştır. Türkistan'ın büyük hükümdarı ve komutanı Emir Timur şerefine Karsakpay kazasında 1391 yılında yazılan bir abidede "Sultan-ı Turan" denilmiştir. Ama Türkistan yerine her zaman "Turan" kelimesini kullanmak bir adet haline girememiştir. Türkistan X.asırdan itibaren tamamen bu isimle tasvir edilmiştir (Çokay, 1949. s. 9).

Türkistan toprakları büyük olduğu için Türk kavimleri çeşitli bölgelerinde kavim veya devlet başkanları adıyla devletleri kurmuşlar. Fakat o devletlerin idarecileri hiçbir zaman kendilerini Türkistan kelimesi dışındaki bir ifade ile göstermemişlerdir. Türkistan'dan başka ülkeye göç etmiş ve dış ülkede yaşayan Türkler kendilerini her zaman Türk'üz, Türkistanlıyız demişler. Ama Türkistan ismi ile bir devlet kurmamışlar. Onlar için Türkistan toplayıcı bir yurt ismi olmuştur (Hayit, 2010, s. 194). Avrupa'da çeşitli kavimler, halklar yaşadığı ve türlü devlet kurup da hiç birisi Avrupa ismi ile devlet kuramadığı gibi Türkler de Türkistan'ı kendilerinin büyük yurdu, kıtası olarak görmüşler.

Türk tarihçisi Ramazan Şeşen *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri* kitabında Ortaçağ'daki Arap, Fars coğrafyacılarının "Türkistan" isminin kullandıklarına rastlamaktadır:⁵ *Ebu Bekr el-Razi Kitab el-havass* adlı eserinde: Türkis-

5 Ortaçağdaki İslam coğrafyacıları eserlerinde Türkistan'ı çok kaleme alınmıştır. Bazı seyahatçiler, se Türk yurdu olarak yazmışlar. Geniş bilgi için bakınız: Ramazan Şeşen (2001) *İslam coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk ülkeleri*, Ankara, s. 299

tan'da Karluklarla Peçeneklerin ülkeleri arasında bir yokuş vardır. Bu yokuşa ordu veya bir sürü uğrarsa taşlar sürtünüp de karanlık sis basmasın veya bardaktan boşanırcasına yağmur yağmasın diye hayvanların tırnaklarına yün bağlanır ve yürümleri hafifletilir (Şeşen, 2001. s. 203). *Ya'kubi, Kitab el-büldan* eseri: Türkistan kısmında şöyle der; Türkler çeşitli cinslere ve ülkelere ayrılır. Bunlardan bazıları Karluklar, Tuguzguzlar, Türgişler, Keymaklar ve Oğuzlardır. Türklerden her cinsin ayrı bir ülkesi vardır. Birbirleriyle harp ederler. Türklerin evleri ve kaleleri yoktur. Büyük "Türk kubbelerinde otururlar. Bu çadırların çivileri hayvan ve sığır derisinden yapılmış sırimdır. Türkistan'da darıdan başka hububat ekilmez. (Şeşen, 2001. s.189) *Yakut el-Hamavi'nin Mu 'cem el-büldan* adlı eserinden: Türkistan; Türk ülkelerinin en geniş Tuğuzguz ülkesidir. Bunlar Çin, Tibet, Karluk, Kimak, Oğuz, Cifr (Çağrı) , Peçenek, Bezgiş, Ezgiş, Kıpçak ve Kırgızlar ile hemhudutturlar (Şeşen, 2001, s. 136). *Zekeriyya b. Muhammed b. Mahmud el-Kazvini, Asarel-bilad ve ahbar el-'ibad*, Türkistan: Bu kelime Türk ülkelerinin topuna verilen adıdır. Buranın sınırları Doğu'da birinci iklimden yedinci iklime kadar genişliğine uzanır. Türkistan halkının çoğu çadırlarda otururlar. Aralarında köylerde yaşayanlar da vardır (Şeşen, 2001, s. 259). *Gerdizi, Zeyn el-akbar, nşr. Abdülhayy Habibi*: "Yabagu'yu onların başına reis yaptı. Bu kabileye Yabagu Halluh adını verdi. Sonra, Türkistan'dan bir adam Tokuzoğuz kabilesine geldi. Yabagululardan bir kıza âşık oldu. Bu kıızı kaçırıp Türkistan tarafına götürdü. "Çiğiller ve Türkişler bu yokuşu geçince yolun solunda Tuhsi ve Urmanların oturduğu Türkistan ülkesi bulunur (Şeşen, 2001, s. 269).

Türkistan XIX. asra kadar İngiliz edebiyatında Buhara adında tanıtılmıştır. Batı Türkistan'a Büyük Buhara, Doğu Türkistan'a Küçük Buhara demişler. İngilizler XIX. asırdan itibaren Batı Türkistan'ı Türkistan (Turkestan) diye isimlendirmişler ve bütün Batı Avrupa edebiyatı da "Turkestan" terminolojisini kullanmaya başlamışlar. Ne Avrupa ne Rusya edebiyatında Batı Türkistan demek adet haline gelmiştir. Bu memleketin sahipleri ise doğu, batı demeden Türkistan ismini kullanmışlar. Rus edebiyatına "Doğu Türkistan" terminolojisi N.Y.Bıçurin tarafından girilmiştir. Bıçurin şöyle yazar: "*Doğu Türkistan Küçük Buhara olarak yanlış isimlendirmiştir. Oradaki halk Fars değil, Türklerdir. Bu bölge doğuda Moğolistan, batıda Kırgız yeri, Tibet'ten ise Çjun-garii dağları ayırır*" (Bıçurin, 1842, s. 120). Doğu Türkistan terminolojisi Batı edebiyatında XIX. yüz başlarında kullanmaya başlamıştır (Zotov, 1991, s. 3-7).

XIX-XX yüzyıllarda Rus seyahatçilerinin Türkistan'a olan seyahatlerinde hep "Türkistan" adını kullanırlar. Onların birisi hem Rusya hem Sovyet tarihçisi, bilim adamı, şarkiyatçı Wilhelm Barthold "Türkistan" araştırmalarına ciddi dikkat sarf

ettiği ve kıymetli eserler yazmıştır. Barthold 1902'de Türkistan hudutları hakkında aşağıdaki fikrini bildirmiştir: *“Türkistan Avrupa-Asya kıtasının batı-merkezi kısmında büyük bir bölümü işgal eden, eskiden beri Turan veya Türkistan denilen memlekettir ki bu Türklerin memleketi demektir. Bu ülke batıda Ural nehri ve hazar denizi doğuda Altay dağı ve Çin hududu, güneyde İran ve Afganistan, kuzeyde Tobol, Noms vilayetleri arasındadır ve Avrupa'nın üçte bir kısmını teşkil ediyor”* (P.A. 1980, s. 194-304). Barthold “Türkistan” isimli birkaç eserini yayınlamıştır.⁶ XX. Yüzyılda Türk Dünyasında ve Türkiye’de “Türkistan” adı üzerine ve tarihine çalışanlar vardır. Ayrıca Baymirza Hayit, Zeki Velidi Togan, Abdullah Receb Baysun “Türkistan” adına birçok eserleri yayınlanmıştır. Çalışmaları “Türkistan” adına olmasa da “Türkistan’ı” kaleme alan eserleri bulunan Türk tarihçileri, bilim adamları bulunmaktadır.⁷

3. Türkistan'ın İşgali ve Parçalanması: Batı Türkistan

Türkistan coğrafyası sadece Orta Asya'daki 5 ülke ve Çin'deki Doğu Türkistan'dan ibaret değildir. Bunlar sonraki siyasi amaç ile çizilen bölgedir. Tarihçilerin bir kısmı Türkistan işgalini Rus Çarlığı'nın Kazak bozkırlarına girmesinden gösteriyorlar. Fakat işgal girişimi Moskova devletinin prensi Korkunç İvan döneminde başlayan Kazan, Astrahan, Sibirya ve Yenisey hanlıklarını saldırmasından başlar. Bu bölgeler Rus istilasına erken uğradıkları için “Türkistan” ismi verilmemiştir. Fakat bu bölgeler Türkistan'ın kuzey” kısmıdır. Tarihten günümüze kadar bu bölgede kendisini Türk olarak gören Tatar, Başkurt, Çuvaşlar yaşamaktadır. Moskova Knezi Korkunç İvan zamanından başlayan ilerilime Rus Çarı II. Petro zamanında Sibirya, Yenisey, Altay, Yakut yerleri ve Pasifik Okyanusu'na kadar toprakları işgal ettiler. İşgal ettiği yerlerdeki hanlıklar, beylikleri ortadan kaldırarak, Çarlık Rusya'ya itaat eden (oblast, guberniya, general-gubernatorstva) *eyalet, vali, genel valilikleri* kurdular. Mesela doğu bölgesi 1822 senesine kadar bütün Sibirya genel-valiliği altında yönetilirse, bu tarihten Batı ve Doğu Sibirya genel-valiliği olarak ikiye ayırmışlar.

6 Wilhelm Barthold'un Türkistanadına yazıldığı kitapları bakınız: “Türkistan Kültür Hayatı Tarihi”, Moğol İstilasına Kadar Türkistan, St. Petersburg, 1900, s. 574, Türkistan Türk Tarihi, Türkistan'daki Moğol dönemine kadar Hristiyanlık hakkında”, “Türkistan iş gezisi hakkında rapor”, Petersburg, 1895, Türkistan Halklarının Tarihi, gibi eserleri mevcuttur.

7 Yusuf Akçura kitaplarını bakınız: “Türkçülük”, “Üç-Tarzı Siyaset”, “Türkçülüğün Tarihi”, Ziya Gökalp eserleri bakınız: “Türk Töresi”, Türkçülüğün Esasları v. s. Faruk Sümer, İbrahim Kafesoğlu, Erdoğan Merçil kitaplarına Türkistan'daki devletler tarihini anlatmışlar. Günümüzde: Zekeriya Kitapçı, Cihan Alkan, Sebahattin Şimşar, Alâeddin Yalçınkaya, Ahmetcan Asena, Alimcan Buğda, Kürşat Yıldırım v.s. Türkistan adına kitapları yayınlamışlar.

Rusya 1716'dan itibaren Kazak bozkırlarına girmeye başladı. İşgal ettikleri topraklara eyalet kurarak Batı Sibirya genel-valiliği ile yönettiler. Ruslar da Türkistan'ı bir andan işgal edemedi. 1700'lerde başlayan işgal girişimine karşı, Türkistanlılar vatanın için yaklaşık 200 sene savaştılar. 1854 senesinde Kazak topraklarını tamamen ele geçiren Rusya, 1855 senesinde Kırgız topraklarına saldırır. Rusya, 1865'e kadar: Ural nehrinden, Aral-Balhas-İssık göllerini, Tanrı dağlarını işgal ederek, Orenburg Valisi tarafından idare etti. 1865'te Hokand Hanlığının en önemli Taşkent şehrini işgal etti ve Isık gölün batı tarafından Ural nehrine kadar ki topraklarının "Türkistan vilayeti" (Paşino, 1868, s. 176) adıyla Orenburg genel valisi tarafından idare etmesine karar verdi. Bunun ile ilk defa Türkistan bir resmi bölge sıfatında görünmeye başladı. Ruslar bu ismi elbette havadan almadılar. Halk arasında Türkistan sözü yaşıyordu. Halkın ruhuna dikkat vermek gerekliydi. 1867'de Rusya Türkistan vilayetinin *Türkistan Genel Valiliği* olarak idare edilmesine karar verdi (Hayit, 1995, s. 158).

Türkistan Genel Valiliği'nin merkezi olarak Taşkent şehrini tayin ediyorlar. Bu Genel Valilik vasıtasıyla Hive Hanlığı, Buhara Emirliği'nin bir kısmı (1873'e kadar), Hokand Hanlığı'nın bütünü (1876'ya kadar) ve Pamir bölgesindeki (1881'lerde) topraklarda Rusya hâkimiyeti yerleşti. Türkistan adı altına idare edilmekte bulunan Ural ve Turgay vilayetlerinin idaresi Türkistan Genel valiliği idaresinden çıkartılarak, bunlar Orenburg Genel valiliğine itaat ettirilmiştir. 1868'de Türkistan'ın Akmolla ve Semipalatinsk vilayetlerini Batı Sibirya Genel Valiliği'ne verildi. Batı Sibirya Genel Valiliği 1882'de ortadan kaldırılarak, yerine, yani güney tarafına *Step Genel Valiliği*⁸ kuruldu. Bu valiliğe Akmolla, Semipalatinsk vilayetleri ile beraber, Türkistan Genel Valiliği'ne bağlı Cetisu vilayeti Step Genel valiliğine verilmiştir (Şihitov, 2000, s. 83). Böylece Türkistan'ı parçalamak için ilk adımlar atılmıştır. Rusya altında sömürge olarak yaşasalar da Türkistan isimlendirilmesi devam etmiştir. Step Genel Valiliği 1.606.687 km² fazla ve Türkistan Genel Valiliği ise 1.969.983 km² büyüklünde idi. Bundan anlaşıyor ki bugünkü Batı Türkistan'ın hiç olmazsa yarısı Türkistan adı altında idare edilmiştir. Çinliler ise, Doğu Türkistan'ın bir eyaletine bile Türkistan ismini vermemişler.

Çarlık Rusya güneydeki İngiltere tehlikesini Türkistan'a yaklaştırmamak için güneye inmeyi devam etti. 1881 yılında Rus askerleri işgal eden Türkmen topraklarına Zakaspi vilayetini kurmuştur. İran ile başlayan sınır sorunları çıkmıştır. 9 Ara-

lık 1881'deki imzalanan antlaşmada Türkmenler yaşadığı topraklar İran ile Rusya arasında paylaşılmıştır. 1885 yılında Merv'deki Rus-Afgan savaşında, Afganların mağlup edilmesiyle Rusya ile İngiltere arasında sınırlar belirlenmiştir ve 1887'de resmi imza atılmıştır. İngiltere ile Rusya arasını tarafsız hat üzerinde tutmak için, bugünkü Afganistan'ın Pamir dağlarından Vahan koridorunu oluşturmuştur. Vahan koridoru 1896'da devletler tarafından resmi onaylanmıştır (Postnikov, 2007, s. 329). Çarlık Rusya Türkistan güney sınırların İran ve Afganistan (İngiltere) ile resmi olarak belirlemiştir. Ancak Türkistan halkı 3 ülke içinde kalmıştır. Çarlık Rusya yerine gelen SSCB⁹ de önceki sınırları kabul etmiştir. Günümüzde dediğimiz İran Türkistan'ı, Afganistan Türkistan'ı veya "Güney Türkistan" bugünkü İran ve Afganistan'ın kuzey hudutları sayılmaktadır ve halkı Türkmen, Özbek, Kırgız Türklerinden ibarettir.

Doğu Türkistan

Doğu Türkistan - Hunlar, Göktürkler, Doğu Göktürkler, Karluklar, Uyğurlar, Kırgızlar, Karahanlılar gibi büyük Türk imparatorluklarının yaşadığı yerdir. Batı Türkistan'da Türkistan ismi ile devlet olmadığı gibi Doğu Türkistan'da da hiçbir zaman öyle bir devlet kurulmamıştır. Fakat Doğu Türkistanlılar da kendilerini her zaman Türkistanlı olarak saymışlar. Bu bölge XVII. yüzyılın ortasına Türklerin elinde idare edildi. Ancak Cungan Hanlığını ortadan kaldıran Çin-Mançu imparatorluğu Kalmıkari bahane ederek, bütün Doğu Türkistan ve Tibet'i kendilerine bağladı. Çin-Mançular bölgeyi işgal ettikten sonra, parçala ve idare et prensibine uygun olarak Doğu Türkistan'ı birkaç bölgeye ayırdılar (Alptekin, 1973, s. 107). Doğu Türkistan'ı Cungarya ve Kaşgarya vilayetleri şeklinde bölerek idare ettiler. Doğu Türkistan'ın en büyük 6 şehrine de Çinlilerden idareci tayın etti. Sadece kasaba, köyler yerlilere bırakıldı. Doğu Türkistan 103 sene içinde bölgede yaşayan Uyğur, Kazak, Kırgız ve diğer Türk boyları sık sık ayaklanmışlar. Fakat ayaklanmalar başarısız sonuçlanarak, Mançu askerleri tarafından kanlı bir şekilde bastırılmıştır. 19.yüzyılın ortalarında Doğu Türkistan'da da Çinli Hui Müslümanlar ve Türkler tarafından ayaklanmasının ardından, Mançu İmparatorluğu askerlerin Tarım ve Kaşgarya Havzalarından çekti (Buğra, 1952, s. 23).

1865 tarihinde Doğu Türkistan'da Yakup Bek devletini ilan etti. 1877 sensinde Yakup Bek vefat etmesiyle oğulları ve komutanları arasında iktidar mücade-

9 SSCB-Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği

lesi başladı. Bu fırsatı kaçırmayan Mançular 1877’de devletin başkenti Kaşgar’ı, 1878’de bütün Doğu Türkistan’ı tekrar ele geçirir. Bu arada Rusya Doğu Türkistan’ın Tekes, İle, Kulca, Altay, Tarbagatay bölgelerini işgal etmişti. Rusya’nın Doğu Türkistan’ı tamamen işgal etmesinden endişelenen Çin sınırları çizmek için Rusya ile heyetler arası görüşmeleri başlmıştır. 1884 senesinde Doğu Türkistan’a **Şin-jang**¹⁰ adını vererek Büyük Mançu imparatorluğunun 19. eyaleti olarak ilan edildi (Tuna, 2012, s. 56). 1881-1890 yılları arasında çizilen sınırdan sonra, Türkistan resmi olarak ikiye ayrılmıştır. Bundan sonra Batı Türkistan’a öncede verildiği gibi Türkistan genel valiliği ismiyle sadece “Türkistan” isimi kullanılsa, Doğu Türkistan, Avrupa ve Rusya edebiyatında “Doğu Türkistan” olarak isimlendirilmiştir. Bu arada ayaklanan Doğu Türkistanlı Uygur, Huiler Çin katliamına uğramıştır ve topraklarını terk ederek Batı Türkistan’a sığınmışlar. Bundan sonra Doğu Türkistanlıların tekrardan baş kaldırılması 1930’lara kadar olmamıştır.

4. “Türkistan” İsmi Devlet ve Kurum İsimlerinde

Batı Türkistan Çarlık Rusya’nın eline geçtikten sonra Rus iktisat politikasına bağlı olarak “sömürge” haline getirildi. Türkistan genel-valiliği için, “Turkestanakaya vedomosti” (Türkistan gazetesi) adlı gazete 1970-1917 seneler arasında yayınlanmıştır. 1917 Şubat ayında gerçekleşen ihtilal 300 senelik Romanovlar hanedanlığını sona erdirdi. Bu ihtilaldan sonra Türkistan ve Bozkır Genel valiliklerinde milli hayat, hareket serbestliği kazandı. Türkistanlılar kendi hesaplarına, Şubat ihtilalı ile verilen faaliyet serbestliğinden istifade etmeye çalıştılar. 17 Nisan 1917’de Taşkent’te 440 delegenin katılımıyla “*Türkistan Müslüman Kongresi*” açıldı. Kongrenin gündeminde, her şeyden önce Rusya’nın devlet şekli ve Türkistan’ın kendi kendini idare etmesiyle alakalı problemlere yer verildi. Kongrenin sonucunda “*Türkistan-Müslüman Merkez Şurası*” kuruldu. Bu organizasyon bundan sonraki Türkistan işini Kasım ayına kadar yürüttü. 7 Kasım (25 Ekim) Bolşevik ihtilalından sonra Taşkent’te de Bolşevikler ile geçici hükümetler ortasında savaş patlak verdi. Bu arada Türkistan- Müslüman Merkez Şurası tarafsız kalarak, Hokand şehrine gittiler. Taşkent’i ele geçiren Bolşevikler Taşkent Sovyet Komiserliğini kurdular ve hiçbir Türkistanlı komiserliğe girmediler. Buna cevap olarak Ulema Cemiyeti kongre düzenleyerek, Taşkent’teki iktidarı Türkistanlılara devredilmesini talep etti. Taşkent Sovyet Komiserliği, Türkistan Müslümanları Kongresi sonucunda aldığı ka-

10 Şinjang- Çince “Yeni Vilayet”, “Yeni Sınır” anlamına gelir.

rarı reddetti. Olumlu sonuç alamayınca milli Merkez mümkün olduğu kadar çabuk davranmaya ve Türkistan'ın devlet olarak varlığı için milli esaslara dayalı tedbirler almaya karar verdi. 26-28 Kasım 1917'de Hokand şehrine toplanan Türkistanlılar 180 delege katılımıyla kongre açıldı. Kongre sonucunda “*Türkistan Milli Muhtar Hükümeti*”¹¹ kuruldu (Aleksienikov, 1931, s. 22-23).

Hükümete başbakan olmak üzere 12 bakan ve milli meclis kuruldu. Hokand Hükümeti, Türkistan Muhtar Cumhuriyeti'nin varlığını sürdürmek için çabaları gördü. Türkistanlılar kendi arasında ilk defa “Türkistan” adıyla devlet kurabildi. Türkistan Muhtariyeti hızlı şekilde tüm Türkistan coğrafyasına yayıldı. Fakat bu özerk hükümet Sovyet Bolşevikler tarafından kabul edilmeyerek, 1918 Şubat sonunda hükümet sarayı Sovyet askerleri tarafından işgal edildi ve Özerk Cumhuriyet ortadan kaldırıldı. Türkistan Muhtariyetinin askerleri, liderler önderliğinde 2018'de Sovyetlere karşı mücadele başladı. Bunlar sonra tarihe Basmacılar Harekâtı olarak girdi. Basmacıların gayesi Türkistan'ı bağımsızlığı kavuşturmaktı. Fergan'da başlayan Basmacılar hareketi ve Rusya'nın çeşitli bölgelerinde alevlenen iç savaş, Sovyetleri ağır duruma bıraktı. Bu arada Türkistan sorunun çözmek için, Taşkent'teki 5. Sovyet Kongresi düzenlendi ve 1 Mayıs 2018'de, Türkistan'ı Sovyet Rusya çerçevesinde *Türkistan Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti* kuruldu (Hayit, 1995, s. 294). Aynı senede Bozkır Genel Valiliğinde ise Kırgız Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kuruldu. Türkistan adını taşıyan bu Sovyet otonomisi yerel halkın idaresinde değildi, tam bir Rus düzeni idi. 17 Haziran 1918'de Taşkent'te komünistler kongre düzenlediler. Kongrede *Türkistan Komünist Partisi'nin* Rusya Komünist Partisinin bir parçası olarak kabul edilmesine kararlaştırdı. Türkistan KP içine sonraki kongrelerindeki kararlara göre Türkistanlılar da girdi.

Türkistan'daki Basmacılar ayaklanmasının güçlenmesi üzerine, bölgedeki Sovyet iktidarını kuvvetlendirmek, Türkistan'ın milli hareketini yıkmak, komünizm propagandalarını yürütmek amacıyla 8 Ekim 1919'da Rusya Komünist Partisi adına “*Türkistan komisyonu*” kurularak bölgeye gönderildi. Taşkent'teki Rus yönetimi, Sovyet Rusya Hâkimiyetini elindeki vasıtalarla koruyabilecek durumda değildi. Bunun için Sovyet Rusya hükümeti 11 Ağustos 1919'da M.V. Frunze komutasında “*Türkistan Cephesi*” kuruldu (Frunze, 1929, s. 129). Türkistan'ı artık bu Türkistan adını alan komisyon ile cephe tayin ediyordu. Türk kavimleri ara-

11 Türkistan Milli Muhtar Hükümeti-Hokand şehrinde kurulduğu için, Hokand Hükümeti olarak da geçmektedir.

sında propaganda ve kışkırtma yapmak için 29 Temmuz 1920’de “*Türkistan Bürosu*” kuruldu. 1917-24. yıllar arasında hem Türkistanlılar tarafında, hem Sovyet Bolşevikler tarafından “Türkistan” isimli muhtar devletlerin, devlet kurumlarının, gazetelerin adlarına kullanmışlar.

Mançu İmparatorluğu Doğu Türkistan’ı işgal edip, Uygur ve Çinli Müslümanlara yaptığı katliamdan sonra 1884’te Doğu Türkistan’ı Sinjang olarak değiştirirler. Fakat İmparatorluk XIX. asrın sonu, XX yüzyılın başında iç isyanlar ve sömürge yarışındaki Avrupalı devletlerin saldırılarıyla zayıflamış ve dağılmaya başlamıştır. 1911’deki Xinhai Devrimi’nde cumhuriyetçi, milliyetçi ve komünist muhalif unsurlardan birleşen Çin devrim ittifakı, Mançu Sülalesi’ni sona erdirmiştir. Milliyetçi Çin Partisi Çin Cumhuriyeti’nin kurulduğunu ilan etmiştir. Mançu İmparatorluğun yıkılmasının ardından dağılan Doğu Türkistan gibi yarı-otonom sömürge toprakları cumhuriyet orduları tarafından geri alınmıştır. 1911’de Doğu Türkistan’da vali ilan edilen Yang Zengxin buradaki iktidarı 1928’e kadar sürdürmüştür (Tuna, 2012, s. 58). Bu vali bazı kararları kendisi almıştır ve imparatorluk dönemindeki sömürge siyasetini devam etmiştir. Bölgeyi yönetiminde söz sahibi olmak isteyen Doğu Türkistanlıları saf dışı bırakmıştır.

1931’de bir Çinli memurun Müslüman bir kızla evlenmek istemesi üzerine çıkan ayaklanmalar kısa sürede tüm Doğu Türkistan’a yayılmıştır. Ayaklanmalara büyük şehirlerde liderler tarafından önderlik edilip, 1933’te hem Çinlilere hem bölgeye giren Sovyetlere karşı savaşta çoğunluk şehirleri ele geçiren Doğu Türkistanlılar 12 Kasım 1933’te *Şarklı Türkistan İslam Cumhuriyetini* ilan ettiler (Amaç, 1981, s. 11). Böylece Doğu Türkistan’da “Türkistan” isimli ilk devlet ortaya çıkmıştır. Ne yazık ki bu devlet Çin, Sovyet, Hui Müslümanlar tarafından kabul edilmeyerek, Ocak 1934’te yıkılmıştır. 1944’te İli vilayetinden başlayarak yine Çin mezalimine karşı bir milli ayaklanma daha meydana gelmiştir. Kısa zamanda “Torbagatay” ve “Altay” adındaki zengin ve stratejik ehemmiyete sahip vilayetler kurtarılmış, merkezi İli vilayeti olmak üzere yine müstakil “*Doğu Türkistan Cumhuriyetini*” ilan etmişlerdir (Tuna, 2012, s. 67). Bu da ikinci kere Doğu Türkistan’da “Türkistan” isimli devletin ortaya çıkışıdır.

Tarihler boyunca “Doğu Türkistan” isimli hiçbir devlet, eyalet olmasa da, oranın tarihi, gerçek ismi Türkistan olduğunu bilen Uygurlar, Kazaklar, Kırgızlar bölgeden ayrılmadan hem bölgenin tarihi adını saklamak, hem bağımsız bir devlet olmak için “Doğu Türkistan” adlı devlet kurdular. 1917-1924 senelerinde Batı Türkistan’da 1933-1949 senelerinde Doğu Türkistan’da “Türkistan” ismi kendi varlığını sürdürmüştür.

5. “Türkistan” İsminin Kaldırılışı

Sovyetlerin ilk senelerinde Türkistan isimli birkaç devlet kurumundan ve Türkistan Devletini kurduğundan bahsettik. Ancak 1920’lerde Sovyetlerin Türkistan ismini kaldırma, değiştirme fikirleri ortaya atılmaya başladı. Buna Türkistan’daki halkın beraber hareket etmesi, hatta 1917’deki Türkistan Muhtariyetinin kurulması ve onun yıkılması ardından Basmacı Hareketinin bağımsızlık için mücadelesi, tüm Türkistanlıları birlik halinde tutmuştu. Sovyet Rusya’nın dört bir yanına yayılan iç savaşta Bolşevikler galip geliyorlardı. Ancak Türkistan’daki durum, iç savaş değil, bağımsızlık savaşıydı. Başka yerlerdeki isyanlar bertaraf edilse de Türkistan Sovyetler devletinde en uzak direnen bölge idi. Bundan dolayı Türkistan halkının manevi tarafından yok etme yollarını düşündüler. Bunun ilk adımları Türkistan ismini yok ederek, bölgeyi parçalamaktı.

Türkistan’ı parçalamadan önce Türkistan terminolojisinin kullanılışı ve onun idare edilişindeki isim meselelerinde Türkistanlılar ile Sovyet Ruslar arasında çok tartışmalar devam etti. Hatta kendilerinin komünist olduklarını gösteren, lakin milli duygulardan da vazgeçmeyen Sovyetlerin Türkistanlı liderleri, Türkistan’ın idare hayatı meselesinde Moskova yolundan dışarıda bulunan kararları da kabul ettirmede kabiliyeti olmuşlardı. Mesela, Türkistan Komünist Partisi Müslüman Bürosunun Şubat 1920’deki 3. konferansı, “Türkistan Cumhuriyeti’nin ismi, Türkistan Türk olarak değiştirilmelidir” diye karar kabul etmişti. Hatta Müslüman komünistleri Moskova’dan Türkistan için iç ve dış politikada bağımsızlık talep etmişlerdi. Buna karşı Moskova’dan *“Türkistan bağımsızlığı için mücadele, bizim için bir yenilik değil, lakin bunun Sosyalizm ile alakası yoktur”* diye cevap gelmişti ve talepleri Moskova tarafından reddedildi. Lenin 3 Haziran 1920’de Rusya devleti ve Komünist Partisi’nin Türkistan Komisyonu’na “Türkistan’ın (etnografik ve diğer hususlarda) Özbekiye, Kirgizye ve Türkmeniye (Lenin, 1967, s. 161) şeklinde bölünmüş haritalarını hazırlamak; bu üç grubu birleştirmek veya ayırmak için şartları açıklamak” görevini yüklemişti. Türkistan’daki Sovyet-Rus liderleri Lenin’in talimatını icra etmek meselesinde, Türkistan kavimlerinin birini başkasından ayırmak için karar verdiler. Bunun için Türkistanlı komünistlerin bir kısmını da kazandı. Sovyet rejimi Türkistan’da kendi siyasetini yerine getirmek için Türkistan terminolojisinden istifa etti. 1922’de Türkistan baş başına bir dünya olduğunun unutulması gerektiğini ortaya attılar (Hayit, 1995, s. 348).

Sovyet rejimi 1920’de Türkistan’da Türk halkının var olduğunu inkâr etmekteydi. Rusya Komünist Partisi’nin Türkistan Komisyonunun başkanı Rudzutak

1920'de Taşkent şehrinde “Türkistan’da Türk Cumhuriyetinin teşkil etmek kararına razı değilim, Bu karar milliyetçilerin tesiri altında kabul edilmiştir. Hakikaten, Türkistan’da yegâne Türk halkı yoktur. Türkmenler, Kazaklar, Kırgızlar, Özbekler vardır” demiştir. Sovyetler bir taraftan Türkistan milli birliği, başka bir taraftan bu birliği tasvir eden Türkistan terminolojisi aleyhine vurdu. Türkistan tarihçisi Turar Riskulv başkanlığında “Türkistan birliği” planına Sovyetler şöyle cevap vermişler: “Böyle bir plan, Marks-Lenin’in milletler meselesindeki talimatına aykırı, Pan-Türkizm, Pan-İslamizm değirmenlerine su akıttıcı, Türkistan’a Rusya aleyhinde faaliyetler sürdürmek, Türkistan’ı Rusya’dan ayırma yolunu göstermekteydi (Urazaev, 1967, s. 459).

Sovyetler Türkistan terminolojisi yerine Orta Asya (Sredney Aziya) kelimesini kullanmaya hazırladılar. Türkistan’daki Basmacılık Hareketi’nin bitmemesi üzerine, yerinden taşınmak için Sovyetlerin en önemli devlet adamları;

Sovyetler savunma bakanı L.D.Troskiy,

Sovyetler ordusunda süvari komutanı, Kızıl Ordu başkomutanı S.Budeniy,

Sovyetler Merkez Komünist başkanı S.Kamenev ve başka komünistler Mosko-va’dan Türkistan’a gelmişler. Fergana’daki savaşılar bizzat kendileri katılan devlet adamları, Türkistan’ı parçalama ve Türkistan ismini yok etme fikirlerini tekrardan ortaya koymuşlar. İlk olarak Türkistan’da en etkili devlet kurumlarının biri olan *Türkistan Bürosu* 19 Mayıs 1922’de *Orta Asya Bürosu* olarak değiştirildi. Böylece Türkistan kelimesine ilk saldırı gerçekleşti (Carkınbaev, 2005 s. 75).

Sovyetler hükümeti yeni kurulduğunda bakanlar kuruluna Stalin milletler meselesi bakanı olarak tayin edilmiştir. 1922’de Sovyetlerin en büyük yönetici kurumu olan Siyasi Bürosu’na üye olarak seçilir. Bundan sonra Stalin Sovyetlerde “özerkleştirme” (autonomization)¹² planını ortaya atıyor. Sovyetlerin 1.Kongresi 30 Aralık 1922’de RSFSC, Ukrayna SSC, Beyaz Rusya SSC, Kafkasya SFSC¹³ Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği adıyla kurulduğunu ilan etti. Fakat bu Birliğe Türkistan’daki Harezm ile Buhara Cumhuriyetleri girmedir. Türkistan ÖSSC ise Sovyet Rusya içindeki bir özerk olarak kaldı. Fakat Türkistan Sovyetler Birliği’nde en sorunlu bölge idi. Bu yüzden Stalin Türkistan’ı Kafkasya gibi federal değil, parça halinde milli devletçikleri kurma planına başlar. Türkistan’da 1921-1923 yılların-

12 Aynı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme yetkisi olan (kuruluş), muhtar, otonom, İngilizcede autonomy olarak ifade edilen bu kavram Yunanca Autonomos kelimesinden gelmektedir.

13 RSFSC-Rusya Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti, Ukrayna SSC-Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Beyaz Rusya SSC- Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Kafkasya SFSC-Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti,

da Kazaklar, Özbekler, Türkmenler şeklinde taksimatlı bir etnografik harita hazırlandı. 1924'te SSCB yönetimi, milli ayaklanmalar batırıldıktan sonra, Türkistan'ı kendi planlarına göre parçalama ve Harezmi ile Buhara Cumhuriyetlerini lağvetme zamanı geldiğine inanıyordu. 31 Ocak 1924'te Sovyetler Siyasi Bürosu Türkistan'ın milletlere göre taksimini hızlandırmakla görevli Rudzutak'ı Taşkent'e gönderdi. 26 Şubat'ta Orta Asya Bürosu, Türkistan'ın bölünmesini karar aldı. Türkistan Komisyonu, Orta Asya Bürosu ve Türkistan Komünist Partisi sonbahara kadar düzenlediği 30'dan fazla toplantılarda Türkistan'ın kaderi tartışıldı. 20 Eylül'de Buhara Cumhuriyeti, 29 Eylül'de ise Harezmi Cumhuriyeti ortadan kaldırıldı. 14 Ekim'de SSCB Merkez Komitesi, Türkistan Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin lağvına karar verdi. 27 Ekim'de onun yerine Özbek, Türkmen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri ve Karakalpak, Tacik, Kırgız Muhtar Cumhuriyetlerinin teşkilini resmen ilan etti (Gömeç, 2002, s. 58). Türkistan Komünist Partisi ise Özbekistan ve Türkmenistan Komünist Partisi olarak bölündü. Türkistan Komisyonu ise 1925'te görevini tamamladıktan sonra kaldırıldı. Türkistan'ı resmen parçaladılar, Türkistan terminolojisini Sovyetler Birliği'nin edebiyatından çıkardılar.

Sovyet Hükümeti, Türkistan terimi yerine Orta Asya terimini kullanmaya başladı. Bundan sonraki edebiyatlarda Türkistan yerine Orta Asya teriminin kullanılması talimatını verdi. Fakat 1927'de Orta Asya ile Sibirya'yı bağlayan demir yola Türkistan-Sibirya Demir Yolu adını verdi. Bu demir yol 1958 senesinde Kazakistan Demir Yolları olarak değiştirildi. 1936'te Türkistan'daki 5 ülkede Sovyet Cumhuriyeti olarak ilan ettikten sonra, 4'ünü (Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan) Orta Asya terimiyle ifade etti. Kazakistan'ı ayrı bir coğrafi mıntıka olarak gösterdi. Türkistan tarihini ve bölgesini resmî belgelerde ve ilimi araştırmalarda "*Orta Asya ve Kazakistan*" olarak adlandırdı. Ancak bunların hepsine Merkez Asya (Tsentralnaya Aziya) terimini kullanıldı.

Batı edebiyatında ise İkinci Dünya Savaşı'na kadar Türkistan kelimesi çok kullanılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'na kadar Türkistan isimli bir sürü eserler, makaleler, dergiler, kitaplar yazıldı. Hatta Sovyetlerden kaçarak Türkiye'ye ve Avrupa'ya sığınan Türkistanlı aydınlar, "Türkistan" adıyla dergi, gazeteleri yayınladılar.¹⁴ İkinci Dünya Savaşı'nın 1942-1945 yıllarındaki devresinde, Almanya ile Sovyetler aleyhine savaşan Türkistanlılardan oluşan "Türkistan lejyonu" kurulmuştu. Bu-

14 Yeni Türkistan (Dergi İstanbul), Yaş Türkistan (Dergi, Paris-Berlin), Milli Türkistan (Dergi, Berlin-Düsseldorf), Yeni Türkistan (Gazete Berlin), Türkistan'ın Sesi 8 Dergi İstanbul), Suat-al Türkistan (Kahire, Dergi), Hür Türkistan için (Gazete, İstanbul), Doğu Türkistan Sesi (Dergi İstanbul)

nun karşılığına Almanya savaşta kazanırsa Orta Asya'ya "Büyük Türkistan" devletini kurmayı vaade etmişti (Bezmenski, 1984, s. 22).

1945'ten sonra Batılılar da Türkistan adını yok etmeye çalıştılar. Batı araştırmacıları 1950'den itibaren Sovyetlerin Türkistan için kullandıkları Merkezi Asya (Central Asia) temrini kabul ettiler. Bu sahada Londra'da teşkil edilen "Orta Asya Araştırma Merkezi" keşşaflık rolünü oynadı. Fakat 1959'da Amerika Birleşik Devletleri Kongresi tarafından kabul edilen "Esir Milletler Haftası" kanunda Türkistan ismi ile zikredilmiştir. Fakat ona rağmen Türkiye, Avrupa, Asya, İslam ülkelerinde, hatta Türkistanlılar arasında bile Türkistan yerine Orta Asya terimini kullanmak adet haline gelmiştir. Fakat dünyanın birçok ansiklopedisi, onların içinden Ancylopedia Americana "Türkistan Orta Asya'daki bir bölgedir" diye belirtmiştir. "Büyük Sovyet Ansiklopedisi ise "Türkistan Türk memleketi demektir. Uzun zamandan beri Orta Asya ve Merkezi Asya'daki bölgenin tarihi, coğrafi terimidir demıştır (B.S.A. cilt 55 s. 238).¹⁵

"Doğu Türkistan" terminolojisi meselesinde Sovyet Rusya'nın oyunu kendisine sahne göstermiştir. Sovyetler Batı Türkistan kelimesini yasaklıyorken, Doğu Türkistan kelimesini kullanmışlar. Doğu Türkistan'da "Şark Türkistan Cumhuriyeti" hükümeti Rusların karışması ve Çinlilerin tekrar bölgeye gelmesiyle 1946'da feshedilmiştir. Ve ardından Doğu Türkistan'da kurama hükümet kurulmuş, onun 15'i Doğu Türkistanlı, 10'u Milliyetçi ve Komünist Çinlilerden oluşmaktaydı. 1946'da Çin'de başlayan iç savaşın zaferi 1948'den itibaren milliyetçilerin aleyhine, Sovyetler destekleyen komünistler lehine dönmeye başladı. 1949'da Komünist Parti lideri Mao'nun orduları Milliyetçiler Hükümeti'nin başkentini almıştır. Sonbaharda bütün Çin kıtasını ele geçiren Komünistler, Eylül ayından da Doğu Türkistan'a girmiştir. Doğu Türkistan eyalet hükümeti başkanı Burhan Şehidi'nin Çin Komünist Partisine teslimiyeti ve bağlılığını ilan edince (Alptekin, 1973, s. 213). Komünist askerleri hiçbir direnişe karşılamadan Doğu Türkistan'ı "barışçıl bir şekilde" ele geçirmiştir.

1 Ekim 1949'da Mao Zedong Pekin'de Çin Halk Cumhuriyetini resmen ilan etmiştir. 1950 Mayıs ayı itibarıyla Çin topraklarının tamamı Komünist Partisi kontrolüne geçmiştir. Doğu Türkistan'da önceki sömürge idarelerine yürütülen direniş hareketleri 1949'dan sonra da komünistlere karşı yürümüştür. Ancak başarısız

Dolu bilgi için bakınız: Boşlaya Sovyetskaya Ensiklopedia cilt 15
55 S.238

direnış ile Doğu Türkistan tamamen Çin'e bağlanmıştır. Doğu Türkistan 1 Ekim 1955'te eyalet statüsünden çıkarılarak Moğol, Kırgız, Kazak ve Hui alt idari birimleri kurulmuştur. Bu özerk iller ile birlikte Doğu Türkistan “*Sinjang Uygur Özerk Bölgesi*”¹⁶ olarak değiştirilmiştir (İnayet, 2010, s. 22). Bu tarihten sonra “Türkistan” adı bölge isminden resmi çıkartılmıştır. Batı Türkistan terminolojisini Sovyet Komünistleri, Doğu Türkistan terminolojisini ise Çin Komünistleri tarafından yok edilmiştir.

1960'larda UNESCO¹⁷ tarafından yeni bir Merkezi Asya terimi ortaya çıkarıldı. Bu teşkilatın programına göre, Merkezi Asya; Hindistan, Pakistan, İran kuzey bölgeleri, Afganistan, Tibet, Doğu Türkistan, Çin'in Lançov vilayeti, Moğolistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tuva, Altay, Bur yat Muhtar Bölgesinden ibarettir. UNESCO 1959'da ise İran başkenti Tahran'da Merkezi Asya Medeniyetleri Enstitüsü'nü teşkil etmişti. Fakat bu bir coğrafi terim olmasına rağmen çok kullanılmadı. Sadece Türkistan için kullandığı Merkez Asya ise siyasi bir kavram idi.

6. Türkistan'da Yeni İsimler: Orta Asya ve Şinjang

Türkistan önce parçalanıp, sonra ismi unutturulmuştur. Bölge kavramını değiştirerek yönetme, kendi isimlerini verme, sömürgeci Avrupalılar tarafından uygulanan politika idi. Mesela; Amerika ve Avustralya kıtalarını tarihi adı Amerika, Avustralya değil, onlar ve Afrika'daki bir sürü devletlerin adı Avrupalılar tarafından verilmiş isimlerdir. Günümüze kadar tarihi isimleri belli değildir. Fakat bugün Orta Asya ve Şinjang dediğimiz bölgenin tarihi Türkistan adı bellidir. Ona rağmen Sovyetler ve Çinler kavram değişim politikasını kullandılar. Sovyet Rusya Çin ile arası bozulurken Doğu Türkistan ismini kullanmaya başlar, arası iyileşince SUAR¹⁸ (Şinjang Uygur Özek Bölgesi) terminolojisine geçer. Günümüzde Rusya hem Doğu Türkistan hem SUAR terminolojisini kullanırlar. Fakat resmi olarak Çin'in gösterdiği SUAR kelimesini kullanırlar. Bu bugünkü bağımsız Orta Asya devletlerine de aittir. Doğu Türkistan nüfusunun yarısından çoğunluğu Uygurlar olduğu kaçınıl-

16 Şinjang eyaletine Uygur Özerk Bölge olarak vermesi ve içinden Kırgız, Kazak, Moğol, Dungan halklarına küçük özerk illeri vermesi ile Doğu Türkistan idaresini sağlamıştır. Batı Türkistan'da SSCB uyguladı gibi, Çin Doğu Türkistan'ı böl ve yönet politikasını kullanmıştır.

17 UNESCO- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

18 SUAR- Sinsziyan-Uygurskiy Avtonomniy Rayon (Rusça)

maz bir tarih. Bu yüzden bazı Uygurlar Doğu Türkistan'ı Uyguristan, Kaşgariya olarak da kullanmışlar. Fakat bu terminolojiler oturmamıştır. Günümüzde Türkiye'de Doğu Türkistan adıyla çok çalışmalar mevcuttur.¹⁹ Aynı zamanda Batı da "East Turkestan" adıyla yazılar da var.

1991'deki Orta Asya ülkelerinin bağımsızlık kazanması, Doğu Türkistan'ı da uyandırdı. Doğu Türkistanlıların milliyetçilik, özgürlük duygularının uyanışı ile 2000-1990'ler arasında bölgede ayaklanmalar çıktı. Buna ek olarak hem Batı'nın, Türkiye'nin Doğu Türkistan kelimelerini kullanmasına Çin kabul etmemektedir. Çin için "Doğu Türkistan" siyasi bir temrindir, yer adı olarak resmî belgelerde kullanılmamaktadır. 21 Ocak 2002'de Çin Yüksek Konseyi yayınladığı raporunda şöyle der: "Doğu Türkistan'daki terör güçleri ve ayrıcalıklı unsurlar Doğu Türkistan isimli devlet kurmaya çalışıyorlar. Doğu Türkistan bir coğrafya ismi değildir, bu eski sömürgeci devletlerinin, Çin Halk Cumhuriyetin parçalamak amacıyla kullandığı siyasi bir isimdir" (Kryuçkova, 2005, s. 4). "Doğu Türkistan" kelimesi kullanması yasak olmasına rağmen Doğu Türkistanlılar sınır dışındayken kendilerini her zaman "Doğu Türkistanlı" olarak tanıtıyorlar. Fakat bağımsızlıklarına kavuşan Batı Türkistan veya bugünkü adı Orta Asyalılar hiçbir baskı yaşamadan kendilerini Türkistanlı olarak tanıtmıyor.

Türkistan'daki eski Sovyet Cumhuriyetleri Sovyetlerin dağılmasıyla bağımsız devlet haline geldiler. Bundan sonra şairler, âlimler ve bilim adamları Türkistan terminolojisini tekrar kullanmaya çabalamışlar. Hatta Orta Asya diye bir kavram yok, bu Türkistan'ın bir kısmıdır ve yasama isim olduğunu gazetelere yazıyorlar. Orta Asya devletlerinin bağımsızlık almasıyla Türkiye başta olmak üzere 1992'den itibaren Türk Dünyasının birleştiren örgütler kurulur. Onların biri de TDTDK²⁰ 1993'te Antalya'da gerçekleşen 2. Kurultayında "Orta Asya" terimi yerine "Türkistan" kullanılmasına karar verdi. TDTDK- İşbirliği 1994'teki İzmir Kurultayında "Orta Asya Cumhuriyetleri" terimi yerine "Türkistan Cumhuriyetleri" teriminin kullanılmasını tavsiye eder.

1994'te Ankara'da gerçekleşen Türk Dünyası Tarih Araştırmalar Kongresinde Orta Asya tabiri yerine Türkistan tabirini kullanılmasını karar verdi. Türk Dünyası İzmir 1.İktisat kongresi ve Türk Halkları Asamblesinin 4. Kurultayında:

19 Türkiye'de "Türkistan" ve "Doğu Türkistan" çalışmaların bulmak için bakınız: Fahri Solak, Türkistan ve Kafkasya Bibliyografyası: tezler, kitaplar, makaleler, İstanbul, 2007, s. 732

20 TDTDK- Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği

“Tarihe mal olmuş yer adlarının değiştirilmesine izin verilemeli: Türk Coğrafyasında Orta Asya Cumhuriyetleri yerine Türkistan Türk Cumhuriyetleri deyimin kullanılması zaruridir” kararını almıştır. Türkistan adını kullanmasının zaruri meselesi 1997’de Kazakistan’ın Türkistan şehrinde yapılan Türk Tarihinin Meseleleri Sempozyumunda bilim adamları tarafından Orta Asya Türkleri terimi yerine Türkistan Türkleri olarak adlandırmasını öneriyorlar. 1998’de yine Türkistan şehrinde 8. Türk Dünyası Gençlik Günleri Kurultayı’nda “Türkistan Ortak Evimiz” adlı Sempozyum gerçekleşip, Orta Asya yanlış kavram olduğunu, yerine kadim ismini verilmesini bildirmişler (Kazak Eli, 1997, s. 6).

Ancak, 1991 Güz aylarında bağımsızlıklarını ilan eden Orta Asya ülkeleri 13 Aralık 1991’de ilk defa Türkmenistan’da Orta Asya ülkeler zirvesi gerçekleşti. 1992’de Kazakistan’da gerçekleşen Orta Asya ve Kazakistan zirvesinde, Kazakistan cumhurbaşkanı “Orta Asya ve Kazakistan” terimi yerine, buradaki 5 ülke için Central Asia (Merkez Asya) terimini kullanmaya tavsiye eder (katharsis. su, 2018). 1993 senesinde Taşkent’te toplanan Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan Üçlü devlet “Orta Asya Ekonomik Topluluğu” oluşturulmuştur (Dikkaya, 2009, s. 291). Türkistan’da kültür hayatının temelin hazırlamak için 21 Kasım 1995’te “Türkistan Hakları Kültür Forumu” kurultayı toplandı. Kurultay heyetine Orta Asya devlet başkanlarından gelen tebriklerde “Merkezi Asya” ifadesini kullanmışlar. Kurultay sonucunda Merkezi Asya Halkları Kültür Hadımlarının Asamblesi adına bir teşkilat kurulmasına karar vermişler. 1995 tarihinde Özbekistan’ın Semerkant şehrinde Uluslararası Merkezi Asya Araştırma Enstitüsü’nü teşkil etmiştir. Bu Enstitüye Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan, Türkiye, Çin, Güney Kore, İran, Rusya, Hindistan, Pakistan, Ermenistan üye olarak kabul edilmiştir (Hayit, 2010, s. 204). 1950’lerden itibaren kurulan dünyada yaklaşık 50 Merkezi ve Orta Asya adlı araştırma merkezleri mevcuttur. Bir taraftan Kongrelerde Türkistan’ı tekrar diriltmek isterlerse, bir taraftan Orta Asya terimi adıyla birlikleri kurmuşlar. Bağımsızlıklarını kazanan Orta Asya bölgesi küresel dünyada, büyük ülkelerin jeopolitik bir bölgesine dönüştü. Fakat hiçbir ülke “Türkistan” kavramını kullanmadılar.

Tarihi Türkistan’ı günümüzde farklı ülkeler tarafından aşağıdaki gibi zikredilir:

Türkçe	Orta Asya	Merkez Asya
Arapça	Merkez Asya	
İngilizce	Central Asia	Central Asia
Rusça	Sredniy Aziya	Sentralniy Aziya
Kırgızca	Orto Aziya	Borborduk Aziya
Kazakça	Orto Aziya	Ortalık Aziya
Özbekçe	Orta Aziya	Markaziy Osiyo

Sonuç olarak Türkistan isminin kayboluşunun ve günümüzdeki durumun aşağıdaki fikirler ile değerlendiriyoruz:

1. Türkistan denize sınırı olmayıp, fakat doğu-batı, kuzey-güney, Asya-Avrupa-Çin-Hindistan-Orta Doğu'nun birleşti noktadır, İpek Yolunun geçididir. Asya, Afrika, Amerika XVIII-XIX yüzyıllarda Avrupalı ülkeler tarafında tamamen işgal edilirse, Türkistan XIX. yüzyıl sonunda ancak Rusya ve Çin tarafından işgal edilmiştir. Fakat Türkistanlıların özgürlük mücadeleleri, Çin ve Sovyetler Birliğini rahatsız ederek, Türkistan'ı parçalayarak, ismini değiştirmiştir. Türkistan terminolojisi resmi olarak kaybolmuştur.

2. Türkistan ülkeleri 1991 senesinde bağımsızlıklarını ilan ettikten sonra Türk Dünyası birçok kurultaylar gerçekleşmiştir ve "Orta Asya yerine Türkistan tabirini kullanmak" kararları alınmıştır. O tarihlerden günümüze kadar Türk dünyasının çeşitli şehirlerinde yapılan Kongre, Sempozyum, Konferanslarda "Orta Asya terimi yerine Türkistan terimini kullanmak" gibi fikirler söylendi, kararlar alındı, ama genel olarak "Orta Asya" kavramı resmi kullanımda kalmıştır.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar "Türkistan" veya "Doğu Türkistan" adıyla bir sürü çalışmalar mevcuttur. Aynı zamanda Orta Asya isimi ile yayınlanan kitaplar, tezler, makaleler de bulunmaktadır. Türkistan adıyla çalışmalar genelde Orta Asya'nın tarihi yazılar vardır. 1991 sonrasındaki Türkistan adıyla çalışmalar azdır. Fakat Doğu Türkistan adıyla hem tarihi hem de günümüzdeki çalışmalarda kullanırlar. Sadece Türkiye değil, Batı dünyasında da "East Turkestan" adıyla makaleler, haberler çıkmaktadır. Ancak Türkistan adıyla çalışmalar Orta Asya ülkelerinde yoktur. "Doğu Türkistan" kelimesini Çin'de kullanmak yasaktır. Çin ile iyi ilişkilerde geçinmek amacıyla Orta Asya ve Rusya da "Doğu Türkistan" kelimesini kullanılmıyor. Dünya çatısında da resmi olarak "Doğu Türkistan" kelimesi kullanımdan çıkmıştır.

Kaynakça

- “Kazak Eli” gazete (06.06. 1997), Almatı, s. 1.
- Alekseenikov, P. (1931). *Kokondskaya avtonomiya*. Taşkent: Uzgiz Yayınevi.
- Alptekin, İ. (1973). *Doğu Türkistan Davası*. İstanbul: Ortağ Yayınları.
- Amaç, K. (1981). *Doğu Türkistan Çin Müstemlekesi*. İstanbul: Doğu Türkistan Dergisi Yayınları.
- Bezmenski, L. (1984) *Razgadnie zagadkin tretogo reyha. Kniga ne tolko o prošlom, 1941- 1945*. Moskova: APN Yayınları.
- Biçurin, N.Y. (1829). *Opisanie Cungariy i vostochnogo Turkestana v drevnem i ninesnem sostayaniy*. Petersburg: Perevedno s Kitayskogo.
- Biçurin, N.Y. (1842). *Statistiçeskoe opisanie Mançjurii, Mongolii, Vostochnogo Turkistanai Tibet*. St. Petersburg: Bilimler Akademisi.
- Boşlaya Sovyetskaya Etsiklopedia*, c. 55. s. 238.
- Buğra, M. E. (1952) *Doğu Türkistan tarihi: Coğrafi ve Şimdiki Durumu*. İstanbul: Güven Basımevi.
- Carkınbaev, T. (2005). *Fergana öröönündögü basmacılar kıymılının negizgi etabı* (1917-1924). Doktora tezi. Oş, Oş Devlet Üniversitesi.
- Çokay, M. (1949). “Türkistan” pamyati Mustafa Çokay Beya. *Yaş Türkistan Dergisi*, 9.
- Dikkaya, M. (2009). Orta Asya ve Kafkasya. *Dönüşüm Süreci ve Uluslar arası Ekonomik Politikası*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ebul Gazi Bahadır Han. (1958). *Rodoslovnaya Türkmen*. (A. Kononov, Çev.) Moskova: Bilimler Akademisi.
- Frunze, M. (1929). *Sobranie soçinenii*. c. 1. Moskova-Leningrad.
- Gömeç, S. (2002). *Tarihte ve Günümüzde Kırgız Türkleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hayit, B. (1995). *Türkistan Devletlerinin milli mücadeleleri tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Hayit, B. (2010). *Sovyetlerde Türklüğünün ve İslam'ın bazı meseleleri*. İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İnayet, A. (2010) *Bir medeniyet havzası olarak Doğu Türkistan* (Hür Doğu Türkistan sempozyumu kitabı). İstanbul.
- Kryuçkova K.S (2005) O *sodercanii ponyatiya “Vostoçnyy Turkestan” i toponima Sinszyan*. Sankt-Peterburg: Sankt-Petersburg Üniversitesi'nin haber dergisi, 4.
- Lenin, V. (1967) *Polnoe sobranie soçineniye lenin i narodi Sredney Azii*. Taşkent: Özbekistan Yayınları.
- Paşino, İ. (1868). *Turkestanskiy kray v 1866 godu*. Petersburg: Dozvoleno Yayınevi.
- Postnikov, V. (2007). *Shvatka na Kırşe Mira: Politiki, razvedçiki i geografi v borbe za Pamir v XIX veke*. Moskova: Tarihi Eserler Yayınları.
- Shihatov, I. (2009). *Gubernatorskaya galereya: General-gubernatory Zapadnoy Sibiri i Stepnogo kraya. 1819–1917. Predsedateli Omskogo oblastnogo ispolkoma*. Omsk.
- Srednyaya ili Tsentralnaya Aziya? (Orta Asya mı veya Merkez Asya mı?) (2009-2015) <http://katharsis.su/newspaper/15-asia.html> , (2018).

- Şeşen, R. (2001). *İslam coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk ülkeleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Togan, Z. V. (1960). *Türk-Türkistan*. İstanbul: Toprak Yayınları
- Togan, Z. V. (1981) *Bugünkü Türkeli (Türkistan) ve yakın tarihi*. İstanbul: Enderun Yayınları.
- Tuna, A. (2012). *Doğu Türkistan'da asimilasyon ve ayrımcılık*. İstanbul: İHH Yayınları.
- Urzaev, Ş. (1967). *Lenin sovetское gosudarstvennoe stroitelstvo v Turkestane*. Taşkent: Özbekistan Yayınları
- Zotov, O. (1991). *Kitay i Vostochny Türkistan v XV-XVIII vv. Moskova*. c. 37. Nauka Yayınları.

The Views of the Prominent Historians on Ottoman Period in Albanian Lands: Application of Social Network Analysis

Ekrem Zajmi*

Abstract: A considerable number of studies related to the Ottoman Empire in the Albanian territories have been conducted. However, studies about the perspective of the Albanian historians over the Ottoman Period in Albanian Lands are limited. Social Network Analysis (SNA) was applied in this study, through which are analyzed the bibliographic data collected from 130 books - published mainly in the 20th century - all related to the Ottoman Empire in Albanian territories from different perspectives. Who are the most prominent historians dealing with the Ottoman Period in the Albanian lands, and what are their views on the Ottoman Period? These are the key research questions of this study. Therefore, in this study the most prominent historians in the field of Albanian history related to the Ottoman Period were determined based on eigenvector centrality as a measure of the influence of a node in a network, in turn, these historians' views and attitudes on the Ottoman Period were qualitatively analysed based on their works.

Keywords: Albanian Historiography, Social Network Analysis, Bibliography, Ottoman Period.

* Ph.D. Candidate at Ankara Yıldırım Beyazıt University,
Contact: ekrem.zajmi@gmail.com

Introduction

The long-lasting dominion of the Ottoman Empire in Albanian lands has been described with various events and with great historical profiles since the 15th century - the Skanderbeg period, until the declaration of the independence from the Ottoman Empire at the beginning of the 20th century. The first historiographical studies correspond to the first part of the 17th century. In 1636, Frang Bardhi wrote the first 'scientific' historiographic treatise in Latin¹. Through his work, Bardhi intended to respond to a Serbian cleric about his claiming related to the origin of Skanderbeg. However, the Albanian historiographer, except some modest attempts, the first serious work of story-writing dates back to the second half of the 20th century (Egro, 2007). During this period of time, the rise of nationalist movements that focused on the creation of the nationalist awareness and the establishment of the Albanian state through their publications in the field of history, shaped the Albanian national and intellectual consciousness.

Due to the fact that historical thought is heavily influenced by ideology and politics, especially when it comes to story writing in the Balkans, it can be said that Albanian historiography about the Ottoman era was closely related to the political stages through which the Albanians passed and reflected prominently their features. In a country like Albania, before 1943, history, especially the Ottoman Periods' history was used to legitimize efforts made to create and, afterwards, maintain and consolidate the national state. Whereas after 1945, it served as a means of justifying the measures taken by the communist regime to the national and foreign politics and in some cases to justify the regress of Albania throughout history. Since the early '90s, Albanian historiography has enjoyed its academic freedom, as much as it has remained hostage to politics². However, Balkan historians have never held their scientific activity apart from their participation in the country's political developments. Considering that historiography is a discourse frequently related to politics, this statement is completely legitimate for Albanian scholars as well. Berk-tay et al, (1993, p. 12) claims that "people who study and write history, live in a fundamentally political world, so their reaction is somehow of a political nature".

1 For details on this work translated into Albanian, see: Skendërbeu, Publishing house "Naim Frashëri", Tiranë, 1967

2 Concerning the progress and Periods of Albanian Historiography on Ottoman Period read; Dritan Egro, "Historia dhe Ideologjia, një qasje kritike studimeve osmane në historiografinë moderne shqiptare", Tiranë, 2007, and Izet Hoti, Në udhëkryqet e historisë dhe të historiografisë shqiptare, Prishtinë, 2003.

Ottoman studies cover a wide range of topics related to this period such as: Ottoman politics within the Albanian territories; local population and nobility; changes in economic relations in the Ottoman Period; Albanian cities; and conversions in Islam, as well as studies on activities: in politics, culture and education of the Albanian National Movement (1878-1881), which ended with the declaration of Independence from the High Gate in 1912 (Puto, 2003). Publications related to the aforementioned and similar topics have been explored in this research by applying quantitative research methodology - *social network analysis* by which the scientific interaction of Albanian historians through the references was analyzed.

Advances in computer technology have exerted their influence on social sciences, and in fact, there is much to benefit from the combination of both scientific and social fields. The research presented in this article is motivated by the belief that the use of software programs for collecting, processing and presenting bibliographic data in the field of history can enrich the results of scientific data, thus reducing the possibility of “emotional impact”. This method is used by researchers for their studies in various fields of science such as: sociology; anthropology; psychology and has recently found extensive use in the field of history. Over the last decade, many articles - basically important historical themes - from the organization of Medici to the Ottoman state building and beyond the Paris Commune (Bearman, Moody, Faris, 2003) have been published numerous articles and other publications that rely on social network analysis.

The Ottoman Empire’s Place in Albanian Historiography

After the Yugoslav Constitution of 1974 came into effect, Kosovars gained more freedom in the creation of their scientific institutions; there is a period of flourishing of scientific work in terms of Albanian history. On this occasion, Kosovar Albanian intellectuals and their history books began to emerge. (Dauti, 2011). On the other hand, Ottoman studies in Albania after World War II underwent substantial development. Outwardly educated historians did their job and transformed the writing of history from a romantic-nationalist literature into a *true scientific historiography*. Although historians of that time did a very professional job, defining the ideological frameworks of the communist regime made their writings be seen as suspectful.

Knowing the history of Albanians in the midst of a multinational empire such as the Ottoman Empire seems easy as we are talking about a long period filled with

important historical events, but at the same time it is difficult considering that this is a quite prejudiced historical period and as such represents a challenge for any historian dealing with it.

Whatever the starting point in the evaluation of the Ottoman Empire's history and the multilateral inheritance that it left behind in Albanian territories is, one thing seems to be indisputable according to Egro (2007, p. 12):

The Ottoman Empire Period is one of the longest historical periods in time, the most complex based on the events that occurred and the traces that followed, but also one of the most documented historical periods of Albanian history, and this is what makes it privileged.

In order to follow the progress of Ottoman Studies in the Albanian historiography, focusing on the most important historical events and changes of systems on an ideological basis, the Albanian historiography dedicated to the Ottoman Period can be divided into three major phases:

The post-independence period 1912–1945; History writing as a tool of strengthening the element of the state

History writing during the period following the declaration of the Albanian independence mainly intended to unite the Albanian people without differences of religion and ideas and continue to carry out a patriotic mission in terms of efforts to secure the survival of the fragile Albanian state (Egro, 2007). It is no coincidence that during these years, the well-known activist and intellectual Pashko Vasa came up with the famous unifying phrase “Albanism is the Albanians’ religion” (Duka, 2009 p. 405). History writing during this time was mostly perceived as a kind of evocative literature and not as a scientific discipline based on a certain methodology. In this regard, out of 130 books included in this research, only 4 of them have been published during this period.

Until the end of World War II, this type of writing continued to be the main measure of historical recordings, not only in Albania but in all Balkan countries (Soulis, 1974). However, nowadays we still appreciate this work and their authors, although they are modest and unprofessional, without their contribution during the first half of the 20th century we would not have been able to settle the foundation for Albanian critical historiography.

The communist period 1945 – 1990; Marxist-Leninist approach

After 1945, Albania joined the camp of the communist countries. Already present in this country, the Marxist methodology and the directives given by Enver Hoxha replaced the pluralistic and alternative views with a single ideological and methodological approach (Egro, 2007). We can also mention that sometimes writing a historical text was the job of a political party and it usually went through the control filters of its instances (Pollo & Buda, 1957). The effects of this system were not the same in neighboring communist countries. For example, despite the application of the Marxist formula in Yugoslavian historiography, Yugoslavian historians preserved and even submitted their views against Marxism (Vucinich, 1955). In this regard Bernd Jürgen Fischer (1999) stated that Communist Albania produced good historians, though not always good history.

The Marxist approach had a common point with the approach that dominated this problem in nationalist historiography; treating the Ottoman Empire as a first hand inhibitory factor (Todorova, 1995). Consequently, both nationalist and Marxist historians shared the same view of the perception of the Ottoman Empire as a symbol of darkness in Albanian history. However, it should be noted that over the years, it was the communist historiography's merit that the Ottoman Period was treated in most of its dimensions. Of the total number of books included in this research, 74 or 41.53% of them are published in this timeframe. Another important point – which we will discuss below is the fact that historians belonging to this period occupy a significant place in the social network analysis.

The post-communist period 1990

Albania transformed from the communist system to the democratic one in 1990, and the change of the political system had its consequences in the field of history as well. Since that time, Albanian scholars have abandoned the Marxist methodology schemes, and started to publish dozens of books and articles in a short time. This incredible speed in the writing of history carries the risk of these works becoming compilations, plagiarism of other works and rhetoric instead of scientific works. Pirraku (2004) says that after Kosovo was "reoccupied" by Serbo-Yugoslavia in March 1989 and the dissolution of the state of Albania in 1990, this resulted in a real chaos in the field of Albanian historiography in general.

Albanian historiography today is still not capable of systematically producing genuine scientific works in the field of Ottoman Studies. Nowadays, the main con-

cern is to find researchers who will be able to cover the issues of the Ottoman Period. (Egro, 2007). Certainly, such a situation has paved the way for many implausible voices to rise, even for issues that are really quite complicated and require a very good knowledge of contemporary documentation.

We now enjoy the diversity of thought and history writing, but the scientific level of the writings is extremely debatable. The analysis made in this research clearly shows this. Even though the greatest number of books involved in the research belongs to the post-communist period (72 or 55.38%), the work and authors of the communist period appear as the most cited.

Method

The main purpose of this article is to firstly identify the most significant historians on Albanian history concerning the Ottoman Period using the social network analysis method, and then to discuss these historians' views on this period. Social network analysis (SNA) has been used by various science disciplines in different countries starting from early 19th century (Wasserman & Faust, 1994). Despite a numerous amount of research being done in Kosovo on different areas, any kind of research including books, articles, master's theses or doctoral dissertations that have applied the social network analysis method has not been found. It seems that this article will be the first study to use this research methodology in Kosovo.

Considering the purpose of this article, the focus of the research literature was on publications related to Ottoman Period in Albanian lands. More than 200 publications (papers and books) have been collected from various libraries such as: The National Library of Pristina and The National Library of Tirana; The Archive of the Institute of History in Pristina; the Library of the Faculty of Philosophy at the University of Pristina and many personal libraries of various professors and academicians. The collected literature has been selected based on two main criteria:

1. Based on reputable publishing houses such as Rilindja; Institute of History; The Academy of Sciences and Arts; Albanological Institute of Pristina etc.
2. Based on books highly reviewed and recommended by history university professors in Prishtina and Tirana in their class syllabuses.

Based on the criteria outlined above, only 130 books were selected (the list of books is provided in appendix A). From the total number of the selected books, 100 books are written by Albanian authors and 30 by international ones who have

studied and wrote about Albanian history of the Ottoman Period. The bibliographies described in the last part of almost most of publications - or in form of references - especially books published from the beginning of the 20th century, are entered into a platform titled *kaynakca.info* in a standard bibliographical form³.

However, it should be pointed out that this study – the first of its kind in Albanian historiography – is based on the level of available access to the Ottoman Period's work and studies. We are aware of the fact that there are still many publications in personal and public libraries, both inside and outside of the country, in Albanian or even in foreign languages, which are still unknown to us. Since this article aims to reach out the Albanian historians, in Albanian authors' publications only parts of the bibliography that refers to the Albanian ones are uploaded to the above mentioned software platform. The bibliographies of the international authors' publications are uploaded as a whole.

Even though Albanian intellectuals have contributed in the field of Ottoman studies with publications from the first half of the 17th century, only publications from the early 20th century to 2015 have been considered. Since this articles' main focus is on books sources, historiography of the second half of the 19th century is not included. According to Dritan Egro (2007) the earlier writings are considered as pre-scientific since the time they were written was judgmental of the past events and the books were written without reference to main historical documents and resources. However, not even in Albanian Historiography, but in general, from the beginning of the 20th century, including a bibliography has become standard in the field of historical studies (F. Acun, 2011). As in other sciences, references play a vital role in identification and retrieval of earlier work. A crucial part of a research paper, particularly in sciences, is the bibliography pointing to prior publications (Smith, 1981).

SNA in terms of an applied graph theory, is a quantitative method (Scott, 2000). The social network represents a set of actors that usually have relationships with each other. According to Freeman (1996, p. 40), "social networks are formally defined as a set of nodes (or network members) that are tied by one or more types of relations". The nodes in the network are the people and groups and the links show relationships between the nodes.

Currently, many social network analyses use computer softwares, specially designed for network analysis. In this study, the software platform titled *kaynakca*.

3 Author/authors name, books title, publication year and place, respective field, period etc.

info has been utilized. This data source provides both mathematical and visual analysis of network data based on the centrality measures of social network analysis such as degree centrality, eigenvector centrality, betweenness centrality and closeness centrality. In many social network applications, the main objective of data analyses is to identify the most important actors in the network. In this study, the actor (historian) who is extensively involved in connection with other significant nodes (historians) measured in eigenvector centrality is considered as the prominent one. The popularity or importance of a node is expressed by its centrality.

Findings

As mentioned before, the findings in this study are based on the data obtained from the books mostly published during the 20th century. From the total of 130 books, more than 4,300 references - publications were uploaded to the web platform titled kaynakca.info. References made between these publications' authors by giving and receiving quotes is more than 7,800. A profile page was created at kaynakca.info for each author involved in this research (such an example is provided in screen preview 1). For authors who take central place in eigenvector centrality additional data has been added to their profiles, such as their biography, profile pictures, most of their publications and so on.

The popularity or importance of a node is expressed by its centrality. Eigenvector centrality is used in this study with the purpose to find the most prominent authors in Albanian Historiography on Ottoman Period. Scholars in general consider a network node (an actor) to be a prominent one, the actor which assigns higher ranks to nodes that are either well-connected themselves, or that are connected to other well-connected nodes (Bonacich, 1991). In this network being a central author in eigenvector centrality means that this historian has collaborated with many other significant historians. Whether it is in the past or present, by examining connections in a social network of scientific interactions, it is possible to identify the most cited and prominent persons using the centrality measure provided by the method of SNA.

The screenshot shows the 'kaynakça.info' website. At the top, there is a navigation bar with a home icon, 'Kaynakça Nedir?', 'S.S.S', and 'İletişim'. Below this is a search bar with the text 'Eserler, yazarlar, kaynakçalar, üyeler aramaya başla'. The main content area features a profile for 'Ekrem Zajmi' and a list of publications by 'Kristo Frashëri'. The publications listed are:

- SKENDERBEU dhe lufta shqiptaro-turke në shek. XV** (Tiranë, 2005, Botimet TOENA). This book has 8 citations.
- Shpallja e Pavarësisë së Shqipërisë (28 Nëntor 1912)** (Tiranë, 2008, Akademia e Shkencave e Shqipërisë). This book has 7 citations.
- Historia e Popullit Shqiptar II RILINDJA KOMBËTARE - VITET 30 TË SHEK. XIX - 1912** (Tiranë, 2002, AKADEMIA E SHKENCAVE E SHQIPËRISE - INSTITUTI I ...). This book has 6 citations.

On the left side of the Kristo Frashëri profile, there is a biographical note: *Kristo Frashëri (1920–2016). Scholar and representative historian of the communist period. Kristo Frashëri was born in Istanbul and went to school in Tirana. He studied in Italy for two years but was forced to interrupt his education there because of World War II. He graduated from the*

Screen preview 1. Kristo Frashëri; Publications

Ramazan Acun (2015) explains the great number of nodes - authors and the connections between them in a complex social network (as introduced in figure 1), through the “Bulutsu” – Nebula example. Figure 1 measured in Eigenvector Centrality represents the connection between authors through citations. From this graph, a large number of nodes can be distinguished, each node represents an author and each vector represents the connections between them by citations (citing or being cited). In this way, there are in total more than 7,800 connections between nodes. The writer included in the network because of a reference he made, if the relations among references increase in number and variety, the gravitational force increases and its point (mass) grows. This way the gravitational force increases more (the citations multiply), the network proceeds towards the center and gains the shape of a “star” (Acun, 2015).

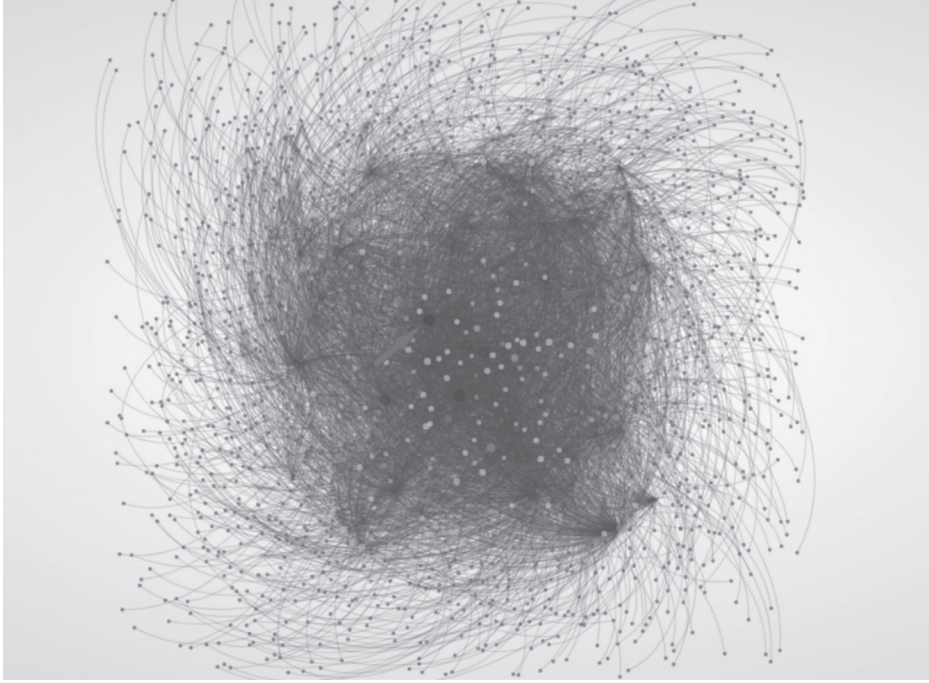

Figure 1. Eigenvector centrality measure - 18.02.18

In Figure 1, different sized and colored nodes are noticed. Each node represents an author. Colors and sizes represent their importance and ranking inside the network; as the number of citations increases, the size also does. Colors changing from blue to red indicate increasing value of the actor in network. The multiple references received are the indication that the node (author) is a master. According to the definition by Acun (2015, p. 6) “Master is a person who makes studies of key importance that will later provide groundwork for new researchers”.

Referring to the above definitions, in this figure drawn according to the eigenvector centrality we can tell apart the most cited authors (Red dots). Figuratively speaking, according to Acun (2015) these writers are the stars distinguished in the middle of “Bulutsu” from the others because of their big size and red color. While the system is running⁴, it is possible to enlarge the “Bulutsu”, to focus on certain

4 In order to have access in this graph, is necessary to create a profile page in kaynakca.info, afterward to analyze the data in the created source “Ottoman Period in Albanian Historiography (Albanian and International Historians)”. The link to access the graph: <http://kaynakca.hacettepe.edu.tr/analiz>

areas, to click on the nodes and see who the authors represented by points are, to follow the links etc.

If we take a closer look at figure 1, historians who have taken a central place in the citation network can be noticed. If we start up with the orange and mid-sized nodes, and proceed to the red nodes of maximum size, we will be able to create a list of historians ranked according to the number of citations made to them.

As described above, in SNA, the measure of eigenvector centrality gives the numbers of direct ties of every node has with other significant nodes. The node whose eigenvector centrality is the highest is interpreted as the most active and the most prominent member of the network. Based on this analysis, the node with the highest eigenvector centrality (marked with an arrow) belongs to Kristo Frashëri with degree centrality 54. He leads the list of Albanian historians who wrote about the Ottoman Period in Albanian lands. With only 3 citations less (51) Aleks Buda is the next one on the list, followed by Hasan Kaleshi with cited degree 49. The other prominent nodes (up to degree centrality 40) are listed in table 1. The lateral nodes seen in figure 1 are the isolated nodes and their eigenvector centrality measurement is zero.

Table 1. The ranking list of the prominent Albanian historians based on Eigenvector Centrality			
Author	Degree centrality	Author	Degree centrality
Kristo Frashëri	54	Stefanaq Pollo	45
Aleks Buda	51	Shukri Rrahimi	43
Hasan Kaleshi	49	Stavro Skendi	43
Skendet Riza	48	Stavri N. Naçi	42
Selami Pulaha	47	Gazmend Shpuza	41
Zija Shkodra	45	Ferid Duka	40

Table 1 shows the list of historians ranked based on eigenvector centrality. These authors are the most profusely cited source in the Ottoman studies for the mentioned period. Based on the idea that an actor is more central if it is in relation with actors that are themselves central, we can argue that the centrality of some nodes does not only depend on the number of its connected nodes but also on their value of centrality. In this network, being a central author means that this historian has collaborated with many other significant historians.

Figure 2. Kristo Frashëri; the central position in eigenvector centrality

The number of authors, which refers to the historian Kristo Frashëri, is visually illustrated in figure 2. The red lines represent the citations made to Kristo Frashëri, while the blue ones show the citations he has made. It should be emphasized that this network does not indicate all of these authors' connections in their general academic activity; it only points out the links between the historians who wrote about different topics related to the Ottoman Period that are included in this study.

International Authors in Albanian Historiography

In order to find the most prominent international historians who studies and writes about the Albanian History of the Ottoman Period, social network analysis that includes just the international authors has been performed. As previously mentioned, 30 international authors' publications were included in this study.

Figure 3. The social network of foreign authors based on eigenvector centrality

In Figure 3, connections between foreign authors who deals with Albanian history of the Ottoman Period is presented through references. The biggest red node pointed out with an arrow, represents the author with the highest citation degree measured in eigenvector centrality.

The international author who is a common denominator of most of the international authors who write about this historical period is Halil Inalcik⁵, with

5 Halil Inalcik is one of the most iconic historians in Turkey but not even, regarding the history of the Ottoman Empire. Inalcik graduated from the Department of History at Ankara University in 1940. He received the title Professor in 1952. After refusing many offers from various Universities such as Harvard University and Pennsylvania University, in the meantime the political riots in Turkey became worse, in 1972, he accepted an offer to join the University of Chicago as a professor. At this University, Prof. Inalcik taught Ottoman History until 1986 (Bayazoglu, 2015). There, Inalcik trained a range of young historians who became top scholars, while pursuing his own research, which extended from the history of Crimea, Albania, Bulgaria and Anatolia in the 15th century to the 19th century. His work encompassed social, political and economic history from peasants to sultans (news.uchicago.edu, 2018). Inalcik lectured in many universities, including Princeton (1967) and Harvard (1992) as a visiting professor in the United States (turkishculture.org, 2018). Prof. İnalcık after returning to Turkey, at Bilkent University founded the Department of History where he taught classes. Prof. İnalcık was a member and president of many Turkish, British, American, and Serbian academies (Inalcik, 2017). Inalcik received numerous honors during his lifetime, including 23 honorary doctorates and awards for his contributions to history and culture in Turkey. Prof. Dr. Halil İnalcık passed away at the age of 100 in Ankara in 2016.

degree centrality 58. After the Turkish authors, the largest number of authors cited by Inalcik in his three publications that are included in this article, are mainly Albanian historians such as: Kristo Frashëri, Aleks Buda, Fan Noli, Athanas Gegaj etc. On the other side, a significant number of international historians have also cited Inalcik in their publications about Albanian history such as Noal Malcolm, Barbara Jelovic, Oliver Jens Shmitt and others.

When it comes to the Albanian historian who is the most cited by international historians in their work about Albanian history of the Ottoman Period, Kristo Frashëri occurs again. He occupies a central place at this level of evaluation as well. Almost all foreign authors discussed throughout this paper cite Frashëri. Frashëri is no longer just as the most cited among the local historians, based on this analyses, he also is an important reference point for international historians, such as: Noal Malcolm, Barbara Jelovic, Machiel Kiel, Peter Bartl, Oliver Jens Schmitt, George W. Gawrych etc. However, we should admit the fact that the international historians base their works on the Ottoman Period in Albanian lands much more on non-Albanian historians who write about Albanian history. This important phenomenon in the science of history can bring up a dilemma such as; is it because the international historians do not believe in the quality of the scientific work of the Albanian historians, or the lack of sufficient publications in foreign languages (English, French, and German) is the main reason why very few scholars have based their work on the Albanian sources!

Prominent Historians: Their Approach to the Ottoman Empire

Applying the social network analysis on Ottoman Period in Albanian historiography (1915-2015) have enabled to reach the most significant authors who have studied and written about this period. In this section, the views and attitudes of these authors regarding the Ottoman Period will be discussed.

Albanian scholars referred in this study as prominent authors of Albanian historiography on Ottoman Period had common meeting point on their views about Ottoman Period except Hasan Kaleshi. They thought that the Ottoman Empire was an inhibitory factor for Albania's development and considered the Ottoman Period mainly as a period of darkness. In this case, the Ottoman Empire was held responsible for the cessation of economic, social, and political development with the invasion of Albania in the 15th century. (Egro, 2007).

Kristo Frashëri; the most cited author in the social network analysis of Albanian historiography on the Ottoman Period devotes a great space in his work to the events and historical figures of the Ottoman Empire in Albanian Lands. His view of the Ottoman Empire remained unchanged even after overcoming the communist-censorship system. To him, the Ottoman Rule Period was the greatest obstacle to Albanians' development compared to the other Balkan people. According to Frashëri (2014), first of all, the Ottoman invasion ceased the most important process recognized by Europe's medieval history - the creation of a national state in Albania. He claims that Ottomans also interrupted the momentum of the Enlightenment and Humanist movement toward which the Albanian nation had entered. In addition, the Ottoman Empire put Albanians five centuries behind the European family.

Aleks Buda; sometimes was considered as a founder of the Albanian post World War II historiography. In the book *History of Albania* (1967) Buda along with Frashëri are among the main authors of this book. The authors here represent their views on Ottoman Empire in many dimensions. When they talk about the Ottoman army, they use this rhetoric:

"The Turks also set up cavalry units called raiders, who abruptly attacked settlements, plundered the population, burned villages, kidnapped people to sell them later as slaves, kidnapped children and supplied the janissary army, attacked the background of the enemy and thus opened the way for the janissary and the sipahis to conquer the territories more easily" (Frashëri et al., 1967, p. 181).

In general, this is the approach of the historians who acted under the frames of communism. Dritan Egro (2007, p.110) calls these historians "a group of Marxist historians". For these authors, the Ottoman Empire in Albania was a savage and unmerciful conqueror, even to the city's architecture and religious institutions;

"Ottoman armies destroyed the cities, the most beautiful architectural buildings, cathedrals, churches, monasteries, public and aristocracy buildings with all their paintings and sculptures" (Frashëri et al., 1967, p. 203).

Hasan Kaleshi raised the thesis that contradicted the ideas of much of the Albanian historians who write about the Ottoman Empire. In the paper "*Turkish Influence in the Balkans and Islamization as Factors of Ethnic and National Existence of the Albanian People*" Hasan Kaleshi presented for the first time a new thesis, which was very different to the Albanian historians thought of that time. He claims that:

“At the time when Albanians were without a state, without their churches, without cultural traditions, without schools, with Venice on the coastal side, surrounded by Byzantines on one side and by the Serbians on the other, under these circumstances, there was no likely a nation to exist. With the Ottomans penetration in the Balkans, with the destruction of Byzantium and the Serbian state, as well as disorientation of their churches, the assimilation of Albanians from the above mentioned elements was impeded” (Kaleshi, 1981, p. 189).

This thesis has been categorically rejected by many Albanian historians and intellectuals, and from some of them Kaleshi is still called ‘turkophil’ or ‘serbophil’.

When we look at the perception of the Ottoman Period by prominent scholars like Kristo Frasheri, Alex Buda, Selami Pulaha, Stefanaq Pollo and Gazmend Shpuza, it is clear that these authors have serious limitations in the analysis of the role of the history of Albanians under the Ottoman Empire. The Albanian nation remains the only center of attention, while Albania and Albanians are rarely seen as part of a wider political and geographical context (Egro, 2007). In the case of the Ottoman Period, Albanian historians tend to shift the scenario and dynamics of social forces from the 20th century to that of the 15th century. In many cases, these intellectual elite, to justify social problems and political situations of the 20th century, turned to judge the historical events that took place five centuries ago. Even nowadays, there are still some indications that reflects the perceptions of Albanian’s intellectuals on this period. The best example to illustrate this is the bachelor study program (2016-2021) of the Department of History at the University of Prishtina (2018). In this department, although Albanians have a common history with Ottomans for almost five centuries, there is not a single subject for the Albanian history of the Ottoman Period.

Conclusions and Recommendations

In this thesis, the views and attitudes of significant historians on the Ottoman Period, which turned up by analyzing the connections between historians through their citations, are discussed. This analysis is conducted by utilizing social network analysis as the research method. As Narin (1976, p.334) observes, “a reference is the acknowledgment that one document gives to another; a citation is the acknowledgment that one document receives from another”. The analysis of the received citations and given references by the authors of these publications, made it possible to ascertain the most cited historians in Albanian historiography on Ottoman Period.

The Albanian scholars referred in this study as prominent authors of Albanian historiography on Ottoman period, all had common meeting point on their views, except Hasan Kaleshi. They thought the Ottoman Empire was an inhibitory factor for Albania's development and considered the Ottoman period in Albania mainly as a period of darkness. In this case, the Ottoman Empire was held responsible for the cessation of economic, social, and political development with the invasion of Albania in the 15th century. Such an attitude would be used by the elite of intellectuals before the Second World War in order to side with the West, while the communist state used it as a 'scientific' argument to distance from 'the five centuries backwardness'. In this regard, Bernard Lewis (1953) says that since the spread of nationalism in the Balkans, more than a dozen states were created by the ruins of the Ottoman Empire, each with its own national legends of liberation and it's kind of national historiography. Like most liberated peoples, the Balkan countries tried to address all the imperfections of their societies to the Ottoman Empire.

If we turn up to the research questions mentioned in the very beginning of this article, the answers can be listed like below;

The first research question: *Who are the most prominent historians dealing with the Ottoman Period in the Albanian lands?* The node whose eigenvector centrality is the highest is interpreted as the most active and the most prominent member of the network. It turned out that Kristo Frashëri is the most prominent historian among Albanian historians who wrote about the Ottoman Period in Albanian lands and Halil Inalcik is the international historian who is the most cited among/by international historians who deals with Albanian History of the Ottoman Period.

The second research question: *What are their views about the Ottoman Period?* The Albanian historians who are already labelled as the significant historians of Albanian Historiography on Ottoman Period, with very few exceptions, had one common point of view. In their opinion, the Ottoman Empire was an inhibitory factor and considered this period mainly as period of darkness. In this case, the Ottoman Empire was held responsible for the cessation of economic, social, and political development with the invasion of Albania in 15th century. On the other hand, Hasan Kaleshi claims that, without penetration of Ottomans in Balkan - with Venice on the coastal side, surrounded by Byzantines on one side and by the Serbians on the other - there was no likelihood of an Albanian nation to exist.

Motivated by the findings of this research, recommendations are listed below.

- Historians of the Ottoman Period should be distanced from ideologically influenced literature (e.g. "History of Albania" published by State University of Tirana in 1967), and they should be more orientated towards the archives of Istanbul and Vienna.
- Analysis of sources in history by utilizing SNA should also be conducted in other periods and on different events. Through research with the similar purpose, it can be possible to reach the important historians from the relevant field.
- Historians should take into consideration the international standards when using references. While carrying out this research, it has been found that in many books there was no bibliography at all.
- The treatment of Ottoman Periods' history must be cleansed from ideological and emotional influences. At the University of Prishtina and other universities in Kosovo, the Ottoman Period should be treated according to its importance. In this case, in the department of history (bachelor studies), specific subjects should be available for this period.

References

- Acun, R. (2015). *Sosyal ağ bakış açısından tarihçi kimliğinin oluşumu: Ahmet Yaşar Ocak üzerine bir deneme*. Ötekilerin peşinde Ahmet Yaşar Ocak'a Armağan, (F. Yeşil. ve M. Öz, Ed.): 1-28.
- Acun, F. (2011). *Osmanlı tarihinde araştırmalarında dipnotlar*, CIEPO 6. Ara dönem sempozyumu, 14-17 Nisan, Uşak, İzmir: 61-70.
- Jorgaqi, N. (2018). *Historian i së vërtetës, martir i punës*, Retrieved from <http://www.balkanweb.com/site/historian-i-se-vertetes-martir-i-punes-2/>, Accessed on 19.03.2018.
- Bayazoglu, Ü. (2015). *Tarihi düzelten adam*, Retrieved from <http://t24.com.tr/k24/yazi/tarihi-duzelten-adam,460>, Accessed on 18.02.2018.
- Bearman, P., Moody, J., Faris, R. (2003). Networks and history, *Institute for Social and Economic Research and Policy*, New York: Wiley Periodicals, Inc., 8(1): 61-71.
- Berktaş, H., İslamoğlu I. H., Keyder, Ç. et al (1993). Tarih ve kapitalizm, İstanbul: Defter, Bahar 5(2): 7-56.
- Bonacich, P. (1991). Simultaneous group and individual centralities, *Social Networks*, 13 (2): 155-168.
- Dauti, F. (2011). *Interpretimet e historiografisë shqiptare për periudhën e Perandorisë Osmane*. Retrieved from <http://www.zeriislam.com/artikulli.php?id=2045>, Accessed on 11.03.2018.
- Duka, F. (2009). *Shekujt Osman në Hapsirën Shqiptare* (studime dhe dokumente), Tiranë: UET Press.
- Egro, D. (2007). *Historia dhe Ideologjia, një qasje kritike studimeve osmane në historiografinë moderne shqiptare*, Tiranë: Maluka.

- Elise, R. (2010). *Historical dictionary of Albania*, London: The Scarecrow Press.
- Fischer, B. J. (1999). *Albania at war, 1939-1945*, London: Purdue University Press,
- Frashëri, K., Buda, A., Islami, S., et al (1967). *Historia e Shqipërisë*, Tiranë: Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë.
- Frashëri, K. (2014). *Po ringjallet trekëndëshi antishqiptar, Greqi – Serbi – Turqi*. Retrieved from <https://ulqinionline.wordpress.com/2014/04/02/kristo-frasheri-po-ringjallet-trekendeshi-antishqiptar-greqi-serbi-turqi/>, Accessed: 18.05.2018.
- Freeman, L. C. (1996). *Some antecedents of social network analysis*, Connections, 19(1): 39-42
- Garfield, E. (1971). *Citation indexing, historio-bibliography, and the sociology of science*, Proceedings of the Third International Congress of Medical Librarianship, April 14, 1971; EIS (1): 158-174.
- Hoti, I. (2003). *Në udhëkryqet e historisë dhe të historiografisë shqiptare*, Prishtinë: Instituti i Historisë.
- Inalcık, H. (2017). *The Ottoman Empire and Europe, The Ottoman Empire and Its Place in European History*, second edition, Istanbul: Kronik.
- Kaleshi, H. (1981). Türkler'in Balkanlar'a girişi ve Islâmlaştırılma Arnavud halkının etnik ve milli varlığının korunmasının sebepleri, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, Istanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1979-1980: 177-194.
- Lewis, B. (1953). *Europa dhe turqit: Qytetërimi i Perandorisë Osmane*, Bota.al, Retrieved from <http://www.bota.al/2018/05/europa-dhe-turqit-qyteterimi-i-perandorise-osmane/>, Accessed on 28.05.2018
- Narin, F. (1976). *Evaluative bibliometrics: The use of publication and citation analysis in the evaluation of scientific activity*, London: Computer Horizons.
- Pirraku, M. (2004). *Problemet dhe sfidat në Historiografinë Shqiptare*, 50 vjet studime albanologjike - (Simpozium), Prishtinë, 2004: 516-523.
- Pollo, S. Buda, A. (1957). *Historiografia shqiptare gjatë pushtetit popullor, 1944-1959*, Tiranë: Buletin për shkencat shoqërore, 8(4): 99
- Puto, A. (2003). *Disa aspekte të perceptimit të periudhës osmane në historiografinë shqiptare të periudhës së socializmit*, Tiranë: Përpjekja, 9(18): 91-104.
- Scott, J. (2000). *Social network analysis: A handbook* (2nd.). Sage Publications.
- Smith, L. C. (1981). *Citation Analysis*, Library Trends, 30(1): 83-106.
- Soulis, G. (1974). *Historical studies in the Balkans in modern times, The Balkans in transition: Essay on the development of Balkan life and politics since the 18th century*, edited by Ch. & B. Jelavich, Archon Books.
- Todorova, M. (1995). *Bulgarian historical writing on the Ottoman past*, New Perspectives on Turkey, spring (12): 97-118.
- Turkish culture, (2018). *Prof. Dr. Halil Inalcık (1916 – 2016)*, Retrieved from <http://www.turkishculture.org/whoiswho/memorial/halil-inalcik-3098.htm>, Accessed on 19.03.2018.
- University of Chicago, (2018). Retrieved from <https://news.uchicago.edu/article/2016/08/01/halil-inalcik-historian-ottoman-empire-and-university-professor-1916-2016> Accessed on 19.03.2018.

University of Prishtina “Hasan Prishtina”, History department, <http://filozofiku.uni-pr.edu/Departamentet/Departamenti02.aspx>, [Accessed 28.04.2018].

Vucinich, W. S. (1955). The Yugoslav lands in the Ottoman period: Postwar Marxist interpretations of Indigenous and Ottoman Institutions, *The Journal of Modern History*, 27(3): 287-305

Wasserman, S., & Faust, K. (1994). *Social network analysis - methods and applications*, Cambridge University Press.

Appendix A: Included Books and Articles in This Analyse

1. Abdyli, R. (2004). *Lëvizja Kombëtare Shqiptare 1911-1912*. Prishtinë: Instituti i Historisë
2. Ahmeti, N. A. (2011). *Krerët fetarë në Lëvizjen Kombëtare Shqiptare në vilajetin e Kosovës (1878-1912)*. Prishtinë: Instituti Albanologjik
3. Alpan, N. P. (1975). *Tarihin Işığında Bugünkü Arnavutluk*. Ankara
4. Alpan, N. P. (1978). *Prizren Arnavut Birliği /Lidhja Shqiptare e Prizrenit*. Ankara: Çağdaş
5. Alpan, N. P. (1982). *Arnavutluk'un Bağımsızlığı ve Avlonyalı İsmail Kemal*, Ankara
6. Ayverdi, E. H. (1982). *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri: Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk*. İstanbul: İstanbul Fethi Cemiyeti
7. Ayverdi, E. H. (2001). *Vepra të arkitekturës osmane në Shqipëri*. Tiranë: AB-Horizont
8. Bajraktari, J. (1998). *Gjakova me rrethinë (1878-1912)*. Prishtinë
9. Bajraktari, J. (2008). *Lidhja Shqiptare e Prizrenit dhe Vendi i saj në Histori*. Prishtinë: Instituti I Historisë - Prishtinë
10. Barleti, M. (1967). *Hirtoria e Skënderbeut*. Tirane: Universiteti Shtetëror I Tiranës Instituti I Historisë Dhe I Gjuësisë
11. Bartl, P. (2006). *Myslimanët shqiptarë në lëvizjen për pavarësi kombëtare (1878-1912)*. Tiranë
12. Bartl, P. (2008). *Shqiptarët, (Albanian) Nga Mesjeta deri në ditët tona*. Instituti I Dialogut Dhe Komunikimit
13. Bexheti, N. (2009). *Der “Große Türkenkrieg” und die Albaner “Lufta e Madhe turke” dhe shqiptarët*. Berlin
14. Bourcart, J. (2004). *Shqipëria dhe Shqiptarët*. Tiranë: Dituria

15. Bozbor, N. (2002). *Shqiperia dhe nacionalizmi shqiptar në Perandorine Osmane*. Tiranë: "Dituria" dhe "Shtëpia E Librit & Komunikimit"
16. Brestovci, S. (1983). *Marrëdhëniet shqiptaro-serbe-malazeze në vitet 1830-1878*. Prishtinë: Instituti Albanologjik I Prishtinës
17. Buda, A. (2006). *Studime Historike*. Prishtinë: ASHAK
18. Buxhovi, J. (2008). *Kongresi i Berlinit 1878 (Historiografi)*. Prishtinë: Faik Konica
19. Buxhovi, J. (2014). *KOSOVA II (Perandoria Osmane)*. Prishtinë: Houston.
20. Cana, Z. (1979). *Lëvlzja kombëtare shqiptare në Kosovë 1908-1912*. Tirana: Rilindja
21. Cana, Z. (1987). *Kryengritja shqiptare e vitit 1912 në dokumentet serbe*. Prishtinë: Instituti Albanologjik - Prishtinë
22. Cana, Z. (1990). *Populli shqiptar në kapërcyell të shekullit XX*. Prishtinë: Instituti Albanologjik I Prishtinës
23. Clayer, N. (2013). *Arnavutluk Milliyetçiliğinin Kökenleri (Në filimet e nacionalizmit shqiptarë)*. Istanbul: Istanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
24. Demiraj, S., & Prifti, K. (1968). *Kongresi i Manastirit*. Tirane: Mihal Duri
25. Dermaku, I. (1983). *Rilindja Kombëtare Shqiptare dhe kolonitë shqiptare të mërgimit në Rumani dhe në Bullgari*. Prishtinë: Enti i Teksteve Dhe i Mjeteve Mësimore
26. Dermaku, I. (1997). *Kuvendi i Lidhjes Shqiptare të Pejës "Besa Besë" 1899 (dokumente)*. Prishtinë
27. Dilo, L. (1962). *Ismail Qemali dhe Pavaresia e Shqiperise*. Gjirokaster
28. Doçi, P. (2005). *Hoxha Kadri Prishtina*. Tirane: Geer
29. Drishti, R. (1967). *Armët dhe armëtarët shqiptarë*. Tiranë: 8 Nentori
30. Duka, F. (2001). *Berati në kohën osmane (shek. XVI-XVIII)*. Tiranë
31. Duka, F. (2009). *Shekujt Osman në Hapësirën Shqiptare (studime dhe dokumente)*. Tiranë: Dita 2000
32. Durham, E. (2000). *Brenga e Ballkanit*. Tiranë: Argeta LMG
33. Egro, D. (2007). *Historia Dhe Ideologjia - Një Qasje Kritike Studimeve Osmane Në Historiografinë Moderne Shqiptare*. Tiranë: Maluka
34. Egro, D. (2012). *Ligji Osman ndër shqiptarët e mesjetës së Vonë*. Tiranë

35. Feraj, H. (2006). *Skicë e mendimit politik shqiptar*. Tiranë: Shtëpia Botuese "Koha"
36. Frasheri, K. (1978). *Tre vëllezërit pishtarë (Abdyl Frashëri. Naim Frashëri, Sami Frashëri)*. Tiranë: 8 Nëntori
37. Frasheri, K. (1997). *Lidhja Shqiptare e Prizrenit (1878-1881)*. Tiranë: Toena
38. Frasheri, K. (2004). *Historia e Tiranës*. Tiranë
39. Frashëri, K. (2005). *SKENDERBEU dhe lufta shqiptaro-turke në shek. XV*. Tiranë: Botimet Toena
40. Frasheri, K. (2008). *Shpallja e Pavarësisë së Shqipërisë (28 Nëntor 1912)*. Tiranë: Akademia e Shkencave e Shqipërisë
41. Frashëri, Ş. (1962). *Shqipëria ç'ka qenë, ç'është dhe ç'do të bëhet?* Tiranë
42. Gawrych, G. W. (2007). *Gjysmëhëna dhe Shqiponja*. Tiranë: Bota Shqiptare.
43. Gegaj, A. (1995). *Arbëria dhe Gjergj Kastrioti Skënderbe 1405-1468*. Tiranë
44. Hadri, F. (1987). *Gjergj Kastriot Skënderbeu dhe epoka e tij në historiografinë shqiptare*, Prishtinë: Instituti Albanoogjik I Prishtinës
45. Haskaj, Z. (1971). *Mendimi politik e shoqëror i Rilindjes Kombëtare Shqiptare, Vëllimi I (1879-1908)*. Tiranë: Akademia E Shkenca Të R. Së Shqipërisë
46. Haskaj, Z. (1971). *Mendimi politik e shoqëror i Rilindjes Kombëtare Shqiptare, Vëllimi II (1908-1910)*. Tirane: Akademia e Shkencave të Republikës së Shqipërisë
47. Haxhiu, A. (1968). *Hasan Prishtina dhe levizja patriotike e Kosoves*. Tiranë: 8 Nentori
48. Inalcık, H. (1953). "Arnavutluk'ta Osmanlı Hakimiyetinin Yerleşmesi ve Iskender Bey Isyanının Menşei". , 152-175. İstanbul: Fatih ve İstanbul
49. Inalcık, H. (1954). *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid*. Ankara: Türk Tarih Kurumu
50. Inalcık, H. (2000). "Iskender Bey (ö. 872/1468)",İslam Ansiklopedisi 1079-1082. İstanbul
51. Jelavich, B. (2006). *Balkan Tarihi: 18. ve 19. Yüzyıllar*. İstanbul: Küre Yayınları
52. Jelavich, B., & Jelavich, C. (1977). *The Establishment of the Balkan National States, 1804-1920*. London: University of Washington Press
53. Jens Schmitt, O. (2012). *KOSOVA Histori e Shkurtër e një treve qendrore Ballkanike*. Prishtinë: Koha

54. Jens Schmitt, O. (2012). *Shqiptarët - Një histori midis Lindjes dhe Perëndimit*. Tiranë: K&B
55. Jens Schmitt, O. (2014). *Skënderbeu*. Tiranë: K&B
56. Kaçi, N., & Alpan, N. P. (1997). *Shqiptarët në Perandorinë Osmane / Monografi*. Tirane: Albin
57. Kaleshi, H. (1980). "Türklerin Balkanlara Girişi ve Islamlştırılma: Arnavut Halkının Etnik ve Milli Varlığının Korunmasının Sebepleri". Istanbul, Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, (10-11), 176-194
58. Kiel, M. (1990). *Arkitektura Osmane në Shqipëri 1385 - 1912*. Tirane: Millenniumi i Ri
59. Krasniqi, N. (2016). *Zhvillimi i kulturës shqiptare me ndikime orientale prej shek. XVIII deri në fillimet e Rilindjes Komëtare*. Prishtinë: Instituti Albanologjik I Prishtinës
60. Kulçe, S. (1944). *Osmanlı Tarihinde Arnavutluk (Shqipëria në Historinë*
61. Loka, N. (2008). *Arnautonomia; 44 Kryevezirë dhe 170 vjet qeverisje shqiptare në Perandorinë Osmane*. Tiranë
62. Malcolm, N. (1998). *Kosova: Një histori e shkurtër (Kosovo: A Short History)*. Prishtinë (London): KOHA (New York University Press)
63. Marmullaku, R. (1975). *Albania and The Albanians*. London: Hurst&Co Publishers Ltd
64. Mehdiu, F. (2012). *Reflektime të Luftës së Shqiptarëve për Pavarësi 1389-1999*. Prishtinë: Shoqata E Orientalistëve Të Kosovës
65. Meksi, G., & Meksi, V. (2014). *Ali Pashë Tepelena*. Plejad
66. Musaj, F. (1987). *Isa Boletini (1864-1916)*. Tiranë: Instituti I Historisë
67. Myzyri, H. (1973). *Shkollat e para kombëtare shqipe*. Tiranë: 8 Nëntori
68. Myzyri, H. (1996). *Arsimi Kombëtar Shqiptar në vitet 1908-1912*. Prishtinë: Enti i Teksteve dhe i Mjeteve Mësimore i Kosovës - Prishtinë
69. Myzyri, H. (2004). *Historia e Shqipërisë dhe e shqiptarëve*. Prizren: Siprint
70. N. Naçi, S. (1986). *Pashallëku i Shkodrës në vitet e para të shekullit XIX, (1796-1831)*. Tiranë
71. Nimani, S. (2003). *ARNAVUD, - Artistët Shqiptarë në Perandorinë Osmane*. Prishtinë: Shtëpia Botuese Libri Shkollor

72. Noli, F. S. (2004). *Historia e Skënderbeut, Kryezotit Të Arbërisë (1405-1768)*. Tiranë: Uegen
73. *Osmane*). Izmir: Yeni Asır Matbaası
74. Pamuk, B. (2002). "Güney Arnavutluk'ta Osmanlı Hakimiyeti". *Türkler*, 196-205. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. Ansiklopedisi (Cilt 1)
75. Pamuk, B. (2006). *Osmanlı Döneminde Arnavutluk*, Balkanlar El Kitabı (1) 335-344. İstanbul: Karam Yayınları
76. Pollo, S., Pulaha, S. (1978). *Akte të Rilindjes Kombëtare Shqiptare (1878-1912)*. Tiranë
77. Prifti, K. (1967). *Shqipëria e Veriut në shekullin XVIII. Tirane: Shqipëria e Veriut në shekullin XVIII*. Tirane
78. Prifti, K. (1978). *Lidhja e Prizrenit në dokumentet osmane (1878-1881)*. Prishtine: Arkivi I Kosovës - Arhiv Kosova
79. Prifti, K. (1978). *Lidhja shqiptare e Prizrenit në dokumentet osmane 1878-1881*. Tirana: Kombinati Poligrafik
80. Prifti, K. (1984). *Lidhja Shqiptare e Pejës. Lëvizja Kombëtare 1896-1900*. Tiranë: Akademia e Shkencave E Shqipërisë
81. Prifti, K. (2014). *Popullsia e Kosovës (1831 - 1912)*. Tiranë: Akademia E Shkencave Të Shqipërisë
82. Prifti, K., Buda, A., Frasheri, K., Myzyri, H., Pollo, S., Shpuza, G., & Thëngjilli, P. (2002). *Historia e Popullit Shqiptar II Rilindja Kombëtare - Vitet 30 Të Shek. XIX - 1912*. Tiranë: Akademia e Shkencave e Shqiperise - Instituti i Historise
83. Prishtina, H. (1925). *Nji shkurtim kujtimesh mbi kryengritjen shqiptare të vjetit 1912*. Bari
84. Pulaha, S. (1978). *Qëndresa e popullit shqiptar kundër sundimit osman nga shekulli XVI deri në fillim të shekullit XVIII (Dokumente Osmane)*. Tiranë: Akademia e Shkencave të Republikës së Shqipërisë
85. Pulaha, S. (1984). *Popullsia e Kosovës gjatë shek. xiv-xvi*. Tiranë: Akademia e Shkencave të Republikës së Shqipërisë
86. Pulaha, S., & Paşazade, A. (1968). *Lufta shqiptaro-turke në shekullin XV. burime osmane*. Tirane

87. Pushkolli, F. (1991). *Mbrojtja Kombëtare Shqiptare e Kosovës 1878-1990*, Prishtinë: Zëri i Rinisë
88. Puto, A. (2003). *Historia diplomatike e çështjes shqiptare 1878-1926*. Tirane: SOROS
89. Rahimi, S. (1969). *Vilajeti i Kosovës 1878- 1912*. Prishtinë: Enti i Teksteve dhe i Mjeteve i KSAK
90. Rahimi, S. (1978). *Lufta e shqiptarëve për autonomi 1897-1912*. Prishtinë.
91. Rexha, I. (2005). *Onomastika mesjetare arbane në arealin e Dardanisë*. Prishtinë
92. Rexha, I. (2016). *Regjistrimi i vendbanimeve dhe i popullsisë Albane të Kosovës*. Prishtinë: Instituti I Historisë “Ali Hadri”
93. Riza, E. (2009). *Qyteti dhe Banesa qytetare Shqiptare e shek. XV - XIX*. Tiranë: MTKR
94. Rizaj, G. (2011). *Shqipëria e Sipërme 1800 - 1913*. Prishtinë
95. Rizaj, S. (1998). *Lidhja Shqiptare e Prizrenit (1877-1885)*. Prizren
96. Rizaj, S. (1970). *Vilajeti i Kosovës me 1878 (Rregullimi politik dhe rrethanat Kulturo-Arsimore dhe Demografike)*. Prishtinë: Vjetari I Arkivit Të Kosovës II - III (1966 - 1967)
97. Rizaj, S. (1978). *Lidhja Shqiptare e Prizrenit në dokumente Angleze*. Prishtinë: Arhiv Kosova - Prishtina
98. Rizaj, S. (1982). *Kosova gjatë shekujve XV, XVI dhe XVII*. Prishtinë: Rilindja.
99. Rizaj, S. (1985). *Historia e Përgjithshme: Koha e Re (1453-1789)*. Prishtinë: Enti I Teksteve Dhe i Mjeteve Mësimore K.S.A. Të Kosovës
100. Rizaj, S. (1992). *Kosova, Shqiptarët dhe Turqit. Dje, sot dhe nesër*. Prishtinë: Akademia e Intelektualeve Shqiptare
101. Rizvanolli, M. (2007). *Lufta e Serbisë dhe e Malit të Zi për pushtimin e Tokave Shqiptare gjatë krizes lindore 1875-187*. Gjakovë: Jakova
102. Schevill, F. (2002). *Ballkani - Historia dhe qytetërimi*. Tiranë: UEGEN. (avlyonyali) Vlora, E. B. (2003). *Kujtime 1885-1925*. Tiranë: Shtëpia E Librit & Komunikimit
103. Schmitt, O. J., Frantz, E. A. (2012). *Historia e Shqiptarëve. Gjendja dhe perspektivat e studimit*. Tiranë: Marin Barleti

104. Shabani, F. (2011). *Mendimi politik në Rilindjen kombëtare Shqiptare 1881-1912*. Prishtinë: KGT
105. Shatri, M. (2016). *Kryengritja e Përgjithshme Shqiptare Kundëosamane e vitit 1912*. Prishtinë: Shtëpia Botuese Libri Shkollor
106. Shehu, B. (1990). *Çështja shqiptare në vitet 30 të shekullit XIX*. Prishtinë: Instituti Albanologjik i Prishtinës
107. Shkodra, Z. (1959). *Shqipëria në kohën e Tanzimatit*. Tiranë
108. Shkodra, Z. (1973). *Esnafët shqiptarë*. Tiranë
109. Shkodra, Z. (1984). *Qyteti shqiptar gjatë Rilindjes Kombëtare*. Tiranë: Akademia e Shkencave Të RPS Të Shqipërisë - Instituti i Historisë
110. Shpuza, G. (1980). *Gjurmime në epokën e Rilindjes Kombëtare*. Tiranë
111. Shpuza, G. (1988). *Bibliografi për Rilindjen Kombëtare Shqiptare 1945-1978*. Tiranë
112. Shpuza, G., Korkuti, M., Gjeçovi, X., Prifti, K., Biçoku, K., Duka, F., Islami, S., N. Naçi, S., Prendi, F., Pulaha, S., Xhufi, P., & Anamali, S. (1968). *Historia e Popullit Shqiptar I Ilirët, Mesjeta, Shqipëria nën Perandorinë Osmane (Gjatë Shek. XVI - Vitet 20 Të Shek. XIX)*. Prishtinë: Akademia e Shkencave e Shqipërisë - Instituti i Historisë
113. Skendi, S. (1967). *The Albanian National Awakening 1878-1912* Zgjimi Kombëtar Shqiptar 1878 - 1912. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
114. Smirinova, N. (2004). *Historia e Shqipërisë përgjatë shekullit XX*. Tiranë: Ideart
115. Sugar, P. F. (1977). *Southeastern Europe under Ottoman Rule, 1354-1804 (Europa juglindore nën sundimin osman, 1354-1804)*. Seattle: University of Washington Press
116. Tërnavë, M. (1995). *Popullsia e Kosovës gjatë shek. XIV-XVI*. Prishtinë: Instituti Albanologjik i Prishtinës
117. Thëngjilli, P. (1978). *Kryengritjet popullore në vitet 30 të shekullit XIX (dokumente osmane)*. Tiranë: Shtypshkronja e Re
118. Thëngjilli, P. (1999). *Historia e Popullit Shqiptar (395-1875)*. Tiranë: Botimet Toena

119. Thëngjulli, P. (2002). *Shqiptarët midis Lindjes dhe Perëndimit (1506-1839)*. Tiranë
120. Thëngjulli, P. (2012). *SKENDERBEU Arritje, Mangësi, Pikëpamje të ndryshme*. Prishtinë
121. Uka, S. (1991). *Shpërngulja e shqiptarëve nga Serbia Jugore, më 1877 -1878, dhe vendosja e tyre në Rrafshin e Kosovës*. Prishtine: Zeri
122. Uka, S. (1994). *Dëbimi i shqiptarëve nga sanxhaku i Nishit dhe vendosja e tyre në Kosovë*. Prishtinë
123. Vasa Efendi, P. (1879). *E vërteta mbi shqipërinë dhe Shqipëtarët*. Tiranë, Toena
124. Vlora (avlonyali), I. Q. (1997). *Kujtime*. Tirane: Botimet Toena
125. Vlora, E. B. (Avlonyali) (1912). *Eqrem Bey Vlora - Baronesha Marie Amelie Von Godin (Pjesa e Parë)*. Tirane: Shtepia Botuese 55
126. Xholi, Z. (1987). *Mendimtarë të Rilindjes Kombëtare*. Tiranë
127. Zamputi, I. (1961). *Përpyekjet e Shqiptarëve për Liri në dy shekujt e parë të sundimit Otoman*. Tiranë
128. Zamputi, I. (1963). *Relacione mbi gjendjen e Shqipërisë veriore dhe të mesme në shekullin XVII (1610-1650)*. Tirane
129. Zamputi, I., Buda, A., & Shkodra, Z. (1962). *Burime të zgjedhura për Historinë e Shqipërisë*. Tiranë
130. Zoto, N. (2012). *Dinastia e Qyprillinjve në ish-Perandorinë Osmane*. Tiranë: Shoqata “Mehmet Qyprilli Roshniku”, Berat

Uluslararası
İlişkiler
International
Relations

The Impact of Turkey 'Soft Power' Strategy in Africa and the in Muslim World

Abdoul Bagui Armiyaou Gombo *

Abstract: The purpose of this article is to analyze Turkey's role as a wielder of soft power in Africa and Muslim World and its impact in these regions, through a consideration of two aspects: humanitarian diplomacy and economic and political cooperation. This study focused on the African continent where historical, cultural and religious affinities facilitate the 'return' of the Turks to the continent. After analysing the background of Turkey-Africa's relations in the first part of this article, Turkey's new foreign policy doctrine was discussed. Indeed, after the end of the Cold War, to adapt to the new world order, Turkey, more confident, changed its foreign policy doctrine, and its diplomacy, specially toward African continent and Muslim world, to act more as an independent and global actor. By using the soft power strategy as the main tool of its foreign policy, Turkey's attractiveness has increased these last decades. Secondly, the article focuses on how by using soft power's tools, especially its humanitarian diplomacy, economic et political cooperation based on win-win strategy, Turkey has improved its presence in the black continent. The last part of this paper, focused on obstacles, challenges, and perspectives on the new Turkish diplomacy in the World, specially in Africa and the Muslim World.

Keywords: Turkey, Africa, Muslim World, Soft Power.

* PhD Candidate, Kocaeli University, Social Sciences Institute, Department of International Relations.
Contact: bagui_66@hotmail.com

Introduction

Turkey has become one of the dominant actors in the African and the Muslim World affairs these last decades. The obsession with joining the European project is seeming to be over. The time of foreign policy turned towards the West is coming to an end. Turkey, which became more self-confident, has been turning for the past decade to new emerging powers, with a particular interest to Africa and the Muslim world. Unlike some great powers who only recently discovered Africa, Turkish people have always had relations with certain regions of Africa at different periods of their history and since the 15th century. Basically, there are three Turkish conceptions of Africa based primarily on a geographical division. Firstly, there is the North of Africa, which was a part of the Ottoman Empire, then the Sahelian band which had a privileged relationship with the Ottomans, and finally the region beyond the Sahel. This subdivision has been shaped by historical developments during the Ottoman era. These conceptions of Africa are inherited, later, by Turkey's foreign policy towards the black continent.

Between an economic partnership and humanitarian aid, Turkey is perceived in many African countries as an alternative to the traditional powers like the United States, the United Kingdom, France, China... Turkish President Recep Tayyip Erdogan, as a good seducer, has won the hearts of millions of Africans, from Somalia to Senegal and from Tunisia to South Africa. The Turkish soft power in Africa and in the Muslim world seems to work, as evidenced by the mark of support expressed by many Africans to Turkey and its government during the aborted coup of July 15, 2016. New embassies, new airlines destinations, thousands of scholarships, humanitarian aid, technical and military cooperation, increasing trade, and a common vision on several international issues.... Turkey is definitely back to Africa and to the international arena. African governments and the Turkish government increasingly seem to share the same visions and concerns in international issues. In addition, Turkey seems to be becoming the voice of the voiceless, Africans, Muslims and other oppressed peoples around the world.

This paper will concern the impact of the Turkish soft power strategy in Africa and in the Muslim world through the new Turkish diplomacy and its influence on the international system. Our paper puts more emphasis on African countries that have had relations with the Turks since the Ottoman Empire period. We will focus on the new Turkish foreign policy, based on a *soft power* toward the Muslim World, the countries of North Africa and the countries of the Sahelian band that have a certain historical, cultural and religious affinity with Turkey.

Methodology

This study was designed as a qualitative study and was conducted using secondary and primary data. We based our study on Historical facts, economic data as well as political acts. As a result, the challenge for the relation between Turkey, Africa, and the Muslim World and its impact on the international system was emphasized. From the result, African and Muslim World Perspectives on Relations with Turkey were analyzed.

Turkey-Africa: Historical Background

The history of relations between Turkey and Africa can be subdivided into three major periods. The first period is from the Ottoman Empire era until the creation of the Turkish Republic in 1923, the second period began from 1923 until 1998, during this period the contacts with Africa were almost non-existent, and the third period began from 1998 to today, with a renewed interest in Africa.

Turkey's historical and cultural links with Africa have helped to facilitate the re-establishment of relations. As part of its policy 'opening to Africa' that began in 1998, Turkey is determined to increase and develop its political, economic, trade and cultural relations with African countries. In this context, a strategy for the development of economic relations with African countries was initiated in 2003, and 2005 was declared 'Year of Africa' by the Turkish Government. Moreover, Turkey obtained observer status of the African Union.

The Turkish offensive in the African continent is not at all surprising and the restoration of relations with the continent has been fast and efficient. It is undeniable that the Turks did not return to the unknown lands. Indeed, a large part of the North of Africa belonged to the Empire and another part of Africa, specially Sahelian band and the horn of Africa had a good relationship with the Ottomans.

The Ottoman Empire Period

The North of Africa was integrated into the Ottoman Empire at the beginning of the 16th century (Hathaway & Karl K. Barbir 2008). The face of the Spanish threat essentially, the North African merchant elites see integration into the Empire as both a solution of protection in the context of common Muslim identity and an economical opportunity. Integration to the Empire was not only a military act. It is mainly the result of a negotiation, the terms of which are the subject of the drafting of charters detailing the rights and duties of the new provinces.

The interest of the Ottoman empire was not limited only to the Mediterranean coast of Africa. The interior of the North of Africa, the regions around the commercial network of the Saharan caravan was the object of a strong imperial integration (Stein 2008). Thus, the Ottoman Sahara has integrated along to the commercial routes. In every city or oasis, local notables could negotiate the terms of the integration to the empire, management autonomy, taxation, and defense. The Empire protects the caravan routes from Africa to India, as well as the pilgrimage routes of Jerusalem and Mecca (Lafi 2006). Moreover, the Ottomans maintained a good relationship with the great African empires with which they were neighbors. Indeed, the Ottoman empire maintained good commercial, cultural, and defense relations with some Saharan sultanates, such as the Kanem Bornou Empire (Chad).

The relations between the Ottoman Empire and the Empire of Kanem-Bornu was flourishing during the reign of Murad III (1574-1595) and the reign of Idriss Alaoma (1581-1617). Kanem-Bornu had established diplomatic missions in Tripoli and Cairo. Thus Mai (king/sultan) Idriss Alaoma of Kanem-Bornu had a good relationship with the Ottoman sultan. Murad III had even brought Turkish technicians to instruct a company of musketeers in Kanem-Bornu (Davidson 1968).

Thus, Ottoman empire, heir to a non-colonial Empire, maintained cordial relations with certain African countries. It has left in Africa an image far from being negative, rather respected. This is still a real advantage today in increasing Turkey-African relations. The 'soft power' strategy of the Ottomans in Africa has allowed Turkey to return very easily to the African continent these last decades.

From 1923 to 1998

The Turkish independence struggle led by Mustafa Kemal Atatürk and companions, as an example of the emancipation of Turkey from the European occupation, made a great influence among African intellectuals. Many of the African elites were inspired by this struggle against the colonial powers (Gül 2005).

As part of the post-Second World War decolonization projects within the United Nations, Turkey has always recognized the newly independent African countries immediately and one by one, and opened embassies in some of them, mainly in the countries of North Africa. Firstly, embassies were opened in Cairo, Tripoli, Tunis, Rabat, and Algiers.

However, Relations between Turkey and Sub-Saharan Africa, were almost nonexistent, diplomatically, economically and culturally. The only contacts with Sub-Saharan Africa were those maintained through international organizations and some countries where Turkish embassies were opened. Turkey in a neutralist perspective and overtaken by its own geopolitical problems after its foundation, has paid a very little attention to Africa until the end of the 1990s. However, these last twenty years, we are witnessing a veritable diplomatic acceleration.

The New Turkish Diplomacy

In December 1997, the European Council delayed Turkey's application for entry to the European Union. This decision, viewed by the Turkish government as humiliating and discriminatory, will become one of the main factors in the reorientation of its foreign policy. Thus, the former Foreign Minister Ismail Cem decided to re-define Turkey's international identity in order to move from being a passive ally of the West to an active and constructive independent global actor. Ismail Cem stated first the new orientation of Turkey's foreign policy, and this orientation was developed more effectively by the former Foreign Minister Ahmet Davutoğlu. In this context, Turkey's position in the international system has been shaped by ruptures, tensions, and alliances because of its specifically geographical location and its multiples geopolitical identities.

The strategic geographical position of Turkey fascinates and arouses covetousness. Huntington presented the country as a torn (Huntington 1993) while Fuller presented Turkey as a pivotal country (Fuller 2008). For the former Prime Minister and former Foreign Minister, Ahmet Davutoglu, Turkey is a central country (Davutoğlu 2008). As a central country, Turkey must have alternative geopolitical identities. Şener Aktürk (2015), defined Turkey's alternative geopolitical identities, in four senses: Pan-Islamism, Pan-Turkism, Westernism, and Eurasianism, which reflect alternative interpretations on Turkey's national interests today (Aktürk 2015). Eurasianism must focus on the relation with Russian, Pan Islamism must focus to the Arab-and Muslim countries, Pan-Turkism focuses to the Turkic World, with the 5 countries of central Asia like Azerbaijan, Turkmenistan, Uzbekistan, Kazakhstan and Kirgizstan, and Westernism calls for further integration in European and Atlantic institutions.

In 2005, Erdogan visited for the first time Pretoria in South Africa and Addis Ababa (the seat of the African Union) in Ethiopia. The following year he visited

Sudan. In January 2007, he returned to Ethiopia and delivered an important and historical message on Turkish-African relations at the AU summit. He announced the opening of several diplomatic representations in Africa. As a good seducer, Erdogan showed Turkey as a caring, serious and strong country - an ideal partner. Erdogan applies the principle of soft power in his new strategy of rapprochement with Africa and the Muslim World.

Under the leadership of Erdogan, Turkish influence in Africa had a new lease on life that grown steadily. From 2005, the number of Turkish embassies in Africa has increased from 12 to 41 and there are today more than a thousand Turkish companies operating in Africa (Turkish Airlines, Ayka Textile, Agromaster, Arçelik...). This dynamic has been accompanied by an expansion of Turkish investment in Africa. The commercial exchanges are rising, from less than \$ 100 million in the 2000s to more than 20 billion today. Turkey aims to increase it to 100 billion by 2022.

To support these ambitions, President Erdogan has increased visits to Africa. For the past three years, he made more than 20 official visits to African countries. In its soft power strategy, Turkey is particularly keen to highlight the economic partnership. However, with its growing influence on the continent, Turkey is expanding its geostrategic positioning as it becomes more a regional power on the international stage. Behind Erdogan's seduction operation, geopolitical interests are at stake since other areas are also at stake in the alliance between Turkey and Africa.

There are many Turkish interests in Africa: cultural, strategic and ... economic. According to Ahmet Kavas, former Turkish ambassador of Turkey in Chad, Turkey's presence in Africa should not surprise anyone. "If you were to think of any one country that should be present in Africa, that country would be Turkey," said Kavas. "The anomaly was the 20th century when we were largely absent from the continent and the western Europeans stepped in." (Sharma,2017). However, cooperation between Turkey and Africa is not limited only on the economic front. During his recent visit in Africa in May 2018, in Mauritania, President Erdogan announced Turkey's contribution of four million euros to finance the G5-Sahel military force to fight against terrorism. Indeed, humanitarian aid, defense cooperation, and fight against terrorism go together with Turkish diplomacy in Africa.

In addition to this soft power, Turkey has new ambitions. In September 2017, Turkey inaugurated its first military base in Africa, in Mogadishu, along with a training center. And It plans to build another base in Suakin, in Sudan.

The Objectives of the New Turkish Diplomacy

With the rule of the Party of Justice and Development (AKP), Turkey has set new foreign policy. This new strategy was not a spontaneous movement, but the result of a reflection and after several years of disappointment. From a simple ally of West, Turkey decided to be an independent global actor, and want to improve its relations with other countries of the region. The main signal of the new Turkey's foreign policy was the refusal to allow the US military to cross the territory of Turkey to attack Iraq in 2003. This new orientation of Turkish foreign policy result of the dynamics of change in Turkey, in the region, in Europe and in the World (Alessandri 2010). Indeed, this new Turkish strategy responds to the establishment of a new world order after the collapse of USSR.

The new Turkish foreign policy is the result of coherent analyzes of the multipolar world that has emerged with the rise of emerging countries, especially the BRICS (Brazil, Russia, India, and China, South Africa). It results also of the rise of nationalism in EU member State and the decline of community spirit in Europe. Indeed, conservative governments in the European Union and some influential groups tried to end the accession negotiation with Ankara.

Academician, and specialist in International Relations, Ahmet Davutoglu was one of the main theoreticians of the new Turkish diplomacy. From 2002, he was as diplomatic advisor of the former president Abdullah Gül and, after the general election of 2007 he worked as a diplomatic advisor and Foreign Minister of Recep Tayyip Erdogan. According to him, with multidimensional geography, and as a central country, Turkey wants to lead a 'peace policy', through *soft power* diplomacy (Kazancigil 2010).

Turkish soft power aims to resolve conflicts and tensions through persuasion and negotiation, rather than pressure and force. The tools of this diplomacy are a dynamic market economy and cultural influence, mobilizing various factors, including religious and historical affinities, and cultural industry.

Turkey's Diplomatic Activism in Africa

Africa becomes a key for each emerging power which aspires to increase its international relevance. Because of the transformation of the global economy, the demand always croissant for mineral and energy resources, Africa become important on the geo-economic and geopolitical arena (Korkut & Civelekoglu, 2013). Since

2004, the new government lead by the Party of Justice and Development (AKP), increased Turkey's relations with the countries of the Horn of Africa like Somalia, Ethiopia, Djibouti...through economic and projects of development. Moreover, Turkey increased the emergency aid to the people of Somalia, wounded by wars and drought (Donelli 2015). However, the turning point in the relations between Turkey and Africa began in 2005, designated the Year of Africa by the Turkish government. It was the beginning of great diplomatic activism of Turkey in Africa. New Embassies and Consular Services have been multiplied by four since 2005.

Unlike the former colonial powers present in the African continent, Turkey enjoys two major advantages, the absence of a colonial pass (Abdirahman 2013), and the existence of historical, cultural and religious ties (Rudincova 2014; Özkan 2013). Indeed, The Ottoman Empire never considered the countries of the North Africa as its colonies. As President Erdogan pointed out during his last visit to Algeria, Turkey has never been a colonizing power. The good relations that existed between the Ottomans and the Muslim people of Africa facilitated, today, the return of Turkey to the black continent.

Since 2008, both Turkey and Africa have benefited from their good relations. Turkey's Business opportunities and investments in Africa are growing every day. In addition, the Turkish soft power embodied by Erdogan towards Africa and the Muslim world has convinced African countries to become aware of their common values and objectives with Turkey in the new globalized world (Korkut & Civelekoğlu 2013).

Furthermore, African leaders, Turkish leaders, as well as civil society representatives, and experts are systematically invited to summits in Istanbul and sometimes in some African cities. These meetings are aimed at deepening relations. In 2003, Turkey joined the African Union (AU) as an observer, a status difficult to obtain. The AU is one of the only voices of Africa on the international arena. Turkey is constantly recognizing throughout its statements the growing role that should be played by African Union. Moreover, it should be noted that in January 2008 at the African Union summit in Addis Ababa, Turkey was declared 'strategic partner of Africa'.

Turkey has regained a special place among African countries thanks to its historical, cultural and religious ties with a large part of Africa. Indeed, Turkey has always a special relation with the former Ottoman territories of North Africa. However, in the last decades, Turkey began to turn to others African countries be-

low the Sahara. With non-colonial past, The Turkish soft power in Africa is based on two pillars, trade and investment, and humanitarian diplomacy (Donelli 2015).

This new rapprochement between, offers new economic opportunities, both for Turkey and for African countries.

Economic Opportunities

One of the primary motivations of the new Turkish diplomacy toward Africa and near abroad (former Ottoman lands) is economic. It's incontestable that Africa is the most rich land with the biggest reserve of a natural resource. According to the World Bank's figures, Africa is expected to grow by about 3.2% in 2018 and 3.5% in 2019. As the others great power like the United States, France, China... Turkey needs natural resources for its growing manufacturing and industrial sectors. At the other hands, Africa needs income, infrastructure, education, and jobs.

In an interview in 2012, Ahmet Davutoglu argued that economic interests are influential in shaping new Turkish diplomacy. According to Davutoglu, "Increasing the level of economic cooperation with as many countries as possible has become an important priority in Turkey. It compels us to reach out and enhance the scope of our relations on a global scale" (Davutoglu, 2008). Today, Turkish companies exploit the opportunities created by this new diplomatic activism (Vicky 2011). Turkish small-and medium companies stormed on the black continent, to search for more business opportunities.

Economic relations between Turkey and the other countries is based on a "win-win" approach. Indeed, Turkey signed 45 commercial and economic cooperation agreements in Africa. While Turkish direct investments in Africa were \$400 million in 2007, they reached \$6.5 billion in 2017. Turkish investment in Africa provided employment to 78,000 people and the volume of the projects carried out by the Turkish contracting companies exceeded \$55 billion. Furthermore, Turkey signed free trade agreements with three Northern African countries Egypt, Tunisia, and Morocco and with Mauritius (United Nations, n.d: 79) in 2011. It signed also eight double taxation prevention agreements with many African countries (Akel 2014).

Turkish economical diplomacy toward African countries is based on a mutual benefice. Turkish government support its international ambition through economic bases and not military.

In the 2000s, trade with Africa was barely over \$ 100 million. That time is over. In his multiple visits to the black Continent, president Recep Tayyip Erdoğan embarks with him Turkish businessmen and put Turkey on the chessboard of the foreign trade powers in Africa with exchanges that reach today 20 billion dollars. By 2022, Turkey wants to increase it to 100 billion dollars. As evidence, in 2016, the Turkish consortium Summa and Limmak Holding won the contract to build the new airport of Senegal. The consortium will manage it for 25 years.

The Turkish 'win-win' approach is the most powerful tools of the new Turkish soft power diplomacy in Africa, and also in the Muslim World.

The Turkish soft power strategy

Joseph Nye (2009) defines 'soft power' as 'the ability to obtain preferred outcomes through attraction'. In 2001, Ahmet Davutoğlu published 'Strategic Depth', in this book he presents the new doctrine of Turkish foreign Policy. According to Davutoğlu, the Cold War has changed the world and Turkey must adapt to the new reality (Davutoğlu 2001). Because of its history and exceptional geographical location, Turkey is a central country and it must be in the center of the new world order. Davutoğlu emphasized that the new Turkish diplomacy should be based on three elements: the principle of soft power, conflict resolution, and a win-win partnership.

Davutoğlu develops a pragmatic approach to Turkish diplomacy. Diplomatic activism should be used to promote the economic and commercial interests of Turkey. The former Foreign Minister argued that today, to become a major actor in the international arena, it is essential to have a strong economy that influences the global market and to be able to struggle to acquire new markets effectively.

The objectives of the new diplomacy show that Turkey's aim is to become a leader in the region, and a global actor in the new world order, through a game of seduction and conciliation. To do this, Turkey uses its historical, cultural and religious affinities to develop new relations with the countries of the region. Turkey has significantly improved its relations with the Balkan countries, the Turkish-speaking countries of Central Asia, the Arab and Muslim countries, but also and the African countries. In this context, the Justice and Development Party, AKP played a significant role in the rapprochement between Turkey and the African continent.

Turkey's attractiveness in Africa and the Muslim world is the result of intense diplomatic activities since 2005. The economic growth of Turkey in the last 15 years and its independence vis a vis of the West makes Turkey as a model for many countries in the Middle East and Africa. Indeed, it is incontestable that Turkish soft power has had a positive effect on the balance of Turkish diplomatic activities in Africa and in many Muslim countries. In just a decade, Turkey has been able to 'reconquer' almost the whole of Africa, and Turkish companies are increasingly present on the black continent.

On the other hand, the Turkish refusal to support the USA in the war against Iraq in 2003, its support to Palestinians, and Its diplomatic and humanitarian support to the Rohingyas, makes Turkey as a leader of the Muslim World. However, Turkey supports, also, some non-Muslim countries that share the same international concerns. Indeed, Turkey is increasingly opposed to the old order established after the Second World War and does not hesitate to openly criticize the 'dictatorship' of the five permanent members of the Security Council of the United Nations which detain veto right.

Recently, at Aydin University in Istanbul, Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu argues that. 'The permanent power is the soft-power. Today, Turkey is the country that makes the best use of soft-power in the world' Cavusoglu added that Turkish Airlines (THY) and Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA), are part of the Turkish soft-power instruments. He emphasized that Turkish Airlines is the leader for its quality services and the biggest company with several destinations. Indeed, Turkish airlines serve 303 destinations, including 254 international destinations and 49 domestic destinations. For six consecutive years, Turkish Airlines has nominated as the best airline in Europe, from 2011 to 2016

'TIKA has also become the world's most renowned institution by opening schools and hospitals, providing development assistance, training to improve country capacity, and educating and training people,' he claimed.

To become more active in World politics, Turkey adopts humanitarian diplomacy.

Humanitarian Diplomacy

Humanitarian diplomacy has undergone extraordinary development since the end of the Second World War, and in particular with increased attention to humanitarian aid and human rights. Humanitarian diplomacy is a new term. Its definition

is different from that of conventional diplomacy, the purpose of which is to manage international relations through negotiation. However, Humanitarian diplomacy as traditional diplomacy has some common tasks such as negotiation (Minear 2007). Humanitarian diplomacy focuses on 'maximizing support for operations and programs and building the partnerships necessary if humanitarian objectives are to be achieved (Lamb 2008). Humanitarian diplomacy is a dialogue based on the recognition of the other- whoever- as a human being. Excluding this dialogue and recognition of humanity is contrary to the essential norms of international and national law. Humanitarian diplomacy refers to something more than humanitarian aid (Davutoglu, 2013; p.865). According to Ahmet Davutoğlu, 'Yet any diplomacy that does not touch human beings, does not have a humanitarian essence and does not speak to human conscience will not last for long' (Davutoglu 2013; p.866).

To act as a global actor in the International arena, Turkey adopts humanitarian diplomacy. To do this, Turkey increased humanitarian involvement in different regions, including in Africa, both through government agencies and civil society organizations. Indeed, in 2013, Turkey became the third largest donor in the World with \$ 1.6 billion in humanitarian aid, in 2014 Turkey provided the US \$ 383 million in development assistance to sub-Saharan African countries according to Turkish Foreign Minister Çavusuoglu.

The Turkish Agency for International Cooperation and Coordination (TİKA), has also increased its aid activities in Africa. The organization was established in 1992 for the sole purpose of coordinating operations in Central Asia and the Caucasus. However, after 2005, TİKA extended its scope to different regions, including Africa. TİKA is present in many developing countries around the world. It helps economically disadvantaged societies and people in difficulty regardless of religion, race or gender. TİKA also contributes to the development of the poorest regions of the world. From Colombia to Myanmar, through Somalia and the Balkan, it has a vast network that establishes good relations with the local population and politics and represents Turkey at the international level. It is one of the main tools of Turkish humanitarian diplomacy. Between 2011 and 2014, US\$315 million were distributed by TİKA to various African countries. According to the recent report of Turkish development assistance report 2016, Turkey's total amount of Official Development Assistance which was provided in 2016 reached 6.487,7 billion US Dollars.

Niger is among the main recipient of TIKA. The construction of a co-educational school with 42 classrooms and a capacity of 1.260 students in a 4-hectare area, a dormitory building with a capacity of 648 students and a sport the hall where the students can spend their times by participating in social activities illustrates the power of Turkish Humanitarian Diplomacy in Africa. Furthermore, within the framework of the renovation of Turkey-Niger Friendship Forrest, reforestation, construction of a water well, water reservoir, fountain, and one mini football field was built.

According to Ahmet Davutoğlu, Turkish presence in Gaza, Myanmar, and Somali reveal the capacity of Turkey for global diplomacy. Turkey's foreign policy has adopted the humanitarian diplomacy approach to tackle the regional crises and to face the new world order after the end of the cold war. According to Ahmet Davutoglu, Turkish humanitarian diplomacy has three dimensions: the first dimension concerns the citizens of the Turkish Republic; the second dimension of the humanitarian diplomacy concerns a country's human-oriented attitude in crisis zones and the third dimension concerns an inclusive humanitarian perspective at the global level, most importantly in the UN system (Davutoğlu, 2013; pp.867-868).

As an example of the second dimension of Turkish Humanitarian diplomacy, we can take the case of the construction of two hospitals by Turkey, in two regions affected by conflicts in Africa: Darfur region in Sudan and Mogadishu in Somali. These training centers and research hospitals were officially inaugurated in 2014 and 2015 respectively. Turkey provides both good quality health services, provided by more than 100 Turkish doctors and health professionals, and form the future managers and staff of these hospitals.

Religious and Cultural affinities

Turkey, the heiress of the great Ottoman Empire, is being seen in many Muslim countries in Africa and elsewhere as the only voice in the Muslim world within the international community. Ankara has become the great defender of the Muslim world and does not hesitate to denounce the injustices suffered by Muslims around the world. One of the great Muslim countries of the world, Turkey has always conducted diplomacy in perfect harmony with its cultural and religious affinities with some countries. For many years, President Recep Teyyip Erdogan has pursued a very active foreign policy and has become a champion of the Palestinian cause and a defender of Muslim minorities throughout the world. The case of per-

secuted Rohingyas minorities in Myanmar and the situation around Gaza is a good illustration of Turkey's new place in the Muslim world.

When the United States recognized Jerusalem as the capital of Israel, Erdogan brought together leaders of Muslim countries to try to provide a coordinated response. The new role of Turkish as a leader in Muslim countries is accepted in many Muslim countries in Africa. These religious and cultural affinities with countries in Africa, Middle East, Central Asia, and Balkan, facilitate the diplomatic activism of Turkey around the World and Turkey act definitely as a global actor within the international system.

Furthermore, Turkey finances the construction of the new school, mosques and cultural centers around the world. The construction of the Great Mosque of Accra (Ghana) and the Mosque in Maryland in the United States represent good evidence. Turkish religious diplomacy is very active in Balkans, and central Asia, because of the historical, cultural and religious affinities. These affinities have always facilitated the return of Turkey to the former Ottoman lands.

Challenge for the Relation between Turkey, Africa, and the Muslim World

Turkey's presence in Africa is viewed with suspicion by the former colonial powers such as France, United Kingdom, the United States presents in the continent. Indeed, the ease with which Turkey is conquering African market, thanks to its soft power strategy makes some powers present in Africa almost 'jealous'. Emerging powers like Saudi Arabia, China, Brasilia, India are a concern. It became more difficult for their companies to find new markets. African entrepreneurs, especially from North Africa and Sahel countries prefer to cooperate with Turkish investors. The Turkish 'win-win' strategy and the historical, cultural and religious proximity play a big role in this choice.

The other regional challenge for the new Turkish diplomacy is the presence of others regional powers in the Middle East and the Muslim World. The "Arab Spring" has more broadly redrawn regional balances. With the successive overthrow of Zine El-Abidine Ben Ali in Tunisia, Hosni Mubarak in Egypt, and Muammar Gaddafi in Libya, Ankara, and Tehran realized that space was opening for them to establish their supremacy on the Middle East and Muslim World.

In this confrontation for regional hegemony, Turkey, which rejects any imperialist inclination, is ahead. It can rely on its pluralist system, its controlled and 'tolerant' political Islam and its economic successes, as well as on its public organization (TIKA) or active private economic and cultural organizations, which play a role of 'soft power'. Iran, for its part, can hardly highlight its Islamic revolution, which is over thirty years old and is the subject of an internal dispute. If the Turkish model is not perfect, it is more attractive than the Iranian system for the Muslim world.

Iran takes a dim view of Turkey's geopolitical activism. Recep Tayyip Erdogan's visit to North Africa and the Middle East is not always appreciated by Iran. Tehran has hardly accepted the fact that Ankara is appropriating, the anti-Israeli rhetoric that Iran considered as its prerogative. However, Iran and Turkey have economic and geostrategic ties and with Russia, they hold today the keys to solving the Syrian crisis around Idlib.

The other challenge facing Turkey in its relations with African and Muslim countries is the axis formed by Saudi Arabia, the United Arab Emirates, and Egypt. In December 2017, President Erdogan's visited Sudan, then Chad and Tunisia, this visit has been badly perceived by the countries of Persian Gulf. "The Arab world will not be led by Tehran or Ankara," argued the Emirati Foreign Minister in a tweet. He called for joining the "Arab axis" led by Saudi Arabia and Egypt. Furthermore, the creation of Turkish military bases in Qatar, Somalia, and Sudan is perceived as a threat to Saudi Arabian hegemony in the Muslim world. However, Turkey and Saudi Arabia have no choice, they must work hand in hand for the unity of the Muslim world and regional stability.

Finally, the United States, European Union, and Russia are the other great powers that can create an obstacle to Turkey's rise as a global power. Indeed, the powerful Ottoman Empire was shaking all Western capitals. Today a strong Turkey, in addition, spokesman of the Muslim world and still present on three continents seriously worried all the great powers. In addition, Erdogan does not hesitate to criticize the security council of the United Nations and use the slogan like: 'The World is Bigger than five'. However, as the second largest army of the NATO and due to its history and geostrategic situation, Turkey will always have, on one way or on the other, his place among the great powers. And in this quest for hegemony, Turkey could count on the support of African countries and the Muslim world.

Conclusion

Since the beginning of the 2000s, there seemed to be a positive cycle of Turkish foreign policy: very strong economic growth, the emergence of Turkey as a regional power, diplomatic offensive towards Africa and the Muslim world. Today, it is more than legitimate that Turkey diversifies its relations, that it takes advantage of the opportunities offered by the black continent.

Re-opening to Africa and to the Muslim world was an economic necessity, not a rupture, but an evolution, whose framework and first steps were drawn by Cem, theorized by Davutoglu and implemented by Recep Tayyip Erdogan. Indeed, today's Turkey seems to use its foreign policy to sell the image of a harmonious Turkey with tolerant Muslim ideology, generous and peaceful as the Ottoman Empire was. This strategy based on soft power seems to work. This new Turkish strategy has a positive impact on relations between Turkey and African countries and between Turkey and the Muslim World.

However, this massive soft power campaign, led by Turkey, sometimes irritates a number of political forces both regionally and internationally. The governments of some Arab and Muslim countries saw it as a "soft" and gradual incursion into the popular mind in their societies. Indeed, the exceptional growth of Turkey in recent years is fascinating. Nevertheless, these governments, although fearing a Turkish tidal wave, could do nothing to thwart it as long as relations with Turkey remained normal and benefited to their political and economic stability.

Despite all the obstacles, Turkey seems to reach its goal of attracting significant proportions of the African populations and those of the Muslim world. It is enough to see the solidarity of Africans and Muslims during the aborted coup d'état of July 15, 2016. The feeling that Turkey is an attractive country is already rooted in people's minds around the World. Today, social networks are taking over and reinforcing this positive image of Turkey. Thus, videos and publications to the glory of Turkey as a developed country, Ottoman sultans ...proliferate on the net. This mark of sympathy was illustrated during the devaluation of the Turkish lira, caused by the punitive measures imposed by US President Trump. Campaigns proliferated on the web calling for massive consumption of Turkish products to help the Turkish economy. Thousands of Africans, Arabs, and Muslims converted their dollars to Turkish Lira. This mark of support proves that Turkey, thanks to its new diplomacy of soft power, is not alone in this multipolar world.

Reference

- Abdirahman, A. (2013). Turkey's foray into Africa: A new humanitarian power? *Insight Turkey*, vol. 13, no. 4, pp. 64-74.
- Abdurrahim, S. (2015). Benevolence or selfishness: Understanding the increasing role of Turkish NGOs and civil society in Africa, *Insight on Africa*, vol. 7, no. 1, pp. 1-20.
- Akel, A. E. (2014). How has "Turkey's Africa strategy" been affecting Turkey's exports to Africa? Evidence from *Firm-Level Data for 2003-2012*.
- Aktürk, Ş. (2015). The fourth style of politics: Eurasianism as a pro-Russian rethinking of Turkey's geopolitical identity, *Turkish Studies*, vol. 16, no. 1, pp. 52-81.
- Alessandri, E. (2010). The New Turkish Foreign Policy and the Future of Turkey – *EU Relations, Istituto Affari Internazionali*, Doc. IAI 10/03, 02/ 2010.
- Daily Sabah, (2018). Turkey's Africa initiative sees a six-fold rise in trade with continent February 27, <https://www.dailysabah.com/economy/2018/02/28/turkeys-africa-initiative-sees-six-fold-rise-in-trade-with-continent>.
- Davidson, B. (1968). *Africa in history*, p.189.
- Davutoğlu, A. (2008). Turkey's foreign policy vision: An assessment of 2007, *Insight Turkey*, vol. 10, no. 1, pp. 70-98.
- Davutoğlu, A. (2013). Turkey's humanitarian diplomacy: objectives, challenges, and prospects, *Nationalities Papers*, 41:6, 865-870, DOI: 10.1080/00905992.2013.857299.
- Davutoğlu, A. (2005). *Stratejik derinlik: Türkiye'nin uluslararası konumu*, İstanbul: Küre.
- Donelli, F. (2015). *Turkey's presence in Somalia a humanitarian approach*, in A Chiriatti, E Diodato, S Dogan, F.
- Donelli, F. & Levaggi, A. G. (2016). Becoming global actor: The Turkish agenda for the global south, Volume 1, Issue 2 (*Turkey in Global Governance: Searching for Alternatives Between the West and the Rest*), Dec. 2016, pp. 93-115.
- Fuller, G. (2008). The new turkish republic: Turkey as a pivotal state in the muslim world, United States Institute of Peace, Washington.
- Gül, A. (2005). Déclaration d'Abdullah Gül lors de la conférence Rising africa and Turkey, 1st international African-Turkish congress 23 november 2005, www.tasamafrika.org, p.31.
- Hathaway, J., and Karl, K., Barbir: The Arab Lands under Ottoman Rule (1516-1800), Longman Edition 1, 21/01/ 2008 p.319.
- Hazar, N. (2008). Turkey's opening up to Africa, Ambassador, ASAM perspective, www.asam.org.tr.
- Huntington, S. (1993). Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, vol. 72, no. 3, pp. 21–52.
- Hurriyet (2007) Erdogan: Asirilar dünyayi krize sürüklüyor. *Hürriyet* (29.01.2007). <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/5856841_p.asp>: 24, supra note 60.
- Inalcik, H. (1994). *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*, Cambridge University Press, 1026 p.

- Kazancigil, A. (2010). La diplomatie tous azimuts de la Turquie: émergence d'une puissance moyenne en Méditerranée, *Confluences Méditerranée* 2010/3 (N° 74), p. 109-118. DOI 10.3917/come.074.0109.
- Korkut, U., & Civelekoglu, I. (2013). Becoming a regional power while pursuing material gains: The case of Turkish interest in Africa, *International Journal*, vol. 68, no. 1, pp. 185-209.
- Lafi, N. (2006). Ghadames, An oasis city between the Ottoman Empire and colonization, in Federico Cresti (ed.), *La Libia Tra Mediterraneo e Mondo Islamico*, Florence, Giuffrè, pp. 55-70.
- Lamb, C. (2008). Humanitarian diplomacy, 26 June 2008, available at <http://www.ifrc.info/en/new-sand-media/opinions-and-positions/speeches/2008/humanitarian-diplomacy>.
- Minear, L. (2007). *The craft of humanitarian diplomacy*. S. H. Edited by Minear Larry, *Humanitarian Diplomacy Practitioners and Their Craft* (s. 7-35). Tokyo: United Nations University Press.
- Nye, J. S. (2009). Get smart: Combining hard and soft power, *Foreign Affairs*, July-August 2009.
- Özkan, M. (2013). Does rising power mean rising donor-Turkey's development aid in Africa, *Africa Review*, vol. 5, no. 2, pp. 139-147.
- Rudincová, K. (2014). A new player on the scene: Turkish engagement in Africa, *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, vol. 25, pp. 195-213.
- Sadık, G. & Zorba, H. (2017). Suriyeli mülteciler için insani diplomasi ve Türkiye-AB ilişkileri, *Göç Araştırmaları Dergisi, The Journal of Migration Studies*, Volume:3 No: 2, July-December 2017, pp. 10-39.
- Sharma, S. (2017). Turkey scrambles for Africa: Ankara eyes new empire in the old backyard, *Middle east Eye*, August,7,2017 <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-scramble-africa-1794375465>
- Stein, S. A. (2008). *Plumes: Ostrich Feather, Jews and a lost world of global commerce*, Yale, Yale University Press, 256 p.
- TIKA, 2015b, supra note 45.
- Vicky, A. (2011). Turkey Moves into Africa, *Le Monde Diplomatique* <<http://mondediplo.com/2011/05/08turkey>>.
- TIKA, (2018). Turkish development assistance report 2016 <http://www.tika.gov.tr/upload/2018/Turkish%20Development%20Assistance%20Report%202016/Turkish%20Development%20Assistance%20Report%202016.pdf>.

Gürcistan - Avrupa Birliği İlişkileri Çerçevesinde Güney Osetya Sorunu

Aydan Bakhishova *

Öz: Yirminci yüzyılın sonlarında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin (SSCB) çöküşünden sonra etnik çatışmalara zemin hazırlanan Güney Kafkasya, Rusya ve Avrupa ülkelerinin çıkarlarının etkilendiği bir bölge oldu. Güney Kafkasya'daki ayrımcılık sorunuyla karşı karşıya olan ülkelerden biri olan Gürcistan, coğrafi konumu bakımından daima bölgedeki güçlü devletlerin jeopolitik ilgi alanında olmuştur. Ağustos 2008 olayları sırasında, Güney Osetya çatışması, yerel çatışmalardan uluslararası çatışmaya dönüştü. Bu da, bölücülüğün şimdiye dek olduğundan daha büyük felaketlere yol açabileceğini bir kez daha kanıtlamaktadır. Rusya ile Gürcistan arasındaki diplomatik ilişkilerdeki sıkıntılı durum günümüzde de devam ederken, sorun hâlen uluslararası alanda çözüme kavuşmuş değildir. Genel olarak, Batı siyasi görüşüne atıfta bulunarak, Güney Kafkasya ihtilafı konusunda Avrupa Birliği (AB) politikasında yer alan değişiklikler AB güvenlik stratejisinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, AB'nin ekonomik çıkarları da Güney Kafkasya'ya daha fazla dikkati gerektiriyor. Son olarak, AB'nin modern jeostratejik çıkarları sadece ABD ve Rusya'nın çıkarlarıyla rekabet etmekle kalmıyor, aynı zamanda AB'nin bazı durumlarda ise çevresinde yetersiz kaldığı görülmektedir. Gürcistan, yaşanan sorun nedeniyle artık Rusya ile tek başına kalmış, Güney Osetya ve Abhazya bölgelerini büyük olasılıkla sonsuza kadar kaybetmiştir. Rusya ise hem Güney Osetya ve Abhazya olaylarında hem de Kırım ilhakı ile bölgenin yegâne gücü olduğunu bir kez daha göstermiş ve Sovyetlerin yıkılmasından dolayı rehavete kapılan AB'ne gözdağı vermiştir. AB ise bölgedeki büyük etkinliğine rağmen izlediği ikili strateji nedeniyle bölgede ABD ve Rusya'ya görece daha zayıf kalmaktadır. Bölge üzerindeki stratejik hedeflerini gerçekleştirmek için AB'nin nüfuz alanını ekonomik konulara ek olarak politik açıdan da bölgede etkisini göstermesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gürcistan, Güney Osetya sorunu, Rusya, Gürcistan-Avrupa Birliği ilişkileri.

* Kocaeli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans Programı

Giriş

Güney Kafkasya, yüzyıllardır Asya'dan Avrupa'ya birçok devletin istilasına uğramış, birçok defa yıkılıp yeniden dirilmiş, Doğu ile Batı'yı bir köprü gibi birbirine bağlamış, eşsiz zenginliklere sahip iken halkına yâr edilmemiş çilekeş topraklardır.

Yirminci yüzyılın sonlarında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşünden sonra, etnik çatışmalara zemin hazırlanan Güney Kafkasya, Rusya ve Avrupa ülkelerinin çıkarlarının etkilendiği bir bölge hâline gelmiştir. Güney Kafkasya'da yaşanan etnik çatışmalar nedeniyle bölünme sorunuyla karşı karşıya kalan ülkelerden biri olan Gürcistan, coğrafi konumu bakımından daima bölgedeki güçlü devletlerin jeopolitik ilgi alanında olmuştur.

Yıllar içinde, patlamaya hazır bir volkan gibi, bazen hareketlenip bazen de durgun döneme geçen Güney Osetya sorunu, Ağustos 2008'de artık bölgesel ayrılıkçı düşünceden devletlerarası çatışma aşamasına geçmiştir. Bu durum bölücülük faaliyetlerinin engellenmemesi durumunda, sonrasında daha büyük felaketlere yol açacağını göstermektedir. Rusya ve Gürcistan arasında diplomatik ilişkilerde yaşanan çatışmalı konular, her iki tarafın kendi taleplerinden taviz vermemesi nedeniyle hâlâ çözüme kavuşmamıştır.

Bu çalışmanın temel konusu, Gürcistan – Güney Osetya sorununun nedenleri tespit etmek ve bu soruna karşı dış güçlerin, özellikle de AB'nin, yaklaşımlarını inceleyerek detaylı fikir sahibi olmak ve karşılaştırmalı analizlere dayalı yorumlar sunmaktır. Gürcistan-Güney Osetya sorununu etkileyen asıl faktörler, bu faktörlere AB, ABD, Rusya gibi dış güçlerin etkisi ele alınacaktır. Rus-Gürcü savaşına dönüşen sorunun sonraki dönemlerde ne gibi değişimlere uğradığına değinilecektir.

1. Güney Osetya Sorununun Tarihçesi

1.1. Sovyetler Birliği Döneminde Güney Osetya Sorunu

1917 yılında Bolşevik Devrimi ile Rus İmparatorluğu çökmüş, ortaya çıkan karışıklık sonrası Kafkas halkları arasında bağımsızlık ayaklanmaları başlamıştır. 1918 yılında Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu dönemde Kızıl Ordu'nun ilerleyişi devam ederken, Gürcü Menşeviklere muhalif olan Osetler, Sovyet Rusya'nın bir parçası olmak istediklerini belirterek ayaklanmalar düzenlemiş, ancak bu ayaklanmalar yönetimdeki Gürcü Menşevikler tarafından bastırılmıştır. 26 Mayıs 1918 tarihinde, Menşevikler, Gürcistan'da yaşayan tüm azınlıklara eşit siyasi ve sosyal haklar ile kendilerini serbestçe geliştirme imkânı tanımıştır. Sonrasında Gür-

cü Menşevik Hükümeti ülkenin toprak bütünlüğünü sağlamak amacıyla 20 Haziran 1920 tarihinden itibaren askeri harekât başlatmıştır. Buna karşın 25 Şubat 1921'de Kızıl Ordunun Gürcistan'a girmesiyle Menşeviklerin yönetimindeki Gürcistan'ın bağımsızlığı sona ererken, Güney Osetya'daki Gürcü hâkimiyeti de son bulmuştur. Sonrasında Gürcistan'da Sovyet rejiminin kurulması ile Güney Osetya'nın bu ülke sınırları içerisinde kalmasına ve 20 Nisan 1922 yılında Gürcistan'a bağlı Güney Osetya Özerk Vilayetine kurulmasına karar verilmiştir. Bölgenin kuzey kısmı ise Sovyet Rusya'sının sınırları içerisine dâhil edilmiş, 1936 yılında Kuzey Osetya Sovyet Sosyalist Özerk Cumhuriyeti statüsü almıştır (Gökırmak, 2000, s. 122).

Sovyet Rusya'sı döneminin sonunda, artık ayrılıkçı fikirler ve çatışmalar daha net ortaya çıkmıştır. Güney Osetya bölgesinin nüfusunun çoğunluğunu Osetlerin oluşturması ve Sovyet Rusya'ya bağlı Kuzey Osetya ile güçlü bağlarının bulunması neticesinde, Güney Osetya, Gürcü merkezi yönetimden ayrılma talebinde bulunan ilk yönetim olmuştur. Güneyde ve kuzeyde yaşayan Osetleri tek çatı altında toplamaya yönelik hazırlanan "Birleşik Osetya Projesi", Oset ulusçuluğunun temel hedeflerinden birini oluşturmaktadır (Yapıcı, 2004, s. 74).

20 Eylül 1989 tarihinde, Gürcü-Oset çatışmasının arttığı bir dönemde Güney Osetya Vilayet Halk Milletvekilleri Kurulu'nun XIV. oturumu Güney Osetya Özerk Bölgesi'nin statüsünün değiştirilerek, Güney Osetya Cumhuriyeti statüsü verilmesi konusunda karar almıştır. Güney Osetya'nın tek taraflı olarak kendisine yüksek statü vermesini yansıtan bu karar Tiflis'te son derece olumsuz karşılanmıştır (Vəlizadə, 2002, s. 210).

16 Kasım 1989 tarihinde ise Gürcistan SSCB Yüksek Sovyet Yönetim Kurulu, Güney Osetya Bölgesel Konseyi'nin aldığı kararı iptal etmiştir. Gürcü lider Gamsakhurdia'nın Tiflis mitinginde, Tshinvali'nin kontrol edilmesi yönünde yapmış olduğu konuşmanın akabinde, 23 Kasım 1989 yılında on binlerce Gürcü milliyetçisi (çeşitli kaynaklarda 30-40 bin olarak belirtilmektedir) Tshinvali'ni kontrol altına almak için harekete geçmiştir. Bu durum Osetler ve Gürcüler arasında kanlı çatışmalara sebep olmuştur (Markedonov, 2010, s. 49). Gamsakhurdia yapmış olduğu bir röportajda, söz konusu seferberliğin kendisi tarafından organize edildiğini kabul etmiştir.

1.2. 1990-2000 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler

Gürcistan'dan ayrılmak için mücadele eden Güney Osetya (ve birlikte hareket ettikleri Abhazya ayrılıkçı güçleri) ile Tiflis askeri güçleri arasındaki geniş kapsamlı

askeri çatışmalar 1990 yılında barış ortamının oluşturulması ve ateşkes anlaşmasıyla sona ermiştir. Bu konuda Rus diplomat ve ordu birlikleri aktif rol almışlardır.

Ateşkes anlaşmasından sonra yaşanan olaylar, ortamın gerginleşmesi ve sorunun yeniden ortaya çıkması için temel oldu. 11 Aralık 1990 tarihinde Gürcistan Parlamentosu Güney Osetya'nın özerk statüsünün iptaline karar verdi. Hemen hemen aynı zamanda, Sovyet hükümeti de Güney Osetya'da olağanüstü hâl rejimi ilan etti, bunun üzerine Gürcistan yönetimi Güney Osetya'yı ablukaya başladı (Markedonov, 2010, s. 49).

Ocak 1991-Temmuz 1992 arası dönemde Gürcistan ve Güney Osetya arasında yaşanan çatışmalar artık silahlı çatışma aşamasına geçmiştir (Markedonov, 2010, s. 49). Çatışma artık radikal kararlar aşamasına geçilmiş, Gürcistan yönetimi, başta Cumhurbaşkanı Qamsahurdiya olmak üzere, Osetlerin ayrılıkçı hareketlerine tepki göstermiştir.

Sovyetlerin yıkılması sonrası, Rusya genelinde batı eğilimli kuvvetler hâkimdi, Başkan Yeltsin, Güney Osetya'daki çatışmaları, Sovyet sınırlarının ve yeni bağımsız devletlerin toprak bütünlüğünün sarsılmazlığı prensibine dayanarak çözmeye gayret ediyordu.

Sorunun silahlı aşaması, Soçi kentinde imzalanan ateşkes anlaşmasına dek devam etti. 24 Haziran 1992 tarihinde Rusya ve Gürcistan Cumhurbaşkanı, Boris Yeltsin ve Eduard Şevardnadze Gürcü-Oset sorununun çözümüne yönelik Soçi Anlaşmasını imzaladılar.

Barış anlaşması yapıldıktan sonra Gürcistan üzerindeki Rusya'nın etkisi belli oldu, anlaşma sırasında Gürcü tarafı büyük imtiyazlar vermeye mecbur kaldı. Bu durum, Gürcüler için Güney Osetya'nın kaybı ve gerçek bağımsızlığı demektir. Bu bağımsızlığın, Güney Osetya ve Gürcistan arasındaki sınır hattında Rusya barış güçlerinin varlığı nedeniyle kalıcı olacağı düşünülmekteydi. Rus askeri birliklerinin, Gürcülerin Gürcistan'ın kalbi olarak adlandırdıkları Tiflis'ten birkaç saatlik mesafede konuşlanması, birçok Gürcü politikacı ve batı analistine göre Rusya'nın Güney Osetya'ya müdahalesi Gürcistan'ın zayıflamasına neden olmuş ve Gürcistan tarihi boyunca ilk defa Güney Osetya Gürcü kontrolünden çıkmıştır (Mirabdullayev, 2010, s. 23).

14 Temmuz 1992 tarihinde barış işlemleri başlamıştır (Paşayeva, 2013, s. 123). Rusya, Gürcistan ve Kuzey Osetya barış birliklerini bölgeye yerleştirmiş, askeri operasyonlar durdurulmuş ve ateşkes rejimini kontrol eden Rusya Federasyonu (RF), Gürcistan, Güney ve Kuzey Osetya temsilcilerinden oluşan Ortak Denetim Komisyonu oluşturulmuştur.

14 Eylül 1993 tarihinde Güney Osetya'nın ekonomik altyapısının yenilenmesi ile ilgili Rusya-Gürcistan hükümetler arası anlaşma imzalandı. Bu antlaşmaya göre, 1993-1997 yılları arasında her iki taraf Güney Osetya'nın yeniden inşası için kaynak ayıracaktı. Fakat bu anlaşma çeşitli nedenlerle hayata geçirilemedi.

1995 yılında, AGİT'in himayesi altında ve Rusya'nın aracılığı ile Gürcü-Oset çatışmasının çözümü için başlatılan görüşmeler, tarafların birçok durumda anlaşmaya varmasına yardımcı olmuştur. Fakat asıl mesele olan Güney Osetya'nın durumu çözüme kavuşmamıştır. Gürcistan, Güney Osetya'ya geniş özerklik ve bölgesel altyapının yeniden kurulmasını teklif etse de, Güney Osetya daha önce de olduğu gibi kendi bağımsızlığından vazgeçmek istemiyordu (Mirabdullayev, 2010, ss. 231-232).

Gürcü-Oset sorununun çözümü için Mart 1997'de yapılan yetkili heyetinin görüşü uzman ekiplerinin çalışma biçimini belirledi. Fakat uzmanların ilk görüşmesi Şubat 1999'da Kuzey Osetya'nın başkenti Vladikafkas'ta gerçekleşti ve sorunun çözümü için Uyumlaştırıcı Belge Projesi ortak çalışmanın başlangıcı oldu. Uzman grupların sonraki toplantılarında bir takım fikir ayrılıkları ortadan kaldırıldı ve belge taslağının birçok maddelerinde anlaşma sağlandı.

1.3. 2000-2009 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler

Bu dönemde, Güney Osetya halkının çoğunluğu kendisini Rusya vatandaşı görmektedir. Güney Osetya Cumhuriyeti'nin parlamentosu birçok kez Rusya Federasyonu yönetimine katılmak için talepte bulunmuş, Rusya Federasyonu'nun "Rusya Federasyonu vatandaşlığı hakkında", "Rusya Federasyonu yurtdışında yaşayan vatandaşlarına ilişkin devlet politikası hakkında", ayrıca Rusya Federasyonu Başkanının "Rusya Federasyonu vatandaşlığı ile ilgili kurallara ilişkin esasnemeye ilaveler yapılması hakkında" 17.05.2000 tarihli, 865 sayılı kanuna dayanarak Güney Osetya vatandaşlarına Rusya vatandaşlığının verilmesi istenmiştir (Vəlizadə, 2002, s. 211-212).

2002 yılında Rusya ile Gürcistan arasında devam etmekte olan karmaşık ilişkiler daha da keskin bir karakter aldı. Aralık 2002'de Rus yönetimin Rusya'nın güney şehri olan Soçi ve Abhazya'nın başkenti Sukhumi arasında demir yolunu açması Gürcistan'ın büyük tepkisine neden olmuştur. Şevardnadze, Rusya'nın bu tek tarafı eylemini yasa dışı olarak nitelendirmiştir. Hatta 2003 yazında, Güney Osetya lideri E. Kokoytı Güney Osetya'nın Rusya'ya dâhil olması amacıyla açıkla-

malarda bulunmuştur. Genel olarak, bu dönemde Güney Osetya halkının %60'ı aynı zamanda Rusya vatandaşıydı, geri kalan bölümü ise onlara vatandaşlık verilmesi için müracaat etmişlerdi.

1 Şubat 2003 tarihinde Gürcistan parlamentosu, Rusya'yı Gürcistan devlet egemenliğini ve toprak bütünlüğünü tehdit ve ihlal etmekle suçlayan karar almış, bu kararla Rusya tarafı ile tartışmada inisiyatif ele geçirmiştir. Gürcistan tarafı ayrıca Gürcistan'a destek verilmesi ve oluşmuş durumun çözülmesi için gerekli önlemlerin alınması amacıyla batılı devletlerle görüşmelere başlamıştır.

Ayrıca 30 Ocak 2003 tarihinde, BM Güvenlik Konseyi, BDT barış yetkilerini Temmuz 2003'e kadar uzattı. O tarihe kadar Gürcistan'ın karşı çıkmaması durumunda BM Güvenlik Konseyi alınan bu kararı uygulayacaktı.

Rus yönetimi, Saakaşvili'nin konumunda değişiklikler yapmaya çalışsalar da batı eğiliminin güçlü olması nedeniyle, Saakaşvili'ye karşı bölgedeki ayrılıkçı güçlere siyasi ve diplomatik desteklerini arttırdılar. (Həsənov, 2009, s. 264-265) Gül Devrimi'nden sonra Gürcistan Rusya'dan 1998 sözleşmesinin şartlarına uymayı talep etti. Öyle ki, 1998 yılında İstanbul'da imzalanan anlaşmaya göre Rusya kendi askeri üslerini Gürcistan topraklarından çıkaracaktı. Yeni hükümetin bu adımı ülkenin pratik olarak Batı ile sıkı entegrasyon sürecinin başladığının temel göstergesiydi. Öte yandan Rusya'nın ise Gürcistan'daki askeri üslerini kapatması bu ülke üzerindeki etki gücünü kaybetmesi demektir. Yeni yönetim BDT ülkeleri ve Rusya ile işbirliği, AB, NATO ve ABD ile, aynı zamanda 2004 yılında gerçekleşen Turuncu Devrim'inden sonra Ukrayna ile işbirliğine geçmekle birlikte, Gürcistan, Rus birliklerinin ülke sınırlarını terk etmesi taleplerini arttırarak Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını ilan etmesi meselesine karşı baskıları arttırmıştır. Ülkenin toprak bütünlüğünün restorasyonu yeni lider Mihail Saakaşvili'nin seçim öncesi kampanyasının temel sloganı olmuştu. Yönetime geldikten sonra, ülke bütünlüğünün sağlanması için ilk adım olarak ordunun modernize edilmesi hedeflendi. Bu amaçla Gürcü ordusunun NATO ve Amerikan askeri uzmanları tarafından eğitilmesi ve yeniden silahlandırılması için çalışmalara başlandı (Huseynov, 2008, s. 373).

2004-2008 yılları arasında pasif durumda olan sorun, yeniden aktifleşmiştir. Bu durum, Tiflis'in çatışma yönetimi siyasi-hukuki formatını ve Güney Osetya'da güç dengesini yeniden oluşturmaya gayret etmesi ile ilgiliydi. İktidar değişikliğinden sonra Gürcistan hükümeti NATO ile askeri-siyasi işbirliğinin genişletilmesine özel önem vermeye başladı. Rusya'nın itirazlarına rağmen, Saakaşvili yönetiminin ilk dört yılı boyunca NATO çerçevesinde Gürcistan'da yapılan tatbikatlar, Gürcü

ordusunun NATO benzeri bir yapıyla yeniden kurulması ve silahlandırılması, ABD, Fransa ve İngiltere ile ilişkilerin genişletilmesi, hem ABD'nin hem de AB'nin Gürcistan üzerindeki çıkarlarının arttığını göstermekteydi. Gürcistan'ı ziyaret eden AB ve ABD yetkililerinin Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün desteklenmesi ile ilgili açıklamaları bölücü rejimlere karşı bir tür açık tehdit göstergesiydi. Fakat Abhazya ve Güney Osetya'ya karşı Gürcistan yönetiminin etkinliği istenen sonucu vermedince, 2004 yılının ortalarında Tiflis Tshinvali ilgili güç senaryosunu hayata geçirmeye kalkıştı (Arbatova ve Kokeev, 2011, s. 133).

Yıllardır ekonomik yönden zor günler geçiren Güney Osetya'da, Soçi Anlaşmasında tarafların bölge ekonomisinin iyileştirilmesine yönelik vaatlerini yerine getirmemesi üzerine, kaçakçılık artmış ve temel gelir kaynağı hâline gelmiştir. Kaçak malların satışının yapıldığı Erqneti Pazarı bölgenin ticaret merkezi hâline gelmiş, Erqneti Pazarı'ndan kaçak mallar Gürcistan'ın çeşitli bölgelerine dağıtılmaktaydı. Şunu da belirtmek gerekir, bölgedeki kaçakçılık sadece Osetlerin değil, bölgede yaşayan Gürcülerin de ana geçim kaynağını teşkil etmekteydi (Markedonov, 2010, s. 49-50).

Gürcü yönetiminin, bölgedeki kaçakçılığı engellemek ve Güney Osetya yönetimini ekonomik olarak kendisine bağımlı hâle getirmek amacıyla bölgeye askeri hareket düzenlemesiyle, 8-10 Ağustos 2004 tarihlerinde Güney Osetya'da yeniden savaş başladı. Bu çatışmada sadece ateşli silahlar değil, ayrıca askeri topçu silahları da kullanıldı. Gürcistan'ın Güney Osetya'yı aylarca kuşatacak askeri güce sahip olmaması nedeniye çatışmalar kısa sürmüştür.

2004 Ağustos ayının ortalarında Tiflis ve Tshinvali yönetimleri Rusya'nın arabuluculuğunda ateşkes anlaşması imzaladılar, fakat ertesi gün bu anlaşma bozulmuştur (Huseynov, 2008, s. 74). Bu kısa süreli savaş Rusya'nın bölgedeki politikalarında dönüm noktası oldu. 2004 yılına kadar Moskova statükonun korunması için olaylara tarafsız bir yaklaşım sergiliyordu. Ancak 2004 yılından itibaren Kuzey Kafkasya'nın güvenliği için Güney Osetya'daki durum daha önemli bir hale gelmiş ve bundan dolayı da Rusya tarafını Güney Osetya'dan yana kullanmıştır. Bu nedenle Moskova yönetimi, öncelikli olarak, Tshinvali'yi Tiflis'e karşı kullanılabilecek bir araç olarak bakıyordu. Buna ek olarak Güney Osetya'yı kaybetmek Rusya'nın Kuzey Kafkasya bölgesindeki güvenliğini tehlikeye atacaktı (Arbatova ve Kokeev, 2011, s. 134).

2004-2006 yılları arasında Gürcistan Parlamentosu, bölgedeki Rus barış misyonu kuvvetlerinin ülkeden ayrılmasını onaylayan çeşitli kararlar almıştır. Gürcü-

ler, bölgedeki çatışmaların bir nedeninin de Rus askeri kuvvetlerinin olduğunu, bölgenin istikrarsızlaşmasına yönelik çeşitli çalışmalarda bulunduklarını belirterek, Rus askeri güçlerin yerine uluslararası barış komisyonu güçlerinin bölgeye gelmesini talep etmişlerdir. Öte yandan, Rusya'nın bölgedeki askeri etkinliği Gürcülerce "açık ilhak" gibi değerlendiriliyordu. Güney Osetya ise Rus gücünün bölgede bulunmasını Gürcü işgalini önleyici koruyucu faktör olarak görmekteydi (Markedonov, 2010, s. 51-52).

Haziran 2005'te Cumhurbaşkanı Saakaşvili Güney Osetya için yeni barış planı projesi önerdi. Bu projeye göre, siyasi çözüm, ekonomik iyileştirme ve silahsızlanma ilkelerine dayanarak tamamen özerklik verilmesi ve sorunun üç aşamalı şekilde çözülmesi öngörülmüyordu. Ancak Güney Osetya'nın lideri Eduard Kokoytı ise plan teklifini reddederek Ekim 2005'te Güney Osetyalıların Rus vatandaşı olduğunu belirterek, bir kez daha Rusya'ya bağlanma isteklerini yinelemiştir (Nichol, 2009, s. 2).

Güney Osetya sorununa ilişkin Rusya-Gürcistan arasındaki gerilim Şubat 2006'da, Rus barış gücü askerlerinin Gürcü askerlere ateş açması nedeniyle yine arttı. Gürcü yönetimi bu saldırıların artık kabul edilemez boyuta ulaştığını, Rus barış gücü askerlerinin artık kendi işlevini yerine getirmediği için Güney Osetya'dan çıkarılması gerektiğini, hatta bu amaç için askeri güç kullanmaktan çekinmeyeceklerini belirten sert açıklamalarda bulunmuştur (Həsənov, 2009, s. 264).

Uluslararası baskılar sonucunda Rusya, Güney Osetya ve Abhazya'daki barış gücü komisyonunda bulunan güçleri dışındaki askeri birliklerini 2007 yılında Gürcistan topraklarından çekmiştir. Rus birliklerinin Gürcü topraklarından çıkarılması süreci Rusya-Gürcistan arasındaki gerilimi daha da artırmıştır.

2003-2005 yıllarında Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'da daha çok demokrasi, şeffaflık ve bağımsızlık adı altında gerçekleşen Renkli Devrimler, Putin elinde şekillenen Rus demokrasisine karşı eleştirileri siyasi arenanın merkezine çekti. Kremlin bu durumu hem Rusya'nın kurduğu yeni siyasi hiyerarşik düzene, hem de Rusya'nın uluslararası çıkarlarına karşı tehlikeye olarak görmüştür. Rusya bu tehlikeye karşı 2007 yılında "egemen demokrasi" kavramını uygulamış ve daha sert bir yaklaşım ile bölgede var olduğu yeniden hatırlatmıştır (Medvedev, 2012, s. 32).

12 Kasım 2006 tarihinde Gürcistan'dan ayrılmak amacıyla yapılan bağımsız referandumu sonucunda %99 oranında bağımsızlık yönünde oy kullanılırken, aynı gün yapılan Güney Osetya devlet başkanlığı seçimlerini de %98 oy oranıyla Eduard Kokoytı kazanmıştır. Güney Osetya'daki etnik Gürcüler ve diğer Güney Osetyalılar

arasında yapılan ve Gürcü yönetimi tarafından desteklenen alternatif oylamaya göre yeni lider Gürcistan'a eğilimli Dmitri Sanokoyev seçilmiş ve Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü desteklediğini belirtmiştir (Vəlizadə, 2002, s. 253).

Seçimlerden sonra, Mart 2007'de Cumhurbaşkanı Saakaşvili Güney Osetya için yeni bir barış planı teklifinde bulunmuştur. Barış planında bölge içinde Sanakoyev'in önderliğini yapacağı "alternatif" idari yönetimin oluşturulması öngörülmüyordu (Nichol, 2009, s. 3). Bu teklife istinaden, Gürcistan tarafından Güney Osetya topraklarında "geçici idari birim" kurulmuş ve alternatif hükümet ile görüşmelere başlamıştır. Öte yandan Gürcü yönetim bu görüşmelere Kokoytı yönetimini de davet ederek, diyalog yolunu kapatmadığını göstermeye çalışsa da, aslında alternatif yollar üzerinden Gürcistan'ın ayrılıkçı yönetim ile ilişkilerine son vermeye çalıştığı açıktır. 10 Mayıs 2007 tarihinde ise Sanakoyev, Gürcü yönetim tarafından İdari Birimin başına getirilmiştir. Sanakoyev, bölgedeki sorunla ilgili olarak Brüksel ve Strasbourg'da düzenlenen uluslararası forumlarda katılmış, Tiflis yönetimince, Eduard Kokoytı'dan farklı olarak Güney Osetya'nın "yapıcı" temsilcisi olarak kabul edilmiştir (Markedonov, 2010, s. 53).

Diğer taraftan 2007 yılında Karadeniz'de Rusya'nın askeri deniz kuvvetleri geniş tatbikatlar gerçekleştirerek bölgedeki durumu daha da gerginleştirdi. 2008 yılında ise Gürcistan'a ait insansız istihbarat uçağının Abhazya topraklarında vurulması gerginliği daha da artırarak karşılıklı suçlamaları sertleştirmiş, askeri çarpışma olasılığını arttırmıştır (Qəhrəmanov, 2013).

Şubat 2008'de Tiflis yönetimi Karma Denetim Komisyonu çalışmalarına katılmaktan vazgeçmiş ve komisyonun bünyesine AGİT ve AB temsilcilerinin yanı sıra, "Güney Osetya Yönetimi" başkanı olarak da D. Sanakoeva'nın dâhil edilmesini talep etmiştir (Huseynov, 2008, s. 376).

17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesine istinaden, Güney Osetya parlamentosu da (Kokoytı yönetimi) 3 Mart 2008 tarihinde, daha önce alınan bağımsızlık kararının (12 Kasım 2006 tarihinde yapılan bağımsızlık referandumu) tanınması için Rusya, BDT, BM ve AB'ye çağrıda bulunmuştur.

Öte yandan 2-4 Nisan 2008 tarihinde Bükreş'te yapılan NATO zirvesinde ise Gürcistan'ın yapmış olduğu üyelik başvurusuna olumlu cevap çıkmamış, bölgedeki Rusya baskısı ve Abhazya ve Güney Osetya sorunları nedeniyle Gürcistan'ın hem NATO hem de AB ile bütünleşmesi engellenmiştir.

Mevcut durumun gerginleşmesi, taraflar arasında ortak düşünce tarzının olmaması, özellikle Rusya'nın bölgedeki çıkarlarını korumak için uzun süre Gürcü-

lerle Osetler arasında süren anlaşmazlığı kullanması, Gürcistan'ın NATO-AB-ABD yakınlaşmaları ve askeri tatbikatları, ABD'nin Rusya saldırısına karşı kendisini koruyacağını düşünerek ayrılıkçı bölgelerdeki sert tutumları, tarihe “Beş günlük savaş” adı ile yer alan, Rusya ile Gürcistan arasında yaşanan savaş ile sonuçlanmasına yol açmıştır.

Genellikle, Gürcistan-Rusya ilişkileri her iki ülkenin 20 yılı aşkın bağımsızlıkları boyunca her zaman gergin olmuştur. 2008 yılının Mart ayında Rusya Devlet Başkanı seçilen Dimitri Medvedev'in Gürcistan'a yaklaşımı, bu ülkeye pozisyonu kendisinden önceki Vladimir Putin ile aynıydı. Medvedev'in Gürcistan politikası Rusya-Gürcistan savaşı ile anlaşıldı. Medvedev'in savaşa neden olan Gürcistan politikası aslında Putin'in iktidarı döneminde şekillenen ve Rusya dış politika hedeflerini gerçekleştirme amacı taşımaktadır. Öyle ki, Rusya için Gürcistan bir örnek, 2008 yılı Ağustos olayları ise bir uygulama niteliği taşımaktaydı. Putin, Yeltsin döneminin liberal demokrasi anlayışını Rusya için ciddi bir tehdit olarak görerek, siyaset, ekonomi ve basın yapılarını hiyerarşik bir düzene koyarak yetkileri Kremlin'in elinde toplamıştır.

Ağustos 2008 olayları iki ülke arasındaki ilişkilerin tamamen tahrip edilmesine yol açtı. Rusya'nın Gürcistan'a askeri müdahalesi, daha sonra ise Güney Osetya ve Abhazya'yı bağımsız devlet olarak tanıması iki ülke arasında mevcut ilişkilerin daha da gerginleşmesine neden oldu.

Öyle ki, 2008 yılının Ağustos ayında Gürcü-Oset çatışmasının yeni dönemi başladı. Ayın başlarında Gürcü-Oset çatışma bölgesinde büyük hacimli çatışmalar yaşandı. Askeri çatışmalar öncesi Saakaşvili Güney Osetya'ya geniş özerklik vaatleri içeren açıklamalarına rağmen gerginlik azalmadı (Həsənov, 2009, s. 268).

4 Ağustos 2008'de Gürcü yönetimi, bölücü unsurları Gürcistan Cumhuriyeti'ne (merkezi iktidara) bağlamak için çalışmalara başladı. Öncelikle çatışma bölgesindeki kontrol noktalarının sayısı 24'e çıkarıldı. Daha sonra Gürcistan tarafından çatışma bölgesine ağır askeri araçlar ve yaklaşık 8 bin asker yerleştirildi. Sonraları Güney Osetya'nın bazı bölgelerinde askeri topçular ve hava kuvvetleri de kullanılarak çatışmalar şiddetlendi. Çatışmalar ABD ve Rusya'nın araya girmesiyle 7 Ağustos 2008 tarihinde yapılan ateşkesle son buldu. Ancak kısa sürede ateşkes tarafların birbirini suçlayan ihlal açıklamalarıyla bozulurken, artık dönüşü olmayan yola da girilmiş oldu. Bu sırada Güney Osetya yönetimi bağımsızlığı ilan etmiş ve bunun üzerine Gürcü askeri güçler Tshinvali'yi top atışları ile bombalaya başlamıştır (Tsyganok, 2011, s. 314).

Gürcistan kendi toprak bütünlüğünü sağlamak amacıyla 8 Ağustos 2008 tarihinde Güney Osetya'nın başkenti Tshinvali kentini ele geçirdi. Bunun üzerine çatışma bölgesinden binlerce Oset Kuzey Osetya'ya kaçtı. Rusya, Gürcistan'ı Güney Osetya'yı işgal etmekle suçlayarak Tshinvali şehrinden askeri birliklerini çıkarması için sert uyarılarda bulunmuştur. Rusya, Gürcü saldırıları sırasında bazı Rus Barış Gücü askerlerinin öldürüldüğünü bildirmiş ve hem bölgedeki barış gücü askerlerinin güvenliğini sağlamak hem de kendi vatandaşlarını korumak adına Gürcistan'a saldıracağını açıklamıştır. Aynı gün Rusya askeri birlikleri ile Kuzey ve Güney Osetya'yı birleştiren Roki geçidi aracılığıyla Güney Osetya'ya girdi. Öyle ki Soçi anlaşmasının şartlarını ihlal eden Rusya, 60 binlik kişilik 58. Askeri birliğini Gürcistan'a göndermiştir (Tsyganok, 2011, s. 314).

Böylece, etno-siyasi çatışma olarak başlayan Gürcü-Oset ihtilafı artık Rusya-Gürcistan sorununa dönüşmüştür. Rusya, Gürcistan'a müdahale için her şeyi hazırlamış, Ağustos 2008 başında Rus Karadeniz donanması bu müdahaleye hazır hâle getirilmişti.

Savaşın ilerlemesiyle Rusya hem Güney Osetya hem de Abhazya bölgelerinde kontrolü ele geçirmiş, Tiflis bombalanmış, çoğu stratejik noktayı ele geçirmiş ve Gürcistan'ın savaşın 3. Gününde (11 Ağustos 2008) AB'nin önermiş olduğu ateşkes anlaşmasına razı gelmesine rağmen saldırılarını devam edip (Bianet, 2008), Gürcistan'ı daha büyük taleplere razı olmaya zorlamıştır. Savaşın 4. gününde Rusya saldırıları durdurma kararı almış (Haber Türk, 2008), savaşın 5. gününde 13 Ağustos 2008 tarihinde ise AB'nin önermiş olduğu ateşkes önerisi için Rusya ve Gürcistan anlaşmaya varmıştır (Ajans Kafkas, 2008).

Bu anlaşmaya göre:

- Tüm taraflar şiddeti bırakacaktır.
- Askeri eylemler duracaktır.
- İnsani yardıma sorunsuz erişim sağlanacaktır.
- Gürcü güçleri, kalıcı konumlarına dönecektir.
- Rus güçleri çatışma çıkmadan önceki konumlarına dönecek ve Rusya, Güney Osetya sınırları içinde ilave güvenlik tedbirleri alacaktır (Ajans Kafkas, 2008).

14 Ağustos 2008 tarihinde Abhazya ve Güney Osetya devlet başkanları Rusya'ya giderek anlaşma sağlanan ateşkes bildirgesini imzalamıştır. 16 Ağustos 2008 tarihinde ise Rusya ve Gürcistan arasındaki görüşmeler sonuçlanmış ateşkes anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmada Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne atıfta bulu-

nulmaması Gürcistan'ın gelecekteki toprak kayıplarına bir işaret olarak gösterilmektedir. Zaten savaşın 3. gününde ateşkese razı olan bir Gürcistan'a daha sert bir anlaşma imzalatılması için 2 gün daha savaşın sürdürülmesindeki asıl amaç da budur (Tsyganok, 2011, s. 318).

Ateşkes anlaşmasından sonra Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık talepleri Rusya'ya bildirilmiş, bu talepler de Rusya parlamentosu tarafından 26 Ağustos 2008'de alınan kararla tanınmıştır. Böylece Rusya Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıdığını ilan etmiştir. Medyedev bu gelişmelere istinaden "Ayrılmış cumhuriyetler Rusya tarafından bağımsız olarak tanınır ve bununla ilgili tartışmalar artık fantezidir" açıklamalarda bulunmuştur. AB dönem başkanı Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy de, bu anlaşmanın AB'nin Rusya ile işbirliği için görüşmelerin yeniden başlaması için önemli olduğunu belirtmiştir.

17 Eylül 2008 tarihinde Rusya Federasyonu ve Güney Osetya arasında dostluk, işbirliği ve karşılıklı yardım konularında sözleşme imzalandı, 29 Ekim 2008 tarihinde ise bu sözleşme Devlet Duması tarafından onaylandı. 24 Ekim 2008 tarihinde Rusya Tshinvali'ye büyükelçi atamış, 2009 yılının başlarında ise Güney Osetya'nın Rusya'daki yetkili temsilcilik Enstitüsü elçiliğe dönüşmüştür (Aydın, 2016, s. 46).

Sorunun Çözülmesinde AB Rolü

2.1. Savaş Öncesi AB - Güney Osetya İlişkileri

AB'nin Gürcistan'ın iki ayrılıkçı bölgesindeki sorunlara dâhil olması, 1990'lı yıllara dayanmakta ve daha çok insani yardımlardan oluşmaktaydı, 1997'den itibaren de AB iki çatışma bölgesinde rehabilitasyon programlarına kaynak ayırmaktaydı. (Whitman ve Wolff, 2010, s. 3) Rehabilitasyon için çatışma bölgelerinin finansmanının yanı sıra AB, 2006 yılından bu yana Güney Kafkasya bölgesine en büyük bağışçı olmuştur. Bununla birlikte, taraflar arasındaki düşmanlığın yeniden alevlenmesini önlemek için, bölgedeki ihtilafların çözümüne yönelik rehabilitasyon çabaları ile siyasi eylemlerin tamamlanması ve sürdürülmesi amaçlanmıştır (German, 2007, s. 365).

Gürcistan'ın ayrılıkçı bölgelerine yapılan çoğu yardım 1992-1995 yılları arasında AB tarafından karşılanmıştır. 1999 yılında, ayrılıkçı bölgelerde istikrarın sağlanması ve bölgede AB'ye güvenin oluşması amacıyla AB ile Gürcistan arasında imzalanan partnerlik anlaşması kapsamında AB, Güney Osetya'ya mali yardımda da bulunmuştur. 1997-2006 yılları arasında Güney Osetya'ya 8 milyon Euro yar-

dım yapılmıştır. Bölgede 1993-2006 döneminde yapılan insani yardımın tutarı ise yaklaşık 100 milyon Euro civarında idi (Whitman ve Wolff, 2010: s. 3-4).

Çatışma önleme/yönetim çabaları açısından AB, çatışan gruplar arasında barışçıl bir çözüm bulabilmek için ülkenin demokratik sistemini daha cazip bir yapıya dönüştürmeyi temel amaç olarak görmekteydi. International Crisis Group-ICG raporunda belirtildiği üzere AB, çatışmayı çözme konusunda asıl katkısının Gürcistan'da, Güney Osetya ve Abhazya için bağımsızlıktan daha cazip olabilecek veya Rusya ile bütünleşmekten daha yakın olabilecek, Avrupa değerlerine ve standartlarına dayalı bir devlet yapısının oluşturulmasına yardımcı olmaktır (ICG, 2006, s. 11). Nicu Popescu'nun savunduğu gibi, AB'nin Gürcistan politikasının her örneği, aynı zamanda AB'nin çatışmalara yönelik politikasının bir örneği olduğu sonucuna götürmekteydi (Popescu, 2007, s. 8). AB, bölgedeki gerginliği ortadan kaldırmak için daha açık taahhütlere ve daha doğrudan katkıda bulunmaya başlamalıdır.

Temel olarak, AB'nin çatışmaların çözümüne katkısı, çoğunlukla çatışma bölgelerinin rehabilitasyonu konusundaki ekonomik yardım ve insani yardım projelerine yoğunlaşmıştır. ICG raporunda belirtildiği gibi:

AB'nin Güney Kafkasya'daki ihtilaf çözümünde en önemli katkısı, Abhazya ve Güney Osetya'da ve çevresindeki ekonomik ve altyapı rehabilitasyon programının uygulanmasıdır (ICG, 2006, s. 16).

AB'nin Abhazya ve Güney Osetya'daki yaklaşımı daha çok ekonomik ve insani boyutlara sahip gibi gözükse de bir AB yetkilisinin belirttiği gibi, ayrılıkçı kimliklere karşı AB'nin yaklaşımının arkasındaki gizli siyasi hedefler de tartışılabilir:

- 1) Ayrılıkçı varlıkların Rusya üzerindeki (finansal) bağımlılığını azaltmak ve onlara seçeneklerini çeşitlendirmek için bir fırsat vermek;
- 2) Ayrılıkçılarla Tiflis arasında bağlantı kurmak ve uzlaşmayı teşvik etmek;
- 3) Avrupa ve değerleri hakkında bilgiyi geliştirmek (Popescu, 2007, s. 14).

Öte yandan, ayrılıkçı taraflar, Batı tarafından desteklenen organizasyonların/örgütlerin Batı'nın casusları olduğunu ve ayrılıkçı taraflara karşı Gürcistan için çalıştıklarını iddia ederek, AB'nin eylemlerindeki tarafsızlığa şüphe ile yaklaşmıştır (Popescu, 2007, s. 14). AB ve AB'nin bölgedeki niyetleri hakkındaki bilgi eksikliği, ayrılıkçı taraflarda, AB'nin çatışmalardaki eylemleri ile ilgili soruların artmasına neden olmuştur (Popescu, 2007, s. 17). Üstelik ayrılıkçı bölgelerde AB'nin, bölgedeki çatışmaları çözmek için ABD kadar güçlü olmadığı yönündeki inanç, bölgedeki bir güvenlik aktörü olarak AB'nin itibarını olumsuz etkilemiştir (Popescu, 2007, s. 17).

Bölgede daha görünür bir profil kazanılmasıyla birlikte, AB'nin faaliyetleri ve yetenekleri, ayrılıkçı bölgedeki fiili yetkililer arasında tartışılmaya başlandı. Bazı ayrılıkçı gruplar bu durumu, AB'nin Gürcistan'a gerekli araçları ve desteği sağlamasıyla Gürcistan'ın daha fazla güç kazanacağını düşünülmesi nedeniyle, gizli bir oyun olarak düşünmekte ve AB'nin ayrılıkçı kimliklere potansiyel düşman gözüyle baktığı şeklinde algılamaktadır (Popescu, 2007, s. 17). Öte yandan ayrılıkçı gruplara karşı "tanımama politikası" da, AB'nin Gürcistan hükümetiyle olan ilişkilerinde çok önemliydi (Grevi vd., 2009, s. 386).

Bununla birlikte, bölücü kesimler, AB İzleme Misyonunun (EUMM) bölgedeki konumunu Gürcistan'a daha yakın bulmakta ve Misyonun "Batı'nın Gürcü yanlısı politikasının somutlaştırılması" olarak algılanması nedeniyle, EUMM ile Abhazya ve Güney Osetya arasındaki ilişkiler gergin kalmaktaydı (Grevi vd., 2009, s. 388).

Güney Osetya, gelecekteki seçeneklerini çeşitlendirmek amacıyla Rusya ve AB arasında jeopolitik dengeler aramaktaydı. (Popescu, 2007, s. 19). Dahası, AB, Güney Osetya'daki sosyal, politik ve güvenlik projeleri yerine altyapı projelerine ağırlık vermesi nedeniyle, AB'nin Güney Osetya'daki imajı da gelişmekteydi.

Buna rağmen, 2008 savaşına kadar AB, Güney Osetya'da siyasi bir çözüm bulmak için BM liderliğindeki Cenevre sürecinde doğrudan yer almadı. AB üyesi sadece üç ülke (Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık) Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Gürcistan Cemiyeti üyesi olarak yer almaktaydı ve bireysel olarak Güney Osetya'daki barış sürecine siyasi katkılarını sundular (Stewart, 2006, s. 9).

Üye ülkelerin çatışmayı çözme sürecine bireysel katılımının farklı seviyede olması, AB'nin bir kurum olarak daha büyük bir rol aramasını kısıtlayıcı bir faktör olarak görülmektedir. AB için, Güney Osetya çatışması kolay çözülebilecek bir çatışma olarak algılanmış ve ayrılıkçı güçlerin kolayca çözüleceği düşünülmüştür (Popescu, 2007, s. 16). Ancak bu tavır, sürecin Rusya lehine gelişmesine neden olmuştur.

2.2. Savaş Sonrası İlişkiler

Rusya-Gürcistan savaşı beraberinde iki tip sonuç getirdi. Bir yandan bölgenin hassas istikrarını ve güvenliğini sarstı, diğer yandan ise bölgenin stratejik yapısını değiştirebilecek yeniliklere yol açtı.

Öyle ki, Ağustos 2008'de Medvedev'in yaptığı açıklamalarda bölgedeki stratejik yapının değişeceğine dair mesajlar vermiştir (Medvedev, 2012, s. 21). Medve-

dev, 5 maddeden oluşan yeni dış politika ilkelerinin son maddesinde Rusya'nın yakın çevresinde özel çıkarları olduğunu ve bu bölgelere özel önem göstereceklerini belirtmiştir. Bu açıklamalara istinaden, Medvedev için Gürcistan bir örnek, 2008 yılı Ağustos olayları ise bir uygulama alanıydı, asıl mesele ise, bu olayların arkasında, Rusya'nın dünyaya iletmek istediği tehditkâr bir mesajdı, yeni dış politikasında Rusya'nın neler yapabileceğine ufak bir örnek sunulmuş oldu (Medvedev, 2012: s. 1). Genel olarak, savaş 2003 Irak'ın işgalinden beri uluslararası alanda en çok ses getiren olay oldu.

2003 AB güvenlik stratejisine göre; AB sınırlarında devam eden “dondurulmuş çatışmalar” bölgesel istikrarı tehlikeye sokmaktadır. AB güvenlik stratejisinde de belirtildiği gibi, bölgedeki organize suç işleyen, toplumu işlevsiz hale getiren zayıf devletler, şiddetli çatışmalar tüm Avrupa için sorunlar yaratmaktadır (İşyar, 2008, s. 32),

AB Dönem Başkanı Fransa, barışı sağlamak için çatışan taraflar arasında etkinliği artırmaya çalışıyordu. Ayrıca Fransa pragmatik yaklaşımı da kabul etmişti. Öyle ki, eğer Rusya'nın askeri müdahalesi olduğu hâlde AB Denetleme Misyonu hemen bölgeye yerleştirilecekti. Ancak Fransa AB'ne üye devletlerinin çeşitli dış politik isteklerini dengelemeye mecbur kalmıştır (Larsen, 2012, s. 104).

Rusya, AB dönem Başkanı Fransa'nın aracılığı ile Gürcistan'ın 12 Ağustos'ta imzaladığı anlaşmanın en önemli maddelerinden birine önem vermedi: Rusya askeri kuvvetlerini Güney Osetya ve Abhazya'dan çıkmadı. Ayrıca bağımsız devlet olarak tanıdığı Güney Osetya ve Abhazya ile güvenlik ve ekonomik konularda anlaşmalar imzalayarak bu bölgelerin “bağımsızlıklarını” kontrolüne aldı. Saakaşvili yönetimi ise Rusya'nın ayrılıkçı bölgelerle kurduğu yeni yaklaşımı işgal, Rus emperyalizminin uzantısı ve uluslararası hukukun ihlali olarak tanımakla yetinmek zorunda kaldı.

Genel olarak, Saakaşvili iktidara geldiği ilk yıllardan başlayarak Avrupa ülkeleri ile yoğun işbirliğine başlamış, AB ile ilişkileri geliştirme yönünü seçmiştir. Saakaşvili'nin Gürcistan'a AB misyonunun gönderilmesi talebine istinaden, Finlandiya Dışişleri Bakanı Alexander Stubb, BM ve AGİT arabulucularının bölgede sıkıştıklarını ve yerlerinin AB gözlemcileri tarafından izlenmesi gerektiğini belirtmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanı D. Miliband ise AB gözlemcileri bünyesine mutlaka ABD'nin temsilcilerinin de dâhil edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Böylece, AB'nin arabuluculuk girişimi sonucunda, sorunla ilgili İsviçreli diplomat Heydi Talyavini başkanlığındaki Talyavini Komisyonu'nun ve inceleme görevi

üstlenen olan misyonun kurulması sağlandı. Bu komisyonun başlıca amacı “Beş Günlük Savaş”ın nedenleri ve gidişi hakkında rapor hazırlamaktı. Öyle ki 13 Eylül 2008 tarihinde Rus askerleri sözleşmeye uygun olarak Poti ve Senaki’den çıkarıldı. 15 Eylül’de ise AB Konseyi Gürcistan’da özerk sivil denetim görevinin sürdürülmesi için karar aldı (Larsen, 2012, s. 112).

29 Eylül 2008 tarihinde AB sözcüsü, çatışma bölgesine 300-350 kişilik Avrupa ülkeleri temsilcilerinin gönderileceğine dair açıklamalarda bulundu. Avrupa’nın farklı ülkeleri de Gürcistan’a kendi temsilciliklerini göndermeye hazır olduklarını beyan ettiler. Almanya, çatışma bölgesine 40 kişilik heyet gönderdi, Almanya’nın ardından Fransa, İtalya, Polonya, Finlandiya vb. ülkeler de temsilcilerini bu heyete dâhil olmaları için göndermiştir. Misyon dört yerde - Tiflis, Poti, Qori ve Zuqdu - birliklerin çıkarılması ve ateşkes rejiminin korunması sürecini denetleyecekti (Barbakadze, 2010, s. 58).

Gürcistan’da AB Denetleme Misyonu, genel güvenlik ve savunma politikası çerçevesinde faaliyet göstermiştir. Misyonun görevi Ağustos 2008’da başlamış, ana amaçları ise tüm Gürcistan bölge ve çevre bölgelerde istikrarı sağlamaktır. Kısa süre içinde bölgede mevcut durumun istikrarının sağlanması ve 6 maddelik anlaşmaya uygun olarak sonraki tüm tedbirleri hayata geçirmektir.

Temel görevleri şunlardır:

- 1- Altı maddelik anlaşmaya tam uygun olarak istikrar sürecinin kontrolü ve durumun analizi,
- 2- Mültecilerin ve göçmenlerin iadesi ile ilgili durumun analizi ve kontrolü,
- 3- Taraflar arasında ilişkinin sağlanması, gerilimin azaltılması ve diğer güven önlemlerinin alınması (Barbakadze, 2010, s. 60).

1 Ekim 2008 tarihinde AB ateşkes anlaşmalarına uygun olarak, Güney Osetya ve Abhazya’nın ayrılıkçı bölgeleri ile Gürcistan sınırları boyunca bölgelerde devriye kontrolünü gerçekleştirmek için Gürcistan’a 225 silahsız denetleyici gönderdi. Rus birlikleri 9 Ekim’de bölgelerin sınırları dışında işgal ettikleri “tampon bölgeler” olarak adlandırılan güzergâhtan geri çekildiler. Abhazya’da, Kodori deresi çevresinde ise Rus birlikleri kalmıştı ve bu birlikler Abhazya’nın sınırlarını İnquri çayına kadar genişletme girişimlerine destek oluyordu. Güney Osetya’da ise, 1990 yılının başlarında yaşanan Güney Osetya çatışmalarından beri Gürcistan tarafından yönetilen Akhalqori ilçesinde, Rus birliklerine ait kontrol noktaları bulunmaktaydı (Tsyganok, 2011, s. 305).

Örgütün yardımlarına dâhil olan konular:

1990 öncesinde başlayan kargaşa sonrası imar ve gelişim projelerini gerçekleştirmek için uzun vadeli insani yardımlar başlandı.

Zorunlu göçmenlerin sosyo-ekonomik bölgelere yerleştirilmesi ve göçmenlerin geri dönüşüne yardımcı olmak, kalıcı konutların restorasyonu, okulların, evlerin ve hastanelerin yeniden inşası, su temini ve sulama sistemlerinin sağlanması.

Çiftçilere ve tarım ile uğraşan küçük girişimciler yardımlar yapmak.

Yerel toplulukların sosyal ve ekonomik yönden güçlendirilmesi.

Sivil toplum aracılığıyla demokrasi ve hukukun üstünlüğüne destek olmak.

Çatışma bölgelerindeki ayrımcılığı önlemek, karşılıklı diyalog ve güvenin oluşturulması.

Mayınların ve patlamamış askeri bombaların temizlenmesi (Arbatova ve Kokeev, 2011, s. 132).

Son gelişmeler sonucunda AB devletleri, Güney Osetya sorununun nihai çözümü için yeniden devreye girmiştir. Bu girişimin amacı ise, Rusya ile işbirliğini sürdürmek, Gürcistan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde Güney Osetya ve Abhazya'nın statüsü meselesinin çözümü için Cenevre müzakerelerini sağlamaktır (Barbakadze, 2010, s. 48).

Gürcistan, Rusya, Abhazya, Güney Osetya, ayrıca ABD, AB, AGİT ve BM temsilcilerinin yer aldığı Cenevre müzakerelerinin ilk turu 15 Ekim 2008 tarihinde yapıldı. Görüşmelerde Gürcistan tarafının talepleri şu şekilde özetlenebilir:

Rusya Gürcistan'a karşı güç kullanmayacağına dair taahhüt etmelidir.

Uluslararası güvenlik mekanizmaları oluşturulmalı ve işgal altındaki topraklarda yerleştirilmelidir. Şu anda güvenlik mekanizmaları olarak uluslararası polis kuvvetleri öngörülüyor.

Göçmen ve mülteciler evlerine dönmelidir.

Ayrıca Gürcistan ülkesinin tamamen işgalden kurtarılmasını gerekli görmektedir.

Rusya ise bu taleplere cevap olarak, kendisinin çatışma tarafı olmadığını ve Gürcistan'ın güç kullanmama konusunu Abhazya ve Güney Osetya ile anlaşması gerektiğini belirtmiştir (Allen, 2011, s. 52).

Mevcut durum uzun süre çözümsüz kalmış, çözüm tarafları arasında fikir ayrılıkları ortaya çıkmaya başlamıştır. Öyle ki bazı devletler (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Baltık ülkeleri) Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığının tanınması meselesi üzerine, Rusya'ya daha sert yaptırımların yapılmasını, baskı aracı olarak ortaklık ve işbirliği konularında yapılacak yeni anlaşma görüşmelerinin durdurul-

masını talep ediyorlardı. Öte yandan, İtalya, Almanya ve Fransa'nın başını çektiği bazı ülkeler ise bu tarz baskı tutumun aksine, daha uzlaşmacı bir yol izlemekten yana tavır aldı. AB, Rusya ile ilişkileri normalleştirmek için yeniden diplomatik tedbirlere başladı. 14 Kasım 2008 tarihinde Rusya-AB zirvesi yapıldı. Zirvenin yapılmasından önce Fransa Cumhurbaşkanı N. Sarkozy, AB-Rusya arasındaki görüşmelerin durdurulması için hiçbir nedenin olmadığını belirtmiş, bu fikre Avrupa Komisyonu Başkanı Barosso da destek vermiş, buna karşın diyalog çağrısına Polonya ve Litvanya sert tepkiler gelmiştir (Allen, 2011, s. 40).

İngiltere ve İsveç Dışişleri başkanları ise yeni anlaşmanın imzalanmasının mümkün olduğunu vurgulayarak bunun AB'nin çıkarlarına olacağını, Rusya'nın izole edilmesinin tüm AB'ni olumsuz etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Gürcistan-Rusya sınırlarında durumu gözlemlemek için AB Dışişleri Bakanları, misyonun etkinliğini iki kez uzatmış, AB yüksek yetkili temsilcisi Javier Solono ise bölgeyi bizzat gözaltına aldığını açıklamıştır. Buna karşın Rusya'nın baskısı ile AGİT temsilcileri 30 Haziran 2009 tarihinde Gürcistan'ı terk etmiştir. Öte yandan Talyavini Komisyonu savaşın nedenini araştırma sonucunu 23 Haziran 2009 tarihinde açıklamış, buna göre savaşın Gürcistan tarafından başlatıldığını ve Rusya'nın da Gürcistan'daki durumu gerginleştirdiğini belirtmiştir. Komisyonun sunduğu sonuca ise Saakaşvili sert tepki göstererek, komisyonun Rusya'nın çıkarlarını savunduğunu bildirmiştir. Tarafsız bakılırsa, Gürcistan'ı güç kullanarak toprak bütünlüğünü sağlamaya iten ABD ve AB yetkililerinin Gürcistan'ı destekleyen açık mesajları iken, komisyonun aldığı karar ile ABD ve AB'nin Gürcistan'ı yalnız bıraktığı görülmektedir (Arbatova ve Kokeev, 2011, s. 120).

Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü savunan ABD ve AB, Rusya'nın sert Gürcistan politikası karşısında Tiflis'e sadece siyasi destek verebildi. Gürcistan ABD'nin verdiği 1 milyar dolar ekonomik yardım dışında Rusya'ya karşı "onurunu" koruyacak destekten mahrum kaldı. Ayrıca Gürcistan savaşın üstünden 1 yıl geçmesine rağmen Mart 2009'da, Gürcistan konusunda hiçbir ilerleme elde etmediği hâlde, Rusya ile kesilen ilişkilerini yeniden başlamaya karar verdi.

AB de, "Beş Günlük Savaş" nedeniyle süresiz olarak ertelediği Rusya ile yapılan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması müzakerelerine Kasım 2009'da tekrar başladı. ABD ve AB'nin Rusya ile ilişkilerini kısa sürede normalleştirmek istemesinin başlıca nedeni, Rusya'nın Gürcistan'dan çok daha önemli bir aktör olmasıydı. Rusya da ABD ve AB ile ilişkilerini kısa sürede normalleştirerek "Gül Devrimi" lideri Saakaşvili'yi izole etmeyi başardı.

Rusya özellikle Abhazya ve Güney Osetya sorununu kullanarak Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik uyumunu kırmaya ve Gürcistan'ı Rusya yörüngesinde tutmaya çalışmaktadır. Bu politika, 2011 yılında Rusya Devlet Başkanı D. Medvedev'in, "2008 yılı savaşındaki Rusya'nın Güney Osetya'daki başarısı NATO'nun bölgede genişlenmesini önledi" şeklindeki açıklaması ile de teyit edilmiştir (Foucher ve Giuliani, 2008, s. 2).

AB Rusya'nın çatışma bölgelerindeki faaliyetleri nedeniyle, Rusya'ya karşı sert yaptırımlar uygulamaması nedeniyle, bazı siyaset bilimciler tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştirileri şu şekilde özetleyebiliriz:

Birincisi, ekonomik yaptırımlar. Nitekim AB, Rusya ile karşılıklı enerji bağımlılığına göre Rusya'ya karşı hiçbir ekonomik yaptırım uygulayamadı. AB'nin doğalgaz ihtiyacının yaklaşık %30'u Rusya'dan karşılanmaktadır. Bu alanda AB Rusya'nın en kârlı ve büyük piyasasıdır. Genel olarak, açıkça görülüyor ki, Moskova Avrupa ile herhangi bir olumsuzluk durumunda, enerji konularına temas etmemiş ve bu konuda özellikle ihtiyatlı davranmıştır. Zaten Rusya'nın, savaş sırasında Gürcistan'dan geçen enerji nakil hatlarını vurmaması, bu durumu destekler niteliktedir. Buna rağmen AB ekonomik yaptırımların uygulanmasından tamamen vazgeçmedi. Aynı zamanda AB ülkelerinde faaliyet gösteren Rus şirketlerini engellemek için başlatılan tartışma AB'nin açık piyasa kurallarına dayalı güvenini kırmıştır.

İkincisi, Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesine konan veto. Öyle ki, Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne kabul olmasına konan veto, AB'nin Rusya'dan beklediği uluslararası ticaret kurallarına saygı ilkesi ile çalışmaktadır. Öyle ki, Doha görüşmelerinden sonra, örgütün zayıfladığı bir dönemde Dünya Ticaret Örgütü'nü bu konuda siyasi olarak kullanmak uygun görülmedi.

Üçüncüsü, Rusya'ya yasaklar koymak. Rus vatandaşlarının, AB ülkelerini ziyaret etmesini ve burada çalışmalarını kısıtlamak iyi karşılanmadı, AB uyguladığı vize yaptırımları konusunda daha iyi düşünmelidir (Barbakadze, 2010, s. 63).

8 Haziran 2014 tarihinde yapılan Güney Osetya'da parlamento seçimleri yine AB tarafından tanınmayarak, uluslararası hukukça tanınan Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliğini desteklendiğine dair teyit mesajları verilmiştir. Kasım 2014'te Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'ya ile entegrasyon ve işbirliği amacıyla hazırladığı anlaşma nedeniyle normalleşme sürecine giren taraflar arasında ilişkilerin yeniden gerilmesine neden olmuştur, 17 Kasım'da Avrupa diplomatik heyetinin başkanı Federika Mogherini, Rusya'nın attığı bu adım nedeniyle rahatsızlığını dile getirmiştir. (Abhazya, 2014) Sorun hâlâ çözülmemekle birlikte, AB'nin Rusya'ya karşı uygulayacağı olası yaptırımlardan biri 2014 yılında Gürcistan ile sınırda bulunan Soçi kentinde yapılacak Kış Olimpiyat Oyunları'nı boykot

ilan etmekte. Çek Başbakan Yardımcısı Aleksandr Vondra yaptığı açıklamada, Rusya'nın mevcut politikasını devam ettirmesi halinde Olimpiyat oyunlarının Rusya'da yapılamayacağını belirtmiştir. Bu söylemlere rağmen, Rusya'nın tutumunda bir değişiklik olmazken, Soçi Kış Olimpiyatları beklendiği gibi Rusya'da düzenlenmiş, AB'den Olimpiyatlar için hiçbir şekilde boykot uygulanmazken, şaşırtıcı bir şekilde Gürcistan da Olimpiyatlara katılmıştır. Olimpiyatlarda Gürcü sporcuların da yer alması, Rusya ile Gürcistan arasındaki ilişkilerin ısınması yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilmiş ve her iki tarafın gelecekte üst düzey görüşmeler yoluyla başarılı sonuçlar elde edeceği ümit ediliyordu (Mahmudlu ve Əhmədov, 2010, s. 46).

Ağustos 2008'den beri devam eden Rusya-Gürcistan arasındaki sorun, bazı siyaset bilimcilerine göre, AB'nin soruna karşı sergilediği ikili tutum, bir yandan sorunun Gürcistan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde çözümüne çalışılması, diğer yandan ise Rusya ile ilişkilerin bozulmaması için gerekli gayretin gösterilmesi, aslında AB'nin sorunu çözmeyi amaçlamadığını göstermektedir.

Sonuç

Ağustos 2008'den beri ABD ve AB'nin sözde destekleri ile Güney Osetya sorununa çözümler getirilmeye çalışırken, aslında yıllardır bir şeyin değişmediği görülmektedir. Konu ile ilgili Gürcü yönetimin asıl gerçeği kabul etmesi, bölgede kalıcısı istikrar için düşman olarak tanımladığı Rusya ile işbirliğinin sağlanmasının kaçınılmaz olduğu anlaşılmıştır.

2014 Soçi Kış Olimpiyatlarına Gürcü sporcuların da katılması ortamın yumuşama eğiliminde olduğu, yeni yönetimin eskiye oranla daha yapıcı bir yol izlediğini göstermektedir (Mahmudlu ve Əhmədov, 2010, s. 46).

Günümüzde aslında çözümsüzlüğü nedeniyle unutulmaya yüz tutmuş bir konu olan Güney Osetya sorunu, stratejik ilişkilerin arasında AB-ABD ve Rusya'nın bölgedeki çıkarları nedeniyle ara ara gündeme gelse de, taraflar arasında yaşanan ihtilaflara rağmen NATO, ABD, AB ve BM de facto olarak mevcut durumu kabul etmiş gözükmemektedir.

Son gelişmeler ışığında 9 Nisan 2017 tarihinde Güney Osetya'da yapılan referandum ve devlet başkanlığı seçimi sonuçları, ilgili uluslararası yapılar tarafından yine kabul edilmemiş ve seçimler boykot edilmiştir. İlgili referandumda Güney Osetya adının kuzeydeki akrabalarına ait olan Alanya ismiyle değiştirilmesi oyla-

ması sonucu %78 ile evet oyu çıkmıştır (Time Turk, 2017). Güney Osetya'nın bu isim değişikliği yapma isteğinin ardındaki niyet Rus yönetimine olan halkın sadakatini göstermektir, bunun sonucunda bölge halkına Rus yardımlarının artması amaçlanmıştır. Ağustos 2008'den beri Gürcistan yönünden izole olan ve sadece Rus yardımları ile ekonomisini ayakta tutmaya çalışan Güney Osetya, bu tarz referandum, seçimler, Rusya ile ek ittifak anlaşmaları ile Rus yönetim tarafından unutulmak istemediğini göstermeye çalışmaktadır.

Buna ek olarak, Güney Osetya yönetimi bölgenin Alanya adıyla anılacak olmasıyla, mevcutta Alanya Cumhuriyeti olarak anılan Kuzey Osetya ile birleşme hayallerini sürdürdüğünü göstermektedir. Bunun için de Rus yönetimini ilhak niyetiyle ikna etme çabalarına devam etmektedir, zaten bölge resmi olmasa da fiili olarak Rus toprağı niteliğı taşımaktadır.

Öte yandan bu referandum ile Gürcistan toprak bütünlüğü sorunu ile ilgili kısa dönem içerisinde stratejik açıdan bir gelişmeye neden olmayacağı, mevcut durumun korunacağı beklenmektedir.

Nisan 2016'da Güney Osetya yönetimi, ertelediğı Rusya'ya bağlanma referandumunun 9 Nisan 2017 tarihindeki devlet başkanlığı seçimlerinden sonra yapılacağını belirtmişti, bu tarihin resmi olarak açıklanması bekleniyor.

Öte yandan 30 Temmuz 2017'de başlayan NATO'nun Noble Partner 2017 tatbikatı Gürcistan'da yapılmış, bu tatbikat ile NATO ve üye devletlerin Güney Osetya konusunda hâlâ Gürcistan'a destek verdiklerini göstermektedir (AA, 2017).

31 Kasım 2017 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış olan ve Nisan-Eylül 2017 arası dönemi kapsayan Gürcistan'daki İhtilafa İlişkin Konsolide Raporu'nda taraflar arası ilişkiler özetlenerek anlatılmıştır. Raporun amacı, Ağustos 2008 ihtilafından sonra Gürcistan'daki durumun kayda geçirilmesi, AK'nin ilgili faaliyetleri hakkında rapor hazırlanması ve AK'nin daha sonraki eylemlerini önermektir. Rapor dört bölümden oluşmaktadır (Council of Europe, 2017):

- İncelenen dönemdeki önemli gelişmeler hakkında güncellemeler;
- Çatışma ile ilgili yasal yükümlülüklerin ve taahhütlerin ve sonuçlarının değerlendirilmesi;
- Çatışmadan etkilenen bölgelerdeki insan hakları durumu;
- Mevcut AK faaliyetleri, çatışmaların sonuçlarını, takiplerini ve gelecekteki eylemlere ilişkin önerileri ele almak.

Rapora göre sorunun çözümü için oluşturulmuş olan Sekretaryanın, ihtilaf-
lı bölgelerde yaşananların izlenebilmesi ve raporlanabilmesi için daha önceden
planlanmış Abhazya ve Güney Osetya ziyaretleri bölgedeki engellemeler nedeni-
yle yapılamamıştır. AK (Sekretarya üyeleri ve uzmanları) Güven Artırıcı Önlemler
kapsamında bölgedeki insan haklarının durumunu incelenmesi için Sekretaryanın
bölgeyi ziyaret etme çabaları devam etmektedir.

Raporlama dönemi boyunca, Güney Osetya'ya uluslararası aktörlerin erişimi
kısıtlanmıştır. 3 Mayıs 2017 tarihinde BM Genel Sekreteri, BM MYK'nın insani bir
değerlendirme misyonunun Tskhinvali ve Akhagori'ye sürecin ilerlemesine yar-
dım için gönderildiğini bildirdi ve böyle çabaların devam ettirilmesi ve daha da
artırılması için çağrıda bulundu.

Heyetle bir araya gelen Gürcistan Kamu Savunması ve sivil toplum temsilcile-
ri, çeşitli baskılar uygulanması nedeniyle Abhazya ve Güney Osetya'daki STK'lar ve
sivil toplum aktörleri ile yüz yüze doğrudan temas kapsamının azaltıldığına dikkat
çektii. Heyet, Ağustos 2017'de Güney Osetya'nın fiili makamları tarafından geçici
olarak gözaltına alınan ve uluslararası bir medyada eleştirel yorumlarıyla ilgili ola-
rak suçlanan bir aktivist davasını da gündeme aldı. Daha genel olarak, delegenin
görüşmecileri, STK'ların Güven Artırıcı Önlemler Mekanizması programı gibi ça-
tışmanın sonuçlarına hitap etmesini sağlayan mevcut araçların önemini vurgular-
ken, bölgedeki sivil toplum aktörlerine daha güçlü bir uluslararası dikkat ve destek
çağrısında bulundu.

Güney Osetya'da uluslararası gözlemcilere uygulanan erişim kuralları nede-
niyle bölgedeki inceleme ve iyileştirme çabaları yıllardır sonuçsuz kalmaktadır.

Kaynakça

Kitaplar

- Arbatova N.K., Kokeev A.M. (2011). *European union and regional conflicts*. Moscow: IMEMO RAN (Or-
jinal Dil: Rusça)
- Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane (eds.) (2009). *European security and defence policy:
The first 10 years (1999-2009)*. Paris: The European Union Institute for Security Studies.
- Huseynov V.A. (2008). *South Caucasus: trends and problems of development (1992-2008)*. Moscow: The
Red Star. (Orjinal Dil: Rusça)
- Markedonov, Sergei (2010). *Turbulent Eurasia: interethnic, civil conflicts, xenophobia in the newly inde-
pendent states of the post-Soviet space*. Moscow: Moscow Bureau for Human Rights, Academia.
(Orjinal Dil: Rusça)

- Mirabdullayev, Adil. M. (2010). *Rusiyanın postsovet məkanında geostrategiyası*. Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, BDU. Bakı
- Popescu, Nicu (2011). *EU Foreign Policy and Post-Soviet Conflicts: Stealth Intervention*. New York: Routledge
- Tsyganok, Anatoly Dmitrievich (2011). *The war in the Caucasus 2008: The Russian view. Georgian-Ossetian War August 8-13, 2008/2nd edition, supplemented*. Moscow: Airo-XXI. (Orjinal Dil: Rusça)
- Vəlizadə, İlqar Maqsd oğlu (2002). *Etno-territorial böhran: III minilliyin astanasında dünya təcrübəsi*. Bakı: Publisity.
- Wright, John F. R. (1996). *The geopolitics of Georgia*. (Eds.) John F. R. Wright, Suzanne Goldenberg, Richard Schofield. Transcaucasian boundaries. London: UCL Press.
- Yapıcı, Utku (2004). *Türk dış politikasının yeni açılımları, Orta Asya ve Kafkasya*. İstanbul: Otopsi Yayınları.

Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

- Aydın, Ülviye (2016). "Abhazya və Güney Osetya sorunu: Avropa Birliyi-Gürcistan ilişkilerinin 'istenmeyen' gündemi". *Avrupa Birliği'nin bölgesel ihtilaflara yönelik politikaları*. Uğur Burç Yıldız (Ed.). Ankara: Detay Yayıncılık, s.11-53
- International Crisis Group (20 March 2006). "Conflict Resolution in the South Caucasus: The EU's Role". Europe Report No. 173
- İşyar, Ömer Göksel (Kış 2008), "Günümüzde uluslararası güvenlik stratejileri: Kavramsal çerçeve ve uygulama", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 2, Sayı: 3, s. 1-42.
- Michel Foucher, Jean-Dominique Giuliani (2008). "The European Union and the Russian-Georgian war". Fondation Robert Schuman, European issues, No. 108, p.1-8
- Paşayeva, Gülşən (2013). Avropa İttifaqı və Cənubi Qafqaz münaqişələri. *Bakı Universitetinin xəbərləri, Sosial-siyasi elmlər seriyası*. Bakı: Politologiya, №3, s 120-131.
- Popescu, Nicu (March 2007). "Europe's Unrecognized Neighbours: The Abkhazia and South Ossetia". CEPS Working Document. No. 260. p.1-41.
- Popescu, Nicu (2009). "EU and the Eastern Neighbourhood: Reluctant Involvement in Conflict Resolution". *European Foreign Affairs. Review 14*. Kluwer Law International BV. p.457-477.
- Richard G. Whitman, Stefan Wolff(2010), "The EU As A Conflict Manager? The Case Of Georgia And Its Implications", *International Affairs*, Vol. 86 No. 1, P: 1-21.

Elektronik Kaynaklar

- Ajans Kafkas (14.08.2008), "İki farklı barış planı". Erişim tarihi: 10.09.2018, <http://ajanskafkas.com/haber-arsivi/iki-farkli-baris-plani>.
- Allen, Nan Susan (2011). Georgian-Ossetian conflict: In search of peace, collection articles of Geor-

gian authors. Institute for Conflict analysis and resolution, George Mason University; *Center for Information Technologies*, p.66 Erişim Tarihi: 08.09.2018, <http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/10040/1/Georgian-South%20Ossetian%20Conflict.pdf> (Orjinal Dil: Rusça)

Barbakadze, Sophio (2010). The European Union's role in conflict resolution process Cases of Georgia and Moldova, Tbilisi: Institute for European Studies Erişim Tarihi: 09.09.2018, http://ies.tsu.edu.ge/data/file_db/barbaqadze/The%20EU%20role%20in%20conflict%20resolution%20process%20cases%20of%20Georg.pdf. (Orjinal Dil: Rusça)

Council of Europe (31.10.2017). Consolidated report on the conflict in Georgia (April 2017 – September 2017). Erişim Tarihi: 19.09.2018, <https://rm.coe.int/1680763063>.

Ertaş, Uğur (25.11.2009). “Güney Osetya raporu”. TUIC Akademi. Erişim Tarihi: 28.08.2018, <http://www.tuicakademi.org/guney-osetya-raporu/>.

Nichol, Jim (03.03.2009). Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests, Congressional Research Service, CRS Report for Congress. No:7-5700. Erişim tarihi: 09.09.2018, <https://fas.org/sgp/crs/row/RL34618.pdf>.

Türkiye’de Sosyal Bilimler Alanında Azerbaycan ile İlgili Yazılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Bahman Huseynli*

Öz: Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sosyal bilimler alanında Azerbaycan ile ilgili yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesidir. Bununla birlikte çalışmada Azerbaycan ve Türkiye arasındaki eğitim ilişkilerine de ışık tutulmaya çalışılmıştır. Çalışma nitel bir araştırma olup, sistematik yaklaşım ve tümevarım yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılan bu çalışmada lisansüstü tezler içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışma bağlamında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesinden yararlanılmıştır. Ulusal Tez Merkezi’nin gelişmiş tarama sistemi kullanılarak Azerbaycan ile ilgili sosyal bilimler grubu içerisindeki yüksek lisans ve doktora tezlerine ulaşılmıştır. Çalışmaya 1994-2018 yılları arasında Türkiye’deki üniversitelerde sosyal bilimler alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri dâhil edilmiştir. Bu kapsamda 109 adet yüksek lisans ve 24 adet doktora tezi olmakla toplam 133 adet lisansüstü tez incelenmiştir. Çalışma bağlamında analiz edilen çalışmalar yıllara, tezin yazıldığı dile, eğitim düzeyine, yapıldığı üniversiteye, yapıldığı enstitüye, yapıldığı anabilim dalına ve yapıldığı sektöre/alan göre incelenmiştir. Çalışmanın bulguları sonucunda son 25 yılda Türkiye’de sosyal bilimler alanında Azerbaycan ile ilgili yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bulguları çalışmanın amacı doğrultusunda değerlendirilmiştir. Ayrıca yıllar, tez türleri ve tez konuları bağlamında da ortaya konulan bulguların gelecekte tez yazar kişilere ışık tutacağı ve iki ülke arasındaki bilimsel literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilimler, Azerbaycan, Türkiye, İçerik Analizi, Tez Çalışması.

* Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pazarlama Bölümü Doktora Programı,
bahmanhuseynli92@gmail.com

1. Giriş

Ekonomik kalkınma, kişisel gelişim, sosyalleşme ve mesleki kazanım yanında kültürel etkileşim, bilgi üretimi, bilginin paylaşımı ve transferi noktasında büyük önem taşıyan öğrenci değişim programlarının kamu diplomasisi faaliyetleri arasındaki stratejik önceliği giderek artmaktadır. Uluslararası öğrenci çalışmaları, ülkelerin birikim ve değerlerinin dış dünyada da tanınması ve anlaşılması noktasında farklı toplumların bilgilendirilmesine büyük katkı sağlamaktadır (Budak, 2012, s. 37). Günümüzde uluslararası öğrenci hareketliliğinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Fransa, Almanya, Çin, Japonya, Rusya gibi ülkelerin öne çıktığı görülmektedir. ABD, İngiltere, Avustralya, Kanada gibi ülkeler uluslararası yükseköğretime büyük önem vererek ülkelerindeki üniversiteleri markalaşmaya teşvik etmektedirler. Ayrıca, dünyanın çoğu ülkesi de uluslararası yükseköğretim pazarından pay almak için stratejiler geliştirmektedir. Üniversite eğitiminin her düzeyinde uluslararasılaşmanın temel unsuru ise bir ülkeden diğerine eğitim almak amaçlı giden öğrencilerdir. Uluslararası öğrenci dolaşımı, ülkeler ve kültürler arasında karşılıklı anlayışı, işbirliğini ve dayanışmayı artırdığından ve küresel barışa katkı sağladığından önemli bir kamu diplomasisi aracı olarak değerlendirilmektedir (Bevis ve Lucas, 2007). Öğrenci değişim programları, ülkelerin birikim ve değerlerinin dış dünyada da tanınması ve anlaşılması noktasında yabancı toplumların bilgilendirilmesine büyük katkı sağlamaktadır. Bugün pek çok gelişmiş uluslararası yükseköğrenimi kamu diplomasisinin önemli bir enstrümanı olarak kullanmaktadır. Öğrenci değişim programları, uzun vadede ülkelerin dış politika faaliyetlerine çok daha olumlu katkı sağlayabilecek faaliyetlerdir. Öğrenci değişim programlarının Türkiye uygulamaları, Türk siyasi ve ekonomik hayatında meydana gelen gelişmelere paralel bir seyir izlemiş ve kendine has bir yapı kazanmıştır (Budak, 2012, s. 63).

Türkiye ile Azerbaycan arasında da ikili ilişkiler her alanda olduğu gibi eğitim alanında güçlü bir şekilde ilerlemektedir. Bu bağlamda ele alındığında yıllardır binlerce Azerbaycan uyruklu öğrenci Türkiye’de eğitim almış ve eğitim almaya devam etmektedir. Bununla birlikte Türkiye üniversitelerinde farklı enstitülerde ve farklı anabilim dallarında Azerbaycan ile ilgili lisansüstü tezler de yazılmıştır. Bu tezlerdeki genel ortak akımın ortaya konulması ve akademik çalışmaların yönünün ortaya çıkarılmasından dolayı bu tezlerin incelenmesi gereği duyulmuştur. Bu bağlamda, çalışmanın amacı Türkiye’deki üniversitelerde sosyal bilimler alanında Azerbaycan ile ilgili yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesidir. Bu doğrultuda öncelikle, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki eğitim ilişkileri incelen-

miş, daha sonra ise Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesinden belirlenmiş kıstaslar doğrultusunda ulaşılan tezler incelemeye tabi tutulmuştur.

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkileri farklı alanlarda ve farklı kapsamlarda inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları da Azerbaycan-Türkiye eğitim ilişkileri bağlamında yapılmıştır. Mammedov (2013) tarafından yapılan çalışma, 2003-2010 yılları arasında Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında öğrenci değişimi alanındaki işbirliğini ilk kez dizesel ve bütünsel bir yaklaşımla ele almıştır. Büyükbaş (2017) tarafından yapılan çalışmada ise, Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti eğitim ilişkilerine genel kapsamda ışık tutulmuştur.

2. Azerbaycan ve Türkiye Eğitim İlişkileri

2.1. Azerbaycan ve Türkiye İlişkileri

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkiler uzun yıllar öncesine dayanmaktadır. Türklerin Orta Asya’dan Orta Doğu, Kafkasya ve Anadolu topraklarına gelmesinden başlayan kardeşlik ilişkileri sonradan coğrafi uzaklık, ekonomik ve politik farklılıklar dolayısıyla bir birinden uzaklaşmalara neden olsa da, aynı dilin konuşulması, aynı dini inanca sahip olma ve kardeşlik ilişkilerinin unutulmaması Azerbaycan ve Türkiye arasında güçlü ilişkiler ile birlikte iki devlet arasındaki diplomatik ilişkilerin de her yıl olumlu yönde gelişmesine getirip çıkarmaktadır.

18 Ekim 1991’de bağımsızlığını yeniden ilan eden Azerbaycan Cumhuriyeti’ni tanıyan ilk devlet Türkiye Cumhuriyeti olması iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlü diplomatik ilişkiler düzeyinde olduğunu göstergesidir. Ayrıca, 28 Mayıs 1918 yılında kurulan bağımsız ve demokratik Azerbaycan Cumhuriyeti’nin ilk olarak Osmanlı Devleti tarafından resmi olarak tanınması ikili ilişkilerin yüz yıl öncesinde de güçlü olduğunu göstermektedir.

Azerbaycan ile Türkiye arasında diplomatik ilişkiler ise resmi olarak 14 Ocak 1992’de başlamıştır. Artık 25 yılını geride bırakan Azerbaycan-Türkiye arasında diplomatik ilişkiler her alanda gelişerek devam etmektedir. Türkiye ile Azerbaycan arasında bu güne kadar 216 adet imzalanmış anlaşmanın olması ve üst düzey resmi ziyaretlerin sayısı her yıl katlanarak artması sağlam temeller üzerine inşa edilmiş ikili ilişkilerin daha da gelişmesini sağlamaktadır (İbrahim, 2017, s. 4).

Azerbaycan-Türkiye ilişkileri karşılıklı güven ve dayanışma temelinde şekillenerek uluslararası platformlarda da başarıyla devam ettirilmektedir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Konseyi, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi ve İslam İşbirliği Teşkilatı'nda karşılıklı ulusal çıkarlarımızın korunması yönünde sergilediğimiz başarılı işbirliği büyük öneme sahiptir (İbrahim, 2017, s. 6).

Azerbaycan'ın Hazar Denizi'ndeki enerji kaynaklarının dünyaya çıkışını sağlayan "Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı" ve "Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı" projelerinin gerçekleştirilmesi Azerbaycan ve Türkiye arasındaki kardeşliğin yanı sıra diplomatik stratejik ortaklığın da tezahürüdür. Bununla birlikte, yüzyılın projesi olan kabul edilen 45 milyar dolarlık Güney Gaz Koridoru projesi Azerbaycan ve Türkiye'nin çabaları ve mali destekleri ile gerçekleştirilmeye başlamıştır. Şu anda bu projenin büyük öneme sahip bölümleri olan Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) ve Transadriyatik Boru Hattı (TAP) projeleri de hayata geçirilmektedir ki, bu projeler de hem Azerbaycan'ın hem Türkiye'nin büyük stratejik kazanımlarına neden olacaktır. Ayrıca, Büyük İpek Yolu'nun yeniden oluşturulması kapsamında en önemli projelerden biri de Pekin'den Londra'ya kadar geniş bir coğrafyayı kısa bir yol ile bir birine bağlayan Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı projesidir.

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki stratejik ilişkiler hem dünya seviyesinde, hem bölge seviyesinde hem de iki ülke arasında üst düzeyde güçlü bir şekilde ilerlemektedir. Azerbaycan bağımsızlığının ilk yıllarından Türkiye tarafından verilen destek iki ülkenin kardeşlik ilişkileri ile birlikte stratejik ortaklığının da göstergesidir. Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) olmak üzere, Azerbaycan'dan Türkiye'ye yapılan yatırımların hacmi her geçen yıl artmaktadır ki, gelecek yıllarda bu yatırımların 20 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Bu yatırım meblağı Azerbaycan'ın yurtdışında yapmış olduğu en büyük hacimli yatırım olmakla birlikte, Türkiye'ye yapılan yabancı yatırımlar sırasında da ilk sıralarda yer almaktadır.

Ekonomik, politik, stratejik işbirliği, uluslararası arenalarda destek olma vd. tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da Azerbaycan ve Türkiye ilişkileri güçlü bir şekilde ilerlemekte ve mühim öneme sahip olmaktadır.

2.2. Azerbaycan ve Türkiye Eğitim İlişkileri

Azerbaycan ile Türkiye arasında tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da ilişkiler önemli yer tutmaktadır. Özellikle 1992 yılından bu tarafa eğitim alanında yapılan ikili anlaşmalar kapsamında bu ilişkiler daha somut olarak görülmekte-

dir. Türkiye’de eğitim alan Azerbaycan uyruklu öğrenciler ve Azerbaycan’da eğitim alan Türkiye uyruklu öğrenciler iki kardeş ülke arasında tüm alanlarda ikili ilişkilerin daha iyi bir şekilde geleceğe taşınmasında mühim rol oynamaktadır.

Azerbaycan ve Türkiye arasında eğitim ilişkileri uzun yıllara dayanmaktadır. Bağımsız ayrı iki devlet olan Azerbaycan ve Türkiye arasındaki eğitim alanında ilişkiler 20. yüzyılın ilk yarısında dayanmaktadır. Şöyle ki, 28 Mayıs 1918 yılında bağımsız ve demokratik devlet olan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti ile Osmanlı Devleti arasındaki eğitim alanına ilişkin işbirliği imzalanmıştır. Bu işbirliği sözleşmesine göre, Azerbaycan Parlamentosu Türkiye’den ders kitabı getirtilmesi için Azerbaycan Maarif Nazırlığına özel bir bütçe aktarmış ve Maarif Nazırlığı önderliğindeki bir heyet Azerbaycan okullarında çalıştırmak üzere Osmanlı Maarif Nazırlığından 50 öğretmen talep etmiştir. Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı ortamında 50 öğretmen talebini karşılamıştır (Aydemir ve Süreyya, 1959, akt. Büyükbaş, 2017). Sonradan Sovyetler Birliğine katılan Azerbaycan ile Osmanlı Devleti’nin yerinde yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması eğitim alanı da dâhil olmakla, hemen hemen her alanda ilişkiler bitirilme düzeyine getirilmiştir. Bunun başlıca nedeni ise iki kardeş ülkeni bir birinden uzak düşürmek, ilişkileri mahvetmek, milli bilinci unutturmak idi.

1991 yılında Azerbaycan’ın yeniden bağımsızlık kazanması Türkiye ile olan ilişki ve işbirliğini de yeniden başlatmıştır. Her alanda olduğu gibi eğitim alanında da iki ülke arasında antlaşmaların yapıldığı görülmektedir. Azerbaycan bağımsızlık sonrası Türkiye Cumhuriyeti ile çok sayıda işbirliği antlaşması imzalanmıştır ki, bunlardan biri de 1992 yılının mayıs ayında Bakü’de imzalanan ve aynı yıl 14 Temmuz’da Türkiye Büyük Millet Meclisinde kanunlaşan eğitim işbirliği anlaşmasıdır. 3 Mayıs 1992 yılında Bakü’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Eğitim, Öğretim, Uzmanlık Hizmetleri, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması” yasalaştıktan sonra da her iki ülkenin resmi gazetelerinde yayımlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Eğitim, Öğretim, Uzmanlık Hizmetleri, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması, 1992). Bu anlaşmanın amacı, taraflar arasında eğitim, öğretim, uzmanlık hizmetleri, teknik ve bilim alanlarında işbirliğini tesis ve icra etmektir. Bu anlaşmaya esasen ülkeler arasında eğitim ilişkileri daha da artmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bakü’de 1992 yılında Bakü Türk Anadolu Lisesi ve 2000 yılında açtığı Bakü Türk İlk ve Ortaokulu buna örnek olarak gösterilebilir. Bu projelerden en önemlisi “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Eğitim, Öğretim, Uzmanlık

Hizmetleri, Teknik ve Bilimsel işbirliği Anlaşması”nda tespit edilen Türk Devletleri ile birlikte hayata geçirilen ve en aktif olarak yine Azerbaycanlı öğrencilerin yararlandığı “Büyük Öğrenci Değişim Projesi”dir (Büyükbaş, 2017, s. 14).

Türkiye Cumhuriyeti tarafından yükseköğretimdeki uluslararası öğrencilere burs verilmesi, Doğu Bloğunun dağılması ve Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmelerini müteakip 1992 yılında başlayan Büyük Öğrenci Projesi (BÖP) Türkiye Azerbaycan ilişkilerinde önemli yer tutmaktadır.

Türk cumhuriyetlerinin ve topluluklarının, yetişmiş insan gücü ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmak; Türk dünyası ile kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak ve kendi aralarındaki ilişkileri geliştirerek büyük bir şemsiye oluşturmak amacıyla 1992 yılında 5 ülkeyle (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan) başlatılan Büyük Öğrenci Projesi (BÖP) zamanla 57 devlet ve topluluğun dâhil olduğu bir burs programı niteliği kazanmıştır. BÖP kapsamında öğrenim görecekt öğrenciler için 12 ülkede (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Tacikistan, Makedonya, Kırım, Kosova, Tataristan, Arnavutluk, Romanya ve Bosna-Hersek) Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS) yapılmıştır. Sınavın yapılmadığı bölge ve ülkelerde ise seçici kurullar aracılığıyla burs verilecek öğrenciler belirlenmiştir. Program kapsamında 1992-2008 yılları arasında 27.112 kişiye burs verilmiş ve 7.464 kişi mezun olmuştur. Proje, zaman içinde değişen uluslararası koşullara uyum sağlamakta gecikmiş ve bu durum diğer uluslararası öğrenci değişimi ve burs programları karşısındaki rekabet gücünü kaybetmesine neden olmuştur. Projeye ilişkin tanıtım yetersiz olmuştur. Seçim aşamasında iki farklı sınav uygulanması sorunlara neden olmuştur. Ayrıca, proje kapsamında mezunları izleme ve onlardan yararlanma hususlarında eksiklikler yaşanmıştır (Vural ve Alkan, 2009). Ayrıca, belirtmek gerekmektedir ki, Büyük Öğrenci Projesi’i Türk dünyası için de büyük öneme sahiptir. Çünkü Türk devletlerinin, ortak bir medeniyet oluşturmaları yönündeki çabalarının ana kaynağı karşılıklı öğrenci değişimi merkezine oturtulmuştur (Büyükbaş, 2017, s. 15).

1992-1993 Eğitim-öğretim yılından bu yana Türkiye’nin “Büyük Öğrenci Projesi” çerçevesinde Azerbaycan için Türkiye yükseköğretim kurumlarında 5118 yer ayrılmıştır. Bu yerlerin 3936 kullanılarak 1476 öğrenci mezun olmuştur. 2010-2011 Eğitim-öğretim yılında Azerbaycan için 156 yer ayrılmıştır. Önceki eğitim-öğretim yılında bu rakam 125 yer olmuştur (Mammedov, 2013).

Türk devletlerinin, ortak bir medeniyet oluşturmaları yönündeki çabaların ana kaynağını karşılıklı öğrenci değişimi merkezine oturtulmuştur. Ayrıca belirt-

mek gerekmektedir ki, BÖP artışıyla eksisiyle tartışmak bu araştırmanın kapsamı dışında olmakla birlikte, bu çalışmada yalnızca Azerbaycan Türkiye eğitim ilişkileri açısından ele alınmıştır. Özellikle yükseköğretimdeki büyük öğrenci değişimi projesi ile başlatılan ve Türk Dünyası ile her alanda etkileşim kuracak ortak bir gelecek kurgulamamıza önayak olacak iyi yetişmiş insan kaynağı projesi Türk Dünyası için stratejik bir öneme haizdi (Büyükbaş, 2017, s. 16). 1992 yılından başlayan ve günümüzde de devam eden eğitim ilişkilerinde Türkiye ve Azerbaycan’ın anlaşmaları ve bursları ile birlikte öğrencilerin bizzat kendi başvuruları ile de yapılmaktadır. 2010 yılından bu yana Türkiye’deki üniversitelere öğrenci kabulü, üniversiteler bizzat kendileri tarafından belirlenen ve YÖK tarafından onaylanan şartlarla yapılmaktadır (Azerbaycan Vatandaşlarının Türkiye’de Üniversite Eğitimi).

Türkiye tarafından uygulanmakta olan ikili kültür-eğitim işbirliği anlaşmaları tarafından öngörülen öğrenci değişimini kapsayan Hükümet Bursları ve 1992-1993 akademik yılı itibari ile Orta Asya’daki eski Sovyetler Birliği ülkelerine yönelik uygulamaya konulan Büyük Öğrenci Projesi stratejik bir vizyonla yeniden ele alınarak 2011 yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın öncülüğünde yeniden yapılandırılmış ve “Uluslararası Öğrenci Strateji Belgesi” oluşturulmuştur. Strateji Belgesinin oluşturulmasından sonra 2012’de Türkiye tarafından Hükümet Bursu, Devlet Bursu, Bakanlık Bursu, Türk Diyanet Vakfı Bursu gibi adlarla verilen değişik burslar tek bir çatı altında toplanarak “Türkiye Bursları” adıyla birleştirilmiştir. 2012-2013 akademik yılından itibaren kabul edilmekte olan uluslararası burslu öğrencilerin seçimi ve yerleştirilmesi yeni burs programına göre yapılandırılmıştır. Bursların bir çatı altında toplanmasından sonra da Azerbaycanlı öğrenciler Türkiye’ye hem Türkiye Bursları, hem Azerbaycan devlet bursları, hem de kendi hesapları ile eğitim için gelmektedirler.

2.3. Türkiye’deki Azerbaycanlı Öğrenciler

Türkiye ile kurulmuş etkili eğitim ilişkilerinin sonucunda şimdilerde 2500’den fazla Azerbaycan uyruklu öğrenci Türkiye’de öğrenim görmektedir ki onlardan 600 kişi devlet yoluyla öğrenimine devam etmektedir. Bunun yanı sıra Azerbaycan’ın yüksek öğretim kurumlarında 4500 Türkiye uyruklu öğrenci öğrenim görmektedir (ATIB, 2006, s.81, akt. Mammedov, 2013).

2009-2010 Eğitim-Öğrenim yılında yabancı ülkelerde devlet yoluyla eğitim alan Azerbaycan uyruklu öğrencilere ilişkin istatistik bilgilere (01.12.2010 yılına kadar olan rakamlar) göre devlet yoluyla Türkiye Cumhuriyetinde eğitim alan

Azerbaycan uyruklu öğrenci sayısı toplam 503'tür. Bunların 40'ı dil eğitimi, 202'si lisans düzeyinde, 61'i yüksek lisans, doktorluk stajında, 101'i tıpta uzmanlık eğitimi, 99'u doktora eğitim görmektedirler (Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı arşivi, 2010, akt. Mammedov, 2013).

2007 yılı itibariyle Azerbaycan'dan, yurtdışında devlet yoluyla 870 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerden 594'ü kardeş Türkiye Cumhuriyeti üniversitelerinde eğitimlerine devam etmektedir. Devlet yoluyla yurtdışında öğrenim gören öğrenci kontenjanının sayısına göre Türkiye ilk sırada yer almaktadır (Eco-Vision dergisi; ATİB, 2010, s. 61, akt. Mammedov, 2013).

2009-2010 eğitim-öğretim yılında Türkiye üniversitelerinde Azerbaycan için 125 yer ayrılmıştır. 2010-2011 eğitim-öğretim yılında ise bu yerlerin toplam sayı 156 olmuştur (Mammedov, 2013).

Azerbaycan ve Türkiye arasında ikili anlaşmalar, protokoller ve kurul toplantıları çerçevesinde eğitim alanında başarılı işbirliği devam etmektedir. 1992-1993 Eğitim-öğretim yılından bu yana Türkiye'nin "Büyük Öğrenci Projesi" çerçevesinde Azerbaycan için Türkiye yükseköğretim kurumlarında 5118 yer ayrılmıştır. Bu yerlerin 3936 kullanılarak 1476 öğrenci mezun olmuştur.

Azerbaycanlı öğrenciler tarafından Türkiye üniversitelerini tercih edilmesinin başlıca nedenleri arasında ortak kültür, dil, din, gelenek ve ortak mutfak olması ile birlikte Türkiye üniversitelerinin öğrenim ücretlerinin de uygun olmasından kaynaklanmaktadır. 2015 yılında T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın Kalkınma Araştırmaları Merkezi tarafından yapılan bir araştırmanın raporunda "Azerbaycan Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri ile yapılan görüşmede ise öğrenim ücretlerinin düşük olmasının Azeri öğrencilerin Türkiye tercihlerinde en önemli faktörlerden biri olduğu belirtilmiştir" (Kadioğlu ve Özer, 2015, s. 70) ifadeleri yer almaktadır. Gündüz (2012, s. 44) tarafından yapılan çalışmada ise Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye'de eğitimi tercih etmesinin başlıca nedenlerinden birinin kültürel yakınlık olduğu tespit edilmiştir.

Günümüzde de, Türkiye'nin farklı illerindeki devlet ve vakıf üniversitelerinde Türkiye'nin, Azerbaycan'ın devlet bursları ile veya kendi hesaplarına eğitim almakta olan öğrenciler bulunmaktadır.

3. Araştırmanın Metodolojisi

3.1. Araştırmanın Amacı

Tüm dünya ülkeleri bir birlerinden öğrencileri kendi ülkelerinde eğitim almaya teşvik etmekle birlikte hem de kendi öğrencilerini diğer ülkelerde eğitim almaya teşvik etmektedirler. Bu teşvikler daha çok ülkenin kamu diplomasisi, stratejik vizyonu ve diğer ülkelerde kendi olumlu imajının oluşturulması ile ilgilidir. Ülkelere teşvik ve desteği ile her geçen gün artan uluslararası öğrenci hareketliliği bu konuya verilen önemi göstermektedir. Ekonomik kalkınma, kişisel gelişim, sosyalleşme ve mesleki kazanım yanında kültürel etkileşim, bilgi üretimi, bilginin paylaşımı ve transferi noktasında büyük önem taşıyan yabancı öğrenci hareketliliğinin stratejik boyuttaki önceliği de kamu diplomasi bağlamında giderek artmaktadır. Bugün pek çok gelişmiş ülke uluslararası yükseköğrenimi kamu diplomasisinin önemli bir enstrümanı olarak kullanmaktadır (Budak, 2012, s. 38).

Ülkeler eğitim alanında uyguladıkları değişim programları, bilgilendirme, şekillendirme ve diğer ülke kamuoylarını kendi ulusal çıkarları doğrultusunda yönlendirme çabası olan kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir parçasıdır (Antonia, 2007). Bu kapsamda dünyanın farklı ülkelerinin çeşitli burs programları vardır. Özellikler üniversite eğitiminin tüm düzeylerinde uluslararası öğrenciler çoğu ülkede bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de eğitim alan Azerbaycan uyruklu öğrenciler ve onların “Azerbaycan” konulu yazmış oldukları tezleri incelenmesi yapılmıştır. Buradan hareketle çalışmanın amacı, Türkiye’deki üniversitelerde sosyal bilimler alanında Azerbaycan ile ilgili yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesidir. Öncelikle Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkiler ele alınmış olup daha sonra çalışmanın ana amacı doğrultusunda incelemeler yapılmıştır.

Türkiye üniversitelerinde yüksek lisans, doktora ve onlara denk eğitim düzeyinde eğitim alan öğrenciler tarafından Azerbaycan ile ilgili olarak yaptıkları tezlerin incelenmesi bu kapsamdaki çalışmalar hakkında genel fikir oluşturmak ile yanı sıra, bu alandaki çalışmalara da ışık tutacaktır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Araştırma kapsamında içerik analizine tabi tutulan tezler Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesinden ulaşılmıştır. Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesi üzerinden tarama sonucunda isminde “Azerbaycan” kelimesi geçen 640 adet tez olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda tarama bir az da daraltılmıştır. Ulaşılan tezler türüne

göre ayrıştırılarak yalnızca sosyal alana dair tezlere ulaşılmıştır ki, bu da toplamda 614 adet olmuştur. Sonra, izin durumuna göre sadece “izinli” tezleri araştırmaya dâhil etmek için buna yönelik tarama yapılmış ve sonuçta 386 adet teze ulaşılmıştır. Böylelikle, araştırma kapsamında 386 adet tez incelemeye tabi tutulmuştur. Daha sonra, araştırmanın amacı doğrultusunda ve içerik analizinin doğru yapılması adına sosyal bilimler alanındaki izinli tezlerden sadece iktisadi, idari ve işletme bilimleri alanına ait 133 adet tez çalışması incelenmiştir.

“Uluslararası” konularla ilgili anabilim dallarında yapılan çalışmalardan ise yalnızca bu çalışmanın amacına uygun olan çalışmaları analize dâhil edilmiştir. Ayrıca bu çalışma 2018 yılında yapıldığından ve bu yıl bitmediğinden dolayı 2018 yılına dair iki adet çalışma araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Bunlarla ilgili detaylı bilgiler araştırmanın bulguları kısmında verilmiştir.

Bundan başka, Azerbaycan’da eğitim alan Türkiye uyruklu öğrenciler ile ilgili detaylar bu çalışmanın amacı kapsamında yer almadığından dolayı bu çalışma yalnızca, Türkiye’de eğitim alan Azerbaycan uyruklu öğrenciler ile ilgili yürütülmüş olup araştırma bu kapsamda tasarlanarak sonuçlandırılmıştır.

3.3. Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Tez çalışmalarının içerik analizi ile incelenmesi literatürde bu alanla ilgili değişim ve gelişim ortaya konmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmaların içerik analizi ile incelenmesi ile ilgili literatürde de yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Gooden (2001) yaptığı bir çalışmada 1996-2000 yılları arasında kimya alanında gerçekleştirilen 30 adet doktora tezini literatür, atıf, konu ve içerik analizi ile incelemiştir. Sekreter ve Akyüz (2003) tarafından yapılan bir çalışmada, 1995-2002 yılları arasında yurtdışındaki dergilerde yayınlanan pazarlama alanındaki makalelerde kullanılan yöntemlere ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Göktaş ve Erdem (2005) yapmış olduğu bir çalışmada 1985-2003 yılları arasında sağlık yönetimi alanında yapılan 406 lisansüstü çalışmayı üniversite, konu ve danışman açısından incelemeye tabi tutmuştur. Toy ve Tosunoğlu (2007) bilimsel araştırmalarda yapılan hataların incelendiği, araştırmaya ilişkin amaç, hipotez, değişkenler ve kullanılan istatistiksel tekniklerin doğru bir şekilde belirlenmesi gerektiğinin ifade edildiği bir çalışma yapmışlardır. Arı, Armutlu, Tosunoğlu ve Toy (2009) tarafından yapılan bir çalışmada ise yönetim ve pazarlama alanlarında nicel yöntemler kullanılarak yazılan toplam 106 adet yüksek lisans tezindeki metodoloji sorunları incelenmiştir. Berkman (2009) çalışmasında Amme İdaresi Dergisi’nde

yayınlanan 503 adet makaleyi konu, veri türü ve yazarı gibi bazı yönlerde incelemiştir. Benligiray (2012) ise çalışmasında, 1985-2010 yıllarına ilişkin bankacılık konusunda yapılan 1770 lisansüstü çalışmayı içerik analizi yönteminin kullanarak incelemiştir. Yalçınkaya ve Özkan (2012), çalışmalarında 2000-2011 yılları arasında Türkiye’de matematik alanında yayınlanmış 161 makaleyi içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Bakır (2013) çalışmasında Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan “pazarlama” konusunda erişimine izin verilen 184 tezi yayınladığı yıl, yazar adı, danışman adı, üniversite, bilim dalı, veri toplama yöntemi ve veri analiz yöntemleri açısından incelemiştir. Özsoy ve Uslu (2014) ise çalışmalarında YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde iş tatmini konusunda yapılan 135 lisansüstü çalışmayı; kullanılan ölçek, kullanılma gerekçesi, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri açısından incelemiştir. Alkan (2014) çalışmasında 1984-2012 yılları arasında muhasebe alanında yazılan 656 lisansüstü tezini konu, yöntem ve literatüre katkı açısından incelemiş, konu dağılımının zaman içerisinde değişkenlik gösterdiğini ifade etmiştir. Tosunoğlu ve Çam (2016) tarafından ise 2000- 2014 yılları itibariyle Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilen 270 lisansüstü çalışma incelenerek, konuları açısından zaman içerisindeki değişimlerinin belirlenmesi ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Bozbay ve Huseynli (2016) tarafından yapılan bir çalışmada ise, yeni bir konu olan mobil müşteri ilişkileri yönetimine (m-MİY) ilişkin uluslararası akademik dergilerde 2005-2016 yılları arasında yayınlanmış makaleleri içerik analizi ile detaylı bir şekilde incelemiştir. İçerik analizi ile yapılmış çalışmalarda incelenen çalışma türü ve yöntemle ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. İçerik Analizi ile İlgili Yapılmış Bilimsel Çalışmalar

Yazarlar ve Çalışma Yılı	İncelenen Çalışma Türü	Yöntem
Buttlar (1999)	Lisansüstü Tez	Atıf, Konu ve İçerik Analizi
Özen (2000)	Bildiri	İçerik Analizi
Gooden (2001)	Lisansüstü Tez	Literatür, Atıf, Konu ve İçerik Analizi
Sekreter ve Akyüz (2003)	Makale	İçerik Analizi
Göktaş ve Erdem (2005)	Lisansüstü Tez	İçerik Analizi
Toy ve Tosunoğlu (2007)	Makale	İçerik Analizi
Arı, Armutlu, Tosunoğlu ve Toy (2009)	Lisansüstü Tez	İçerik Analizi

Berkman (2009)	Makale	İçerik Analizi
Benligiray (2012)	Lisansüstü Tez	İçerik Analizi
Yalçinkaya ve Özkan (2012)	Makale	İçerik Analizi
Bakır (2013)	Lisansüstü Tez	İçerik Analizi
Özsoy ve Uslu (2014)	Lisansüstü Tez	İçerik Analizi
Alkan (2014)	Lisansüstü Tez	İçerik Analizi
Tosunoğlu ve Çam (2016)	Lisansüstü Tez	İçerik Analizi
Bozbay ve Huseynli (2016)	Makale	İçerik Analizi

Türkiye’de sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanlarında Azerbaycan ile ilgili konuların incelendiği ve Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesinde izinli durumda olan yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları aşağıdaki kategoriler itibarıyla incelenmiştir:

- Yıllara göre çalışma sayıları
- Tezin yazıldığı dile göre çalışma sayıları
- Eğitim düzeyine göre çalışma sayıları
- Yapıldığı üniversiteye göre çalışmalar
- Yapıldığı enstitüye göre çalışmalar
- Yapıldığı anabilim dalına göre çalışmalar
- Yapıldığı sektöre/alana göre çalışmalar

4. Araştırmanın Bulguları

Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesi üzerinden 1900-2018 yılları aralığındaki sosyal bilimler kategorisindeki tezler taranmış ve en eski tezin 1985 yılına, en eski izinli tezin ise 1993 yılına ait olduğu görülmüştür. İktisadi, idari ve işletme bilimlerine dair izinli en eski tez 1994 yılına en son tez ise 2018 yılında yapılmıştır. Araştırma kapsamında incelemeye tabi tutulan tezlerden bir adetinin Almanca, sekiz adetinin İngilizce ve 124 adetinin ise Türkçe yazıldığı görülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda ve belirli kısıtlar çerçevesinde ulaşılan 133 adet tez çalışması incelemeye tabi tutulmuştur.

Çalışmaların yıllar itibariyle incelenmesi sonucunda sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanında ilk tezin 1994 yılına ait olduğu görülmektedir. En son çalışmaların ise 2018 yılına ait iki adet çalışmanın olduğu görülmüştür. Bununla birlikte 1995-1998 yılları aralığında Türkiye’de sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanında Azerbaycan ile ilgili Ulusal Tez Merkezi’nde izinli lisansüstü çalışmaların olmadığı görülmüştür. Çalışmaların yıllık temelde incelenmesi neticesinde 1994-2018 yılları arasında ulaşılan lisansüstü tez çalışmalarının yıllık ortalama 5,32 olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Yıllara Göre Çalışma Sayıları

Yıllar	Tez Çalışması Sayısı
1994	2
1999	1
2000	1
2001	3
2002	1
2003	1
2004	5
2005	3
2006	10
2007	15
2008	12
2009	14
2010	13
2011	2
2012	5
2013	8
2014	3
2015	14
2016	9
2017	9
2018	2

Yıllar temelinde ele alındığında en fazla tez çalışmasının 15 adet çalışma ile 2007 yılında olduğu görülmüştür. En fazla 14 adet tez çalışması ile 2009 yılında ve 2015 yılında 14 adet olduğu görülmüştür. İncelenen çalışmaların yıllara göre sayıları Tablo 2’de görülmektedir.

Yapılan tez çalışmaları yazıldığı dile göre ele alındığında Türkiye’de sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanında Azerbaycan ile ilgili Ulusal Tez Merkezi’nde izinli lisansüstü çalışmaların 124 adeti Türkçe, 8 adeti İngilizce ve 1 adeti Almanca olduğu görülmüştür. Bundan başka Azerice yazılmış hiçbir çalışmanın olmadığı görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3. Tezin Diline Göre Çalışma Sayıları

Tezin Yapıldığı Dil	Tez Çalışması Sayısı
Türkçe	124
İngilizce	8
Almanca	1
Azerice	0

Tez çalışmaların yapıldığı eğitim düzeyine göre incelendiğinde 24 adetinin doktora düzeyinde ve 109 adetinin ise yüksek lisans düzeyinde yapıldığı görülmektedir. Doktora çalışmalarından 1 adeti İngilizce (Sofiyeva, 2017) 23 adeti ise Türkçe yazılmıştır. Çalışmaların 4 adeti Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü’nde (BSE) ve Bankacılık anabilim dalında, 20 adeti ise Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yapılmıştır. 20 çalışmanın 7 adeti İktisat anabilim dalında, 7 adeti İşletme anabilim dalında, 2 adeti Maliye anabilim dalında, 2 adeti Özel Hukuk anabilim dalında, 1 adeti Kamu Yönetimi ve 1 adeti ise Uluslararası İlişkiler anabilim dalında yapılmıştır.

Tablo 4. Eğitim Düzeyine Göre Çalışma Sayıları

Tezin Yapıldığı Eğitim Düzeyi	Tez Çalışması Sayısı
Yüksek Lisans	109
Doktora	24

109 adet yüksek lisans tezinin ise 7 adeti İngilizce, 1 adeti Almanca ve 101 adeti ise Türkçe yapılmış çalışmalardan oluşmaktadır. 7 adet İngilizce tezin 1 adeti Avrupa Topluluğu Enstitüsü’nde (ATE), 6 adeti ise SBE’de yazılmıştır. 101 adet yüksek lisans tezi incelendiği zaman, 1 adetinin Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde (EBE), 1 adetinin Güvenlik Bilimleri Enstitüsü’nde (GBE), 7 adetinin BSE’de ve 92 adetinin ise SBE’de yazıldığı görülmüştür. Eğitim düzeyine göre yapılan çalışmaların sayıları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 5. Yapıldığı Üniversiteye Göre Çalışma Sayıları

Tezin Yapıldığı Üniversite	Yüksek Lisans Tezlerinin Sayısı	Doktora Tezlerinin Sayısı	Tez Çalışmalarının Toplam Sayısı
Adnan Menderes Üniversitesi			1
Afyon Kocatepe Üniversitesi			1
Aksaray Üniversitesi			1
Anadolu Üniversitesi			2
Ankara Üniversitesi			7
Bahçeşehir Üniversitesi			1
Beykent Üniversitesi			1
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi			1
Dokuz Eylül Üniversitesi			19
Dumlupınar Üniversitesi			1
Ege Üniversitesi			2
Fatih Üniversitesi			1
Gazi Üniversitesi			8
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü			1
Hacettepe Üniversitesi			2

İstanbul Aydın Üniversitesi	2
İstanbul Ticaret Üniversitesi	3
İstanbul Üniversitesi	23
Kafkas Üniversitesi	1
Kocaeli Üniversitesi	3
Maltepe Üniversitesi	1
Marmara Üniversitesi	25
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1
Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1
Polis Akademisi	1
Sakarya Üniversitesi	9
Selçuk Üniversitesi	3
Süleyman Demirel Üniversitesi	2
Trakya Üniversitesi	3
Turgut Özal Üniversitesi	1
Uludağ Üniversitesi	3
Yalova Üniversitesi	1

Yapılan çalışmaların incelenmesi zamanı en fazla tez çalışmasının Marmara Üniversitesi'nde (25 adet), İstanbul Üniversitesi'nde (23 adet) ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nde (19 adet) yapıldığı görülmüştür. İncelenen çalışmaların üniversitelere göre dağılımı Tablo 5'de detaylı olarak gösterilmiştir.

Ayrıca, Sakarya Üniversitesi'nde 9 adet, Gazi Üniversitesi'nde 8 adet, Ankara Üniversitesi'nde 7 adet, İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde 3 adet, Kocaeli Üniversitesi'nde 3 adet, Selçuk Üniversitesi'nde 3 adet, Trakya Üniversitesi'nde 3 adet, Uludağ Üniversitesi'nde 3 adet, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 2 adet, Hacettepe

Üniversitesi’nde 2 adet, İstanbul Aydın Üniversitesi’nde 2 adet, Ege Üniversitesi’nde 2 adet, Anadolu Üniversitesi’nde 2 adet tez çalışmasının yapıldığı görülmüştür. Adnan Menderes Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, Fatih Üniversitesi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Kafkas Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Nevşehir Hacıbektas Veli Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Polis Akademisi, Turgut Özal Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi’nde her birinde 1 adet olmakla tez çalışmasının yapıldığı görülmüştür.

En fazla tez çalışmasının yapıldığı üniversitelerdeki (Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi) yapılan çalışmalar ayrıca olarak da incelenmiştir. Marmara Üniversitesi’nde yapılan tez çalışmalarının 1 adeti Almanca, 3 adeti İngilizce ve 21 adeti ise Türkçe yazılmıştır. 25 adet tez çalışmasının 1 adeti ATE’de, 11 adeti BSE’de ve 13 adeti ise SBE’de yapılmıştır. Ayrıca 25 adet çalışmanın 11 adetinin Bankacılık anabilim dalında, 9 adetinin İktisat anabilim dalında, 4 adetinin İşletme anabilim dalında ve 1 adetinin ise Avrupa Birliği İktisadi anabilim dalında yapıldığı görülmüştür. Marmara Üniversitesi’nde yapılan 25 adet tez çalışmasının 18 adeti yüksek lisans ve 7 adetinin ise doktora düzeyinde yapıldığı görülmüştür.

İstanbul Üniversitesi’nde yapılan 23 adet tez çalışmasının tümü SBE’de ve Türkçe olarak yapılmıştır. Tez çalışmalarının 9 adeti Maliye anabilim dalında, 5 adeti İşletme anabilim dalında, 4 adeti Uluslararası İlişkiler anabilim dalında, 2 adeti İktisat anabilim dalında, 1 adeti Pazarlama, 1 adeti Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, 1 adeti ise Teknoloji ve Sanayi İktisadi anabilim dalında yapılmıştır. 23 adet tez çalışmasının 18 adeti yüksek lisans ve 5 adeti ise doktora düzeyinde yapılmıştır.

Dokuz Eylül Üniversitesi’nde yapılan 19 adet tez çalışmasının tümü SBE’de yapılmıştır. Bu çalışmalardan 4 adeti doktora ve 15 adeti yüksek lisans düzeyinde yapılmıştır. Tez çalışmalarında 3 adeti İngilizce 16 adeti ise Türkçe yazılmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi’nde yapılan 19 adet tez çalışmasının 8 adeti ise İşletme anabilim dalında, 3 adeti İktisat anabilim dalında, 2 adeti Turizm İşletmeciliği anabilim dalında, 2 adeti İngilizce İşletme Yönetimi anabilim dalında, 1 adeti İngilizce İktisat anabilim dalında, 1 adeti Maliye anabilim dalında, 1 adeti Kamu Hukuku anabilim dalında, 1 adeti Kamu Yönetimi anabilim dalında yapılmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan tez çalışmalarının enstitüler temelinde incelenmesi zamanı 119 adet çalışmanın SBE’de 11 adet çalışmanın BSE’de, 1 adet çalış-

manın ATE’de, 1 adet çalışmanın EBE’de ve 1 adet çalışmanın ise GBE’de yapıldığı görülmüştür. ATE’de yapılan 1 adet çalışma Marmara Üniversite’sinde yüksek lisans düzeyinde Avrupa Birliği İktisadi anabilim dalında İngilizce yazılmıştır. EBE’de yapılan 1 adet çalışman Gazi Üniversitesi’nde Turizm İşletmeciliği anabilim dalında yüksek lisans düzeyinde Türkçe olarak yazılmıştır. GBE’de yapılmış 1 adet çalışma ise Polis Akademisi’nde Uluslararası Güvenlik anabilim dalında yüksek lisans düzeyinde Türkçe yazılmıştır. BSE’de yapılan 11 adet çalışmanın tümü Marmara Üniversitesi’nde Bankacılık anabilim dalında Türkçe olarak yapılmıştır. Bu çalışmaların 4 adeti doktora 7 adeti ise yüksek lisans düzeyinde yapılmış çalışmalardan oluşmaktadır. Tablo 6’da çalışmaların yapıldığı enstitülere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 6. Yapıldığı Enstitüye Göre Çalışma Sayıları

Tezin Yapıldığı Enstitü	Tez Çalışması Sayısı
Avrupa Topluluğu Enstitüsü (ATE)	1
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü (BSE)	11
Eğitim Bilimleri Enstitüsü (EBE)	1
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü (GBE)	1
Sosyal Bilimler Enstitüsü (SBE)	119

Araştırma kapsamında ele alınan 133 adet çalışma ayrıca olarak anabilim dalları ayırımında da incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan incelemeler sonucunda en fazla tez çalışmasının 36 adetinin İşletme anabilim dalında, 26 adetinin İktisat anabilim dalında, 15 adetinin Maliye anabilim dalında, 12 adetinin Bankacılık anabilim dalında ve 9 adetinin Uluslararası İlişkiler anabilim dalında yapılmıştır.

En fazla çalışmaların yapıldığı anabilim dalları kendi içerisinde incelenmiştir. İşletme anabilim dalında yapılan 36 adet çalışmanın tümü SBE’de, 1 adeti İngilizce, 1 adeti Almanca ve 34 adeti Türkçe olarak yapılmıştır. Tez çalışmalarının 7 adeti doktora düzeyinde, 29 adeti ise yüksek lisans düzeyinde yapılmıştır. İşletme anabilim dalında yapılan 36 adet çalışmanın 8 adeti Dokuz Eylül Üniversitesi’nde, 7 adeti Sakarya Üniversitesinde, 5 adeti İstanbul Üniversitesi’nde, 4 adeti Marmara Üniversitesi’nde, 2 adeti Süleyman Demirel Üniversitesi’nde yapılmıştır. Bundan başka, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İstanbul Aydın Üni-

versitesi, Kocaeli Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Trakya Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi olmak üzere her birinde 1 adet tez çalışmasının yapıldığı görülmüştür.

İktisat anabilim dalında yapılan 26 adet tez çalışmasının tümü SBE’de yapılmıştır. Bu çalışmalardan 1 adeti İngilizce, 25 adeti Türkçe, 7 adeti doktora ve 19 adeti ise yüksek lisans düzeyinde yapılmıştır. İktisat anabilim dalında yapılan 26 adet çalışmanın 9 adeti Marmara Üniversitesi’nde, 3 adeti Dokuz Eylül Üniversitesi’nde, 2 adeti Kocaeli Üniversitesi’nde, 2 adeti İstanbul Üniversitesi’nde, 2 adeti Gazi Üniversitesi’nde, 2 adeti Anadolu Üniversitesi’nde, 1 adeti Trakya Üniversitesi’nde, 1 adeti Selçuk Üniversitesi’nde, 1 adeti Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde, 1 adeti Kafkas Üniversitesi’nde, 1 adeti Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde, 1 adeti Adnan Menderes Üniversitesi’nde yapılmıştır.

Bankacılık anabilim dalında yapılan 12 adet çalışmanın 11 adeti Marmara Üniversitesi’nde SBE’de Türkçe olarak yapılmıştır. Bu 11 adet çalışmadan 4 adeti doktora, 7 adeti ise yüksek lisans düzeyinde yapılmıştır. Marmara Üniversitesi’nde yapılan çalışmalardan başka Bankacılık anabilim dalında yapılan 1 adet çalışma ise Gazi Üniversitesi SBE’de yüksek lisans düzeyinde Türkçe olarak yapılmıştır.

Uluslararası anabilim dalında yapılan 9 adet çalışmanın 4 adeti İstanbul Üniversitesi’nde, 2 adeti Gazi Üniversitesi’nde, 1 adeti Ege Üniversitesi’nde, 1 adeti Yalova Üniversitesi’nde ve 1 adeti ise Trakya Üniversitesi’nde yapılmıştır. 9 adet çalışmanın 1 adeti doktora, 8 adeti ise yüksek lisans düzeyinde yapılmıştır. Uluslararası İlişkiler anabilim dalında yapılan çalışmaların tümü SBE’de Türkçe olarak yapılmıştır.

Ayrıca, Özel Hukuk anabilim dalında 5 adet, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi anabilim dalında 3 adet, Turizm İşletmeciliği anabilim dalında 3 adet, İngilizce İşletme Yönetimi anabilim dalında 2 adet, Pazarlama anabilim dalında 2 adet tez çalışmasının yapıldığı görülmektedir.

Bunlardan başka, Avrupa Birliği İktisadı, Avrupa Toplulukları (Hukuk), Bankacılık ve Finans, Coğrafya, Ekonomi ve Finans, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, İngilizce İktisat, İşletme Yönetimi, Kamu Hukuku, Kamu Yönetimi, Sosyoloji, Tarih, Teknoloji ve Sanayi İktisadı, Turizm İşletmeciliği Eğitimi, Uluslararası Güvenlik, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi, Uluslararası Ticaret, Uluslararası Ticaret Hukuku ve Avrupa Birliği, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi ve Yönetim anabilim dallarının her birinde 1 adet olmakla tez çalışmasının yapıldığı görülmüştür (Tablo 7).

Araştırma kapsamında incelenen tez çalışmalarının anabilim dallarına göre dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Yapıldığı Anabilim Dalına Göre Çalışma Sayıları	
Tezin Yapıldığı Anabilim Dalı	Tez Çalışması Sayısı
Avrupa Birliği İktisadı	1
Avrupa Toplulukları (Hukuk)	1
Bankacılık	12
Bankacılık ve Finans	1
Coğrafya	1
Ekonomi ve Finans	1
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1
İktisat	26
İngilizce İktisat	1
İşletme	36
İşletme Yönetimi	1
İngilizce İşletme Yönetimi	2
Kamu Hukuku	1
Kamu Yönetimi	1
Maliye	15
Özel Hukuk	5
Pazarlama	2
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	3
Sosyoloji	1
Tarih	1
Teknoloji ve Sanayi İktisadı	1
Turizm İşletmeciliği	3
Turizm İşletmeciliği Eğitimi	1

Uluslararası Güvenlik	1
Uluslararası İlişkiler	9
Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi	1
Uluslararası Ticaret	1
Uluslararası Ticaret Hukuku ve Avrupa Birliği	1
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	1
Yönetim	1

Araştırma kapsamında ele alınan tez çalışmaları sektör/alan temelinde de incelenmiştir. Belirtmek gerekmektedir ki, çalışmaların yapıldığı sektörler/alanlar bazen birkaç sektöre de değinilmiştir veya sonuçları birkaç sektöre/alana aynı zamanda çıktı vermektedir.

Tablo 8. Yapıldığı Sektöre/Alana Göre Çalışma Sayıları

Tezin Yapıldığı Sektöre Göre	Tez Çalışması Sayısı
Yönetim	1
Kamu Yönetimi	2
Siyaset	6
Kurumsal Değişim	1
Proje Yönetimi	1
E-devlet	1
Maliye	6
Bütçe	2
Vergi	9
Bankacılık	25
Sigortacılık	3
Pazarlama	3
Tüketici Davranışları	2

Markalaşma	2
Ülke İmajı	3
Dış Ticaret	5
Lojistik	1
Ticaret	2
İktisat	7
Hukuk	3
Ekonomi ve Hukuk	2
Yabancı Yatırım	6
Girişimcilik	1
Globalleşme	2
Muhasebe	4
Denetim	1
Turizm	5
Kültür	1
Enerji	2
Petrol	13
Eğitim	1
Şarapçılık	1
Türkiye Azerbaycan İlişkileri	6
Genel	3
Toplam	133

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda tez çalışmaları sektör/alan düzeyinde bloklar şeklinde incelenmiştir. Şöyle ki, Yönetim (1 adet), Kamu Yönetimi (2 adet), Siyaset (6 adet), Kurumsal Değişim (1 adet), Proje Yönetimi (1 adet) ve E-devlet (1 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar bir blok şeklinde ele alınmıştır. Maliye (6 adet), Bütçe (2 adet), Vergi (9 adet), Bankacılık (25 adet) ve Sigortacılık (3 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar ikinci blok olarak ele alınmıştır. Pazarlama (3 adet),

Tüketici Davranışları (2 adet), Markalaşma (2 adet) ve Ülke İmajı (3 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar üçüncü blok olarak ele alınmıştır. Dış Ticaret (5 adet), Lojistik (1 adet) ve Ticaret (2 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar başka bir blok olarak değerlendirilmiştir. İktisat (7 adet), Hukuk (3 adet) ve Ekonomi ve Hukuk (2 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar bir blok olarak incelenmiştir. Yabancı Yatırım (6 adet), Girişimcilik (1 adet) ve Globalleşme (2 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar başka bir blok olarak değerlendirilmiştir. Muhasebe (4 adet) ve Denetim (1 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar bir blok olarak ele alınmıştır. Turizm (5 adet) ve Kültür (1 adet) ile ilgili yapılmış çalışmalar bir blok olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirilen çalışmalarda Enerji (1 adet) ve Petrol (13 adet) ile ilgili yazılmış tezler bir blok olarak ele alınmıştır. Eğitim (1 adet), Şarapçılık (1 adet) ve Türkiye-Azerbaycan ilişkilerine (6 adet) odaklanmış tez çalışmalarından oluşan tezler ise 3 ayrı blok olarak ele alınmıştır. Bundan başka sektör/alan temelinde değerlendirilmesi mümkün olmayan tez çalışmaları ise Genel (3 adet) başlık altında incelenmiştir.

5. Sonuç

Azerbaycan ve Türkiye kardeş ülkeler olarak yıllar önceye dayanan ilişkilerini stratejik işbirliği düzeyinde günümüzde de sürdürmektedirler. Yıllar öncesinde başlanan stratejik ortaklık çalışmaları bu gün de devam etmektedir. Bu çalışma kapsamında Türkiye üniversitelerinde sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanlarında Azerbaycan ile ilgili yazılmış tezlerin incelenmesi yapılmıştır. Araştırma kapsamında 133 adet tez çalışması yıllara, tezin yazıldığı dile, eğitim düzeyine, yapıldığı üniversiteye, yapıldığı enstitüye, yapıldığı anabilim dalına ve yapıldığı sektöre/alan göre incelenmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı olan ve belirlenen kriterler doğrultusunda erişimine izin verilen toplam 133 adet Azerbaycan ile ilgili lisansüstü çalışmayı kapsamakta olup, yükseköğretim kurumuna bağlı olan üniversitelerdeki Azerbaycan ile ilgili yapılmış lisansüstü çalışmaların genel değerlendirilmesini ortaya koymaktadır. İnceleme sonucunda; yıllar itibariyle en fazla tez çalışmasının 15 adet olmakla 2007 yılında; yazıldığı diller itibariyle en fazla tez çalışmasının 124 adet olmakla Türkçe; eğitim düzeyine göre en fazla tez çalışmasının 109 adet olmakla yüksek lisans düzeyinde; yapıldığı üniversite itibariyle en fazla çalışmasının 25 adet olmakla Marmara Üniversitesi’nde; yapıldığı enstitüler itibariyle en fazla tez çalışmasını 119 adet olmakla SBE’de; yapıldığı anabilim dalları itibariyle 36 adet olmakla İşletme anabilim dalında olduğu görülmüştür.

Türkiye’deki üniversitelerde sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanında Azerbaycan ile ilgili tez çalışmalarının incelenmesi bu alanda çalışma yapan araştırmacılara, Türkiye’de eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilere, ilgili sektörlerde çalışan kişilere faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu alanda çalışma yapan araştırmacılara Azerbaycan ile ilgili yapılan tezlerde az çalışılmış alanları dikkate almalarına yardım edecektir.

Gelecek çalışmalarda erişimine izin verilmeyen ancak, ileride erişimine izin verilecek olan Azerbaycan ile ilgili lisansüstü çalışmaların da örneklem dâhiline alınması ile sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanındaki tüm tezlerin incelenmesi yapılabilir. Ayrıca, bu çalışmada sosyal bilimlerin iktisadi, idari ve işletme alanındaki lisansüstü çalışmalar incelendiğinden dolayı, bu çalışmanın sosyal bilimlerin tüm alanlarında ve diğer bilimsel alanlarda da yapılması ile Türkiye’deki üniversitelerde Azerbaycan ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin kesin olarak niteliklerinin ortaya konulması ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Alkan, G. (2014). Türkiye’de muhasebe alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (61), 41-52.
- Antonia F. De LIMA Jr. (2007). The Role of international education exchanges in public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy* (3), 239- 241.
- Arı, G.S., Armutlu, C., Tosunoğlu, N.G. ve Toy, B.C. (2009). Nicel araştırmalarda metodoloji sorunları: yüksek lisans tezleri üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 64(4), 15-37.
- Azerbaycan vatandaşlarının Türkiye’de üniversite eğitimi. <http://www.azerbaycankonsoloslugu.net/azerbaycan-vatandaslarinin-turkiyede-universite-egitimi> (Ulaşım Tarihi: 06.08.2018).
- Bakır, N.O. (2013). Pazarlama alanında yapılan doktora tezlerinin kategorik olarak değerlendirilmesi (1994-2012). *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi* 10(40), 1-13.
- Benligiray, S. (2012). Araştırmacıların bankacılık alanına bilimsel katkıları: bankacılık konusunda yapılan lisansüstü tezlerle ilişkin bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* 3(6), 26-46.
- Berkman, A. Ü. (1987). Amme İdaresi Dergisi’nde yayınlanan makaleler ve türk yönetim bilimi. *Amme İdaresi Dergisi* 20(4), 19-42.
- Bevis, T.B. ve Lucas, C.J. (2007). *International students in American colleges and universities: a history*. Palgrave Macmillan, NY.
- Bozbay, Z. ve Huseynli, B. (2016). Mobil müşteri ilişkileri yönetimine ilişkin 2005-2016 yılları arasında yayınlanmış makalelerin içerik analizi ile incelenmesi, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi* 8(2), 71-94.

- Budak, M.M. (2012). kamu diplomasisi aracı olarak öğrenci değişim programları ve Türkiye uygulamaları. *Uzmanlık Tezi*. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Ankara.
- Buttlar, L. (1999). Information sources in library and information science doctoral research. *Library & Information Science Research*, 21(2), 227-245.
- Büyükbaş, N. (2017). Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti eğitim ilişkileri. *İRS-Miras* (17), 12-19.
- Gooden, A. M. (2001). Citation analysis of chemistry doctoral dissertations: an Ohio State University case study. *Issues in Science and Technology Librarianship* 32, 1-16.
- Göktaş, B. ve Erdem, R. (2006). Sağlık yönetimi alanında yapılan tezlerin profili. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(1), 53-63.
- Gündüz, O. (2012). Uluslararası burslu öğrencilerin Türkiye’de eğitim görme beklentileri ve kariyer hedefleri. *Uzmanlık Tezi*. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Ankara.
- İbrahim, H. (2017). Azerbaycan-Türkiye diplomatik ilişkilerinin 25. yıldönümü. *İRS-Miras*, (17), 4-7.
- Kadioğlu, F.K. ve Özer, Ö.K. (2015). *Yükseköğretimin uluslararasılaşması çerçevesinde türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler için çekim merkezi haline getirilmesi*. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, Araştırma Projesi Raporu.
- Mammedov, Z. (2013). Azerbaycan ile türkiye arasında öğrenci değişimi alanındaki işbirliği (2003-2010 yılları arası). *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* 5 (9).
- Özen, Ş. (2000). Türk yönetim/organizasyon yazınında yöntem sorunu: Kongre bildirileri üzerine bir inceleme. *Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Araştırmaları Dergisi* 1(1), 89-118.
- Özsoy, E. ve Uslu, O. (2014). İş Tatmininin Ölçümünde Ölçek Kullanımı: Lisansüstü Tezleri Üzerinden Bir İnceleme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 232-250.
- Sekreter, M.S. ve Akyüz, G. (2003). Pazarlama araştırmalarında kullanılan ölçeklere ilişkin bir yazın taraması (1995-2002). *Akdeniz University Faculty of Economics & Administrative Sciences Faculty Journal/Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(6), 123-150.
- Tosunoğlu, B. ve Çam, A.V. (2016). Türkiye’de maliyet alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma. *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* 7(15), 145-155.
- Toy, B.Y. ve Tosunoğlu, N.G. (2007). Sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda bilimsel araştırma süreci, istatistiksel teknikler ve süreci, istatistiksel teknikler ve yapılan hatalar yapılan hatalar. *Journal of Commerce* (1), 1, 1-20.
- Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti arasında eğitim, öğretim, uzmanlık hizmetleri, teknik ve bilimsel işbirliği anlaşması. *Resmi Gazete*, 14.07.1992, Sayı: 21284 (Asıl) Düstur Tertip: 5 Cilt: 32.
- Vural, F.T.Y. ve Alkan, S. (2009). *Büyük öğrenci projesinin değerlendirmesi (1992-2008)*. Ankara: ODTÜ Araştırmalar Koordinatörlüğü.
- Yalçınkaya, Y. ve Özkan, H.H. (2012). 2000-2011 yılları arasında eğitim fakülteleri dergilerinde yayımlanan matematik öğretimi alternatif yöntemleri ile ilgili makalelerin içerik analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(16), 31-4.

Securitization in Colombia Regarding Venezuelan Migrants

Christian Camilo Padilla Dorado^{*}

Abstract: During the last years, Venezuela has been experiencing a series of strong social and economic changes that unveiled a huge crisis that is affecting the daily lives of millions of Venezuelans. As the crises deepen, many of them are migrating, mainly to Colombia in the search for a better future, as consequence migration rate has increased to levels never seen before bringing new challenges for Colombia. Therefore, this research will focus on Colombia's approach for migrants; analyzing the securitization process carried out by the government of President Juan Manuel Santos during his last term in office between the years 2014 and 2018.

Keywords: Migration, Securitization, Colombia, Venezuela.

^{*} MA Programme, Turkish National Police Academy, Institute of Security Sciences, Department of International Security,
Contact: christiancamilopadilla@gmail.com

Introduction

In recent times, Venezuela has been experiencing a series of strong social and economic changes that ended up in a huge crisis that is currently affecting the daily lives of millions of Venezuelans. As the situation seems likely to worsen, many of them are being forced to migrate towards other countries in the search for a better future. Consequently, migration rates in Venezuela's neighboring countries are increasing to levels never seen before; bringing new challenges to the region. Therefore, this research will focus on Colombia's approach for migrants; analyzing the securitization process carried out by the government of late president Juan Manuel Santos during his last term in office between the years 2014 and 2018

This is the first time that Colombia faces an immigrant situation that, along with the inequality of its society, could facilitate the appearance of xenophobia expressions; an unexpected situation for a country that is trying to overcome an internal armed conflict.

Both countries share a common border of nearly 2.200 kilometers that has not been easy to handle due to the several types of crime present in the area; such as smuggling, kidnapping, drug and migrant trafficking, among others. Moreover, between Colombia and Venezuela used to exist a free mobility area which facilitated to citizens of both countries a relatively easy border crossing; consequently, increasing the level of interdependence for the border communities. As the rate of crime in the border area remains high jointly with the social inequalities, illegal groups are finding a valuable source for recruiting migrants into their lines (Ellis, 2017)

Right after the unilateral one-year period close of the border by the Venezuelan government in 2015; that lead to a humanitarian crisis, the government of Colombia started to realize the severity of the situation yet to come. Unprepared for a humanitarian calamity, a series of administrative emergency measures were taken by Santos' administration to limit the illegal entrance of Venezuelans. The first step was to increase the presence of the institutions in the municipalities next to the border to control the huge movements of people that overwhelmed the immigration checkpoints, forcing the implementation of new requirements and the creation of checkpoints, that still are not enough.

Unfortunately, Venezuelans keep crossing the border, in many cases illegally, finding themselves in front of an economy that is under struggle, non-formal jobs rate keeps increasing, and a Colombian bureaucracy whose response is slow.

Therefore, the Colombian government was in need of securitizing this phenomenon as it represents a threat in security terms.

The late government of Mr. Juan Manuel Santos took some steps to securitize the issue recognizing it slowly as a security concern. Considering the above-mentioned facts into account, *under what criteria the massive migration of Venezuelans to Colombia was securitized by the Government of Juan Manuel Santos during his last four years in office?*

The aim of this article is to present an outline on how the Colombian government under the rule of Juan Manuel Santos conducted actions towards the securitization of the Venezuelan migrant wave. This research is currently ongoing as a master thesis, so in order to prove the above-mentioned facts, the methodology that is being used is discourse analysis; following the line proposed by the theoretical framework of the Copenhagen School's securitization. This theory can be "defined as a process in which an actor declares a particular issue, dynamic or actor to be an *existential threat* to a particular referent object" (McDonald, 2008. P 69)

Data collection focuses on gathering and analyzing the public declarations of Mr. Juan Manuel Santos during the 2014 – 2018 period. Those statements will provide important information about the "speech act" of Mr. Santos regarding Venezuelans in Colombia.

Brief Historical Background

Colombia and Venezuela share a joint history due to the colonial past, that helped to increase the similarities between the cultural traditions and social behaviors of their populations at the extent that, they share the same colors on their flags as a remaining memory that after gaining independence from the Spanish Empire, they were part of a single country called "La Gran Colombia"

For contrast purposes, during the first half of the XX century, Argentina received millions of Europeans that were seeking for a safe haven to escape the conflict areas of then destroyed Europe, hence most of Argentineans now have European last names and are also preceded by a strong cultural European background. But back on those days, even though the Colombian government decided to attract the entrance of migrants the efforts were not as successful as in other countries, resulting in a scarce number of them compared with other countries of the region (Mejía Ochoa, 2012)

During its history, Colombia as an independent country has been facing huge challenges. Those were in one way or another, a shaper of Colombia's institutions. But so far Colombia had never been a big immigrant receiver; making the current arrival of Venezuelans refugees, a new phenomenon to Colombians. The migration logic for Colombians was completely the opposite. They were used to witness how thousands of their compatriots emigrated, towards Venezuela, Spain and the United States (Mejía Ochoa, 2012).

Venezuela was back then the destination for thousands of Colombians that were attracted for the high living standards, produced by petroleum income. Also, to run away from the violent environment of the internal conflict, thus from the seventies began the migration wave from Colombia towards Venezuela's soil (Muñoz Bravo, 2016). Unfortunately, when the rule of the well-known President Hugo Chávez started, the tendency changed dramatically. As a result, it is possible to point out at least three big waves of migration towards Colombia since the *Chavista* era started (Botero, 2017).

The Colombian society is recognized for its happiness and charming when is time to receive a foreigner, but this attitude is changing dramatically fast; therefore, the crisis is creating a new xenophobe society out of nothing. This twist is due basically to the lack of opportunities that affect the Colombian society, whose inequality rates are helping to materialize a new threat out of the Venezuelan migrants, that would possibly compete with them for job offers, healthcare attention, government subventions, and education, among others.

Due to the political and economic crisis that is underway in Venezuela, as consequence of the failure of the model imposed in this country by the former president Hugo Chávez; the people of Venezuela is facing scarcity in basic products along with one of the highest inflation rates in the world that closed 2017 with a rate of 2.616% and according to the National Assembly could reach 10.000% in 2018 if the central bank continues printing money at the pace that the government wants (EFE, 2018). This difficult situation has pushed the government of Nicolás Maduro to implement a strategy of distractions for helping him to continue in the power. So, in August of 2015, the tensions between the two countries reached a critical point.

The government of Maduro decided to call for an emergency state that allowed him to close unilaterally the border with Colombia saying that Colombian paramilitary forces were out of control in Venezuelan territory and it was imper-

ative to recover the full control of the border municipalities (BBC Mundo, 2015) This declaration gave to the government special faculties to control these areas which lead to the upcoming humanitarian crisis.

Following this declaration, the Venezuelan government began the militarization of the border areas and the consequent persecution of thousands of Colombian families that were living in the Venezuelan side by that time; Starting a “witch hunt” that lasted for several days. The composition of those affected families is quite diverse because many of them are composed by Colombians that hold double citizenship; Colombians married with Venezuelans or Colombians with sons that were born as Venezuelans among other possible combinations. The military and paramilitary government-sponsored forces of Venezuela started to prosecute the Colombians that lived in border areas and a process of massive deportations was implemented. According to OCHA until October 14th, 2015 total of 1950 Colombian citizens have been deported and 22.342 persons were returned to Colombia. These people that decided to return to Colombia were running away scared, because they were being pointed out as Colombian paramilitary and gang members, subsequently their houses located in depressed areas were registered by the Venezuelan National Guard one by one in the municipality of San Antonio del Táchira and afterward drawn with the letter D for demolition or with the letter R that meant that the property was already revised (El Espectador, 2015)

These events happened with such a speed that the Colombian government was overwhelmed. Soon it was forced to react to help those in need, but the relevant fact for the purposes of this article is that Colombia was not only facing a huge humanitarian crisis but also at that precise moment, the Colombian government really dimensioned the consequences of the declining of the Venezuelan regime. Then the migration of Venezuelans gained more weight in public opinion.

Colombia's response to the migrant crisis

Between Colombia and Venezuela existed for a long time, a free mobility area that allowed citizens of both countries to cross the border because it has been very active, not only terms of movements of people, but also commerce, tourism, and other economic activities. Right after the events of 2015 that resulted in one year of border closure, the government of Colombia took a series of administrative measures to control in a certain way the illegal entrance of Venezuelans with no documents or residence permit.

The first step was to increase the presence of the institutions in the municipalities next to the border, especially the migration office that holds the responsibility of surveillance on foreigners. This office acknowledges that in the border is possible to find three types of migration; Pendular, if the Venezuelans enter the Colombian soil and leave soon; Regular, if they want to enter legally to Colombia passing through the migration process to stay longer as any foreigner and Irregular, if they come by other points of the border that is not authorized checkpoints (Migración Colombia., 2017).

Due to the huge movements of people that made very difficult the implementation of migratory controls, migration office in 2016, following the instructions of the president Juan Manuel Santos, implemented a system of identification for the Venezuelans that enter to the territory daily and return the same day called Migratory Transit border card. The function of the border card was to control the entrance and exit of Venezuelans, so the authorities were able to focus on the people that remained as illegal and in other criminal activities; thus, exercising a bigger control on the flow of people along the shared border. Also, it was necessary to create new border checkpoints to regulate the flow of people, passing from only 4 border control checkpoints in 2012 to 7 in 2017 (Migración Colombia., 2017)

On February 8th of 2018, President Santos addressed a public discourse from the border city of Cucuta that was expected anxiously by public opinion. He stated that the position of the government regarding migrants was about to face big changes. First, the migratory transit card was suspended because it “overpassed completely the initial objective” (Sistema Informativo del Gobierno., 2018). Also, he said that the presence of the different military and police forces was going to be reinforced with 2120 new men. But the most outstanding announcement was that the government needed to begin with the characterization of the Venezuelans residents in Colombia, recognizing between the lines that Santos’s administration was not fully aware on the exact number of migrants that were currently living in Colombian territory. Acknowledging an existent and growing concern in terms of security, consequently constructing a perception that Venezuelans are indeed a threat that needs to be under the State control.

Integration Ongoing?

In response to the growing necessity of fully integrate these new inhabitants, the Colombian government tried to legalize their migratory status with the imple-

mentation of an Especial Residence Permit PEP¹. With this permit, the 230.000 Venezuelans that were estimated to be in irregular migratory status either because they entered illegally or because their permits were about to expire, accessed to the formal job market, health care and retirement system (Semana, 2017)

The first big hit to Colombia's public finances was received by the healthcare system. Due to the scarcity of medicines and health-related supplies in Venezuelan hospitals, the people started to travel to Colombia to buy those necessary goods. But gradually they were not only coming to supply themselves but also to find medical attention. The problem with that situation is that the health care system in Colombia is very inefficient and also have serious problems related to funding. This has led to close some hospitals, others are the edge of closing their doors due to bankruptcy and the financial problems of the companies that support the system is a perfect cocktail to disaster. Many of the migrants that require medical assistance need expensive treatments for several serious diseases or complications, that could have been avoided if in Venezuela the basic resources were available (Semana, 2017). These situations bring into a huge pressure Colombia's public asset in times in which the resources are scarcer and there is an increasing demand in the coverage and quality of the health care system. Besides, nowadays the post-agreement environment with the FARC guerilla turned into a political party, requires huge funds.

Colombia will have to test itself on its tolerance towards migrants and provide tools for the successful integration of the Venezuelans, for Joppke and Morawska (2003):

"The new notion of integration, as against old-style assimilation, has two connotations. First, integration is seen as always "intransitive" (see Albers 1994). Immigrants are conceived of not as objects of manipulation and control but as subjects of freely willed integration, for which the state can at best set the parameters, but never guarantee a specific result. Secondly, there is no mandate for immigrants to adopt the substantive culture of the receiving society. The essence of old-style assimilation was cultural assimilation, a sort of alchemy through which an immigrant was transformed into a standardized unit of the state-bearing nation." (p. 5)

Following these ideas, Venezuelans could easily be integrated into the Colombian society because the desire of it exists, due to the common past, shared lan-

1 PEP stands for "permiso especial de residencia" in spanish

guage, and close cultural ties. Nevertheless, the responsibility of the Colombian State to give opportunities to for a successful integration should be more focused on setting parameters as mentioned in the quote above. Still, the results are therefore unpredictable.

Accordingly, to accomplish the goal of integration, the efforts of the State must be outstanding, but as the funding is indeed limited, the policies could be either implemented in a slow pace or barely implemented, as it is the custom in the Colombian politics. Such behavior will bring terrible consequences for the vulnerable migrants. So, if the humanitarian crisis of 2015 is taken into account to develop policies that can solve those upcoming situations, perhaps the lesson was not lost after all.

A border designed for crime

Even though the crisis is affecting all aspects of the Venezuelan economy, it is a fact that the oil revenue is the one that still holds the remaining pieces of the Maduro regime. Along the 2200 km of border, the security situation is not easy to handle, and some possible threat scenarios may arise.

The first big problem is smuggling. Since the era of the president Hugo Chávez, the policies in Venezuela were directed to apply subsidies to basic products and needs. This condition was quickly approached by Venezuelans and Colombians to buy cheap and sell those products in Colombia with remarkable profits. Likewise, as the oil is very cheap in Venezuela the smuggling of this commodity reached levels in which the Colombian State was unable to stop it.

In the border area, the Colombian guerrilla groups were really active, because it was easy for them to scape to the prosecution of Colombian authorities due to the ideological closeness of the governments in Venezuela. This led to open secure routes to acquire arms and to send drugs abroad to finance their activities. But now the biggest and most important guerilla is on the road to becoming a political party thanks to the success of a peace process that was held in Habana between the guerrilla and the government. Leaving a power empty spot, the criminal organizations that do not have ideological motivations and are only concerned about the profit, are filling that emptiness fast. This gangs and armed groups are increasing their influence in the zone and eventually could incorporate desperate migrants into their lines, but also, they have the capabilities to force and extortion migrants that are trying to pass the border (Ellis, 2017)

On the other hand, if the internal situation in Venezuela continues in its decline, it is possible that the regime will try to find war scenarios with Colombia with the aim of deviating the internal concerns towards an external enemy. This theory is not crazy if it is considered that since Nicolás Maduro became president, the Venezuelan Army and the Air Force have made several and systematic incursions into the airspace and land territories of Colombia. However, the Colombian government decided to not follow those provocations and used instead of the diplomatic ways. As well, it must be said that the Venezuelan army is well-equipped with armored tanks meanwhile the Colombian Army only have Armored vehicles. Besides, Venezuela's Airforce counts in its inventory with F-16 and Sukhoi combat airplanes that could reach Colombia's biggest cities within minutes. Even though the Colombian Military is better trained, thanks to 50 years of internal conflict, perhaps are not ready to face an international war scenario.

Finally, one big concern for Colombian authorities should be the fact that Venezuela bought 100.000 rifles to Russia. These weapons are supporting paramilitary forces loyal to the Maduro regime (Ellis, 2017). All the facts mentioned above require huge efforts from Colombia to ensure its border and exercise more control to fight against crime but without harming innocent civilians that are in the search for a better future. Without a doubt the coming years will not only be a proof on how Colombia was able to overcome a long internal conflict, facing challenges to consolidate the peace agreements but also how can transform into an immigrant receiver country for the very first time, taking this as an opportunity instead that as a problem.

Final remarks

The Venezuelans that are fleeing from their country in the search of a better life are people that deserve the best possible attention and help in this time of need. Regrettably, right now Colombia is not fully capable to sustain a migrant crisis like the one that was briefly described in these lines. The government of Juan Manuel Santos gave hints to the public opinion that was necessary to build a perception of the crisis as a security concern, to direct better the efforts of the State to fight against crime in the border areas. At the same time intended to gather public support in a highly polarized society, giving to his unpopular government a breath of fresh air on the last months, to improve its fallen image.

The government presented shy responses during the last years and it turns out to be remarkable the twist made in the last year in office, defining new ways to characterize the migrants in a desperate effort to provide some solutions to the crisis; as is usual in Colombia, quite late. Subsequently, the criteria used to turn the migrants into a security issue lies in the policies that are being implemented to characterize and control more effectively the migrants inside the territory and to increase the presence of the State institutions. Preparations on the field for a long-standing response of the Colombian State in the aftermath of a Venezuelan regime perpetuation in power scenario are crucial nowadays because Colombia will continue facing the increase of the migrant wave in the months and years to come.

References

- BBC Mundo. (2015). Venezuela: Maduro decreta el estado de excepción en una parte de la frontera con Colombia - BBC News Mundo. Retrieved October 1, 2018, from https://www.bbc.com/mundo/noticias/2015/08/150821_venezuela_estado_excepcion_colombia_ep
- Botero, M. (2017). Cuatro temores sobre la inmigración venezolana - Cerosetenta. Retrieved October 1, 2018, from <https://cerosetenta.uniandes.edu.co/4-temores-sobre-la-inmigracion-venezolana/>
- EFE. (2018, January 9). Inflación en Venezuela podría superar el 10.000% este año | Internacional | Portafolio. *Portafolio*. Retrieved from <http://www.portafolio.co/internacional/inflacion-en-venezuela-podria-superar-el-10-000-este-ano-513086>
- El Espectador, (2015, August 24). El drama de colombianos que viven en Venezuela, las casas están siendo marcadas | ELESPECTADOR.COM. *El Espectador*. Retrieved from <https://www.elespectador.com/noticias/elmundo/el-drama-de-colombianos-viven-venezuela-casas-estan-sie-articulo-581173>
- Ellis, E. (2017). El impacto migratorio y de seguridad en colombia por el colapso de venezuela 1, 1-8. Retrieved from http://www.academia.edu/32889587/DI_11_17_EL_IMPACTO_MIGRATORIO_Y_DE_SEGURIDAD_EN_COLOMBIA_POR_EL_COLAPSO_DE_VENEZUELA
- Joppke, C., & Morawska, E. (2003). *Toward assimilation and citizenship: Immigrants in liberal nation-states. Immigrants in liberal nation states*. New York: Palgrave Macmillan Kallen E. <https://doi.org/10.1057/9780230554795>
- McDonald, M. (2008). Constructivism. In W. Paul (Ed.), *Security Studies: An introduction* (pp. 59-72).
- Mejía Ochoa, W. (2012). Colombia y las Migraciones Internacionales. Evolución Reciente y Panorama Actual a Partir de las Cifras. *Revista Interdisciplinar Da Mobilidade Humana*.
- Migración Colombia. (2017). *INFOGRAFÍA - RADIOGRAFÍA DE VENEZOLANOS EN COLOMBIA*. Bogota. Retrieved from <http://www.migracioncolombia.gov.co/index.php/es/prensa/multimedia/5200-infografia-radiografia-de-venezolanos-en-colombia>

- Muñoz Bravo, T. M. (2016). Políticas migratorias en México y Venezuela: análisis de respuestas gubernamentales disímiles ante procesos de inmigración y emigración internacionales. *Migration Policies in Mexico and Venezuela: Analysis of Dissimilar Governmental Responses to Processes of International Immigration and Emigration Desafios*, 28(2), 333-366.
- Semana. (2017). Venezolanos cruzan la frontera en busca de libertad, comida y salud. *Semana*. Retrieved from <https://www.semana.com/nacion/articulo/venezolanos-cruzan-la-frontera-en-busca-de-libertad-comida-y-salud/535377>
- Sistema Informativo del Gobierno. (2018). Declaración del Presidente Santos al término de la reunión sobre la situación migratoria en la frontera con Venezuela. Retrieved October 1, 2018, from <http://es.presidencia.gov.co/sitios/busqueda/discursos/180208-Declaracion-del-Presidente-Santos-al-termino-de-la-reunion-sobre-la-situacion-migratoria-en-la-frontera-con-Venezuela/Discursos>

The Transformation of Turkish Foreign Policy in Africa and Geopolitical Mutations in the Horn of Africa

Kenfack Kitio Alexe Fridolin *

Abstract: The study of Turkey's opening to Africa so far, has particularly focused on politics, economic and diplomatic or humanitarian dimension of the relations. But after 2011, Ankara started to include security components in its new African foreign policy. These security and strategic undertakings of Ankara on the African ground; thus, sound as the confirmation that Turkey is present there for a long run. In effect, that is the assertion of the strategic-military complex coming to stabilize economic, political, diplomatic and humanitarian investment carried out so far. Through a geopolitics and geostrategic approach, the purpose of this article is to show that behind the new African policy of Turkey, there is a whole security and strategic dimension which is not yet updated by the various researches. Furthermore, the horn of Africa through the Somalian gate and in connexion with other positions in the Middle East, the Balkans and Asia is one of the key components of the geopolitical/geostrategic doctrine of *Strategic Depth* portraying Ankara as a major global player of the ongoing world politics.

Keywords: Turkish Foreign Policy, Africa, Security, Geopolitics/Geostrategy.

* PhD Candidate, Gazi University, Social Sciences Institute, Department of International Relations and Strategic Studies.
Contact: alexkitio5@yahoo.fr

Introduction

The new Turkish African relations as developed considerably since 2000s cannot be analyzed in a right way without paying attention to the specific context as well as the transformation within the Turkish society. As it is well known, one of the main factors highlighting that context is the geopolitical shift following the end of the Cold war and the end of ideology's preeminence on international affairs which mostly used to oblige states to align themselves on one side or another as Western or Eastern rather than pursuing the quest of their own interests (Özkan, 2014: 71). Another factor that explains Turkey's current Africa policy may largely be related to the Turkish endless candidacy status to European Union (EU) membership which started since 1959. Therefore, it is almost sixty years that Turkey status toward European Union membership is not producing significant outcomes as expected. Following that state of facts which can easily be assimilated to a rejection (Challand, 2010), Turkish political elites started to consider different options in expanding their foreign policy. The main focus of this reorientation effort was on traditionally neglected areas, such as Africa. The "Africa opening strategic plan" first adopted in 1998 appears as the implementation of the Ankara's new African vision. Thanks to that new configuration, the African strategy moved forward gradually with Turkey being declared strategic partner to the African Union in 2008.

But this partnership traditionally concerned with politics, economic, diplomatic or humanitarian dimensions will enter a new phase since a decade as from 2007 with security and geopolitics prospects. Therefore, the purpose of this paper is to put forward the fact that beyond the classical researches carried on the topic up to now, the Turkey-Africa's relations not only take into account the security issue, but furthermore integrate a greater geopolitical dimension as we take a look on the ongoing vision and projection of Turkey in the Horn of Africa.

1. Building a theoretical framework over security cooperation and geopolitics

In the purpose of building a relevant theoretical framework to the present analysis we rely mostly on the security theory as exposed by the school of structural realism in international relations (IR). Thus, although we acknowledge the valuable contribution of the Copenhagen school of international relations in broadening the concept of security (Buzan, & Hansen, 2009), still we mostly focus on security here in terms of military and state approach. And as it is well settled, the funda-

mental state approach of IR is of course Realism; but instead of using classical realism which sees interest as main driver of states in the international arena, we rather underline the structural realism or neo realism which emphasizes security as the ultimate quest of nations in order to address the global anarchy (Adams, 2006: 19). The partnership between Turkey and Africa in its content therefore reveals a common attachment to state stability and the quest of security. Therefore the state cooperation here in the security building process aim at acting as interposition forces among belligerents to calm down and stop further confrontation; to secure the populations so as to permit the conditions of normal life; to rescue people and ensure evacuation; to secure humanitarian organizations activities on the field; and finally to help rebuild the state's institutions such as military forces, police or civil administrations. Those are the kinds of threats or lacks that security issues will try to address in this paper. Security cooperation between Turkey and African states directly or through third state status (Tardy, 2014) is thus a reference model in a context of great interdependence.

Our theoretical framework also deals with geopolitics as reflecting the combination of geographic and political factors determining the condition of a state or region and emphasizing the impact of geography on politics. Its strategic dimension refers to the comprehensive and planned application of measures to achieve a central goal or to vital assets of military significance therefore geostrategic merges strategic consideration with geopolitical ones. To this effect geo-strategy describes concretely: "where a state concentrates its efforts by projecting military power and directing diplomatic activity. The underlying assumption is that states have limited resources and are unable, even if they are willing, to conduct a 'tous azimuts' foreign policy. Instead they must focus politically and militarily on specific areas of the world" (Grygiel, 2006: 22). That is why Saul Bernard Cohen recalls that geopolitics is the analysis of the interaction between, on the one hand, geographical settings and perspectives and, on the other, political processes. The settings are composed of geographical features and patterns and the multilayered regions that they form. The political processes include forces that operate at the international level and those on the domestic scene that influence international behavior. Both geographical settings and political processes are dynamic, each influence and is influenced by the other (Cohen, 2003). All this just raises up a tremendous understanding of the Turkey's foreign policy in connection with their physical and contextual environment as well as their projection in Africa and in the Horn of Africa in particular. This paper is based on secondary sources and few primary sources.

Brief Summary of Turkey-Africa's Relations: A permanent speech on political ties, diplomacy, economy and humanitarian

We are likely already used to a kind of ritornello form of scholars continuously recalling that in diplomatic area, by 2009, there were only 12 Turkish embassies in Africa, with five of them in North Africa. So the entire Sub Saharan Africa counted only seven of them. Currently these embassies have attained 39 in number plus four consulates; that is an increase of 27 in just six years. On the African side, we can see a growing number of African embassies in Turkey: whereas there were just about 10 around 2009-2010, Turkey today counts 33 of such embassies with the opening of Gabon embassy towards the end of 2015, and certainly will still increase in the coming years ahead (TRMFA, 2018). In that view president Erdoğan, recently announced his intention to open an embassy in every African capital (Vines, & Neville, 2017). Thanks to such diplomatic links and support as well, Turkey was elected to a non-permanent seat to the United Nations's Security Council for the 2009-2010 period with almost the support of the 54 African countries, while being absent at this level since 1963.

At the high-level state visits, only between 2009 and 2011, there were close to 37 visits to Africa made by either the Turkish President, Prime minister, parliamentary speaker or minister of foreign affairs. Personally from 2013 to 2016, president Erdoğan has toured 10 different African countries. Over the same period, there were 76 visits to Turkey by African leaders of similar rank (Shinn, 2015: 7). From almost a zero point, these visits have moved forward to more than thirtyfold with a statistical scale of at least one visit every two years as from 2002 to 2016. As underlined by Volkan Ipek, by doing so Mr. Erdoğan managed "to replace Africa into the very orbits of Turkish Foreign Policy during his Prime Minister and President posts" (Ipek, 2016).

In the economic field, nothing can summarize the remarkable change of Turkey-Africa relations better than the increasing trade and institutional cooperation between the two. To give an example, Turkey's trade volume with African countries was only about 750 million dollars in 2000, but it has increased steadily, exceeding 16 billion dollars in 2008. Despite the world economic crisis, it did not lose its pace, numbering around 16 billion dollars in 2009 (Özkan, 2011: 101). Turkey's target was to reach a trade volume of US\$30 billion with Africa by the end of 2010. But it has only reached 23.4 billion USD in 2014. When comparing the figures in 2000 and 2014, we see an increase of more than tenfold (RTMFA, 2018). And the

next Turkey's target in the trade ground is to increase the volumes with Africa to around \$50 billion or \$100 billion by 2023 (Özkan, 2016).

Concerning humanitarian assistance, before the Syrian crisis and up to 2012, Africa was still the leading regional recipient of Turkish Non-governmental organizations (NGO) assistance with \$68.54 million (Eyryce, Evren, & Abul, 2017: 9). Turkey has been providing substantial number of scholarships to African students. There are currently 5437 students in higher education and 116 visiting professors/research assistants from African countries (RTMFA, 2018). On the field we also have a certain number of state and non-state organizations operating. They are mostly religious oriented such as the Turkish Red Crescent (Kızılay), the NGO IHH (the Foundation for Human Rights and Freedoms and Humanitarian Relief), or the ministry of religious affairs (Diyanet Vakfı ve Diyanet İşleri Başkanlığı).

Considering what has been said above, it clearly appears that the security and geopolitical issues as from the beginning were not constant topic of the relations between Africa and Turkey. And the rare account of the subject by scholars have always been in global terms, not a specific study. I therefore firmly state that relations between Turkey and Africa are not only attached to low politics but also reveals security and geopolitics features which will now be part of a systematic investigation.

Beyond low politics, Turkey as a Security Actor in Africa

Globally Turkey get engage on the African soil following two different schemas: On the one hand Ankara intervenes indirectly through coalition within strong multinational forces under the cover of United Nations (UN) or EU; on the other hand Turkey acts solely and directly so as to give the country a more individual visibility on the ground. All this is part of the so called "Turkish soft high politics" as army is used here not for warcraft, but to build, provide peace and humanitarian assistance.

Turkey a Security Actor through Multinational Forces

a. Turkey in UN missions on the African ground

Emblematic of those UN missions, is the first one that was carried out by a Turkish General Çevik Bir in Somalia between February 1993 and January 1994. The outcomes were very mitigated but Turkey learned a lot. Given the historical link between Turkish and Somali people since the Ottoman Empire, Turkey's presence

in the UN forces was needed and requested at least as an “exemplary Muslim country”. Hostilities in Somalia among various tribes brought the country into disaster and up to the early 1990s, 300 000 peoples were killed and millions of Somalis took refuge in neighboring countries. As a result, this state of affairs necessitated UN’s intervention for the purpose of humanitarian assistance. With a contribution of around 300 troops, Turkey led the operations. The First UN Peacekeeping Operation in Somalia (UNOSOM-I) was carried out in 1992. Later, it continued between December 1992 and May 1993 as joint UN-USA operation (UNITAF). It was conducted between May 1993 and March 1995 as UN operation under the name of UNOSOM-II.

In more recent times as of August 2015, Turkey took part in seven of the nine existing UN missions in Africa with its experts, police and military officers as well as logistics. Out of a contribution to UN missions with a total of 693 Turkish personnel, 108 took part to five of seven missions in the African soil (Genç, & Tekin, 2014: 104). Turkey has currently provided personnel and financial contribution to: MONUSCO/Democratic Republic of Congo, MINUSMA/Mali, MINUSCA/Central African Republic, UNAMID/Darfur, UNMISS/South Sudan, UNOCI/Cote d’Ivoire and UNMIL/Liberia (TRMFA, 2018). Following the Peace Building World Summit which took place at United Nations Headquarters in New York from 14 to 16 September 2005, Turkey also participated in Country Configuration in Guinea, Liberia, Sierra Leone, Burundi and Central Africa Republic of the newly created UN Peacebuilding Commission. Turkey also provided UN and African Union with financial support to alleviate the cost of operations in the field. It should also be underlined that under the auspices of the UN Security Council, Turkey partnered with United States, Great Britain and other actors in a Combine Task Force (CTF), a multinational task force located at the coast of Somalia that carries out anti-piracy operations. Turkey even assumed the full command of that Task Force in 2012 (Genç, & Tekin, 2014).

b. Turkey in EU Security Projection in Africa

The intervention is structured here through two modalities. On the one hand, we have the European Union Forces (EUFOR) operations and on the other hand, there are the European Union Police (EUPOL) actions.

At EUFOR level: In order to calm down the political atmosphere in DR Congo in the context of presidential elections, EUFOR RD Congo was adopted by United

Nation Security Council's Resolution N°1671. That means it was a mission of the European Union, following a UN request and in full agreement with the Congolese government in support of MONUC (United Nations Mission to DR Congo). The forces were officially authorized by United Nation on April 25th, 2006, to secure the first tour of presidential elections of 30 July 2006. So their deployment was launched on June 12, and ended on November 30, 2006. The EUFOR RD CONGO helped the MONUC in securing the region during the said elections and different parts of the country as well. Turkey actively participated in this operation with 17 personnel and one C-130 aircraft (Hazar, 2018). Those troops were mostly stationed in Gabon.

At EUPOL level: Turkey also contributed to the EUPOL Kinshasa Police from 31st March-13th October 2005. Later on European Union Congo Police Mission (EUPOL D.R Congo), 1 July 2007 – 30 September 2014 will take on as a successor to EUPOL Kinshasa (TRMFA, 2018). EUPOL D.R Congo mission was dedicated to restructuring the police in supporting the setting up of a viable, professional and multiethnic police force; the enforcement of human rights and prevent children in armed conflicts. Turkey was also expected to participate in EUFOR RCA as its support was officially required in February 2014 by EU to strengthen the joint force acting on the field (Turkes, 2014).

c. Turkey's Global Individual Security Strategic Agenda in Africa

Whereas Turkey has always being hesitant to make security a prominent part of its foreign policy in Africa (Özkan, 2016), this has come to change gradually even though the security foreign policy of Turkey towards Africa remains largely untold and underscored (Kaya & Warner, 2013). One of the key concept of the new partnership among Africa and emerging donors as started in the late 1990s is resolutely the “no interference” of the latter on internal matters of states in the African continent, be them political or else. This has always been a principle for countries like China, Brazil or Turkey, although this principle's content and understanding could vary slightly from one State to another. After engaging in Africa through UN or EU collaboration, Turkey later develops proper security approach to the continent.

Beyond market competition with other actors, security is really a concern in the sense that the weak security of many African countries act as obstacle to their attractiveness vis à vis foreign investors; this situation therefore decreases their economy and hinders the development. Just the same as civil wars and terror-

ists' attacks have caused political instability to many countries in Africa (Kaya & Warner, 2013:146). That is why the security investment of Turkey in Africa can be seen as a way of tackling the above state of facts so as to foster trade and other business among the parties. This also tells the long-term interests' vision of Turkey in Africa.

Concluding Military Agreement

Ankara who has at heart to succeed in Africa surely understood that the investments cannot prosper in a context of insecurity be it in the whole Africa or in the Horn of the continent and specifically in Somalia. To that effect military and security agreements have been initiated with more than ten countries so far, namely Egypt, Gambia, Mali, Ethiopia, Ghana, Uganda, Kenya, Côte d'Ivoire, Cameroon, Nigeria to name a few (Aslan & Selcuk, 2016: 143). And for sure this number will increase gradually. Concerning the case of Côte d'Ivoire it is recorded that an agreement in defense was signed in 2015 when president Ouattara visited Turkey. Another one pertaining to military training support is concluded in 2017 as president Erdogan paid a visit to Côte d'Ivoire.

Nigeria specifically signed an agreement in the field of military training with Turkey in Ankara in December 2015 with the visit of the former Nigerian Foreign Minister Aminu Bashir Wali. The two countries will be cooperating in the field of military training mechanism; and this cooperation will be extended to sectors of business cooperation, peacekeeping supports, fight against piracy, institutionalized training, delegations and personnel exchanges, humanitarian aid and more. Turkey and Nigeria also agreed to cooperate in promoting and archiving military history, museum establishments and exchange of information concerning military education. The final purpose of the agreement is to enable the two countries to train submarine officers /petty officers and international divers, while special courses are to be given on ways to search planted explosives, operating advanced explosive devices, and similar subjects. These agreements also aim at increasing military business among the parties and with Turkey.

Economy of Security and Military Attaché

Security in Africa is not only a matter of good will and friendship, it is also and even mostly a matter of business. Through the military and defense agreements

Turkey battles to create a gate in worldwide narrow market of security overshadowed by USA and NATO. As emergent economy and the second army of NATO in terms of number till 2015, Turkey sees Africa as an opportunity to enhance its military industry through exportation of light weapons and light assault vehicles. This is also observable through the positioning of Turkey's military attachés in Africa. Unlike the business attachés found in almost all countries with a Turkish embassy, the appointment of military attachés is a more strategic approach. They are thus found in countries with high potential for arms procurement and military cooperation, such as Angola, Somalia, Uganda, Nigeria and South Africa.

Cooperation for Military Training

Cooperation for military training has always been a permanent part of security and military partnership between Africa and Turkey. Some African leaders such as the late Colonel Kadhafi of Libya were trained in Turkey. Following a conversation with a well experimented expert of a Turkish cooperation agency, since 1960s almost 35000 African military received their training from Turkey. In the age of the new Turkey foreign policy towards Africa, only by the end of 2014, military training was provided in Turkey for 2,202 military personnel from over twenty African countries. The training programs and the number of trainees have increased significantly in the recent years. In this regard, there were 570 trainees received in Turkey only in 2015. And for the period of 2015–2016, Turkey is supposed to have received more than 1,200 African military personnel for training (TRMFA, 2018). Thirdly process building of military bases. In practical way African military personnel receive their training in Turkey from high institutes like the Police Academy or the NATO Centre of Excellence Defense against Terrorism.

Emblematic of this security and military training partnership is the new military base located in Somalia. The Turkey's military base in Somalia which construction costed a reportedly \$50 million, occupies 400 hectares and houses three military schools, dormitories and depots. The construction of this mega infrastructure began in March 2015. The camp will be used to train troops from Somalia and other African countries, with a capacity to train 500 soldiers at a time. Referring to the prospective, more than 10,000 Somali troops and soldiers from other African countries will be trained by Turkish military experts in the base. The new base will house 200 military experts (Abdiwahab, 2017). Turkey will also deploy enforcement to ensure security of the military camp. The base would be located

close to Mogadishu's airport and three kilometers (1.8 miles) from Recep Tayyip Erdoğan Hospital and the Port of Mogadishu. It should be also remembered that this military base couple with the Turkey's largest embassy oversea inaugurated by Turkish president in Mogadishu in 2016 (Aktas, & Getachew, 2016).

II. The Geopolitical Dimension of Turkey's Global Security Agenda in the Horn of Africa

1. Towards a Strategic Military Positioning in the Horn of Africa

The strategical positioning of Turkey in the Horn of Africa is increasing gradually as one of the last trip that president Erdoğan paid to Africa at the end of 2017 was dedicated to discuss with Sudan over a Turkish naval presence on Suakin's island. Coupled with their already known military location in Somalia and other positions all around, it just confirm the idea of a Turkish growing military complex in the Horn of Africa. What we call "strategic military complex" is a network of military bases connecting those in the Horn of Africa with other strategic positions in the Balkans and Middle East in a prospective of global projection.

On January 25, 2015, Turkey and Somalia signed a defense cooperation agreement in the framework of Turkey's pledge to build up a national army for the Somalian state. In fact this agreement comes in the context of construction of a Turkish military base in Somalia (Şafak, 2016). Similar agreements already (or also) exist with Qatar and the Turkish Republic of Northern Cyprus, while another one was still under negotiation with Djibouti. Other agreements of the same kind are announced with the Republic of Georgia, and Azerbaijan so as to enable Turkey keeping a "*pro-active*" foreign and military policies". And Turkey is also building its first aircraft carrier that will extend Turkey's naval presence into the Red Sea and Indian Ocean (Madsen, 2016).

The military presence in the Horn of Africa thus become a fundamental argument of a general readjustment in the close or far environment. It first contributes to reshape the equilibriums in the Aden Gulf and the Middle East. It can be noticed for instance that the agreement pertaining to the instauration of a Turkish military base in Qatar was signed in December 2014. As announced by Turkey's ambassador to Qatar following that accord, Ankara got its first Middle East military base in Qatar, with a potential of 3,000 troops to be stationed in the country. And it should be remembered that Qatar is already home to the largest U.S. air base

in the Middle East, where about 10,000 military personnel are placed. Currently, about 113 Turkish troops are providing the Qatari army with military training (<http://www.geeskaafrika.com/>, 2017).

The prospect towards the idea of opening a Turkish military base in Djibouti was also of high importance. Djibouti lies on the Bab-el-Mandeb Strait, a gateway to the Suez Canal, one of the world's busiest shipping lanes. It's also a waypoint between Africa, India, and the Middle East, and makes a lot of money for such a country in hosting seven armies: America, China, Italy, France, Germany, Japan, Spain, and soon Saudi Arabia. But if not Djibouti, which sometimes looks like jam to capacity given the huge number of foreign powers already in activity there, a different Turkish naval stationing position on the Sudanese island of Suakin then sounds as equivalent valuable strategic compensation so as to also challenge the presence of traditional major powers in Djibouti.

Through those agreements, Turkey seems to be diversifying its potential allies, especially on the military and energy fronts, in particular given the instability of the relations with its main gas provider Russia as well as the instability a traditional ally such as US and president Trump behavior within NATO. As emphasized by Qatar's ambassador to Turkey, Salem Mubarak Al-Shafi "Turkey is a brother country for us, and we stand by Turkey in every issue including energy" (<http://www.geeskaafrika.com/>, 2017). This is also based on the common "Muslim brotherhood's sympathy" of the two countries and their shared aim of confronting common enemies. The cooperation with Qatar as well as their strategic position in Somalia or very soon in Sudan will enhance Turkey's operational capacity in the Middle East and the Horn of Africa in case of emergencies, while the bases will constitute a concrete example of Ankara's "*strategic depth*" in those regions (Davutoğlu, 2001). With the bases in Somalia and Sudan, Ankara is seeking to expand Turkey's influence beyond the Middle East to Africa in a bid to transform Turkey from a regional state into a concrete global player. The presence in the Horn of Africa therefore gives Turkey a real strategic depth as the line from Suakin to Qatar including Somalia and Balkans constitutes nowadays the first security line while Turkey state now appears as a second line which will never be threatened till the first one is down. The below map gives a global view of Turkey's military location in Somalia.

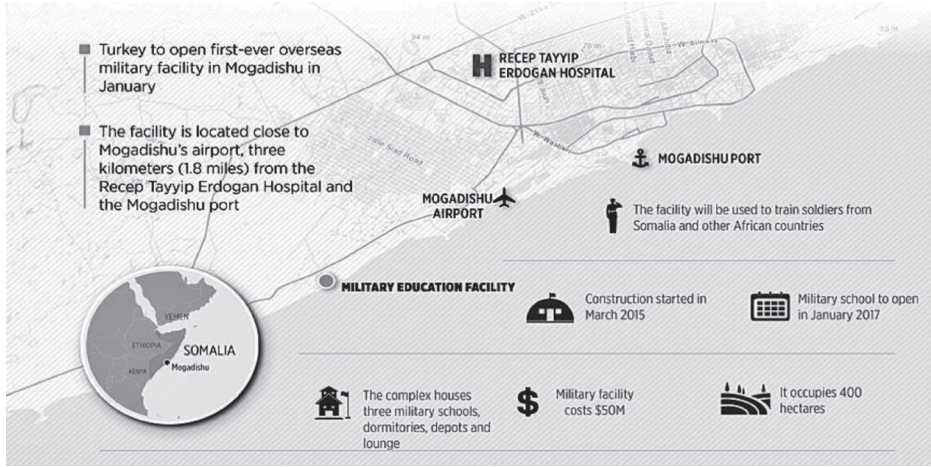

Figure 1: Map of the Turkish military base in Somalia

Source: Aktas, & Getachew, 2016.

Security is also at the heart of Ankara's state-building efforts in Somalia. Turkey, for instance, provides support to the Somali central government in the area of training security services. Turkey dedicated a budget of 20 million Turkish Lira for the restructuring of the Somali army and its police forces since 2011. Turkey's General Directorate of Security, the Turkish General Staff and the Ministry of Foreign affairs have conducted various studies on how to best restructure the Somali army and police forces. Building infrastructure, configuring and training the Somali police are all part of Turkey's development assistance. To this end 60 Somali police officers were brought to Turkey for training, through the General Directorate of Security.

Security Player and Assuming Risks in Africa

The upcoming years, though, will put Turkey's position as a security actor alongside other critical players, such as France, the United Kingdom and the USA, to the test. And despite the presence of this positive trajectory, Turkey's Africa relations are not without risks. In October 4, 2011, as thousands of students gathered at the Somali Ministry of Education to learn their results of the Turkish Scholarship, a bomb planted by Al-Shabaab exploded outside, killing some 70 recipients and seriously wounding many others. And on May 25, 2012, there was a suicide bomb

attack in a hotel in the lead city of Mogadishu where a Turkish businessman was staying. On April 15, 2013, a convoy of the humanitarian NGO IHH was attacked killing 16 Somalian benevolent and injuring 4 Turkish. The attack of the Turkish embassy on July 27, 2013, was then a clear message of Al-Shabaab directly to the Turkish authorities and their presence in Somalia (Özkan, 2016). Although Turkey tries to moderate between Somaliland and Somalia, there are already some misperceptions on Ankara's vision alleging that in order to realize their geopolitical and geostrategic ambitions in the area, they may develop a belligerent attitude toward separatists of Somaliland and other regions of Somalia, including Puntland, Jubaland, etc, forcing them to reach a global peace agreement with the central government of Mogadishu in the model of a federal Somalia (Madsen, 2016). Pessimists assert that these will be the initial targets of the Turkish military forces in Somalia, so as to have a general control of the area to serve the Turkey's global politics.

2. The Horn of Africa: From the New Silk Road to an autonomous control of sea roads

a. Giving Turkey a Control over the New Silk Road

From the 14-15th May 2017, China hosted the "Belt and Road Forum for International Cooperation". President Putin of Russia as well as president Recep Tayyip Erdoğan took part in that important summit with other world leaders. This project which raised the enthusiasm of the participants from Pakistan, Russia, Iran, and Turkey during the two days that lasted the summit, highlighted unease and concerns about China's ambitious New Silk Road project. And this project appears as the most ambitious economic activity undertaken by China since the founding of the People's Republic in 1949. It should be seen as Beijing's effort to extend its economic success of the last decades to a geopolitical sphere (Sham, 2017). Furthermore, this project must be identified as a Chinese attempt to win over new strategic partners and build a multi-polar world order conducive for China's national interests.

But at the same time, the New Silk Road project appears as the perfect convergence of geopolitical and geostrategic projection of emerging donors and their attempt to reshape the 21st century world trade's roads. This process will lead obviously to a huge accentuation and concentration of world trade in Asia and Middle East area as is already the case actually, with an opening to Europe and Africa. The loss of speed of the advanced countries of the North, is clearly seen even if they

should not be neglected in the direct short or medium run (Murguet, 2013). This future highway of world trade plays a major role in slowing the overall growth of containerized cargo traffic namely transporting manufactured goods and increasingly, goods that are usually transported out of containers, such as raw materials. However, the relative intensity flux, containerized traffic rate on the East-West route linking Asia to Europe fell in 2012.

In a practical way, the New Silk Road is made up of two strategic trade's highway taking their departure in Asia and mainly in China. It divides into one continental way which in the final approach will pass through Turkey, and one maritime way extending along Somalian sea coasts and the Gulf of Aden as shown in the map below.

Figure 2: New Silk Road project

Source: Sham, 2017

We can easily see that this ambitious “One Belt, One Road” project aims to expand links between Asia, Middle East, Europe and Africa. It also explains in one way or another, the reason why after China in Djibouti, Turkey struggled to acquire military bases in the Horn of Africa and in Somalia or Sudan specifically.

b. Building a Turkish Autonomous Control of World's Sea Trade

Once intra-EU trade is excluded, maritime transport captures 90% of volumes and 80% of the value of international trade (Murguet, 2013). That is, maritime transport still dominates the bulk of world trade. A study of world trade's major trajectories keeps in strategic position the axis that goes from Europe to Far East-Asia. This axis that allows the development of trade in the amount of \$1,561 billion in 2011 (OMC, 2012), is structured around two routes, the long one from Europe to Africa passing through Cape Town in South Africa before joining the Straits of Malacca and the China Sea; then we have the shorter route, passing through the Mediterranean, the Suez Canal, the Red Sea, the Gulf of Aden and opens to the Indian Ocean before continuing to China. The presence of Turkey in the Horn of Africa at the heart of this short route of global maritime trade is therefore anything but a coincidence. As the country grows more and more by increasing its exports in world trade, it is highly advisable for Ankara to be able to ensure the safety of its convoys and its ships on the high seas. The naval bases of the Somali coast and the coming one in Sudan are therefore advanced posts in securing Turkish maritime trade.

Conclusion

The different formats of Ankara's security presence in Africa provide the country with global strategic visibility. One of the main interests of this format of intervention rely on the fact that the mutualisation forces process gives Turkey the advantage to be present and to act on the security ground to a lesser cost. Further, being engaged as third state in EU security's foreign policy or UN operations, procures to Turkey a rich military experience on Africa's field and also more legitimacy for upcoming individual interventions that Turkey may carry alone in Somalia or somewhere else on the continent. It gives Turkey a large visibility and sympathy that may serve their interests in their next coming activities in African countries. In short, through such interventions Turkey is readying its capacity to act as a large-scale player.

As underlined above, it is within the second half of 2000s that Ankara started to include security components in its new African foreign policy. These security and strategic undertakings of Ankara on the African soil thus sound as the confirmation that Turkey is present there for a long run. In effect, that is the assertion of the strategic-military complex coming to stabilize economic, political, diplomatic and humanitarian investments carried out so far. Furthermore, the Horn of Africa

through the Somalian gate and in connection with other positions in the Middle East and Asia appears today as one of the key components of the geopolitical/geo-strategic doctrine of “*Strategic Depth*” portraying Ankara as a major global player of the ongoing world politics.

References

- Abdiwahab, M. (2017). Turkey's Largest Military Base Overseas to Be Opened in Somalia in April. <https://sputniknews.com/africa/201703171051688402-turkey-somalia-base/>, retrieved on March 17, 2017.
- Aktas, T. & Getachew, A. (2016). Details emerge of Turkish military base in Somalia <http://aa.com.tr/en/africa/details-emerge-of-turkish-military-base-in-somalia/664139>; Oct. 13. Retrieved on March 17, 2017.
- Aslan, D. H., & Selcuk B. (2016). Africa in Turkey's foreign policy agenda: Trade, economy and, military cooperation. KNUV. 4(50): 139-148.
- Awdnews.com, (2016). Erdogan's Empire: Turkey to Build New Military Bases in Qatar, Somalia and Other African Countries. <http://awdnews.com/top-news/erdogan-s-empire-turkey-to-build-new-military-bases-in-qatar,-somalia-and-other-african-countries>, January. Retrieved on May 15, 2018.
- Buzan, B. & Hansen, L. (2009). The Evolution of International Security Studies, New York, Cambridge University Press.
- Challand, G. (2010). Géopolitique de la Turquie, Diploweb.com
- Cohen, S. B. (2003). Geopolitics of the World System, New York/Oxford: Rowman and Littlefield Publisher Inc.
- Davutoğlu, A. (2001). Stratejik Derinlik. Türkiye'nin Uluslararası Konumu. 74. Edn, Istanbul: Küre Yayınları.
- Eyryce, T.E., Evren, T.M., & Abul, B.S. (2017). Turkish and BRICS Engagement in Africa: Between Humanitarian and Economic Interests. East West University: Department of Economics. Working Paper Series.
- Genç, S. & Tekin, O. (2014). Turkey's Increased Engagement in Africa: The Potential, Limits and Future Perspective of Relations. European Journal of Economic and Political Studies, 7(1).
- Global Humanitarian Assistance Report., (2015). http://devinit.org/wp-content/uploads/2015/10/GHA2015P_Friendly2.pdf, retrieved on March 15, 2018.
- Grygiel, J.J. (2006). Great Powers and Geopolitical Changes. The Johns Hopkins University Press: Baltimore.
- Hazar, N. (2018). Peace Keeping Operations and Perspectives for Cooperation between Turkey and the African Union in the Field of Security. www.tasamafrika.org/pdf/yayinlar/Numan-Hazar-EN.pdf, retrieved on April 27 2018.

- <http://www.geeskaafrika.com/>, (2017). Turkish First Mideast Military Base in Qatar, Djibouti and Somalia Soon. <http://www.geeskaafrika.com/13825/djibouti-turkish-first-mideast-military-base-in-qatar-djibouti-and-somalia-soon/> retrieved on May 22, 2017.
- Kaya, K., & Warner, J. (2013). Turkey and Africa: A Rising Military Partnership? Fort Leavenworth, Foreign Military Studies Office, Kansas.
- Madsen, W. (2016). Turkey's Foreign Military Bases and Their Threat to Stability. <http://www.strategic-culture.org/news/2016/01/21/turkey-foreign-military-bases-and-their-threat-to-stability.html>, retrieved on May 17, 2017.
- Murguet, E. (2013). Une nouvelle carte maritime du commerce mondial. <https://www.agefi.fr/corporate/actualites/hebdo/20151210/nouvelle-carte-maritime-commerce-mondial-150025>, July 25, retrieved on May 23, 2017.
- OMC., (2012). Statistiques du commerce international. OMC. Genève.
- Özkan, M. (2014). Doğu Afrika Jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali Politikası. SETA, October. 131p.
- Özkan, M. (2016). Turkey's Political-Economic Engagement with Africa. *Emerging Powers in Africa*. January, pp.217-231.
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs –RTMFA- (2018). <http://www.mfa.gov.tr/turkey-afrika-relations.en.mfa>, retrieved on March 13, 2018.
- Şafak, Y. (2016). Turkey's first overseas military base to open in Africa. <http://www.yenisafak.com/en/news/turkeys-first-overseas-military-base-to-open-in-africa-2539457> Sept. 30, retrieved on March 14, 2017.
- Sham, S. (2017). 'New Silk Road' and China's Hegemonic Ambitions, <http://www.dw.com/en/new-silk-road-and-chinas-hegemonic-ambitions/a-38843212>; May 15. Retrieved on May 15, 2017.
- Shinn, D. (2015). Turkey's Engagement in Sub-Saharan Africa. Shifting Alliances and Strategic Diversification. Chatham House. The Royal Institute of International Affairs. September. 22p.
- Tardy, T. (2014). CSDP: Getting third states on board. European Union Institute for Security Studies, Brief Issue, March.
- Turkes, H. (2014). Turkey to deploy peacekeeping troops to Africa. Available on <https://www.aa.com.tr/en/politics/turkey-to-deploy-peacekeeping-troops-to-africa/99490>, retrieved on June 10, 2018.

Emerging Global Organizations and Groups: A Paradigms Shift for New World Order

Md. Nazmul Islam^{*}

Abstract: The main argument of this paper to portrait the emerging global organizations in 21st century and how it creates a paradigm shift for new world order in the arena of international politics. To describe the emerging global organizations, I articulated five global organizations and groups based on different rising & great powerful countries like China, India, Russia, Brazil, South Africa and Turkey. The five organizations including BRICS, IBS, MITKA, G-20 and SCO that I select on the basis of their importance, roles to the world even the members country of that particular organizations gives importance to select these organizations. In this regard, this paper tries to make a linkup between theories of international relations with the structures, systems and influences of emerging global organizations. Later, it has been showed that how the historical background of these four organizations and their current presence demonstrates for new world order from South Asian region to South East Asian region, from Muslim world to Europe and ultimately; it creates the bio-polar world from unipolar world system which again prove that 'the world is greater than five'. Overall, descriptive and qualitative methodology has been applied in this study to narrate the emerging global organization role for new global order.

Keywords: Emerging Global Organizations, Theories of IR, International Politics and New World Order.

^{*} PhD Candidate, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Social Science Institute, Department of Political Science and Public Administration
Contact: nazmulraihan42du@gmail.com

Introduction

This is very common scenario in international politics to see the crucial role of international organization even now the world emerging groups are acting as very effective partners for international peace and security whether it is from social, economic or political perspective. The main research question of this study to identify that whether emerging international organizations like BRICS, SCO, IBF, G-20 & MIKTA have effective and influential role in the international politics for shifting new world order. The Former Secretary-General Kofi Annan spoke in the millennium commencement speech about how the challenges of the twenty first century would not be conquered if it weren't for international organizations.

"It is widely believed that international organizations should be responsible for the maintenance of international peace and stability, be this economic, social or political, and that they should act in the interest of the international community. According to critics of these institutions, there should be greater transparency, regulation and control within these organizations so that they reflect more than just the interest of the powerful States" (Crockett, 2012).

However, the international organizations and "the creation of an international forum for multi-lateral negotiations came about with the Inter-Parliamentary Union (IPU) in 1889, which is still active today and has membership of 157 national parliaments. The IPU was the predecessor to the League of Nations, created in 1919 after the end of the First World War; this later became the United Nations after the failure of the League to prevent international conflicts" (Thompson and Snidal: 1999: 693).

Though, the main roles and activities of international organizations and international group-based organizations depends on the interests of their member countries. The member countries establish and develop that organizations or groups to achieve their collective objective what they cannot achieve by their own self. So, they come together for their current and future State interest, for instances; either it can be economic or political interests whether the particular groups and international organizations will not have the rights to interfere the internal affairs of member States. Anyway, the process will go the beyond the interests of member States where the main principles will be so much prioritized such as collection and dissemination of information for the organizational and groups States interest where they will have international norms which will be modified by international law for member States cooperation through meetings by engaging in technical cooperation activities (Böhning, 1999).

Methodology and Theoretical Settings

The methodology is the functional action strategy to carry out the study in the light of the theoretical framework and guiding the main argument. That's why, this paper solely based on qualitative method from the research analysis of previous theoretical discussion and empirical description from secondary resources such as literatures especially from related books, journals and websites on correlation with emerging global organizations which created for new world order in international politics.

In order to understand the theoretical framework of this paper, we must look on the scholarly arguments related with international organizations, global governance and how it creates the new world order in international system and international politics. The theory of hegemonic stability (THS) is very important theory to understand the emerging global organizations roles, activities and their future contribution in international politics. Theory of Hegemonic Stability (THS) understanding the roles that played by the hegemonic power and the relations with the economic development and political stability in the international structure where the hegemonic power punishment towards the aggressor is a symbol of the strength of a hegemonic power in maintaining the international stability. It is a character of hegemonic strength and its stability, where the hegemonic power can exert his control upon the international system that it is part of and play an effective role. Regarding this arena, public good including military, economy and politics or a secure and stable condition can only be provided by a hegemonic state (Yazid, 2015). Any international and regional institution will not be effective without strong support by the hegemonic power. A state will become a hegemonic state when there are strong and stable combinations of the military, economic, political, institutional and ideological (Keohane, 1984). The emerging global organizations member States will work through their institutions for controls and make dominance on most of the international institutions. That's the way, most of the international institutions plays the role for the emerging hegemonic countries and their allies. Additionally, the hegemonic country largely determines the terms of norms, rules and discourses in international politics for their own interest especially when it comes to the economic and political positions. Robert Keohane (1984) argues that

“...to be considered hegemonic in the world political economy...a country must have access to crucial raw materials, control major sources of capital, maintain a large market for imports, and hold comparative advantages in goods with high value added, yielding relatively high wages and profits. It must be stronger on these dimensions taken as a whole than any other country”.

Moreover, Suzan Strange (1987) suggests four elements of structural power that can be called hegemony's global position;

“1. The ability to threaten or protect other countries' physical security by resorting to arms (security element);

2. The ability to control the global system of production of goods and services (production element);

3. The ability to shape the international capital market of finance and credit (financial element);

4. The ability to direct the development, accumulation and transfer of knowledge (knowledge element)”

Furthermore, Yahuda (2004) argues it from different perspective, he said that economic factors are important in managing and controlling the hegemonic power's political position in the bipolarity system of the world politics. Additionally, it can be argued that the emerging global powers has been playing their roles through the global groups and organizations like through SCO, China is playing very important economic role; on the other hand, through IBE, India have very effective role even in MIKTA, Turkey have influential role in regional and international politics.

The theorists of neo-realist argue slightly different from the effectiveness of the international institutions roles in international politics. As they argued that normally States are self-interested and engaging in power politics. So, institutions only have marginal power in the arena of power relations between States and it will give them legitimacy of power to play in international system (Mearsheimer: 1995). Though, the argument of Keohane and Martin's (1995) in terms of the influence and effectiveness of international institutions is little bit different. They argue that “institutions are created simply in response to state interests, and that their character is structured by the prevailing distribution of capabilities” (Keohane and Martin: 1995: 47). Again, Mearsheimer (1995) advocates for the States behavior where they will naturally take advantage by the international institutions through the cooperation. For example, what we see in terms of UN role for disarmament process where many countries are happy even also for the comply and use of military force in conflict zone (Newman, 2007: 143). However, Nye and Keohane

(1989) argues that, “in a world of multiple issues imperfectly linked, in which coalitions are formed transnationally and trans governmentally, the potential role of international institutions is greatly increased” (Nye and Keohane: 1989: 35).

The theory of ‘Institutional Paradigm’ approach can be good example to understand the role of global institutions, organizations and groups. Keohane and Nye (2000) argues that global organizational in terms of global governance is mean that concept of complex interdependence where Rosenau (1992) argues it is interdependence of regimes and functional interdependence for temporary purposes (Biermann et al., 2002). In any institutions broad concerns are the “formal or informal procedures, routines, norms and conventions embedded in the organisational structure or political economy structure the parameters of conduct” (Hall et al., 1996: 936-957). Most importantly, the distribution of institutions’ power provided through the systematic way where allocating resources, distribution of power will be dependent on the degrees of certainty. Moreover, to explain the importance of institutions; Young (1995) argues that international institutions are major actors, and perhaps the most important ones, while O’Brien (2000) asserts that within these institutions, states often maintain the key decision-making role. To clarify the international groups impacts through the institutions, Dowding (2000) argues that ‘institutions disproportionately distribute power and access to decision making and agenda setting so that some groups have more or less power than other groups’.

Finally, to understand the activities and effectiveness of emerging global organizations, the ‘International Regime Theory’ can be very related and contemporary such as international regime theory is a theory within international relations derived from the liberal tradition that argues that international institutions or regimes affect the behavior of states or other international actors where it will add the little to predictive power (Haggard & Beth, 1987: 491-517).

Discussion and Analysis

Historical Background and Global Importance of International Organizations

International communication, intercourse and cooperation is the main reason of development for international organizations rather than the philosophical and ideological importance of the global governance. The main issue to develop the international institutions to growth the relations between peoples for their own interests such as political and economic interests.

The modern state and the modern international system developed together where international institutions play their roles for States interest. This kind of system was not existed before 16th century of the world system while after 17th century, international system and state system were constructively established for the modern state interest. Though, it is very common thing that state have responsibility to protect her sovereignty and territory but by the dealing and agreement system; one state can work other states for the common objectives and goals by the political entities.

Paul Hirst (2001) argues that “the modern state has three defining characteristics. First, it has a definite territory with boundaries at its exterior. Second, it has exclusive control of that territory: ‘sovereignty’ means that no other entity can substantiate a claim to rule in this space. Third, hierarchy, that is, the state is a superior political agency that determines the role and powers of all subsidiary governments” while the emerging international system was formatted with the system by respecting the territorial integrity. However, it can be argued that the ‘Peace of Westphalia’ in 1648 was the first system to initiate the international system in the international politics where ‘international congress’ had become a regular mode of diplomacy for solve the any problems arise in international system. Moreover, the Congress of Vienna (1815) and its effects on the international system have huge impacts especially for military deployment in the war under the command of Wellington. Additionally, Paris conference in 1856 had initiated to regulate the commercial rivalry and political antagonism between the European powers to the African countries where the Hague Conferences of 1899 and 1907 were the one step ahead to establish the new international system to secure the world in the conduct of warfare on land and on the sea and the responsibilities of neutral states in the time of war. In there, the agreement was based on different aspects and multilateral basis to secure the internal system.

Most importantly, the rise of modern organizations aided to the international system especially after the first world war in 1919 called the ‘League of Nations’ proposed by US president Woodrow Wilson. Though, it was not sustained so much due to the resurrection of the largest battlefield of the Second World War in 1941. Nevertheless, during the war; in 1944, the world seen the new world system what we can argue the future of economic cooperation was mapped in Bretton Woods, where agreement was reached on the need to cooperate on monetary and trade

issues, eventually leading to the creation of the international monetary Fund and the General Agreement on tariffs and Trade, among others even the initiation of United Nation (UN) in 1945.

During the cold war period and the aftermath of cold war, the new international system raised through the international institutions as like

“Western Europe saw the creation of the Pact of Brussels (which later became the Western European Union) and the North Atlantic treaty Organization (NATO). Eastern Europe saw the creation of the Warsaw Pact, while east and west would meet, from the 1970s onwards, within the framework of the conference on security and cooperation in Europe (CSCE), which in 1995 changed its name to reflect its increased organization structure into organization for security and co-operation in Europe (OSCE) even later such regional organizations as Ecocas (in central Africa) and Ecowas (western Africa) being added. In Asia, some states assembled in ASEAN, SA-ARC for their security, Australia and New Zealand joined the US in Anzus. A relaxed form of cooperation in the Pacific Rim area, moreover, is channeled through Asia-Pacific Economic Co-operation (APEC)”.

Finally, in 21st century; the world is faced the new international groups and organization for different objectives and goals to establish the new hegemonic dominance to shift the new world order as like BRICS, SCO, MIKTA, G-20 and IBSA.

New Global Partnership & Counter Hegemonic Power: Metaphoric or Realistic

Brazil, Russia, India, China and South Africa (BRICS):

This is the association of five emerging powerful economic countries including Brazil, Russia, India, China and South Africa (BRICS). Before the involvement of South Africa in 2010, the name of BRICS was ‘BRIC’; later it changed the name and the grouped named ‘BRICS’. The groups countries were together based on their economy and their significant influence on region. The common characteristics of this group countries have; they are from the members of G-20 (The World Fact Book, CIA).

In 2001, BRIC was firstly used by the Jim O’Neill who is the Chairman of Goldman Sachs in their publication what named was ‘Building Better Global Economic BRICS’ (O’Neill, 2010). Nevertheless, in 2006; the Foreign States of BRIC countries met in New York city for a meeting of UN General Assembly where they made series of effective meetings and later, in Russia 2009; BRIC was established

by the approval of member States.

BRICS started its works with two main streams of work: (i) coordination in meetings and international organization; and (ii) the development of an agenda for multisectorial cooperation among its members where they have two realms in economic-financial and political governance spheres. In economic realm, BRICS agenda prioritized G-20 cooperation, including the IMF reform and in political Realm, BRICS advocate the reform of the United Nations and of its Security Council.

The formal summit of BRIC started from this time where the main agenda to include the improve of economic in terms of global economic situation and reforming the financial situation of group countries with their future cooperation agenda (BBC News, 16 June 2009) even in this meeting; BRIC member countries have decided that some member countries could involve with world affairs boldly and strongly (Bryanski, 26 June 2009). The interesting thing happened in the first summit of BRIC where they announced for the 'global reserve currency' where some study argue that it was against the dominance of 'US dollar' (Zhou, June 16, 2009).

After the first summit of BRIC and the involvement of South Africa with BRIC in 2010 and renamed its 'BRICS' started their activities broadly such the 'BRICS Forum' which was started in 2011 for commercial, political and cultural cooperation between the BRICS nations (Indian Express, 10 April 2011). Later, it showed by the IMF report of 2012; the BRICS nations pledged \$75 billion to boost the lending power in the world economy even in the second summit of BRICS, member states agreed to create the global financial institution to make counter project against western global financial institutions like World Bank and IMF (The Guardian, 28 March 2013) which was later initiate to establish the 'New Development Bank' in 2014 (Reuters 10 July 2013).

To understand the BRICS role for new emerging global groups for counter hegemonic partners against western led world order, it is important to see the member States role in this organizations, for example; the role of China can be understood by its influence on BRICS. In 2013 meeting, 'China committed \$41 billion towards the pool' where Brazil, India and Russia will give \$18 respectively and South Africa will give \$5 billion (Reuters 11 October 2013). Additionally, it is very clear that BRICS 'new development bank' have very significant political objects which is understand by its allows her member states "to promote their interests abroad... and can highlight the strengthening positions of countries

whose opinion is frequently ignored by their developed American and European colleagues” (rbth.com, 14 April 2014). Furthermore, BRICS statement against the G-20 announcement in 2014 shows the emerging powers of this organizations, for example’ in March 2014, the BRICS Foreign Minister issued a statement at a meeting on the margins of the Nuclear Security Summit in The Hague which said that the “noted with concern, the recent media statement on the forthcoming G20 Summit to be held in Brisbane in November 2014. The custodianship of the G20 belongs to all Member States equally and no one Member State can unilaterally determine its nature and character” (www.dirco.gov.za/, 24 March 2014). Moreover, the greater object of BRICS can be understood by the statement of the Governor of the Russian Central Bank where he said that the

“BRICS partners the establishment of a system of multilateral swaps that will allow to transfer resources to one or another country, if needed” in an article which concluded that “If the current trend continues, soon the dollar will be abandoned by most of the significant global economies and it will be kicked out of the global trade finance” (Voice of Russia, 3 July 2014).

Most importantly, the following table may assist us to understand the BRICS member States influence and effectiveness to the international politics by their political economy activities such as the initiation of ‘New Development Bank’ for establishing as rivalry bank of ‘World Bank’ and ‘IMF’ and the ‘BRICS Contingent Reserve Arrangement (CRA)’ which is a framework for providing protection against global liquidity pressures-

Table 1. BRICS Member States Country Data

Country	Population (2016) ¹	Nom. GDP mil. USD (2017 est.) ²	GDP Growth (2017 est.) ³	Foreign Ex- change Re- serves (2015)	Exports ⁴	Imports ⁵	HDI (2015)
Brazil	207,652,865	2,140.9 Bn	Increase 0.2%	\$362.744 bn	\$189.7 bn	\$143.9 bn	0.754 (high)
Russia	143,964,513	1,560.7 Bn	Increase 1.1%	\$358.500 bn	\$259.3 bn	\$165.1 bn	0.804 (very high)
India	1,324,171,354	2,454.4 Bn	Increase 7.2%	\$352.131 bn	\$271.6 bn	\$402.4 bn	0.624 (medi- um)
China	1,403,500,365	11,795.2 Bn	Increase 6.5%	\$3,899.285 bn	\$2,011.0 bn	\$1,437.0 bn	0.738 (high)
South Africa	56,015,473	317.5 Bn	Increase 1%	\$47.190 bn	\$83.1 bn	\$85.0 bn	0.666 (medi- um)
Average		3,653.7 Bn	Increase 3,2%	\$1,003.970 bn	\$562.94 bn	\$446.68 bn	0.711 (high)

1 "World Population Prospects: The 2017 Revision". ESA.UN.org. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division.

2 "Report for Selected Countries and Subjects". Imf.org. (2017-09-04).

3 "IMF World Economic Outlook (WEO) Update, January 2017: A Shifting Global Economic Landscape". Imf.org.

4 "The World Factbook — Central Intelligence Agency". Cia.gov. (2017).

5 "The World Factbook — Central Intelligence Agency". Cia.gov. (2017-09-04).

Mexico, Indonesia, Republic of Korea, Turkey and Australia (MIKTA):

MIKTA is “an innovative partnership that brings together Mexico, Indonesia, Republic of Korea (ROK), Turkey and Australia. The group works to bridge divides in the multilateral system and build consensus on complex and challenging issues, drawing on the diverse perspectives of its members and their shared interest in an effective, rules-based global order” (Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade, 2016). The unique perspective of MIKTA plays from diverse culture, socio-economic structure even the geography lends paly the crucial role in international politics and world economy. The common characteristics of the MIKTA member states have, all of G-20 member states even they have mostly similar GDP. Additionally, in ensuring the global governance systems, all of the member states have same interests regardless of their size and influence which provide a strong foundation for mutual cooperation for their future goals. The activities of MIKTA member states makes them to work in diversified situations and it influence them to share their knowledge from varied experiences.

From its starting time of 2013, MIKTA member states works for the seven priority themes which are including International energy governance and energy access; Global Security and counter-terrorism; Peacekeeping; Trade and the economy; Gender equality; Democracy, human rights and good governance; and Sustainable development. MIKTA is advocating for international security and countering violent extremism, the benefits of liberalised trade and investment and promoting women’s empowerment where its goal is consultation and dialogue drawing on diverse perspectives to develop and promote a consensus to advance the common interests of the international community (www.mikta.org, 2016). The values of MIKTA’s prove that they have strong influence on strong international global governance and open economies which provides a space for dialogue and innovative diplomacy to address current global issues. The main strength of MIKTA’s, they are against the traditional ‘block’, so as to afford an enhanced ability to maneuver effective global governance in a world of fast-paced developments. The following table shows the importance of MIKTA’s member states from the measurement of their populations, economic importance and the membership of international organizations.

Table 2. MIKTA Member States Country Data

Member	Total Trade of Goods and Services bil. USD (2016) ⁶	Nom. GDP mil. USD ⁷ (2017)	HDI (2014)	Population (2014)	G20	DAC	OECD	NATO	OPEC	Economic classification (IMF) ⁸
Australia	504	1,359,723	0.933	23,599,000	✓	✓	✓	X	X	Advanced
Indonesia	346	1,020,515	0.684	251,490,000	✓	X	X	X	X	Emerging
South Korea	1,103	1,498,074	0.891	50,437,000	✓	✓	✓	X	X	Advanced
Mexico	824	987,303	0.756	119,581,789	✓	X	✓	X	X	Emerging
Turkey	401	793,698	0.759	77,324,000	✓	X	✓	✓	X	Emerging

6 Wto.org, (2016). 'Trade recovery expected in 2017 and 2018, amid policy uncertainty'. Accessed: 12.01.2018. Retrieve from https://www.wto.org/english/news_e/pres17_e/pr791_e.htm

7 Wto.org, (2016). 'Trade recovery expected in 2017 and 2018, amid policy uncertainty'. Accessed: 12.01.2018. Retrieve from https://www.wto.org/english/news_e/pres17_e/pr791_e.htm

8 IMF (2013). "World Economic Outlook data".

Shanghai Cooperation Organisation (SCOs):

The Shanghai Cooperation Organization (SCO) is the Euro-Asian based organization where politics, economies and security are the prioritized issue which was begun their journey on 15 June 2001 in Shanghai, China. By the leadership of China, SCO members are Kazakhstan, Kyrgyzstan, Russia, Tajikistan, and Uzbekistan where India and Pakistan also joined SCO as full members at a summit 9 June 2017 in Astana, Kazakhstan. Additionally, SCO have four observer states, namely Afghanistan, Belarus, Iran and Mongolia where they have six dialogue partners, namely Azerbaijan, Armenia, Cambodia, Nepal, Turkey, and Sri Lanka (eng.sects-co.org). It means that SCO almost covers the most influential economic and political countries in the world especially the main objects of this organization to work in the Asian region led by China.

The main activities of SCO not limited with cooperation on security rather it has purposes to work with member states through military activities, economic cooperation and cultural cooperation. The main concern matter for SCO's to maintain the Central Asian security such as terrorism, separatism and extremism. The Collective Security Treat Organization (CSTO) under the shadow agreement through the SCO member states creates the vast cooperation on issues such as security crime, and drug trafficking (McDermott, 12 December 2007) even SCO currently redefine the cyber warfare which is saying that the dissemination of information "harmful to the spiritual, moral and cultural spheres of other states" should be considered a "security threat". An accord adopted in 2009 defined "information war", in part, as an effort by a state to undermine another's "political, economic, and social systems" (Gjelten, 23 September 2010).

The current military activities and increased military cooperation, intelligence sharing, and counter-terrorism measurement shows that SCO have very effective measurement in terms of traditional security in the Euro-Asian region (Council of Foreign Relations, 2010). The joint military exercise first held in Kazakhstan in 2003 then in China even the important thing that since 2005, China and Russia have large-scale war games team. Additionally, more than 4,000 soldiers participated at the joint military exercises in 2007 (known as "Peace Mission 2007") under the Shanghai Cooperation Organisation (SCOs) which took place in Chelyabinsk, Russia as it was agreed upon in April 2006 at a meeting of SCO Defence Ministers (Hutzler, 26 April 2006).

Subsequently, the proposed free trade area in the SCO would be the effective medium for economic cooperation between the member states even the Moscow summit in 2005, SCO prioritize the joint energy projects which will include the oil and gas sector, the exploration of new hydrocarbon reserves, and joint use of water resources (Blagov, 31 October 2005). Moreover, the summit on 28 August 2008 shows the SCO's roles which stated that "against the backdrop of a slowdown in the growth of world economy pursuing a responsible currency and financial policy, control over the capital flowing, ensuring food and energy security have been gaining special significance" (The Shanghai Cooperation Organisation. 2008). SCO's is a good venue for designing a new banking system which is independent from international banking systems which clearly understand by the address of Vladimir Putin following speech-

We now clearly see the defectiveness of the monopoly in world finance and the policy of economic selfishness. To solve the current problem Russia will take part in changing the global financial structure so that it will be able to guarantee stability and prosperity in the world and to ensure progress. The world is seeing the emergence of a qualitatively different geo-political situation, with the emergence of new centers of economic growth and political influence. We will witness and take part in the transformation of the global and regional security and development architectures adapted to new realities of the 21st century, when stability and prosperity are becoming inseparable notions" (Russia Today, 30 October 2008).

India-Brazil-South Africa (IBSA):

This is the dialogue forum, fostering for the pluralistic, multicultural and multi-racial societies as they called South-South cooperation including Africa, Asia and South America. The forum provides the three countries with a platform to engage in discussions for cooperation in the field of agriculture, trade, culture, and defence among others. On 6 June 2003, "Yashwant Sinha (External affairs minister of India), Celso Amorim (Foreign minister of Brazil) and Nkosazana Dlamini-Zuma (Foreign minister of South Africa) met in Brasilia, where the IBSA Dialogue forum was formalized through the adoption of the "Brasilia Declaration" (www.ibsa-trilateral.org/about_us.html, 2007).

The aim and objectives of the IBSA Dialogue Forum included to promote south-south cooperation by increasing the trade opportunities among three countries where exchange of information, technologies and skills to complement will be prioritized. Throughout this process, IBSA will alleviate the poverty and social

development for equitable development in the areas of agriculture, climate change and global warming, culture, defense, education, energy, health, information society, science and technology, trade and investment, tourism and transport.

The meeting of New Delhi, India on 4 and 5 March 2004 is very much important to understand the importance and influence of IBSA Dialogue Forum in global arena such as in this meeting, the following issues were discussed such as United Nations Reform where IBSA emphasized the need for expansion of Security council membership in the permanent as well as non-permanent categories (New Delhi Agenda for Cooperation, 2004). Additionally, the peace and security on the issue of non-proliferation of weapons of mass destruction and cooperation with IAEA to ensure the growth and development of use of nuclear energy for peaceful purposes, Israel-Palestine and Iraq issue has been discussed. Moreover, it has been discussed on the issue of social development like the three countries have a rich cultural history. So, they can strengthen of their cultural ties by organising a trilateral cultural fair of music, dance and cinema. The Ministers also endorsed a proposal by Brazil to host a seminar on "Economic Growth with Social Equity" with the aim to promote better knowledge among IBSA members of their national policies and strategies to promote economic and social development Those kind of activities shows that IBSA has very clear plan to impact on global governance for new world order.

To the following meeting in the foreign ministers of the three countries in Cape Town on 10 and 11 March 2005 for the second meeting of the Trilateral Commission of the IBSA Dialogue Forum. The following issues including Millennium review summit for achieving the millennium development goals, new partnership for African development (NEPAD), Latin and South American integration, free and fair manner with transparent-rules based multilateral trading system, IBSA sectoral cooperation namely agriculture and culture, and IBSA facility for hunger and poverty alleviation were discussed.

Again, in the Foreign Ministerial meeting of IBSA on 30 March 2006; United Nations reforms, Non-proliferation, disarmament and arms control; and International trade issues were especially discussed.

IBSA as the initial trade target of US\$ 25 billion by 2015 is likely to be over-shot given the current intra-IBSA trade figure of US\$23 billion. IBSA has also partnered with developing countries, especially least-developed countries (LDCs) and post-conflict and reconstruction development (PCRD) countries through the IBSA Facility for Hunger and Poverty Alleviation (IBSA Fund) in development projects that will benefit those countries (About IBSA, 2013).

Conclusion

From the analysis above, it is very clear that the emerging global organization like Shanghai Cooperation Organization (SCO) and global groups like BRICS, IBSA and MIKTA have very effective role for new world order and global governance. So far, it is very important to acknowledge that the theories of international relations like the 'theory of hegemony stability', 'ne-realist theory', 'institutional paradigm theory' and 'international regime theory' have very effective role to understand the global organizations and groups influence and impacts on global economy, global security, international politics and global governance.

Furthermore, the discussion on historical background and the importance of international organizations shows us the legitimacy and necessities of them especially after the Westphalia Era of international system. Most importantly, the development of IO's from time to time like after the first world war; the initiation of League of Nations and after the second world war; the initiation of UN clarifies the impacts of IO's where the different groups, association, agreements for common interests proves the development of bio-polar system in the world politics. The objectives for the development of IO's after cold war and the emergence of global organizations and global groups in the 21st century have different goals and perspectives, but they have common interests, and which is to play the crucial role in the world politics boldly and strongly. The different global groups show that they have strong economic background for common interests.

In this light, it can be argued that the 21st century IO's and global groups have strong role for distribution of power in world politics, for instances; both in BRICS and SCO's, China's active and effective role shows us how they want to exercise their legitimate power in world politics as counter hegemonic way where it is very clear that they have good capacity from economic and security concern to play in the regional and world politics. In addition to BRICS and SCO's member States roles in Euro-Asia centric countries through the economic measurement and political cooperation such as the emergence of 'New Development Bank' or military cooperation between Euro-Asian countries under the umbrella of SCO's articulates that those staffs have very effective role to counter the western hegemonic power in the world. Moreover, the IBSA role for reformation of UN security council and MIKTA active role for global governance and humanitarian activities clearly determine that the world is going to the multi-polar system from unipolar system where new emerging powers are playing their active participation, roles and capacity through the new IO's and global groups for implementing new world order.

References

- Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade. (2016). "MIKTA– Mexico, Indonesia, the Republic of Korea, Turkey, Australia". Accessed: 10.01.2018. Retrieved from <http://dfat.gov.au/international-relations/international-organisations/mikta/pages/mikta.aspx>
- About IBSA (2007). Archived from the original on 13 September 2007. Accessed 14.01.2018. Retrieved from http://www.ibsa-trilateral.org/about_us.html
- About IBSA (2013). IBSA 10 - YEAR ANNIVERSARY. Retrieved from <http://www.ibsa-trilateral.org/>
- Blagov, S. (31 October 2005). "Shanghai Cooperation Organisation Eyes Economic, Security Cooperation". Eurasia Daily Monitor. The Jamestown Foundation. Archived from the original on 1 November 2007.
- Biermann, F. (2002). *Earth System Governance: The Challenge for Social Science*. Amsterdam: The Global Governance Project.
- BBC News. (2009). "First summit for emerging giants". BBC News. 16 June 2009. Archived from the original on 18 June 2009. Accessed: 10.01.2018.
- Bryanski, G. (26 June 2009). "BRIC demands more clout, steers clear of dollar talk". Archived from the original on 19 June 2009. Accessed: 10.01.2018.
- Council of Foreign Relations (2010). "The Shanghai Cooperation Organization". Archived from the original on 11 May 2010. Accessed: 11.01.2018.
- Crockett, S. (2012). *The Role of International Organisations in World Politics*. E-International Relations Students, February 7, 2012. Accessed: 10.01.2018. Retrieved from <http://www.e-ir.info/2012/02/07/the-role-of-international-organisations-in-world-politics/>
- Cia.gov. (2017). "The World Factbook — Central Intelligence Agency".
- Cia.gov. (2017-09-04). "The World Factbook — Central Intelligence Agency".
- Dowding, Keith (2000). "Institutionalist research on the European Union," in *European Union Politics*, Vol. 1, 2000, pp. 125-144.
- Government of South Africa, (24 March 2014). "Chairperson's Statement on the BRICS Foreign Ministers Meeting held on 24 March 2014 in The Hague, Netherlands" 24 Mar 2014. Accessed: 10.01.2018.
- Gjeltén, T. (2010). Seeing the internet as an 'Information Weapon'. National Public Radio. Accessed: 11.01.2018.
- Hutzler, C. (2006). *China, Russia, Others to hold joint drills*. Associated Press. Accessed: 12.01.2018.
- Hall, P. A. & Rosemary C. R. Taylor (1996) Political science and the three new institutionalisms, in *Political Studies*, XLIV, pp. 936-957.
- Haggard, Stephan, & Beth A. Simmons. (1987). Theories of international regimes. *International Organization* 41, no. 3: 491-517.
- Hirst, P. (2001). *War and power in 21st century*. Polity Press in association with Blackwell Publishing LTD, p: 45.
- Indian Express (10 April 2011). BRICS should coordinate in key areas of development: PM. Accessed: 10.01.2018.

- IMF World Economic Outlook (WEO) Update, January 2017: A Shifting Global Economic Landscape. Imf.org.
- IMF World Economic Outlook. April 2017. Gross domestic product.
- IMF (2013). World Economic Outlook data.
- Keohane, Robert, O. (1984). *After hegemony: Cooperation and discord in the world political economy*, Princeton, N.J.; Princeton University Press, pp.33-34.
- Keohane, Robert O., and Lisa L. Martin. (1995). The promise of institutionalist theory. *International Security* 20, no. 1 (1995): 39-51.
- Keohane, Robert and Joseph Nye (2000). Realism and complex interdependence.
- McDermott, R. (12 December 2007). "Kazakhstan notes Afghanistan's emerging security agenda". Eurasia Daily Monitor. Archived from the original on 18 February 2008.
- Mearsheimer, John J. (1995). A realist reply. *International Security* 20, no. 1 (1995): 82-93.
- Mearsheimer, John J. The false promise of international institutions. *International Security* 19, no. 3 (1994): 5-49.
- Newman, E. (2007). *A crisis of global institutions? Multilateralism and international security*. New York, NY: Routledge.
- Nye, Joseph S., & Robert O. Keohane. (1989). Power and interdependence. *United States of America*. Harper Collins Publishers.
- Noor Mat Yazid, M. (2015). The theory of hegemonic stability, hegemonic power and international political economic stability. *Global Journal of Political Science and Administration*. Vol.3, No.6, pp.67-79, December 2015.
- "New Delhi declaration". Archived from the original on 13 September 2007. Accessed: 14.01.2018. Retrieved from http://www.ibsa-trilateral.org/n_delhi_agen_annexure_c.htm
- O'Brien, Robert, Anne Marie Goetz, Jan Aart Scholte and Marc Williams (2000). "Contesting Global Governance: Multilateral Economic Institutions and Global Social Movements". Cambridge: Cambridge University Press.
- Reuters (10 July 2013). "India sees BRICS development bank agreed by 2014 summit". Accessed: 10.01.2018.
- Reuters (11 October 2013). "BRICS may decide on \$100 billion fund early 2014 – Russia. Accessed: 10.01.2018.
- rbth.com (14 April 2014). "BRICS countries to set up their own IMF". Accessed: 10.01.2018.
- "Report for Selected Countries and Subjects". Imf.org. (2017-09-04).
- SCO, (2017). "About SCO". Shanghai Cooperation Organisation.
- Thompson, A. and Snidal, D. (1999). International Organizations. Report at the University of Chicago, Chicago: Chicago University Press.
- The World Factbook, CIA (2015). "Country Comparison: Area". Accessed: 10.01.2018
- The Guardian, (28 March 2013). "Brics eye infrastructure funding through new development bank". Accessed: 10.01.2018.

- The Shanghai Cooperation Organisation. 2008. "Chronicle of Main Events of "Shanghai Five" and Shanghai Cooperation Organisation".
- O' Neill, J. (2001). "Building Better Global Economic BRICs". Goldman Sachs. Accessed: 10.01.2018.
- Voice of Russia, (3 July 2014). "BRICS morphing into anti-dollar alliance". Retrieved from Voiceofrussia.com. Accessed: 10.01.2018.
- W. R. Böhning, W. R. (1999). The role and functions of international organizations in the field of migrant workers. Regional workshop on the ILO and International labour migration by the Canadian Human Rights Foundation, the Ateneo Human Rights Centre and the Lawasia Human Rights Committee. 11-12 January 1999 Manila, Philippines. Accessed: 08.01.2018.
- "World Population Prospects: The 2017 Revision". ESA.UN.org. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
- Wto.org, (2016). 'Trade recovery expected in 2017 and 2018, amid policy uncertainty'. Accessed: 12.01.2018. Retrieve from https://www.wto.org/english/news_e/pres17_e/pr791_e.htm
- [www.mikta.org](http://dfat.gov.au/international-relations/international-organisations/mikta/Documents/mikta-foreign-ministers-meeting-2016-fact-sheet.pdf). Accessed: 11.01.2014. Retrieved from <http://dfat.gov.au/international-relations/international-organisations/mikta/Documents/mikta-foreign-ministers-meeting-2016-fact-sheet.pdf>
- Yahuda, M. (2004). *International politics of the Asia Pacific* (revised and enlarged edition), London Routledge.
- Zhou, W. (June 16, 2009). "Dollar slides after Russia comments, BRIC summit". Accessed: 10.01.2018.

An Urgent Reflection: The Implications of Coloniality of Being in the Worldwide Migration Phenomena

Naila Karina Iriarte Villavicencio *

Abstract: This article discusses the implications of the coloniality of being in today's migration phenomenon as a result of social classification based on the idea of race. Through the theoretical categories developed by what is known as "the modernity/coloniality research program" I will explain the formation of social hierarchies that produce and reproduce discrimination and racism in modern societies. The aforementioned research program refers to the diverse body of work of decolonial studies that aim to question the concept of modernity/coloniality and its effects in the establishment relations of power and domination worldwide.

Keywords: Modernity/Coloniality, Coloniality of Being, Coloniality of Power, Colonial Difference, Migration, Social classification, Racism.

* MA Programme, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Social Sciences Institute, Department of International Relations,
Contact: naila.iriarte@gmail.com

Introduction

Decolonial studies were an epiphany to me. In my years as a bachelor student I came across an article written by Aníbal Quijano in which he discussed the ongoing coloniality of power and how the idea of race, among other tools, served the production and reproduction of a matrix of domination from a few over the majority of colonized subjects around the world. An epiphany it was because I grew up seeing a non-western non-modern non-European reality that I couldn't quite understand because it was paradoxically overlapped by a highly Eurocentric official discourse and official educational system, that little or nothing explained what was being seen, perceived and lived. Thus, with the Decolonial studies a whole universe of knowledge presented to me, a diverse knowledge that allowed to explore histories, cultures, experiences, languages and traditions otherwise silenced and forgotten.

That is why one of the aims of this essay is to briefly introduce the main categories of the decolonial studies as an urgent alternative to the traditional Eurocentric modern epistemologies that have been ruling social sciences hence limiting our capacity to understand our realities in the peripheries of Latin America, Africa, Asia and elsewhere. This exploration then holds an invitation to deepen into the study of this rich body of work. The second objective of the present work is to propose the observation of the phenomenon of immigration from a decolonial point of view, specifically through the categories proposed by the branch known as coloniality of being, which discusses the effects of coloniality in the lived experience of colonized subjects. The myth of race and the social classification it produced during the time of colonialism can be now hold accountable for the way in which governments view, label and deal with immigration as a problematic and as a threat in which ultimately some lives are valuable thus protectable, and others are expendable.

This article is structured by exploring (1) the generalities of the decolonial studies also known as the modernity/coloniality research program; (2) what is coloniality of being; (3) and how the coloniality of being explains the phenomenon of immigration nowadays.

Theoretical Framework of Decolonial Studies

The modernity/coloniality research program refers to the diverse body of work of a group of Latin Americans and Latin Americanists whose main objective is the production of an *other*-knowledge -understood as a knowledge outside of the

Eurocentric colonial tradition of modernity. In that sense, overlooking the natural distances that may exist between one and another author, given their diverse backgrounds and approaches, the common point of the group is the questioning of the Eurocentric concept of modernity and the introduction of the concept of Coloniality and its three main branches: Power, Knowledge and Being.

The starting point of this argument is the most needed shift of the origin of modernity, from the traditional consideration of its origin being around Enlightenment, towards locating it around the Conquest of America back in 1492. This timeline accuracy means everything because it makes visible that all the events that happened in and as a result of the colonialism in America aided the establishment of a matrix of power and domination that up to this day continues to rule every political, economic and cultural relation in the world. Moreover, when colonialism in America is taken into account it opens the possibility to think and theorize modernity as a dual phenomenon -that it as *modernity/coloniality*, which presents on one side a rhetoric of progress and liberation and on the other side carries away a project of domination. Walter Mignolo (2007) expresses “*In summation, modernity/coloniality are two sides of the same coin. Coloniality is constitutive of modernity; there is no modernity, there cannot be, without coloniality*” (p. 43).

What means coloniality then? This concept refers to the process that took place alongside with colonialism, back in the XVI century when America was “discovered”. Coloniality is the constitution of relations of power based in the myth of race and the exploitation of natural richness and the control of labour in the invaded lands, and its related to modernity in the extent that imposed a paradigm with the modern values as a universal truth.

Let’s dig into it. In the most traditional and reductionist sense modernity is known as a period of time in (western) historiography, and from a more, but still simplistic, subjective point of view it is understood as a set of values and a path for humanity. It’s characteristics and implications are rationality, science, progress. On one side, according to western historiography modernity emerged in the period known as *Modern Age*, whose characteristics where enlightenment, rationalization and secularization. The events that marked this time are responsible for the expansion of these ideas, namely Renaissance, Enlightenment, the Reformation, French Revolution, and later the Industrial Revolution.

In that sense Dussel calls the first view of modernity as “*an emancipation, a Kantian Ausgang, or “way out,” from immaturity by means of reason, understood as*

a critical process that affords humanity the possibility of new development. (Dussel, 2000, p. 69). However, Dussel also argues that this same modernity also responds to a second view, braced on the prerogatives given by a so-called universality that aims to carry the message of salvation to those considered *barbarians* and make them (by means of force) adopt its values because the modern civilization is supposed to be superior and developed. It is with this evangelizing attitude of modernity that coloniality's implications become more visible.

The concept of coloniality was first developed by Anibal Quijano when he differentiated it from the concept of colonialism. Quijano argues that even after colonialism *ended* when the colonies gained independence, domination continued to exist through a complex control system known as coloniality of power, fed principally by the idea of race that provided a constructed social classification and the control of natural resources and labor that guaranteed the consolidation an expansion of an already existing capitalist economy.

Quijano (2007) then argues that *“Coloniality is a different concept, although it is linked to the concept of colonialism. The last one strictly refers to a domination and exploration structure, where the control of the political authority, the production resources and the work of a given population is held by another entity with a different identity, whose headquarters are placed in another territorial jurisdiction. But unlike coloniality, colonialism not always, nor necessarily, implies racist relations of power. Colonialism is obviously older nonetheless coloniality has proven to be, in the last 500 years, deeper and more long-lasting than colonialism”.* (p. 93).

However, coloniality did build itself around the social classification that placed the white Europeans, the conquerors, both ontological and epistemologically, above the blacks, indios and mestizos, the conquered. Quijano's reflection on this matter is as follows: *“Social relations founded on the category of race produced new historical social identities in America—Indians, blacks, and mestizos—and redefined others. Terms such as Spanish and Portuguese, and much later European, which until then indicated only geographic origin or country of origin, acquired from then on a racial connotation in reference to the new identities. Insofar as the social relations that were being configured were relations of domination, such identities were considered constitutive of the hierarchies, places, and corresponding social roles, and consequently of the model of colonial domination that was being imposed. In other words, race and racial identity were established as instruments of basic social classification”.* (Quijano, 2000, p. 534).

Aníbal Quijano (2007) also explores the scope of modernity/coloniality in the epistemological area as follows: *“During the same period as **European colonial domination was consolidating** itself, the cultural complex known as **European modernity/rationality** was being **constituted**. The intersubjective universe produced by the entire Eurocentered capitalist colonial power was elaborated and formalized by the Europeans and established in the world as an exclusively European product and as a universal paradigm of knowledge and of the relation between humanity and the rest of the world”* (p.171).

Thus, we are introduced to the notion that modernity also represents a superiority where knowledge is concerned due to the privileged place that is given to rationality in the Eurocentric imaginary. This means that in addition to the alleged inferiority of the colonized subject because of race they were also considered mentally inferior, irrational subjects. The genesis of this fixation on rationality as the *conditio sine qua non* for the production of high knowledge, is located in Descartes’ *Cogito, ergo sum* (I think; therefore, I am) that marked the Enlightenment and showed the supposed true path. However, Dussel argues that before the Ego Cogito of Descartes there existed the Ego Conquiro which actually enabled by means of possession of power and the ability to conquer others to *think*; to produce hierarchical knowledge.

The colonial difference

The colonial difference is the tacit acceptance that there is a human hierarchy. It emerges as a result of the social classification based on the idea of race and becomes instrumental for the coloniality of power in the extent that surpasses the level of the tacit when it serves the creation of tools that institutionalize and justify the domination and the use of violence against the colonized/racialized subjects. That is the case of the just war or the first steps towards international law. Mignolo recalls that Francisco de Vitoria was one the pioneers in colonial times to develop the basis for international law. In this point let’s remember that when the first encounter between colonizers and Indios occurred there was the question whether they had souls or not; finally the Pope of the time elucidated the matter declaring the native Americans as humans. Thus, Vitoria placed Spaniards and Indios in the same level as subjects of Right, as *people*. BUT he argued that Indios were somewhat inferior therefore needed a sort of parenting for their own good. Mignolo reflects on this matter as it follows: *“At that moment Vitoria inserted the colonial difference*

(ontological and epistemic) into international law. The colonial difference operates by **converting differences into values and establishing a hierarchy of human beings ontologically and epistemically. Ontologically**, is assumed that there are **inferior human beings. Epistemically**, it is assumed that inferior human beings are **rational and aesthetically deficient**". (Mignolo, 2007, p.46)

Coloniality of Being

Given the exploratory nature of this article I will only mention the matters regarding ontological philosophy proposed by the Puertorrican Nelson Maldonado Torres, whose work stands as the main contribution inside of the modernity/coloniality research program in the understanding of coloniality of being. Around those borrowed categories I will serve unravel my argument.

His essay is structured in a way that he explains first the notion of coloniality, understood as the environment where the racialized/colonized subjects lived during colonialism. Then, defines what is being by contrasting the modern eurocentric view from Heidegger with those of Levinás on one side and Fanon on the other. Then, discusses the implications of coloniality of being for the lived experience of racialized/colonized subjects.

Coloniality as Misanthropic skepticism

I have already explored the modernity/coloniality research program's views on coloniality, in addition to those arguments Maldonado Torres' contribution is the introduction of the concept of *misanthropic skepticism*. It means that those subjects already located in the lowest of the social classification by virtue of race and division of labour, also faced a menacing and constant uncertainty regarding their own existence. The question whether they were humans or not was never fully answered and what is more if they were accepted as humans they were considered inferior. Maldonado Torres (2007) reflects on it in this manner: "*I'd like to suggest that what was born in the sixteenth century was something more pervasive and subtle than what at first transpires in the concept of race: it was an attitude characterized by a permanent suspicion*". (p. 244)

This permanent suspicion, among other issues, meant the legitimacy of the conqueror to use violence and in the matter of just war. Therefore, the racialized/colonized subject considered inferior was also considered a dispensable life. That

is how the extermination of indios was justified in the early days of colonialism later changing to a utilization of those lives through forced and unpaid labour. These were the conditions of life to which racialized/colonized subjects had to face during colonial times and these same conditions shaped their identities, as seen by the conquerors and as seen by themselves.

Moreover, Maldonado Torres (2007) highlights the utilization of violence and force against the racialized/colonized subjects as a key element in coloniality. In his own words he expresses that *“Coloniality, I am suggesting here, can be understood as a radicalization and naturalization of the non-ethics of war. This non-ethics included the practices of eliminating and slaving certain subjects, e.g., indigenous and black, as part of the enterprise of colonization”* (p. 247).

Understanding what is being

The need to take Heidegger as a reference point in the discussion around coloniality of being is not because he had the capacity to explain the ontological reality of racialized /colonized subjects; Firstly, it is because in the study of existential thought his work is ineludible, secondly his view of the being actually provides a mirror in which the colonial being can be contrasted.

Heidegger renegades from all western philosophy and so tries to propose the fundamentals for a new philosophy based on ontology, arguing that the being has been looked-over as a result of an over concentration in epistemology, that is thinking (that's a criticism directed to Descartes Cogito, ergo sum). In this enterprise he avoids using terms such as Man or any other terminology previously used to refer to the human being. Instead he chooses to use Dasein which literally means “being there”. Heidegger also argues that in general Dasein takes a collective form, the They. In that sense, Dasein struggles to find individuality and authenticity, to distinguish itself from the They, that is to reaffirm its own existence and produce its subjectivity. The way to do so is through an encounter with death. Only on the verge of one's own mortality the complete apprehension of one's existence can be achieved.

Nelson Maldonado Torres (2007) reflects on Heidegger's vision of the being towards death as it follows: *“Heidegger's response is that authenticity can only be achieved by resoluteness, and that resoluteness can only emerge in an encounter with the possibility which is inescapably one's own, that is, death. In death one is fully*

irreplaceable: no one can die for one, or one for another. Death is a singular individualizing factor. The anticipation of the death and the accompanying anxiety allow the subject to detach herself from the They, to determine her ownmost possibilities, and to resolutely define her own project of ek-sistence". (p. 250).

But the racialized/colonized subject is no ordinary Dasein. In contrast its reality is very different and cannot be explained parting from Heidegger's argument. Maldonado Torres discovered this when studying Emanuel Levinás and Frantz Fanon's work, although both come from very different backgrounds their thought and experiences provided the needed perspective in order to understand the racialized/colonized subject in the ontological sphere. On one side, Levinás defined the being through the encounter between the subject with the other; on the other side Fanon considered the existence of a trauma caused by this encounter in the colonial context.¹ If we explore it further, what Levinás meant was that there are differences between beings and that the being came to be when met against another, that is the subjects' subjectivity was created alongside the establishment of a relation of power also formed through this encounter. Moreover, by bringing forward Fanon's work it is discovered that the trauma is caused by the racist social classification that determines how the conqueror sees the racialized/colonized subject and how the subject sees him/herself in the eyes of a "superior". Both notions allowed Maldonado Torres to make the connection with the concept of colonial difference that places the subjects into a racial hierarchy.

Considering then these particularities of the racialized/colonized subject, Maldonado Torres (2007) quoting Fanon (1968) is able to produce the explicit argument to reject Heidegger's thesis about Dasein: *"There is, first of all, the fact that the colonized person, who in this respect is like men in underdeveloped countries or the disinherited in all parts of the world, **perceives life not as a flowering or a development of an essential productiveness, but as a permanent struggle against an omnipresent death**"* (p. 254). In that sense Maldonado Torres (2007) response to Heidegger is that *"Death is not so much an individualizing factor as a constitutive feature of their realities. It is the encounter with daily forms of death, not the They, which afflicts them. The encounter with death always comes too late, as it were since death is already beside them". (251).* This is the foremost important argument that I will retake in the next section when I discuss the implications of colonality of being in immigration.

On the coloniality of being

What Maldonado Torres proposes is that Coloniality of being ultimately represents the normalization of violence and the negation of one's own humanity. Extreme situations that would only be experienced for example in a war context become routine-like for the racialized/colonized, living constantly under death's shadow. Thus, the argument retakes the criticism already exposed by Dussel and Quijano about the cartesian premise of the Ego Cogito that was made possible only by the existence of the Ego Conquiro and then together aided the production and reproduction of coloniality of power and subsequently of knowledge. He writes: "*I argued that the **ego conquiro and misanthropic skepticism remained unquestioned by Descartes's formulation of the ego cogito** and his methodic doubt. He could imagine an evil demon who deceives people about their apparent certainties but **could not observe an ego conquiro at work in the consciousness of the European** (and, if we follow Dussel and Quijano, in his own presuppositions as well) and how it made everyone to **take for granted the inhumanity of colonized peoples***" (Maldonado Torres, 2007, p. 252).

Finally, Maldonado Torres (2007) points to the fact that Heidegger criticized Descartes because in his opinion the cartesian premise of I THINK; therefore, I am, forgot about the being. That's why he proposed to transform the premise to I think, therefore I AM. However, what both of them forgot is that the racialized/colonized subject is not allowed to either think nor be. Anyhow the proper accuracy in Maldonado Torres words would be: "*I think (others do not think, or do not think properly), therefore I am (others are-not, lack being, should not exist or are dispensable)*" (p. 252); This right here is the compendium of the colonial difference in its ontological and epistemological specificities at large! And that is the reason why we will analyze how the immigration phenomena is a continuation of this unjust conditions established through colonialism.

Coloniality of Being and Immigration

Colonialism and parallel modernity/coloniality in America did not have only a local impact, as a matter of fact America was only the first tactical step in a worldwide strategy for global domination that expanded and affected other regions, organizing every relation of power according to the idea of race and the division of labour. What is called now the **problematic** of immigration is not a stranger to coloniality of power, nor to -following my proposal in this article-

coloniality of being. At this point it is important to remark that I will abstain from using the term *problematic* and instead I will use phenomenon or phenomena to refer to immigration movements because the term problematic implies an imposition to the hosting countries; it implies a problem from outside that they are forced to deal with. With this small language accuracy, I mean to argue that immigration actually is a product of modernity/coloniality and of coloniality of power, coloniality of knowledge, and what is more, coloniality of being in two different stages: (1) when violent life conditions in their origin lands drive them to consider migrating; (2) In the moment of the encounter with the foreign land, the State and its inhabitants. Therefore, immigration is better understood as a consequence of the unsustainability of the capitalist modern/colonial world-system and its predatory practices against nature and people e.g.: extractivism and forced under-waged labour; moreover, immigration must be considered as a continuity of coloniality of being.

First stage

In the year 2017, 258 million immigrants left their homelands. Famine, epidemic, unemployment, destroyed ecosystems, occupation, war -all of this as a result of the logics of colonialism and remaining modernity/coloniality- produce the conditions that cause immigration. This unbearable life situation constitutes the aforementioned first stage that the racialized/colonized subjects, turned immigrants, have to face and as a consequence leave their lands. Quijano's words enforces this point when he points that: *"In fact, if we observe the main lines of exploitation and social domination on a global scale, the main lines of world power today, and the distribution of resources and work among the world population, it is very clear that the large majority of the exploited, the dominated, the discriminated against, are precisely the members of the 'races', 'ethnies', or 'nations' into which the colonized populations, were categorized in the formative process of that world power, from the conquest of America and onward"* (Quijano, 2007, p. 168).

Ultimately these conditions of normalize violence, drawing a parallelism with the reality of the racialized/colonized subject, locates the soon-to-be-immigrant in a constant and inescapable struggle against fatality. In the face of that need to escape from one's destruction the promise of life appears in the horizon of the northern hemisphere; that is to say in the developed countries. In this point again, we observe the rhetoric of modernity at work through the myths of development, progress and welfare.

Furthermore, given that the immigrants are unwanted in the destination countries, they have to face a journey in the worst conditions that becomes an extension of the potentiality of death and the normalization of violence and dehumanization that they live at home. Even worse, that potentiality becomes a reality when we consider that ten of thousands die during the journeys. It's not even possible to accurately quantify these lost lives due to the lack of information and the illegality of means of transportation used. As a result, we are left with faceless and nameless incomplete numbers. If that isn't dehumanization, then what is?

Second stage

The second stage of coloniality of being related to immigration is the encounter. When the immigrant reaches the destination country to begin with lacks of legal being. The colonial encounter happens all over again only under different circumstances and with different motivations. Hence, the change of circumstance is a geographical inversion and a different nature of intentions. When the first encounter happened, it was in the South and the East, the hosting lands were those in America, Africa and Asia and the motivation of the arriving subject was to conquer. In the second encounter the space is the North and the West-Europe and the United States mainly- but the motivation is survival. The North/West and South/East notions I suggest to read them both geographically and symbolically. Furthermore, the utilization of this dialectic separation is by no means reductionist, the choice to use it respond to the need of reinforcing the idea that the colonial patterns of power and social classification responded and still responds to that logic and does not denote a geographical exhaustivity. With this is also important to acknowledge the existence of intra north-north, south-south immigration phenomena, which also respond to the coloniality of power that has produced mid-territories. For example, in United Nations International Migration Report of 2017 it is stated that Asia is the first hosting region of immigrants, followed by Europe and then North America. However this doesn't imply a shift towards Asia in the center of world distribution of power, it simply reflects the utility of said mid-territories.

Accordingly, the trauma of the colonial encounter is reprised, re-lived in the moment in which the immigrant arrives to territory and faces the *other*. That *other* in the shape of the modern Nation-State and its institutions, in the shape of the local (*white*) citizen. It is in that moment that once again the mechanisms of coloniality of being, on one hand run through the misanthropic skepticism that doubts the

humanity of the immigrant, and on the other revives the colonial difference by recreating the hierarchy between immigrant and local, based on a racialized social classification and on the assumed rational inferiority of the immigrant.

Therefore, the local sees the immigrant as a threat; a threat to security, to economy, to “cultural purity”, to identity. Through the racist social classification, the locals feel they have the legitimate right to demand protection from the State against what are considered invaders; in that sense the reaction can be comparable to the claims of just war in the context of colonialism. Moreover, in many cases this rhetoric is produced or supported by the same State. Just to mention a few as examples, such harsh declarations against immigrants come from Donald Trump in the United States, for Italian Interior Minister Matteo Salvini or Viktor Orbán the president of Hungary. It is very delicate when xenophobia becomes legitimized by the institutionality.

The delusion of multiculturalism

In the last years, in spite of the growing tendency of xenophobic rhetoric, ultraconservative and nationalist oriented Governments and general feeling in the Western world, there is another discourse of a more moderate nature like the one found in Germany or in Sweden; countries in which the adaptation and inclusion programs for immigrants are very developed. Nevertheless, the discourse of integration based in the so-called multiculturalism is another fallacy because these programs are deeply impregnated by the logics of modernity/coloniality and the colonial difference both epistemologically and ontologically. Knowledge, culture, language are still placed in a hierarchy in which invariably the Eurocentric one prevails over any other. So, the basis in which the different cultures should be shared and valued in order to make the exchange multicultural is never egalitarian.

In this point I would like to discuss the specific topic of the language, through the analysis of Walter Mignolo in his work *Local Histories/ Global Designs*. Taking an example from year 2002 but still as pertinent as ever he writes:

“The EFE agency, from Madrid, informed on June 7th 2002 that Spain will bring forward to the EU a concern related to the increase of illegal immigration. Mariano Rajoy, Spanish Interior Minister, after announcing the hardening of the country’s law added that the issue of language is of capital importance. Suggested then that both in Spain as in the EU countries that receive large amounts of immigrants from Asia (central,

oriental and meridional), Africa (northern and sub-saharian) and Latin America (and of course non from the United States or other European countries, **the immigrants will have to learn the language of the hosting country. If they want to live, work and demand rights -EFE quoted Rajoy- they will have some obligations, and the first one will speak the language. Castilian missionaries in the XVI century, English and French missionaries from XVII to XIX centuries up to mid XX century had the same concern that in spite of it going in the contrary sense, arrived to the same point and obtained the same results; the natives of the places where missionaries went had to learn Castilian, English, French and also German in some places.** (...) The statement and expectations of Rajoy that the immigrants should learn the national language of the EU countries, mainly of the most important five (France, England, Germany, Italy and Spain) it's so obvious that it seems natural. However how obvious and natural it really is? Why the inhabitants of Anahuac and Tawantinsuyu in XVI, of Hindistan in XIX, or of Magreb also in XIX century didn't declare that Spanish, English and French should learn Náhuatl, Quechua, Hindi, Arabic o Bereber? And **why the government and civil society of the EU central countries expect the immigrants to learn their languages and it doesn't even occur to think they (the Spanish, the French, the German, the Italian and English) also have the obligation of learning some of the languages of the immigrants that are receiving?** That would be **fundamental to think in future intercultural societies, more than future multicultural societies** where the law of the strongest imposes obligations to the weakest" (Mignolo, 2002, p. 33).

In that sense the immigrant actually has to surrender to a sort of submissive behavior in order to be half-accepted, half-embraced by a society deeply rooted in the colonial difference. Because Modernity/coloniality crumbles when the second encounter occurs, when the racialized/colonized subject arrives to the central territory. The fallacy of the cultural preservation is nothing else than an attempt to maintain the position in the highest rank of the power patterns created by modernity/coloniality.

Towards decoloniality of being

It is impossible to think about immigration without considering modernity/coloniality. Or at least it should not be done if we don't want to silence and deny the implications of coloniality of being, knowledge and power. Furthermore, in order to acknowledge the richness of local histories and if we want to honor the

stories of suffering of racialized/colonized subjects all over the world we need to think in terms of modernity/coloniality.

Is migration a free will decision? is it a decision taken in equality of opportunities and with the same implications? As long as the privilege to explore the world is reserved only to a small population in the world coloniality of being will go on. Because the racialized/colonized subject is condemned to be an immigrant, or worse an illegal immigrant, while the those on top of the social hierarchy are able to call themselves and be called “expats”. and those are able to expat themselves. Retaking heidegger *Dasein* would be the expat, who travels by choice and even as a mean to define his subjectivity. Whereas for the racialized/colonized subject it is not a choice, is it a matter of life or death.

Decoloniality of being understood as the questioning and subsequent ending of racist social classification and colonial difference has to be drawn as the horizon in which the normalization of violence becomes the exception instead of the rule; in which immigration stops being condemnable and anti-immigration policies stop signifying whether a person lives or dies. Moreover, this axiological level must reach also the institutions and policies that were otherwise guided by the logics of coloniality. The encounter of the subject with the other should be guided by the ethics of kindness and solidarity; of collaboration and curiosity in the face of the difference. That is when decoloniality of being will be fulfilled.

References

- Dussel, E. (1995). *The invention of the Americas*. New York: Continuum. Available at: https://enrique-dussel.com/txt/Textos_Libros/45.The_invention_of_the_Americas.pdf
- Dussel, E. (2000). *Europe, modernity, and Eurocentrism: The semantic slippage of the concept of “Europe”*. Nepantla: Views from South 1.3 Copyright 2000 by Duke University Press. Available at: <http://www.unc.edu/~aescobar/wan/wandussel.pdf>
- Escobar, A. (2007). *Worlds and knowledges otherwise*. Cultural Studies, 21: 2, 179 — 210. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/09502380601162506>
- Maldonado Torres, N. (2007). *On the coloniality of being: Contributions to the development of a concept*. Cultural Studies, 21:2, 240 - 270. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/09502380601162548>
- Mignolo, W. (2002). *Local histories/global designs: Coloniality, subaltern knowledge and border thinking*. Spanish Edition, princeton: University Press.
- Mignolo, W. (2007). *El pensamiento decolonial: Desprendimiento y apertura*.

- Un manifiesto*. P. 25 - 47. Ed. Castro-Gómez S. and Grosfoguel R. *El giro decolonial: reflexiones para una diversidad epistémica más allá del capitalismo global*. Bogotá: Siglo del Hombre Editores; Universidad Central, Instituto de Estudios Sociales Contemporáneos y Pontificia Universidad Javeriana, Instituto Pensar. Available at: <http://www.unsa.edu.ar/histocat/hamoderna/grosfoguelcastro-gomez.pdf>
- Mignolo, W. (2007). *Coloniality: The darker side of modernity*. https://www.macba.cat/PDFs/walter_mignolo_modernologies_eng.pdf
- Quijano, A. (2000). *Coloniality of power, Eurocentrism and Latin America*. Nepantla: Views from South 1.3 Copyright 2000 by Duke University Press p.533-580. Available at: <http://www.decolonialtranslation.com/english/quijano-coloniality-of-power.pdf>
- Quijano, A. (2007). *Coloniality and modernity/rationality*. *Cultural Studies*, 21:2-3, 168-178. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/09502380601164353>
- Quijano, A. (2007). *Colonialidad del poder y clasificación social* P. 93 - 126. (Ed.) Castro-Gómez S. and Grosfoguel R. *El giro decolonial: reflexiones para una diversidad epistémica más allá del capitalismo global*. Bogotá: Siglo del Hombre Editores; Universidad Central, Instituto de Estudios Sociales Contemporáneos y Pontificia Universidad Javeriana, Instituto Pensar. Available at: <http://www.unsa.edu.ar/histocat/hamoderna/grosfoguelcastrogomez.pdf>
- Wallerstein, I. (2006). *World systems analysis: An introduction*. Durham: Duke University Press.

Turkey Foreign Policy in Africa: Case Study, Somalia

Omar Abdi Jimale*

Abstract: This article summarizes Turkey's Africa policy in general and it specially emphasizes Turkey's trade, political and military ties in Somalia. After controversial views from many actors about the reason behind Turkey's involvement in Africa generally and specially in Somalia, this article will try to make clear the reason behind Turkey's involvement in Africa and especially in Somalia. Turkey's military engagement in Africa, deploying its soft power approach to Africa and unprecedented economic relations' success show Turkey's dramatic shifting from middle power actor to super power actor in Africa. Turkish foreign policy to Africa is one of the most successful policies made by non-former colonialist in the continent. The reason behind Turkey's involvement in Africa is that Africa is now in an intensive growth, modernization and urbanization, the natural and human resources are plentiful and diverse, Africa's growing economic momentousness to Ankara and an interest in diversifying away from the Middle East. In Somalia, Turkey is the strongest, most influential and most active country. Somalia is special for Turkey's foreign policy because it is where Turkey has its biggest embassy in the world and its biggest overseas military base. Turkey's efforts in Somalia and its presentation of "soft power" have won internal and external recognition.

Keywords: Political Engagement, Military Base, Economic Relations, Humanitarian Aid, Africa, Somalia, Turkey, Soft Power Approach.

* MA Programme, Gaziantep University, Social Science Institute, Political Science and Public Administration.
Contact: cabdijs1993@gmail.com

Introduction

Since 2005 Turkish foreign policymakers have engaged expanding of Turkish soft power foreign policy approach to Africa. In the early 2000s, Africa was not a serious consideration in Turkish foreign policy. When people talked about Africa, it was mostly limited to the North of Africa, where Turkey has considerable relations as a result of a shared religion and Ottoman background. Turkey considered many different approaches to reach its ultimate goal. It established strong economic, diplomatic and political ties in the continent included military engagement in some countries such as Somalia. Although Turkey's engagement in Africa has multi-purpose, most of foreign policy researchers and political analyst concluded that Turkey's engagement in Africa is to establish economic and political ally through education cooperation, trade, investment, aid, security and crisis-management. Improving Turkey's image on international stages and making Turkey a reliable partner may be called one of Turkey's foreign policy objectives in Africa.

Somalia is special for Turkey's foreign policy. It is where Turkey has its biggest embassy in the world and its biggest overseas military base. Although Turkish-Somali relations dates back to the Ottoman era, but the current relationship is like a "bride and bridegroom in their first honeymoon days after years of courtship" or "toddler lost his mother and reunited after year of gloomy" started after official visit of former Turkey Prime Minister and current President of Turkey, Recep Tayyip Erdogan, in 2011. Turkey is the strongest, most influential and most active country in Somalia and it is not easy to be simply dismantled according to how the people interacted each other. Turkey's politically and militarily engagement in Somalia determines how strategic horn African nation is important for Turkey's foreign policy in Africa. Although there is controversy about the reason behind Turkey's involvement in Somalia, many political analysts believe that it is part of Ankara's soft power presentation and improving its image as a role model country in the Sunni Muslim world.

General Outlook of Turkey Foreign Policy in Africa

With regard to Turkey's foreign policy, the geographical location must be taken into account. Turkey is located at the crossroad of ancient continents of Asia, Europe and Africa, and has interacted with people from the three different continents. Africa is a huge continent with rich natural resources, vast agricultural land and human resources (Gamawa, 2017).

For decades, Turkish foreign policy has given very low prime concern to engagement with Africa. Instead, following the setting up of the Turkish Republic in 1923, successive Turkish governments focused on developing economic, military and political ties with the Western and neighbouring countries (Tepeciklioglu, 2017).

In the last two decades Turkish foreign policy has changed because of the end of the Cold War and collapse of Soviet Union. Although Turkey had no former colonial involvement with African countries, there has been a growing revival of Turkey's ties with the Africa since the end of the 1990s, which reached a highest level after 2005. From then on, along with a focus on Central Asia, the Balkans and the Middle East, Turkish foreign policy began shifting its focus to Africa, and as a new donor country Turkey's political, economic and military ties with sub-Saharan African countries have significantly increased (Bilgic & Daniela , 2014). Turkey's engagement with Africa has increased rapidly since 2005 in the fields of trade, diplomacy, aid, education, investment, culture, security and crisis-management (David Shinn, 2015). The relationship has been particularly deep on Somalia, where Turkey has provided significant international leadership.

Turkey has increased ties with regional organizations, such as the African Union, while Turkish embassies in various African countries are now recognized to the following regional organizations: Intergovernmental Authority on Development Partners Forum, Economic Community of West African States, East African Community, Common Market for Eastern and Southern Africa and Economic Community of Central African States. Non-government actors have also participated Turkey's engagement in Africa (Tepeciklioglu, 2017).

The institutionalisation of the initiative of the new policy of opening up to Africa, remained a big challenge and yet important on for Turkey, as it will determine the failure or success of the policy. This is despite the fact that the action plan had identified step and areas upon which the plan could be implemented. And it was generally thought that mere encouragement of businessmen and international contractors to do business and invest is not enough, Turkey's approach considers the importance of cooperation in education and cultural fields, if opening up to Africa policy is to succeed. Turkey's soft power approach considered three major areas of cooperation, and this includes; Education, trade/ economic relations and Humanitarian aid as the most important (Gamawa, 2017).

Government owned organizations and Turkish NGOs are among the most used tools for Turkey foreign policy in Africa. According Anadolu Agency Turkey

foreign minister Çavuşoğlu said “Turkey’s popular flag carrier Turkish Airlines (THY) and the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA), the state-run aid agency, are among Turkey’s instruments of soft power”. Turkey’s flag carrier flies to 303 destinations--254 international, among 52 destinations in Africa and 49 domestic. It was chosen as the Best Airline in Europe by Skytrax for six years in a row between 2011 and 2016, and the Best Airline in Southern Europe for the ninth consecutive time in 2017. “TIKA also has become the most reputable institution in the world by opening schools and hospitals, delivering development aid, preparing courses to improve countries’ capacities, and educating people” said by Çavuşoğlu (Hongur & Nas, 2018).

With 41 embassies and billions of dollars in trade, Turkey has established strong relations across Africa over the past decade. In September, 2017, the opening of Turkey’s largest overseas military base in Mogadishu, Somalia’s capital, expanded that presence to include military involvement. Turkey already had a long history of involvement with North African countries. In 2016, Turkey conducted more than \$10 billion in trade with Egypt, Algeria and Morocco (Solomon & Hacıoğlu, 2017).

The continent of Africa has witnessed influx of different people from different countries in the past several centuries, and from continents outside Africa. In a statement published by Al-Jazeera last year, Erdogan wrote, “Many people in the world associate the African continent with extreme poverty, violent conflict and a general state of hopelessness. The people of Turkey have a different view” (Erdogan, 2016). This statement shows that Turkey is ready to be with Africa in any sector through its soft power approach.

According to Anadolu Agency “Within the scope of Turkey’s Africa Initiative, the country’s trade volume with the continental countries increased by six-fold in the last 15 years, reaching \$18.7 billion, as exports totalled \$11.6 billion and imports \$7.1 billion.. Turkey’s direct investment in Africa was \$100 million in 2003 while 2017’s Turkish investment in Africa is \$6.5 billion. Turkish airline flies to 52 destinations in African countries making it the first airline in Africa. The volume of projects contracted to Turkish construction companies reached \$55 billion” (Gonultas, 2018).

The reason behind Turkey’s involvement in Africa is that Africa is now in an intensive growth, modernization and urbanization, the natural and human resources are plentiful and diverse, Africa’s growing economic momentousness to Ankara and an interest in diversifying away from the Middle East. The chasing

of economic opportunities through trade is one of the most important motives of the recent focus on the Sub-Saharan African Countries. In an opinion piece he wrote for Al Jazeera, Erdogan said that Ankara's foreign policy has a comprehensive focus on Africa because the continent has vast natural resources, entrepreneurial spirit, and a young and vibrant population (Erdogan, 2016).

The continent faced many injustice and biased exploitations, the western countries restricted the continent from getting advanced technology and after the independence, the continent become dependent on the former colonial masters. This injustice exploitation created opportunity for the countries that had no former colonial engagement in the continent and became a way that Africa can get its requirements. This became a way that can be reached a win-win strategy. According a statement written by Aljazeera (2018) Erdogan said during its visit in Mauritania "We love Africa and our African brothers without any bias, "As our private sector increases investments in Mauritania, we intend to develop our relations based on the principle of 'win-win'" (Guldogan, 2018).

Turkey's efforts in Somalia and its presentation of "soft power" in the forms of money, trade, in-kind donations, infrastructure rehabilitation, and development projects have won internal and external recognition (Cannon, 2016). Since 2011, Somalia relations with Turkey have been gaining strength every day. Turkey is the strongest, most influential and most active country in Somalia. Turkey's largest embassy is located in Somalia, as well as its largest military base. Although some researchers believe that it is a part of wider strategy of enhancing Turkey's global image and soft power, the main reason behind Turkey's involvement in Somalia is a shared history, common Sunni Muslim religion, culture, regional ally and trade.

Turkey Foreign policy Towards Somalia

In the early 2000s, Africa was not a serious consideration in Turkish foreign policy. When people talked about Africa, it was mostly limited to the North of Africa, where Turkey has considerable relations as a result of a shared religious and Ottoman background. In this context Turkey has pursued an aggressive, yet increasingly sophisticated and comprehensive, sub-Saharan Africa (SSA) policy since 2002. In retrospect, Ankara's Africa policy and the positive response it received from African countries went beyond the imagination of many. Turkey's engagement on Somalia and other nations indicates that Ankara is interested in becoming not only an economic power in the continent but also a political ally (Özkan, 2016).

Turkish interest in Somalia is not new. Both countries have historic relations that dates way back to the Ottoman Empire. Somalia had an extensive relationship with the Ottoman Empire during the Sultan Salim rule in 1517 (Aynte, 2012).

Since then the Prime Minister Recep Tayyip Erdogan –the current President of Turkey- visited Somalia on 19 August 2011 with a large delegation including his family members, politicians, artists, singers, the four ministers, the president of the Religious Affairs of Turkey, and businessmen in order to draw attention of the world to the severe droughts that occurred in East Africa in 2011 Turkey has actively developed its relations with Somalia in a wide range of fields. With Somalia in the midst of the worse famine in decades, where the international community failed to delivery to the country, Turkey effectively responded to the crisis. Erdogan became the first non-African leader visited in Somalia since 1993.

Turkey's humanitarian and development actions, its diplomatic presence, its flights in and out of Mogadishu via Turkish Airlines, and its willingness to host conferences about Somalia in Istanbul and Ankara have won Turkey prestige on the international stage. Turkey's deeply involvement in Somalia pushes to be an active foreign actor in Horn of African politics (Özkan, 2016).

Offering scholarship to Somali students, rebuilding ruined infrastructure, diplomatic support, military help and supporting government expenditure may be called the future transformers of Somalia's political view on Turkey. Turkey used its soft power approach to influence Somalia through its cultural, humanitarian, research, developmental and educational institutions. Turkey's main Turkish culture promoting institute, The Yunus Emre Institute, is currently opened in Somalia.

Persuading to penetrate people's culture wisely is an aspect which may be very effective in terms of policy winning. Turkey's using educational, cultural, and humanitarian and research institutions may be seen as the most effective tools used for the winning of soft power approach. After wining of Turkey soft power approach in Somalia, now it tries to influence Somalia culturally. Turkish language is the third most learned language in the country after English and Arabic and it may be overrating after years. There are too much Turkey supported schools which Turkish language is their medium of instruction and also there are other local schools accepted Turkish language as an independent course in theirs educational curriculum. Yunus Emre Institute is one of the schools provides Turkish language in the country and it can be seen as a Turkish culture promoter.

The truth is that Turkey's actions in Somalia have been viewed as largely positive, inside and outside Somalia. UN officials welcomed highly Turkey's actions. They express admiration for the ability of Turkish charity organizations and government staff to work in Mogadishu effectively where foreign countries seen as a dangerous place. Turkey has provided both humanitarian and developmental aid to Somalia and played a key role in setting Somalia's political institutions. According to Olgan Bekar Ankara aims to help Somalia rebuild its public institutions that have been ruined since 1991 (Sahin, 2017). Although Turkey's short-term policy towards Somalia is based on humanitarian aid and helping Somalia's state building process, it increased also Turkey's prestige on international stages.

An analysis of official statements by various Turkish ministries and agencies indicates five distinct objectives for engagement: 1) meeting emergency needs 2) delivering development assistance, 3) strengthening institutions and building capacities 4) supporting political process and 5) eventually improving bilateral trade (Sucuoglu & Stearns, 2016) .

Somalia has shown solidarity with Turkey in many events such as; closing Gulenist movements' schools by becoming the first country closed Fetö schools (Maruf, 2016) and supported Turkey's Olive Branch operation in Syria's Afrin (Getachew, 2018). This solidarity shows Turkey's influence and winning of Somali people's hearts. Establishing friendly relationship with Africa may increase Turkey's power representation on international stage and Turkey has chosen Somalia the gate to reach that milestone.

According to Dr. Ayman Shabana "Somalia has a special priority in the Turkish strategy towards African countries, due to several factors including the following: 1. Turkey's desire to promote its national image as a leader of the Islamic world starting from Somalia, by contributing to the settlement of the political conflict there, restoring security and providing humanitarian relief. Turkey found favourable conditions for achieving its goal while Arab States were busy putting their house in order in the aftermath of the Arab Spring revolutions. 2. Somalia natural resources. It has a strategic location in the Horn of Africa region, overlooking the Gulf of Aden and the Red Sea, which is considered one of the most crucial trade routes globally. Moreover, reports confirm the presence of promising oil and natural gas reserves in Somalia. 3. Presence of religious and historical ties between Turkey and Somalia since the Ottomans entered Mogadishu in the 16th century, during the reign of Süleyman the Magnificent, to defend it against

Portuguese imperial ambitions. 4. Neighbourhood relationship between Somalia and Ethiopia, where Turkey considers the latter a powerful ally through which it can establish a presence in the Horn of Africa and invest such presence in exercising pressures on other countries, especially Egypt, by using the water bargaining chip" (Shabana, 2017).

Economic Relations between Turkey and Somalia

The seeking for export markets for Turkish products has been a key factor in the development of relations with countries in the developing world. In terms of Turkey's bid to ensure growth and development in relation to the global competitiveness of Turkish businesses, relations with Somalia play a significant role (Yükleyen & Zulkarnian, 2015). Naturally the beautiful, strategic and hot country with longest coastline of Africa mainland, vast mineral resources like uranium and oil deposit may become a future tourism and business destination for tourists and business companies and these future opportunities may be encouraging Turkey foreign policy makers to think these lucrative future opportunities.

Turkey based companies control and manage Somalia's most profitable sectors, the airport and seaport. Parallel to these were unilateral rebuilding efforts, offers of scholarships, renovations of hospitals, and the hosting of international conferences about Somalia. Turkey has deployed an array of soft power approaches. These include diplomatic support for Somalia and direct flights on the Turkish national airline from Mogadishu to Istanbul. These pragmatic approaches have also led Turkish businesses to reap major financial rewards and lucrative contracts (Cannon, 2018). "Somalia is one of our most profitable destinations worldwide," Mustafa Ozkahraman, Kenya country manager for Turkish Airlines, told Reuters in an interview. "Because we are the only (international airline). The first and the only one." (Fick, 2017). Turkish airways is the only international airline that departs from Somalia to Europe. Most Somali businessmen and the hundred thousands of Somali community who come in and out of the country use Turkish Airways and this makes Somalia the most profitable place for Turkish Airways.

Somalia and Turkey signed a number of trade agreements that will further make stronger the already growing economic collaboration between the two countries. "The goal of the JEC is to translate the number of memorandums of understanding signed between the two countries into reality with our immediate priority being to open Turkish markets for Somali products such as dry lemon, sesame

and banana,” Mr. Gulaid said. “The agreements will also open Somali exports to Central Asian markets through the Turkish gateway as well as to contribute to the country’s economic recovery and to generate employment for the Somali youth,” he added, noting that revitalizing the country’s economy was one of the top priorities of the Somali government (Hassan, 2018).

Somalia and Turkey previously signed trade memorandums in areas such as energy, mines, electricity, higher education, agriculture, and fisheries (Hassan, 2018). Turkish Deputy Prime Minister Recep Akdağ said: “Turkey’s investment in Somalia stands at over \$100 million,” predicting that the bilateral trade volume could rise to \$200 million from about \$120 million in 2016. “Turkey has contributed to our economy and many other areas. We are confident that we can work more with the Turkish government and Turkish people” Hassan Ali khair said.

Turkey Military Engagement in Somalia

Turkey opened its largest military base abroad in Somalia on 30 September, 2017. The ceremony was taken part by the Turkish Military Chief of Staff, Hulusi Akar. This policy update gives a general review of the importance of the military base and Turkey’s continual involvement in Africa. The opening of the \$50 million military base carries on with Turkey’s increasing ties with Somalia. Even though Turkish-Somalia relations date back to the Ottoman Empire, the opening of the military base draw how far the two countries have come in terms of their relations under current Turkish President Reçeyip Tayyip Erdoğan (Asiedu, 2017).

More than 10,000 Somali soldiers will be trained by Turkish officers at the military camp (Hussein & Coskun, 2017). The facility is spread over 400 hectare and has the size to train more than 1,500 troops at a time. “My administration and Somali people will not forget this enormous assistance by our Turkish brothers. This academy will help us rebuild our forces that represent the Somali people.” Somali Prime Minister Hassan Ali khair said. “This is the biggest training camp of its kind outside of Turkey,” Hulusi Akar, Turkey’s chief of General Staff, said at the ceremony.

The strategic position of Somalia and its political unrest has made it a good-looking location for foreign actors that have geopolitical interests in the region. Although Somalia’s view on Turkey military base is a supporting Somalia’s weak military to overcome Al-Qaeda linked militants and protect country’s sover-

eignty and territorial integrity, Turkey see Somalia a place it can put pressure on the gulf rival states by supervising militarily one of the most busy ship lines in the world, the Bab-el-Mandab.

While instability in Somalia does not pose a direct security threat to Turkey, the fact that it has invested heavily in the country in the last six years makes opening a military base a worthwhile act. Opening a military base in Somalia should also be seen as part of Turkey's wider policy of instituting a military stronghold from the Arabian Gulf to the Gulf of Aden as has been signalled from the recent opening of its military base in Qatar (Akpınar, 2017).

The Turkish basing in Somalia is an essential part of Ankara's Africa initiative that is planned to improve Turkey's smart-power capacity throughout Africa. Turkey aims to become a "friend, fellow countryman, and partner of Africa" who thinks about a broader focus ranging from soft power initiatives to economic and security partnerships. Somalia has been at the central point of Turkey's geopolitical outlook in the continent since the 2010s (Kasapoglu, 2017).

The soldiers trained in Turkish military base will be supplied with Turkish-made domestic weapons. According Somalia's minister of defence, Turkish government has equipped a company-sized Somali army unit which qualified from the Turkish military training base in Somalia. The weapons exported to Somalia are Turkish-made rifles, MPT-76 (Maruf, 2018), Turkey sees Somalia a profitable future market for domestic-made military weapons.

Conclusion

In conclusion, Turkey's military engagement in Africa, deploying its soft power approach to Africa and unprecedented economic relations' success show Turkey's dramatic shifting from middle power actor to super power actor in Africa. Turkish foreign policy to Africa is one of the most successful policies made by non-former colonialist in the continent. Revival of history, higher education cooperation, investment, crisis-management, economic cooperation, diplomatic support, and non-interventionism policy of country's internal politics, helping setting up of countries' political institutions and using soft power approach may be called the determinants of Turkey foreign policy success in Africa. In general, Turkey's ultimate foreign policy to Africa is to be trustable political and economic actor in the continent by using different means and approaches.

Turkey's engagement in Somalia economically, politically and militarily has been seen as a nightmare by the foreign powers. But today's Turkish success in Somalia is like "impossible word" changed easily to "possible word". Strategic Muslim Sunni war-torn country became an ally of Turkey. Turkey become lightning opened an eye blinded before two decades. It became restorer of hope for people live under endless civil war, hopelessness and brain drain since 1991. Turkey's providing scholarship to Somali students, rehabilitation of country's infrastructure, training Somali civil servants, opening schools in Somalia, supporting Somalia's central government expenditure have melted the hearts of Somali people and Turkey became trustable friend in Somalia.

References

- Akpınar, P. (2017). From Benign Donor to Self-assured Security Provider: Turkey's Policy in Somalia. *Istanbul Policy Center*, 4.
- Asiedu, M. (2017). Turkey-Africa Relations: Spotlight on Somalia. *Global Political trend centre*.
- Aynte, A. (2012). Turkey's Increasing Role in Somalia: An Emerging Donor? Doha: Al Jazeera Centre for Studies.
- Bilgic, A., & Daniela, N. (2014). Turkey's new focus on Africa: causes and challenges. NOREF: Policy Brief, 1.
- Cannon, B. J. (2016). Deconstructing Turkey's Efforts in Somalia. Abu Dhabi: Khalifa University.
- Cannon, B. J. (2018). Turkey's foray into Somalia is a huge success, but there are risks. Abu Dhabi: The conversation UK.
- David Shinn. (2015). Turkey's Engagement in Sub-Saharan Africa Shifting Alliances and Strategic Diversification. Chatham House: Africa Programme, 3.
- Erdogan, R. T. (2016). Turkey: Africa's friend, compatriot and partner. Ankara: Aljazeera.
- Fick, M. (2017). Turkish Airlines profits in Africa, where others fear to fly. Nairobi: Reuters.
- Gamawa, Y. I. (2017). Turkey-Africa Relations: Opportunities and Challenges. Australian Finance & Banking Review, 66.
- Getachew, A. (2018). Somalia voices support to Turkey's Afrin campaign. Addis Ababa: Anadolu Agency.
- Gonultas, B. (2018). Turkey reaping rewards of 'Opening to Africa'. Ankara: Anadolu Agency.
- Guldogan, D. (2018). Turkey wants to walk with Africa. Ankara: Anadolu Agency.
- Hassan, M. (2018). Somalia and Turkey Sign Trade Agreements and Form Joint Economic Commission. Mogadishu: Radio Mogadishu.
- Hongur, A., & Nas, A. (2018). Turkey makes best use of soft power. *Istanbul: Anadolu Agency*.

- Hussein, A., & Coskun, O. (2017). Turkey opens military base in Mogadishu to train Somali soldiers. *Mogadishu/Ankara: Reuters*.
- Kasapoglu, C. (2017). Turkey's Forward-Basing Posture. *EDAM*, 8.
- Maruf, H. (2016). Somalia Condemns Coup Attempt in Turkey, Closes Projects Linked to Gulen. *Washington: VOA News*.
- Maruf, H. (2018). Turkey Gives Weapons to Somali Soldiers. *Washington: VOA*.
- Özkan, M. (2016). Turkey's African Experience: From Venture To Normalisation. *Foundation For European Progressive Studies*, 1.
- Sahin, Z. (2017). Why is Turkey launching a new military training camp in Somalia? *TRT World: İstanbul*.
- Shabana, A. (2017). Dimensions of the Turkish Role: Reasons Behind Turkey's Military Base in Somalia. *Abu Dhabi: Future for Advanced Research and Studies*.
- Solomon, S., & Hacaloglu, H. (2017). Trade, Politics, Religion Draw Turkey to Sub-Saharan Africa. *Istanbul/Washington: VOA*.
- Sucuoglu, G., & Stearns, J. (2016). Turkey In Somalia: Shifting Paradigms Of Aid. *Pritoria: South African Institute Of International Affairs*.
- Tepeciklioglu, E. E. (2017). Economic Relations Between Turkey And Africa: Challenges And Prospects. *Journal Of Sustainable Development, Law & Policy*, 2.
- Tepeciklioglu, E. E. (2017). Economic Relations Between Turkey And Africa: Challenges And Prospects. *Journal Of Sustainable Development, Law & Policy*, 26.
- Yükleyen, A., & Zulkarnian, M. (2015). Turkey's Foreign Policy in Somalia. *Journal of Caspian Affairs*, 114.

The Consequences of Uncalculated Decisions on Refugees of The Horn of Africa

Rahel Kessete Afewerky*

Abstract: Despite declaring their independence decades ago the countries of the Horn Africa are still bogged in the mires of vicious conflicts. These conflicts coupled with the no peace no war stalemates among their borders has come to be an ever-extravagant predicament threatening to dissolve any peaceful conflict resolution adherences encompassing the much-needed coexistence auspices to boost the brinks of sustainable development unfathomable. Moreover, the stubborn stance of these countries assuming to protect their borders under the umbrella of unwavering isolationist policies has manifested to be a price they can no longer afford as their fast-dwindling economic stance complements the influx migration of frustrated youth.

Keywords: Migration, Human trafficking, Smuggling, Refugee, Refugee crisis.

* MA Programme, Marmara University, Social Sciences Institute, Department of International Relations,
Contact: rahelkessete@gmail.com

Introduction

It has been decades now since the countries of the Horn of Africa declared their independence. However, the instability bogging vicious mires of conflict have yielded to procure sustainability depriving features in the region rendering any post-independence auspices of peace and development steps unattainable. These cycles of conflict in the region have manifested to be a black haven that haunts the youth of the region deriving them to flee their countries.

Governments of the region have always sought to solve their problems by war, making the region unrelenting bedrock of armed conflicts and all sorts of humanitarian crises associated with it (Mekonnen, 2013). The provocative indulgencies of these decisions have inclined a precarious turmoil making it hard to factor the solution so required to put an end to the raging conflicts. In any analysis of contemporary peace processes in the region, it is apparent that breaking out of these long cycles of violent conflicts is a far more ambitious goal than ending any one particular struggle (Healy, 2008).

Thus, and so the citizens of the Horn of Africa in general and Eritrea in particular on the quest to escape the black haven that has haunted their forefathers during colonization embark on the agonizing journey to freedom. Henceforth, they have become the major contributors to the influx of refugees seeking passageways to Europe. As their countries of origin are not giving head to the suffering of their own citizens it has fallen on the countries where the refugees are seeking an umbrella of safety to come up with a solution. However, giving to the multiplying number of asylum seekers and the rising threat of terrorism instigating xenophobia, under the disguise of not wanting to see any more innocent lives being lost in the Mediterranean, the Western countries have devised a stance to hinder refugees from indulging into the journey of crossing the Mediterranean.

With these uncalculated decisions did the inhumane treatment of refugees escalate featuring slave trade which purported a short life spanned global shock and condemnation. Nevertheless, as steps were taken to appease the global outcry, they came to be characterized by a backdoor policy to save the face of great powers. Therefore, as gruesome as it was, the inhumane treatment of refugees still persists on cradled in the conflict-torn Libya.

The study focuses, therefore, to explicate what explanatory variables were and still are responsible for the manifestation of the inhumane refugee treatments in Libya. And poses a straightforward question of accountability among refugee's

countries of origin and the new Western policies that are hindering refugees from crossing the Mediterranean, thus, trying to halt them in Libya. Furthermore, the existence of other confounding variables is analyzed to exasperate a sustainable working policy to put an end to this appalling reality.

However, the sensitivity of the study inclines to hinder the accessibility of viable unbiased data to compare and analyze the accountability of the main actors. Hence, the objective of the study revolves in the interest of providing unutilized opportunities to understand, examine and chart new horizons of thinking. The study aids manipulate a solution by explicating fundamentals that cement human trafficking, smuggling, and slavery in the region.

The paper further argues, in the light of constructive structuralism, how a strategic political onslaught can play a pivotal role in enhancing the transformation of conflicts as well as integrating the regions directly affected citizens to clear a path to dismantle the hindrances that beget them to flee. With the explicit focus on the inherent predicaments of the uncalculated tactics taken by the Western countries, the study exasperates what the failed plans of actions have forgone to be inclusive of. Thus, the peculiarity of the citizen's role as the key pieces of the puzzle to draft a conforming strategy on the bases of their historical foundations is executed as a platform for a viable solution in this study.

Although this paper originates from previous works undertaken by authors on issues related to migration, human trafficking, smuggling, refugee, refugee crisis and key variables such as political, economic, and social phenomena that instigate subjects to set on the life-threatening journeys and the resolution that have been thought to hinder their arrival, a crucial importance given to the constructive strategies orchestrates its divergent perspectives. Deriving from the above variables the explication to analyze the topic revolves around the literature review on causes, consequences, nature, magnitude, and manifestation of conflicts and conflict resolution of the issues in the region while contemplating the factors of the people directly affected in contrast to the governments who exploited the situation to strengthen their autocracy.

Over the last decades, many scholars have dealt with the above issues from different perspectives. However, there has never been a consensus on the definition, causes, and manifestations, and management strategies or resolutions. Indeed, the concepts as used in modern studies have rendered to be elusive often defying definitions. Thus, the subterranean features of the explanatory factors beset the

auspices of a resolution to be confusingly interlinked. In order to unweave a working strategy, therefore, a study requires the unclassified attention on the basic makeup which cemented the main foundations initially.

In accordance, this paper consists of three parts. The first part analyzes the historical background on refugees of the Horn of Africa. The scope of the study is on Eritrea, Ethiopia, Sudan, South Sudan, and Somalia as countries of the Horn of Africa with the exception of Djibouti, as its citizens opt for another route, namely the Red Sea route to Yemen than the Libya route to Europe to flee their country. The study is conducted within the time frame scope from the post-independence border war between Eritrea and Ethiopia. The Eritrean–Ethiopian War was fought between Eritrea and Ethiopia from May 1998 to June 2000. The preference of the time frame is due to the fact that the war has been identified as the catalyst to the instability of the region in the post-independence era.

This part explicates explanatory factors which have led to the unfolding of uncalculated consequences as a response. A key focus is shined on how the slave trade unfolded and came to the attention of the world at the end of 2017. The following part looks at the strategies and policies that have been tried to solve the problems but brought about misconceptions, uncalculated consequences. The last section discusses the way forward to a sustainable resolution exasperating the fact that it should never have happened initially. Policy options and plan of action emphasizes how a structural constructive strategy based on the condemnation can accumulate other supplementary factors, such as resolving internal conflicts which can enable the instigation of an ultimate strategy. This part is followed by a conclusion and appendices consisting of bibliography held to importance in the study.

Revisiting History

Population displacement has been one of the meager end results of the vicious conflicts in the Horn of Africa. Among bearing the political instability, economic crisis, immigration of youth has been escalating to be the most significant due to the catalyst it features on population dynamics. In this part, the historical background of refugees from the Horn of Africa is explicated annotating the explanatory factors which have led to the instigation of uncalculated consequences.

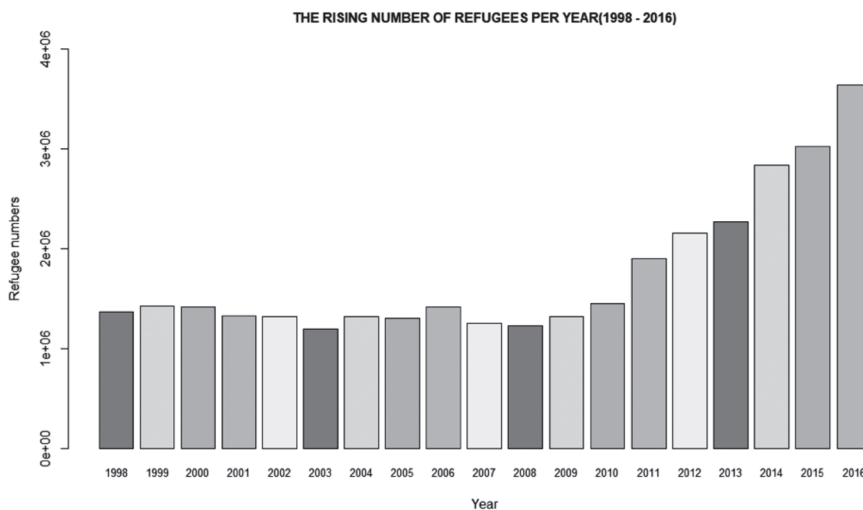
The turbulent history, countries of the Horn envisage, has definitely been the main reason why many of their citizens choose to flee. The stance of staying at home and fighting for the peace and prosperity these refugees seek in other countries has been yielded unattainable in their countries of origin. Subjected to one of

the world's most oppressive governments the citizens of these countries opt out to try their lucks in what is the most dangerous route in the world. Ironically for many, the route is featured as a fate better than what they leave behind.

The eruption of the border war between Eritrea and Ethiopia in 1998 has been the major catalyst that disrupted the stability and any steps of development the countries of the region were able to accomplish after independence. As the war did not end peacefully but continued to haunt the region, because of the no war no peace stalemate status the stubborn governments of these two countries adhered for more than two decades, the instability hovers like a dark haven of conflict hindering any prosperous coexistence. Moreover, the vigorous enmity the governments profess for each other has been the platform for other clashes emanating in the region.

Consequently, the influx of the number of refugees not only from Eritrea and Ethiopia but also from other countries of the region continues to be witnessed. As both countries play a vital role in the stability and development of the region, the initial consequences of a border conflict tend to affect the peace and stability of the whole region. Thus, did the ones famous governments of the region descend to authoritarianism eclipsing the rising sun of post-independence prosperity. Thus and so, the influx of refugees fleeing the instability of the region has been on the rise from then onwards as is demonstrated in the below barplot.

Barplot 1. The rising number of refugees per year (1998-2016).
(The barplot's construction in R Studio is step by step explained in Appendix.)

From the endless national constrictions in Eritrea to restlessness in Somalia, failing institutional infrastructures, lack of democracy, lack or in rare cases corrupt national elections, compounded by never-ending dictatorships, molded to be the main principal drivers of these refugees to leave the cradle of their homeland. No legislature no executive to control and no one power vested in them to change their fates in their countries the citizens of the Horn set out to try their lucks in other countries.

According to the UNHCR and World Bank (Refugee population by country or territory of origin) statistics, the number crossing the border has increased (World-Bank, 2018). However, the number shows no flex of decreasing despite the auspices of constraining strategies and policies manifested between the transnational government in Libya and Western European countries.

As hope of betterment of the situations in their countries of origin are out of the horizon many have chosen to dangle through what has been described as the world's most dangerous journey. Europe despite the entourage of the extremely risky voyage it comes packeted in, has always attracted migrants from the Horn of Africa as the last destination promising a safe haven. And due to its strategic location, Libya has been the key transit area for those fleeing to Europe. It has been the one route that has gained increasing attention since the fall of the government in 2011. Despite a great deal of political carcass it has manifested to attract, the influx continues to erupt with the turmoil of conflicts which have bundled up humanitarian crisis as their main course.

However, coupled with this increase the conditions of the route has degraded hosting traffickers looking to take advantage out of the desperation of the refugees. Testimonies of kidnapping, torture, and extortion at the hands of human smugglers and traffickers have yielded to be common. Even worse, with the lack of a sovereign government in power, the organizations of traffickers and smugglers have come to be a well-organized chain targeting victims with preplanned stages.

The first stage is an acquisition; when the victim is brought into human trafficking through one of a wide range of means including deceit, force or abduction, or recruitment by former victims (Wilson, 2011). The second stage is the movement of the victim across international borders, typically through some form of smuggling (Ibid). And the final stage is the exploitation of the victim and the use of his or her labor, services or body organs (Ibid). Sadly, they have easily been able to proliferate as the routes long and complex features grant them a solid cover to go unchecked.

The Limits of The Ascendant Strategies and Policies

Strategies and policies resolving humanitarian crisis do not simply emerge and get implemented, their feasibility and success are determined by their formal characters of peace and sustainability. Most of the time strategies and policies are made and managed by a government and political elite in power under a particular configuration of social forces (Pateman, 1970).

Nonetheless, the peculiarity of the humanitarian crisis in Libya is rendered even more complex to untangle as neither a working government in office nor a social force has a sovereign control of the country as a whole. In this part, the strategies and policies that have been tried to resolve the problems but instead brought about misconceptions bearing uncalculated consequences are analyzed.

Conversely, to the fact that an immediate solution from the unstable countries of the Horn of Africa to engage in resolving the boggles of humanitarian crisis their citizens have been subjected to is utopian; for an urgent solution to materialize the limits of the ascendant strategies and policies is assessed based on the country they have been forcibly held. This is, notwithstanding, the number of strategies and policies that have been tried to restrain the flow of the migrants by engaging with the countries of the Horn. The economic deterioration of the countries has been identified as one of the contributors to the influx of refugees.

One of the strategies came in the form of aids from the European Union to the countries of the Horn of Africa, such as the five-year €200 million (approximately \$220 million) aid package the European Union gave Eritrea in 2015, to try to stem migration (Human Rights Watch, 2017). However, the European Parliament expressed its opposition towards the aids as there were a “great concern [over] the continuing deplorable human rights situation and the complete absence of rule of law and media freedom....” (Ibid). The outcome has clearly signified that the agreements made with the authoritarian governments in the region fruitless and paved the way for the EU to hold agreements with Libya to halt refugees from onsetting to the Mediterranean.

Consequently, analyzing that the aid they were providing to the countries of the region was making no difference; the EU turned to Libya, the war-torn country. Libya is at the center of bilateral and multilateral strategies to reduce migration flows to the EU (Narbone, 2017). The country of 6.4 million people currently faces a complicated transition after toppling its long-term leader Muammar Gaddafi in 2011, which led to much instability. Many armed militias have found a haven to

proliferate manipulating the power havoc. The struggle to impose order has been rendered fruitless with the vigorous fight for power since Gaddafi's fall.

As a follow up the new strategy, therefore, agreements were signed between the now transitional internationally recognized government in Libya and Italy in February 2017, to fight illegal migration as an approach by the EU and Italy aiming to give Libya a major role in illegal migration control and refugee protection in exchange for assistance and funding. Moreover, this was pursued by the Valletta Summit where the European Union agreed to intensify Libya's capacity to fight smugglers and traffickers. These programs intend to train and equip the coast guard, strengthen border control in the south of Libya, foster the country's hosting capacity for blocked and readmitted migrants, and fight smuggling (Ibid).

Pursuing these agreements has aggravated the case even worse. Outsourcing the responsibility with the flow of migrations equated to sealing the fate of the desperate migrants in the catastrophe flaming Libya. Passing over the control and management of migration outsourcing the control and management of migration flow to a country ridden with conflicts and without an effective government has serious implications for the living conditions and human rights of tens of thousands of refugees.

The long-run migrant-smuggling routes have potentially become sophisticated in the vast difficult to control desert. According to a Global Initiative report launched in March 2017, these smuggling routes have developed into much better-organized networks and transnational consortia thanks to an active diaspora "able to handle routes and volumes of people requiring substantial logistical and financial capacity" (Narbone, 2017). The consolidation has produced a boom manifesting into a lucrative business with the number of migrants and refugees seeking ways to Europe.

The circumstances have seen the involvement of local communities taken as a pompous option with the collapse of the country's economy following the raging turmoils. The fragmentation of the power structures only helped intensify the smuggling circuits to be endemic fueling other criminal activities such as weapons or drug trafficking. Eventually becoming the primary source of earning for many nesting with the corruption reinventing and redesigning itself bettering its strategies. Their combination of economic and political interests is an extremely powerful and difficult model to counteract with a predominantly security-based approach.

In Libya's case, increasing the capability of local entities, such as the coast guard, for instance, which have been allegedly involved in corruption cases could

be counterproductive for migration containment. Countless immigrants and refugees are held in Libya not only under government-run detention centers but also under armed militias detention centers who run them under their own rules.

With desperations at home, the number flowing to Libya has not receded as the current strategies were hoped to lower. Although, the increase in funding by the European Union has increased the interests and the capabilities of the transitional government and other armed militias to contain the migrants from crossing the Mediterranean, the inhumane detention centers plus the value of these migrants as human beings have deteriorated to the point that they are exploited and even sold as slaves by the officers in power and the local people following the example of their government. It is not to be expected less of a conflict-torn country, the opinion of the fact that these immigrants have no respect or are given the luxury of basic human rights at their countries of origin seem to ironically characterize the attitudes of the Libyans.

The humanitarian crisis with exponentiating numbers of death in the Mediterranean have to the unfortunate luck of the freedom seekers rendered no true solutions. Despite showing the urgency of an immediate solution the short-term outcry of the world diverged down to nothingness producing, even more, deteriorating uncalculated decisions from Europe. The urgency of an alternative approach to Europe's current policies intensified by mounting internal political pressures left the desperate immigrants in the law farewell Libya.

These policies devised to restrict and control asylum and migration for one do not render to encourage them from trying to cross the Mediterranean. As to tackle these deteriorating humanitarian crisis challenges effectively require being tackled beyond the horizons of constraining them in what is no more than a failed state. Addressing the political economy and finding an ultimate alternative that avoids the annotation of it being a source of income must be made a priority.

The violence erupting tends to be encompassed in different forms for one that the strategies basic failure has been to deal with it as an outcast of keeping the crisis far away from home. The violence committed by the Libyans as an agreed host of these refugees has been identified as the main however is not the lone one driver of the humanitarian assaults. The crisis has mainstreamed to involve the refugee community also among themselves arranging and getting involved in violent carcass within and out of the detention centers strongly been aided by relatives or other opportunists abroad. The diaspora disguised in the context of

aid workers and other humanitarian branches have infiltrated the circuits of these human traffickers, smugglers even the detention centers scoring as much gross as they can accumulate in the law-forsaken country. Thus, with the infiltration of different unchecked actors, the proliferation of terroristic acts has gone unchecked forsaken the refugees under hopeless fear-inducing scenes.

The strategies and policies which have been aspired until now lack a through assessment of their success capacities on ground. Their evaluation demonstrates that they have not been molded to solve the solution of the refugees definitely but to keep them at arm's length from embroidering to countries. What they have lacked to calculate is the fact that they have only fueled up the shimmering hope the refugees bore all the journey of their lives as well as catalyzed a country already mingled in conflicts to be prompted to the circus of an uglier one. Thus if a permanent solution is to be ascended upon a thorough evaluation of what is truly on the ground is necessitated, then and only then can a sustainable approach to an everlasting resolution of the humanitarian crisis be attained.

Approaches for Sustainable Resolution

As the case has spiraled on the rage of no border features encapsulating the international community on ever intensifying terror a comprehensive approach is indeed required to eliminate the humanitarian threat it poses. For the constructed policies and strategies to be successful, an imperative need to exasperate inclusive main features of the region that feeds the corrupt system stands out. Therefore, in this part, the cruciality of approaching this conflict through the lenses of Constructivism, which can enable one to see the hostilities raised through the creation of the other, is emphasized. Moreover, the power politics necessary to maintain the affected states and ultimately the need for regional allies and enemies alike to band together and overcome this gruesome mayhem is analyzed.

A key objective should be to break the integrated transnational networks that have found a lucrative business chain out of this humanitarian crisis. They have been consolidating over the past years, to gradually isolate their criminal leadership from other groups and individuals whose livelihood, in the absence of alternatives, has come to depend on the latter.

Penetrating into the circulation of these integrated transnational networks essentiate the substantive promotion of transforming the haven engulfing the lawlessness procuring any legible authority.

It is important to note that this can only be achieved with an inclusive molding of the interest of the local communities to halt the reckless inhumane chains. This is not an unfounded phenomenon. Success stories of communities turning against smugglers can be found in Libya, for instance, in the western city-port of Zuwara citizen militias took the fight against smugglers in their own hands, eventually forcing them out of the city. While the brave initiations taken by these communities are a stepping stone to dismantling the chains, however, in order to withstand the well-established criminal platforms of human traffickers and smugglers a strong backing and solidarity of other communities and other major actors addressing the issue is required.

Furthermore, a long-term solution would require an economic alternative that develops the regions dangled smuggling routes. This approach would form an alternative business for the locals who have fallen into this disgraceful business. Even more, importantly it would instigate the chances of decriminalizing the economy of the region. More fore to initiate the success of these process a political conflict settlement construction that entangles the various armed militias accumulatively is a necessity.

These settlement strategies would act as a fundamental background to building a sustainable economy that diverts the engagement of the region from this heinous crime. The rehabilitation of infrastructure can certainly be instigated as the initial platform of the renaissance of the decriminalization of the economy. In the meantime, it should be noted that these strategies do not blossom overnight but become successful with gradual structuralized constructive manifestations. A step by step approach allows the system to check and balance its response to the initiated explanatory fundamentals in the pervasiveness of the acts and prevalently cement the background policies for sustainability.

The strategy should be backed fully with the promotion of the idea of norms integrated in a constructivist manner, mainly inclusive from the smallest scope of nations present up to the upper hand key actors in the case as well as the many victims. However, it should be noted that the integration strategies have to comply with sensitive advocations. Thus, integration of all the parties concerned to be component of the solution should be heavily underlined to avoid any possible splinters from materializing.

On the other hand, the in-building of a strong adherence of a norm to remind the society of this aggressive modern world-system has never been more important than nowadays. As the powers which have been indulged in fighting

the group have been mostly nation-states in it for their own interests as well as many splinters of the good and the evil axis political makers tangoing to cultivate the best harvest of a havoc created, they have infinitely failed to put an end or even slow down the ugly circus. Advocating the perspectives of constructivism, the humanitarian crisis manifested is a social construct. Thus, the endeavored realistic hardcore means of power and security have failed to render any successful results; this being the end result of the western block supported revolution.

The swift manifestation of chaos is the end result of the failure to uphold the consequences of the decision. The lack to do so basically distinguished for many reasons, nevertheless, was something that could have been done if the norms of the modern society had stayed intact to override the havoc of instability emanating from a power vacuum. And now more than ever citizens of these countries, specifically, should reclaim the norms in a way they would be forever imprinted within. Social structure infused with ideational factors to include norms, rules, and the law is the unrivaled choice which can bring not only peace and prosperity to the region but also to the international order.

The failure to do so must enable the involved actors to initiate reform and rededicate their efforts time and again. Then can, as the constructivists have advised, the awakening of norms and values of the society of the countries endorse the features of peaceful permanence. Copping from the grassroots level is a peculiar approach to ensure solidarity. However, it should be noted that to demonize the chain of actors the proper solution should come from within to formulate groups from the grassroots level, not from a foreign administration. The ultimate success strategy would be a constructive regional power which can effectively turn local opinion against them to leadingly gather and strive to save what is left of their sets of social values.

What is required for the solidarity of the people of those countries to get rid of these chains of traffickers and smugglers that have haunted the region is the breeding and conformity of a sustainable nation-state. These upheld with inclusive constructive policies definitely can sharpen the consciousness of citizens. Granted, reviving whatever is left of the solidarity may be classified as unsubstantial, nevertheless, it is what is needed to end this ordeal. Moreover, it definitely bears features of a transition period to rebuild the country back to its feet. Thus, the extra-systemic structural manifestations of constructivism although undeniably necessitate unfathomable dedication the fruits certainly aspire to peaceful prosperity and development.

Conclusion

The pursuit of peace, development, and cooperation that can uproot this heinous humanitarian crisis is not beyond the horizon. They are phenomena that can be rendered achievable. To these ends, nevertheless, there is a requirement to address measures of the participatory approach to development based on the principles of equality and social justice; promotion of economic integration to diffuse inter and intra-conflicts; and exert efforts to the building of sustainable nationhood through the promotion of national consciousness and culture of peaceful coexistence, interdependence, respect of the other to accomplish shared benefits, and most of all to uphold humanity.

The corrupt political procedures these countries in the region and the European countries have been harboring towards these immigrants have had promoted an adverse effect on the entailed basic human rights of these citizens. This structural violence that continues to degrade and demean continues to proliferate given the power vacuum in the region. The urgency to respect the rule of law while shouldering the responsibilities in ensuring the rights of these immigrants should be given priority than the circuses of politics. In order to rescind the manipulative tactics imposed and to redress the damage erupting the appeal made of humanity should be given importance.

References

- Healy, S. (2008). Lost opportunities in the Horn of Africa: How conflicts connect and peace agreements unravel. *A Horn of Africa Group Report*. Chatham House.
- Human Rights Watch, World Report 2017. *Indefinite Military Service and Forced Labor*. <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/eritrea>.
- Mekonnen, D. R., & Tesfagiorgis, M. (2013). The Horn of Africa at the brink of the 21st century: Coping with fragmentation, isolation, and marginalization in a globalizing environment.
- Narbone, L. (2017). *Libya's illegal migration: The urgent need for a new strategy*, The conversation (United Kingdom, n.d.), Accessed on May 06, 2018, <https://theconversation.com/libyas-illegal-migration-the-urgent-need-for-a-new-strategy-78364>.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press. The World Bank, Data Bank/World Development Indicators, IBRD – IDA, Accessed on July 01, 2018. <http://data-bank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=World-Development-Indicators>.
- Wilson, A. P. (2011). *Trafficking risks for refugees*. Third Annual Interdisciplinary Conference on Human Trafficking.

Appendix

Barplot 1. The rising number of refugees per year (1998-2016)

Aim: To demonstrate the rise of refugee numbers since 1998. (N.B: Data for the year 2017 has not yet been provided.

The potential hypothesis tested is the rise of refugee numbers since the eruption of the border war between Eritrea and Ethiopia.

The potential hypothesis is constructed as:

H0 - The eruption of the border war between Eritrea and Ethiopia and Eritrea contributes to the rise of Refugee number (the variable is taken as Refugee population by country or territory of origin from the Horn of Africa, namely, Eritrea, Ethiopia, Somalia, South Sudan, and Sudan).

H0: The border war of 1998 = The rise of Refugees.

HA - The eruption of the border war between Eritrea and Ethiopia and Eritrea did not contribute to the rise of Refugee number (the variable is taken as Refugee population by country or territory of origin from the Horn of Africa, namely, Eritrea, Ethiopia, Somalia, South Sudan, and Sudan).

HA: The border war of 1998 < The rise of Refugees.

The hypothesis is tested as follows in the R studio.

First from the

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=World-Development-Indicators> extract data providing the following variables

- Database – World Development Indicators
- Country – Eritrea, Ethiopia, Somalia, South Sudan, and Sudan
- Series – Refugee population by country or territory of origin
- Time – from 1998 to 2016

To better arrange the data go to the Layout section and reorganize the data as follows.

- Time - Column, • Series – Column, and • Country - Row

By applying changes download the data extracted as an excel file and calculate the data that the total number of refugees per year is extracted. Then save the excel file as a csv file and read it to R as follows.

```
> Refugee.csv <- read.csv("Refugee.csv", header = T, sep = ",")
> View(Refugee.csv)
```

```
> head(Refugee.csv)
```

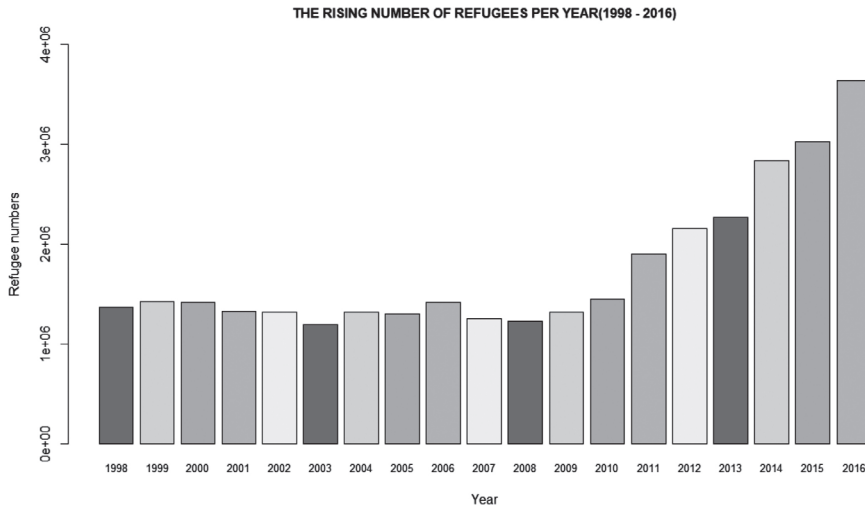
```
Year Refugee
1 1998 1365433
2 1999 1428266
3 2000 1413279
4 2001 1322310
5 2002 1320609
6 2003 1195376
```

```
> tail(Refugee.csv)
```

```
Year Refugee
14 2011 1899627
15 2012 2153010
16 2013 2270540
17 2014 2838574
18 2015 3022249
19 2016 3642816
```

```
> barplot(Refugee.csv$Refugee, Refugee.csv$Year, main = "THE RISING  
NUMBER
```

```
OF REFUGEES PER YEAR(1998 - 2016)", xlab = "Year",  
ylab = "Refugee numbers", cex.main = 0.98, cex.names = 0.8,  
ylim = c(0, 4000000), pch = 19, names.arg = c("1998", "1999", "2000",  
"2001", "2002", "2003", "2004", "2005", "2006", "2007", "2008", "2009",  
"2010", "2011", "2012", "2013", "2014", "2015", "2016"),  
col = terrain.colors(5))
```


Karadağ'da Boşnak/Müslümanlar: Bir Millet İki İsim

Selma Rastoder*

Öz: Balkanlar coğrafyası birbirinden farklı etnisite ve dinleri barındıran bir bölgedir. Tarihsel süreçte farklı din ve etnik yapıdaki devletlerin burada hâkim olması bunun başlıca nedeni olmuştur. Osmanlı Devleti'nin bölgeye gelmesi ve Slavların bir kısmının İslamiyeti kabul etmesi ile birlikte İslam dini de başka bir kültürel yapı olarak bölgede etkili olmaya başlamıştır. Böylece Balkanlarda bugünkü Boşnak ve Müslüman ulusun oluşumunun temelleri atılmıştır. Bölgede İslamiyet'in yayılmaya başlamasından itibaren Balkanlardaki Slav kökenli Müslümanlar tek bir millet¹ olarak görülmeye başlanmıştır. Nitekim diğer Balkan ülkelerinde olduğu gibi Karadağ'daki Slav kökenli bütün Müslümanlar da aynı millet olarak görülmektedir. Bu çalışmada, bölgedeki ulus inşasında dinin önemi vurgulanıp konstrüktivist ve post-yapısalcı açılardan Müslüman Slavların etnik özellikleri ve uluslaşma aşamalarının analizinin yapılması amaçlanmaktadır. Bu süreçte "Müslüman" kelimesinin aslında bir dinin ismi iken nasıl bir ulusun ismi yerine de kullanıldığı açıklanmaktadır. Bununla birlikte, 1990'lı yıllara gelindiğinde Sırbistan, Bosna-Hersek gibi Balkan ülkelerinde, Slav Müslümanları "Boşnak" terimini ulusal ad olarak kullanmaya başlarken, Karadağ'da "Boşnak" isminin kapsamına dair tartışma günümüzde de devam etmektedir. 2011 nüfus sayımına göre, Karadağ'da Slav olan Müslüman nüfusu, etnik olarak iki gruba bölünmüştür: Müslümanlar ve Boşnaklar. Karadağ Anayasası'nda da, hem Müslümanlar hem de Boşnaklar ülkede yaşayan ulusal azınlık konumundadırlar. Bu çalışmada, Karadağ'daki Slav Müslümanların bölünmesinin nedenleri ve günümüzdeki durumları araştırılarak kamusal ve politik söylemler temelinde bölünmenin; ulus ismine, ortak dile, vatan olarak kabul edilen ülke ile olan ilişkilere ve ortak sosyo-kültürel ve siyasal kurumların oluşturulamayışına yansımaları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Uluslaşma, Etnisite, Boşnak/Müslüman, Karadağ.

* Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü Yüksek Lisans Programı, selmaradoster@gmail.com

1 Bu makalede, "millet" terimi, hem bir etnik grubu oluşturmak için gereken sembolik özellikleri hem de bir etnik grubu ulus yapan siyasi ve hukuki koşulları içeren bir terim olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla, "millet" terimi kullanıldığında, etnik ve ulusal topluluklar arasındaki fark göz ardı edilirken, bu farklılığın önemli olduğu yerlerde, etnik ya da ulus terimi kullanılmaktadır.

Giriş

Balkanlardaki devletlerin etnik yapısı heterojen bir forma sahiptir. Harita üzerinde somut sınırlar olmasına rağmen; o sınırlar içerisindeki bazı etnik gruplar kendilerini hâl farklı bir devletin vatandaşı olarak değerlendirmektedirler. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkan halkı, bilhassa İslamiyet'i kabul edenler, sadece dinin değil, aynı zamanda Osmanlı'ya ait olan kültür, gelenek ve yaşam tarzının da etkisi altında kalmıştır. Bahsi geçen Boşnak/Müslümanlar, tarih boyunca önce Slav kimliği, akabinde Osmanlı kimliğinin etkisi altında yaşayarak kendine özgü kültürel, sosyal ve siyasal bir kimlik oluşturmuştur. Bu duruma somut bir örnek olarak; Osmanlı mirasının taşınması ve Güney Slav dillerinin konuşulması gösterilebilir. Bu bağlamda, burada yaşayan Müslümanlar, kendilerine özgü bir kimlik formu yaratmış olup; ne Türkler ne de Balkanlarda yaşayan Hristiyan gruplarla ortak kimlik çatısını paylaşmamaktadır. Boşnak/Müslümanlar, öncelikle özel etnik bir grubun daha sonra ise bir ulusun oluşumunu sağlamışlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarından çekilmesinden sonra, burada yaşayan Müslümanların birlik ve beraberlik ihtiyacı duydukları görülmektedir; ancak ne yazık ki uygulamada kendi aralarında bölünmeler yaşamışlardır. Belki de bu birliğin çözülmesi; Balkan Müslümanlarının en büyük felaketi olmuştur. Bu makalede, kendi topraklarında ötekileştirilen Boşnak/Müslümanlarının bir gruba ait olma ihtiyacı ışığında milli kimlik inşa etme durumları araştırılmaktadır. İlk olarak kimlik, etnisite ve ulus kavramları açıklanacaktır. Akabinde, konstruktivist ve post-yapısalcı kimlik kuramının belirli postülları sunularak; Maslow'un temel insan ihtiyaçları teorisi aracılığıyla insanların etnik/ulusal bir kimliğe duydukları ihtiyaç anlatılacaktır. Makalenin somut veriler sunabilmesi adına tarihsel perspektif aracılığıyla, Balkanlarda milli kimlik oluşturma süreçlerinin özelliklerini sunulacaktır. Bu sürecin kendine özgü unsurları olarak, tarihsel gelişimin etkileri, dilin ve dinin spesifik rolü ve o süreçte "öteki" kavramının öneminin altı çizilecektir. Boşnak/Müslümanların uluslaşması ele alınıp Karadağ'daki Boşnak/Müslümanlarının konumu, kimlik ikilemleri ve iki isimli bir ulus kavramı ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Milli Kimlik Üzerine Kavram ve Teori

Her birey, onu bir insan olarak tanımlayan karmaşık bir kimlik dizisidir. İnsanı tanımlayan kimlikler, bireysel veya kolektif olabilir ve "Ben kimim?" sorusuna cevap verirler. Kimlik teriminin birçok tanımı vardır ve bunlardan biri; "insanların kim

olduklarını, ne tür insanlar olduklarını ve başkalarıyla nasıl ilişki kurduklarını” (Hogg & Abrams, 1988, s. 2) anlatan bir kavram olmasıdır. Milli kimlik, bir bireyin belirli bir ulus veya etnik grupla özdeşleşmesine yol açan kolektif kimliğin türüdür. Benedict Anderson’un deyimiyle, ulusal kimlik hayal edilen topluluğa aitliği temsil eder. Anderson *Hayali Cemaatler* kitabında, bir ulusu, kendilerini bu grubun bir parçası olarak algılayan insanlar tarafından hayal edilen, sosyal olarak inşa edilmiş bir topluluk olarak tanımlar. Aynı ulus üyeleri çoğu zaman birbirlerini tanımamalarına rağmen, kendi aralarında güçlü bağlar oluştururlar. (Anderson, 1983/1993) Anthony Smith ise, ulusu “tarihi bir bölgeyi, ortak mitleri ve tarihi hatıraları, kitle, kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi ve tüm üyeler için ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan nüfusu” (Smith A. D., 1991, s. 14) olarak tanımlamıştır. Burada, ulus ve etnisite kavramları arasında ayrım yapmak önemlidir. Hem etnik grup hem de ulus, ortak mitlere ve tarihsel anılara sahip olan toplulukları ifade etmektedir. Fakat, genel itibarıyla her ulus bir etnik kökene sahip olmasına rağmen, her etnik grup bir ulusa sahip değildir. (Smith A. D., 1991) Smith, bu iki kategori arasındaki farkı toprak ile ilişkileri üzerinden açıklar; “Etnik gruplar söz konusu olduğunda, bir toprak ile olan bağ sadece tarihsel ve sembolik olabilir, ancak ulusal grupta toprak ile olan bağlantı fiziksel ve gerçektir: ulus toprak sahibidir.” (Smith A. D., 1991, s. 40) Kimlik alanında çoğu akademisyen, ulusun özünde etnik köken olduğunu düşünmektedir. Smith ise, etnik çekirdeği olan ulusların daha kalıcı ya da ulus-devlet kurma olasılıklarının daha yüksek olduğunu iddia etmektedir. (Smith A. D., 1991) Farklı teorisyenler kimliğin doğasına da farklı bakmaktadır ve bu nedenle, primordiyalist, inşacı, enstrümentalist, vb. gibi pek çok yaklaşım vardır. Bu yazıda, milli kimliği doğuştan gelen, değişmeyen bir kategori olarak gören yaklaşımlara odaklanmayıp, çeşitli toplumsal süreçler aracılığıyla kimliğin yaratılmasını vurgulayan yaklaşımlara odaklanılması amaçlanmaktadır. İlk olarak konstruktivizm, kimliğin sabit olmayan doğasını ve sosyal ve politik değişimlere uygun olarak değiştiğini vurgular. Yani, konstruktivizm, etnik kimliğin toplumsal süreçlerde inşa edildiğini, izafi, öznel, değişken bir mahiyeti olduğunu savunmaktadır (Aktürk, 2014). Balkanlar’da ulusal kimlik inşa sürecinin analiz edilebilmesi için, post-yapısalcılığın temel argümanlarını incelemek önemlidir. Konstruktivistler, kimlik oluşturma sürecinde farklılığın önemine yönelik tutumları bakımından birleşmezken, postyapısalcılar buna özel bir vurgu yapmaktadır. Postyapısalcılara göre, kimlikler her zaman farklılık üreterek var olur. “Kimlikler hep bir “öteki”ni farklı, aşağı ve tehlikeli olarak tanımlayarak inşa edilir; tehdit algıları ve kimlik tanımları birbirlerini karşılıklı olarak teşkil eder” (Rumeli, 2014, s. 383). Dolayısıyla,

post-yapısalcılar kimliğin iç-grup/dış-grup ve Ben/Öteki ayrımları etrafında inşa edildiğini iddia eder. Dış-grubunun ve Öteki olanın önemi doğrultusunda, iç-grubun, yani bireyin ait olduğu grubun önemi de artar.

Etnisiteye Ait Olma İhtiyacı

Bir grupla (bahsi geçen iç grup) ilişki kurma ve kimlik belirleme, her bireyin ihtiyacıdır. Fakat, '*temel insan ihtiyaçları teorisi*' olarak da bilinen motivasyon teorisinde Abraham Maslow, beş temel insan ihtiyacının hiyerarşisini belirlemektedir. Onlardan biri; aidiyet ihtiyacıdır. Maslow'un teorisinde, fizyolojik ihtiyaçları güvenlik ihtiyacı takip ederken, üçüncü seviyede aidiyet ve sevgi ihtiyacı bulunmaktadır. Son iki seviyede ise, özgüven ve kendini ifade etme ihtiyaçları bulunmaktadır (Yılmaz, 2006, s. 27-31).

Kişi genel olarak insanlarla sevgi ilişkilerine ihtiyaç duyacaktır. Yani, ailesinde veya grubunda bir yer bulmaya çalışacaktır. Dünyadaki her şeyden daha çok bu yeri edinmek isteyecektir. Ancak açlık hissi duyduğunda sevgiyi gerçek dışı ya da gereksiz olarak küçümseyerek unuttur. Temel ihtiyaç olarak gösterilen açlık ve barınma tatmin edildiğinde ise yalnızlık, dışlanmışlık, reddedilme, köksüzlük gibi acıları hissedecektir (Maslow, 1943, p. 36).

Bu aidiyet duygusu, kişinin genel refahı ve memnuniyeti için önemlidir ve her birey aile, arkadaş ya da millî topluluk gibi farklı gruplara ait olma ihtiyacı duymaktadır. Maslow, bu ihtiyaçları hiyerarşi biçiminde oluştursa da, yerleri sosyal ve siyasal gibi farklı durumlarda değişkenlik gösterebilir. Nitekim, bazen aşk ve aidiyet ihtiyacı, ilk iki ihtiyaç grubunun yerini alabilir. Maslow'a ait ilgili teori zaman içinde daha da geliştirilerek; özellikle John Burton tarafından çatışma çözümü alanına bağlanmıştır. Burton, belirli ihtiyaçların hiyerarşisini yapmamış; ancak insan için ana motivasyonlardan biri olarak kimlik ihtiyacından söz etmiştir (Yılmaz, 2006, s. 27-31). Maslow ve takipçilerinin temel ihtiyaçlar teorisi, öncelikle etnik çatışmaların önlenmesi ve çözülmesi bakımından çatışma çözümü alanında önemli bir yer tutmaktadır. Maslow'un varsayımlarından yola çıkarak, etnisite ya da ulus anlamında belirli bir topluluğa olan bağlılığı ve o topluluğun diğer üyeleri tarafından kabul görmesinin; bireyleri farklı şekillerde hareket etmeye teşvik eden bir ihtiyaç olduğu sonucuna varabiliriz.

Diğer psikologlar da belirli bir ulusal veya etnik topluluğa ait olmanın önemini vurgulamaktadırlar. Örneğin; Timothy Smith, çalışmasında insanın iyiliği için etnik kimliğin, hemen hemen ego kimliği kadar önemli olduğunu söylemektedir.

Güçlü bir ego kimliğinin elde edilmesine benzer şekilde, yeterli keşif ve deneyime dayanan güçlü bir etnik kimlik, yaşam kararlarının güvenle yapılabildiği bir öz-bilginin temeli olmalıdır. Daha büyük bir kolektifle özdeşleşme; aynı zamanda aidiyet ve sosyal destek duygusu da sağlayabilir (Smith & Silva, 2011, s. 6).

Balkanlarda Kimlik Olgusu ve Uluslaşmanın Özellikleri

Kendi iç dinamiklerinde yaşamış olduğu istikrarsızlıklar nedeniyle “barut fıçısı” olarak nitelendirilen Balkanlar, birçok soruna ev sahipliği yapmaktadır. En dikkat çekici sorunlardan birisi ise; ulus/etnik sorunu ve dindar kimliğin millî kimliğin içine girmesidir. Akademisyen Slobodan Vukçević, ilk sırada Yugoslavya olmak üzere Balkanlardaki etnik hoşgörüsüzlük ve çatışmaların kaynağının meşruiyet ve kimlik sorunlarında yattığını düşünmektedir. Ona göre Yugoslavya, meşruiyet sorunlarından dolayı her zaman hassas bir yapıya sahipti. Bu sorun ise, “yukarıdan” bir kimlik oluşturulmasından kaynaklanmaktaydı. Zira yapının yukarıdan oluşturulmuş olması, bu yapı üzerinde, sosyal ve politik elitler tarafından verilen kararların yanı sıra; yabancı müdahalenin de etkili olduğu anlamına gelmektedir (Vukicevic, 1999, s. 226).

Balkanlardaki kimlik inşasına dair özellikleri, tarihsel gelişim, dil ve dinin yeri ve “öteki” kavramının önemi olarak üç kategoride incelemek mümkündür.

Tarihsel gelişim - Konstrüktivist bir yaklaşımdan yola çıkıldığında, Balkanlardaki kimliklerin sabit olmadığına, fakat uzun bir tarihsel süreç içinde inşa edildiğine dikkat çekilmektedir. Konstrüktivist teori çerçevesinde değişen sosyal bir yapı olarak algılanan kimlik, Balkanlarda da sosyal, siyasal ve diğer koşullara bağlı olarak sürekli değişmekte ve gelişmektedir.

Tarih boyunca, Illyrians, Rumlar, Latinler, Hunlar, Avarlar olmak üzere birçok halk ve medeniyet Balkanlar üzerinden geçmiştir, ancak Balkanlar, 6. ve 7. yüzyıllarda yerleşen Güney Slavların yerleşim yeri olarak bilinmektedir. Osman Karatay *Balkanlar El Kitabı* isimli çalışmasında, bugünkü Balkanlarda bulunan etnik birimlerin çoğunun Orta Çağda oluşturulduğuna işaret etmektedir (Gökdağ & Karatay, 2017). Orta Çağın başlarında Slavlaşmış halklar ilkel etnik yapılara sahip olmuşlar ve siyasi bir bilinç geliştirememişlerdir. Devletleşme ve uluslaşma daha sonra gerçekleştirilmiş ve ardından gelen tarihsel süreç farklı farklı ulusların oluşturulmasına kapı açmıştır (Gökdağ & Karatay, 2017, s. 17-18). Dolayısıyla, Slavlık, her ne kadar çoğu Batı Balkan milletlerinin ana karakteristiği olsa da, köklerinde diğer unsurların da tesiri olmuştur. Bu bölgede yaşayan halk, bazen bu topraklar

üzerinden göç eden milletlerden, bazen de iskan politikası ile yerleşik güç kuran milletlerden sosyo-kültürel ve politik alanlarda etkilenmiştir.

Balkanlarda ilk ulus-devletler 19. yüzyılın sonuna doğru heterojen etnik kompozisyona sahip olan üç büyük imparatorluğun parçalanmasıyla ortaya çıkmıştır. Aslında, yüzyıllar boyunca Habsburg, Osmanlı ve Romanov hanedanlarının etkisi altındaki bölgelerde bulunan halklar kendi etnik kimliklerine sahiplerdi (Vukicevic, 1999, s. 217). Ancak bu topluluklar kendi ulusal kimliklerini siyasi anlamda oluşturmamışlar, uzun bir süre boyunca kimliklerini yalnızca etnik, dilsel ve dinî temeller üzerinde inşa ettiler. Siyasal uluslaşmanın başlangıcı 1878 yılında düzenlenen Berlin Kongresi¹ olup, akabinde uluslaşma süreci kesintilerle devam etmiştir. İlk ulusların oluştuğu bu dönemden sonra, ulusal kimliğin değişime uğraması ve kristalleşmesi uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Aynı zamanda, bu süreç farklı ulusların toplulukları arasında pek çok kez yaşanan çatışmayı içine almaktadır. Bu dönemde, bazı Balkan toplulukları yok sayılıp, etkileştirilmiş, bazıları ise ana kimlik kabul edilerek güçlendirilmiştir. Günümüzde Sırbistan, Hırvatistan, Karadağ, Bosna-Hersek, Kosova², Slovenya ve Makedonya isimleri ile bu coğrafyada yer alan ulus-devletlerin üye olduğu; Güney Slavların ilk ortak ülkesi- Yugoslavya Krallığı kurulmuştur. Bahsi geçen ilk yapıdaki bu devlette bütün milletler aynı rol ve statüye sahip olmamışlardır. Ancak ikinci kez revize edilerek oluşturulan Yugoslavya birliği, ilk yapıdan daha liberal bir sistem ile “kardeşlik ve birlik” sloganı altında, Güney Slavların neredeyse kırk yıl boyunca bir arada yaşamasını sağlamıştır. İkinci Yugoslavya’da liberal politikalarla, zaman içerisinde ayrı etnik gruplara ulus statüsü tanımında yer verilerek, ulusal dürtüleri kontrol altına alınmıştır. Komünizmin çöküşüne bağlı olarak ortaya çıkan son sekmede; Yugoslavya kanlı savaşlarla parçalanarak, Güney Slav milletleri kendi gruplarına göre bölünmüş, ulusal dağılmanın son aşamasına geçilmiştir. Ortak dış düşmana karşı mücadele için birleşen halkların milliyetçiliği, Yugoslavya’nın çöküşü ile güçlenmiş ve farklı etnik gruplar birbirleri ile karşı karşıya gelmiştir. Ayrıca, Yugoslav kimliğini bir üst kimlik olarak hiçbir zaman tam anlamı ile benimsemeyen Balkan halkları ait oldukları etnik toplulukların uluslaşmasına ve güçlendirilmesine odaklanmıştır.

1 Berlin Kongresi (13 Haziran-13 Temmuz 1878), Bosna-Hersek’in ilhak edilmesini öngörürken, Sırbistan, Karadağ ve Romanya’ya tam bağımsızlık veren Berlin Antlaşması ile sonuçlanmıştır.

2 Kosova, Şubat 2008’de Kosova Cumhuriyeti olarak Sırbistan’dan bağımsızlık ilan eden, uluslararası sahada kısmen tanınan bir devlettir.

Dinin ve dilin yeri- Balkanlarda millî kimlik oluşturma sürecindeki en belirgin gerçek, dinin taşıdığı önemdir. Bu unsur, aslında Balkanlar'ın jeopolitik olarak kritik bir öneme sahip olması ve büyük güçlerin bu bağlamda burada etkin rol oynaması ile yakından ilişkilidir. Balkanlarda hakim olan üç büyük medeniyet, buradaki ulusal toplulukların, dinî, sosyal ve kültürel yaşamda çeşitlilik göstermesinin temel kaynağıdır. Ortodoks halkı özellikle Sırp ve öncesinde Bizans'ın etkisi altında bulunan bir topluluk iken, Hırvatlar Roma İmparatorluğu'nun etkisini kabul eden Katoliklerdi. Boşnaklar ise; Osmanlı etkisi ile İslamiyet'i kabul eden topluluk olmuştur. Çoğu teoriyene göre, Balkan milletleri için, din ve etno-kültürel özellikler belirli bir toprağa olan tarihsel bağlantıdan çok daha önemlidir. Dinin yüzyıllardır Balkanlarda aynı halkın üyeleri arasında homojenliği koruyan bir unsur olduğuna şüphe yoktur. Aynı zamanda din, ortak dil ve kökene sahip (Slav) halkların farklı etnik gruplara bölünmesinin temel sebeplerinden biri olmuştur. Balkan uzmanı Kemal Karpat, Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeye fetih yaptığı dönemde Balkan topluluklarının etnik kökene önem vermediğini iddia etmektedir. Ona göre, Balkanlarda Ortaçağ devletleri olmasına rağmen ulus bilincinden belirgin bir şekilde söz edilemez. Aksine, bu dönemde din etnik unsurdan daha önemli olup; bu gerçeğe uygun olarak, Balkan milletlerinin çoğu, dinlerini ulus oluşturma süreçlerinde bir silah olarak kullanmışlardır (Karpat, 1997, s. 344). Öte yandan, tarih ve günümüz verileri, Balkan halklarının çoğunun uluslarını etnik bir merkeze dayalı olarak inşa etmeye çalıştığını da göstermektedir. Bu iki yaklaşımın her ikisi de gerçeğe büyük ölçüde yakın olduğu için, tamamen reddedilemez. Mustafa İmamović, bu ikilemi yeni bir şekilde formüle etmiştir; Balkanlar'daki bütün milletler iki ilkedен birine dayanmaktadır: din veya dil (İmamović, *Historija Bosnjaka*, 1997, s. 20). Örneğin, Sırp, Hırvat ve Boşnak etnik kökeni dini (sırasıyla Ortodoks, Katoliklik ve İslam) temel alırken, Arnavut etnisitesinin bu anlamda ana unsuru dilidir.

Avrupa'nın ötekisinde ötekinin yeri- Balkanlarda kimlik oluşturma sürecinin temel özelliklerinden biri de, bu sürecin Avrupa'nın geri kalanından çok daha uzun sürmesi ve hatta hâlâ tamamlanmadığı için, giderek daha küçük uluslara bölünmenin devam etmesidir. Post-yapısal kuramların kimliğe bakışında önemli bir yer tutan "öteki" kavramı, Balkanlarda iki açıdan önemlidir. İlk olarak; Avrupa kıtasının bir parçası olan Balkanlar, yüzyıllar boyunca ayrı bir bölge olarak algılanarak, Balkanlar, Güneydoğu Avrupa, Batı Balkanlar gibi isimler kullanılmış ve özellikle eski Yugoslavya topraklarında bulunan ülkeler Avrupa'nın "öteki"si olarak değerlendirilmiştir. İkinci olarak ise, dışarıdan gelen ortak düşmanlara karşı birleşen Balkan halkları kendi millî kimliklerini oluşturma sürecinde birbirlerini de "öteki" olarak

görmüşlerdir. Örneğin, Hristiyan olan Balkan ülkeleri, Osmanlı dönemini karanlık bir dönem ve Osmanlı İmparatorluğu'nu işgalci güç olarak nitelendirmişlerdir. Böyle bir durumda özellikle Sırp millî kimlik inşasında, Osmanlılar ve onların destekçileri “öteki” kapsamına girmektedir. Bu ötekileştirme, Osmanlıların çekilmesinden sonra, Osmanlı'nın manevi veya siyasi ardılları olarak kalanlara aktarılmıştır ve Boşnaklar ile Arnavutların bir kısmı özellikle de Osmanlı'nın dinini (İslam) muhafaza eden kesim olarak, Sırp tarafından “öteki” olarak addedilmiştir. Ek olarak, 19. yüzyılda Türk ve Müslüman terimleri Osmanlı'yı ifade etmek için de kullanılmaya başlanmıştır (Karpas, 2014, s. 88). Balkanlardaki Müslümanlar, bu dönemde farklı etnik kökene sahip olmasına rağmen Müslüman olduğu için Türk olarak nitelendirilmiştir (Karpas, 2014, s. 88). Bu, bir kafa karışıklığı değil aksine bilinçli olarak kullanılan bir tanımlama olmuştur. Sonuç olarak, Balkanlardaki Müslümanlar, Avrupa ve Balkan kimliğine ait olmayan yabancı bir grup olarak görülmüşlerdir.

Boşnak/Müslümanların Millî Kimlik Sorunu

Boşnak/Müslümanlarının etnik kökenleri hakkındaki görüşler iki büyük gruba ayrılmaktadır. Birinci grupta; burada yer alan Müslümanları, etnik köken itibarıyla diğer Slavlardan ayıran özellik olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun dinî ve sosyo-kültürel etkisine indirgeyen araştırmacılar bulunmaktadır. İkinci gruptaki araştırmacılar ise, Osmanlı mirasının güçlü tesirini ve dinin merkezi rolünü inkar etmeksizin, bu halkın etnik kökenlerinin çok daha eskiye-Ortaçağ'daki güçlü Bosna Devleti'ne kadar götürülebileceğine inanmaktadır. Bu anlaşmazlık birbirine bağlı olan iki unsura yansımıştır: etnik grubun adı ve vatan olarak kabul edilen bölge. Oysa ki, Boşnak/Müslümanlarının etnisite tarihinin Orta Çağ'a uzandığına inanan Mustafa İmamoviç'e göre, Feodal Bosna devleti, Osmanlı İmparatorluğu hakimiyeti dönemi ve Avusturya-Macaristan işgalinden sonra yaşanan dönem olmak üzere bu milletin tarihsel bakımdan üç gelişme dönemi vardır (Imamović, Historija Bosnjaka, 1997, s. 7). Boşnak/Müslümanları bazen Bogomillerin³ halefleri olarak görülse de, dini anlamda Müslümanların seleflerinin hem Bogomiller hem de İslamiyetin kabulünden önce; Bosna ve diğer bölgelerde yaşayan Ortodoks ya da Katolik Hristiyanların olduğu vurgulanmalıdır. Şu reddedilemez ki, İslamiyet yalnızca bölgenin dini çeşitliliğine değil, aynı zamanda sosyo-kültürel çeşitliliğine

3 Bogomiller, 11. yüzyılda Bulgar topraklarında Hristiyanlığın heretik mezhebi olan ve 12. yüzyılda Bosna-Hersek'e hakim olan Bogomilizm'in üyeleri idi.

de katkıda bulunarak, zaman içinde bir ulusun kristalleşmesinin önemli bir unsuru hâline gelmiştir.

19. yüzyılın sonundan itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasıyla birlikte, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna'yı işgalinin de Boşnak/Müslümanları üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Berlin Kongresi ile Sırbistan, Karadağ ve Romanya resmi olarak ulus-devlet bağımsızlıklarını kazanırken; Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan tarafından ilhak edilmesi ve Sandzak'ın Bosna'dan ayrılması ile Boşnak/Müslümanların konumu tamamen değişmiştir. Boşnak/Müslümanları, Katolik hükümdarının yönetimi altına girmiştir. Bosna halkının işgale karşı yürüttüğü tüm isyanlar boşa çıkmış ve yeni yetkililerin gelişi, Müslüman nüfusun Anadolu'ya ve Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerine göçüyle sonuçlanmıştır (Karatay, 2017, s. 528). Bununla birlikte, bu değişikliğin Boşnak/Müslümanlarının kimlikleri üzerinde her ne kadar asgari seviyede de olsa olumlu bir etkisi olmuştur. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda, Boşnak/Müslümanlar siyasi, sosyal, dini ve kültürel derneklerini kurmuştur. Örneğin; o dönemde "Boşnak" dergisi, Boşnak özerk hareketi, Müslüman Halkın Örgütü, Müslüman Halk Partisi, "Behar" edebi dergisi, Ogledalo gazetesi, Gayret Derneği kurulmuştur (Imamović, 1997, s. 410). Bu dönemin ardından yaşanan Balkan savaşları, iki dünya savaşı ve Yugoslavya'nın oluşma ve parçalanma süreçleri gibi gelişmeler Balkanlardaki Müslümanlar için zor dönemleri oluşturmaktadır. Ulusun inşası uzun bir süre bastırılmış ve daha sonra birleşmeye engel olacak millî bir isim verilmiştir.

İsim Paradoksları: Büyük 'm' ile Müslümanlar

Bir önceki bölümde belirtildiği gibi, Boşnak/Müslümanlarının tarihi kökenleri hakkındaki ikilemler ulusun adı konusunda anlaşmazlıklara yol açmıştır. Fijuljanin gibi düşünen bazı araştırmacılar, "Boşnak" isminin Ortaçağ Bosnasına kadar uzandığını vurgulamaktadır (Fijuljanin, 2010, s. 15). Ayrıca, Radovan Vukadinoviç, bu ismin 1166 yılına ait bir belgede Orta Çağ Bosnalıları için kullanıldığını iddia etmektedir (Vukadinoviç, 2001, s. 75). Üstelik, Boşnak isminin dinlerden bağımsız olarak, yani Bosna'da yaşayan bütün vatandaşlar için kullanıldığını vurgulamaktadır (Vukadinoviç, 2001, s. 75). Hatta siyasi, bilimsel ve kültürel arşivlere bakıldığında, 19. yüzyılın sonuna kadar Güney Slav Müslümanlarının Boşnak etnik adını kullandıklarını görebiliriz (Rastoder R. , 2003). Nitekim, Osmanlı döneminde halk kendini Boşnak ya da Müslüman olarak tanımlarken, ötekileştirmenin

bir sonucu olarak bölgede yaşayan diğer halklar onları en çok Türk olarak tanımlamışlardır. Osmanlı yönetimi de bu Müslüman halk için Boşnak ismini kullanmış ve bu şekilde Güney Slav devletlerinde ikamet eden Müslümanları diğer bölgelerde ikamet eden Müslümanlardan ayırmıştır. Fakat Osmanlı yönetimi tarafından, Boşnak isminin yanı sıra “Boşnak tairesi”, “Bosnalı takımı”, “Bosnalı kavmi” isimleri de kullanılmıştır (Sancaktar, 2015, s. 28). Bir etnik isimden başka bir etnik isme geçişin, basit veya tek adımda tamamlanabilecek bir durum olmadığına işaret etmek önemlidir. Muhtemelen bu sebeple Müslüman, Boşnak, Türk veya Osmanlı isminin kullanılması konusunda çeşitli iddialar vardır. Diğer kimlik bölümlerinin değişmesiyle birlikte, yeni bir etnik aidiyet ve onun adı sadece karmaşık bir toplumsal süreçle kabul edilebilirdi. Bu, Slav kökenli Müslümanların bir zamanlar Karadağlı Müslümanlar, Sırp Müslümanlar veya Hırvat Müslümanlar olarak adlandırılmaları gerçeğiyle doğrulanmıştır (Sancaktar, 2015, s. 28). Osmanlı İmparatorluğu’nun Bosna topraklarından çekilmesiyle birlikte, Boşnak/Müslümanlarının “öteki” olarak görülmesi daha belirgin bir hâle gelip; bu durum burada yaşayan halkı tanımlayan isme de yansımıştır. Ancak, Avusturya-Macaristan hakimiyeti döneminde de Bosna-Hersek’te yaşayan tüm halk için yalnızca Boşnak ismi kullanılmaya çalışılmıştır. Böylelikle, başta Sırp halkı olmak üzere, diğer güçlü milliyetçi kıvılcımlara karşı birleştirici bir formül oluşturulmuştur. Bosna’da yaşayan herkesi tek kimlik olan; “Boşnak” kimliği altına toplama fikrini destekleyen ilk sivil yönetici Macar Benjamin Kallay olmuştur (Karatay, 2017, s. 529). Kallay, dış devletlerin desteğinin olduğu Sırp ve Hırvat milliyetçi hareketlerine güç kazandırmak yerine, Bosna’da birilik ve ulusal kimlik kurma konusunda ısrar etmeye çalışmıştır. Bununla birlikte Boşnakçılık, Avusturya-Macaristan’a yakın ve sadık bir kavram olarak düşünülmüştür (Imamović, 1997, s. 374). Bu yaklaşıma rağmen, tüm Bosna halkını kapsayan Boşnak ismi, geniş çapta kabul görmemiştir. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz Boşnak ve Behar gibi bazı dergiler bu bağlamda önemli rol oynamıştır. Önemli adımlardan bir diğeri de, Boşnak/Müslümanlarına atıfta bulunularak, Muhamedanlar ya da Türkler değil Müslüman teriminin kullanılmasını istemek olmuştur (Imamović, 1997, s. 14-15). Zamanla, Boşnak ismi yerine yalnızca “Müslüman” terimi geçmiştir (Imamović, 1997, s. 377). İçerdiği paradoksa rağmen, bu terim onlarca yıl pratikte kullanılmıştır. Boşnak terimi ise, siyasi erkler ve diğer Güney Slav uluslarının güçlü milliyetçi akımları tarafından bastırılmıştır.

Nitekim, 1918 yılında Sırlar, Hırvatlar ve Slovenler tarafından kurulan Güney Slavların ilk ortak devletinde Bosna Hersek ve Karadağ’ın millet isimleri binliçli olarak resmi anlamda kullanılmamıştır. Bu tarihten 1961 yılına kadar Müslü-

manlara kendilerini yalnızca Sırp, *Hırvat*, *Yugoslav* veya *tarafsız* olarak tanıtmaları hakkı verilmiştir (Mrdjen, 2002, s. 80). Aslında, komünist yönetimine sahip olan İkinci Yugoslavya'da Müslümanların konumu değişiklik göstermiştir. Balkan Müslümanları, Marksist yönetimlerin baskısı altında bazı zorluklar yaşamışlardır. Ancak, o dönemde, Tito'nun Federal Yugoslavyası'nda bu baskı göreceli olarak daha az yaşanmıştır (Abazović, 2011, s. 6). Sırp ve Hırvatlar, Yugoslav üniter devleti kontrol ettiklerinde önceki dönemde olduğu gibi (1918–1941 yılları arasında) ayrımcı politikalarını sürdürebilmek adına çabalamalarına rağmen, Yugoslavya'daki federal sistem ve Arap ülkeleri ile dostluğa dayalı dış politika sayesinde az da olsa Müslümanların haklarının korunması sağlanmıştır. Özellikle 1960'lı yılların başından itibaren Yugoslav Müslümanları arasında farklı etnik kimlik farkındalığının oluştuğunun işaretlerini görebiliriz. Bununla birlikte ilk ulusal talepler de söz konusu olmaya başlamıştır. Böylece 1961 (Kostić Kovačević, 1964, s. 5) yılındaki nüfus sayımından itibaren 'Müslüman' terimi bir etnisitenin ismi olarak ortaya çıkmıştır. Dahası, sayımı yürütme yönergelerinde daha detaylı bir açıklama yer almaktadır;

Müslümanlık, milliyetle ilgili bir veri olarak, dini değil etnik anlamına gelmektedir. Bu cevap, yalnızca etnik olarak kendini Müslüman gören Güney Slav kökenli kişiler tarafından yazılmalıdır. Buna göre, Müslüman cevabı Arnavut, Türk gibi Yugoslav olmayan mensupların yanı sıra Sırp, Hırvatlar, Karadağlılar, Makedonlar ve İslam dini topluluğunun üyeleri sayılan diğer üyeler tarafından kaydedilmemelidir. Müslüman cevabının dinsel bir ilişkiden ziyade bir etnik olduğu düşünüldüğünde, dindar olmayanlar da bu etnik gruba ait olduklarını düşünürlerse bu cevaba girebilirler (Mrdjen, 2002, s. 80).

1963 ve 1974 yıllarındaki anayasalarda 'Müslüman' resmi olarak ayrı bir ulus olarak kabul edilmiştir. Bu şekilde, "m" büyük harfi ile başlayan Müslümanların dini adı bir ulusun yasal ismi olmuştur. Dolayısıyla, 'Müslüman' kelimesinin o dönemdeki Sırp-Hırvatça/Hırvat-Sırpça⁴ dilinde iki anlamı olmuştur. Sırp-Hırvatça/Hırvat-Sırpça dilinin kurallarına göre, küçük 'm' ile yazılan '*müslüman*' İslam dinine bağlıdır ve büyük 'm' ile yazılan '*Müslüman*' kelimesi ise bu ulusun ismidir. Bu kararın onaylanması Müslümanlar üzerinde olumlu bir etki yaratırken aynı

4 Sırp-Hırvatça ya da Hırvat-Sırpça, Güney Slav dilidir ve Sırbistan, Hırvatistan, Bosna-Hersek ve Karadağ'ın ana dilidir. Sırp-Hırvatça/Hırvat-Sırpça bir dilin ismi olarak Yugoslavya döneminde kullanılmıştır. Günümüzde ise bu dile Sırp Sırpça, Hırvatlar Hırvatça, Karadağlılar Karadağça ve Boşnaklar Bosnakça ismini vermektedir. Bu varyantlar arasındaki büyük benzerliğe rağmen, bugün farklı dillerdir ve her birinin kendi edebi ifadesi ve standardı vardır.

zamanda yeni bir tartışma konusu açılmasına da neden olmuştur (Karčić, 2014, s. 106). Bu tartışmanın nedeni, komünist hükümetin Bosna Hersek halklarının tanınma arzusunu kabul etmekle birlikte toprakla doğrudan bağlantısına izin vermemesinden kaynaklanmıştır. Ülke-toprak (ulus-devlet) bağlantısını ortadan kaldırarak, potansiyel bölücü fikirlerin bastırılması amaçlanmıştır.

Müslümanlar, Yugoslavya'nın kurucu uluslardan biri olarak tanınmaya başlandıktan sonra, yasalarla ilgili taleplerini artırmaya başlamıştır. Basın, örgütlenme ve eğitim özgürlüğünü talep ederek; tarihi kendi yöntemleri ile incelemek ve yorumlamak, aynı zamanda daha geniş idari özerklik hakkına sahip olmak istemişlerdir. Böylece 1970 ve 1980 yıllarda Yugoslavya, İslamiyetin canlanmasına tanık olmuştur (Karčić, 2014, s. 109). Örneğin, çok sayıda cami inşa ve restore edilmiş, İslami eğitim geliştirilerek, yavaş yavaş siyasi örgütlenme başlamıştır. Bölgedeki Müslüman partiler, İslami ulusal kimliğin bir unsuru ve genel dini özgürlüğün bir parçası olarak ifade etmeye başlamışlardır (Karčić, 2014, s. 123-125). Sırp milliyetçiler, Müslüman milliyetçiliğinin uyanışına tepkili bakmışlardır. Sonuç olarak, Tito'nun ölümünden hemen sonra ve 1980'li yılların başlarında Müslümanlar köktendincilik ve radikal milliyetçilik suçlamaları ile karşı karşıya gelmişlerdir (Karpas, 2014, s. 95). Yugoslav federasyonunun parçalanması ve 1992'de Bosnalı Müslümanlar'a karşı yapılan soykırım girişimi, Balkanlardaki Müslüman topluluğun yapılandırılması döneminin sona erdiğine işaret etmiştir.

İsmin Yeniden Konulması: Boşnak

Boşnak/Müslümanları uluslaşma sürecinin son adımını, Yugoslavya'nın dağılmasını takip eden olaylarla birlikte yaşamışlardır. Birliğe karşı kazanan milliyetçi eğilimler kan dökülmesine yol açmıştır. İstatistiklerde yerinden edilen mağdur insan sayısına bakıldığında, en çok sıkıntı çeken insanlar Müslümanlar olmuştur. Anthony Smith'in belirttiği gibi, "modern zamanlarda soykırım faaliyetleri ile nihai amaçlara ulaşmak pek mümkün değildir" (Smith A. D., 1991, s. 31). Soykırım "etnik grupları veya etnik kategorileri nadiren ortadan kaldırır", hatta aksine "tersi etki yaratarak, etnik bütünlüğü ve bilinci yeniden canlandırabilir, ya da kristalleştirmeye yardımcı olabilir" (Smith A. D., 1991, s. 31). Yugoslavya'nın dağılma sürecinde yaşanan soykırımda da bahsi geçen ters etki meydana gelerek Boşnak kimliğinin kristalleşmesine yol açmıştır. Savaşta yaşanan çok büyük kayıplar ve akabinde yeni doğmuş bir devletin karşılaştığı engeller bir tarafa bırakıldığında, Bosna Hersek bu savaştan devleti ve ulus kimliği tanınmış olarak çıkmıştır.

Eski Yugoslavya'daki Slav kökenli Müslümanlar için kullanılan 'Boşnak' ismi 1989- 1990 yıllarındaki komünist rejimin çöküşü sırasında kademeli olarak yeniden kullanılmaya başlanmıştır. Nisan 1992'de Bosna-Hersek'e yönelik saldırıların başlamasından ve Müslümanlara karşı yapılan soykırımdan sonra halk, askerler ve siyasetçiler 'Boşnak' adını Bosnalı Müslümanların ulusal kodu olarak kullanmaya başlamıştır (Imamović, 2003, s. 315-329). 28 Eylül 1993'te Saraybosna'da düzenlenen Boşnaklar İkinci Toplantısında, Boşnak adını oy birliği ile kabul etmişlerdir. Bu isim daha sonra 21 Kasım 1995 tarihli Dayton Antlaşması ve Bosna Hersek Anayasası'nda da teyit edilmiştir (Jasavić, 2003, s. 49-53). Bu gelişmelerin ardından Boşnak isminin kullanılması bütün bölgeye yayılmaya başlamıştır. Bu isim, sadece Boşnakların tarihsel, etnik ve demografik merkezleri olan Bosna-Hersek ve Sancak⁵ bölgesinde değil, Kosova, Slovenya, Hırvatistan, Sırbistan, Karadağ ve Makedonya'da kullanılmaktadır.

Karadağ'daki Boşnak/Müslümanların Durumu Üzerine Değerlendirme

İstanbul'a gittiğimde bana kim olduğum sorulduğunda, Türk olduğumu söylüyorum ama onlar kafalarını sallıyorlar: "Eh, değilsin, sen Arnavutsun". Arnavut olarak Şkodra'ya (Arnavutluk) gidiyorum ve onlar: "Hayır, Arnavut değilsin, sen bir Boşnak'sın". Saraybosna'ya (Bosna Hersek) gittiğimde ise Boşnak olduğumu söylüyorum ama Boşnaklar bana: "Hadi ya, hasta, sen Karadağlısın, yalnız dinin bizim dinimiz. Sen Karadağlısın." diyorlar. Ancak Podgorica'dakiler (Karadağ) hâlâ bunu tanımıyor ve "Sen Türksün. Başka ne olabilirsin?" diyorlar (Hodžić, 1976).

Karadağ ve Boşnak/Müslümanlar

Karadağ, bir milyondan az nüfusla 10 yıl önce yeniden bağımsızlığını alan bir ülkedir. Küçük nüfusuna rağmen, Karadağ halkı büyük etnik çeşitliliğe sahiptir. 1990'lı yılların sonunda Sırbistan siyasetinden uzaklaşması, Karadağ'ın hoşgörü ve etnik olarak uyumlu bir ülke olarak tanınmasını sağlamıştır. Ek olarak, savaş sırasında komşu ülkelerden mültecilerin gelmesi bu küçük devletin Balkanlarda barış adası olarak gösterilmesini sağlamıştır. Günümüzde de hükümetler ve partiler tarafından Karadağ'ın hoşgörü ve multi-etnik bir ülke olduğu vurgulanmaktadır.

5 Sancak, Sırbistan ile Karadağ arasındaki koridordur. Sancak'ta çoğunluk olarak Müslümanlar bulunmaktadır. Bölge bir zamanlar Bosna ile bağlantılı olmasına rağmen, günümüzde durumu tartışılmaktadır.

Dahası, Karadağ hâlâ millî kimliğini inşa etmeye çalışan genç bir ülkedir. Bu süreç, ülkedeki Boşnak/Müslümanlar ve özellikle onların ulusal taahhütlerini büyük ölçüde etkilemektedir. Burada, Karadağ'ın ulus-devlet kimliğinin sivil düşüncesini kabul ettiğini vurgulamalıyız çünkü Karadağlı ulusal kimliğinin kapsayıcı bir kimlik olması ülkedeki Müslümanların kimlik tespit sürecinde etkili olmuştur (Đečević, Vuković-Čalasan, & Knežević, 2017, s. 15).

Bugünkü Karadağ'ın, Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1499 yılında fetih edilmesiyle birlikte Karadağ'daki Slav kökenli nüfusun bir kısmı İslam'ı kabul etmiştir (Rastoder R. , 2003). Fakat, Balkanlardaki sınırların yüzyıllardır sürekli değiştiğini göz önünde bulundurursak, bugünkü Müslümanların da diğer devletlere ait olan ve daha sonra Karadağ'a katılan bölgelerde yaşayan nüfustan geldiği tahmin edilmektedir. Bu durum özellikle etnik olarak çoğunlukla Arnavut veya Boşnak nüfusa sahip olan Ulcinj, Plav, Gusinje ve diğer sınır şehirlerinde ya da Karadağ tarafındaki Sancak bölgesinde söz konusudur.

Karadağ'daki Müslümanların ulus olarak resmileştirilmesi 1855 yılında Kral Danilo'nun yaptığı kanun ile gerçekleşmiştir. Bu kanun, Müslümanları '*inovjernici*' (yabancı bir dine ait) ve '*inoplemenici*' (yabancı bir kabileye ait) olarak nitelendirmiş ve onlara din özgürlüğü verilmiştir (Folić, 2013, s. 198). 1878 yılındaki Berlin Kongresi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun çekilmesi ile birlikte, Karadağ'daki Müslümanların sayısı, tüm bölgede olduğu gibi, sürekli azalmıştır. Ona rağmen Karadağ, birçok araştırmacı tarafından Balkanlarda o dönemdeki en hoşgörülü ülke olarak kabul edilmiştir. Berlin antlaşmasında (27 maddesi), Karadağ'daki Müslümanlara mülkiyet hakkı ve din özgürlüğü hakkı verilmiştir (Andrijašević, 2009, s. 291). Karadağ'ın 1905 yılındaki Anayasası'nda Müslümanların aynı haklara sahip olduğu onaylanmış ve Müslüman olan Karadağlı vatandaşlara Hristiyanlarla eşit haklar verilmiştir (Rastoder Š. , 2010). Böyle olmasına rağmen, Osmanlı Devleti'ne (Türklerle) karşı mücadele ederek kurulan çağdaş Karadağ devleti, istemeden olsa da Türk kimliğini model bir düşman/"öteki" olarak görmüştür. Karadağ'daki Boşnak/Müslümanların perspektifinden baktığımızda, bu milletin ötekinin konumunu değiştirmeye ve ait olduğu kolektifi tanımlamaya çalıştığı açıktır. Etno-kültürel anlamda Türklerden, dini ve kısmen etno-kültürel anlamda Karadağlılardan ayrılan Boşnak/Müslümanlar, Balkanlar'daki mevcut jeopolitik durum içinde, Boşnakların ana vatanı olan Bosna'dan, resmî devletler arasındaki sınırlarla ayrılmış durumundadırlar. Onları Türklerden ayıran şey, onları Karadağlılara yakınlaştırır ve tam tersi. Böyle bir kadere sahip olan Karadağlı Boşnak/Müslümanlar kendi

aralarında pek çok açıdan parçalanmış durumdadırlar ve birey seviyesinde mevcut gruplardan hangisine ait olduklarını belirtmek oldukça zordur.

Karadağlı Müslümanlar ortak bir Slav dili ve ortak gelenekleri olan aynı dini (İslam) paylaşıp da, birleşik bir ideoloji olmaksızın heterojen bir grup oluşturuyorlar. Farklı aidiyet duyguları ve Bosna ya da Karadağ ile olan ilginin farklı derecede olması sorunu daha karmaşık hale getirmektedir (Dimitrova, 2001, s. 96).

Karadağ'daki Boşnak/Müslümanların uluslaşma sürecinin özgünlüğü, bu sürecin İslam dinine, kültüre ve medeniyete dayandığı gerçeğini de yansıtmaktadır. Bu faktörler, etnik oluşumun kendi toprakları ve ulus devletinin bulunmaması nedeniyle birincil rolü üstlenmiştir. Demek ki bu etnik grup, ulus-devlet ilkesine dayanan bir uluslaşma sürecinde toprak ve ülke unsurlarını kullanamamış, ancak ilk sırada İslam dinini kullanmıştır (Folić, 2013, s. 8).

Kimlik İkilemleri ve İsimdeki Yansımaları

Günümüzde, çok az sayısına rağmen (2011 yılındaki nüfus sayımına göre Karadağ'da toplam 87.696 Müslüman ikamet etmektedir) (Đečević, Vuković-Čalasan, & Knežević, 2017, s. 12). Anlatıldığı gibi, Boşnak kelimesi Bosna savaş yıllarında Bosna Hersek'te kabul edilip diğer Balkan ülkelerinde de kullanılmaya başlanmıştır. Karadağ'da "Müslüman" isminden Boşnak ismine geçiş ilk kez 2003 yılında ortaya çıkmıştır. Bu grubun entellektüel ve aktif üyelerinin bir kısmı, Boşnak terimini milletlerinin adı olarak resmen ilan eden bir belgeyi hazırlamak için bir araya gelmiştir (Ramusovic, 2003). 2003 yılında Boşnak ismin kullanılmasıyla ilgili belgenin yayınlanmasından bu yana, Müslümanların arasında iki grup hâlinde belirgin bir görüş ayrılığı bulunmaktadır: Boşnaklar ve Müslümanlar. Bir etnik grubun iki ulusa bölünmesinden sonra, iki grubun temsilcilerinin ısrarlı tartışmalarını ve karşılıklı reddini görebiliriz. Ancak bu bölünmenin sadece iki kimlikle sınırlı kalmayışı sorunu daha da karmaşıktır. 2011 yılındaki ve en son nüfus sayımına kadar Karadağ'da İslam'a inanan ve önceden aynı gruba ait olan Slav nüfusu en az 5 gruba bölünmüştür (etnik olarak): Müslüman, Boşnak, Boşnak/Müslüman, Bosnalı, Karadağlı Müslüman (Monstat, 2011). Bu gruplardan en büyük olanlar ise Boşnak ve Müslümanlardır. 2011 nüfus sayımında kökeni Slav ve dini İslam olan Karadağ nüfusundan, %8.65 Karadağ'ın vatandaşı Boşnak, %3,31 ise Müslüman olarak ifade edilmiştir. Bosnalı %0,07, Müslüman/Boşnak %0,03 ve Müslüman/Boşnak %0,03, Karadağlı Müslüman %0,03 Müslüman Karadağlı %0,04 (Monstat, 2011).

İstatistiksel veriler temelinde, Müslümanlar nicel olarak Müslümanlara ve Boşnaklara ayrılırken, bölünmenin kantitatif önemi söz konusu olduğunda, en önemli üç grup hakkında konuşabiliriz. Karadağlı akademisyenler Sasa Kovacević ve Mehmed Cecević'e göre, Karadağ'daki Müslümanlar arasında bölünme üç ana grupta açıklanabilir (Đečević, Vuković-Ćalasan, & Knežević, 2017). Bir kısmı ulusun ismi için eski Yugoslavya'da kabul edilen "Müslüman" kavramının kullanılmasında ısrar ederken, diğer kısmı ise Balkanlardaki bütün Müslümanların bir etnisite ve ortak bir isme ihtiyaç duyduğu fikrini savunuyor. Üçüncü grupta, etnisite olarak kendilerini Karadağlı olarak gören Müslümanlar bulunmaktadır. Sonuç olarak, bölgede sadece Karadağ'da Müslümanlar ve Boşnaklar iki ayrı ulus olarak kendini temsil edebiliyor. Aynı zamanda, Müslümanlar ve Boşnaklar şeklindeki grup ayrımı Karadağ Anayasası'nda yer almaktadır. Karadağ, 2006 yılındaki Anayasası'nda Müslümanların ve Boşnakların farklı etnik topluluklar olduğunu belirtmiş olan tek ülkedir (Rastoder Š., 2003). Karadağ'daki siyasal sistemde Müslümanları ve Boşnakları temsil eden ayrı kurumlar da vardır: Müslüman Konseyi ve Boşnak Konseyi. İkisi de bir ulusu iki grup olarak paylaşmış olan, onların çıkarlarını ve Boşnak/Müslüman ulusunu temsil eden en üst organlardır.

İsim Tartışmalarının İçeriği

Karadağ'da Müslümanlar arasındaki bölünme, bu makalenin ilk kısmında ele alınan Balkanlardaki genel karışıklıkların bir sonucudur. Bununla birlikte, Karadağ'a özgü nedenlerden birisi, Karadağlı kimlik oluşturma sürecinin, öncelikle Sırbistan'dan ayrı olarak, hâlâ devam etmesidir. Bu bağlamda, ülkedeki güçlü Sırp unsuru ile ilgili benzersizliğin vurgulanması amacıyla Karadağ'da dil, kilise ve gelenek reformu süreci hâlen devam etmektedir. Bu süreçte, Karadağlı Müslümanlar, Karadağ yanlısı (pro-Montenegrin) grupların büyük bir kısmını oluşturan özel bir yere sahiptir. Karadağlı yetkililer, bağımsızlık referandumu kampanyasının başlangıcından bu yana Müslümanların desteklerini kazanmaya çalışmışlardır. Karadağ'da Müslümanların konumu üzerinde olumlu bir etki yaratmasına rağmen, bu süreç Müslümanların kimliği sorununun ihmal edilmesine yol açmıştır. Karadağ'da yetkililerin ve yasal standartların bugün Boşnakları Karadağ'ın kurucu uluslarından biri olarak görmelerine rağmen, bu ismi kabul etmeyenler Boşnak ismine Karadağ karşıtı anlamını yüklemektedirler.

Müslüman ismini seçenler, Boşnak isminde bir asimilasyon potansiyeli görmektedirler. Onlar Karadağ'daki Müslümanların Bosna ile hiçbir bağlantısının ol-

madığını vurgulamaktadırlar. Onlara göre, ne Karadağlı Müslümanlar Bosna'dan gelmişler, ne de onların Karadağ'da bulunan bölgeleri tarihte Bosna'ya ait olmuştur. Karadağ'daki Müslümanların, Karadağ'a ait bir nüfus olmalarından dolayı Bosna'ya bağlı olan isim taşımalarına gerek yoktur. Onlara göre, "Karadağ'daki Müslümanların Türk olmaları ne kadar imkansızsa Boşnak olmaları da o kadar imkansızdır" (Kurpejović, s. 8). Öte yandan, vatan toprak konusunda Boşnak ismini seçenlerde iki gruba ayrılmaktadır. Bazıları Bosna'yı vatan ülkesi olarak görüyor iken, diğerleri Boşnak ismini seçip Bosna'yı menşe ülke olarak seçmiş olduklarını reddediyorlar. Boşnak ismini seçenler Bosna'yı ana ülkesi olarak görmüyorlar, onlara göre Bosna'da sadece bu ulusun 'ana nüfusu' (Rastoder Š. , 2003) yaşıyor, yani Karadağlı Müslümanların Boşnak olmasına rağmen vatani Bosna değil, Karadağ'dır. Onlara göre, Karadağlı Müslümanlar Bosnalı değil, Boşnaktır. 'Ve Boşnaklar, Bosna'da doğup Karadağ'a gelmediler, onların vatani yüzyıllardır Karadağ idi ve şimdi de Karadağ'dır' (Rastoder Š. , 2003). Dolayısıyla, ortada öncelikle bir yanlış anlama durumu vardır. Bu kavram, çok karışık ve şaşırtıcı olduğu için ya da istenerek yanlış anlaşılmalara mağruz bırakıldığı için hâlâ tartışmalara sebep olmaktadır. Ek olarak Müslüman ismini seçenlere göre, Müslümanlar, Boşnakların aksine, devlet simgelerinde değişiklik aramıyor, ülkede yeni bir toprak bölüşümü istemiyor ve Sandzak'ın özerkliğini desteklemiyor ve de Karadağ'ı tek vatan olarak görüyorlar (Vijesti, 2011). Ona göre kendi kimliklerini şu şekilde ifade ediyorlar: Ulus: (Etnik) Müslüman; Din: İslam; Ana dili: Karadağca; Vatan: Karadağ. Ama buradaki önemli nokta bütün Boşnakların bu konularda hemfikir olmayışıdır. Bazıları Bosna'yı vatan olan menşe bir ülke olarak görürken (ulus-devlet ilişkisi), bazıları daha önce söylendiği gibi Bosna'yı sadece çoğu Balkan Müslümanlarının ikamet ettiği bir ülke olarak, Karadağ'ı ise vatan olan ülke olarak görüyorlar. Aynı zamanda, çoğu Boşnaklar Bosnakça⁶ dili konuşmalarına rağmen, bunların topluluklarında ve onları temsil eden kurumların ifadelerinde Sancak'ın bağımsızlığı kabul edilen bir fikir değildir. Boşnak ismini seçenler bütün bölgede Müslümanların birlikteliği fikrinde ısrar edip, bu birliğin vasıtasıyla kendi çıkarlarını ve haklarını daha iyi temsil etme imkânına sahip olacaklarını düşünmektedirler. Diğer grup ise birleşmeyi Müslümanların asimilasyonu olarak tanımlamaktadır. "Müslüman karşıtı eylem, Müslümanlar'ın XXI yüzyıldaki Avrupa ulusal haritasından kaybolmasını hedefleyen bir etnik soykırımdır" (Kurpejović, s. 16). Onlara göre,

6 Karadağ Anayasası'nda seçmeli ana dillerden birisi de Boşnakça'dır.

Balkandaki Müslümanlar, Yugoslavya’da bir ulusa ait olmalarına rağmen, bugün farklı ülkelerde yaşıyorlar, farklı dilleri konuşuyorlar, farklı kökenlere sahipler ve onun için tek bir ulus olmaları mümkün değildir.

Tartışmalar ve anlaşmazlıklar hâlâ devam etmekte ve yıllardır Boşnak/Müslümanlar, bölünme ve karşılıklı kabul etmeme bağlamında tartışılmaktadır. Aynı köken, tarih, kültür ve sosyo-politik gerçeğe sahip olan iki grubun gelenek ve görevlerinin tanıtılması ve korunması için çalışmak yerine, bu iki grup birbirlerin bu konuda yaptıklarının önemini azaltmaya çalışmaktadır.

Sonuç

Balkanlarda yaşanan uluslaşma süreci karmaşık bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte, farklı uluslar arasındaki uzlaşma hâlâ ana sorundur ve elbette onun önemi ihmal edilemez ve edilmemelidir. Orta Çağın başında Slavlaşan halklar, uzun bir süreç boyunca birbirinden ayrı milletler oluşturdular. Slav kökenlerine dayanarak, uluslar çeşitli etkiler altında oluşturuldu. Bu yazı, Balkanlarda ulus oluşturma sürecinin temel özelliklerinin, tarihsel gelişim, dinin ve dilin rolü ve ötekinin yeri olduğunu göstermeyi amaçlamıştır.

Boşnak/Müslümanlar söz konusu olduğunda, bazı araştırmacılar kökenlerini İslamlaştırmanın başlangıcına ve Osmanlı mirasına indirgemelerine rağmen, köklerin çok daha derinlemesine incelenebileceği gösterilmiştir. Yani Boşnakların tarihi üç dönemde izlenebilir; Orta Çağ Bosna, Osmanlı Dönemi ve Avusturya işgalinden sonraki dönem. Yüzyıllar boyunca Boşnak ulusun inşa süreci ve onun öğeleri değişmiştir; Bu değişiklikler özellikle bu milletin taşıdığı isimlerde görülebilir. 90’lı yılların savaşları, nihayetinde bu halkın Boşnak adı altında bir ulus olarak oluşumuna yol açmıştır.

Karadağ’da ise, Arnavutlar ve Sırp’ların bir kısmı hariç olmak üzere pek çok kişinin ulus, din, dil ve ana vatanının adını söyleyemeyeceği neredeyse kesindir. Bu makalede belirttiğimiz gibi, bu durum Boşnak/Müslümanlar için de geçerlidir. Çeşitli tarihsel olayların ve aynı zamanda bugün de devam etmekte olan “Karadağlı” kimliğinin inşa sürecinin bir sonucu olarak büyük gruplar derinden bölünmeler yaşamışlardır. Hemen hemen hiç kimse basitçe veya argüman üzerinden kim olduğunu ve nereye ait olduğunu söyleyememektedir.

Gösterildiği üzere, Karadağ’da hem Müslümanlar hem de Boşnaklar hukuki ve fiili olarak kabul edilmiş durumdadırlar. Bu grupların ulusal (ve dini) bir azınlık

olarak haklarına tamamen saygı duyulmaktadır. Fakat, gördüğümüz gibi, sorun, Karadağ'da 100.000'den az sayıdaki Slav Müslüman nüfusun en az iki grubuna ayrılmış olmasıdır. Tartışma ulusal isim üzerinde yoğunlaşmakta, ancak gerçek nedenler daha derinlerde yer almakta ve Karadağlı Müslümanların, eski Yugoslavya ülkelerindeki Müslümanlardan farklı olup olmadıkları sorusuyla bağlantılı bulunmaktadır. Bu yazıda, Karadağlı Müslümanların diğer ülkelerde bulunan (Bosna Hersek, Sırbistan vb.) Müslümanlarla aynı millete ait olduğu sonucuna varılmıştır. Hatta eski Yugoslavya'da da 'Müslüman' denilen tek millet idi. Onun için önemli ve öncelikli hedef Karadağ'daki bütün Müslümanların birleşmesi olmalıdır. Gerekli olan, akademik ve bağımsız araştırmalar ve doğrulanmış olgulara dayanan kimlik eğitimi yoluyla Müslüman toplum arasındaki konsolidasyonun sağlanmasıdır. Bu, Karadağ'daki Boşnak/Müslümanların temsil edilmesi ve birleşik olan daha büyük bir grubun haklarının korunmasını sağlamak için yapılmalıdır.

Kaynakça

- Abazović, D. (2011). Bosnia Muslim at the Beginning of New Millenia. *Akademie der Diözese Rottenburg*. URL: https://www.akademie-rs.de/fileadmin/user_upload/download_archive/interreligioeser-dialog/111118_abazovic_bosnian-muslims.pdf
- Aktürk, Ş. (2014). Milliyetçilik ve etnik çatışmalar. Ş. Kardaş, & A. (. Balcı içinde, *Uluslararası ilişkilere giriş* (s. 601-628). İstanbul: Küre.
- Anderson, B. (1993). *Hayali cemaatler*. Iskender Savaşır (Çev.) İstanbul: Metis Yayınları. (Özgün eser 1983 tarihlidir)
- Andrijašević, Ž. (2009). 1878.godina kao granica epoha. Podgorica: Matica Crnogorska.
- Dečević, M. e. (2017). Re-designation of Ethnic Muslims as Bosniaks in Montenegro: Local specificities and dynamics of This Process. *East European politics and societies and cultures*, 137-157.
- Dimitrova, B. (2001). Bosniak or Muslim? Dilemma of one nation with two names. *Southeast European politics*, 94-108.
- Fijuljanin, M. (2010). Sandžački Bošnjaci. Tutin: Centar za Sandžačke studije.
- Folić, Z. (2013). Istorija Muslimana crne gore 1455-1918. Podgorica: Matica Muslimana Crne Gore.
- Gökdağ, B. A., & Karatay, O. (2017). Giriş. B. A. Gökdağ, ve O. Karatay (Ed.), *Balkanlar el kitabı* içinde; (3. Baskı) Cilt 1: Tarih (ss. 15-23). Ankara: Akçağ.
- Hodžić, Z. (1976). Gusinjska godina. Podgorica: Pobjeda.
- Hogg, M., & Abrams, D. (1988). *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. London: Routledge.
- Imamovic, M. (1997). *Historija Bosnjaka*. Sarajevo: Bosnjacka Zajednica Kulture; Preporod.
- Imamović, M. (2003). Bošnjački etnos: identitet i ime. *Prilozi*, 315-329.

- Jasavić, A. (2003). Bošnjaci- Nacionalna stvarnost u popisu stanovništva u Crnoj Gori 2003.godine. *Almanah*, 49-53.
- Karatay, O. (2017). Habsburg İdaresinde Bosna ve Boşnaklar. B. A. Gökdağ, ve O. Karatay (Ed.), *Balkanlar el kitabı* içinde; (3. Baskı) Cilt 1: Tarih (ss. 527-537). Ankara: Akçağ.
- Karčić, F. (2014). Islamska obnova na Balkanu 1970-1991. K. H. Karpat (Ed.), *Muslimani Balkana "Is- točno pitanje" u XX vijeku* (ss. 105-124). Sarajevo: Centar za napredne studije.
- Karpat, K. H. (1997). The Balkan Natinal states and nationalism: Image and reality. *Islamic studies*, 329-359.
- Karpat, K. H. (2014). Gradaska prava Muslimana Balkana. K. H. Karpat (Ed.), *Muslimani Balkana "Is- točno pitanje" u XX vijeku* içinde (ss. 83-103). Sarajevo: Centar za napredne studije.
- Kostić Kovačević, M. (1964). Nacionalni sastav stanovništva FNR Jugoslavije. Beograd: Savezni zavod za statistiku.
- Kurpejović, A. (n.d.). *Muslimani Crne Gore od porijekla do etnosa*. Erişim: <http://maticamuslimanska.me/muslimani-crne-gore-od-porijekla-do-etnosa/>
- Maslow, A. (1943). A theory of human motivation. Midwest Journal Press.
- Monstat. (2011). Monstat. Erişim: Zavod za statistiku Crne Gore: <http://www.monstat.org/cg/page.php?id=322&pageid=322>
- Mrdjen, S. (2002, 30. 12.). Narodnost u popisima. Promenljiva i nestalna kategorija. Erişim: Digital Object Identifier Serbia: <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0038-982x/2002/0038-982X0201077M.pdf>
- Rastoder, R. (2003). Usud imena. Podgorica: Almanah.
- Rastoder, Š. (2003). Muslimani/Bošnjaci, kako vam je ime? *Almanah*, 27-38.
- Rastoder, Š. (2010). Bošnjaci/Muslimani Crne Gore: Između prošlosti i isadašnjosti. Podgorica: Almanah.
- Rumeli, B. (2014). Kimlik. Ş. Kardaş, ve A. Balci (Ed.), *Uluslararası ilişkilere giriş* içinde (ss. 377-385). İstanbul: Küre.
- Sancaktar, C. (2015). Osmanlı hakimiyeti altında Boşnak ulusun doğuşu. *Akademik incelemeler dergisi*, 23-44.
- Smith, A. D. (1991). National identity. Las Vegas: University of Nevada Press.
- Smith, T. B., ve Silva, L. (2011). Ethnic identity and personal Well-being of People of Color: A Meta-Analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 42-60.
- Vijesti. (2011, Nisan 24). Erişim: Matica Muslimanska protiv nagrade Šerbu Rastoderu: <http://www.vijesti.me/vijesti/matica-muslimanska-crne-gore-protiv-nagrade-serbu-rastoderu-25727>
- Vukadinović, S. (2001). Politički i ekonomski položaj Muslimana/Bošnjaka u crnogorskom društvu krajem XX vijeka. *Pogledi*, 75-80.
- Vukicevic, S. (1999). Etnicko i gradjansko u savremenoj drzavi. *Jugoslavija na razmedju epoha* (ss. 215-240). Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti (CANU).
- Yılmaz, M. E. (2006). Uyuşmazlık analizi ve çözümü. Ankara: Nobel.

Does Slavery Still Exist in The World?

Shima İsmail*

Abstract: There are more than 40 million victims of modern slavery living in our present world, one out of every four is a child. This figure is much higher than the number of slaves trafficked during the slave trade of the last century. Many people still do not know about the cruelty and modern structures of slavery. Human trafficking comes in second place in terms of global profits after the profits of drug trafficking and arms trade, but the financial resources to fight them very little. Trafficking in human beings takes place in various forms, including sex trafficking, which produces relatively high profits, compared with low investment requirements. The modern slavery is prevalent all over the world, but it can be noticed with a large percentage in Africa followed by Asia and the Pacific.

Keywords: Human trafficking, Sex trafficking, Modern slavery, International crime, Forced labour.

* MA Programme, Kocaeli University, Social Sciences Institute, Department of International Relations
Contact: shimameid@gmail.com

Introduction

Human trafficking can be defined as is the process where individuals are kidnapped and kept in an exploitative place for the purposes of economic gain. It can take place within a country or across borders. Both sexes are trafficked at all stages of age and from all social classes for a range of purposes, including forced labour and exploitation in farms and factories, forced labour in private households, in addition to sexual exploitation which includes the forced to work in porn and forced marriage, forced recruitment. Also, some of them are used in the human organs trading. Trafficking occurs in most countries of the world and all regions, where it has an impact on all of them.

The exploitation of individuals for profit has a long history, starting from the fifteenth century. Millions of people have been enslaved from their countries in Africa and transferred to both Europe and the Americas as part of the Atlantic slave trade as a result of the strong demand for workers to work on farms in the Americas, where the first African slaves were traded in the New World in 1502. In 1794, France began liberating all the slaves in its colonies, but Denmark was the first to ban the slave trade in 1803, followed by Britain in 1807. Mauritania was the last country in the world to deny human trafficking, where Mauritania abolished it in 1981 but it was not criminalized until the beginning of 2007.

Purpose of study

The general objective of the article is to collect data and information on the extent of the phenomenon of trafficking in human beings around the world and its types, to know the extent of awareness about the phenomenon and evaluate strategies to confront it.

Methodology

In this article, many reports of the United Nations and international organizations which are concerned with human rights were analyzed and used as a basic reference according to the sensitivity and seriousness of the phenomenon, in addition to many reliable field investigations and exclusive meetings with some victims.

What is the Human Trafficking?

The Human trafficking is the nowadays form of slavery, which means buying, selling and the exploitation of people with the use of force, fraud or coercion to gain commercial sex or labour work. This exploitation can be for adults and children of both genders. The modern phenomenon of slavery has a detrimental effect on individuals, society, and the economy. The Human Trafficking defines by the United Nations Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime *as the recruitment, transportation, transfer, harboring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation*, which include, the exploitation of the purpose of the prostitution or any other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs (Whitman, 2015).

It considered a serious crime and a grave violation of human rights, where annually millions of people fall into the hands of traffickers, in their own countries or abroad, especially women and children. All the countries around the world getting affected by this problem in all the positions if as a country of origin, transit or destination for victims. Some estimates suggest that human trafficking comes at the second rank after the drug trafficking as the most profitable form of transnational crime, where it generates several billion dollars of profits per year. It also considered a hidden crime, where the victims of it rarely come to seek help for many reasons such as fear of the traffickers, language barriers and fear of law enforcement.

Trafficking victims do not include only men and women who are attracted to forced labour through the promise of a better life in other countries but also include boys and girls. There are no specific conditions for selecting the victims of trafficking, where they come from diverse backgrounds in terms of age, race, colour, gender, nationality, disability, religion, social and economic status and level of education, but they share one characteristic is some forms of vulnerability. Traffickers take advantage of some gaps of the vulnerability to reach victims, which may be caused by factors such as sexual or physical abuse, poverty, addiction or homeless youth, where traffickers promise them a good job or a more stable life.

The History of Human Trafficking

Human trafficking was not a new phenomenon in our modern societies, in fact, between the fifteenth and nineteenth centuries, at least 10 million people were enslaved from their countries in Africa and transported to both Europe and the Americas as part of the Atlantic slave trade. This trade was driven by strong demand for workers to work on farms in the Americas. In the end, human trafficking became an important part of an international trading system in which Europeans and North Americans exchanged goods for human straight the West and West Central Atlantic coasts of Africa.

In 1502, the first African slaves were traded in the New World. In the 1600s, African workers began to use in the British Caribbean in the production of sugar. In 1794, France began to liberate all slaves in its colonies, and the United States Congress passed legislation prohibiting the manufacture or processing of any vessel used in the slave trade. In the 1950s, the United States imposed strict sanctions on its citizens who serve on slave trade ships. But Denmark was the first to ban the slave trade in 1803. Followed by Britain, the main slave trade country, in 1807, while in the same year the United States passed legislation banning slave trade, which came into force the following year. In 1836 Portugal banned the slave trade. In the 1860s the Atlantic slave trade was abolished, wherein 1867 was the last transatlantic slave trade. Mauritania was the last country to deny slavery. It was annulled in 1981, but Mauritania did not criminalize it until 2007 (Thompson, 2018).

The Styles of Human Trafficking

With the development of contemporary slavery systems, new styles have emerged, including trafficking in women and children, forced child labour and forced marriage. Nowadays, there are many styles of human trafficking, but according to the National Underground Railroad Freedom Center in the US, the major styles of trafficking occurring in the world are 6, which are: (UNs, 2002)

Sex-trafficking

Sex trafficking is when people are forced to trade commercial sex against their will. Adults and children can be victims of sex trafficking, but mostly female and children, nearly 20% of all victims of trafficking around the world are children. Sexual exploitation is the most popular form of human trafficking, with 79%. Sex traf-

ficking occurs within the larger sex trade (prostitution and pornography), where it can be found in various forms such as residential brothels, hostess clubs, street prostitution, strip clubs, fake massage companies and online escort services.

The popular plan for seducing women is to promise them with jobs outside their countries as waitresses or domestic servants, once they are out of the country and away from their families, traffickers take passports and identity cards of the victims and beatings or raped them to force them to the “new” work. Several women participate in human trafficking, not only as victims but also as traffickers. Demand for commercial sex is flourishing worldwide, where it is supported by prostitution and pornography.

Every year, sexual exploitation affects millions of women and children all over the world, where transnational sex trafficking takes place across national borders, which demanding global cooperation to prosecute sex offenders and rescue victims of trafficking. The international nature of sex trafficking makes it very difficult to know how many people are actually trafficked (McBane, 2014).

According to global estimates of modern slavery, the number of victims of forced sexual exploitation is estimated at 3.8 million, as well as, in 2016, 1 million children who were victims of commercial sexual exploitation. The clear majority of the victims were women and girls by 99%. More than seven in ten victims have been exploited in the Asia-Pacific region. Followed by Europe and Central Asia with 14%.

Child labour

The International Labour Organization (ILO) released a new report last year on the Global Child Labour Estimates for 2017, finding that there are 152 million children worldwide working in the area of child labour, which means within every 17 children there are 5 labours, 73 million of them work in “a direct risk to their health, safety and moral development.”. According to the report, 90% of all working children are in Africa by 20% of the continent’s children, and in Asia and the Pacific by 7%, where more than two-thirds of them work in family farms or in family enterprises, 71% of them work in agriculture. The report covered 70% of the world’s population of children between the ages of 5 to 17 years old (ILO, 2017).

Forced labour

The International Labour Organization (ILO) defines forced labour in the Forced Labour Convention, 1930 (No. 29) as “all work or service which is exacted from any person under the threat of a penalty and for which the person has not offered himself or herself voluntarily.” where men, women and children are forced to work in various environments around the world, Forced labour such as in the garment industry, working in mining, working on farms, begging in cities, and working in the construction of high rise buildings. The organization noted that in addition to the fact that forced labour is a serious violation of basic human rights and labour rights, it is a criminal offence (ILO, 2012).

All cases of forced labour are not voluntary in the performance of the job, acceptance of the conditions of employment or threat of preventing the individual from leaving in any case. The compulsion to work can take many forms of physical and sexual violence or more precise means such as withholding wages, maintaining identity documents, in addition to many forms of threats such as threats against family members, threatening dismissal and threatening to denounce the authorities.

According to the Global estimates of modern slavery report, the number of victims of forced labour in 2016 was about 16 million, in addition to 4.1 million victims of forced labour imposed by state authorities. The report also notes that nearly one out of every four victims of forced labour has been exploited outside their country of residence (ILO & WFF, 2017).

Bonded labour or debt bondage

Debt bondage is when a person is forced to work to repay debt, it also happens when people give themselves to slavery as a guarantee for a loan, they work for little or sometimes for no pay and without any control over their debts, while most of the money they win goes to pay off the loans. In some cases, the whole family need to work to repay the loans, and sometimes the loans can be passed on to generations, children may be held in debt bondage because of their parent's loans.

The United Nations Supplementary Convention on the Abolition of Slavery of 1956 defines the debt bondage as “the status or condition arising from a pledge by a debtor of his personal services or of those of a person under his control as security for a debt, if the value of those services as reasonably assessed is not applied towards the

liquidation of the debt or the length and nature of those services are not respectively limited and defined”.

This form of the slave has still existed for hundreds of years, where it was used to impede self-employed workers in farms in all of Africa, the Caribbean and South-East Asia after the abolition of the transatlantic slave trade and nowadays is the most prevalent in South Asian countries. Bonded labour is widespread as a result of poverty and discrimination on the basis of sects, as limited access to justice, education and work for some groups makes it difficult to escape from poverty. Although bonded labour is illegal, laws are rarely performed, especially when those who take advantage of the most vulnerable groups belong to the ruling classes (Anti-Slavery, 2017).

Involuntary domestic servitude

Compelling domestic servitude is one of the clearest forms of human trafficking, but it remains one of the most invisible. In 2011, the US State Department released its Trafficking in-person report to combat modern forms of slavery. The report is an annual ranking of good or bad countries around the world about domestic servitude. The report includes a large number of appalling violations against domestic workers and efforts by many governments to stop these crimes. Countries such as Saudi Arabia, Kuwait and Lebanon have been among the worst countries for domestic workers, where it is common for families in these countries to use domestic workers, but these workers are not covered by basic labour and protection laws such as freedom to leave the workplace on holiday days. Most of these workers come from countries such as Indonesia, Nepal, the Philippines and Sri Lanka, where intermediaries recruit women from villages, cheat them with good working conditions abroad, and make huge hiring fees that make those women indebted (Department of State, 2011).

Domestic servitude includes forced labour for long hours of working without rest, forced to work for months or years without pay, beatings, burning or torture, suffering from routine humiliation, confinement in their homes and lack of access to a day Holiday. In 2011, ILO members created the world's first legally binding labour standards for domestic work, which require the same protections standards for the domestic workers as the other workers. This Treaty achieves steps in recognizing the worthy services that provided by domestic workers and founds the necessary legal measures to prevent exploitation and trafficking in them (ILO, 2011).

Child Soldiers

One of the most unfortunate developments in recent years has been the increasing the use of young children to be soldiers, the proliferation of light weapons became one of the reasons for that. In 1997, Cape Town principles defined child soldier as *any person under 18 years of age who is part of any kind of regular or irregular armed force or armed group in any capacity, including but not limited to cooks, porters, messengers and anyone accompanying such groups, other than family members, this also includes girls recruited for sexual purposes and for forced marriage.*

The recruitment of children is an illegal global phenomenon that occurs through force or coercion to exploit children in areas of conflict, such practices are committed by some government forces, paramilitary organizations or rebel groups. Child soldiers are often abducted from their homes and brutally tortured to use them as fighters or use them to be in other positions such as cooks, guards, porters, servants, messengers or spies. While young girls are forced to marry or have sex with male combatants (Conference of Plenipotentiaries, 1956).

In 2008, the Child Soldiers Prevention Act (CSPA) was signed, which came into effect in 2009. This law requires the publication of an annual report that lists foreign governments or armed groups that recruit and use child soldiers. According to Child Soldiers International Annual Report 2016-17, in the world, there are countries that use of young children to be soldiers, these countries including Afghanistan, Central African Republic, Colombia, the Democratic Republic of Congo, Somalia, South Sudan and Nigeria (Child Soldiers, 2016-2017).

The Financial Overview of Trafficking in Person

According to Siddharth Kara, an economist at slavery and a professor at the Care Center for Human Rights Policy at Harvard Kennedy School, the average profit generated by the victim is \$ 3,978 per year. Sex trafficking is highly profitable compared with other forms of trafficking in person, where it shapes 50% of total profits, although victims of sex trafficking represent only 5%, with an average profit per victim of \$ 36,000 per year. "It turned out that trafficking in person today is more profitable than you could imagine, profits based on a trafficking in person can range from a few thousand dollars to a few hundred thousand dollars a year, with total annual profits estimated to reach \$ 150 billion," Kara said (Kelly, 2017).

He also said " Slavery in the old world was a high capital investment enter-

prise with a slow return on investment, whereas slavery today is a very low capital investment enterprise with a very fast return on investment. “ Human trafficking in the past centuries has included long, expensive and high rates of mortality with an annual return on investment of between 15 and 20%. Where today, the modern slave trafficking produces higher profits per victim ranging from 300 to 500%, With sex trafficking approaching 1,000% thanks to rapid, inexpensive transport and reduced risk (Gibson, 2017).

The Trafficking in Persons Among Refugees

According to the European Commission report on human trafficking, criminal gangs are exploiting the refugee migration crisis in Europe to force more people to work in sex and other forms of slavery. According to a report, children have become a preferred target for traffickers. The report also warned about the fate of refugee children who have disappeared from the official point of view since their arrival in Europe. In 2015, nearly 96,000 unaccompanied children sought asylum in Europe, about one-fifth of the total number of child refugees.

According to the report, in 2013-2014 EU authorities recorded 15,846 victims trafficking in person, including 2,375 children, but the real number of victims is believed to be much higher. More than 67% (two-thirds of persons) were trafficked into sex work and about 21% (one-fifth of persons) had been placed in forced labour, many of them as agricultural workers, where the rest of the victims of trafficking faced a different fate from exploitation, domestic servitude, forced begging and, in some cases, organ trafficking.

The report said that organized crime groups chose to traffic in children because they were easy and relatively inexpensive, it indicated that children between the ages of 6 months to 10 years were being bought and sold for between € 4,000 and € 8,000, where these amounts reached up to €40,000 EUR in some cases. It also, warns that the phenomenon of trafficking in children “exacerbated by the ongoing migration crisis” (European Comission, 2016).

In Libya, slaves are sold for the equivalent of \$ 400 per person. Many cell phone videos were posted to unknown Libyan men selling a group of “strong boys to work on the farm”. Every year, tens of thousands of African refugees fleeing conflicts or economic migrants seek better opportunities in Europe across the Libyan border. Most of them sold all they had to finance the trip to the Libyan coast,

the gateway to the Mediterranean Sea. The slave trade spread on Libya after the overthrow of the regime of former Libyan leader Muammar Gaddafi in 2011, leading to the spread of militias, tribes and lawless gangs who see the slave trade as a lucrative industry. Since 2015, IOM has repatriated 13,000 people from Libya to their home countries under a voluntary program (Elbagir & Razek, 2017).

Trafficking in Person under International Law

At the beginning of the 20th century, global anti-slavery initiatives began, such as the Clinton Global Initiative, which has made slavery a major focus of its work, in addition to that, many countries have enacted new anti-slavery laws such as the United States and the United Kingdom, in the same context, funds were allocated to counter slavery and other global challenges. Although there is still a need for more money to end slavery, these initiatives until now this is a tremendous advance.

Slavery became forbidden by the 1948 Universal Declaration of Human Rights, *“No one shall be held in slavery or servitude: slavery and the slave trade shall be prohibited in all their forms”*. Also, the 1956 UN supplementary convention says: *“debt bondage, serfdom, forced marriage and the delivery of a child for the exploitation of that child are all slavery-like practices and require criminalization and abolishment”* (The National Underground Railroad Freedom Center, 2018).

The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children adopted by the General Assembly resolution number 55/25, where it entered into force on 25 December 2003, it is supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. it's clearly defines trafficking in persons as a seriously organized criminal activity. The Protocol contains effective measures to prevent and combat trafficking in persons, especially women and children, which require comprehensive international follow-up in countries of origin, transit and destination. It also includes measures to prevent trafficking, punish traffickers and protect victims of such acts by protecting internationally recognized human rights. Until August 2012, 152 countries had ratified the protocol.

The Protocol is the first global legally binding instrument with an agreed definition of trafficking in persons. It contains provisions on a number of issues that including criminalization, the status of victims in the receiving states, assistance to and protection for victims, repatriation of victims, actions to discourage the

demand, preventive measures, measures to strengthen the effectiveness of border controls and exchange of information and training. The Protocol provides that States Parties shall adopt or strengthen legislative or other measures to discourage the application that encourages all forms of exploitation of persons, especially women and children, leading to trafficking (Whitman, 2015).

In 2007, the former commander of the United Nations Assistance Force for Rwanda the retired General Romeo Dallaire established an initiative named after him “the Romeo Dallaire initiative for child soldiers”. Its mission is to gradually eliminate the use of children as soldiers through the preventive security sector approach. The Initiative carries out its activities within 3 fronts: (1) undertake multidisciplinary research on a global level to build and exchange knowledge, (2) participate in high-level advocacy to create and strengthen political will to end the use of child soldiers, (3) Provides tactical training and prevention to security sector actors to promote broader security sector reform (Elbagir & Razek, 2017).

Trafficking in person consider as a horrible violation of fundamental rights and is expressly prohibited by other international treaties such as the Charter of Fundamental Rights of the European Union (EU) Article 83 (European Union, 2010).

Trafficking in Person in a Real Number

It is difficult to determine how many people live in modern slavery, as it is a hidden crime that makes it difficult to define. Over the years, different studies have made different estimates of their numbers, but there are no specific figures, where the definition of modern slavery differs from one study to another, some of them include forced marriages, as a form of modern slavery.

The “Global Estimates of Modern Slavery 2017” report gives the most reliable slavery figures so far as its data comes as a result of the collaboration between ILO and the Wacky Free Foundation. Statistics were based on data collected from 2012 to 2016, in addition to national surveys covering interviews with more than 71,000 in 48 countries, as well as data from the International Organization for Migration (IOM).

The report estimated that the victims of modern slavery in 2016 by more than 40 million people, one out of every four is a child. According to the report, 71% of victims were women and girls, 99% of them in the sex trade sector and 84%

of victims of forced marriages. Children make up about 37% of those forced to marry, as well as 18% of them were victims of forced labour and 21% of them were victims of sexual exploitation. It is estimated that 4.1 million people are victims of forced labour imposed by state authorities.

The report concludes that human trafficking is the most common in Africa with a per cent of 7.6 per 1,000 people, it followed by Asia and the Pacific with a per cent of 6.1 per 1,000. Where forced labour has been more prevalent in the Asia-Pacific region by 4 victims per 1,000 persons. However, the report has lacked data available in some regions, particularly the Arab States and the Americas (ILO & WFF, 2017).

Nearly 60 % of modern slavery victims live in only 5 countries, India, which has the largest number of slaves, followed by China with 3.4 million victims, Pakistan with 2.1 million victims, Bangladesh with 1.5 million victims and Uzbekistan with 1.2 million victims (Koren, 2016).

Conclusion

Human trafficking is a global issue where people are sold and bought for all kinds of exploitation such as sex trafficking, child labour and forced labour. The number of victims of this crime is estimated at more than 40 million. Although there are global agreements to define trafficking in persons as a serious organized criminal activity, it is difficult to determine the number of people living in modern slavery, where it's a hidden crime that makes it difficult to identify. Trafficking in human is not a new phenomenon as it was an important part of an international trading system in which Europeans and North Americans traded goods for people on the western and western shores of the Central Atlantic in Africa between the 15th and 19th centuries. Over the years, different studies have provided different estimates of their numbers, but there are no specific figures. The definition of modern slavery varies from study to study, where some include forced marriage as a form of modern slavery. Human trafficking is seen as an investment, since retaining a slave does not necessarily require good treatment, but at least enough care to maintain his condition. Trafficking in human is an attack on human dignity, which should be punished and addressing the victims' needs accordingly.

References

- Conference of Plenipotentiaries, E. (1956). Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery. *The UNs*. Geneva: The UNs. http://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.15_supplementary%20slaverytrade.pdf adresinden alındı.
- Anti-Slavery. (2017). *What is bonded labour?* Anti-Slavery: <https://www.antislavery.org/slavery-to-day/bonded-labour/> adresinden alındı.
- Child Soldiers, I. (2016-2017). *ANNUAL REPORT 2016-17*. London: Child soldiers international. <https://www.child-soldiers.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=245a3b5b-83ea-429e-9467-53398f4c4d86> adresinden alındı.
- Department of State, U. (2011). *Trafficking in persons report*. June.
- Elbagir, N., & Razeq, R. (2017). *People for sale*. CNN. <https://edition.cnn.com/2017/11/14/africa/libya-migrant-auctions/index.html> adresinden alındı.
- European Commission. (2016). *Report on the progress made in the fight against trafficking in human beings*. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-human-beings/docs/commission_report_on_the_progress_made_in_the_fight_against_trafficking_in_human_beings_2016_en.pdf adresinden alındı.
- European Union. (2010). Consolidated0 Treaties Charter of Fundamental Rights. *EU*, 80-81. 1. https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_en.pdf adresinden alındı.
- Gibson, K. (2017). Quick, cheap and vulnerable: Siddharth Kara on the persistence of modern slavery. Harvard Kennedy School. <https://www.hks.harvard.edu/research-insights/policy-topics/human-rights-justice/siddharth-kara-persistence-modern-slavery> adresinden alındı.
- ILO. (2011). Convention concerning decent work for domestic workers No.189. Geneva. http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C189 adresinden alındı.
- ILO. (2012). *What is forced labour, modern slavery and human trafficking?* <http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/definition/lang-en/index.html> adresinden alındı.
- ILO. (2017). *Global estimates of child labour: Results and trends, 2012-2016*. ILO. https://www.alliance87.org/global_estimates_of_child_labour-results_and_trends_2012-2016-executive_summary.pdf adresinden alındı.
- ILO, & WFF. (2017). *Global Estimates of Modern Slavery, Forced Labour and Forced Marriage*. 28-38. https://www.alliance87.org/global_estimates_of_modern_slavery-forced_labour_and_forced_marriage.pdf adresinden alındı.
- Kelly, A. (2017). Human life is more expendable: Why slavery has never made more money. London, UK: The Guardian. <https://www.theguardian.com/global-development/2017/jul/31/human-life-is-more-expendable-why-slavery-has-never-made-more-money> adresinden alındı.
- Koren, M. (2016). Where the world's slaves live. The Atlantic. Retrived from <https://www.theatlantic.com/news/archive/2016/05/where-the-worlds-slaves-live/484994/>.

- McBane, D. (2014). *The facts: What is sex trafficking and how widespread is it?* Focus on the family: Retrieved from <https://www.focusonthefamily.com/socialissues/family/sex-trafficking/sex->
- The National Underground Railroad Freedom Center. (2018). Learn about five forms of slavery. Retrieved from <https://freedomcenter.org/enabling-freedom/five-forms-of-slavery>.
- Thompson, A. (2018). *Timeline of the trans-Atlantic slave trade*. ThoughtCo.: Retrieved from <https://www.thoughtco.com/trans-atlantic-slave-trade-timeline-4156303>.
- UNs, T. (2002). *Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the UN convention against transnational organized crime*. Retrieved from <https://www.osce.org/odihr/19223?download=true>.
- Whitman, S. (2015). Child soldiers and ISIS. *Human trafficking search*. Retrieved from <http://human-traffickingsearch.org/child-soldiers-and-isis/>.

